Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Pauli Aeginetæ

567

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

4872/A

A.XIX.c

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

55550

PAVLI AEGINETAE MEDICI OPERA,

IOANNE GVINTERIO ANDERnaco Medico peritissimo Interprete.

EIVSDEM

Guinterij, & Iani Cornarij Annotationes:

ITEM

Iacobi Goupyli, & Iacobi Dalechampij Scholia in eadem opera.

Cum Indice copiosissimo, ac locupletissimo.

LVGDVNI,

APVD GVLIEL. ROVILLIVM,

SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXVII.

CVM PRIVILEGIO.

D. Luigi Langrandi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille libraire de Lyon, d'imprimer ou faire imprimer, vne fois ou plusieurs, ce present liure intitulé *Pauli Aeginetæ Medici opera*, Reueu corrigé & annoté par maistre Iean des Moulins, & de plusieurs autres gens doctes en l'art de Medecine: toutes lesquelles Annotations & corrections, ledict des Moulins a recuillies & agensees en fort bon ordre, & pource faire est conuenu audict Rouille, de faire de grans fraiz, mises & despenses: desquelles pour se rembourser, & de l'impression desdicts liures, est defendu par ledict Seigneur, à tous autres libraires, imprimeurs & personnes quelconques, de non imprimer, vendre, ny distribuer en son Royaume ledit liure de *Paulus Aegineta*, ainsi corrigé & annoté, sinon qu'il soit de l'impression dudict Rouille, & de son consentement, & ce iusques au temps & terme de neuf ans, à compter du iour & datte que sera paracheuée la premiere impression, sur peine d'amende arbitraire & de confiscation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entend, que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement, ou à la fin dudict liure, serue pour toute notification, comme si la signification estoit faicte sur l'original. Car tel est son plaisir, comme plus à plein est contenu & declaré par les lettres de priuilege, sur ce données à Moulins le vingtiesme de Feburier, l'an de grace, mil cinq cens soixante six, & de son regne le sixiesme.

Par le Roy en son Conseil,
Signé De Vabres:
Et scellé du grand seau en cire iaune à simple queüe.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

IOANNES MOLINAEVS MEDICVS LECTORI.

PAulus medicus eximius, Aegina ortus, quem Honorij Imperatoris tẽpore floruisse in Chronico legimus, Medicinæ compendiũ tam scitè concinnauit, vt quæ in quaq; huius scientiæ parte cognitu necessaria sunt, superuacaneis resectis, ordinatè distribuerit, atque dilucidè explicarit. Id quod quam verum sit, quamq; vtilia sint cum cæterarum artium, tum maximè medicinæ compendia artificiosè contexta, ex præfatione huius operis ab ipso authore conscripta facilè intelliges. Sed quod omnibus

ferè bonis scriptoribus præsertim Græcis accidit, vt vix elapsi ex acerbitate superiorum temporum corrupti diuulsiq; ad nos peruenerint, id his Pauli libris euenerat: erant enim Græci eius codices tot modis deprauati, & tam turpibus maculis inquinati, vt horum librorum fructu carendum nobis fuisset, nisi aliquot viri cordati doctiq; Medici in eo corrigendo authore multum operæ studiiq; posuissent. In quibus est Io. Guinterius Andernacus, qui & Paulum latinè & luculenter expressit, & in eum commentarios scripsit, quibus multa emẽdauit, multa ab aliis insciтè posita correxit, multa explicauit. Ianus Cornarius Medicus ante annos triginta-quinque librorum Pauli è Græco conuersionem, eámque septem dolabellarũ libris dedolatam ac læuigatam, vt ipse ait, instituit: sed serius edidit quàm cæteri. Is verò mihi præter cõuersionem suam etiam permulta in Græcis Pauli exemplaribus scabra

bra

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

bra asperáq; non solùm edolasse, sed etiam perpoliuisse videtur. His successit Iacobus Goupylus, qui ex veteri codice multos huius autoris locos peruersos & conturbatos restituit atque declarauit. Postremus Iacobus Dalechāpius huic operi manus admouit, medicus peritissimus, & in vetustorum scriptorū locis difficilioribus ponderandis synceri iudicij, & in maculis quæ eorum libris inhæserint etiam abstrusissimis eluendis ingenij fœlicissimi. Is cum aliorum librorum, tum sexti huius operis libri qui de chirurgia est, locos plurimos tanta dexteritate ac fœlicitate partim interpretatus est, partim exposuit, partim emendauit, vt omnes qui in hunc authorem operam suam contulerunt superasse diligens & eruditus lector facilè sit perspecturus. Cum igitur Guliel. Rouillium Pauli opera ex Guinterij conuersione antea à se edita denuo typis excudere velle scirem, ne sine ijs ornamentis, quæ post

priorem editionem illi accesserant, in publicum prodiret efficere volui. At si ad illam quam modò dixi editionem quæ Guinterij commẽtarios & Goupyli annotationes continet, Cornarij translationem, totas eius dolabellas, atque Dalechampij scholia adiunxissem, in quantam molem opus hoc excreuisset? Lectoribus, sanè facta fuisset iniuria, si authorem qui de industria compendiosè scripsit, vt velut enchiridion quocunque circumferri posset, aliis commentarij, aliis exercitationis vice, tam prolixum, & illi Oribasij Hebdomecontabiblo mole ferè parem reddidissemus. Quare sic Paulum adornare visum est. E Guinterij commentariis quædam minùs necessaria, multas item Galeni & Hipp. sententias citatas primùm Græcè, deinde Latinè ab eodẽ traductas, nisi si alicubi necessariæ sunt, deleuimus, authoribus duntaxat nominatis & eorum locis indicatis. Hos commentarios in angustius adductos, deinde

Corna

Cornarij annotationes ex eiuſdem dola-
bellis in epitomen redactis ſingulis capiti-
bus ſubiecimus, ne Lector longiùs quæren-
do tempus tereret, ſed ei in promptu eſſet
quod ſcire vellet, hac diſtinctione adhibita,
vt annotationibus Andernaci verbum
eius loci contextus in quem annotatio ſcri-
bitur, præponatur: annotationibus Corna-
rij literulæ iiſdem literulis in contextu
poſitis reſpondentes. Præterea Cornarij an-
notationibus non ſolum eius dolabellas, ſed
etiam locos multos ex eius conuerſione aut
aliter quam à Guinterio, aut fœliciùs, aut
dilucidiùs expreſſos complexi ſumus. Cou-
pyli annotationes, quas etiam contraxi-
mus, margini adſcripſimus citato ſemper
autore. Dalechampij doctiſsima ſcholia in
margine etiam poſita his notis ( ) concluſi-
mus. Hac ratione arbitramur nos præſti-
tiſſe, & vt liber hic iuſtam magnitudi-
nem non excederet, & vt limatior ac illu-
ſtrior quam vlla alia, hæc eius ſit editio,

eruditorum Medicorum quos suprà nominaui, industria locis aliis multò meliùs conuersis, aliis qui hactenus obscuri fuerant, patefactis, aliis in quibus hæsitabatur, liquidò confirmatis, aliis enucleatiùs enarratis, qui non solum ad hunc authorem, sed & ad multos alios Græcorum Medicorum locos intelligendos conferunt. Quamobrem authorem hunc, Medicinæ studiosi, qui Græcos omnes Galeno posteriores breuitate & doctrina superat, semper in manibus habete, ac diligentiùs voluite, reiectis barbaris illis ac putidis Practicarum, vt vocant, scriptoribus: hi enim imperitè omnia atque indisertè confundunt, neque quid dicant aut doceant ipsimet intelligunt, ille valetudinem tueri, morbis tum pharmaco, tum manu mederi breuiter, perspicuè, eleganter docet.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

AD HONORATISSIMVM VIRVM IOANNEM BELLAIVM CARdinalem & Episcopum Parisiensem,

IOANNIS GVINTERII Andernaci Medici in Paulum Aeginetam præfatio.

***

QVAM olim Pauli Aeginetæ interpretationem Latinam tibi dicaui, vir honorate, & omni dignitate princeps, eam rursus maiore nunc cura, & fide ad vetusta exemplaria, ipsiúsque artis rationem exactam recognitámque, ac breuibus quibusdam cómentariis illustratam offero: non dubitans, quin illam eo sis animo excepturus, quo olim veluti rudimenta, & prima operum nostrorum exercitia solebas. Hoc autem nomine potissimùm offero: vt egregiis tuis in me beneficiis, literata quadam remuneratione, ac debita beneuolentiæ memoria gratiam reponam. Tu siquidem iuuentutis nostræ studiis ad optimas quasque artes celebrandas, recolendásque fauere nunquam destitisti: per te la-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

bores nostri, qualescunque in Grecis medicinæ autoribus suscepti, clarissimo Francorum regi Francisco innotuerunt. Vnde mihi non vulgaria præmia, & data sunt, & proposita, siue ad opes, siue ad gratiam. Ergo quicquid à me vnquam exactius eruditiúsque prouenerit, id omne iure tibi optimo debere me libenter agnoscam. Cui enim potius aliquis otij sui fructum acceptum referre poterit, quàm Mecœnati suo, & patrono, eíque eruditione, prudentia, & pietate excellentissimo? sub cuius etiam nominis celebritate, & patrocinio tutior, à maleuolis, & vitilitigatoribus esse possit. Nam hodie ita comparatum est, vt statim vbi quis ingenij sui fœturas magno partas sudore in publicum ediderit, nonnulli maleferiati homines, acutius atque acrius vitia quàm recta videāt, autori potius, quàm codicum deprauationi ascribentes: quāquam nullus hactenus fuerit philosophiæ, aut medicinæ interpres, quem non sæpius aberrasse demonstrare possem. Nullus autem labor in disciplinis veteribus instaurandis, magis quidem negotij, & molestiæ plenus, minus autem autori gloriosus suscipi queat, quàm qui in autoribus conuertendis insumitur. Id quod ego annis iam sat multis experior, dum communibus hominum studiis & publicæ vtilitati prodesse cogito. Cùm enim olim Lutetiæ medicinam publicè docerem, non paucos obiter Græcorum libros scholæ nostræ quasi Latinitate donaui, ac in hoc præsertim excudendos permisi, primùm vt amicis aliquot gratificarer: deinde vt haberem ex veteribus medicis, quos studiosis prælegerem. Eos tamen libros ex tempore, sic potius

quàm

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

quàm cura tranſlatos, interim per interualla reuiſere, ac recognoſcere decreueram, maius aliquando otium, & meliorum codicum exemplaria nactus, ſine quibus nihil poſſe quemlibet ingenioſum puto. Inter cæteros Paulum quoque Aeginetam excellentem medicinæ ſcriptorem, annis mille deſideratum, primus integrum Latinum facere ſum aggreſſus: ea ſanè cauſa & ratione, vt poſt ampla illa Galeni theoremata, compendioſum aliquem authorem ſcholæ noſtræ haberent, ex quo medendi rationem, quam practicem vocant, fideliter condiſcerent. Paulus ſiquidem omnes recentiores à Galeno, citra controuerſiam, compendio, ordine, artificio, perſpicuitate, & doctrina ſuperat. Adde quòd multa eruditè tractet, aliis aut intacta, aut etiam incognita. Quid de parte chirurgica dicam? quam ita feliciter & dilucidè perſequitur, vt Auicenna ille Arabicæ familiæ princeps non pauca in ſuum librum mutuare ſit dignatus. Porrò quod ad partes meas attinet, in hiſce ſeptem Pauli libris plurimum laboris mihi ſubeundum fuit, tum exemplarium vitio, quamuis tria contigerint diuerſa, tum quòd in Chirurgica vel inſtrumentorum nomine difficillima, nulli ferè Latini autores habeantur, quos tutò queas imitari. Quippe is ſemper mihi in vertendis Græcorum monumentis fuit animus, vt præter fidem, purè omnia Latinè & planè quoad eius fieri potuit, exprimerem. Quanquam hodie multos agreſtes hircoſóſque philoſophos, ſi diis placet, videre liceat, quos impolita, & rudia magis delectant. Ex horum numero nonnulli grauiores diſciplinas ex-

ponere

ponere aggreſsi, vocabulis ſordidis, & à politiore humanitate alienis fœdarunt, contaminarúntque. Vnde fit, vt qui paulò humanius educati, inſtitutíque ſint, non reformident illas adeò, ſed fugiant, oderint, & deſpiciant: cùm magis referret egregias mentes, præclaráque ingenia, ſermonis venuſtate, & elegantia, ad ſeueriores illas, vt ita dicam, matronas allicere. Quod an nos in hoc opere præſtitimus, aliorum eſto iudicium: certè ſedulò conati ſumus. Vale vir clariſsime apud Mediomatrices.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

CAPITA PRIMI LIBRI.

QVAE grauidis superueniant, & quæ uictus ratio conducat. cap. I.
De nutrice. cap. II.
De lacte nutricis. cap. III.
Quomodo lac uitiatum corrigatur. cap. IIII.
Educatio pueri. cap. V.
De pustulis puero obortis, quæ exanthemata dicuntur. cap. VI.
De tussi & grauedine pueri. cap. VII.
De pruritu gingiuarum. cap. VIII.
De dentium ortu. cap. IX.
De oris ulceribus, quæ aphthæ dicuntur. cap. X.
Ad femorum intertrigines. cap. XI.
Ad aures humentes. cap. XII.
De Syriasi. cap. XIII.
Ratio uictus infantium, atque reliquarum deinceps ætatum ad usque declinantes. cap. XIIII.
De frictione præparatoria, quæ parasceuastice dicitur. cap. XV.
De exercitatione. cap. XVI.
De exercitationum generibus. cap. XVII.
De generibus frictionum. cap. XVIII.
De uocis exercitatione. cap. XIX.
De lassitudinibus ob exercitationem. cap. XX.
De cute astricta. cap. XXI.
De spontaneis lassitudinibus. cap. XXII.
Ratio uictus senum. cap. XXIII.
De rugoso corpore. cap. XXIIII.
Qua ratione corpus suauiter oleat. cap. XXV.

Quomodo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Quomodo habitus recalescat. cap. XXVI.
Quomodo color malus emendetur. cap. XXVII.
Ad liuores. cap. XXVIII.
Quomodo dentes ab iniuria asserantur. cap. XXIX.
Quomodo grauis auditus corrigatur. cap. XXX.
Ad oculorum caligines. cap. XXXI.
De repletione. cap. XXXII.
De ebrietate. cap. XXXIII.
Quibus cibi corrumpuntur. cap. XXXIIII.
De Venere. cap. XXXV.
Ad eos qui uenerem exercere nequeunt. cap. XXXVI.
De iis qui immodicè coierint. cap. XXXVII.
Si semen genitale redundet. cap. XXXVIII.
Si frigus noxam intulit. cap. XXXIX.
Si insolatus adußit. cap. XL.
De pituita in superiore uentriculo redundāte. cap. XLI.
Quomodo facilè quis uomat. cap. XLII.
Quæ sanis aluum subducant, & quæ urinam moueant. cap. XLIII.
De clysteribus. cap. XLIIII.
De glandibus. XLV.
De iis quæ per os, & nareis caput euacuant: quæq; eisdem partibus delinuntur. cap. XLVI.
Quæ menses ducunt. cap. XLVII.
Quæ sudorem mouent. cap. XLVIII.
De aere. cap. XLIX.
De aquis. cap. L.
De lauacris. cap. LI.
De balneis naturalibus. cap. LII.
Quæ uictus ratio quolibet anni tempore sit utilis. cap. LIII.
Victus eorum qui in laboribus uitam agunt. cap. LIIII.
Proficic

Proficiscentium uictus ratio. cap. LV.
Nauigantium uictus. cap. LVI.
Quomodo extenuetur corpus. cap. LVII.
Quomodo tenues impleantur. cap. LVIII.
De partium attenuatarum curatione. cap. LIX.
Optimi temperamenti notæ. cap. LX.
Intemperatorum corporum notæ. cap. LXI.
De capitis formatione. cap. LXII.
Temperaturæ cerebri notæ. cap. LXIII.
Ventriculi temperaturæ notæ. cap. LXIIII.
Pulmonis notæ. cap. LXV.
Cordis notæ. cap. LXVI.
Iocinoris temperaturæ notæ. cap. LXVII.
Testiculorum temperaturæ notæ. cap. LXVIII.
Quæ prætermissa sunt. cap. LXIX.
Quomodo calida intemperies corrigatur. cap. LXX.
Quomodo frigida intemperies emendetur. cap. LXXI.
Quomodo sicca intemperies in uentriculo, ueluti exemplo, deinde & aliæ corrigantur. cap. LXXII.
De alimentorum facultatibus. cap. LXXIII.
De oleribus. cap. LXXIIII.
De asparagis. cap. LXXV.
De radicibus quæ cibi rationem obtinent. cap. LXXVI.
De tuberibus & fungis. cap. LXXVII.
De frumentaceis. cap. LXXVIII.
De leguminibus. cap. LXXIX.
De fugacibus fructibus. cap. LXXX.
De arborum fructibus. cap. LXXXI.
De animalibus, & primò de uolatilibus. cap. LXXXII.
De ouis. cap. LXXXIII.
De terrestribus animalibus. cap. LXXXIIII.
De partibus animalium. cap. LXXXV.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De lacte, & terrestrium sanguine. cap. LXXXVI.
De lactis potione. cap. LXXXVII.
De lacte scißili. cap. LXXXVIII.
De caseo. cap. LXXXIX.
De piscibus. cap. XC.
De testaceis. cap. XCI.
De malaciis. cap. XCII.
De cartilagineis. cap. XCIII.
De cetaceis. cap. XCIIII.
De uini uiribus. cap. XCV.
De melle & mulsa. cap. XCVI.
De somno. cap. XCVII.
De uigilia. cap. XCVIII.
De sopore. cap. XCIX.
Dioclis epistola, ad ualetudinem tuendam conscripta. cap. C.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

Præfatio de febribus. cap. I.
Quot & quæ principalia in febribus perquirẽda. cap. II.
Quale morbi principium dicamus. cap. III.
Vnde cognoscendum morbúsne sit sanabilis an pernitiosus. cap. IIII.
De signis longæ ualetudinis. cap. V.
Quomodo præsciemus an morbus iudicium subiturus soluendúsne sit. cap. VI.
De diebus decretoriis. cap. VII.
Decretoria indicia in morborum principio esse praua. cap. VIII.
Quemadmodũ futurum iudiciũ prænoscendũ sit. cap. IX.
Quomodo instans morborũ iudiciũ agnoscatur. cap. X.
Quemadmodum optimum iudicium peractum agnoscamus. cap. XI.

De pul

De pulsibus. cap. XII.
De deiectionibus. cap. XIII.
De urinarum notis. cap. XIIII.
De sputi notis. cap. XV.
De febribus diariis dignoscendis curandísq; cap. XVI.
De putridarum febrium agnitione. cap. XVII.
Curatio febrium putridarum. cap. XVIII.
De tertianarum agnitione. cap. XIX.
Curatio tertianæ. cap. XX.
Curatio tertianæ nothæ. cap. XXI.
Quartanarum cognitio. cap. XXII.
Curatio quartanarum. cap. XXIII.
Quotidianæ agnitio. cap. XXIIII.
Curatio quotidianæ. cap. XXV.
De hepialo febre & rigore qui ægrè potest excalefieri. cap. XXVI.
De febribus continentibus. cap. XXVII.
Agnitio febrium synochorum et curatio. cap. XXVIII.
Ardentium agnitio. cap. XXIX.
Ardentium agnitio. cap. XXX.
Febrium ex erysipelate uiscerum curatio & agnitio. cap. XXXI.
Hecticarum febrium agnitio. cap. XXXII.
Hecticarum febrium curatio. cap. XXXIII.
De semitertianis. cap. XXXIIII.
De morbis publicè grassantibus. cap. XXXV.
De pestilentia. cap. XXXVI.
De syncope ex redundantia crudorum humorum. cap. XXXVII.
De syncope ex prætenuibus humorib. cap. XXXVIII.
De syncope ex reliquis occasionibus. cap. XXXIX.
De dolore. cap. XL.

Ad syntexes. cap. XLI.
De uigiliis in febribus. cap. XLII.
Curatio soporis noxij. cap. XLIII.
Curatio doloris capitis in febribus. cap. XLIIII.
Quomodo stomachi curam habere conueniat. cap. XLV.
De immodica perfrictione in febribus. cap. XLVI.
De sudoribus. cap. XLVII.
De tußi in febribus. cap. XLVIII.
De sternutamento. cap. XLIX.
De cibi fastidio. cap. L.
De bulimo. cap. LI.
De canino appetitu. cap. LII.
De siti. cap. LIII.
De linguæ scabritie. cap. LIIII.
De nausea. cap. LV.
De bilis uomitione. cap. LVI.
De singultibus. cap. LVII.
De aluo in febribus astricta & cita cap. LVIII.
De sanguinis distillatione, & eiusdem ex naribus profluuio. cap. LIX.
Si anima deficiat. cap. LX.
Quomodo ulcus circa os sacrum proueniens curetur. cap. LXI.

CAPITA TERTII LIBRI.

De alopecia, ophiasi & caluitio cap. I.
Quomodo pili crispi fiant, & tincturis inficiantur cap. II.
De capitis affectibus cutem infestantibus cap. III.
De capitis dolore cap. IIII.
De cephalæa & hemicrania cap. V.
De phrenitide cap. VI.

De

De inflammatione cerebri cap. VII.
De erysipelate cerebri cap. VIII.
De lethargo cap. IX.
De cathoco aut uigili comate cap. X.
De memoriæ iactura & ratiocinationis, &c. cap. XI.
De uertiginibus cap. XII.
De morbo comitiali cap. XIII.
De melancholia cap. XIIII.
De incubone cap. XV.
De lycaone cap. XVI.
De amantibus cap. XVII.
De apoplexia & paralysi cap. XVIII.
De conuulsionibus cap. XIX.
De tetano eiúsque differentiis cap. XX.
De tremoribus cap. XXI.
Ocularia & primùm de dolore cap. XXII.
Auricularia & primùm de aurium dolore cap. XXIII.
De narium & olfactus uitiis cap. XXIIII.
Ad faciei uitia cap. XXV.
De oris affectibus, & primùm de dentium dolore cap. XXVI.
De angina eiúsque speciebus, &c. cap. XXVII.
De grauedine, destillatione, raucedine & tussi. cap. XXVIII.
De orthopnœa, suspirio, & spirandi difficultate. cap. XXIX.
De peripneumonia cap. XXX.
De cruentis sputis cap. XXXI.
De purulentis & tabe cap. XXXII.
De pleuritide cap. XXXIII.
De cordis affectibus cap. XXXIIII.
De mammillarum affectibus cap. XXXV.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Ad fœdum axillarum odorem, sudationésque. cap. XXXVI.
De stomachi, præcordiorum & uentriculi affectibus. cap. XXXVII.
De flatu uentriculi. cap. XXXVIII.
De cholera. cap. XXXIX.
De lienteria & cœliaco affectu. cap. XL.
De tenesmo. cap. XLI.
De dysenteria. cap. XLII.
De morbo colico. cap. XLIII.
De ileo. cap. XLIIII.
De renum & uesicæ affectibus, & primùm de calculo. cap. XLV.
De iecinoris affectibus. cap. XLVI.
De cachexia. cap. XLVII.
De aqua inter cutem. cap. XLVIII.
De liene. cap. XLIX.
De morbo regio. cap. L.
De umbilico prominente. cap. LI.
Quomodo impuberes imberbésque diu maneant, &c. cap. LII.
De ramicum generibus. cap. LIII.
De inflammatione intestini scrotique, &c. cap. LIIII.
De seminis profluuio & ueneris insomniis. cap. LV.
De satyriasi. cap. LVI.
De priapismo. cap. LVII.
De particulis inefficacibus. cap. LVIII.
Pudendorum & ani remedia. cap. LIX.
De hæmorrhoidibus. cap. LX.
De uteri affectibus, & primùm de mensium purgatione. cap. LXI.
De immoderata purgatione uteri. cap. LXII.
De

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De fluore muliebri. cap. LXIII.
De inflammatione uteri & declinatione. cap. LXIIII.
De uulue abscessu. cap. LXV.
De uteri exulceratione. cap. LXVI.
De cancro. cap. LXVII.
De scirrho & duritia. cap. LXVIII.
De mola. cap. LXIX.
De inflatione uuluæ. cap. LXX.
De uuluæ strangulatu. cap. LXXI.
De uuluæ procidentia. cap. LXXII.
De phimo uteri. cap. LXXIII.
Vt sterilis mulier concipiat. cap. LXXIIII.
De uuluæ scissuris, condylomatis, hæmorrhoidibus. cap. LXXV.
De partu difficili. cap. LXXVI.
De coxarum morbis. cap. LXXVII.
De podagra & articulariis morbis. cap. LXXVIII.
Ad perniones. cap. LXXIX.
Ad clauos callosq;. cap. LXXX.
Ad unguium uitia, & primùm de reduuiis. cap. LXXXI.

CAPITA QVARTI LIBRI.

De elephantiasi cap. I.
De lepra & scabie cap. II.
De impetiginibus cap. III.
De pruritu cap. IIII.
De leuce cap. V.
De alpho albo & nigro cap. VI.
Ad stigmata cap. VII.
De exanthematis cap. VIII.
Ad epinyctidas cap. IX.
De phlyctenis cap. X.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Ad ambusta cap. XI.
Ad eos qui flagris cæsi sunt cap. XII.
Quomodo pili adustis renascantur cap. XIII.
Ad abrasa cap. XIIII.
De formica & uerruca cap. XV.
De ganglio cap. XVI.
De inflammatione cap. XVII.
De exterioribus corporis abscessibus cap. XVIII.
De gangræna & sphacelo cap. XIX.
De herpete cap. XX.
De erysipelate cap. XXI.
De phymate, bubone, & phygethlo cap. XXII.
De furunculo cap. XXIII.
De terebintho cap. XXIIII.
De carbunculo cap. XXV.
De cancro cap. XXVI.
De œdemate cap. XXVII.
De inflatione cap. XXVIII.
De intortis & contusis cap. XXIX.
De carne contusa & ecchymomate cap. XXX.
De ruptis & auulsis cap. XXXI.
De scirrhis cap. XXXII.
De strumis cap. XXXIII.
De steatomate, atheromate, & meliceride. cap. XXXIIII.
De fauis cap. XXXV.
De simplici ulcere cap. XXXVI.
Quæ ulcera glutinare possint cap. XXXVII.
Si dolor et inflãmatio ulcera excerceat cap. XXXVIII.
Si maturari & ad suppurationem perduci nequeant cap. XXXIX.
De cauis ulceribus cap. XL.

Quæ

Quæ sordida ulcera purgent cap. XLI.
Ad ulcerum uermes cap. XLII.
Quomodo caro ulceribus supercrescens exedatur cap. XLIII.
De ulceribus serpentibus, & putridis, & phagedæna cap. XLIIII.
Quomodo cicatrix ulceri inducenda sit cap. XLV.
De maleficis ulceribus dolosisq́; cap. XLVI.
Ad cicatrices nigricantes cap. XLVII.
De sinibus cap. XLVIII.
De fistula cap. XLIX.
De ulceribus diruptis cap. L.
De articulorum ulceribus cap. LI.
Quæ spicula, aculeos, spinas educunt cap. LII.
Si ex uena, arteria, naribus sanguis profluat cap. LIII.
De neruis uulneratis cap. LIIII.
De articulorum contractione cap. LV.
De articulis relaxatis cap. LVI.
De lumbricis cap. LVII.
De dracunculis cap. LVIII.

CAPITA QVINTI LIBRI.

Quomodo quis ab omnibus communiter uirulentis bestiis se tueatur cap. I.
Communis omnium qui à uirulento quopiam morsi uel icti sunt, curatio cap. II.
De rabiosi canis morsu, & metu aquæ cap. III.
Ad morsus canis non rabiosi cap. IIII.
De uespis & apibus. cap. V.
De phalangiis cap. VI.

De araneæ ictu. cap. VII.
De scorpionis ictu cap. VIII.
De scolopendra terrestri & marina cap. IX.
Ad stellionis transmarini morsum cap. X.
De fele cap. XI.
De mure araneo cap. XII.
De uipera tam mare quam fœmina cap. XIII.
De amphybæna & scytale cap. XIIII.
De dryino cap. XV.
De hæmorrhoo, & præstere seu dipsade cap. XVI.
De natrice cap. XVII.
De cenchro cap. XVIII.
De ceraste & aspide cap. XIX.
De basilisco cap. XX.
De pastinaca marina & muræna cap. XXI.
De dracone marino cap. XXII.
De scorpione marino cap. XXIII.
Quomodo testudinis marinæ sanguis præparetur cap. XXIIII.
De crocodili morsu cap. XXV.
De hominis morsu cap. XXVI.
De uenenis. cap. XXVII.
De uenenorum præcautione. cap. XXVIII.
Communis uenenorum quomodocunque assumptorum curatio cap. XXIX.
Enumeratio simplicium uenenorum cap. XXX.
De cantharide cap. XXXI.
De bupresti cap. XXXII.
De salamandra cap. XXXIII.
De pinorum erucis cap. XXXIIII.
De marino lepore. cap. XXXV.
De

De rana rubeta & paluſtri cap. XXXVI.
De hirudinibus cap. XXXVII.
De chamæleonte cap. XXXVIII.
De alterco cap. XXXIX.
De coriandro cap. XL.
De pſyllio cap. XLI.
De cicuta cap. XLII.
De papaueris liquore cap. XLIII.
De carpeſiæ liquore cap. XLIIII.
De mandragora cap. XLV.
De aconito cap. XLVI.
De ixia cap. XLVII.
De ephemero cap. XLVIII.
De ſmilace cap. XLIX.
De ſolano furioſo cap. L.
De ſardonia cap. LI.
De papauere corniculato cap. LII.
De pharico cap. LIII.
De toxico cap. LIIII.
De fungis cap. LV.
De ſanguine taurino cap. LVI.
De lacte intus congelato cap. LVII.
De melle quod in Heraclia naſcitur cap. LVIII.
De gypſo cap. LIX.
De ceruſſa cap. LX.
De calce, ſandaracha, & auripigmento cap. LXI.
De argenti ſpuma cap. LXII.
De plumbo cap. LXIII.
De argento uiuo cap. LXIIII.
De ueratro albo, thapſia, elaterio, &c. cap. LXV.
De uino & aqua cap. LXVI.

CAPITA SEXTI LIBRI.

Procemium Chirurgiæ cap. I.
Quomodo caput aduratur in lippitudinibus, ægrè spirātibus & elephanticis cap. II.
De hydrocephalo cap. III.
Quomodo arteriæ diuidantur cap. IIII.
Quomodo uasa diuidantur, eorumq́; adustio fiat. cap. V.
Quomodo frons incidatur cap. VI.
Quid agendum in sincipite secando cap. VII.
De superioris palpebræ sutura, aliisq́; modis cap. VIII.
Quomodo palpebræ medicamento urantur cap. IX.
Si oculus cute non obtegatur cap. X.
De inferioris palpebræ sutura, & ustione cap. XI.
De ectropio cap. XII.
De anabrochismo, & ustione medicamento adhibenda cap. XIII.
De hydatide cap. XIIII.
De palpebris commissis cap. XV.
De chalazio cap. XVI.
De uerrucis & enchantide cap. XVII.
De ungue oculorum cap. XVIII.
De staphylomate cap. XIX.
De oculis purulentis cap. XX.
De suffusis cap. XXI.
De ægylope cap. XXII.
Si meatus auditorij non perforati sint cap. XXIII.
Ad ea quæ in meatum auditorium inciderunt extrahenda cap. XXIIII.
De polypo cap. XXV.
Curta in auribus & labris quomodo sarciri poßint cap. XXVI.
De epulidibus & parulidibus cap. XXVII.

Quomo

Quomodo dentes eximantur cap. XXVIII.
De ligatione linguæ cap. XXIX.
De tonsillis cap. XXX.
De uua cap. XXXI.
Quomodo spinæ gutturi eximantur cap. XXXII.
Quomodo aspera arteria incidi debeat cap. XXXIII.
De abscessu cap. XXXIIII.
De strumis cap. XXXV.
De steatomatis, atheromatis, meliceridib. cap. XXXVI.
De aneurismate cap. XXXVII.
De bronchocele cap. XXXVIII.
De ganglio cap. XXXIX.
De uenæ sectione cap. XL.
De cucurbitularum usu cap. XLI.
Quomodo alæ adurantur cap. XLII.
De adnatis digitis & sexto digito cap. XLIII.
Quomodo adustio purulentis adhibenda cap. XLIIII.
De cancro cap. XLV.
De iis quibus mammæ fœminarum modo inturgescunt. cap. XLVI.
Quomodo iecur aduratur cap. XLVII.
Quomodo lien aduratur XLVIII.
Quomodo stomachus aduratur cap. XLIX.
Quomodo aqua hydropicis emittatur cap. L.
De umbilico prominente cap. LI.
De peritonæo uulnerato, item de intestini ac omenti procidentia, &c. cap. LII.
Ad tegendam glandem colis si nuda est cap. LIII.
Quomodo glãs penis cõtecta aperiri posit cap. LIIII.
De phymo cap. LV.
Si præputium glandi adhærescit cap. LVI.
De circuncisis cap. LVII.
De thy

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De thymis naturalium cap. LVIII.
De catheterismo cap. LIX.
Quæ curatio calculosis adhibeatur cap. LX.
De testiculorum partibus cap. LXI.
De hydrocele cap. LXII.
De carnoso ramice & tophaceo cap. LXIII.
De uaricoso ramice & uentoso cap. LXIIII.
De intestinorum ramice cap. LXV.
De inguinum ramice, bubonocele cap. LXVI.
De scroto attenuato cap. LXVII.
Quomodo fiant eunuchi cap. LXVIII.
De hermaphroditis cap. LXIX.
Quomodo nympha excidenda, & cercosis emendanda cap. LXX.
De mulicbrium locorum thymis, condylomatis & hæmorrhoidibus cap. LXXI.
De non perforatis & phymo cap. LXXII.
De abscessu uuluæ cap. LXXIII.
Qua ratione partus ex utero excutiatur, excidatúrque cap. LXXIIII.
Si secundæ fuerint relictæ cap. LXXV.
Quomodo coxendices adurantur cap. LXXVI.
De fistulis & fauis cap. LXXVII.
De ani fistulis cap. LXXVIII.
De hæmorrhoidibus cap. LXXIX.
De condylomatis, tuberculis & rimis cap. LXXX.
De ano non perforato cap. LXXXI.
Quomodo uarices excindantur cap. LXXXII.
De dracunculis cap. LXXXIII.
De extremarū partium præcisione cap. LXXXIIII.
De unguium pterygio cap. LXXXV.
De ungue contuso cap. LXXXVI.

De clauis

De clauis, myrmeciis, & uerrucis	cap. LXXXVII.
De telis ex corpore extrahendi	cap. LXXXVIII.
De fracturis	cap. LXXXIX.
De fracturis capitis	cap. XC.
De naribus fractis contusisq;	cap. XCI.
De maxilla confracta & aure contusa	cap. XCII.
De iugulo confracto	cap. XCIII.
De scapulis	cap. XCIIII.
De pectore	cap. XCV.
De costis	cap. XCVI.
De coxarum & pectinis oßibus	cap. XCVII.
De uertebris, spina dorsi & sacro osse	cap. XCVIII.
De brachio	cap. XCIX.
De cubito & radio	cap. C.
De summa manu & ipsius digitis	cap. CI.
De fœmore	cap. CII.
De patella	cap. CIII.
De tibia	cap. CIIII.
De pede summo.	cap. CV.
Quomodo crus reponi debeat	cap. CVI.
De fracturis quæ cum uulnere incidunt	cap. CVII.
Si præter modũ fracturis callus obducatur	cap. CVIII.
Si distortum membrum callus firmarit	cap. CIX.
Si fracturæ callo non firmentur	cap. CX.
De oßibus luxatis	cap. CXI.
De maxilla	cap. CXII.
De clauicula & summo humero	cap. CXIII.
De humero luxato	cap. CXIIII.
De cubito	cap. CXV.
De brachiali & digitis luxatis	cap. CXVI.
De uertebris spinæ	cap. CXVII.
De coxa luxata	cap. CXVIII.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De genu articulo cap. CXIX.
De tali articulo, & de pedis digitis cap. CXX.
De luxatis cum ulcere cap. CXXI.
De luxatione cum fractura cap. CXXII.

CAPITA SEPTIMI LIBRI.

De temperamentis quæ per gustatus qualitates deprehenduntur cap. I.
De ordine & interuallo temperamentorum cap. II.
De particularium simplicium medicamentorum facultatibus cap. III.
De medicamentis simplicibus quæ flauæ bili purgandæ sunt &c. cap. IIII.
De compositis medicamentis purgantibus cap. V.
Quomodo eos qui purgantur tueri conueniat, quídque faciundum ubi medicamentum purgans assumptum nihil profecerit cap. VI.
Si purgatio modum excedat cap. VII.
De hieris antidotis cap. VIII.
Quæ sedi & umbilico illita purgant cap. IX.
Quæ medicamenta uomitum citent, & quomodo ueratrum exhibeatur cap. X.
De differentia antidotorum cap. XI.
De pastillis cap. XII.
De medicamentis aridis & smegmatis cap. XIII.
De medicamentis liquidis quæ illinuntur, ad oris uitia & guttur accommodatis cap. XIIII.
Dulces utilésque potiones cap. XV.
De collyriis & adglutinamentis cap. XVI.
De emplastris, & medicamentorum quæ in illa mittuntur coctione, &c. cap. XVII.
De malagmatis & epithematis cap. XVIII.

De acopis

De acopis, inunctionibus, dropacibus & sinapismis cap. XIX.
Quomodo diuersa olei & unguentorum genera conficiuntur cap. XX.
De œnanthariis cap. XXI.
De suffimentis & cyphi cap. XXII.
Confectio masuchæ cap. XXIII.
De peßis cap. XXIIII.
De medicamentis inuicem succidaneis cap. XXV.
De ponderibus & mensuris cap. XXVI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Errata inter imprimendum admiſſa. Primus numerus paginam, ſecundus lineam denotat.

Pag. 21. lin. 13. l. maximæ reſp. ibid. lin. 16. l. ἐυανθὴς. & ſic in marg. lin. 24.
recreatoria. 28. 16. l. ἤθραται. 29. 17. l. ὑγραινόντων. 30. 3. l. ἰσχάδων. 4. νοσω-
δεις. 31. 14. l. ἀμῦναι. 25. l. ῥυμμάτων. 32. 4. l. ἐυφρο. 33. 14. l. κατίεναι. 16. l. γίνε-
ται. & μετὰ ἢ ταῦτα. 38. l. ἐναντίους. 34. 1. l. ἀρχὴν. 38. 8. l. ἐπιγιγνόμεναι. 40.
11. l. pro λύγυ. 41. 8. l. ὑγροτέραν. in marg. l. ἀποσίτῳ ἢ. 24. l. alia mediæ. 26. l.
τρόφιμον. l. εἴπερ ἄρα. 47. 25. l. γλισχροῦς. & ξιτὰς. κ. 26 ξιτὰς. ε. 49. 12. l. ἐμ-
μένων. 13. l. περὶ τὴν. 50. 34. l. calore dico. 52. 32. l. τοιαῦτα. 53. 1. l. σωτηρίων.
54. 22. l. καὶ γυναικὶ. 57. 38. l. vſtionem ſunt, &c. 60. 31. l. mala cotonea. 64.
18. l. πυκνὸν καὶ σκληρὸν ἐργάζεσθαι. & 20. l. πυκνὸν καὶ σκληρὸν. & 28. l. φό-
βους. 65. 15. l. φαρμάκῳ χρῆσθαι. 70. 28. l. calefaciunt. 74. 31. l. contrarium. 77.
24. l. πανθ᾽ ἴσα. 84. 32. l. ἀπορρύπτειν. 88. 3. l. luteo. 100. 27. l. relatas. 32. l. iu-
ibas. 104. 35. l. malacoſtraca. 116. lin. vlt. l. in facie. pag. 117. lin. vlt. viſoriæ.
132. 21. l. hoc pulſuum genus ſextum comm. 147. 1. l. arteriæ partem. 149. 13.
l. μορίων. 151. 17. l. concoctionem. 153. 1. l. etiam is in. 37. l. δειμὸν τι. 39. l. δει-
μὸν. pag. 156. lin. penul. l. οὔτε λύσσας. 158. 37. l. καὶ οἴνων. 161. 36. l. etiamſi
vtraque. 163. 16. l. qui ægrè excalefieri poteſt, ſine febri excitat. pag. 169. lin.
5. l. Quapropter cum. pag. 176. lin. 14. l. Nulli talium. 178. 25. l. ἀυτοῖς. 183.
lin. penult. l. τοῦ κώλου. 185. 7. dele ψυχροῦς. 186. 31. l. hæſitabundus. 35. l. τότε
καὶ. 187. annotationi cap. 44. adde Goupy. 195. 35. l. maturationem. pag.
198. lin. 36. l. commentario 20. pag. 200. lin. 5. l. ὑψηλοτάτου. 214. 6. l. μὲ. α. 15.
l. ῥυσοῖον. 216. l. in marg. καὶ τὰς τρίχας. 217. 27. l. κονία ἄσβεστος. 29. l. pilea-
τῇ. 218. 9. l. ξέστην. 221. 29. l. molybdænam contritam oblinito. 222. 8. l. exulce
ret. 33. l. ἰχῶρ ἢ. 233. in margine. l. fotu adhibita. 244. 37. l. victu moderatio-
re. pag. 253. l. in marg. Iucubo nocturna. 259. 4. l. vmbilico. ibid. 11. l. cien-
tia. 262. lin. vlt. l. ἐπίδεσις. 268. 11. l. Phænigmon. 276. l. in marg. Staphylo-
ma. 282. 6. l. conuulſoria. 284. 3. l. Ectropium. 286. 23. l. pro κόλλα. 289.
6. l. Cardamomi. 292. 21. l. προπυρισμένη. 300. 11. l. χοίνικος. ibid. 22. l. len
tiſcinum. 304. 9. l. ſcirrhum. 307. l. in marg. σὺν ἀφ. 322. in margine l.
μετὰ τινὸς. 336. 38. l. lemnia ſphragide. 337. 23. l. agreſtam. 355. in marg. l.
πλῆθος. 360. 17. l. De vrinæ. 361. 31. l. Potus enim. 438. 31. l. ἠδύσματα.
441. in marg. l. τινὰ λοπὸν. 450. 30. l. vitiliginis. 504. l. in marg. Ononis ſic-
ca. 511. l. in marg. κοῖλοι. 521. 15. l. σῖελον. 528. 11. l. penem ipſum. 563. 27. l.
ὑφ᾽ ἓν. 570. 29. l. De Ectropio. 618. 16. l. deliganda. 629. 1. l. Cercoſis. 630.
20 l. δεῖ ἐμφράξειν. 644. 6. l. interiore cauſa. 646. 19. l. παραψαύσεις. 657. l. in
marg. προσύκεα. 798. 4. l. τῶ ἅλων. 881. 4. l. Annotat. Andernaci.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

PAVLI AEGINETAE IN SVVM DE RE MEDICA OPVS,

*

PRAEFATIO.

Pauli laborem nosce me, qui plurimas
Inuisit orbis terras, Aegina satus.

NON equidem opus hoc, quasi veteres aliqua arti necessaria prætermiserint, componere sum aggressus, sed totam vt disciplinam in cõpendium redigerem. E contrario enim illi rectè quidem omnia & integrè elaborauerunt: recentiores autem prę terquàm quòd illos ne legere quidem curant, etiam loquacitatis adhuc coarguunt. Qua ratione impulsus volumen istud elucubraui, quod illis sanè qui ipsum, vt verisimile est, habere velint, eorum quæ legerunt commentarius: mihi verò, exercitij loco erit. Absurdum nanque fuerit, rhetoras quidem compendiosis vti libellis iudicialibus, & ad circunferendum accommodis, in quibus legum capita continentur, vt dùm vsus postulat, in promptu habeant: nos verò nullam eorum habere rationem. quùm illis non pauco tantùm, sed iam longo etiam tempore, legibus inspiciũdis immorari, ac differre iudicium liceat: nobis neutiquàm, aut certè raro, ea facultas concedatur. Etenim necessitas in quibusdam morbis frequenter nullam ferens dilationem, subitam concertationem opémque postulat. ob quod rectè Hippocrates occasionem dixit præcipitem. Illos præterea in solis ferè vrbibus rerum vtilitas incitat, & vbi libri nequaquàm desiderantur: medicis autem non tantùm in vrbibus, aut agris, aut etiã locis desertis, verùm iam quoque per mare frequenter in ipsis nauibus subita morborum

Veteres à recentioribus damnati.

Dilationis periculum. necessitas ingruit, in quibus dilatio mortem, aut omnino extremum adfert discrimen. Quoniam igitur vniuersas medendi rationes, aut particularem omnem materiam memoria tenere vel difficillimè, vel nequaquàm aliquis possit, compendium hoc ex veteribus collegi. Nulla enim de meo inserui, nisi paucula quædam in artis operibus mihi & visa & comperta. Nam in pluribus egregiis authoribus, *Oribasius.* magísque in Oribasio versatus [a], qui & ipse librum totum, quo vniuersam de tuenda valetudine rationem comprehendit, aliunde collegit: vtpotè Galeno posterior, adeóque recentior adhuc, optima quæque ex ipsis selegi, nullum, quatenus licuit, ex morbis prætergressus. Etenim Oribasij ipsius volumen, à septuaginta libris, quos continet Hebdomecontabiblon appellatum, quòd totam in se artis materiam complectitur [b], non omnes, quod grandius sit, comparare sibi possunt. In huius autem Epitome ad Eustathium scripta, præterquàm quod plerique morbi non attinguntur, etiam imperfectam reliquorum præceptionem videas, partim causarum, partim signorum, nonnunquàm & curatio integra desideratur [c], ceu alia in memoriam venerint.

PRAESENS autem commentarius notas, causas, & curationem omnium morborum continet, similarium, instrumentariorum, & eorum quæ ad vnitatis diuortium pertinent: ídque non summatim, sed quatenus licet amplè & diffusè. Ante hæc autem omnem victus rationem quæ sanitati tuendæ facit, exposuimus. Postremum autem librum de simplicibus compositísque medicamentis conscripsimus.

Quid singuli septem totius operis libri, nam totidem habentur, contineant.

PRIMVS omnem sanitatis tuendæ rationem tradit. item quomodò morbi peculiares ætatibus, anni temporibus, temperaturis, alijsque nonnullis, caueantur, emendentúrque. Præterea ciborum omnium vires & vsus habet, vt in capitibus comprehensum est.

SECVNDVS febreis vniuersas enumerat, ita vt præponantur ipsis, quæ eò conferunt, exempli gratia, notæ ex incrementis, diebus decretoriis, & id genus aliæ. Subiunguntur autem casus, qui febribus superueniunt.

TERTIVS affectus declarat, qui singulis corporis partibus obueniunt: sic, vt à summo capite ad imos pedes, adeóque vngueis descendat.

QVARTVS agit de exterioribus, & veluti in aperto contractis vitiis, quorum non certæ sedes assignari possunt, sed plureis particulas infestant. In quo, & de tineis & dracunculis tractatur.

QVINTVS de animalibus, ictu, morsúve venenum relinquentibus disserit, vbi & de rabiosi canis morsu, & metu aquæ, adhæc de non rabidi canis morsu hominísque agitur. Inibi de venenis eorúmque remediis disputatur.

SEXTVS chirurgicam omnem exponit, tùm quæ carnis vitia curat, vbi & teli extrahendi ratio comprehenditur, tùm quæ ossium fracturas, luxationésque artuum complectitur.

SEPTIMVS omnium medicamenrorum vireis continet, primùm quidem simplicium, déinde & compositorum, eorúmque potius quæ in sex aliorum librorum discursu commemini, præsertim maiorum & nominatarum compositionum. Scio enim illic non omneis diffusè explicari, ne disciplina tædium afferat: tùm, vt quærens aliquis vnam, aut etiam plureis nobileis confecturas, facilè inueniat. In fine adduntur nonnulla ad medicamentorum compositiones vtilia. Item de alternantibus inuicem remediis agitur, vt totus liber in disciplinam de ponderibus & mensuris desinat. Incipiemus itaque primum volumen.

PRIMVS totius operis hic liber est, in quo omnia sanitatis tuendæ præcepta tradidimus, quemadmodùm iam in præfatione dictum est. dicentúrque iterùm capita, vbi tantum hoc prælibauerimus, quòd in primo, & secundo volumine plurima ex Oribasio mutuati sumus. Non enim peculiarem voluimus constituere opinionem, sed ex omnibus vtilitatem indipisci. In reliquis quinque libris, paucissima tantùm ex illius commentariis huc transtuli.

ANNOTATIONES CORNARII.

a *Qui & ipse totum librum, in quo omnem tuendæ sanitatis rationem tradidit, instar florum aliunde decerpsit: nam post Gal. & adhuc iuniores fuit. Græca lectio sic habere debet :* καὶ αὐτῷ πᾶσαν ἀπανθίσαντι βίβλον, ἐν ᾗ πᾶσαν τὴν ὑγιεινὴν διῆλθεν ὑποτύπωσιν.

b *Non facilè parabile est tantæ molis opus, ad multos adeo versus* ... *Vete*
extentum.] οὐκ εὐπόριστος ἅπασιν ἡ πραγματεία πολύστιχος. *Scri-*
res versuum multitudine librorum magnitudinem æstimabant.
bebant autem libros certis chartarum cancellis ac veluti carceribus
inclusi, vt ad margines non excederent, atque hinc non difficile erat
colligere, quanta versuum multitudo, ad quantam libri magnitu-
dinem deuentura esset, & ex eo tum πολύστιχοι, *tum* ὀλιγόστιχοι *li-*
bri vocabantur.

c *Itémque alia quæ mentionem sui fieri postulant.*] ὥσπερ οὖν ἑτέρων εἰς μνήμην ἐληλυθότων.

PAVLI

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

PAVLI AEGINETAE LIBER PRIMVS,

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO MEDICO INTERPRETE.

Quæ grauidis superueniant, & quæ victus ratio eis conducat. *Cap. I.*

QVANDOQVIDEM inter ea quæ grauidis superueniũt, hæc potissimũ infestare solẽt[d], stomachi exundatio, continuæ vomitiones, sputa crebra, * oris ventriculi rosio, & cibi fastidium: non alienum fuit remedia quibus ab eis vindicentur, prӕscribere. Prosunt itaque obambulationes, cibi nõ nimium dulces, vina fulua, odora, maximè quinquennia, & moderata potio. Hæc enim omnia[e], ne mulier stomachi exundationem experiatur vomatque, impediunt. At medicamenti nomine, vincit polygonium herbam aqua elixam bibere. item anethum & ponticam radicem, quæ indigeti vocabulo rha nuncupatur. hæc tum ante, tum post cibum licet assumere. † Extrinsecus præcordia adiuuari debent cataplasmate ex œnanthe, balaustio, * cytisi smyrniique coma, & fœniculi semine, siue per se, siue quomodocunque voles miscere, cum palmulis & vino veteri.

** aliàs stomachi erosio.*

† Melius fortasse stomachus, aut os ventriculi cum Aetio, qui eandem planè sententiam habet lib. 16. cap. 10. Extrinsecus autẽ adhibita languido stomacho conferunt hæc, œnanthe, balaustium, rosæ, cytini &c.

** aliàs cytini. Quæ lectio magis probatur, quòd sit accommodatior huic medicamento, quàm cytisus. Goup.*

Aduersus stomachi rosiones confert, calidã aquam bibere, quietè inambulare, præcordia contegere lana molli. At eas quæ cibum fastidiunt, variis & ad voluptatem quæsitis cibis amylóque sicco solicitabis. magis autem hoc obtuleris iis, quæ terram edere concupiscunt, vt in Malacia, quod vicium Græcis Citta dicitur, accidere consueuit. id tertio à

Malacia affectio.

conceptu mense potissimùm cõtrahitur. Nam tunc id quod in vtero est, quicquid ratione alimenti ad ipsum fertur, tanquàm imbecillius, nequit consumere: vndè fit, vt quum varia ex eo recrementa in stomacho grauidæ redundent, varia & naturæ aliena appetat, exempli gratia, carbones extinctos, cretam Cimoliam, aliáque complura. Hanc enim ob causam appellationem huiusmodi affectus accepit, vel à picæ auis varietate, vel quòd eadem subindè hoc malo corripiatur. Iam labor, & longior peregrinatio etiam stomachum ad cibos excitat. Quæ verò mulier citra labores agere consueuit, ea si vterum gerat, haud commodè repentinas subibit motiones. Verùm acria quandóque gustare, præsertímque sinapi, cibum fastidienti non fuerit alienum.

Pedum tumor.

Cæterùm eximios pedum tumores, quos œdemata Græci dicunt, anthyllis, quæ in aceto maduerit, foliáque brassicæ in latum super deligata discutiunt. Item Cimolia creta ex aceto illita: similiter alumen cum aceto proficit.

Mala medica citria.

Rectè etiam pedes malorum medicorum, quæ Citria aliâs dicuntur, in aqua decoctorum iure lauantur.

ANNOTATIONES CORNARII.

d *Humorum crudorum redũdantia.] Græcè legitur τὸ περισσαίνειν, sed falsò, legendum enim τὸ περισσεύειν, id est, superfluis humoribus abundare, qui non perfectè sunt concocti: ita enim Gal. lib. 9. Anatomicarum aggress. exponit: τὰ μὲν κατεργασθέντα inquit, τελέως τῆς τροφῆς, ἃ καλοῦσιν ἰδίως περιττώματα.*

c *Humorum crudorum redundantiæ, & vomitus remedia sunt.*

f *Foris autem œnanthen, & balaustium, & mali punici florem, &c.] Res ipsa indicat legendũ esse καὶ κύτινα, non καὶ κυτίσου. Est autem κύτινος mali punici satiui flos, sicut balaustium sylvestris. Habent autem vim siccantem ac adstringentem, quæ hîc nimirum requiritur.*

ANNOT

ANNOTATIONES ANDERNACI.

Quandoquidem grauidis. *Primum hoc caput Pauli ad verbum ex quinto Oribasij sumptum est: in quo grauidis multa superuenire legimus: inter cætera, stomachi redundationem, vt Pliniano more loquar, quam Paulus verbo τῷ περιασαίνειν significat. Id si Hesychio & Suidæ credimus, à canibus caudam mouentibus: aut potius quod hîc etiam magis congruit, à fluctuum agitatione tralatum est. In grauida enim sanguis menstruus, qui ante conceptum stato tempore expurgari solebat, copiosior in vtero collectus quàm pro fœtu adhuc exiguo ad stomachum regurgitat, ibique exundans, nauseam excitat. In prima nostra versione erat, Nausea, sicuti etiam Aristoteles lib. 7. de historia animalium ponit. ἔτι δὲ ναυτίαι, inquiens, καὶ ἔμετοι λαμβάνουσι τὰς πλείστας. id est, prætereà nauseæ & vomitus plurimas infestant. Aetius πλάδος στομάχου ait, quod est nimia humiditas stomachum debilitans, non sola imbecillitas. Nam Galenus Commentario secundo in primum de morbis vulgaribus ait, τὴν περιττὴν ὑγρότητα πλάδον εἴωθεν ὀνομάζειν, hoc est superfluam humiditatem, pladõ appellare cõsueuit, de Hippocrate dicens. Idem Commentario secundo de ratione victus in morbis acutis ἐφ' ὧν καὶ προσέθηκεν, ὡς ὁ μὲν ὑδαρὴς οἶνος πλάδον ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ, τουτέστιν ὑγρότητα καὶ ἀτονίαν ἐμποιήσει. hoc est, in quibus etiam adiecit, vinum aquosum, Pladon, id est, humiditatem & imbecillitatem in superiore ventre excitaturum.*

Stomachi redũdatio. περιασαν-σις. νaυτίa. πλάδος.

Sputa crebra. *Quia stomachus ex humiditate languet, eoq́; os ipsum tenui sputo aßiduè plenum existit: Græca dictio est πτυαλίζειν: quam Galenus in priore prædictionum interpretatur, πτύειν πολλάκις, hoc est spuere frequenter.*

πτυαλίζειν.

Stomachi erosio. *Quando ab acrioribus humoribus irritatur, mordeturq́;, vomitus futuri signum non exiguum habetur, Græcè dicitur καρδιωγμὸς, quasi dicas cordis morsus. Veteres autem olim os ventriculi cor appellauerunt, nimirùm ex situs vicinitate, quia cor prope os ventriculi situm est, vt ait Galenus, & ipsa rei euidentia docet. eundem affectum. Galenus etiam καρδιαλγίαν vocat libro secundo de placitis Hippocratis & Platonis.*

καρδιωγμὸς. καρδιαλγία.

Cibi fastidium. *Nimirùm ex vitiosis humoribus stomachum infestantibus, si Galeno credimus, Græca dictio est ἀσιτεῖν, quæ significat cibo abstinere, & inedia vti, sicut Grammatici nobiles interpretantur. Galenus etiam libro primo περὶ ἐπιδημιῶν differentiam inter ἀσίτους & ἀποσίτους ponit. Ibidem ἀπόσιτοι πάντων γευμάτων ἄσιτοι διετέλεον, quasi dicat, omniũ saborũ fastidio laborabant. Erit*

Cibi fastidium. ἀσιτεῖν.

itaq; ἀσιτία abstinentia à cibo in totum: ἀποσιτία, fastidium quidē, sed vt aliquid tamen assumatur, quod Galenus ostendit libro primo de causis symptomatum, grauidarum accidentia enumerans in hæc verba, βραχέα σιτέ μὲν ἡ τῆ ἀνθρώπε διὰ τὴν ἀποσιτίαν. Hoc est quòd mulier pauca comederet ob fastidium. Hippocr. in Aphorism. commentario 4. ἀπυρέτῳ ἐούσῃ ἀποσιτίη. Galen. interpretatur ἡ μὲν ἀποσιτία τὸ αὐτὸ δηλοῖ τῇ ἀνορεξίᾳ. Rursus in libello de victu priuatorum: ὁκόσοισι δὲ ὀδύναι γίγνονται ἐκ τῶ σπλάγχνων, ἢ ἐκ γυμνασίας, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὁδοιπορίας, τέτοισι συμφέρει ἀναπαύεσθαι ἀσίτες. Hoc est: quibus dolores viscerū oboriuntur aut ab exercitio, aut alia quadam obambulatione, his conuenit in abstinentia conquiescere. His omnibus animaduersis, legendum videtur ἀποσιτῶν pro ἀσιτῶν, id quod ex sequenti oratione cuiuis mediocriter sagaci licet deprehendere. Nam Paulus singulorum accidentium remedia tradens, ἀποσίτες δὲ, inquit, non ἀσίτες. Quanquàm non ignarus sim aliquando authores, alterum pro altero vsurpare: vt è cap. 35. Verùm cùm vtraque hîc ponantur, ἀπόσιτοι, & ἄσιτοι exactè intelligenda sunt.

ἀσιτία. ἀποσιτία. Fastidiū. Abstinentia. ἄσιτος.

Vina fulua. Vtpotè frigidioribus naturis accommodata: tùm ad concoctionem, tùm ad succibonitatem procreandam, vt ex Galeno didicimus lib. 12. Methodi, cap. 4.

Vina fulua

Color hic fuluus, qui Græcis κιῤῥὸς dicitur, proximus est flauo, quasi dicas in pellucido flauum: hinc etiam flauus color & fuluus eidem sæpè rei accommodantur. Id quod ex Galeno licet condiscere, lib. 5. de Sanitate tuenda, cap. 5. Idem alibi τὸ κιῤῥὸν χρῶμα δύναιο ἂν λέγειν πυῤῥὸν ὠχρόν. Hoc est, fuluum colorem possis rufum pallēs dicere. Sunt qui hunc colorem latinè Giluum nuncupent: ego malim ex Galeni interpretatione, fuluum conuertere: Plinium secutus, qui hunc colorem inter alios vino attribuit, non giluum. Siue autem dicas gilua, flaua, aut fulua, nihil interest, modò obserues plerunq; vina ex vetustate hunc colorem induere.

Color fuluus κιῤῥός. Flauus. πυῤῥός. ὠχρός.

At medicamenti nomine. Superius commemorata ad cibum referuntur: sequentia ceu medicamenta adhibentur, quæ stomachum ex nimia humiditate imbecillem corroborēt, exiccentq;. ὡς φάρμακον δὲ. id est, vt medicamentum verò habet textus, ego nomine medicamenti verti.

Radix Pontica. Hoc est, rhaponticum, vim habet corroborandi stomachum imbecillem. vide Dioscoridem.

Extrinsecus præcordia. Hoc est, qua parte ventriculi os habetur. Abusus est Paulus dictione περικάρδιον, quæ apud Galen.

περικάρδιον.

proprie

propriè significat membranam, seu tuniculam, cor ambientem, aut si mauis, cordis inuolucrum. Quia verò os ventriculi olim cor appellabatur, excusari potest, vt pericardion pro regione externa, sub qua illud delitescit, accipiatur. Plinius lib. naturalis historiæ 11. *membranas septi transuersi, præcordia appellauit, quòd cordi prætendantur. Gal. autem, & Hippocr.* ὑποχόνδριον *totam illam regionem appellant, quæ à mucronata cartilagine, vtraque in parte ad vmbilicum vsque porrigitur. Celsus autem latinæ linguæ in Medicina princeps, præcordia nominat. Cæterùm ex hoc Pauli loco constat, vbi os ventriculi affectum est, ante non ad dorsum applicanda remedia.*

Præcordia.

Præcordia apud Plin.

ὑποχόνδριον.

Subcartilagineum.

Pręcordia cõtegere. *Hoc loco vsus est dictione,* ὑποχονδρίων: *cũ hîc eundem locum quem superius in vomitu voluerit, intelligat.*

At eas quæ cibum fastidiunt. *Græcè est* τὰς δὲ ἀποσίτους. *Remedium fastidientium ponit, quãquàm superius* ἄσιτον *scriptũ erat.*

Medicamenta in affectu stomachi vbi applicãda.

Oenanthe. *Hoc est, vua syluestris vitis, vt ait Dioscorides: ad verbum hæc ex Oribasij quinto transcripta sunt.*

Citta. *malacia non pica. Gale. originem huius mali tradit lib.* 1. *de symptomatum causis in istum modum.* μοχθηρῶν δὲ ποιοτήτων ἐπιθυμοῦσιν ὅτ' ἂν εἰς τοὺς τῆς κοιλίας χιτῶνας ἀναποθῇ τι περίττωμα μοχθηρόν. εἴωθε δὲ τοῦτο γίγνεσθαι μάλιστα ταῖς κακοχύμοις γυναιξὶν, ἐπειδὰν κυήσωσι. καὶ καλεῖται κίττα τὸ πάθος. *Hoc est: prauas autem qualitates appetunt ij, quibus vitiosum aliquod recrementum in ventriculi tunicas est insinuatum, id quod mulieribus, præsertim succis prauis obnoxiis, vbi in vtero habere cœperint, accidere consueuit, ac vicium appellatur* κίττα. *& Plin. lib.* 28. *cap.* 7. *malaciam stomachi appellat.*

κίττα.

Malacia.

Id tertio à conceptu mense. *Gal. lib. citato,* καὶ τοῦτο πάσχουσιν αἱ πλείους αὐτῶν ἄχρι τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου μηνός. ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ παύονται. *id est, Ac cõplures ipsarũ hoc affectu vsque ad secundum & tertium mensem laborant: quarto autem infestari desinunt.*

Id quod in vtero est. *Sic interpretatus sum* κύημα, *quasi dicas conceptum: nondum enim fœtus dici potest, si Galenum, ex quo ferè omnia hæc sunt deriuata, his verbis loquentem intelligamus:* κατὰ μὲν τοὺς πρώτους δύο μῆνας, ὀλίγον ἐπισπᾶται τοῦ αἵματος εἰς ἑαυτὸ τὸ ἔμβρυον ὡς ἂν ἔτι μικρότατον ὑπάρχον, ὅταν μηδ' ἔμβρυον ἤδη πω καλῆται, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἀλλ' ἔτι κύημα, *id est, in primis sanè duobus mensibus fœtus pauxillum sanguinis ad se attrahit, vt qui minimus adhuc existat, quando ne fœtus quidem tunc appellari debet, sed potius conceptum. Et reliqua verba Pauli in Galeno ordine inuenies.*

κύημα

Conceptũ.

Remedia malaciæ stomachi. Iam labor & longior. *Remedium est fastidij, & malaciæ stomachi, quæ prauos cibos & alienos à natura appetit, verum malaciæ magis. Græcè est in omnibus exemplaribus cùm impressis, tum manuscriptis quotquot mihi videre contigit, ἐνσιτοι ἢ καὶ οἱ πόνοι &c. Hoc est ad verbum, bene commesse faciunt & labores. quod perinde est ac si dicas bonorum ciborum appetentiam faciunt: vt qui superfluitatem ac redundantiam humorum discutiant, vnde prauorum excitatur appetitus. Sed parum refert, an εὐθετοι legas.*

ἀταλαιπώρως. ταλαιπωρία. Quæ verò mulier citra labores. *Græcè est ἀταλαιπώρως, id est, sine exercitio aut labore. Nam ταλαιπωρία laborem & negocia vitæ apud Hippocratem significat.*

Acria. Verùm acria. *Vt piper, gingiber, nasturcium, aliáque id genus quæ calore suo stomachi superflua consumant.*

Oedemata. *Tumores ex pituitoso humore collecti, qui digitis prementibus cedunt: variis etiam morbis superueniunt. Vide Galenum de Tumoribus præter naturam.*

Lauantur. *Græcus codex impressus pro καταντλεῖν καταντλεῖν habet. Superfundere etiam significat.*

De Nutrice. *Cap.* 11.

DEligi nutrix debet, nulli morbo obnoxia, ætate nec vetula nimiùm, nec adolescens, ita vt iunior quinq; & viginti annos compleuerit, grandior quinque & triginta non excedat: pectore sit amplo, mammis magnis, papillis neque conniuentibus neq; auersis: reliquo corpore nec admodum obeso, nec nimiùm gracili. Prætereà magnum est infanti cõmodum, si nutrix non multò antè pepererit, maiusq́;, si masculum. Vitanda ei sunt admodùm siccantia, salsa, acria, acerba, acida, amara, & valdè calefacientia. Item odores tum fœdi, tum suaues præter modum, condimenta, aliaq; acria nocent. Ad hæc venere nutrix abstineat, manus humerosq́; molendo texendoq; exerceat: puerum vlnis gestet, treis iam menses quatuórve natum.

ANNOTATIONES ANDERNACI.

Ætate nec nimiùm. *Ex hac clausula Græca μήτε δὲ νεωτέρα, reddidi: nec nimiùm adolescens, hoc est, quæ sit in ipso vigore ætatis: quo nimirùm corpus absolutum iam est, & copioso abundat sanguine. Sin infrà viginti quinque sit annos, nempe adolescens, corpus adhuc increscit, & alimentum minùs habet perfectum. Eóque νεωτέρα verti adolescens. Nam ab anno quartodecimo*

vsq;

vsque vigesimum quintum, ætas vocatur adolescentia. Ab anno trigesimo quinto, multis solent menses cessare, aut omnino pauci fluere, eóque alimento minus ad fœtum alendum abundant.

Nutrix non multò ante. *Quia sanguis tunc vbertim ad mammas confluit. vnde lac copiosius etiam suppeditatur.*

Masculum. *Hippocraticum est. propterea quòd laborato magis, probóque nutrimento ex sanguine pollet, & minus excremento.*

Condimenta. *Sic dicuntur quæ liquoribus quibusdam vt aceto & sapæ, aliísque condiendis induntur aromata, siue semina odorata, quod genus sunt cuminum, anisum, fœniculum: Græcis dicuntur ἀρτύσεις & ἀρτύματα. Lege in textu τὰς ἐπισήμους εὐωδίας καὶ ἀρτύσεις, pro τὰς ἐπισίμους.* ἀρτύματα. ἀρτύσεις.

Venere nutrix. *Galeni præceptum ex primo de sanitate tuenda: quia ex hac menses prouocantur, & lac odoris gratiam in deterius mutat.* *Condimenta.*

Manus humerósque. *Exercitationem nutrici idoneam præscribit: qua videlicet partes superiores agitatæ sanguinem copiosum lacti generando suggerunt. Dicit enim Galenus sanguinem optimum gigni exercitatione moderata, cibis tum boni succi, tum iusto tempore modóque assumptis. Præterea potione tempestiua, modicéque sumpta. Græcè est, ἀλείτω, id est, molat.*

De lacte nutricis. *Cap.* XXI.

Laudatissimum lac est, moderatum spissitudine, copia, colore, odore, & gustu. Commendatur & quod in vnguem pollicis instillatum, eo inclinato ad lucem, neq; subitò, neque tardè videtur defluere. Iam verò in hunc modum probari potest: infuso lacti in vas vitreum coaguli exiguum admiscetur, digitísque agitatur, in quo postquam concreuerit, inspicietur, num casei portio minor quàm serum fuerit. hoc enim lac inutile est: contrarium huic, concoctu contumax. probatissimum quod vtraque habet mediocria. *Lactis boni notæ.*

ANNOTATIONES CORNARII.

g *Græca sic legantur.* χρήσιμον δ' ἐστὶ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ὄνυχος ἐπισταζόμενον τοῦ μεγάλου δακτύλου, ὑπὸ τὴν αὐγὴν θεωρούμενον, ὅταν ἐν τῷ κάμπτειν τὸν ὄνυχα μήτε ταχέως, μήτε βραδέως ἀπορρέῃ. χρήσιμον δὲ δοκιμάζειν καὶ οὕτως. Horum verborum sententiam Dioscorides ita expressit: ἐστὶ δὲ καλὸν γάλα τὸ ὁμαλὸν τῇ παχύτητι, καὶ συστρεφόμενον ὅταν ἐπισταγῇ ὄνυχι, hoc est, quod in orbem obuoluitur, vbi vngui instillatum fuerit.

Lauda

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Laudatisſimum. *Gale. lib. 1. de Sanitate tuenda ad verbum omnia comprehendit. De vngui autem, ex Dioſcoride lib. ij. ſumptum eſt. Quod autem ad lucem debeat inclinari, de ſuo Paulus adiecit: quemadmodùm etiam de probatione.*

Quomodo lac vitiatum corrigatur.

CAP. IIII.

Lac vitiatum hoc modo corrigi debet: ſi craſsius fuerit, pituita vomitu elicietur, qui optimè oxymelite epoto citatur: laboribus etiam cibum præcedentibus eadem extenuabitur. Tunc nimirùm in cibo conducunt, origanum, hyſſopum, ſatureia, ſcandix & thymus, item raphani momentum, vetusque ſalſamentum cum oxymelite. At ſi acrius tenuiusque lac euaſerit, multis quidem tunc laboribus nutricem leuare, ſorbitionibus autem & carnibus ſuillis, ſapæque & vini dulcis potu reficere conuenit. Si lac fuerit imminutum, ſorbitionibus & pleniori modo ſuſtentanda eſt, vinum dulce potui dabitur: pectus & mamillas perfricare oportet. Iiſdem cucurbitula quoque defixa abundè præſtitit. Medicamenta verò etſi lacti generando proficere quidem aliquid ſciam, non tamen frequenter ipſis vti præceperim[h], vt quæ violentius conſumant. eſt autem fœniculi radix, & ſemen, ptiſanæ incocta: item cytiſi folia ex vino nigro aut ptiſana: melanthium in paſſo & anethum, paſtinacæ radix atque ſemẽ, quæ calida priùs irroratis admouenda ſunt. Omni verò lacte vitioſo, ſiue craſſum, ſiue acre fuerit & fœtidum, prius emulcto, puer mamillis admouendus eſt. Lac autem acre nunquam ieiuno adhiberi debet, fœtorem eius vinum odoratum & cibi dulces emendare poſſunt. Porro de caſeato lacte tertio volumine in capite de mamillis tractabimus.

Lac generantia noxia.

ANNOTATIONES CORNARII.

h *Violentius enim colliquant.*

ANNOTATIONES ANDERNACI.

Lac viciatum. *Ex quinto Oribaſij tranſcripta ſunt remedia, nimirùm lactis viciati: quæ tum corporis totius purgatione, tum victus ratione conſtant.*

Oxymelite. *Hic vomitus facillimus eſt, aliquando additur radicula, quæ raphanus dicitur, minutim conciſa horis duabus in oxymelite madeſcit. Deinde ea proiecta, oxymeli aſſumitur. Vel radiculam*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

culam esse oportet, deinde aquam tepidam bibere. Valentiores vomitus ciendi modi septimo libro traduntur.

Laboribus. *Nam exercitatio calorem prouocat: qui frigidum, viscosumq́; humorem calefacit, extenuátque.*

Cibum præcedentibus. *Alioqui plus noxæ quàm commodi afferrent: imò plus pituitæ generarent, dum videlicet cibum prius quàm esset concoctus, in membra digererent.*

Salsamentum. *Græcè τάριχος est, quod conditam thymni carnem significat. Cuius generis & Cybia sunt: quo nomine Plinius Pelamidem concisam appellat. Pelamidem verò Thymnum, qui nondum attigerit annum. Idem à recenti partu Cordyla dicitur.*

τάριχος.

Carnibus suillis. *Ad obtundendam nimirùm humoris biliosi acrimoniam. Nam humida & crassi succi, his qui concoquere possunt, vtilissima. Habet autem viscosi aliquid, quò iecur & renes obstruat: cætera ex omnium animantium genere quæ pedibus fidunt, vt ait Galenus, saluberrima. Porrò indistinctè dixit Paulus carnibus suillis, cuius putà ætatis esse velit omittens. Nam floridæ ætatis hominibus ac sese exercentibus iusta magnitudine adulti: inclinantibus, qui adhuc increscunt, porculi conueniunt. Minimorum caro excrementis generandis est: vetulorum siccitate, & duritia displicet.*

Esus porculorũ pro sumentis ætate variatur.

Sapæq́; & vini dulcis. *Galenus libro περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, contrarium ferè scribit, docens biliosis, quibus lac acrius tenuiúsque esse solet vinum dulce nequaquam conuenire. Quid igitur hîc dicemus? ratione alimenti exhiberi. Nam anteà dixerat ἡ τροφὴ δ' ἐξ ἁπάντων ἐστὶν αὐτῶν ἀνάλογος τῷ πάχει. Hoc est: Alimentum verò ex omnibus ipsis crassitie respondet: putà qualem substantiæ crassitiem obtinent, tale etiam nutrimentum, nempe crassi succi producunt. Sic igitur iis quibus lac tenue est, conuenit. Quanquam muliebris etiam sexus, respectu masculini, frigidior existat: deinde sanguis tenuis, & serosus esse potest, acris, non etiam statim biliosus, ac calidus.*

Cucurbitula etiam. *Vt videlicet sanguinem ad partes eas ex aliis attrahat. Cautè verò ad mamillas defigenda est. Caro enim mollis cùm sit, facilè intumescit, cucurbituláque repleta difficilè auellitur. Quod si hoc acciderit, spongia calida illi superponi debet: sic enim laxatur. Sin minus, pertundetur.*

Melanthium. *Dioscorides hoc docet lac extrahere. In Græco exemplari legendum quidem Orosio assentior pro γλυκὺ, γλυκεῖ. Melanthium verò apud nullos autores papauer nigrum signat.*

Melanthiũ quod gith dicitur.

Calida

Calida prius. *Græcè est θερμῷ προσαιονήσαν]ες legendum: non προσεωνήσαν]ϭ. Dicitur etiam κα]αιονήσαν]ες à verbo κα]αιονᾶν, quod significat καταν]λᾶν, & κα]αχᾶν Galenus in primo ad Glauconem eodem modo accipit.*

προσαιονᾶν. κα]αιονᾶν.

Prius emulcto. *προαμέλξασαν paßiuè positum est: cùm medium alioqui sit.*

Ieiuno. *Hic propriè positum est ἀσίτῳ, vt facilè intelligas in initio primi capitis pro ἀσίτοις legendum ἀποσίτοις.*

Educatio pueri. *Cap.* v.

Mel primus infantis cibus.

PRimùm infans recèns natus melle nutriri debet: mox lacte, idque bis die, aut plurimum ter: cùm autem promptè & alacriter puer assumit, ac spes est eum posse quod oblatum est concoquere, tunc iam & cibus solidior rectè datur, qui non ipsum repleat. Ac si fortè imprudentibus nobis puer repletus fuerit, somniculosior autem statim & torpidus magis euadat, venter intumescat, inflетúrque, & vrinæ aquosiores reddantur, quæ repletionis notæ sunt, nihil exhibere oportet, donec cibos prius ingestos consumpserit. Abundè autem fuerit, duobus annis lacte puerum enutrire, inde ad cibos solidiores transgredi.

ANNOTATIONES ANDERNACI.

Cibus solidior. *Galenus primo de sanitate tuenda puerum vult nutriri lacte, quoad primores dentes emiserit. Deinde cibo solidiore, vtpote pane, leguminibus, carne, similibúsque, sed omnibus prius commansis. Græce tantum est σιτίῳ, quod per se cibum simpliciter signat, verùm lactis ratione solidior intelligendus venit.*

σιτίον.

Si autem imprudentibus. *Græcè est, εἰ δὲ λαθόν]α πληρωθεῖν, id est: Si autem latentes repleti fuerint. Sed verbum λανθάνω in eiusmodi locutione rectè conuertitur, imprudentibus nobis, aut nesciis, id quod etiam Budæus annotauit.*

De pustulis puero obortis, quæ Exanthemata dicuntur. *Cap.* VI.

PVstulis, quæ quòd puero per cutem veluti efflorescunt, Græci ἐξανθήματα nominant, primùm sanè nullum facessere negotium oportet: vbi verò probè ad summa eruperint, tunc iam curare tentabimus, balneis, quibus iniiciantur myrtum aut lentiscum, aut rosa. deinde rosaceo aut lentiscino vtendum: ceratóque cum cerussa, ad hæc nitro abstergere leuius expedit, nam valentiora non sustinebit. Optimum

verò

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

verò est nutricem dulciori victu vti. Laudatur autem maximè si puer etiam ipse neque pleniore, neque nimis tenui cibo alatur. At si venter ipsius non respondeat, tunc cibo infusum simul coquere oportet: si ne sic quidem descenderit, therebinthinæ instar ciceris iniicies. i Humectata aluo, milium potissimùm offerre conducit. *Aluo pueri soluendæ.*

ANNOTATIONES CORNARII.

i *At si liquidior fuerit aluus.*

ANNOTATIONES ANDERNACI.

Pustulis, quæ quod puero. *Post educationem infantuli morbos enumerat, quibus in ea ætatula conflictari solet: vocatque Græcè ἐξανθήματα à verbo ἐξανθεῖν, quod est efflorescere.* *Exanthemata.*

Ad summa eruperint. ὅταν δὲ ἐπανθῶσι, *quod est in extima eruperint. Vt ἐξανθεῖν sit simpliciter se in altum promere: ἐπανθεῖν verò iusta magnitudine & figura per summa apparere.* *ἐπανθεῖν.*

De tussi & grauedine pueri. *Cap.* VII.

QVod si quandoque tussicula aut grauedo puerum affligat, melitismi dicti adhiberi debent. Conuenit igitur puero liberaliore aqua calida loto, caput ipsius melle copioso calido illinere, deinde digito linguam leniter premere: multum enim hoc pacto pituitæ vomitu egeret.

ANNOTATIONES ANDERNACI.

Grauedo. *Græcè est κόρυζα. Sic enim Celsus lib. 4. interpretatur: qua nimirum pituita ex capite defluens, nares claudit, vocem obtundit, tussim mouet.* *κόρυζα. μελιτισμός.*

Melitismi. *Ita dicuntur, sicut sinapismi, cum melle pars oblinitur, melitismus, cum sinapi, sinapismi.*

Copioso calido. *In Græco deerat θερμῷ quod est calido. Sic enim magis aperit & discutit si quæ sunt superflua.*

De gingiuarum pruritu. *Cap.* VIII.

PRurientibus k gingiuis fomento vtendum est, & liberali vnctione ex oleo discocto, in quo ceræ momentum eliquatum sit.

ANNOTATIONES CORNARII.

k *Si quis pruritus puerum infestarit.] Videtur ὀδαξισμὸν de totius corporis pruritu vsurpare, non de eo qui gingiuis contingit, vbi dentes producere pueri propemodum incipiũt, velut Hipp. 3. Aphor. 25. dicit, & ὅλων ὀδαξισμὸν appellat, qui velut Galen. ait, pruritus quidam*

** Odaxesmus est superuacua quædam caro adnata gingiuis similis dentibus. Goup. annotat ex margine cu iusdam exemplaris.*

quidam est, cum breui quadam offensa. At hoc loco ὀδαξισμὸς sine adiectione ὅυλων de totius corporis pruritu dici videtur. Quomodo Gale. vsurpauit lib. 5. de sanitate tuenda, de pueris pruritum sentientibus loquens. Ad quem pruritum Pau. hic oleum coctum illinendum præscribit ἄπεφθον, quod τῷ ἀνέφθῳ opponitur. Ad gingiuarum autem pruritum seq. cap. salsamenti veteris carnem probat.

ANNOTATIONES ANDERNACI.

ἄπεφθον. Discocto. *Hoc est, probè cocto: quod Græci dicunt ἄπεφθον.*

De dentium ortu. *Cap. IX.*

DEntiunt septimo quidem mense pueri: experiuntur autem tunc inflammationes gingiuarum, maxillarum, & tendinum, aliquando etiam conuulsiones. Tunc igitur puero nihil dandum, quod mandi postulet. digito autem in lauacro gingiuæ continenter contrectari, & gallinaceo adipe vel leporis cerebello emolliri debent. Vbi iam dentes prodierint, ceruix, caput, & maxillæ delicatis lanis puris contegentur, oleoque dulci & calido fouebuntur: idemque meatibus auditoriis instillabitur. Cæterùm plenius infantē tunc alere, & calida lauare oportet:* & si alui profluuium experiatur, tentabimus eam epithematis, quæ præcipuè sistunt contrahere, inspergendo lanæ cuminum, aut anethum, aut apium.* Salutare est etiam semen rosarum admiscere, & summatim * calidè desiccare. At si venter nihil reddit, melle in glandis figurā coacto inferius leniter irritabitur, aut* nepita detrita cum melle illinetur. Porrò conuulsionibus puerorum optimè videtur auxiliari * heliotropium in aqua elixum,* si puer in hac lauetur. confert & irino aut cyprino, & sicyonio perungere, & vniuersum calefacere. Cùm autem exortis dētibus digitos mordet vulneratque, bene faciet radicem iridis derasam, nec admodùm siccam, ore continere. Hoc remedium vlceribus quoque opitulatur: butyrumque cum melle illitum adiuuat. Gingiuarum autem pruritus, veteris salsamenti caro lenit.

*[margin: *Alui profluuij in pueris curatio: duplex lectio, prior calefacere & siccare. posterior, calido desiccare. Goup. Latini solarem vocant. Gingiuarū pruritus.]*

ANNOTATIONES ANDERNACI.

Tendines. Tendinum. *Quos hîc vocat tendines, considerato, an musculorum buccam mouentium, an neruos à cerebro dentium radicibus adhærentes, vnde sensus ipsis communicatur: an tendines alios malis.*

Anisum. *Impressi codices habent ἄνηθον, hoc est anethum, quod ipsum quoque aluum sistit. Sed Oribasius habet anisum.*

Calidè. *Non calidis potentia, ſed calidè actu aluus ſiſti debet. Græcè θερμῶς non θερμοῖς legendum.*

De oris vlceribus quæ Aphthæ dicuntur. *Cap.* x.

OBoritur puero etiam vlcus, quod Aphtha vocatur, nũc ſubalbidum, nunc ſubrubrum, aliàs cruſtæ modò nigreſcens, quod omnium periculoſiſſimum & lethale eſt. Remedio erit, iris cum melle, & ſicca inſpirata. Item roſarum folia contuſa, earumque flos, crocum, myrrhæ exiguũ, galla, lacryma thuris & cortex eiuſdem, & ſimul & priuatim ſingula melle tincta: ad hæc mulſa, & mali punici dulcis ſuccus proficit. *Aphthæ puerorum.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Aphthæ. *Celſus libro 2. cap. 1. Proximum eſt vt infantes adhuc pueros ſerpentia vlcera oris, quæ Græci ἄφθας nominant, exerceant. Variis interim coloribus apparent, pro humorum ea gignentium natura.* *ἄφθαι.*

Ad femorum intertrigines. *Cap.* XI.

FEmorum intertrigines myrtus arida † iuncus anguloſus, & roſæ inſperſæ iuuant. *† alij, cyperus.*

Ad aures humentes. *Cap.* XII.

AVrium humiditates lana ex alumine impoſita, aut mulſum, aut vinum vetus inſtillatum, aut crocum ex vino detritum, deſiccant.

De Siriaſi. *Cap.* XIII.

SIriaſis, eſt inflammatio partium circa cerebrum, eiusque membranas: concauum in ea fit ſinciput, concaui itidem cum pallore oculi, accedit & corporis totius ſiccitas. Succurrit huic malo vitellus oui ſincipiti cum roſaceo, tomenti modo impoſitus: ſic tamen, vt continuè renouetur.

Aliud ad Siriaſim.

Oportet eidem loco imponere folia [1] herbæ quam Græci heliotropion, † latini ſolarem nuncupãt, cucurbitæ ramẽta, cucumeris, quem peponem dicunt, cutem carni adiacẽtem, aut hortenſis ſolani ſuccum cum roſaceo. *† quod ſcorpiuron vel ſcorpioides dicitur.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tomenti modo. *Græcè eſt ἐν τρόπῳ πτύγματος. Significat autem idem πτύγμα quod πίλημα, στρόφιον ἐρίου, σύστρεμμα ἐρίων, hoc eſt. hapſus lanæ, vt Celſus ait, vel circulus.* *Goup. πτύγμα.*

Heliotropion. *Celſo herba ſolaris dicitur. Ab herbariis vulgaribus nouo indito nomine, vocatur herba cancri, cum ſcorpioides*

potius appellaretur. Sed quia scorpio incognitus magis est, à cancro appellationem traxerunt.

Pepones, Melopepones.

Cucumeris. *Cucumis statim in Pepones, & Melopepones degenerat, figura tantum & quantitate inter se dissidentes: cum magnitudine excessere, pepones vocantur, cùm verò rotundi, formam & effigiem mali referunt, facta ex pepone, & malo appellatione.*

CORNARII.

l Græcè habetur ἡλιοτροπίου τοῦ καλουμένου φύλλα. *Vbi deest vox* σκορπιούρου. *quod indicat Græcè orationis ratio, & cõfirmat Dioscor. qui heliotropium maius, scorpiurum appellari scribit, & folia ipsius* σειριῶσι παιδίοις ὠφελίμως ἐπιπλάττεσθαι *testatur. Aetius item libro 4. cap. 13. expressis verbis habet.*

Ratio victus infantium, atq; reliquarum deinceps ætatum, ad vsque declinantes. Cap. XIIII.

POsteaquàm lacte nutriri infantes desierint, liberiore eis modo & suo ingenio hilariter viuere permittemus: exercitia autem & alimenta leuiora. Ab anno sexto & septimo, tum pueri, tum puellæ, literatoribus blandis humanisque tradentur, tales enim cum animi remissione & gratia docẽt. Animi autem relaxatio ad probam corporis educationẽ plurimum adfert momenti. Duodecimum annum egressi, ad grammaticos iam & geometras mittendi sunt, corpusq; eorum exercere oportet. A quartodecimo vsque ad primum & vigesimum, mathematicis disciplinis & sapientiæ studio incumbent: exercitiis pluribus propter corporis robur credentur, vt & animo & corpore laborantes, à libidinis impetu coërceantur: his etiam vinum circuncidendum est. Ætate florentibus educatio absoluta tum animi tum corporis congruit. eoque exercitiis omnibus, præsertim quibus quisque assueuit vtendum, cibo pleniore & valenti. Declinantibus autem remissa competit & animi & corporis educatio. Exercitia enim qualiacunque fuerint pro horum ratione imminuere oportet: alimento detrahendũ, vt quorum habitus iam frigescere incipiat.

Animi remissionis vtilitas.

Aetatum victus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Iam victus rationem præscribit ab infantia vsque ad ætatem declinantem, quæ non tam ex Medicina, quàm Philosophia petita est: qui mos est etiam Galeno, vt non solùm corpus, sed animum quoque curet.

Liberiore.

Liberiore. *Græcè est ἐν ἀνέσει, hoc est, cum animi remissione, à verbo ἀνίημι, quod est, licentia permitto, aut solutè indulgeo.*

Leuiora. *Græcè quidem τροφὰς αὐτοῖς προσφέρειν ἐλαφρῶς, hoc est, alimenta ipsis leniter præbere, reddidi ego leuiora: vtrum malis accipe.* ἐλαφρῶς

De frictione præparatoria, quæ Parasceuastice dicitur.

CAP. XV.

ANte exercitationem corpus mediocriter calefacere oportet frictione linteis adhibita, deinde nudis manibus oleo intinctis perfricare, vsque dum bene incalescat emolliaturque, colore viuido rubescat, & in tumorem attollatur.

De exercitatione. *Cap.* XVI.

EXercitatio motus est vehemens: vehementiæ autem finis est, respiratio crebra. Id verò commodi præstat, quòd parteis instrumentarias morbis non opportunas efficit, & functionibus obeundis validas: præterea vt alimenta fortius attrahant, promptius immutent, & liberaliùs reficiantur, caloris beneficio quem illa excitauit. adde quòd meatus expurget, recrementa, propter validam spiritus motionem, expellat. Quoniam igitur alimentorum per corpus membratim digestionē adiuuat, nō debet crudi incoctique, siue cibi † siue humoris copia, in ventre, aut vasis contineri. periculum enim est, ne priusquàm probè fuerint concocti, in vniuersas animantis particulas distrahantur. Vnde manifestò liquet exercitationē cibum præcedere oportere. Notæ autem quę opportunitatem laboris subeundi ostendant, ex vrinarum colore petuntur: etenim aquosa nondum coctum humorem qui ex vētre distributus est, significat: rufa autem & biliosa, iampridem elaboratum esse notat: mediocriter pallida, concoctionem modò factam indicat. Tunc igitur ad exercitia veniendum est depositis prius recrementis: tùm quæ in vesica, tùm quæ in aluo continentur.

† siue excrementi, vt in quibusdā exēplaribus legitur. Goup.

Excercitatio ante cibum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Exercitatio. *Totum hoc caput ex secundo Galeni de sanitate tuenda transcriptum est: ex quinto verò Oribasij. in eodem verò hæc clausula aliter legitur. Græcus codex Pauli impressus habet: δεῖ μήτε πλῆθος ὠμῶν, καὶ ἀπέπτων, μήτε σιτίων, μήτε χυμῶν, ἢ κατὰ τὴν κοιλίαν ἢ ἐν τοῖς ἐντέροις, hoc est: Non debet crudi, incoctiq; siue cibi, siue humoris copia aut in ventre, aut in intestinis contineri:*

pro ἐν τοῖς ἐντέροις Galen. habet ἐν τοῖς ἀγγείοις, quod est in vasis: cui lectioni ego assentior. Intestina siquidem concoctioni propriè dicata non sunt: deinde ventris dictione etiam ipsa comprehenduntur. Verùm vt concoctio altera in ventre, altera in vasis administratur: ita distributio ex intestinis prima: altera ex vasis obitur.

Vnde manifestò liquet. *Galenus libro de Sanitate tuenda, iam citato & lib. περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας simillimam habet sententiam.*

Modò factam. *Galenus addit, secundam, vt sit mediocriter pallida concoctionem secundam (nempe quæ in venis fit) modò factam significat. Omisit Paulus secundam, quia ex vrina iudicium non nisi de secunda concoctione sumitur.*

De exercitationum generibus. Cap. XVII.

Exercitationes variæ.

OMnis exercitationis commune est, quod animali ex ipso caloris augmentum excitat. Singulæ autem exercitationes proprium habent officium, valida sanè, hoc est, violēta, musculis & neruis robur præstat. [m] cuius generis est quum quis fodit, & maximo onere sublato aut eodem loco manet, aut paululum procedit: item accliuis ambulatio huius quoque generis existit: prætereà per funem manibus apprehensum scandere, aliáque plurima consimilia. Celeris autem exercitatio citra robur violentiamque peragitur: id genus sunt, cursus, vmbratilis armorū meditatio, aut quùm duo summis manibus concertant, tùm quæ per corycum & paruam pilam fit exercitatio. Composita autem ex valida & celeri, quando quas validas diximus, iis omnibus vt vehementibus vti licet, motus modo celeritatem adiicias. Prætereà per alias exercitationes lumbi magis quàm brachia cruráve laborant: per alias spina tota, aut thorax tantum, aut pulmo. Exerceri verò oportet quousque corpus in tumorem attollatur & rubescat[n], motus promptè æquabiliter & concinnè ædat. Inter hæc autem sudorem cum calido vapore mixtum cernes. Pausandum verò ab exercitatione tūc primum est, quùm aliquod horum fuerit immutatum, nempe si contractior corporis moles videbitur, ilico desistendū est: similiter quùm coloris gratia deperit, cessare oportet. Quinetiam quùm motus remittere quippiam cernitur, protinus desinere conueniet. Itidem si in sudore vlla qualitatis eius, aut quantitatis mutatio accidat: quum enim is aut minor,

nor, aut frigidior factus intelligitur, tunc desistendũ scias. oleo mox corpori superfuso, Apotherapia vti deinceps oportebit, inde frictionem apotherapeuticam adhibere, vt pædotribæ factitare solent. *Apotherapia.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Accliuis deambulatio. *Codex impressus vitiatus est, habet enim* καὶ ὅιον ἄντις δύναιτο *pro* καὶ οἱ ἄναντες περίπατοι *ex Galeno instauratum, vnde hæc omnia transcripsit. Est autem accliuis ambulatio, cùm quis contra montem, aut loca æditiora inambulat.*

Prætereà per alias ex. *Quippè itatio, cursúsque crurum exercitationes sunt: acrochirismi, & sciomachiæ, brachiorum, ac manuum propria. Lumborum autem, aßiduè se inclinare, & rursus reuocare. alteres, spinæ, thoracis autem & pulmonis, maxime respirationes propriæ exercitationes sunt.* *Exercitationes singularũ partium.*

Donec rubescat. *Hoc est dum sanguis in extimam cutem fuerit euocatus. Id signat* ὅταν ἐνανθὴς ὑπάρχῃ. *Hoc est cùm floridus, viuidúsque & ruber apparuerit.* *ἐνανθής.*

Concinnæ. *Malè in Græco* ῥαθυμοὶ, *pro* εὔρυθμοι *legitur. Vide Oribasium & Galenum.*

Calido vapore. *In codice Græco impresso* θερμὸν *ad sudorem videtur referri. Galenus lib. 2. de sanitate tuenda legit* θερμῷ, *vt referatur ad vaporem, sicut nos conuertimus.*

Apotherapia. *Exercitationis omnis pars vltima est apotherapia, ceu dicas recreatorie: nam corpus expurgat, & laßitudinem arcet.*

CORNARII.

m Talia autem sunt fodere, & maximo onere sublato, aut in eodem loco manere, aut paululum progredi, ac veluti deambulare. Græca igitur sic restituito. ἢ μένειν κατὰ χώραν, ἢ προβαίνειν μικρὸν καὶ οἷον περιπατεῖν. *Sequitur mox, Huius generis sunt, & per funem manibus ac pedibus nitendo ascendere: vt accliuis ambulationis mentio nulla fiat. Et paulò pòst lege.* καὶ τὸ διὰ κωρύκου, μεγάλης τε καὶ τῆς μικρᾶς σφαίρας γυμνάσιον. *Et per follem, & per magnam ac paruam pilam exercitium. Sic enim Galenus lib. 2. de sanit. tuen. vnde hæc desumpta. Est autem corycus follis, id est pellis inflata, aëre ac vento incluso turgida. Martialis:*

Ite procul iuuenes, mollis mihi conuenit ætas:
Folle decet pueros ludere, folle senes.

n Et quàm diu motus prompti & æquales ac concinni fiunt. Legendum enim, καὶ αἱ κινήσεις ἕτοιμοι, καὶ ὁμαλοὶ, καὶ εὔρυθμοι γίνονται.

De generibus frictionum. Cap. XVIII.

Frictiones variæ. INter frictiones, dura ligare corpus poteſt: mollis, ſoluere. quapropter quæ ſupra modum reſoluta ſunt, duriter perfricare oportet: quæ autem aſtricta, molliter. At ſi mediocri quis corpore præditus ſit, neque molliter, neque duriter fricandum id eſſe conſtat, ſed quatenus licet vterque exceſſus vitari debet. Siquidem multa & dura frictio, corporis molem deprimit: modica verò & mollis, è contrario implet. Porrò tres quantitatis frictionum differentias, ſi tribus quæ à qualitate ducuntur, iunxeris, nouem coniugationes effeceris, vt ſubiectum eſt. Etenim vna iuxta quantitatem, nempe multa, ſi tribus quæ à qualitate ſumũtur, duræ dico, molli & mediocri, adiungatur, treis ſecundum duritiem differentias efficit: modica rurſus ſi eiſdem tribus addatur, treis alias procreat. At mediocris qualitate eiſdem tribus iuncta, alias treis progignit, vt in formula ſubiecta videre licet.

QVANTITAS		QVALITAS
Multa		Dura
Multa	&	Mollis
Multa		Mediocris
Pauca		Dura
Pauca	&	Mollis
Pauca		Mediocris
Mediocris		Dura
Mediocris	&	Mollis
Mediocris		Mediocris

ANNOTAT. ANDERNACI.

Inter frictiones. *Paulus hoc ex ſecundo Galeni iam dicto libro ad verbum mutuatus eſt. Galenus autem ex commentario Hippocratis, qui inſcribitur,* κατ' ἰατρεῖον, *in hunc modum:* ἀνάτριψις δύναται λῦσαι, δῆσαι, σαρκῶσαι, μινυθῆσαι. ἡ σκληρὴ δῆσαι, ἡ μαλακὴ λῦσαι. ἡ πολλὴ μινυθῆσαι, ἡ μετρίη παχῦναι. *Hoc eſt, frictio poteſt ſoluere, ligare, replere, minuere. Dura ligare, mollis ſoluere, multa minuere.* ἀνάτριψις.

De vocis exercitatione. Cap. XIX.

Vocis grauis ſonus vtilis. INter vocis exercitationes [o] ſuauis leniſque modulatio nihil ad ſanitatem tuendam proficit: [p] grauioris autem vocis ſonus vtilis habetur, eoque exercere eum oportet. Ita enim aër copioſiſſimus inſpiratu in corpus attractus, thoracem,

cem, ventrem, & meatus totius corporis diducit, dilatat, aperitque. Quapropter ipsa lectione humiditates, quæ redundant, excernit. fortiùs [q] igitur legentibus, magis & per sudores: leniùs autem, per latentem totius corporis perspiratum. Accidit enim propter extenuationem multa recrementa, nempè sputa, mucos & pituitam, per screatum excerni consumíque. Iis verò qui propter frigiditatem excalfieri desiderant, quodnam aliud præsentius remedium esse potuerit, quàm functio quæ respiratione peragitur? Consilium igitur est, hos frequenter legere, vt toto corpore relaxato, fusáque carne, [r] arteriam & alios spiritus transitus studiosè rarefacientes, per grauiores vocis actiones modulentur. Vti autem oportet vocis officio neque temerè, neque inconsideratè: sed quùm nec vitiosis corruptísque humoribus repleti sunt, neque magnæ & euidentes stomachi cruditates apparent, ad vocis exercitationem accedendum est, ne [s] corrupti vapores per corpus largiùs distribuantur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Inter vocis exer. *Hoc est ex quinto Oribasij transcriptum. Galenus huius exercitationis ferè non meminit. Est autem dictio Græca ἀναφώνησις, quæ signat exclamationem vociferationemq́;: qualis in cantu editur, & lectione clara, orationeq́;. Verbum ἀναφωνεῖν pro voce contendere interpretari potes.* ἀναφώνησις.

CORNARII.

• iucunda ac concinna modulatio. pro ἡ μὲν ἐνμέλεια χρηστοφωνία, legendum ἡ μὲν ἐμμέλεια καὶ χρηστοφωνία.

p pro ὁ δὲ τῶν βαρυτέρων ἤχων φθόγγος, legendum βαρυτέρων φθόγγων ἦχος.

q Legito Græcè τοῖς μὲν συντονώτερον ἀναγινώσκουσι pro τοῖς μὲν οὖν τονώτερον.

r ita vt de industria arteriam, ac reliquos spiritus transitus, ad raritatem disparemus, & grauiores voces sonemus. Græcè sic legas. καὶ τὰς βαρυτέρας φθέγγεσθαι φωνάς. χρηστέον δὲ ταῖς διὰ τῶν φωνῆς ἐνεργείαις.

s ne maior distributio corruptorum humorum ac vaporum in corpus fiat. Integra dictio χυμῶν deest. Sic enim legendum ὅπως ἂν μὴ πλείων ἀνάδοσις τῶν διεφθαρμένων χυμῶν ἢ ἀτμῶν, &c.

De laßitudinibus ob exercitationem. *Cap.* XX. *Laßitudinis species quatuor.*

VLcerosa lassitudo ab excrementorũ tenuium simul & acrium copia contrahitur. Tensoria nullum quidem

excrementum, cuius ratio aliqua ſit habenda, in corpore contineri indicat, ſed in muſculis neruisque affectus quidam quo tendi videntur, reſidet. Ea verò quæ inflammationis ſpeciem præ ſe fert, in qua nimirum ceu contuſas, aut inflammatione obſeſſas parteis ſentimus, tunc ſolet incidere, quum [t] muſculi impendiò excalfacti, aliquid ex circumfuſis ſibi recrementis attraxerunt. Eſt & alia quædam præter has quarta affectio, quæ oritur, quum muſculi ſupra quàm par eſt, ſiccãtur, ita vt veſtibus exutis ſqualens corpus contractúmque appareat, atque ad motus pigrum. Remedium vlceroſæ laſſitudinis eſt, ſi quæ redundant, euapores frictione multa molliq; cum oleo copioſiore, quod omnis aſtrictionis ſit expers. Altera laſſitudo in qua tenſio ſentitur, hoc pro curatione deſiderat, vt relaxetur. ſanè relaxatur quod diſtentum eſt, pauca & molli frictione, eaque ex oleo dulci atq; egelido: item intermiſſione omnino, quiete, balneis temperatis, atque in calida, mora longiori: adeò ſi bis térue ipſum laues, plus profeceris. Tertiæ laſſitudinis inflammatoriæ curationis conſilium, ad tria dirigitur, nempe, ſuperuacanei euacuationem, extenti remiſſionem & inflammationis refrigerium: itaq; & oleum copioſum tepidumq;, & frictiones molliſſimæ, & lenta in temperatis aquis mora, eiuſmodi laſſitudines perſanant. pari modo & multa quies, vnctiones aſſiduæ. Quarta affectio [u] nihil ſanè à priori conſuetudine immutari poſtulat, niſi calidiorē aquam quæ ſenſim [x] contrahat: altero die, apotherapiæ exercitationē [y] protinus autem in lauacra frigidi ſolij exiliant. † omnes autem qui laſſitudinibus laborant, cibo boni ſucci refici debent.

† *Melior hæc lectio, quàm veteris cuiuſdã codicis, quæ ſic habet. Simul atque balneo exceſſerint, cibo indigēt. Goup.*

Laſſitudines.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vlceroſa. *Exercitationum genera perſecutus, nunc ea quæ illis ſuperuenire ſolent, enumerat. Sunt itaque laſſitudinis tres numero differentiæ, vlceroſa, tenſoria, & inflammatoria, ſeu vt Græcè dicam, φλεγμονώδης. in tertio Galeni de ſanitate tuenda ad verbum explicat.*

Quo tendi videntur. *Græcè impreſſi codices, τήκεσθαι, quod eſt, liquari, conſumíque habent, pro τείνεσθαι. In eodem capite χαλᾶται δὲ σωτεταγμένον pro χαλᾶται δὲ συντεταμένον, quod eſt, ſanè laxatur, quod diſtentum eſt.*

Oleo dulci atque egelido. *Hoc eſt: Ex maturis oliuis quarum baccæ*

baccæ iam nigrescere inceperint, druppas appellant, confecto. Egelido, hoc est tepido, vt soli expositum fieri solet. Id Græca dictio videtur innuere εἰλήθερος si Grammaticis credimus, qui exponunt ὑπ' ἡλίου θερμανθεὶς. id est à sole excalfacto. Quid si hyems, aut frigidum alioqui tempus sit: quo sol non solet, aut certè parum nos excalfacere, tunc ne etiam soli erit exponendum vt incalescat. Neque enim pro tepido tantùm ponitur, vt quidam volunt. Celsus egelidum in eodem sensu quo ego multis in locis vsurpat: vt lib. 4. cap. 11. Neque ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. Quomodo etiam Linacer eundem locum in Galenum ante me vertit, qui antea corrigendus erat. Scio quidem apud veteres in vsu fuisse post laßitudinem vnctionem, vel in sole, vel ad ignem, si hoc pacto velit quis intelligere εἰλήθερος, verùm hoc omni tempore non est perpetuum. Druppæ. εἰλητερής. Tepidum. Egelidum.

Vnctio. *Non est in Græcis codicibus impreßis: aliquot autem scripti manu habent, & sensus exigit. Quid enim est, si referatur hæc dictio, continua, ad quietem. Multa quidem esse debet: non tamen perpetua, quod συνεχὴς significat. Iam Galenus ipse & Oribasius habent, ἄλειφρ συνεχὴς, hoc est, vnctio continua. Legendùm itaque in Paulo pro μάλιστα συνεχὴς. quod est maximè continua, ἀλείμματα συνεχῆ, vnctiones aßiduæ.*

Apotherapiæ exercitationem. *Quæ tum in motu, tum in frictione, & pauca, & mollis, & tarda sit: præterea solium similiter calidum. Protinus autem in lauacra frigida exiliant, vt nimirum ipsis robur, in cute vnà cum calore constet, quemadmodum ait Galenus libro tertio de sanitate tuenda. Lege in codice Græco, ἐν τοῖς λουτροῖς ἐκ τῆς, &c.*

Boni succi. *In codicibus impreßis perperam habetur εὐθὺς pro εὐχύμου.*

CORNARII.

s pro ἐκθερμανθέντες ἱκανῶς, lege ἐκθερμανθέντες ὁι μῦες.

v in prima quidem die nihil, &c.

x vt leuiter cutem constringat. Vbi enim legitur ὡς συνάγειν ἀτρέμα, deest vox τὸ δέρμα, quæ omnino adscribenda est.

y exiliant autem statim in balneis in frigida aquæ solia. Omnes porrò lassati boni succi cibo opus habent. Legendum enim Græcè, ἐκπηδάτωσαν δὲ εὐθέως ἐν τοῖς λουτροῖς εἰς τὰς ψυχρὰς δεξαμενὰς εὐχύμου δὲ ἅπαντες οἱ κεκοπωμένοι δέονται τροφῆς. Vide Galen. libro 3. de sanit. tuen.

De cute astricta. Cap. XXI.

Stegnosis

AStrictio (quam Græci Stegnosin vocant) accidit, aut obstructis, aut densatis meatibus. obstructio quidem, ex copiosis crassisque humoribus crudis cõcoctionémque non expertis, oritur: densatio autem, ab iis quæ refrigerant, aut astringunt, aut desiccant. Ac deprehenditur sanè iam dictus affectus, statim vbi se exuerint, ex colore albo, & cutis tum duritie, tum densitate: tum quòd in ipsa exercitatione vix incalescant. Succurrit huic affectioni calefactio, quæ valentiore exercitio, balneísque calidioribus petenda est. Mora verò in frigido solio diuturna non sit: imò nec ipsa aqua nimium sit frigida. Vbi vesteis sunt induturi, vngentur aliquo, quod mediocriter calfaciat, oleo, dulci ac tenui. Cutis autem densitatem abundè etiam sanat oleũ anethinum, præsertim si viride fuerit anethum, oleúmque ex populo nigra confectum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

στέγνωσις quid.

Astrictio. *Galenus lib. 3. de sanitate tuenda inquit, Voco ita meatuum cutis vitium, quo superuacua transmittere prohibetur. στέγνωσις Græcis appellatur.*

Acopum ex populo nigra.

Oleúmque ex. *Hoc Oribasio debet. Is enim lib. 5. ad verbum ex Galeno prius mutuatus erat. Verùm in hoc dissentiunt, Paulus habet αἰγείρινον ἔλαιον, hoc est, oleum ex populo nigra confectum, Oribasius ἄκοπον αἰγείρινον. Galenus acopon ex abietis semine, τὸ διὰ τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης ἄκοπον. Habes apud Paulum lib. 7. acopon ex abiete, acopon ex populo nigra, & oleum ex eadem populo, omnia eiusdem facultatis. Nam loco fructus abietis, nigræ populi fructus æqua portio, apud eundem autorem ponitur.*

De spontaneis laßitudinibus. Cap. XXII.

Spontaneæ laßitudines

QVoniam vlcerosa lassitudo ex acrium recrementorum vitio contrahitur, siquidem paucus omnino vitiosus humor fuerit, apotherapiæ exercitatio suffecerit: si copiosior, & altius in corpore redundarit, eiusmodi malo obnoxiis, nec exercitationem, nec vllum omnino motum iniũgemus, sed quiete, somnóq; recreatos abstinere cibo totũ diẽ cogemus, deinde vesperi pinguiter vnctis, temperatóq; balneo lauatis, cibum boni succi & sorbilem modicũ dabimus, non tamen à vino eos arcentes. Hoc enim semicrudos

Vini concoctrix vis.

humores, si aliquid aliud, concoquit. Si ergo his peractis symptoma conquieuerit, ad consueta munia paulatim reducen

cendi ſunt: ſin in poſterum etiam diem remaneat, de valentiore iam remedio conſiderandũ eſt. Si enim vires conſtent, duorum alterum, aut ſanguis mittendus eſt, aut purgatio exhibenda, ſed ita vt diſcernamus, vtrum magis expediat. Quòd ſi vires inualidę ſint, ſanguinem dimittere haud quaquàm oportet, ſed deiectionem mediocrem tentare. At ſi crudi humores omnino fuerint, neque ſanguinis detractio, neque purgatio, neque exercitium ex vſu eſt, imò ne mouere quidem in totũ, aut lauare expedit. Tales igitur in quiete omni ſeruandi ſunt, cibis, potionibúſque, & medicamẽtis quæ extenuent, incidántq; ſine manifeſto calore, reficiendi. Pro cibo igitur oxymel, modicum ptiſanæ, nonnunquàm, & mulſæ exhibebitur. Quoniam verò præcordia eiuſmodi omnibus turgida, inflatáque ſunt, ac facilè quicquid aſſumpſerint in flatus conuertitur, ſatius fuerit cũ cibo piperis aliquid offerre. Vtilius autem erit, & medicamento quod dioſpolites dicitur, vti: item diatrion pepereon ſimplici: vtiliſſimúmq; ipſis eſt oxymel. Potui ſument apomel, præſertim vbi coacuit, vináq; leuiter aceſcentia. Cibi erunt qui ſine calore attenuent, cuiuſmodi eſt capparis ſi ex oxymelite, aut oxelæo aſſumatur. Porrò tenſionis laſsitudo quæ ſine exercitiis oboritur, copiam innuit ſolidas corporis parteis diſtendentem. Conſtat autem omnibus, optimum eſſe præſidium quùm ſanguinis copia ſubeſt, aut venam incidere, aut malleolos ſcarificatu ſauciare. Quæ verò inflammationem repræſentat laſſitudo ſpontanea, ea ne paucis quidem horis, nedum duobus, tribúſve diebus eodem tenore conſiſtit, ſed protinus febrem accendit vehementiſsimam, niſi ſanguinis detractione malo priùs occurreris. Præſtiterit autem, ſi fieri queat, bis eodem die ſanguinem detrahere: ac primum quidem ita mittere conuenit, ne animi defectu homo periclitetur: ſecundò autem, ne defectio quidem ipſa formidari debet. At qui ſic affecti ſanguinem non dimiſerint, hi vt periculum euadant ſeruentúrque, bonæ fortunæ beneficio opus habent.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Hoc *capite de laßitudinibus agit, quæ citra exercitationem aut motum corporis ſua ſponte, nempe ex humorum ſuperfluorum copia accedunt. Galenus eas lib. 4. de ſanitate tuenda perſequitur amplißimè.*

Si

Si his peractis. *Hoc est: Si omnibus commemoratis præsidiis malum cesserit, ad consueta munia paulatim transeundum est. In Paulo deprauata est lectio Græca, habetur enim πρὸς τὰ σιωπῆθη κατὰ λόγον pro πρὸς τὰ συνήθη κατὰ ὀλίγον. Linacer rursus, conuertit.*

Quando mittendus sanguis.

Si enim vires constent. *Quod est, cum sanguinis plus, succi vero mali minùs in corpore redundat. nam in sanguine vires naturales deprehenduntur. Si igitur paululum vel citra sanguinem restitutum vel vltra processum est, audacter mittendus est. Si plurimum, nequaquàm.*

At si crudi humores. *Hi enim in iecore, & ventre manentes, temporis spacio paulatim concoquuntur efficiunturque benigni. cóque seruari debent, qui tales humores collegerunt, in omni quiete, præcordiis probè fomentorum præsidio munitis, non autem sanguis debet eis detrahi, quoniam virium robur his non adest, vt Galenus ait in θεραπευτικῷ περὶ φλεβοτομίας in hanc sententiam, οὐ γὰρ ὑπὸ τε πλήθους ὠμῶν χυμῶν ἄθροισται τοιοῦτον, ὡς κελεύεσθαι φλεβοτομεῖν ὁ λόγος ἐλέγχεται. ῥώμη γὰρ τούτοις δυνάμεως οὐ πάρεστι. Præterea purgatio his dari non debet, quia concocta, non cruda medicamentis solicitare oportet.*

Oxymelitis facultas

Oxymel. *Intellige simplex. Id enim cùm ætatibus, tùm naturis vniuersis, vt ait Galenus, & præcipuè pituitosis ad sanitatis securitatem seruit vtilissimè, dum omnes meatus arctos aperit, vt nusquàm crassus, vel glutinosus humor adhærescat.*

Apomeli. *Fit hoc melle à fauis expresso, & aqua fontana. Verùm non simpliciter ex melle & aqua, vide Galenum lib. 4. de sanitate tuenda, & Paulum lib. 7.*

Victus senum ratio. Cap. XXIII.

Senibus ter die cibus dandus.

Vina ex melle parata.

SEnectus quùm sicca, frigidáque existat, per calefaciêntia, humectantiáque [z] corrigi debet. Frictio itaq; adhibenda est, citra lassitudinem: imbecilliores ter die cibo refici debent: ad tertiam quidem horam, panis exiguo cum melle attico: septima verò hora vbi frictionem, exercitationésque ipsis cõgruas, & balneum fuerint experti, primùm sanè quæ aluum emolliunt, assument, deindè pisces, aut auiculas, hinc in cœna ea quæ optimi succi sunt, & ægrè corrumpuntur. Non prohibeo item vinis ex melle præparatis vti, præcipuè quibus de calculo in renibus creato, aut etiam podagra suspitio est, quando petroselinum vino rectè iniicitur. At si quando pituita in ventriculo contracta, necessitas est aliqua, quæ eam incidant, deligere, protinus ad humectantem victus rationem digrediẽdum est: ac fici maturæ ante alium cibum

cibum ipsis exhibentur: per hyemem verò, caricæ, si nullum in dextra præcordiorum parte symptoma accidere sentiant. At quia serosa pituitosáq; in senili corpore excrementa colliguntur, vrinam quotidie promouere consilium est, & aluum subducere, præsertim oleo quod ante cibum absorbeant. Clarum verò est, omnia olera ante cibum ex oleo, garóq; sumi oportere: itē oliuas muria seruatas, quas Halmadas dicunt, & damascena. Quòd si venter magis astrictus nihil deiecerit, & mercurialis herba, & cnicum abundè sunt. benefacit etiam resina terebinthina, interim vnius auellanæ interim duarum triúmve magnitudine sumpta. Iam oleum quibus aluus contracta est, per clysterem vtilissimè infunditur.

halmades

Terebinthina ad aluū suppressam.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Senectus. *Ex quinto Oribasij, quintóque Galeni de sanitate tuēda. In Paulo autem Græcus codex impressus deprauatus est, habèt enim* ἐπανόρθωσις δ᾽ αὐτοῦ διὰ τῶν θερμαινόντων τε καὶ ὑγραινόντων ἅμα τοῖς θερμαίνουσι, *hoc est: Corrigitur autem ea calefacientibus, & humectantibus vnà cum calefacientibus. Superfluum est* ἅμα τοῖς θερμαίνουσι.

Frictio. *Cum oleo scilicet adhibita, quæ vitale robur excitat, & modicè calefacit, vndè & distributio nutrimenti facilior, & nutritio promptior consequitur.*

Imbecilliores. *Vt qui decrepita potissimum ætate sunt: etsi alij aliis celerius senectutis incommoda experiantur. Quicunque igitur vel crudi adhuc senes, quos Græci* ὠμογέροντας *appellant, vel decrepiti, imbecilliores viribus existunt naturalibus, ter die cibum assument, idq; hanc ob causam potissimùm: nempe quòd vna vice multum assumere nequeunt. Deinde, etiam si sumant, concoquere nequeunt, quare melius est cibum partiri in tres vices.*

ὠμογέροντες Viridis senectus

Ac fici maturæ. *Hæ paulò innocentiores immaturis: mediocriter tamen in vsum adhibitæ. Ante cibum alium assumi debent, eo quod si non citò per aluum descendant, corruptionem in ventriculo subeunt, & alios secum cibos corrumpunt, id quod de omnibus fructibus fugacibus intelligendum est.*

Ficus.

Per hyemem vero caricæ. *Hæ incidendi, extenuandíque vim habent, quo nomine aluum citant, renesq; expurgant. Cum nucibus verò simul commestæ ad omnia præstantiores existunt, atque hinc nonnulli, qui medicamentorum aduersus lethalia confecturas perscripserunt, ficus aridas cum nucibus, & ruta præsumptas omnium*

nium

nium illorum præsens esse remedium tradunt.

Si nullum in dextra. *Galenus libello* περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας *inquit:* περὶ ἰσχάδων ἢ δόξειεν ἄν τις ἐναντία λέγων ἀληθεύειν, ὡς κακοχύμους τε ἅμα καὶ εὐχύμους αὐτὰς εἶναι νοσώδεις τε καὶ ὑγιεινὸν ἐχούσας. ἐὰν γὰρ αὗται διεξέρχωνται κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ ἡ ἀπὸ αὐτῶν ἀναδοθεῖσα τροφὴ, διά τε τοῦ δέρματος, καὶ τῶν νεφρῶν ὑγιειναί τε εἰσὶ καὶ εὔχυμοι· βραδύνουσαι δὲ κακοχυμότεραί πως γίνονται. i. *De caricis autem, si quis contraria pronunciet, verè dicere censeri queat, nempe bono maloq; esse præditas: morbidi cuiusdam & salubris participes. Si nanque per aluum descendant, ac alimentũ quod ab eis prouenit, in corpus distributum, iecur renesq; transierit, salubres sunt, & succi benignioris: sin remorentur, prauioris quodammodò fiunt. In textu Græco Galeni habes* διά τε τοῦ δέρματος, *quod est, per cutem malè pro* διά τε τοῦ ἥπατος.

Ante cibum. *Alui subducendæ gratia: quæ etiam oliuis, vt Galen. in cõmentario de alimentis docet, & damascenis sollicitatur.*

CORNARII.

z vnà cum calfacientibus.

De rugoso corpore. *Cap.* XXIIII.

Rugas tollentia.

ERugat corpus erui farina, viti albæ mista.

Aliud smegma quo continuè corpus abstergitur.

FICI pingues simul cum bryonia contusæ, farina erui, combusta sepiæ testa cum mellis momento affuso.

Quomodo corpus suauiter oleat. *Cap.* XXV.

Odorẽ corpori conciliantia.

VT corpus bene oleat, eidem vnctioni cupressi comam aridam contusam admisceto, aut piceæ corticem. Meminisse verò debes, vt manè postquam corpus vestimentis munierint, pauxillum casiæ aut sabinæ herbæ degustent.

Quomodo habitus recalescat. *Cap.* XXVI.

a QVandoquidem verò habitui senum succurrere oportet, vtatur dum lauat, puluere calefacienti, aquæ indito, qui constat, nepita, sampsucho, hyssopo, baccis lauri, rore marino, lapide pyrite, sale, fæce combusta, nitro, pumice, pro cuiusque ratione: item sinapis, herbæ pedicularíæ, & cocci gnidij momento à balneo, Acopo quod calefaciat vtatur. vinum fuluum vetus potet, sumátq;. Propoma ex mulso pipere, ruta, & consimilibus.

Propomatis potus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quandoquidem verò. *Ex quinto Oribasij sumptum est. Græcus textus deprauatus in Paulo est, pro* ἐπειδὰν δέδεται *legi de-*

bet

bet ἐπειδὴ ᾗ λεῖα τὰ ξέα, &c. τρῖμμα apud grammaticos, Suidam, Hesichiũ, Budæumq; nostrũ pro detrimento accipitur, veluti cùm lapides atterũtur, aliâs aliæ res minutißimæ deteruntur. Quid hîc cõmodius erit quàm puluis? qui ex medicamẽtis contritis effectus sit, & corpori admotus in balneo. Addidi hîc, aquæ indito, ad sensum explẽdum.

Sumátque propoma. *Vsus sum dictione Græca, quod ferè nulla apud Latinos extet, quæ ad vnguem eam referre poßit. Græci autem vocant προπόματα quæ ex vino fiunt, & melle despumato. Vide Paul. lib. 7. cap. 15.* *Propomata.*

CORNARII.

a Quandoquidem verò etiam habitui opitulari oportet, medicamento defrictorio inspersili feruefaciente in balneo, dum lauatur, vtatur. Habeat autem id calaminthham, &c. Principium huius capitis sic legendum. ἐπειδὴ ᾗ λεῖα καὶ τὰ ἕξι ἀρῦναι, τρίμματι λυόμενος τῷ συγχρῆναι χρῆσθω. Τρῖμμα dixit hîc puluillum ita detritum, vt commodè inspergi ac affricari corpori poßit. Talibus autem in balneis vtebantur. Est & τρῖμμα ac ὑπότριμμα quo in cibis vsi sunt & ad placentas, & ad pisces coquendos: videturq; hîc τρῖμμα non rectè legi, & ῥύμματι pro τρίμματι reponendum esse. Sunt autem ῥύμματα eiusmodi puluilli inspersiles, ad exterendas corporis sordes & maculas, aut ad vitiatum colorem tollendum, & bonum reparandum. Ita enim sequenti cap. 27. dicuntur ἀπὸ τοῦ ῥύπτειν, id est ab extergendo. Huius generis sunt saponum genera hodierna, & quæ smegmata appellantur. De quorum vsu Gal. in comm. 3. in lib. Hippocr. de vic. in morb. acut. Ac ne κόλλικες quidem alterius quàm ῥυμμάτων ac ῥυπτόντων sunt generis, nisi quod maioris ac minoris efficaciæ ratione hæc omnia inter se differunt, & forma: κόλλικες enim pastillorum forma conflantur.

Quomodo color malus emendetur. Cap. XXVII.

CORpus decolaratum pallidúmve vita læta & cibus gratus emendat, miscetur autem huic radicula, porrum, & viride cicer. Iam mali punici dulcis succus sorbitionis modo sumptus, bonum colorem efficit. Proficit etiam oleum cui bryoniæ radix diutius sit incocta. idem & corporis cutem intendit, erugátque [b]. Iis autem, qui corpori nitorẽ cõciliant miscere conuenit pastillos, qui fiunt ex cuiusdam abstergentis farina, bulbo, narcisso, & bryoniæ radice. bene colorant, si copia datur, tum radix, tum semen amaræ amygdalæ in aqua elixa, qua pro lauacro vtitur. *Bonum colorem inducentia.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ANNOTAT. ANDERNACI.

Corpus decolaratum. *Vita lætior, citra curas & melancholiam actiones naturales non habet impeditas, vnde sanguis primùm coqui, deinde toti corpori distribui potest. Græcè est.* βί© ἐφροσύνης, *hoc est, vita læta, & iucunda:* προσηνῆς βρῶσις *est* προσφιλὴς, *quod signat chara, gratáque commestio.*

Pastillos. *Græca dictio est* κόλλικας, *à nullo ferè grammatico exposita. Galenus autem ex Hippocrate interpretatus est* τροχίσκους, *quod hîc optimè quadrat. Magni alioqui viri in hac voce decepti sunt, qui pro glutinantibus quibusdam rebus vsurparint.*

CORNARII

b *Cæterùm in medicamenta defrictoria admiscere oportet pastillos factos ex farina aliqua detergente, & ex bulbo, narcißi, &c.* τοῖς ῥ ῥύμμασι μιγνύειν κόλλικας, *&c.*

Ad liuores. *Cap.* XXVIII.

Liuoribus arcendis.

Liuescere senum corpora prohibemus, si cutem ipsorum crassam, & iniuriis haud facilè opportunam, habitúmq; calidiorem reddiderimus. Vt autem celeriùs id assequamur, sale in balneis, super partem quæ nigruerit vti conueniet, eandémque fomentis per spongias decocto raphani aut absinthij immersas, adiuuare.

Quomodo dentes ab iniuria asserantur. *Cap.* XXIX.

Dentes cõseruantia.

Dentes ab interitu vindicabis, si primùm caueas, ne cibi quos ingesseris corruptionem experiantur, adhæc ne continuè vomas, deinde escas dentibus incommodas, nempe ficus aridas, mel coctum quòd durum nimis sit, palmulas vix fragiles, adhæc omnia glutinosa, quæque adeò frangi contumacia sunt, vt denteis commoueant. insuper vitare oportet, quæ denteis stupefaciunt, perfrigida cuncta & putrida. Conducit itidem secundùm cibum denteis purgare.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Mel coctum. *Exemplaria Græca deprauata sunt, habent enim* καὶ μέλι ἑφθὸν τὸ σκληρὸν ἄγαν, *pro* τὸ σκληρὸν ἄγαν ὄντα, *hoc est, quod durum nimis sit: causam addit, cur mel coctum dentibus noceat.*

Quomodo grauis auditus corrigatur. *Cap.* XXX.

Auditus grauitati corrigendæ.

Ad grauem auditum corrigẽdum, vincit primùm meatus per quos audiendi facultas est, sordibus expurgare: per [c] interualla autem linteum dropaci intinctum ipsis demit

demittere, atque prius expressum retrahere. summè enim meatus purgat, & simul auditum auribus reddit. Deinde aliquo erui instar inserto, meatum ad diem obturabis: posteà ipso exempto, quotidie oleo amygdalino, aut nardino, aut chamæmelino, aut pingui anserino, cum exiguo fellis bubuli perunges. Rursus diebus aliquot interpositis, sinapi, & ficis contritis factum penicillum ad horas duas imponis, inde hoc exempto infundis oleum, quod in asphodeli radice excauata efferbuerit.

CORNARII.

c *Per temporis autem interuallum linamentum dropace intinctum in ipsum demittere, & appressum extrahere. Nam simul & meatus expurgatio fit, & simul auditus prouocatio. Postea lana ad erui magnitudinē obuoluta, &c. Græca igitur sic corrigito.* Καθιέναι λίνον εἰς αὐτὸν καταβαφὲν τῷ δρώπακι, καὶ προσπιεσθὲν ἐξέλκειν, ἅμα γὰρ τοῦ πόρου ἐκκάθαρσις γίνεται καὶ ἅμα τῆς ἀκοῆς πρόκλησις. μετὰ δὲ τὰ ταῦτα ἐρίων ὀρόβου μέγεθος, *&c.*

De oculorum caligine. Cap. XXXI.

NE caligine oculi corripiantur, quùm in aquam frigidā te mergis, illos diu in eadem apertos esse conueniet. hinc enim robur visui adiicitur. Lectione verò non te fatigabis, vino crasso & dulci abstinebis. similiter cibis qui in superiore ventre diu remorantur, concoctu difficiles, [d] & qui humores lentos, crassósque generant: item cauebis erucam, porrum, & omnia quorum acrimonia sursum effertur. Vitare etiam oportet supinum incubitum diuturnum, frigus, ventos contra oculos flantes, fumum, & puluerem. [e] Iam verò aquam oculis instillare quotidie ad mensem totum, iuuat, quæ in hunc modum præparatur, fœniculum viride fictili vasi extrinsecus picato, cum aqua cœlesti demittitur, deinde exempto fœniculo quod reliquum est repones.

Oculis conseruandis.

fœniculi cremor.

ANNOTAT. ANDERNACI.

In superiore ventre. *Ex quinto Oribasij transcriptum est,* ἄνω *verti in superiore ventre, in quo fit concoctio. In eo si diutius immorentur, peruicacia sunt & dura.*

Ventos contrarios. *Nihil oculis magis incommodat quàm ventus contrarius, eóque miror, cur quidam mutauerit* ἐναντίους, *hoc est contrarios in* ἐναιτίους, *quasi dicas causæ authores.*

CORNARII.

d *Et liquidam materiam generant lentam ac crassam. Græca sic*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

legas. καὶ ὑγρὰν γεννῶσιν ὕλην ἀργὴν καὶ παχύν.

e Ipsis autem oculis aquam hoc modo factam quotidie instillare conuenit. Ad mensem & diei vnius spatium, fœniculum viride in vas forinsecus pice oblitum mittito, & aquam pluuiatilem affundito, &c. Huic conuersioni Græca optimè respondent.

De repletione. *Cap.* XXXII.

PLurimum noxæ ciborum repletio conciliat, quamuis enim probè quippiam ventriculus concoquat, venæ tamen nimiùm repletæ, laborant, distenduntur, rumpuntur, obstruuntur, flatu implentur, & valdè grauantur. deterrimum autem habetur in morbis, venas esse repletas. at venteris repletio si vrget, interim vomitu quod redundat, interim per aluum excernitur: in totum inualidior hæc, ea est quæ venis accidit, non tamen & ipsa admitti debet, sed si quis impendiò plura assumpserit, statim eum vomere oportet. periculum etenim est, ne obita concoctione venæ repleantur: magísque si intemperantius cibis continuè assumptis, nullam déinde vacuationem experiatur. vomitu igitur sollicitari debet prius quàm cibi corrumpantur. At si aliquid eum impediat, aluus soluta frequenter succurrit. sin minus illa fluxerit, certè diutius dormire & potui aquam calidam frequenter sumere, consilium est. Vbi iam abundè concoxerit, præsertim aluo largiter fusa, lauacris fomentísque adiuuare, salsamenti parum ac potionem dilutam exhibere oportet. At si neque descenderit aluus, neque celeriter obita est concoctio, sed corpus vniuersum graue, ad motus pigrum, & somnolentum fuerit, mens præter rationem quodammodo torpescat, venarum repletionem esse cognoscas. Qui verò præter hæc lassitudine premuntur, eos conquiescere dum ventriculus ingesta concoquat, deinde laboribus inanire expedit.

Vomitus ratio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Plurimum noxæ ciborum. *Similem habet sententiam Galenus in commentario Aphorismorum primo.*

Vomitu igitur. *Post vomitum autem os colluendum, dentes oculósque & totam faciem posteà præcepit Oribasius. Id nisi fiat, dentes eis qui vomunt, computrescere. Sollicitari autem vomitus debet aqua tepida statim assumpta.*

πληθώρα. πλῆθος.

At si neque descenderit. *Signa repletionis venarum commemorat. At sanguinis redundantia propriè* πληθώρα *Græcis dicitur.*

πλῆθος pro omnium humorum ſeparatim plenitudine accipitur. πλησμονὴ pro repletione tum potus, tum cibi, & ventris & venarum vſurpatur. *πλησμονή.*

De ebrietate. *Cap.* XXXIII.

EBrietatem vomitus repetè obortus diſcutit: item aquam & mulſam liberalius ſuperbibere vincit, atque ſic vomere, vſque dum plurima reiecerint, ac ſtomachi vellicatus obtundatur. à vomitu ſolium ingreſsi copioſè vngentur, reliquo tempore conquieſcent, & accuratè cooperti diutiſſimè dormient, quouſque temulentia diſcutiatur. *Ebrietatis medela.*

Quibus cibi corrumpuntur. *Cap.* XXXIIII.

CIbis in ventre vitiatis, ſi quæ corrupta ſunt deiiciuntur, maximum ad ſanitatem eſt compendium: ſin minùs, iis quæ leniter ſubducunt aluus irritanda eſt. Huiuſmodi autem malo affectis vomitus ante cibum [f], vini dulcis potu excitatus, conducit. Nullum prætereà cibum vel nidoroſum, vel graueolentem, vel in totum corruptioni opportunum aſſumere ipſos conſuluerim, ſed ea quæ boni ſucci ſunt deligere. Iam per interualla temporis mediocria aluum ſubducere, ex iis quæ mediocriter purgant, ita affectis confert. *Vinum ad vomitum.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cibis in ventre. *Hoc ſumptum eſt ex ſexto Galeni de ſanitate tuenda. Fit autem ſæpe, vt cibi corrumpantur, aut nimia copia ingeſti, aut qualitate praua donati, aut tempore incommodo aſſumpti, aut ipſius ventriculi affecti vicio. Quomodo autem corrupta educantur, Galenus amplè docet. Inter cætera vomitum commendat ex vini dulcis potu. Sed Pauli textus impreſſus in omnibus exemplaribus deprauatus eſt, habet enim δι᾽ ὄνου πόσεως καὶ γλυκέως, pro δι᾽ οἴνου πόσεως γλυκέος.*

Quæ mediocriter purgant. *Sunt enim quædam medicamenta, quæ admodùm grauiter, & magno cum naturæ detrimento purgant. Itaque mediocria hic præcipit, quæ ſæpius per interualla ſumi poßint: qualis eſt picra dia aloes, cuius compoſitionem habes in ſeptimo deſcriptam.*

CORNARII.

f *Vomitus ante cibum conferunt ex vini potu, & dulci vino ac paſſo inducti.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De venere. Cap. XXXV.

Veneris vtilitas. VEneris hæc ſunt commoda, repletos inanit, corpus agile præſtat, in augmentum promouet, & virile magis efficit. Quantùm verò ad animum ſpectat, impeditam intelligentiæ vim diſſoluit, iratos mitigat, eóq; melancholicis coitus, ſi quid aliud, remedium eſt accommodatiſſimum: item alio modo inſanientibus integritatem ſenſuum reſtituit. Iam ex pituita morbis venus eſt vtiliſſima: cæterùm alij etiã cibum reſpuentes, eius cupiditatem hinc recuperarunt: alij, [g] continuis per ſomnum veneris imaginibus liberati ſunt. Porrò natura veneri idonea eſt calida, & humida, vt quæ reliquis ſalacior ſit. Minimè verò coitum excitat victus qui *Venerem ſtimulãtia.* ſiccat refrigerátq;, ætas ſenilis, tempus autumnale. Quapropter victus ratio humida calidáque adhiberi debet, . mediocritas, & laborum, & ciborum. Quemadmodùm verò moderati labores, ita etiam concubitus ipſe mediocris conuenit. Nam & ad opus incitat, & facilitatem quandam conſuetudini præbet. Requirit autem libido, ſi quid aliud, alimenti exuberantiam, eóque cibi potiſſimùm valentis materiæ vtiles ſunt: ex piſcibus autem polypodes, vt qui alioquin etiam ad venerem incitare credantur. his adduntur, molli cute præditi: ex oleribus autem, orminum, eryſimum, eruca, & rapum, quæ in medicamentorum vicem dantur: ex leguminibus proſunt, faba, cicer, ochri & dolichi, & piſæ, quæ præterquàm quòd largiter corpus alunt, flatibus etiam replent. *Ruta noxia.* Ruta igitur quia flatus diſcutit abolétque, ideo etiam veneris ardorem obtundit. magnificè autem probo vuas, vt quæ humectent, † & ſpiritu ſanguinem repleant, qui in venerem proritat. Quùm igitur concubiturus es, nimiam ſatietatem, cruditatem, laſſitudinem cauebis: item ne vomitus, aut purgatio præceſſerit. ſimiliter repentinum alui profluuium: inueteratum enim fluorem venus deſiccat. At vehemẽtes coëundi cupiditates non laudo, ſed potius reſiſtere eis conſulo, præſertim iis quos morbus aliquis infeſtat. Saluberrimum igitur poſt exercitationem, balneum, moderatúmq; cibum, venerem exercere. ita enim viribus conducit, & [h] frigus oboritum minus efficitur. Tempus autem concumbendi opportunum eſt, ſecundùm cibum, vt ſuprà dixi, antequàm ſomnus inuadat. laſſitudo ſiquidem ex coitu contracta, obdormienti ſtatim remittitur. Id verò tempus etiam liberis procre-

† Antiqui codices habent corpus flatu implẽt qui ad libidinem excitat. Goup.

Liberis procreandis aptũ tempus.

procreãdis accommodum est, tum aliis de causis, tum quòd mulier consopita, genituram faciliùs retinet.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Veneris hæc sunt commoda. *Ex Oribasij lib. 1. hæc sunt transcripta. Ante commoda autem docet, quibus venus noceat: tum partibus corporis, tum temperaturis. Noxia itaque venus est, inquit, pectori, pulmonibus, capiti, & neruis: item siccis natura, & frigidis. Caueri etiam debet post repletionem, cùm cibi, tum vini, item post euacuationem ex vomitu factam: purgationem, & si venter sua sponte fuerit solutus. Prætereà si cibus nondum sit concoctus, aut si ægritudo quædam infestat.*

Eóque melancholicis. *Vide Aristotelem in problematum sectione 4. ad finem, nimirum quòd flatu redundent. Semen autem decessio flatus existit. Sed quid de insanientibus dicemus, an & illi flatus habent? Ego sanè opinor venerem insanientibus conuenire, quod seminis qualitas quæ virilitatem & vt dicam Græcè θυμὸν homini conciliat, si in corporibus alioqui temperamento calidis, copiosior impertiatur, ex θυμοῦ solet μανία fieri. Semine autem excreto, animus ille remittitur & qualitas imminuitur. Gal. optimè de veneris vsu scribit in commentario qui inscribitur, ἰατρικὴ τέχνη, cap. 86.*

Cæterùm alij etiam. *Duæ dictiones contrariæ in Græco ponuntur, nempe εὐσιτότεροι, & ἄσιτοι, quanquàm impropriè si Galeno credimus, ἄσιτοι ponitur pro iis qui fastidio laborant. Nam id ἀπόσιτοι εὔσιτοι significat, vt superius annotatum est. Sed positum est opinor, vt ἄσιτοι. ἀσπλάγχνος, hoc est, sine visceribus, pro eo qui parua viscera habet, ἄφωνος, hoc est, voce carens, pro illo qui paruam vocem edit, vos. εὔσιτος cibi appetens. Superius nempe capite primo positum videtur ἄφωνες. pro εὐσίτους ποιῶν. hoc est, cibi cupidos faciens. Nam εὔσιτοι δὲ καὶ οἱ πόνοι. καὶ αἱ μακρότεραι ἀποδημίαι. Id est: Iam verò & labores, & longiores profectiones cibi appetentiam faciunt. Verum alius εὔθετοι legendum putat.* ἀσπλάγχ-

At vehementes. *Celsus eleganter libro primo hanc sententiam ex Græcis confirmat his verbis. Concubitus verò, neque nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est. Rarus, corpus excitat, frequens, soluit. Cùm autem frequens non numero sit, sed natura, ratione ætatis & corporis, scire licet eum non inutilem esse, quem corporis neque languor, neque dolor sequitur.*

Antequàm somnus inuadat. *Ex Oribasio hæc particula sumpta est: & videri possit Galeno contraria. Is enim libro primo de sanitate tuenda ex Hippocratis sententia hunc ordinem obseruat:*

Labor, cibus, potus, somnus, venus, & hæc omnia mediocria. Paulus ante somnum venerem ineundam censet, redditq; rationem non certè inualidam. Sed intelligendum est secundùm cibum, non statim, sed concoctione obita: nihil etiam refert, si somnus aliquis breuior præcesserit: sequatur autem prolixior: ex quo vires recolligentur.

Frigus superueniens. *Bifariàm legitur in græcis exemplaribus, Germanicum habet καὶ ψύξεις ἀπειγομένας, hoc est, frigus vrgens, aut valens. Alia habent ἐπιγιγνομένας, quasi dicas superueniens. Ita quoque Oribasius habet.*

CORNARII.

g *à seminis per somnum assidua profusione, &c.*

h *perfrigerationes ab eo vrgentes minùs fiunt.*

Ad eos qui venerem exercere nequeunt. CAP. XXXVI.

NAturalia continuè pingui vngentur, cui adiectum sit narcissi radicis momentum, aut cocci gnidij, aut pyrethri, aut herbæ pedicularię, aut seminis vrticæ, aut [i] viticis. Præbibere autem ante venerem oportet piper, aut satyrion, aut erucam, aut cnicum, aut simul omnia. esse confert ante cibum bulbos tostos, rubentes ac exiguos, cum sale & oleo, aut scillæ marcidæ modicum: item compositis aduersus hoc vitium inscriptis remediis vtendum est: item subinde lasciua legere competit.

Coitum prouitantia.

CORNARII.

i *aut anisi. Græca constanter habent, ἢ σπέρματος κνίδης, ἢ τοῦ ἄγνου seminis vrticæ aut viticis. Sed quum viticis semen & in cibo, & in potu, forinsecus etiam substratum flatus, discutiat, & ideo ad castitatem conferre creditum sit, vnde etiam ἄγνος Græcis dicitur, non videtur huic loco competere, fieríque potuit, vt pro τοῦ ἀνίσου, τοῦ ἄγνου vox supposita sit.*

De iis qui immodicè coierint. Cap. XXXVII.

QVoniam ex immoderata venere corpus rarius, frigidius, siccius, & imbecillius euadit, ratio est admouere nimirum quæ densent, calefaciant, humectent, confirméntque. Qui igitur immodico concubitu exhausti sunt, vestimentis calidis operti conquiescent, somnóque satis indulgebunt, donec corporis contentio subsidat, & illi ab imbecillitate sese recollegerint.

Venus immodica.

Si

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Si semen genitale redundat. *Cap.* XXXVIII.

NOnnulli semine copioso & calido collecto, in venerem proruunt: quod cum in coitu egesserint, corpus inualidum & stomachum resolutum obtinent, extenuantur siccantúrque, ob quam causam si rursus à concubitu abstinuerint, capite grauantur, & anxij fiunt, déinde statim veneris insomnia experti eodem modo afficiuntur. Nihil igitur his quod semini augendo efficax est, sed potius & cibi & medicamenta quæ id corrumpant, offerri debent, à balneo lumbos oleo rosaceo, melino, & omphacino perungere oportet. Satius autem est oleum cera addita, ne defluat, crassius efficere, miscereque succum aliquem refrigerantem, nempe semperuiui, solani, † cotyledonis & psillij: ac horum quidem per æstatem, reliquis autem anni temporibus, tum aliorum, tum lactucæ succum: item lini semen quod aqua fuerit incoctum, nam hoc quoque refrigerantem succum exhibet. Ad hæc lamina plumbea lumbis subiecta, veneris insomnia cohibet. Iam herbæ refrigerante vi præditæ si cum ruta substernantur, & teneris viticis surculis, idem præstant. Præterea semen [k] viticis & rutæ in cibo sumptum. Cauendum verò est, ne lumbis vehementer refrigeratis, renes offendantur.

Semen minuentia.

† vmbilici veneris.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Capite grauantur & anxij fiunt. *Hoc caput ex Oribasij libro primo transcriptum est. Vbi etiam Græcè habetur, καὶ ἀσώδεις γίνονται, quod est, & anxij fiunt, conflictantúrque. Quod Galenus in commentario libri secundi προῤῥητικῶν Hippocratis hoc modo interpretatur. Cùm bifariàm ægrotantes fiant ἀσώδεις, vno quidem modo, quùm virtus à corpore grauatur, nullámque eius figuram ex facili tolerat, altero autem cùm os ventriculi à viciosis humoribus mordetur, priores quidem affecti sunt perniciosi: alteri verò nauseabundi existunt, &c. Hoc itaque Pauli contextu prior significatio accipienda est, non secunda: quandoquidem virtus seminis copia multùm grauatur. Deductum autem ἀσώδεις est ab ἄση: quæ dictio frequens est apud Galenum & Hippocratem, primum δυσφορίαν, signans: déinde fastidium acribus humoribus stomachum rodentibus excitatum, vndè & vomitus ἀσώδεις dicitur. Nolo hîc commemorare, quàm multi etiam celebres viri in eius interpretatione sint decepti. Legendum est ἀσώδης, non ἀσσώδης, quod etiam ἀσόμενος dicitur.*

ἀσώδης.

ἄση quid.

ἀσόμενος.

Aliorum. *In codicibus Græcis impreßus habetur ἁλῶν, hoc est, sale, pro ἄλλων, quod est, aliorum, quam lectionem & sensus, & Galenus in sexto de sanitate tuenda approbat. Nos anteà quoque aduertimus.*

Semen viticis. *Græcus codex habet καὶ σπέρμα τοῦ λίνου, hoc est & semen lini, pro σπέρμα τοῦ ἄγνου, quod est semen viticis. Sic etiam habet Oribasius. Item superius iam fecerat Paulus mentionem seminis lini.*

CORNARII.

K *Græcè habetur, καὶ σπέρμα τοῦ λίνου καὶ πηγάνου, &c. semen lini & rutæ. Sed facilè fuit, vt λίνου vox pro λύγου substitueretur, ob scripturæ vicinitatem, & maximè si quis λύγον eandem quam ἄγνον esse ignoret. Quod autem λύγος, id est vitex huc competat, diximus in cap. 36. Quod verò lini semen huc ineptum sit, ex Dioscor. constat.*

Si frigus noxam intulit. Cap. XXXIX.

Perfrigeratos calfacientia.

QVi frigori nimio patuerunt, locis calidioribus decumbent: cyprino aut irino perun̄cti. posteà vbi modicè incaluerint, piper, myrrham cum vino dulci odorato & veteri assument, aut liquorem cyrenaicum cum vino vel aceto, aut pyrethrum castoriúmve ex aceto: cibo autem calidiore recreandi sunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Piper myrrham cum dulci. *Calida perfrictionem expertis præscribit: quæ nimirum habitũ ipsorum restituant. Est qui legendũ hîc censet cum vino albo, cùm nullum eius generis calidum sit, nec odorum, quale Paulus requirit. Melior itaque lectio cum vino dulci, quale est fuluum, frigidis aut temperamento, aut ex accidenti accommodatißimum, si Galeno credimus, & ipsi euidentiæ.*

Calefactos refrigerãtia

Si insolatus adußit. Cap. XL.

SI qui verò exusti in sole sunt, his locis aëri expositis decumbendum est, perfundendáque frigida, facies, manus, & crura: si siti conficiuntur, frigidam aquam qui assuerunt, bibent. atque hæc paulatim, & non vna vice ac subitò facere expedit. cibum assument modicum, qui facilè in membra distribuatur,[1] humidiorem potiùs quàm †solidiorem.

†aut duriorem, σκληρότερον pro στερεότερον. i. solidiorẽ. στερεώτερον vix inuenias in hac significatione. Goup.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si qui verò. *Græcè est ἔγκαυσις, quod ad verbum sonat adustio vel exustio. Galenus lib. secundo κατὰ τόπους propriè dici affirmat,*

mat, de iis qui exuruntur in ſole. Celſus: Si quis in ſole exuſtus eſt, huic corpus & caput oleo perfundendum.

Paulatim. *In impreſſo eſt* κατὰ λόγον, *quod eſt ſecundum rationem, pro* κατ' ὀλίγον, *id eſt paulatim, cuius cõtrariũ ſequitur* ἀθρόως, *quod idem ſignificat quod vniuerſim, ſubitò ac vna vice.* ἀθρόωι.

CORNARII.

l atque eum humidum magis quàm ſolidum, aut frumentaceum. ὑγροτέρων μᾶλλον ἢ σιτωδεστέραν.

De pituita in ſuperiore ventriculo redundante.

Cap. XLI.

† QVòd ſi in aliquem interdum incidas faſtidientem, [m] qui quidem cibos valentis materiæ auerſetur, & ſi aſſumere compellas, nauſea afficiatur, ſola verò acria appetat, & [n] iis quidem oblectetur, ſed ventris inflationem experiatur, nauſeétque ac paululum ructibus ſolis leuetur, interim verò & ipſi cibi quos aſſumpſit, præſertim in acorem conuerſi, vitientur, omnino intelligendum tibi venit ſummam curationis exiſtere, vt pituitam à ventriculo abſtergas. Ego quandoq; ita affectum noui, qui raphanis ex oxymelite ſumptis, incredibili craſſioris pituitæ copia vomitu egeſta, integræ ſtatim ſanitati reſtitutus ſit.

† In veteribus libris legitur. Quod ſi in aliquē incideris qui cibos valentis materiæ auerſetur, atque non alatur, ἀπὸ σίτῳ δὲ μένοντι. *pro* ἀτρόφῳ. *Goup.*

Vomitus pituitæ à raphanis.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cibos valentis materiæ. *Ex quinto Oribaſij traducta ſunt: voco autem cibos valentis materiæ, quæ probè & multum nutriunt: vt Celſus alia valentis, alia mediæ, alia imbecillæ materiæ, libro ſecundo commemorat: vocátque valentiſſimum, in quo plurimum alimenti eſt. Græci vocant* ἁδρόφιμα.

Ex his quidem obl. *Græcus codex deprauatus eſt, habet enim* χαίροντι μηδ' ἐπὶ τούτοις. *Id eſt, oblectetur, neque ob hæc pro* χαίροντι δ' ἐπὶ τούτοις, *omiſſa negatione* μὴ. *Sic legit Oribaſius, quod etiam Oroſcius annotauit.*

CORNARII.

m Si vnquam in aliquem incidiſti qui nutrientes cibos oblatos auerſaretus, & à cibis abſtineret, εἴ τινι περιτετύχηκας ποτὲ τὰς μὲν τῶν τροφίμων σιτίων προσφορὰς ἀποστρεφομένῳ, ἀποσίτῳ.

n ſolos autem cibos acriores (ſi tamen & hoc faceret) admitteret, & neque his delectaretur. μόνα δὲ εἴπερ ἄρα τὰ δριμύτερα προσιεμένῳ, χαίροντι μηδ' ἐπὶ τούτοις,

Quomodo facilè quis vomat. Cap. XLII.

Vomitus facilitas.

QVoniam validè vomentibus multa solent absurda superuenire, commodum fuerit quomodo quis facilè vomat, exponere. Etenim vomitus pituitam inanit, caput leuat, & ne qui auidiùs nonnunquam cibum ingesserint, cruditate laborent: item ne qui vinum liberaliùs sumpserint, offendantur, prohibet. At quæ offerentur, neque acerba, neque sicca erunt, sed partim dulciora humidioráue, partim acriora. Commendatur ad hæc raphanus, eruca, salsamentum vetus, origanum viride, cepæ momentum & porri. Promouet vomitus etiam ex leguminibus ptisana, cui mellis aliquid additum sit, ferculum ex fabis fresis confectum, [o] magisq; carues ipsarum. verùm nō solùm cremores ipsarum, sed ipsas quoque integras deglutire oportet, eóque vomiturus non diu mandendis ipsis immorabitur. omnia verò per coctionem mollia flaccidáque erunt. Iam constat, vina dulciora deligi oportere, vt quæ in stomacho magis supernatent, atque eam potionem tepidiorem assumi. Confert etiam amygdalas melli intinctas comedere, ac placentas gustare: item peponis & cucumeris semen maceratum detritúmque cum melle assumere, radicémque cucumeris contritam ex melle. At qui valentioribus vti volunt, narcissi bulbo aquæ incocto, vinum temperant. Mouet autem vomitiones irinum quoque vnguentum, si digitis eo perunctis, irrites. [p] Porrò vomentis interest, ne cesset vel intermittat, vsque dùm omnia eiecerit: à vomitu os colluat, faciémque posca aut aqua abstergat. id nanque dentibus conducit, & caput releuat.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vomitus quot modis excitetur.

Quoniam laboriosè vomentibus. *Hoc caput ex primo Oribasij sumptum est. Vomitus primùm victus ratione excitatur: deinde medicamentis, &c. Victus ratione excitato vtuntur etiam in secunda quoque valetudine: præterea in acutis ferè morbis, quum bilis, aut pituita in stomacho superat. Medicamentis vomitum facientibus, neque sani, neque acuta ægritudine occupati vtentur. Nam ea longis tantùm affectibus, & induratis conueniunt. Hinc etiam veteres cùm nihil in medicina spei deprehendissent, ad vomitum solebant confugere.*

Empirici nostræ ætatis.

Id quod hodie etiam empirici quidam sine vlla ratione factitantes, optimis quibusque medicis laudem præripiunt. Nam ea medicamenta propinant, quæ suprà & infrà valentissimè purgent:

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

purgent: quæ si æger ferre posit, sanitati plurimum restituitur: sin autem moritur, audaciæ suæ & temeritatis patrocinium habent, quòd scilicet morbus fuerit desperatus, tot medicis antea curationem frustrà molitis. Cæterùm quando potissimùm vomitus solicitari debeat, Polybus in libello de victu priuatorum docet, Sex mensibus hybernis, inquiens, vomitu, æstate clysteriis vtendum est. Polybus. *Quia enim per hyemem pituita in ventre generatur, vomitu eam euacuari præcipit:* Quando vomitu vtendum. *æstate verò bilem supernatantem, deorsum reuellere. Quæ sententia Hippocrati contraria in Aphorismis videri queat: vbi habet: Aestate superiora magis, hyeme inferiora medicamentis solicitare oportet.* Quomodo totum corpus purgari debet, & quomodo pars corporis. *Hîc dicemus ex sententia Galeni, totum corpus si purgare volueris, æstate per superiorem ventrem, hyeme per inferiorem medicandum est. Sicut in Aphorismis dictum inuenimus. Etenim redundantibus, purgatio medetur, illuc quò vergunt adhibita. At si ab incremento humores in parte aliqua prohibere volueris, per opposita reuellere conducit.* Humores ne crescant per opposita reuellendi. *Melancholicus autem humor quocunque in loco fuerit, per inferiora educi debet. Cæterùm alij singulis mensibus bis vomunt: alij per longiora interualla: alij nullo tempore præscripto, sed quoties aut vino, aut cibo pleniore se ingurgitarint. Qui autem vomere bis in mense vult, inquit Polybus, & post eum Celsus, melius consulet, si biduò continuarit, quàm si post quintumdecimum diem vomuerit. Galenus autem nihil referre dicit, si ex interuallo non continuatis diebus vomas. Porrò vomitus quomodo medicamentis excitetur, septimo libro est comprehensum.*

Ferculum ex fabis. *Græcè hoc vocatur ἔτνος.* ἔτνος. *Galenus interpretatur libello de euchymia his verbis.* ἔτνος οὖν ὀνομάζω τὸ ἐκ τῶν ὀρεχθέντων ὀσπρίων καὶ χεδρόπων σκευαζόμενον, *&c. Verùm quod sequitur in codice* καὶ τὰ πίονα τῶν κρεῶν, *hoc est, & pinguiores carnes, vbi legendum censeo* καὶ τὰ πλείονα τῶν κρεῶν, *quod est, & copiosiores carnes, scilicet fabarum. Nam ex leguminibus hæc commemorat Paulus. Non sum autem ignarus, pinguiores carnes, vt est suilla, aliorúmque animalium vomitum posse excitare. Verùm Oribasius nobiscum sentit, & contextus requirit.*

Verùm non solùm. *Hoc quoque superiorem lectionem confirmat.* Chyli leguminum. *Nam* χύλοι, *hoc est, succi seu cremores non de carnibus animalium dicitur, si quid iudico, sed de leguminibus aqua maceratis: aut de herbis, si mentio earum fuisset facta. Dixi autem cremores, secutus Varronem & Celsum, qui vocant cremorem ptisanæ, aliorúmque granorum, ac leguminum.*

Irrites. *Parum absolutè dixit irrites, digitis eo perunctis: intellige*

tellige

tellige & in os demißis.

Ne cesset vel intermittat. *Manca videtur sententia Græca: ἐμετικὸν δὲ καὶ τὸ μὴ ἀνιέναι καὶ διαλείπειν ἐπὶ τοῖς ἐμέτοις, quod est: Eum qui vomere debet, non oportet cessare, nec intermittere. Quid hoc est, nisi ponatur aliquid, quod terminum eius signet? Nam hoc pacto perpetuus vomitus, aut simile quippiam intelligi poßit: quod quàm sit absurdum, omnes eruditi norunt. Addendum ergo in codice Græco ἄχρις ἂν ἅπαντα λυποῦντα ἐκβάλῃ. id est, Donec omnia quæ infestant, eiecerit. Vt est in Oribasio.*

CORNARII.

o *& carnes pingues.*

p *Ad vomitionem etiam pertinet non remittere, neque cessare inter vomendum. ἐμετικὸν δὲ καὶ τὸ μὴ ἀνιέναι μήτε διαλίπειν ἐπὶ τοῖς ἐμέτοις. Quod experientia docet. Qui enim vbi semel vomere incœperint, rem non vrgent, sed moram interponunt, hi semper magis ac magis inepti ad amplius vomendum fiunt, summoq; labore id educunt, quod primum impetum secuti facilè vomuissent.*

Quæ sanis aluum subducant, & quæ vrinam moueant.

Cap. XLIII.

VEterûm nonnullis satis esse ad secundam valetudinem tuendam visum est, si aluus quotidie & vrina pro ingestorum tum cibi, tum potus copia, sine vitio & abundè responderet. ac quum vacuatio iuxta assumptorum proportionem accidebat, commendabant: sin minus, promouebant, vrinam quidem scandice, apio, asparago, petroselino, aniso, nepita, origano, absinthio, graminis carduique radice, cytiso, adianto, omnibus in aqua elixis: quorum decoctum cum vinô potui exhibebant. hæc enim per vrinam sanguinem repurgant, vnde non parum vtilitatis percipitur. Aluum adiuuabant terebinthina: ex qua oliuæ magnitudinem dormituris deglutiendam offerebant. At quum magis subducere eam cogitamus, rheu momentum admiscebimus. Accommodata deiectioni sunt, oua sorbilia: ex oleribus, beta, malua: item cochlearum ius, atque hæc fortè abundè erunt. Efficacior est herba mercurialis, in aqua cum sale elixa comestaque, eiusque decoctum potui datum: similiter folia sambuci. idem præstat polypodij radix duarum drachmarum pondere, salsamento inspersa, aut etiam in ptisana sorpta: adhæc serum lactis cum sale aut melle, ad treis

Vrinā mouentia.

Aluū subducentia.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

heminas quatuórue aſſumptum : veteris quoque gallinacei ius, tum per ſe,tum cum cnici drachmis duabus. nonnunquam & aloë trium cicerum inſtar ſecundum cœnam rectè aſſumitur. Præſtátiſſimum verò eſt epithymum in vino poſt mediocrem cœnam potum : qui vehementius vacuare deſideret, manè epithymi drachmam ex oxymelite, verno tempore ebibat.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Mane epithymi drahmam. *Nuſquam inuenio minus epithymi pondus ad aluum ducendam. Alij drachmas tres propinant, alij quatuor, alij quinque. Nec opinor drachmam vnam quippiam proficere, eóque mendum fortè eſt. Item Paulus in ſeptimo drachmas quinque præbet. Auicenna vſque ad quatuor.* *Epithymi doſis.*

De clyſteribus. *Cap.* XLIIII.

IN quibus venter ægrè deſcendit, & ſtomachus imbecillis medicamenta ad ſubducendum efficacia non ſuſtinet, clyſteribus vtendum eſt, quum pituita quidem in inteſtino reſidet, iis quæ fiunt decocto caricarum, betæ, nitri, ſylueſtris cucumeris radicis, melle, oleo chamæmelino, aut anethino : quum ſiccitas magis vrget, iis quæ conſtant althæa, fœnu grẹco, chamæmelis, óleo, mellis exiguo. interim etiam oleum per ſe dimidiæ heminæ menſura iniectum, abundè proficit. non tamen continuè id faciundum eſt, ne natura his irritata, ſpontaneæ excretionis obliuiſcatur. *Infuſorum per clyſteres ratio.* *Nimius clyſterum vſus noxius.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Clyſteribus vtendum. *Quemadmodum balneorũ præfecti, lapidum ſordes, lutúmque abluunt, ita clyſteres ventriculi & inteſtinorum pituitam & bilem detergent, qui pro humoris diuerſitate etiam variari ſolent : alij præterea lenes, alij acres habentur. Item triplici liquoris menſura conſtant. Summa eſt, tres heminæ, media, duæ, minima, vna. Si Oribaſio credimus, eóque miror Paulum hîc ſemiheminam ponere, quod ferè apud nos dimidia libra eſt: quæ parum adeò euacuabit.* *Varietates clyſterum.* *Menſura.*

De glandibus. *Cap.* XLV.

VTimur etiam glandibus ſubinde ſtercoris excernendi gratia, & in quibus id quod per clyſterem inditum eſt, non egeritur. Finguntur autem glandes ex ſale toſto, melle, & nitro: item thymus diſcocto melli additur. Fiunt etiam ex reſina terebinthina, & nitro : interdum & cocco gnidio modico. Sed quia vellicatus mouet, parteis ipſas oleo delinere *Glandium quæ ſubdũtur vſus.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

nere conuenit. præterea pyrethrum aut piper admiſcetur, conuenitq́ue reſolutionem expertis, & iis qui ex perfrictione inflationes contraxerunt. Inſuper centaurium, pici & ceræ commiſcetur, ac naturalium relaxationibus aptum eſt præſidium. Infantibus autem etiam ſalis grumus ano imponitur. Fit quoque glans ex ficu cum nitro.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vtimur etiam gland. *Et hoc & ſuperius caput ex primo Oribaſij tranſcriptum eſt. In calce habetur Græcè* παρέσεσιν αἰδοίων *quaſi remiſsionibus, aut relaxationibus, vel reſolutionibus. Sed* παρέσεις *&* παράλυσις, *ita differunt, quòd illa partem aliquam corporis obſidet: hæc verò totum corpus. Dicuntur etiam* παρετοὶ *reſoluti in aliquo membro.*

πάρεσεις. παράλυσις. πάρετοι.

De iis quæ per os & nares caput euacuant, quæq́; eiſdem partibus delinuntur. Cap. XLVI.

Apophlegmatiſmi.

HVmores in capite reſidentes per ſputa vacuamus. quod ſi modicè facere voluerimus, piper cum maſtiche temperabimus: ſi largius vacuare libet, pyrethrum aut herbam pedicularium mandi præcipiemus. item anemonæ omnis radix manſa pituitam prouocat, capparisq́ue radicis cortex. Itaque huiuſmodi remedia ſeroſum excrementum vacuant. craſſam verò lentámque pituitam, ſinapi cum oxymelite gargarizatum, aut ſapa in qua origanum, aut hyſſopum ſit incoctum. Ego autē ſapam cum ſinapi & oxymelite miſceo. At ſi cerebrum muco purgari deſiderat, acribus eum remediis, quorum nonnulla etiam ſternutamenta mouent, euocabimus. Itaq; anagallidis vtriuſque & anemonæ cuiuſuis, & betæ ſuccus per nareis purgat: item cucumeris ſylueſtris foliorum ſuccus naribus ipſe & per ſe, & cum betarum decocto ſuccóue infunditur. ſternutamentum verò crudis humoribus qui in thorace, pulmone, & capite continentur, non expedit. Quod autem ori illinetur tale eſt: ſapo cum betæ ſucco palati regionibus & columellæ delitus bene facit. idem etiam per nareis purgat, melanthio verò quod facilè paratur, ad narium illitionem ſubinde vſus ſum, interim aceto acri pridie macerans: denique poſtridie cum aceto rurſus læuigans infundénſq; naribus. Nonnūquam oleo veteri idem melanthium detritum, ſimiliter illeui. Sic igitur & Archigenes eo in narium obſtructione vſus eſt: priori autem, ex aceto, Crito in morbo regio vti ſolebat.

Pituitam à capite vacuantia.

Errhina.

Diachriſta

ANNOT.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Humores in capite. *De medicamentis agit quæ materiam ex capite tum per os, tum per nares detrahunt, ac potius detrahendi modum præscribit. Ac primum Græco vocabulo ἀποφλεγματισμὸν* ἀποφλεγματισμός. *appellat. Scribonius compositione nona exponit his verbis. Si per os magis detrahere materiam visum fuerit, suadebimus pyrethri radiculam commanducare: atque subinde hiantem pati fluere saliuam.* Materiam per os detrahere. *Celsus etiam lib. 4. cap. 2. explicat: Gargarizare his, quæ saliuam mouent, inquiens: Nam aut manduntur ea medicamenta, aut in gargarismata adhibentur.* Saliuã mouere. *Rectè igitur interpretabimur, & Latinè ἀποφλεγματίζειν, saliuam mouere. Alterum medicamentum quod per nares caput purgat, ἔρρινον vocatur. Solet enim hoc per cornu,* ἔρρινον. *quod ῥινεγχύτης dicitur, naribus infundi. Ibi paulisper commoratur, materiam è capite detrahit. Tertium ab illitu διαχριστὸν nuncupatur, quod palato, columellæ, & narium furaminibus applicatur.* διαχριστόν. *Verùm hoc in vniuersum intelligi debet, nullum ex comprehensis modò medicamentis esse adhibendum, nisi toto prius corpore purgato.*

Sapa. *Græci hoc vocant σίραιον & ἕψημα. Galenus libro 3. κατὰ γένη. cap. II. Est autem seræum vel hepsema, vel sapa, ingenij non naturæ opus, musto ad tertiam vsque partem mensuræ decocto. Quod vbi factum ad dimidiam est, defrutum vocamus. Hæc Plinius libro decimoquarto, capite nono. Idem libro vigesimo tertio, cap. secundo: Vino cognata res sapa est: musto decocto, donec tertia pars supersit. His consentit Leontinus agriculturæ scriptor Græcus, in hunc modum inquiens: γλεύκους καλλίστου ξέστας η', οἴνου καλλίστου ξέστας ρ'. ἐπὶ τρίτης ἕψων καὶ ἀπαφρίζων ἐξαίρετον ποιήσεις, Hoc est, musti optimi sextarios octo, vini nobilißimi sextarios centum, ad tertiam coquens, despumansq; eximiam sapam conficies. Columella refert quosdam, partem quartam eius musti quod in vasa plumbea coniecerunt, nonnullos tertiam decoquere. Verùm id ex aliorum sententia recenset. His accidit aliud sapæ nomen Latinum, Calenum scilicet, quod deprauatum est in Palladio, mutatumq; in Caroenum, quod vir quidam non mediocriter in literis versatus putat ex Palladij seculo manasse, apud veteres tum Græcos, tum Latinos in vsu non fuisse. Verùm rem penitius introspicienti Calenum apud Strabonem vrbs est Campaniæ, in cuius agro vinum optimum & dulce nascitur. Plinius lib. quartodecimo, cap. 16. iis præponi solebant Calena. Legendum itaque censeo apud Palladium: Modus his & virtutem mutabit, & nomina. Nam defrutum à deferuẽdo dictum, vbi ad spißitudinem valde despumauerit, effectum est: Calenum, cum*

Margin notes beside this passage: Sapa. Soræum. Hepsema. Defrutum. Calenum.

tertia

tertia perdita, duæ partes remanſerint: ſapa, vbi ad tertias redacta deſcenderit, &c. Quemadmodum igitur σίραιον ἕψημα, *&* ἑψητὸν *apud Hippocratem inter ſe confunduntur, ita apud Latinos ſapa, & defrutum. Cùm ipſe Columella lib. 12. ſcribat, muſtum quando dulciſſimi ſaporis decoquitur ad tertias, & decoctum, ſicut ſuprà dixi, defrutum vocatur.*

Quod autem ori illinitur tale eſt: ſapo. *Hoc ſumptum eſt ex lib. 2. de Compoſitione medicamentorum ſecundum locos ad calcem: verba ita ſonant:* ἄλλο διαχριστὸν στόματος, σάπωνα διεὶς τεύτλου χυλῷ χρῖσον τὰ κατὰ τὸν οὐρανίσκον, καὶ τὸν κίονα τοῦ στόματος, τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἔρρινον ἐστίν. *Id eſt, aliud quod ori illinitur. Saponem betæ ſucco dilutum palati regionibus & columellæ illinito. Idem verò hoc etiam per nares infunditur, &c. Deinde ſequitur paulò poſt,* εὐποριστῷ δὲ πολλάκις ἐχρησάμην φαρμάκῳ ἐγχεομένῳ τῇ ῥινὶ μελανθίῳ, ποτὲ μὲν ὄξει δριμεῖ διαβρέχων πρὸ μιᾶς ἡμέρας, εἶτα τῇ ὑστεραίᾳ σὺν ὄξει πάλιν λειῶν, καὶ ἐγχέων εἰς τὴν ῥῖνα διὰ τῶν μυκτήρων. *Hoc eſt, facili autem paratu ſubinde vſus ſum medicamento melanthio, quod naribus infunditur, interim ſanè aceto acri ꝑpridie macerans: deinde poſtero die ex aceto rurſus læuigans, infundénſque narium foraminibus, &c. Ex priore igitur contextu Galeni, Pauli lectio corrigenda venit, legendúmque pro* σύνηπι, *quod eſt ſinapi,* σάπων, *hoc eſt ſapo. Cui lectioni aſtipulatur etiam Oribaſius lib. 1. Eſt autem teſte Plinio Sapo gallorum inuentum rutilandis capillis, ex ſeuo & cinere, liquidus & ſpiſſus.*

Quæ menſeis ducunt. Cap. XLVII.

Menſes ducentia.

QVæcunque vrinæ ciendæ ſunt, eadem omnia menſeis ducunt, nempe braſſicæ radicis decoctum potum, ꝗperſicæ radix, ruta, chryſanthemon, dictamnum, & erucæ ſemen: item quæ ori vuluæ ſubiiciuntur, menſeis commouēt, vt ruta cum melle trita, aut porri ſuccus, aut [r] allium tritum ſubiectum, aut myrrha cum vino læuigata, aut leporis coagulum.

Peſſi.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quæcunque vrinæ ciendæ ſunt. *Omnia ex Oribaſio penè deſcripta ſunt, niſi quòd poſt rutam, addit Oribaſius, aut anethi radices vſtæ, aut cinis earum cum melle. Cæterùm quibus de cauſis menſes retineantur interim, tertio libro abundè condiſces.*

Vuluæ ſubiiciuntur. *Græci vocant medicamenta propriè, quæ lana excepta naturalibus conduntur,* προσθετά, *quales ſunt peſſi dicti, aut penicilla, collyriáque, vt apud Ariſtotelem in 2. de generatione*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

tione: τὰς δὲ γυναῖκας βασανίζουσι τοῖς τε προσθέτοις, ἐὰν διικνῶνται αἱ ὀσμαὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ κάτωθεν θύραθεν ἄνω: καὶ τοῖς ἐγχρίστοις. *Hoc est, mulieres autē iis quæ vuluæ insinuātur, explorant, num odores ad spiritum qui foris aduenit, ab infernis partibus sursum perueniant: item iis quæ illinuntur, &c. quod Hippocrates ex suffitu aromatum ad nares & os delato cognosci tradit. Cæterùm* πρόσθετα *veniunt à verbo* προστίθεσθαι, *quod priuatim signat, subiici naturalibus mulierum.* (πρόσθετα. προστίθεσθαι) *Dioscorides lib. 1. cap. 1.* προστιθέμεναι δὲ ὡς κολλύριον μετὰ μέλιτος, ἔμβρυα καταστῶσι. *Hoc est radices iridis collyrij modo cum melle naturalibus fœminarū subiectæ fœtus excutiunt. Hinc etiam* προσθέματα *deriuantur, idem quod* πρόσθετα, *significantia. Dioscorides de costo loquens,* δύναμιν δὲ ἔχει ἐμμήνων ἀγωγὸν, καὶ τῶν περὶ τὴν ὑστέραν παθῶν ἀρωγὸν, ἐν προσθέμασι, καταιονήμασι καὶ πυελάσεσι, *quod Latinè sonat: Menstrua verò educit, & vuluæ affectibus medetur, in peßis subiecta, superfusionibus & fomentis. Quemadmodùm igitur* προστίθεσθαι *apud Græcos vsurpatur, ita subiicere, apud idoneos Latinæ linguæ scriptores.* (Subiicere.) *Id quod ex Celso licet deprehendere, lib. 5. cap. 21. vbi habet: Sed alia quoque vtilia sunt, vt ea quæ fœminis subiiciunt:* πεσσοὺς *Græci vocant.*

Aut allium. *Lege in codice Græco* ἢ σκόροδον λεῖον προστιθέμενον. *non vt habetur impressum* ἢ σκόροδον λεῖου προστιθεμένου.

CORNARII.

q *Perseæ radix.*

r *Aut scordium tritum appositum. Habent Græca* σκορδίου λείου προστιθεμένου. *Quod vt reliquis responderet, legendum esset,* σκόρδιον λεῖον προστιθέμενον. *Sed dū* σκορδίου *siue* σκοροδίου, *id est allij, &* σκορδίου *vim ac vtendi modum expendo,* σκορδίου *lectio mihi magis arridet, vt legatur* σκόρδιον λεῖον προστιθέμενον. *Nam scordij vsum, vt ad vteri osculum apponatur Dioscor. palam præscribit.* προστιθεῖσα, *inquit,* ἡ πόα ἔμμηνα κινεῖ. *At alij comæ decoctum ad insessus idem ducendis mensibus ac secandis prodit.*

Quæ sudorem mouent. Cap. XLVIII.

SVdorem eliciunt, chamæmelum aridum tritúmque oleo inspersum, si summæ cuti validè infricetur: seseli, pyrethrum, cachry, anisum, similiter oleo inspersa. item nitrum tostum non nimis tenue, cum oleo efficax est: adhæc salis flos oleo temperatus, & liquor cyrenaicus aqua dilutus corpori infricatus, epotúsve ciceris magnitudine. Pari modo (*Sudorem facientia.*)

nepita & pota cum mulſa, & extrinſecus cum oleo infricata proficit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Sudorem eliciunt. *Quemadmodùm aluus quotidie reſpondens, & vrina, aliáque recrementa reddita ſanitati faciunt, ita ſudor etiã cùm opus eſt, effuſus, non mediocriter corpus conſeruat. Ex cibo igitur dum concoquitur, duo recrementa generantur, alterum, quod craßius eſt, craßioribus inteſtinis tranſmittitur, alterum quod tenuius, cum chylo adhuc fertur. In iocinore chylus in ſanguinem conuerſus, ad cauam venam tranſit. Quem vbi ſeroſi illi humores, quod excrementum tenue appellaui, eò traduxerint, non conuenit, vt diutius in corpore maneant, ideóque renes, cauæ venæ non procul à iocinore adhærent, qui illos recipiant, pauco ſanè adhuc aquoſo humore ſanguini permixto, vehiculi cauſa, qui & ipſe purgari per cutis meatus debet, vocatúrque ſudor. Si itaque copioſior ſucceſſu temporis collectus fuerit, vt iam onus venis exiſtat, artificio elici debet, natura videlicet ceſſante, vel ob meatuum denſitatem, vel ob aliam cauſam. Scribit itaque remedia quædam Aegineta, quæ ex Oribaſio omnia mutuatus eſt.*

Recremẽta — *Sudor quo modo generetur.*

Similiter inſperſa. *Codex impreſſus vterque habet ἐμπλασσομένη, quod eſt emplaſtri modo adhibita pro ἐμπασσομένη, id eſt, inſperſa. Non enim ſimplicia enumerata, materiam habent, qua illini poßint.*

De aëre. Cap. XLIX.

Aër ſalubris & inſalubris.

Laudatiſſimus aër eſt, qui exactè purus: is autem nimirum erit qui non ex ſtagnorum, aut paludum vapore turbidus exurgit, neque ex profundo quodam ſpecu peſtilentem auram exhalante prouenit: ita qui ex cloaca quadam magnam ciuitatem expurgante turbidus exit, vitioſus eſt. Quinetiam nebuloſus ſimiliter ſanitati non facit, quemadmodùm item qui in cauo loco altis vndique montibus incluſus, nullam auram recipit. Hoc igitur modo vitioſus aër omni ex æquo ætati nocet, omníque temperaturæ: ſicut optimus prodeſt. At qualitate varians aër colore dico, frigiditate, ſiccitate, & humiditate, non ſimiliter vniuerſos afficit. Etenim temperatis corporibus aër temperatus vtilis: intemperatis, qui contrariam temperiem habuerit confert.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Laudatiſſimus. *Quemadmodùm vino, eſcis, exercitatione, vigiliis*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

liis, somno ac venere, aliis aliàs vti pro ratione ætatis expedit: ita de aëre quoque iudicandum, quem optimum in pulmones trahere, omnibus iuxtà salubre est. Transcriptum est hoc caput penè ad verbum ex Gal.1.de sanitate tuenda, & Oribasio.

Pestilentem auram exhalante. *In codice impresso habet ἀνηλιτήελον ἄυραν ἀναπίμποντ@, hoc est exitialem perflatum sursùm mittente. Galenus vndè hæc mutuatus est, ἀποπνέοντ@ habet, quod est, respirante, exhalante: quanquàm parum refert, hoc, vel illo modos legas.*

Hoc igitur modo. *Hippocrates iudicium hoc maximũ in morborum causis cognoscendis tradit: nempe si omneis, cuiuscunque ætatis, ac temperaturæ fuerint, morbis conflictentur, aërem autorem esse intelligemus: vt posteà in secundo volumine disces.* *Nota morborum publicè grassantium.*

De aquis. *Cap. 1.*

AQuarum præætereà & virtutes & vitia cognita habere expedit, vt quæ ex multiplici ipsarum vsu magis ferè quàm omnia alia ad quamlibet victus rationem requirantur. Ea igitur optima aqua censenda est, quæ nullam aut gustu, aut odore qualitatem repræsentat, sed protinus bibenti suauis est, & visu pura limpidáque, quùm verò etiam à præcordiis statim descendit, melior alia quærenda nõ est. Nam quæ in præcordiis residet diutius, ventrem ferit, inflat, grauátque, vitiosa censebitur, huiusmodi aqua neque citò calefit neque refrigeratur, sed quæ in ipsa elixantur, tardissimè peiúsque decoquuntur. Præstat itaque talem aquam experimento discernere. Qui verò notis quoq; eam volet agnoscere, iis quæ dicentur attendat. quæ enim ad septentrionem spectat, à sole auersa, tardè permeat, ægræ concoctionis est, & lentè calescit & refrigeratur: quæ autem ad orientem erumpit, ac per meatum quendam, aut terram colatur purã, eadémq; citissimè calefit, iterúmq; refrigeratur protinus, hanc optimam esse existimandũ est. Probatur item quæ æstate frigidior, hyeme calidior est. Nonnulli & pondere aquã examinant, leuem præstare credentes, hoc igitur si aliis à me commemoratis accedit, commendatur, verùm sola hęc bonæ aquæ nota non sufficit. At imbrium aqua autore Hippocrate leuissima est, dulcissima, limpidissima, tenuissimáq;, eò quòd sol leuissimum & tenuissimum attrahat, ac id non ex alia aqua solùm, verùm ex mari quoque & corporibus: quapropter etiam omnium promptissimè computrescit, vt *Aqua quæ optima, & contra.*

Aqua facilè putrescens. quæ diuersis ex qualitatibus sit conflata. Nemo autẽ aquam putrefactioni opportunam deterrimam esse existimet: nam mutationis facilitas virtuti potius, quàm vitio tribuitur. Quæ igitur aqua optimas notas habet, si promptè etiam putrescat, ea censebitur saluberrima, etsi quum mutari incipit, occasionem raucedinis, tussiculæ, & grauitatis vocis iis qui biberunt præbeat. At inter imbrium aquas, æstiua quæ tonitru decidit, præstantior est, quàm quæ nimbis demissa est. Ex glacie & niuibus aqua, insaluberrima est. Nam ea congelascente, tota pars tenuior exprimitur. Porrò palustrem fœdíque odoris & absurdas recipientem qualitates, rectè decoques, atque ita meliorem redditam potui dabis vino temperatam: si adstringit, dulciori: aliam verò, acerbiori. Nonnullas percolare expedit, nempe limosas, salsas, & * bitumen referentes. At frigidæ nimium à cibo assumi debent, non tamen subitò ac vna vice. Non desunt qui cibos & potiones aduersus aquarum vitia inuenerint: ac alij cicerum decoctiones præbibunt, vel eadem quoque edunt: alij caucalidem similiter cum pisciculo quodam elixam, item fœniculum: reliqui betam & cucurbitam sale conspersam cum vino dilutiore præsumunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

In li. de euchymia & cacochymia Aquarum. *Ex eodem Galeni loco hæc transcripta sunt. Autor autem hic noster ad sanitatem tuendam etiam aquæ bonæ vsum facere testatur. Si quidem fit interim, vt alibi Galenus memoriæ pro-*
dit, vt totus exercitus prauæ aquæ vsu de vita periclitetur.

Aegræ concoctionis. *In Græco* ἀτέρεμνα *malè pro* ἀτέραμνα *legitur. Quæ dictio propriè de leguminibus dicitur: nempe conco-*
ctu difficilibus ob duritiem. Galenus in libello, quomodo boni maliq́; succi generantur, in hunc modum ait: ἔνια δὲ τῶν δημητρίων σπερμάτων, οὐδ' ὅλως ὀγκοῦθαι πέφυκεν ἑψόμενα, κεκλήκασι δ' ἀτέραμνα τὰ τοιαῦτα τῶν παλαιῶν ἑλλήνων τινές, *id est: Nonnulla vero cerealia semina nequaquam solent intumescere, cùm coquuntur, vocarunt autem eiusmodi ex veteribus Græcis nonnulli* ἀτέραμνα, *quasi dicas rebellia, peruicaciáque. Aristoteles* ἀτέραμνον ὕδωρ *pro cruda aqua dixit in quarto de generatione animalium* διὸ καὶ ἀτέραμνα ὕδατα, καὶ ψυχρὰ, τὰ μὲν ἀτεκνίαν ποιεῖ, τὰ δὲ θηλυγονίαν. *Hoc est: Quare etiam cruda aqua, & frigida partim sterilitatem, partim fœmellarum procreationem efficit. Cæterùm* ἀτέραμνον *habet contrarium,* τέραμον. *Theophrastus in octauo:* τὸ

Marginal notes: ἀτέραμνα. / ἀτέραμνον ὕδωρ.

δὶ

ᾗ τέραμον, καὶ ἀτέραμον λέγεται ἐπὶ ὀσπρίων μόνον. Quod est: Teramum & ateramum de leguminibus tantùm dicitur. *τέραμον.*

Aut terram colatur puram. *Paulus non habet, puram, sed Galenus vnde hæc transcripsit. integra sententia sic habet: ὡς ὅσων γε πρὸς τὰς ἀνατολὰς ἐρρώγασιν αἱ πηγαί, καὶ διὰ πόρου τινὸς ἢ γῆς διηθεῖται καθαρᾶς, &c. Hoc est: Vt quarum ad Orientem solem fons erumpit, & per meatum quendam aut terram puram colatur.*

CORNARII.

s *καὶ ἀσφαλτώδη, habent omnia exemplaria Græca. Sed Copus legit, idque cum polenta, quasi legerit μετ' ἀλφίτων. Aut ad illud Plinij lib. 24. cap. 1. respexit. Nitrosæ aut amaræ aquæ, inquit, polenta addita mitigantur, vt intra duas horas bibi poßint.*

De lauacris. *Cap.* LI.

FRigidam lauationem ita quidem laudo, vt non iis qui nullo victus delectu agunt, ex vsu esse dicam, verùm solis illis qui accuratè viuunt, & laboribus, & cibis sicut expedit, vtentes. Porrò multis qui amplius interdum refrigerari desiderant, abundè est natare per æstatem, si iuuenes sint, carnosi, & frictionibus ante excalfacti. Sint autem qui aquam ingredientur, neque venere, neque alio quodam modo lassi, neque cruditatem sentiant, neque vomitu, aut aluo inaniti, neque vigiliis defatigati. Periculosum enim si quis ita affectus frigidæ lauacro vtatur. Calidum verò balneum & optimum & tutissimum est: lassitudinem soluit, humorum repletionem per halitum digerit: item excalfacit, mitigat, emollit, flatus vbicunque decubuerint diffundit, somnum conciliat, carne replet. Est autem aptissimum omnibus, & viro & mulieri, & puero & seni, t & priuato.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Frigidam lauationem. *Hoc est in aqua frigida lauationem, quam Græci ψυχρολουσίαν vocant. Celsus libro primo frigidæ etiam lauationis meminit. Aestate aptißima sunt & caro, & olus, potióque dilutißima, frigida lauatio. Hæc non omni conuenit ætati, sed vbi iam corpus iustam impleuerit magnitudinem. Nam in adolescente, incrementum eius remoratur. Hoc quoque ex Oribasij libro citato transcriptum est.* *Frigida lauatio.*

Iis qui nullo victus. *Qui enim cibis craßi succi, maliq; vsi sunt, iis statim ex frigida meatus occluduntur, per quos discuti, euocariq;*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

debebant. Græcè est προστυχὸν *quod signat, vt contigerit, nulla ratione habita, quemadmodùm faciunt, qui nec debito tempore, nec pro naturæ modo, aut exercentur, aut cibum sumunt.*

Exactè viuentes qui.

Exactè autem viuunt, qui exercitationes ante cibum moderatas subeunt, & quamdiu libet, vt ait Gal. dormiunt, ad concoctionem scilicet obeundam, nec balneis à cibo vtuntur: postremò, qui cibos medij tenuium, crassorúmque ordinis assumunt, quales sunt exquisitißimi, maximeq; inculpati, tanquam in symmetria excessuum constituti. Huius generis sunt panes optimè elaborati, carnes gallinarum, gallorum, auium, phasianorum, perdicum, columbarum, attagenarum, turturum, turdorum, merularum, omniúmque passerculorum, præterea piscium saxatilium. Quanquàm qui plurimis exercitationibus vtuntur, vt agricolæ, nautæ, alijq; id genus tam exacto victu opus non habent, quippe caloris beneficio, qui laboribus excitatur, etiam crassi succi cibos tutò assumunt.

Porrò multis. *Qui nimirùm sole feruente iter fecerunt, aut laboris quid subierunt, totum corpus stipulæ modo aridum habentes, ij vbi in aquam frigidam se proiecerint, iuuantur: potißimùm qui valentibus sunt viribus, & frigido soli assueti.*

CORNARII.

t *Et magistratui & priuato. Græcè habetur.* ἔστι δ' εὐμεταχείριστον παντὶ καὶ ἀνδρὶ, καὶ γυναικὶ, καὶ παιδίῳ, καὶ πρεσβύτῃ, καὶ ἰδιώτι. *Videtur itaque deesse vox quæ opponatur* ἰδιώτῃ: *vt quum vir mulieri, senex puero oppositus sit, habeat quoque idiota sibi oppositum magistratum. Proinde vocem* ἄρχοντι *aut similem hîc ponendam ducimus.*

De balneis naturalibus. *Cap.* LII.

Balnea naturalia, varia.

NAturalium balneorum alia nitrum, alia salem, alia alumen, alia sulfur, alia bitumen, alia æs, alia ferrum repræsentant: nonnulla composita ex his omnibus reperiuntur. Itaque aquarum naturalium vis est quæ desiccet & calefaciat ampliter, ac humidis frigidisque affectibus maximè conducit. Iam verò quæ nitrum & salem obtinent, capiti, thoraci fluxione tentato, stomacho humentiori, aquæ inter cutem, tumoribus laxis (œdemata Græci vocant) qui ex morbis proueniunt, & pituitosis sunt accommodatæ. Aluminatæ, sanguinis reiectioni, stomacho vomitioni opportuno, immoderatis mulierum purgationibus, continuísque abortibus, vtiles existunt. Sulfuratæ, neruos emolliunt, calefaciúntque, & dolores mitigant, stomachum verò enervant

uant euertúntque. Bituminatæ, caput replent, instrumenta sensibus distribuendis dicata, offendunt: calefaciunt autem continuè, & temporis processu emolliunt. Quæ æris naturam occupant, ori, tonsillis, vuæ, & oculis præcipuè conferunt. Ferri virtutem sortitæ, stomacho & lieni sunt vtiles. Oportet autem in aquam sine tumultu, & lentè descendere, quò virtus corpori relaxato accedens immergatur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Naturalium balneorum. *Vocantur balnea naturalia, quæ sua sponte talia proueniunt: alia calida per se, alia calefiunt. Galenus libro primo de simplici medicina illorum mentionem facit, Plinius lib. 31. cap. 6. vbi in hunc modum habet: Est autem vtilis sulphurata neruis, aluminata peralyticis, aut simili morbo solutis. Bituminata, aut nitrosa vtilis est bibendo atque purgationibus. Pleriq; in gloria ducunt plurimis horis perpeti calorem earum, quod est inimicissimum, nanque paulo diutius quàm balneis vti oportet. Hactenus Plinius. In Germania certè plurimis horis quotidie vtuntur, nec à cibo potúque interim abstinent, corpore etiam nullam antea euacuationem per medicamenta experto, quod contrà omnem rationem est, præterea vno balneo & paralytici, & sanguinem spuentes & lienosi, aliisq; affectibus obnoxij vtuntur.* *Balneæ naturales. Differētiæ.* *Vsus.*

Aquarum naturalium. *Sola aqua potabilis teste Galeno humida est. Cæterarum nulla humectare potest, quod videlicet non sint exactè aqua, sed mista & adulterata, accepto nimirum aut alumine, aut chalcitro, aut sale, aut id genus aliquo.*

Quæ victus ratio quolibet anni tempore sit vtilis.

CAP. LIII.

NOn alienum est, pro singulis quoque anni temporibus victum instituere. Ac hyeme quidem pluribus vti laboribus, plus esse conuenit, præsertim diebus aquiloniis. Nam austrinis laborare quidem similiter, sed minus cibi & potus assumere oportet. Summatim humido tempore corpus omnino siccum reddere, quemadmodùm in frigido, calidius: carnes calidas comedere & olera, plus vini bibere oportet. Vere autem ineunte, alius vomitu, alius per aluum euacuari debet, alius sanguinis demissione, prout cuiusque consuetudo & voluntas fuerit. Per æstatem à laboribus conquiescendum, cibóque demendum est, qui rectè frigidioris erit naturæ: potione largiore vtendum, ac omnia fieri debent, quæ ad refrigerationem humidita- *Hyemis victus.* *Veris.* *Aestatis.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Autumni témque conferunt. At in autumno, quoniam prorsus inæqualis inordinatúsque est, & omnigenos morbos inuehit, magna victus habenda sollicitudo est: frigus vitare, concubitu & frigidæ potu prorsus abstinere expedit. item frigidus *Pomorum vsus.* auroræ aër, meridianúsque ardor rectè cauebitur, poma affatim assumere noxium est, vt quæ non copia tantùm obsint, verumetiam vitiosos procreent humores, & inflationes. Etenim præstantissima ipsorum, nempe ficus & vuæ, flatus pariunt, corrumpúntque cibos, nisi antè alios præsumantur: ita verò neque inflant neque corrumpunt. Vbi aër frigidior euadit, corpus pro frigoris ratione calefacere, omniáque peragere oportet, ceu hyeme aduentante. Nihil mali autem fuerit post æquinoctium, vacuationem ex commemoratorum aliquo tentare, ne aliquid superfluum in corpore retentum, hyeme facessat negotium.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Sic etiam Polybus de ratione priuatorum. Non alienum est. *Celsus ex Hippocrate eleganter transtulit eandem ferè sententiam. Eo tempore anni inquiens, calidis omnibus potius vtendum est, vel calorem mouentibus.*

Quæstio cur hyeme laborandũ magis. Pluribus vti laboribus. *Quærere aliquis poßit, cur pluribus vtendum laboribus per hyemem, cùm calor ipsi genuinus sit amplior tunc quàm alio tempore, testimonio etiam Hippocratis, qui ait. Ventres hyeme & vere calidißimi sunt. Ex calore autem concoctio optima, inde probus sanguis, ex hoc autem omnes corporis partes aluntur. Quare paucioribus laboribus hoc tempore quàm alio vtendum est. Siquidem calor naturalis per se copiosus, & efficax, non opus habet vt plus nunc excitetur quàm in ipsa æstate, aut alia anni* *Solutio.* *parte. Huic quæstioni sic respondere non dubitem. Calidißimi quidem ventres hyeme existunt, naturali calore, hoc est, temperatißimi. Particulæ autem corporis magis refrigerantur hyeme, ac nonnullis ad ventris vsque regiones penetrat. Quapropter etiam si probè concocti sint in ventriculo cibi, non tamen exactam in iocinore mutationem recipiunt, sed aliquatenus ea frustrantur. Præterea totius corporis venæ ab aëre circunfluo refrigeratæ haud similiter ipsos transmutant. Accedit ciborum copia, quam tunc vnà cum pituitosioribus qualitatibus assumunt: vnde etiam humor crudus colligitur, qui laboribus & exterioribus particulis recalefacientibus concoqui, digeriq; debet.*

Plus esse. *Hippocrates, aut Polybus eius discipulus ait:* τὸ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

μὲν χειμῶνος ἐσθίειν ὡς πλεῖστα, πίνειν δὲ ὡς ἐλάχιστα εἶναι δὲ χρὴ τὸ πόμα οἶνον ὡς ἀκρητέστατον. *quod Celsus in hunc modum interpretatur. Hyeme plus esse: minus, sed meracius bibere conuenit.*

Vere autem ineunte. *Vide libellum Galeni, cui titulus est, quos & quando purgare oportet.*

A laboribus cōquiescendum. *Intellige iis quibus per hyemem vsus fueris. Semper enim exercitatio corporis necessaria: verùm minor nunc, & facilior, ne calor naturalis, qui à sole tunc euocatur, etiam per hanc magis dißipetur.*

At in autumno. *Celsus eadem ferè habet: per autumnum, inquiens propter cibi varietatem, periculum maximum est. Itaq; neque sine veste, neque sine calciamentis prodire oportet, præcipueq; diebus frigidioribus, neque sub diuo nocte dormire, aut certè bene operiri.*

Poma. *Græcè est* ὀπώρας. *Nam pomum generale vocabulum est, & quicquid apud Græcos opora continet, complectitur. Discrimen ponit Democritus inter operas & acrodrya. Quicquid herbaceo fructu viret lignosi nihil exterius habens, vt duracina, pyra, mala damascena, pruna, opora, apud Græcos dicitur. Acrodrya verò contrà nominantur, quæ putamen exterius, lignosumq; fructum continent, vt malum punicum, castaneæ, pistacea, nuces, vtrunque genus Salgami nomine complectuntur Latini, à quo Salgamarius originem duxit. Celsus eodem loco iam citato: poma inquit, nocere quidam putant: quæ immodicè toto die plerunque sic assumuntur, ne quid ex densiore cibo remittatur, ita non hæc, sed consummatio omnium nocet. Galen. optimè vtriusque vocis significatum exprimit Commentario* περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας. *Plinius compositionem quandam Oporinen appellat ex fructibus generatam, vt confundat differentiam quæ inter aporam & acrodrya existit. Tu igitur si voles oporam fructus omnes appellabis* ὡραίους καρποὺς, *horarios fructus.*

ὀπώρα. ἀκρόδρυα. Poma.

Post æquinoctium. *Intellige autumnale, quod ad octauum calendas Octobres, vel ad sextum incipit, vt Florentinus Agriculturæ scriptor memoriæ predidit. Consulit itaque Paulus, vt si fortè humores vel melancholici, vel adusti in corpore redundent, ante hyemem in autumno purgentur. Siquidem bis corpus in anno rectè euacuatur, si plethoricum, sanguinis dimißione: si malis scatet succis, purgatione. Vere, humorum qui ex hyeme sunt contracti: autumno, qui ex æstate reliqui vnctionem sunt experti. Quare in duobus æquinoctiis ferè, sani corporis euacuationem moliemur, ad futurorum accidentium præcautionem.*

Quādo purgandum.

Victus eorum, qui in laboribus vitam agunt.

Cap. LIIII.

Laboriosi quomodo tractandi.

SI quis in laboribus vitam transigit, considerandum est, priúsne is exerceri consueuerit, an nullo exercitio se credens, † mediocriter eiusmodi consuetudinem ferat, ita vt non morbo implicetur, continuè, facili præditus perspiratu meatuum: eiusmodi enim corporis naturam ad aliam consuetudinem traducere non oportet, imò nec eos, qui ex longiore temporis interuallo ægrotant. At si assiduè quis morbo conflictari videtur, in humorum quidem redundantia (πληθωρίαν Græci appellãt) eò per totam salubrem victus rationem, consilium diriges, vt humorum mediocris sit† copia: in eorum verò prauitate (κακοχυμία Græcis dicitur) vt optimos efficias " Qui igitur humorum redundantia laborant, in balneum deduci: deinde frictionem adhibere, & paululum dimoueri prius debent. Qui verò eiusmodi facere antea sunt aggressi, iis hæc eadem paululum augere, cibo autem detrahere, eúmque imbecillis materiæ ingerere consulemus. At qui prauos humores colligunt, non vno consilio tractantur, quoniam neque vna vitiosi humoris species est. Nõnulli siquidem frigidiorem magisq; pituitosam colligunt, alij calidiorem biliosiorémque, quemadmodum alij melancholicam magis accumulant. Quapropter singuli, cibo potuq; abstinebunt, quæ collectam ipsis humorum colluuiem solent generare. In omnibus autem his commune est præsidium, alui subductio.

† Vetus scriptura habet facilè, ῥᾳδίως ϕοφ.

† aliqui codices habẽt, semper, insertum, ἀεὶ ϕοφ.

Plethorici quomodo tractandi.

Cacochymi.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Omnis mutatio subita noxia est.

Cõsuetis aliquid tribuendum.

Densi.

Rari.

Facili præditus. *Hoc caput ex libro primo Oribasij sumptum est. Vult autem Paulus in omni vitæ genere, vt semper consuetis vtamur. Quod enim contra consuetudinem est, nocet. Neque enim ex nimio labore, subitum ocium, neque ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est. Qui igitur in laboribus vitam agunt, si facilè ferunt, mutationem non consulit. Qui in ocio degunt sani, neque hi ad labores sunt cogendi. Siquidem natura consuetis gaudet. Verùm vt mediocris exercitatio summum corpori præsidium conciliat, ita ocium, extremum adfert malum, vt alibi Galenus ait, præsertim si corpus densum, quod non ex facili diffletur, contigerit: sin autem natura est rarum, perspiratu non impedito, aptísque nutritur humoribus, etiam si non exercitetur, vix morbis est opportunum. Siquidem per meatus quicquid fuliginosum viscosumq; fuerit, difflatur, expelliturq;, ac quis*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

talem corporis constitutionem, fabricationémque habent, à Græcis vocantur ἰυλιάπνευστοι. Exercitium hoc loco intelliges, ex præscripto institutum, quod multi ante cibum, vti expedit, subire nequeunt ciuilibus negociis, aut aliis etiam districtiis igitur si meatuum cutis raritas & amplitudo fauet, etiam sine exercitio, sanitate aliquandiu frui licet.

ἰυλιάπνευστοι.

Imò nec eos. *Hippocrates hanc sententiam in Aphorismorum secundo confirmat. Quæ longo tempore consueta sunt: etiam si insuetis sint deteriora, minus molestare solent. Nec ea de exercitiis tantùm, sed omnibus quæ ad corpus attinent, accipienda veniunt.*

In omnibus autem his. *Galenus in libello περὶ ἰυχυμίας, καὶ κακοχυμίας probat in hunc modum: Multi eiusmodi vitæ institutum sequuntur, vt ipsis non liceat, vel ante cibum probè exercitari, vel satis opportunè cibum sumere, vel alimenta fœliciter concoquere: qui sanè à morbis immunes permanere non possunt, nisi ex interuallo alui subductione sibi prospiciant: interim purgatione, cum tempestiua sanguinis detractione, &c. Quanquam Paulus etiam intelligit, vt quotidie aluus bis, aut certè semel respondeat inculpatè pro assumptorum ratione. Id nisi fiat, certè sollicitandam esse docuimus.*

Necessitas purgationũ contra eos qui nunquã medicina vtendum docent.

CORNARII.

u Ex his igitur qui humorum copiam coaceruant, eos qui statim balneum ingressi sunt, postea frictione vti, & parum moueri exhortabimur. Hoc loco vna vox corrupta totam sententiam obscurat. Si igitur pro voce πρότερον legas προτρέψομεν, habebis sanam lectionem modò expressam. Hoc indicat sequentis periodi verbum συμβουλεύσομεν. At πρότερον in re iam facta locum nullum habet.

Proficiscentium victus ratio. *Cap.* LV.

Facillimè quis profectionem inibit, si inunctus sit, & non fortiter incedat. Præterea ad proficiscendi facilitatem conducit per æstatem fascia mollis digitos sex aut septem lata, quinq; autem cubitos non minus oblonga, lumbos ad ilia vsque complexa. Item baculus ad iter vtilis habetur. Etenim per decliuia præmissus, corpus quod præceps ruit, ceu conto cuidam innixum retinet: quum ascendendum est, ipsi innitentes facilius in accliuia corpus promouemus. Porrò cùm in itinere cessamus, vnctio & pauxillum cibi cuiusdam æstiui, potioq; modica eo tempore conuenit: à prandio antè quàm iter arripiamus, conquiescendum est. Si verò necessitas abeundi fuerit, & sitis vrgeat, tenuis polenta ex aqua cum salis momento bibetur: æstus ardorque

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſolis caueri debet, cui nec corpus nudum exponere, ſed cõtectum eſſe oportet, ne ex itinere ſicceſcens indureſcat. Hac enim ratione, & minus laſſatur, & nullum ex prædictis affectibus ſimiliter percipit. Hyeme quum frigus vrit, antequam itineri te accingas ventre ſubducto, & vnctione adhibita hyemaleis cibos copioſè aſſumes, potionem modicam. Cæterùm faſcia longiore non ſolùm lumbos, ſed ſpinam quoque & pectus rectè inuolues. Requieſcenti autem, ſi interea vehemens frigus vrat, neque vngi, neque cibum potúmue aſſumere præſtat. neque alio quodammodo reſici debes, ſi inibi manſurus es. At ſecundum longas profectiones, alióſque validos labores, etſi laſſitudinem quis non ſentiat, non aliter quàm laſſi curabitur. minus enim ſic periculis erit opportunus.

Nauigantium victus. Cap. LVI.

Vomitus primum nauigantium.

VOmitionibus, quibus nauigantes premuntur, primùm oboriẽtibus nec facilè, nec vtiliter ſuccurrimus: vt quæ omnino magna ex parte præſidio eſſe ſoleant. A vomitu autem cibi non copioſi, nec quilibet offerri debent, ſed aut lenticula vti ſicca, decoctaq́;, cui pulegij modicum ſit adiectum, aut panem ex vino aquoſo, & odoro maceratum ingerere oportet: potione vti modica, eaq́; vel ex vino prorſus aquoſo, vel aceto mulſo. Lenticulam incoqui dum emolleſcat, conueniet: mox in tenuem puluerem redigere, inde ſiccare, poſtea in vas fictile condere. At ſi diutius crebriúſq́; vomitus vrgeat, cibo magis ſubtrahendum eſt, eadémque potione modica vtendum, vel aceto mulſo cum aqua, in quo thymum aut pulegium commaduerit: item aqua cum polentæ polline aut vino odorato, eoque aquoſo cum illius polline ſimiliter, recreatio tentabitur. Ad graueis autem nauium odores, aut male cotonea naribus admouentur, aut thymus, aut pulegium. Mare nequaquam aſpiciendum eſt, vſque dum in nauibus verſari aſſueſcas. Aquis porrò cura adhibenda eſt, ne turbidæ, fœdi odoris, ac ſalſæ exiſtant.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vomitionibus. *Quandoquidem pleriſque neceßitas incidit, nauigio per mare proficiſcendi, Paulus etiam hîc remedia malis obuenientibus enumerare voluit, Oribaſium ſecutus libro quinto. Facit igitur vini mentionem, quod maximè ſtomacho vomitionibus turbato con*

to conuenit. Vocat autem Græcè οἰνάϱιον quasi dicas villum, sicut etiam ὀξάλιον τὸ ἀπὸ μέλιτος pro oxymelite. οἰνάϱιον. ὀξάλιον.

Polentæ polline. *Hoc est tenuiore parte farinæ hordeaceæ tostæ. Voco autem pollinem cuiuscunque partem subtiliorem, non tantùm farinæ triticeæ. Nam Celsus, Scriboniúsque thuris pollinis meminit. Plinius præparationem eius lib. 18. cap. 7. docet: Polentam quoque Græci non aliundè præferunt. Pluribus fit hæc modis. Græci persusum aqua hordeum siccant nocte vna, ac postero die frigunt: deinde molis frangunt. Galenus libro primo de alimentis, de nouello hordeo tosto intelligit. Græci polentam ἄλφιτον nominant: tenuiorem eius partem, ἀλφίτου παιπάλη.* *Pollen polentæ.* ἄλφιτον. ἀλφίτου παιπάλη.

Quomodo extenuetur corpus. *Cap.* LVII.

QVum immodicè corpus plenum est, extenuare id atq; imminuere oportet. Quia ergo calidior intemperatura & siccior gracile corpus reddere demõstrata est, crassis eam, si mediocres reddere voluerimus, inducemus. Didicisti autem citas exercitationes, victum extenuantem, similiaque medicamenta, & animi curas, temperamentum siccius, & calidius, eoque corpus gracilius efficere. Quæ igitur victus ratio extenuet, nulli non cognita est: medicamenta verò vehementiora hæc sunt, rutæ semen, præsertim syluestris, cum ipsis corymbis, aristolochia rotunda, tenue centauriem, gentiana, polium, quæque ad vrinam ciendam valentiora sunt, vti petroselinum: singula nanque hæc, & per se, & cum aliis omnia, humores abundè extenuant, inaniuntque corpus. Quinetiam sales ex crematis viperis largiter extenuare solent: ipsaque adeò theriace. Digerit autem, extenuatque oleum, cui radix syluatici cucumeris, hibisci, gentianæ, panacis, & aristolochiæ sit incocta, si illinatur: sic polium & centaurium. At cibus non statim à balneo dari debet, sed prius somnus est indicendus. Præstaret etiam aquam balnei ex iis esse quæ digerant, si quidem spõte sua scaturientem habeamus, qualis est Mitylenæ: sin minus, salis florem aquæ marinæ commiscebimus. Vino vtemur tenui & albo. Cæterùm frictio sicca linteis crassioribus durisq; adhibita, idem abundè efficit. Adhæc oportet cibi minus quàm pro exercitiorum ratione ipsos assumere: iuuat etiam obæsos insolatus. præbibere autem non debent, sed epulas semel tantùm die sumere magis expedit. item corpus nitro & sale asperiore infricare. In balneis copiosum nitrum *Carnem imminuentia* *Aqua Mitylenes.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

trum extenuat, modicum verò probam corporis nutritio-
nem excitat. Postremò extenuat & medicamentum, quod
recipit piperis & petroselini duas portiones, asari & anisi di-
midiam. Hoc & vrinæ & aluo promouendæ efficax est.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quum immodicè corpus. *Ex Oribasij quinto, methodi verò
Galeni decimoquarto hæc ferè transcripsit. Cæterùm medici offi-
cium est, vt intemperies corrigere, continui diuortium, committere, ita
quoque amputare, & præscindere, quod magnitudine, vel numero
redundat: reficere autem, & fingere quod desit. Verbi causa, cùm
corpus ex corpulentia eò deuenit, vt nec ingredi sine molestia, nec se-
dem propter ventris molem contingere, nec respirare liberè possit,
hanc liquare & tollere, æquè nimirùm: vt quando corpus ali desi-
nit, huic quoque reficiendo prospicere. Paul. Græcè dixit* ὅταν εἰς
πολυσαρκία. πολυσαρκίαν ἄμετρον ἐκπέσῃ τὸ σῶμα. *Hoc est: Cùm corpus in
corpulentiam immodicam deuenerit. Celsus plenum corpus dicit &
obesum.*

Calidior & siccior. *Græcus codex non habet* καὶ ξηροτέρα, *id
est & siccior. Ex Galeno autem addendum venit.*

ὀξεῖα. Citas exercitationes. *Græcè dixit Paulus* ὀξεῖα γυμνάσια,
*quod ad verbum sonat, acuta exercitia. Galenus in commentario li-
belli de ratione victus priuatorum interpretatur ferè, quod decimo-
quarto docuit:* ἡ ταχεῖα κίνησις τὴν θερμασίαν ἐπὶ πλεῖον αὐξά-
νουσα τήκει τὸ σῶμα. *Quod est: Velox motus calorem amplius au-*
ταχεῖα. *gens, corpus liquat. Idem igitur est* ὀξεῖα, & ταχεῖα. *Celsus, cur-
sum, multam ob ambulationem, omnémque vehementem exercita-
tionem ponit.*

Iuuat itidem crassos insolatus. *Crassos hîc intelligo, quos*
κατασάρκους. *Græci* κατασάρκους, πολυσάρκους, παχέας *nominant. His opponun-
tur* λεπτοί, ἰσχνοί, κατισχνωθέντες, & καταλελεπτυσμένοι. *Celsus*
πολυσάρκους. *contrarios inter se vocat, plenum & tenuem, gracilem & obesum.
Insolatus autem Græcè dicitur* ἡλίωσις, *quod Celsus interpretatus*
παχέας. *est sol inurens, & omnis calor.*

ἡλίωσις. Præbibere autem non debent. *Hoc intelligendum est nimi-
rum, ne cibus statim in corpore distribuatur. Contrariam planè sen-
tentiam habes apud Polybum: quam Celsus deinde interpretatus est:
sed nonnihil euariat. Græcè primùm sic habetur:* καὶ τοῖς σιτίοισιν
ἐπιχειρέειν, προπεπωκότας οἶνον κεκρημένον, καὶ μὴ πάνυ σφόδρα
ψυχρόν, *hoc est: Et cibos aggredi, vino prius temperato, & non ad-
modùm frigido assumpto. Celsus inquit, semel die assumptæ epulæ, &*

vini

vini non perfrigidi potio ieiuno in consuetudinem adducta. Galenus autem sententiam corrigens dicit legendum μήθ' ὅλως θερμὸν, quod est, neque omnino calidi.

Semel tantùm die. *Græci hoc vocant μονοσιτεῖν. Galenus autem in commentario nuper citato locum hunc quasi corrigit, κάλλιον inquiens ἂν ἦν ἀρκεῖσθαι πρὸς αὐτῷ μὴ μονοσιτεῖν, ἀλλὰ ὀλιγοσιτεῖν, hoc est: Præstaret dictum ab eo fuisse, non semel epulas assumere, sed modicas. Quidam enim ex iis qui semel tantùm cibum sumunt, multò plus ingerunt, quàm qui bis capiunt.* *μονοσιτεῖν.* *ὀλιγοσιτεῖν.*

Quomodo tenues impleantur. *Cap.* LVIII.

QVum extenuatos implere volumus, vinum quidem crassum, cibus autem crassi succi, exercitatio modica, frictio mediocris, & vt summatim dicam, omnia prædictis contraria expediunt. Commodum est iisdem & pice diebus tribus quatuórue interpositis, oblini. Si ieiunus aliquis lauetur, ante balneum linteis corpus donec rubescat, infricare debet, × deinde frictione dura, non tamen multa cutem cogere, quo densa duraque euadat. Expedit igitur iis qui pallido sunt colore præditi, nec alimentum sentiunt, iram animique motus excitare. *Pication u vtilitas.* *Ira inducē-da.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quum extenuatos. *Hoc caput ex decimoquarto Methodi Galeni sumptum est. Commemorat autem victus rationem extenuatis accommodam, primùm quidem vinum crassum, cuiusmodi sunt nigra & fulua Italica vel Asiana, aut etiam Hispana. Linacer autem methodi interpres vertit οἶνον παχὺν, vinum pingue, qua ratione, vel quem secutus autorem nescio. Dicuntur autem vina crassa, quæ succum crassum habent, multúmque alunt. Cibus autem crassi succi, qualis est, alica, porcina caro, panes furnacei, & textuacei, tragus, oua, lac, caseus, magnáque piscium pars. Qui cibi crassi omnes ad nutriendum sunt valentissimi, & si probè in ventriculo ac iocinore concocti fuerint, sanguinem benignum generare solent.* *Vina crassa* *Crassi succi cibus.*

Exercitatio modica. *Omnia exemplaria Pauli impressa habent γυμνάσια δὲ βραδέα. Hoc est, exercitia autem lenta: & optimè quadrat lectio superiori sententiæ, quæ de crassis extenuandis habetur: nempe huic, Citas exercitationes. Galenus autem in Methodo, omnibus codicibus attestantibus, legit βραχέα, hoc est modica. Celsus in simili sententia de replendis tenuibus dicit conuenire modicā exercitationem. Rursus Galenus in commentario superius citato dicit extenuatis eadem ferè ex vsu esse: οὕτω δὲ, inquiens, καὶ τὰ γυμνά-* *Contrarij loci.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

σια, βραχέατι γυμνάσιτι, καὶ βραδέα, καὶ μετὰ τροφήν. Quod est,
Ita verò etiam exercitia, & pauca, & lenta, & post cibum habe-
bit. Sume igitur vtramuis lectionem. Ego secutus sum Galenum in
methodo, vnde hæc sunt descripta.

Deinde frictione dura. *Hæc sententia & mutila, & depra-
uata existit in Paulo. Quid enim per hæc verba intelligas: κἄπειτα
σκληρὰ μὴ πολὺ πιλοῦντες τὸ δέρμα, &c. Corrigenda instaurandaq;
est ex Galeni libro sexto de sanitate tuenda, in hunc modum, κἄπει-
τα τρίψει σκληρᾷ μὴ πολλῇ πιλοῦντας τὸ δέρμα. Hoc est: Et postea
frictione dura non multa cogentes cutem, quò densa, duraq; euadat.*

Iis qui pallido. *Iram, motúsque animi præcipit decoloratis, vt
videlicet inde sanguis in exteriores partes trahatur: sicut alij quibus-
dam medicamentis eò alliciunt.*

CORNARII.

x *Et postea frictione dura non tamen multa cutem spissare, quò
densam ac duram efficiamus. Græca corrupta sic restituenda ex
Galen. lib. 6. de sanit. tuen. κἄπειτα τρίψει σκληρᾷ μὴ πολλῇ πι-
λοῦντας τὸ δέρμα πυκνοῦ καὶ σκληροῦ ἐργάσασθαι, Videtur & iuxta
Aetij lib. 4. cap. 35. lectionem restitui posse hoc modo. κἄπειτα τρίψ
χρῆσθαι μὴ πάνυ σκληρᾷ ἵνα μὴ πιλοῦντες, τὸ δέρμα πυκνοῦ καὶ σκλη-
ροῦ ἐργασώμεθα. Vult enim Aetius, duram quidem frictionē esse ad-
hibendam, non tamen ita valde vt penitus cutem spissemus, sed vt
densa solùm ac dura reddatur. Quod autem mox sequitur de iracun-
dia inducenda, ad colorem reparandum, & vt alimentum non sen-
tientibus rursus sanguis in vasa subter cutem colligatur, ex Hipp. do-
ctrina est, qui lib. 2. Epid. sect. quartæ fine sic ait, ἐπιτηδεύειν ὀξυ-
θυμίην ἐμποιέειν καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα, καὶ ἐγχυμώσιος: &
addit καὶ εὐθυμίας καὶ φόβους, καὶ τὰ τοιαῦτα. Atque hæ sunt com-
motiones animales, Paulo συγκινήσεις ψυχικαὶ dicta.*

De partium attenuatarum curatione. Cap. LIX.

EXtenuantur plerunque partes nonnullæ, vel diuturna
ipsarum quiete, vel deligaturæ modo quo confracta
fasciantur. Itaque virtus partis extenuatæ firmari, sanguís-
que ad eam elici debet copiosus, frictione moderata, aptó-
que motu, & calentis aquæ mediocri superfusione. Hæc sa-
nè tantisper facienda sunt, dum rubescens corpus attollatur.
cessandum verò prius quàm collabatur. yIam & picationem
prædictis membris, adhibere congruit. Quum autem frigi-
diorem partem senseris, linteis ipsam confricare, ac calefa-
cienti

Calidæ affusionis modus.

cienti quodam medicamine oportet. Vsus sum aliquando & thapsia, nunc cum melle, nunc cum cerato illinens.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Extenuantur plerunque. *Vide Galenum in decimoquarto Method. medendi, vbi etiam horum curationem plenius persequitur. Picationis mentionem facit, quæ πίττωσις dicitur Græcis, hoc est, pix membris oblita: hyeme bis, æstate semel, idq; frigidis & humidis, aut vtroque temperamento simul donatis. Nam siccis & calidis eiusmodi medicamenta adhiberi non debent.* πίττωσις.

CORNARII.

y Quin & picationem adhibere oportet iuxta relatos scopos. Vbi verò frigiditatis sensus circa attenuatam partem fuerit, &c. locus Pauli corruptus ex Aetio sic restituendus ταῦτα δὲ ποιεῖν μέχρις ἂν ἐρυθρὸν γενόμενον τὸ μέρος μετεωρισθῇ καὶ πρὶν συμπέσῃ παύεσθαι δεῖ δὲ καὶ τῶν τῶν πιττωτῶν φαρμάκων χρῆσθαι κατὰ τοὺς εἰρημένους σκόπους. ὅταν δὲ αἴσθησις ψύξεως περὶ τὸ λελεπτυσμένον μόριον ὑπάρχῃ, &c.

Optimi temperamenti notæ. Cap. LX.

TEmperatissimus homo est, cuius corporis compositio omnium extremorum exactè medium occupat, nempe gracilitatis, crassitiei, mollitudinis, duritiæ, caloris, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis, in vniuersúm naturæ ac animi functiones habet inculpatas: medius quoque est glabri & hirsuti, nigri & albi: pilos in pueritia rufos magis quàm nigros habet: in vigore, è contrario. *Temperatißimi hominis notæ.*

Intemperatorum corporum notæ. Cap. LXI.

COrpora moderatò calidiora citius dentient, increscéntque similiter: tangentibus autem calidiora, minúsque pinguia apparent: colore sunt rubido, pilis nigris, mediocriter hispidis, & latis venis. At si quis simul & pinguis, & crassus latiores venas habeat, is ob consuetudinem, non natura pinguis euasit. Frigidioris temperaturæ nota est, si ad tactum frigidius apparet corpus, glabrúmq; sit & pingue, color vnà cum capillis rufus, si multa inest frigiditas, liuens quodammodò & plumbeus, venæ angustiores, si gracilis est eo temperamento præditus, neque is necessariò talis, sed ex consuetudine factus est. Sicca autem temperies durior est, graciliórque temperata, atq; hirsuta, durities igitur à sicca temperie omnino separari nequit: gracilitas autem non modò naturaleis temperaturas, sed etiam ex longa consuetudine *Intemperaturarũ simplicium ac compositarum notæ.*

acquiſitas comitatur. Indicium ſiccitatis eſt, ſi corpus ægrè mouetur, ſiccum, & ſqualidum à ſiccantibus euadat. Humida temperies, cætera quidem temperatæ ſimilis eſt, ſed mollior, corpulentiórque, ac ab hac ſeparari nequit mollities, quemadmodum & craſſitudo, non inſitum modò temperamentum comitatur, ſed etiam ex longa quadam conſuetudine conſtituitur: [z] peculiare verò humiditatis ſignum eſt, corpus maximè hirſutum, facilis pilorum capitis prouentus, iíque nigri ſunt, & per iuuentutem copioſi: proceſſu temporis caluitium ſequitur, venæ latæ ſunt, ſicuti & arteriæ grandes, ſimúlque vehementiſſimè pulſant. præterea totum corpus validum, articulatum, muſculoſum, pinguedinis expers apparet, cutis dura, & nigrior. Frigidam humidámque temperaturam teſtatur thorax anguſtus, ſicut etiam totum corpus glabrum, cutis tenera & alba, capilli ſubrufi, præſertim in iuuentute, hac præditi in ſenio non caluеſcunt, verùm ſtatim timidi, puſillanimes, pigri, venis latentibus, craſſi pinguéſque, & femoribus, [a] & muſculis indiſtincti, inarticulati, bleſique fiunt. At ſi humiditas frigiditáſque magis fuerit adaucta, color vnà cum pilis rufus videtur: ſi plurimùm increuerit, liueſcit. Porrò calidum ac humidum temperamentum mollius carnoſiúſque, optima temperie exiſtit: auctum ampliſſimè, putridis affectibus opportunum eſt. Quùm autem paulò quidem humidius, multò autem calidius fuerit, eo donati molliores paulò, corpulentioréſque temperatis exiſtunt, non paulò verò hiſpidiores, [b] imò etiam ad tactum calidiores apparent, nigri ipſis pili exiſtunt, & caro pinguitudinis expers. Quòd ſi paulò quidem fuerit calidius, multò autem humidius, mollis his caro, multáque exiſtit, & color ex rubro, & albo commiſtus, tangentibúſque paulò calidiores apparent. At ſi frigiditas pariter cum ſiccitate ex æquo augeſcit, corpus erit durum, gracile, album, non muſculoſum nec articulatum, pilíſque vacuum, tangentibus frigidum deprehenditur: pinguedo tamen, graciles licet eiuſmodi exiſtant, per carnem diſperſa eſt, color autem & capilli frigiditati proportione reſpondent. Quod ad animi mores pertinet, puſillanimes, timidos & triſtes eiuſmodi temperamentum efficit. Ac, vt ſemel expediam, in coniugatis temperaturis ſemper euincentis qualitatis notæ ſuperare ſolent.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Dentient, increſcéntque. *Hoc & ſuperius caput, ex commentario Galeni ſumptum eſt, qui ars medicinalis inſcribitur. Deeſt autem in codicibus Pauli impreßis dictio* καὶ*, in capitis principio. Lege igitur* τοὺς ὀδόντας φύσει θᾶττον, καὶ αὐξηθήσεται. *Hoc eſt: Dentes citius producent, & augebuntur.*

Is ob conſuetudinem. *Putà liberaliorem cibum ſumptum continuè, ocium, totámque denique victus rationem: quod apud Galenũ* κατὰ συμβεβηκὸς, *hoc eſt, ſecundum accidens, contrarium huic vocat* κατὰ φύσιν, *ex natura. Veluti alij nati grandioribus venis, corpore ad gracilitatem idoneo ex ocio diuturno, cibíſque tum validis tum copioſis craſſeſcunt, alij exilibus venis præditi ex labore aßiduo, curis, vigiliíſque & cibis extenuantibus vſi in obeſitatem prolabuntur.* Conſuetudo acquiſita natura.

Nigri ipſis pili exiſtunt. *In codicibus Pauli impreßis hæc tota ſententia deſideratur: planéque vt adſit, neceſſaria ad diſputationem de temperaturis videtur. Nam altera diuiſionis pars exiſtit. Repone igitur ex Galeno in arte medicinali in hunc modum poſt* ἐν ὀλίγῳ θερμότερον. μέλαιναι δ' αὐτοῖς αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπίμελος. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν εἴη θερμότερα, παμπόλλῳ δὲ ὑγρότερα, μαλακὴ τούτοις ἐστὶν ἡ σὰρξ καὶ πολλὴ, καὶ τὸ χρῶμα συμμιγὲς ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ. καὶ ψαυόντων ὀλίγῳ θερμότερα.

Color autem & capilli. *Hic quoque mutilus eſt codex Græcus, habetur enim:* τὰ δὲ τῶν τριχῶν τῆς χροιᾶς, *pro* τὰ δὲ τῶν τριχῶν, καὶ τῆς χροιᾶς. *Color itaque totius corporis, hoc eſt albus, maximè erit, ſi illud vehementer fuerit frigidum, capilli quoque rarißimi enaſcentur, ſi illud tale fuerit: ſin minus, minus illa quoque erunt intenſa. Hoc itaque eſt pro proportione.*

CORNARII.

ʒ *Proprium autem humiditatis ſignum grauari corpus ab humidioribus. Cæterum calida & ſicca temperatura extremè hirſuta eſt, & capitis pilos multùm augeſcentes, & nigros, & multos, in iuuenili ætate habet. Progreſſu verò temporis, &c.*

a *Et femoribus ac muſculis imbecilles, & inarticulati. Sed & blæſi fiunt. Græcè vbi habetur* καὶ μηροῖς καὶ μυσὶν ἀόριστοι, *id eſt femorib. ac muſculis indiſtincti, lege* ἄρρωστοι: *ita enim Aetius habet.*

b *Satis eſt ſi poſt verba Gal. ex arte medica, & Aetij lib. 4. cap. 58.* καὶ μὲν δὴ ἁπτομένοις ἐν ὀλίγῳ θερμότεροι, *hæc ſolùm adſcribantur,* μέλαιναι δὲ εἰσὶν αὐτοῖς αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπίμελος. *Ad contactum non paulò calidiores. Nigri autem ſunt ipſis pili, & caro*

pinguitudinis exors. Periodus autem quæ sequitur in Gal. & Aetio omittatur, vt quam etiam Paulum omisisse credam, qui satis esse duxerit de hac tota tractatione admonere ad finem, quod in coniugatis temperaturis, prædominantis qualitatis notæ semper præualerent, alioqui etiam alia multa, quæ reliquit vltro adscribenda fuissent. Non enim Pauli institutum fuit omnia ex Gal. & aliis, sed optima tantùm, & quæ sibi sufficere videbantur transcribere.

De capitis formatione. *Cap.* LXII.

Capitis formatio.

EXiguum sanè caput prauam cerebri structuram propriè notat: magnum verò non necessariò bonam testatur. Si nanque tale insitæ virtutis, materiam probam multámque efformantis robore factum est, bonum est indicium: sin ex solius materiæ copia, non item. Verùm distinguere ea conuenit figura, & iis quæ ex illo processerint. Figura quidem, si concinna, aptáque fuerit, hæc enim semper bona est constructio: iis autem quæ ex illo procedunt,[c] si optimè sit disposita, & si neruosum genus ipsi integrum, bene habitum, valens, sicque oculi acriter cernant. In acutum fastigiata capita, deficientem in fronte, vel occipite habent eminentiam, aut magis quàm decens est, auctam. [d] Plerunque igitur, vt magnam, ita has quoque deprauatas comperiemus. fit tamen, sed raro vt nonnullæ ex his bonæ proueniant cum formans scilicet vis, non inualida fuerit.

Caput acutum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Exiguum sanè caput. *Hæc quoque ex arte medica Galeni trãscripta sunt. Prauam, inquit, cerebri structuram indicat. Nam quod in tentoriis præstant pali quos Græci λάμακας appellant, & in ædibus parietes, id nimirùm in animalibus ossium substantia. Quippe ad huius imitationem cætera omnia in animante solet effingi, mutarique: vt si caluaria sit rotunda, necessariò cerebrum tale fuerit: quemadmodùm etiam si oblonga sit, talem quoque figuram cerebrum inducet. Si itaque paruum est caput, ea quæ ossibus adhærent, exigua, aut mutila esse coniicimus.*

λάμακες.

Figura. *Nempe quæ ad oblongæ sphæræ potissimùm similitudinem structa est. Alia verò capitis figura vertice acuminato, qualem Thersites habebat apud Homerum, deprauata est. Naturalis itaque, priorem ac posteriorem partem prominentiorem habet. Deprauata, altera eminentiarum caret. Deprauatissima quæ vtraque: quare etiam futuras præter naturam habet.*

Figura perfecta.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Si optimè sit disposita. *Galenus dicit: Si validam habet ceruicem, alijsq; oßibus optimè sit constituta.*

Plerunque igitur. *Retuli ad eminentias. Nam ad figuram non potest. Vult itaque Paulus nonnunquàm etiam fieri, vt capita etiam b ona existant, quamuis eminentiæ à naturæ modo recesserint.*

CORNARII.

c *si validam ceruicem habet, reliquísque oßibus optimè dispositũ est: & si neruosum in ipsis genus vniuersum habitius ac plenius est, & firmum, & si oculi, &c.*

d *Plerunque velut magnum, ita etiam hæc capita reprehendenda comperiemus.*

Temperaturæ cerebri notæ. *Cap.* LXIII.

CErebrum temperatum moderatas habet, & animi functiones, & excrementa, miniméque ab omnibus externis offendetur. Talium pili capitis in infantia subrufi, pueritia subflaui apparent: vbi adoleuerint flauescunt, medij quodammodo inter crispos exactè ac simplices, nec tamen facilè caluescunt. Si verò calidius temperato extiterit, omnia quæ circà caput existunt, & calidiora, & rubicundiora apparent, oculorum venæ sensibiliter apparent, capilli his in lucem æditis protinus in capite oriuntur. Iis autem qui multò sunt calidiores, nigri, validi, & crispi: qui non multò, iis flaui primùm, deinde nigri proueniunt, procedente ætate caluescunt, interim his recrementa sunt exigua, & inculpata fruuntur valetudine: capite verò à calefacientibus cibis, potu, odoribus, & foris accedentibus implentur grauantúrque, modicus somnus in huiusmodi temperaturis sufficit, neque is profundus admodùm. Frigidius autem quàm conuenit cerebrum fatentur, excrementa copiosiora per meatus ei peculiareis manantia, capilli recti, rufi, firmi, & facilè à frigidioribus causis læduntur, destillationibus, & grauedinibus continuè infestantur, oculorum venę latent, somno maximè premuntur. Siccioris cerebri nota est, si nihil excrementi emanat, sensuum acrimonia, vigiliæ, capilli sunt robustissimi, statim ab ortu, ac iis crispi magis, verùm ex facili caluent. Humidioris autem, capilli simplices planíque, & nequaquam caluitium experiuntur, sensus turbulenti, excrementorum copia, somnus multus & profundus. Calido, & sicco cerebro præditi, recrementis carent, exactos sensus obtinent, vigilantissimi sunt, facilè caluent, primùm verò

Cerebri tẽperati notæ.

Cerebri imtemperaturarum simplicium ac compositarum notæ.

capilli celerrimè ipsis proueniunt, & optimè habiti, plenissimíque, nigri calidi ad tactum capitis, rubríque vsque ad vigorem apparent. At si calori humiditas accesserit, ita vt vtraque paululùm excedant mediocritatem, colorati calidíque sunt, venæ oculorum grandes, excrementa pleniora, mediocriter concocta, capilli recti, subflaui, caluitium haud facilè experiuntur, verùm capita ipsorum calefacientibus, humectantibúsq; implentur, grauantúrq;. Vbi verò humiditas, caliditásq; accreuerit, caput morbidum euadit, faciléq; ex calidis & humectantibus noxam contrahit, eiusmodi temperamento præditi, vigilare diu nequeunt, dormientes autē imaginibus per insomnia torquentur, oculi caligant, non exactos sensus obtinent. Frigida verò simul & sicca temperamenta cerebri, frigidum decolórque caput efficiunt, oculorum venæ non extant, à frigidis causis promptè offenduntur, eóque inæquali valetudine fruuntur, sensibus per adolescentiam exactis inculpatísque processu temporis subitò contabescunt: summatim circa omnes capitis partes citò consenescunt, capilli à natali die vix erumpunt, exorti non aluntur, rufescúntque. Humidum frigidúmque temperamentum cerebri, reddit soporosos, somnolentos, sensibus vitiosos, excrementicios, frigori opportunos, capita habentes quæ facilè repleantur, destillationi, grauedini obnoxios: non tamen hi caluitium experiuntur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Minimèque ab omnibus exteris. *Ex eodem Galeni commentario sumptum est: dicit autem exteris, quod idem sibi vult ac si dicas, extrinsecus accidentibus quæ qualefaciunt, refrigerant, siccant, & humectant. De pilis etiam in libris de facultatibus naturalibus comprehensa à Galeno reperias.*

Summatim circa. *In fine capitis hæc clausula habetur. Sonat autem Græcè* ταχύγηροι τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἅπαντα εἰσίν. *Hoc est ad verbū: Citò senescunt in iis omnibus quæ circa caput sunt. Quasi dicas: Omnes capitis partes potißimùm maturè senium testantur.*

Ventriculi temperaturæ notæ. Cap. LXIIII.

Ventriculi temperaturaris notæ.

VEntriculi natura siccioris indicium est, si confestim eò donati sitiant, & modico sint contenti potu, largiore grauentur, fluctuationes experiantur, vel id quod redundat in ventriculo supernatet, cibísque delectentur siccioribus. Humidiorem notant, si nulla sitis vrget, & largior humor

non

non molestat, cibíque placent humidiores. Calidior natura ventriculi melius sanè concoquit, quàm appetat,& dura potius,quæque difficulter possint immutari, calidis cibis, & potionibus oblectatur, neque à frigidis quicquàm incommodi percipit, si modicè vtatur. Frigidior, appetendo quidem valet, concoquendo minùs, præsertim si contumacia frigidáque alimenta assumpserit, quæ facilè in eo acescunt,frigidis quidem gaudet,sed immoderatiùs assumptis promptè offenditur. At intemperies ex morbo contractæ hac ratione ab insitis differunt, quòd contraria sibi, non similia appetant. Si igitur venter probè concoctionem obit, temperatus: si non concoquit, intemperatus est. Item si nidorosos ædat ructus, immodicum etiam feruorem igneum fatetur: si acidos, contrarium. Rursus si rebelles concoctioni cibos probè concoquat,immodicũ:si pisces concoquat, illos minùs,imbecillem,quod num ex humore quodam aliundè influente accidat, considerare oportet. Etenim pituitosi, acidum: biliosi nidorosum, graueolens, aliásque extraneas qualitates ructant. Communiter autem vtrisque nausea superuenit.Verùm si vitiosi humores in concauo ventriculi spatio supernatent, vomitu reiiciuntur: qui autem corpore ventriculi contenti, tunicis eius adhærescunt, frustrà eum ob inanem ad vomitum nauseam conturbant.

Naturales temperies similia, morbosæ cõtraria appetũt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Fluctuationes. *Sic interpretatus sum Græcam dictionem κλύδωνας. Ventriculi est parum ea quæ ingesta sunt,comprehendentis,concoquentisq; ,fluctuationes experiri.*

κλύδωνες. Sitis ex visceribus.

Calidis cibis. *In impresso codice erat, πίλλοῖς pro θερμοῖς. Galenum vide in arte medicinali.*

Pulmonis notæ. *Cap.* LXV.

NOn modò ventriculus sitim vel adfert, vel arcet, ac frigidæ calidæque potionis appetentiam facit, sed etiam quæ in thorace continentur viscera, cor, pulmo, & iecur. Verùm qui ob horum caliditatem sitiunt, largius inspirant, expirántque longius,item sentiunt in thorace ardorem:non sicuti qui in ventriculo subter præcordia illum experiuntur. † Quinetiam si biberint, non statim sitire desinunt, ac frigida potio magis quàm calida admodùm sitim ipsorum restinguit: frigidus autem aër inspiratus refocillat, quùm ni-

† vetustus codex habet ac frigidæ paucæ potio magis quã multæ calidæ sitim, &c. qui sensus magis conuenire videtur comp.

hil ventriculi vitio sitibundos soletur. Hac ratione qui è contrario affecti sunt, à frigido inspiratu sensibilem molestiam percipiunt, quod maximum pulmonum frigiditatis indicium est, adeòque pituitam screatu & tum tussi reiiciũt. Sicci autem pulmones excrementis carent, &[f] pituita, quemadmodùm humidi excrementicij sunt, & obscuram raucámque vocem efficiunt: ac recrementa ipsis interueniunt, vbi aut vehementiùs, aut acutiùs loqui studuerint.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Non modo ventriculus. *Ex eodem Galeni libro, eodémque ferè loco transcripta sunt. Post hæc autem verba: Cor, pulmo, & iecur, sententia Pauli manca videtur quæ restituenda est vt sum interpretatus. Nam si legas. Non solum ventriculus sitim vel adfert, vel arcet, ac frigidæ calidæ quæ potionis appetentiam facit, sed etiam quæ in thorace continentur viscera, cor, pulmo & iecur. Quinetiam si biberint, &c. quàm integra sit oratio doctis indicandum relinquo: meo certè iudicio apponenda videntur quæ textui inserui ex Galeno.*

ἐνίσχει. Recrementa ipsis interueniunt. *Hoc est, crassæ humiditates & pituitosæ arteriam asperam, per quam vox æditur, intercipiunt. Græcum verbum est ἐνίσχει αὐτοῖς. Aliàs signat, insident, inhærescunt, si Græcorum grammaticis fidem accommodamus.*

CORNARII.

e *Et sanè bibentes non statim sitire cessant, & frigidus paucus potus sitim ipsorum magis sistit, quam multus calidus. Hîc quasi ex abrupto Paul. ad potum progressus esset, quædam deesse videri possint, quæ & Gal. & Aetius habet: sed si quis compendij studium in hoc authore considerauerit, integram lectionem habebit, nisi quod ὀλίγον vox deest. legendum enim καὶ τὸ ψυχρὸν ὀλίγον ποτὸν, frigidus paucus potus, sequitur enim ex oppositione πολὺ θερμὸν, multus calidus.*

f *Verum pulmonis siccitates superfluitatibus carent, & vocem puram habent, quemadmodum, &c. In quibusdam Græcis exemplaribus corruptè legitur καθαρὰ τῷ φλέγματι, pro καθαρὰ τῷ φθέγματι. Sic enim legendum esse indicat vox obscura & rauca, quæ puræ prægressæ opponitur.*

Cordis

Cordis notæ. *Cap.* LXVI.

Cordis temperaturarũ notæ.

CORdis calidioris notæ ſunt, reſpiratio magna, pulſus velox & creber, itidem audacia, inſanaq́; ferocitas: thorax ipſis hirſutus, præſertim pectora exiſtunt, ac præcordiorum regio his vicina: magna verò ex parte totũ quoq; corpus calidum, niſi iecur validè renitatur. Quinetiam thoracis latitudo calorem notat, niſi & hic cerebrum valde reſiſtat. Porrò cor frigidius, pulſus habet mediocribus minores, ac qui tale habent, [g] † timidi natura ſunt & puſillanimes, negligentes, pectore glabro. Cor ſiccius pulſus edit duros, iram excitat non procliuem, ſed feram, & quæ non facilè queat placari: magna verò ex parte, vniuerſum corpus reddit aridius, niſi iecur repugnet. Humidius cor teſtantur, pulſus molles, mores ad iram proni, ſed quæ facilè pacari poſſit, ac totum corpus humidius, niſi iecur reſiſtat. Calidum & ſiccum cor oſtendunt pulſus duri, magni, veloces, & crebri: item reſpiratio magna citata & frequens. hoc donati corde, maximè hirſutum pectus, nec non præcordia obtinent, impigri tractandis negotiis, furibundi, temerarij, moribus tyrannicis: etenim ad iram procliues, quæ non facilè conquieſcat. Si autem humiditas cum calore ſuperauerit, tales minus hirſuti ſunt, quàm commemorati, prompti autem functionibus obeundis, neque tamen fero animo, ſed ad iram prono duntaxat exiſtunt, pulſus in eis magni, molles, citati & crebri. Humidioris frigidioríſque, pulſus quidem molles, mores autem puſillanimes, timidi, & pigri: talium pectora pilis vacant, ac nequaquã iram retinent diu, quemadmodum neque ad eandem procliues ſunt. Frigidum & ſiccum cor, pulſus duriores & exiguos efficit. huiuſmodi corde donati minimè omnium iræ ſunt obnoxij, ſed vbi ſemel eam conceperint, diu retinẽt: pectora ipſorum omnium maximè pilis vacant.

† μελληταὶ καὶ ἀργοί, id eſt cunctatores, & pigri.

Goup.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ac præcordiorum regio. *Hoc eſt qua præcordia incipiunt. Græcus codex habet: καὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον ὅσα τούτοις πλησίον, quaſi dicas ad verbum: Et præcordiorum quæ his propinqua ſunt. Hoc eſt, & partes præcordiorum his pectoribus vicinæ hirſutæ ſunt. Mox ſequitur: Magna verò ex parte quòd textus Græcus in impreſſo tantùm his verbis continet: ὡς ἐπιτοπολὺ καὶ τό, pro ὡς ἐπιτοπολὺ δὲ καὶ, atque ſic corrigito. Paulò poſt: Quinetiam, in*

Græco impresso est καὶ μὲν γε γῦν, &c. tu corrige ex Galeno καὶ μέν τοι καὶ ἡ, requirente id sensu. Rursus pusillanimes, negligentes, pectore glabro, codex Græcus planè deprauatus est: habet enim, ἄτολμοι, καὶ μάλιστα εἰψιλὸν αὐτοῖς τὸ στέρνον, pro ἄτολμοι καὶ ἀμελεῖς, καὶ ψίλον.

CORNARII.

g *Et tales timidi sunt natura, & pusillanimes, & segnes. Græcè legendum pro καὶ μάλιστα ει, ex Gal. καὶ μελλιταὶ, id est segnes. Aetius habet καὶ ῥάθυμοι eadem significatione. Falsò aliqui his Gal. & Pauli locis legunt ἀμελλνταὶ, id est negligentes, velut ipsi exponunt, significatione non multum diuersa, sed hi ἀμελεῖς non ἀμελληταὶ dicuntur qui impigri sunt, & μελλιταῖς opponuntur.*

Iocinoris temperaturæ notæ. Cap. LXVII.

Hepatis tẽperaturarũ notæ.

IEcoris calidi notæ, venarum latitudo, flauæ bilis copia, per ætatis autem vigorem, etiam atræ, sanguis calidior, eoque totum etiam corpus existit, nisi cor obstiterit: præcordia & venter pilis obsita sunt. Frigidioris indicium, venæ angustæ, pituita copiosior, sanguis, totúsque corporis habitus frigidior, nisi à corde incalescat: præcordia & venter pilis vacant. Siccius iecur testatur, sanguis crassior, minúsque redundans, venæ duriores, ac vniuersa corporis habitudo aridior. Humidioris notæ sunt, sanguis copiosus & humidus, venæ molliores: sic etiam totum corpus, nisi cor restiterit. Calidi simul & sicci indicia sunt, præcordia maximè hirsuta, sanguis crassior simul & paucior, amara bilis copiosissima, ac in ætatis vigore, atra, venarum latitudo duritiésque: pari modo & totum corpus calidum siccúmque. Siquidem calor à corde procedens, frigiditatem à iocinore prouenientem potest euincere, quemadmodum & frigiditas caliditatem: siccitatem verò non potest cor humidius ad cortrarium perducere. Cõstat autem quòd si in idem vtriusque principij temperamenta concurrerint, totum omnino corpus, illorum ratione affici. At humidum simul & calidum iecur, minus quàm calidum & siccum præcordia efficit hirsuta: plurimum verò sanguinis, venas grandes, habitum humidum & calidum, nisi cor obsistat. Quòd si vtraque qualitas longius à naturæ modo recesserit, morbis qui ex putredine vitioque humorum habent originem, corripiuntur: idque magis, si plurimum humiditas, parum calor increuerit,[h] ac humoribus vitiosi fiunt. Cæterùm humidius

Hepar quo modo à corde emendetur.

frigid

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

frigidiúsque glabra habet præcordia, sanguinem magis pituitosum, nec non venas angustas, totúmque corpus similiter afficit, nisi cor ad contrarium deducat. Frigidum simul & siccum iecur, corpus efficit modico sanguine, venísque angustis, & frigidius, præcordia glabra, nisi & hîc cor superauerit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Hoc caput etiam ex eodem Galeni commentario, vt superiora quæ de temperaturis agunt, quasi transcriptum est. Cæterùm in clausula venæ duriores, Græcus codex deprauatus est. Habet enim αἱ φλέβες ξηραί. *quod est venæ siccæ, pro* αἱ φλέβες σκληρότεραι. *Hoc est venæ duriores.*

CORNARII.

h Si verò viceuersa modicè aucta fuerit humiditas, plurimùm verò caliditas, vitiosi humores minimè in ipsis gignuntur. Cæterùm humidius, &c. Hæc tota ferè periodus ex Græcis codicibus intercidit, ex Galeni Arte redintegranda: nam alioqui sententia non cohæret. Sic ergo pro κακόχυμοι γίνονται *legendum,* εἰ δ' ἔμπαλιν ἐπ' ὀλίγον μὲν αὐξηθείη τὸ ὑγρὸν, ἐπιπλεῖστον δὲ τὸ θερμὸν, ἥκιστα κακόχυμοι γίνονται.

Testiculorum temperaturæ notæ. Cap. LXVIII.

Calida testiculorum temperatura, ad libidinem procliuis est, fœcunda, & masculos procreat, parteis genitaleis celeriter hispidas efficit, ac vicinas etiam attingit. Frigida contrà. Humida, copioso ac humecto semine abundat. Sicca, pauci & crassi seminis efficax est. Calida & sicca temperies mediocriter crassum semen progignit, estque fœcundissima, ac celerrimè ad libidinem iam inde ab initio animal incitat. Tales itaque testiculi hispida statim genitalia, eorúmque viciniam efficiunt, sursum, vsque ad vmbilici regionem: infrà, vsque ad media femora: ac eiusmodi temperamentum abundè venerem commouet, sed celerrimè satiatur, & si compellas, offenditur. Porrò si humiditas calori fuerit coniuncta, hispidos quidem minus tales reddit: copioso autem semine magis abundant, non tamen magis quàm alij appetunt, minus autem frequentiori concubitu læduntur: si autem vtraque & humidum & calidum impensè creuerint, non sine noxa à venere abstinent. At humidi frigidiq; temperamento testiculi, vicinas parteis glabras reddunt, ac tardè concumbere incipiũt. neq; ad actionem ex- *Testium tẽperaturarũ notæ.*

citantur

†*Infœcundum*, *ἄγονον. Goup.*

citantur aquoſum, tenue, & † inualidum ſemen, [i] ac fœminæ efficax proiiciunt. Siccum frigidúmq; temperamentum, alia quidem ſimilia prædicto, craſſius autem ſemen & planè exiguum progignit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Porrò ſi humiditas calori fuerit coniuncta, hiſpidos quidem minus, tales. *Vtrunque exemplar impreſſum mutilum eſt, deſideratur enim ἧττον. Nam legendum eſt*, συνελθούσης δὲ ὑγρότητος τῇ θερμότητι, λάσιον μὲν ἧττον οἱ τοιοῦτοι.

CORNARII.

i *ac fœminarum generationi aptum.* θηλύγονον.

Quæ prætermiſſa ſunt. Cap. LXIX.

Singularũ partiũ temperamenta.

SIngulæ corporis noſtri partes peculiarem quandam & temperaturam & vim ſortitæ ſunt: omnium verò notas hoc loco exponere neceſſarium non eſſe duco, quum infinitæ propemodum ſint: & nos compendium ſcribere propoſuerimus. Porrò de iis egimus, quæ potiſſimùm totum corpus conſortij quadam lege afficiunt, de reliquis eadem ratione & via cõſiderare præcipimus, temperamenta ipſorum tum ab excrementis, tum ex reliquis functionibus, tum iis quæ ſuperueniunt dignoſcentes. Tempeſtiuum igitur eſt, vt oratione conuerſa, doceamus quomodo totius corporis intemperies corrigi debeat.

Quomodo calida intemperies corrigatur. Cap. LXX.

QVum itaque in calida intemperie bilis ſuperet, ſi per inferiora deſcendit, notum eſt omnibus, nullum oportere negotium faceſſere: ſi ad ſuperiorem ventriculum tendit, vomitu euacuare, qui poſt exercitationem ante cibum factam aquæ potu cietur. Vtilius autem exercitium ipſis eſt, quod non velox ac validum eſt, ſed remiſſius leniúſque. Nonnulli vehementer calidi nequaquam exercitationem requirunt, verùm obambulatio balneúmque ipſis ſufficit, iidem lauacris quoque ſecundùm cibum oblectantur. Quibus adiuncta eſt ſiccitas, hi ratione victus humectante indigent, ex cibis humectis, balnei, & exercitiorum valentium, & multorum abſtinentia. Quare per æſtatem citius lauare, & à cibo rurſus debent: frigida hos potius iuuat. Venus autem ſiccis temperamentis maximè eſt inimica: cauenda ipſis laſſitudo, inſolatus, ſollicitudo, & vigiliæ. Humidæ & calidæ natura intemperies in pueritia morbis patent rheumaticis,

Temperamenti calidi correctio

Calidi & ſicci

Calidi & humidi.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

cis, plethoricísque, & præterea iis qui putredini feruntur accepti. Itaque pluribus egent exercitiis, exacta in ventre concoctione excretionéque per vrinas. quapropter si etiam ante cibum bis térue lauent, vtanturque aquis natura calidis, magnum sentiunt præsidium. [k]Porrò defluxionibus prospiciendum est, lauacris, multa exercitatione etiã ante cibum, vrinæ, aluique excretionibus. Nihil autem prohibet, etiam apophlegmatismis nonnunquam vti, & purgationibus, cibis boni succi, & vino quod vrinam moueat.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quum itaque in calida. *Totum hoc caput ex sexto Galeni de sanitate tuenda iuxta principium, & Oribasij quinto sumptum est: conuenit autem rectè vt pòstquam temperaturarum notas descripserit, intemperierum remedia subiungat.*

Solicitudo & vigiliæ. *Post has dictiones,* καὶ κινήσεων ἁπασῶν ὀξέων. *Hoc est, & omnes celeres motus. Sic enim verto* ὀξὺ, *quod est acutum. Rectè autem dixit celeres motus, vt qui corpus calefaciant impensius.*

Humidæ & calidæ natura. *In Græcis codicibus impreßis, tantùm humidæ, habetur. Legendum autem ex Galeno, sensu id requirente:* αἱ δ' ὑγραὶ καὶ θερμαὶ τῇ φύσει, *&c. Quod est: Humidæ verò & calidæ natura. Nam vbique apud Galenum habes, humidæ & calidæ naturæ, putredini sunt obnoxiæ, quod lib. 1. de febrium differentiis hisce verbis confirmat:* ἑτοιμότατα γὰρ σήπεται πάνθ' ὅσα θερμὰ καὶ ὑγρά. *Hoc est: Nam omnia quæ calida & humida sunt, facillimè computrescunt.* *Calida & humida.*

Rheumaticis, plethoricísque. *Vsus sum Græcis dictionibus opera dedita, quòd medicis admodum sint familiares. Poteram autem dixisse, fluxionum & redundantiæ morbis, quemadmodum Linacrus. Sed nescio quid energiæ habent voces Græcanicæ.*

Porrò defluxionibus. *Rectè quadrat. Nã superius dixit, rheumaticis patent morbis. Vocantur autem Græcis* ἀπόῤῥοιαι *corporis defluxus, nunc in hanc, nunc in illam partem: quales experiri sæpe solent humidi temperamento & calidi.* ἀπόῤῥοιαι.

Lauacris, multa exerc. *Trifariam hæc lectio apud autore variat: apud Paulum habetur:* ἀποῤῥοιῶν δὲ προνοεῖν χρὴ διά τε λουτρῶν καὶ γυμνασίων πολλῶν καὶ πρὸ τροφῆς. *Hoc est: Defluxionibus prospiciendum est, lauacris, exercitiis multis, & ante cibum. &c. Oribasius legit* καὶ τῶν ἀποῤῥοιῶν δὲ προνοεῖν χρὴ διά τε λουτρῶν καὶ γυμνασίων πολλῶν, *&c. consentit ferè cum Paulo. Galenus autem*

in hunc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

in hunc modum ait: ὡς τὶ καὶ τὸν ὑδιστατοῦντα τῷ τοιούτῳ σώματι τῶ ἀποῤῥοιῶν προνοεῖσθαι χρὴ διά τε γυμνασίων ὡς ἔφην, καὶ λουτρῶν, καὶ τροφῶν πλειόνων, ἐκκρίσεως τε τῶν δι᾽ οὔρων, καὶ γαστρὸς γινομένων *&c. Hoc est, Quare qui huiusmodi corpori tuendo præficitur, prospicere iis debet quæ ab ipso defluunt, tum exercitiis, vt dixi, tum balneis & cibis pluribus, tum verò iis quæ per ventrem & vrinas redduntur, excernendis, &c. In hac oratione mendum planè est: quid enim sibi vult, cibis pluribus? quum corpus defluxionibus opportunum, sobriam potius viuendi rationem requirat, quàm multorum ciborum ingestionem, qui ipsi sæpius fluxiones solent excitare. Legendum itaque existimo in codice Græco* λούτρων πρὸ τροφῶν πλειόνων, *quod est: Lauacris ante cibum pluribus. Nam vt exercitatio cibum præcedēs, ita balneum quoque, superflua corporis discutit, subsequens autem cibos, cruditatem, eoq; prædicta symptomata procreat. Sed cui autori assentiemur? alius habet pluribus balneis, alius, pluribus exercitiis. Superius semel dixerat, multa exercitatione, eoq; hîc etiam referendam puto dictionem pluribus, ad exercitiis.*

CORNARII.

K *Sed & ea quæ defluunt à corpore procurare oportet, per balnea, &c. Græcè habetur,* καὶ τῶν ἀποῤῥοιῶν δὲ προνοεῖν χρὴ, *hoc est: Sed & defluxionibus prospicere oportet: quo scilicet contingant: non vt ne contingant: id quod sequentia indicant, quibus modi prospiciendi, vt defluxiones contingant præscribuntur, per balnea videlicet, & exercitia multa, & per excretiones ante cibum per vrinam ac ventrem contingentes: itémque per apophlegmatismos ac purgationes. Sunt enim* ἀποῤῥοιαι *defluxiones recrementorum ac superfluitatum totius corporis, per omnes partes excrementis euacuandis destinatas contingentes, per sudorem item, ac per insensibilem transpirationem decedentes: quas tantò magis hîc procurare Paul. iubet, quantò plus eiusmodi recrementorum in humidis natura temperaturis gèneratur. Est transcriptus locus hic ex 6. Gal. de sanit. tuend. Habetur quoque apud Aetium lib. 4. ca. 96.*

Quomodo frigida intemperies emendetur. Cap. LXXI.

Temperamenti frigidi sicci correctio.

INter frigidas intemperies, tres numerantur differentiæ, ex quibus sicca est deterrima: quod enim processu temporis senescentibus obuenit, id statim ab initio hos affligit. Itaque humectare eos & calefacere oportet, quod commodè fiet exercitiis mediocribus, cibo humido & calido, vini calidioris potu, somno pleniore, cura tamen adhibita, vt quæ in corpore recrementa quotidie procreantur, omnia euac

euacuentur. Cæterùm venus omnes ſicciores, & præſertim qui præterea frigidi ſunt, offendit: ſolis autem calidis humidiſq; tuta. Porrò vitioſa quoque frigida temperamenta ſunt quæ humiditatem habent coniunctam: & hæc potiſſimùm rheumaticis corripiuntur morbis. Prodeſt ipſis balneo abſtinere, largius exerceri, victus tenuior, vnctiones mediocriter calidæ. Qui autem frigidiores natura ſunt, mediocriter verò ſicci humidique temperamento, horum calor ſuſcitari firmarique debet, ac in humiditatis ſiccitatiſque totius victus ſpecie, media deligi debet.

Frigidi & humidi.

Frigidi.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Inter frigidas. *Hoc totum caput ex ſexto libro Galeni de ſanitate tuenda ſumptum eſt: ex Oribaſij autem quinto. Enumerat autem tres frigidæ intemperiei differentias, frigidam & ſiccam, frigidam & humidam, frigidam & mediocrem in ſiccitate & humiditate. Harum ſingularum remedia ordine enumerat. Inter quæ Paulus recenſet:* ἀλουσίατε καὶ γυμνάσια πλείονα καὶ λεπτότερα, *quod eſt, balnei abſtinentia, exercitia plura, & tenuiora. Vbi legendum exiſtimo ex Galeno, ſenſu id exigente,* ἀλουσίατε καὶ γυμνάσια πλείονα καὶ διαίτη λεπτότεραι, *hoc eſt: Balnei abſtinentia, exercitia plura, & victus ratio tenuior.*

Quomodo ſicca intemperies in ventriculo, veluti exemplo, deinde & alia corrigantur. Cap. LXXII.

INtemperies[1] ſicca, alia eſt, vbi ſolida ſimilarium partium ſubſtantia reddita eſt ſiccior, quæ nihil in medicina ſpei habet, alia cum ſubſtantia, quæ ex humore concreto conſtat, eſt colliquata: tertia præter has cùm propria humiditas vnde partes nutriuntur omnino eſt abſumpta: quæ continetur in omnibus animalis partibus, roris modo eis inſperſa. Hanc igitur particulis ſine nutrimento inſerere, nulla ratione queas, ideoq; difficilima eſt omnium eiuſmodi affectuũ curatio. At quæ in exilibus arteriis veniſque conſiſtit ſiccitas, curationem recipit, ſi ſingulas ſimilarium partium, propria humiditate, humectantis alimenti auxilio repleas. Balneum igitur temperatum conuenit, in quo diutius verſari hominem expedit: inde ſtatim lac exhibere aſininum, quod recens mulctum fuerit, & pauxillum mellis tepidi adiectum habeat: poſtea conquieſcere ad ſecundam vſq; lauationem permittes, tum modicè fricabis ſimul & pinguiter, vtique ſi lac quod ſumpſit, iam omnino confecit, id quod tum ex ructu,

Temperamenti ſicci correctio.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ctu, tum ventris mole licet coniicere. modicum verò temporis inter primam & secundam lauationem, interuallum erit, vt quatuor, aut quinque æquinoctialium horarum spatium intersit, scilicet si tertio adhuc lauare paras: sin aliter, plurium. Quinetiam post vnamquanque lauationem, hominem priusquam se vestiat, oleo perungemus: ac si quidem lacte oblectatur, post secundam quoque lauationem id exhibebis: sin aliter, ptisanam diligenter incoctam, aut chondrum ptisanæ modo præparatum. hinc vbi rursus conquierit, ad tertiam reducendus est lauationem, aut ilicò ad cœnam. Sit autem panis præparatus illi purus, & qui curiosè in furno sit coctus. obsonium quoque ex saxatilibus piscibus, aut ex albo iure asellus, & vt paucis alimenti summam complectar, concoctu sit facile, nutriens, miniméque glutinosum & excrementitium. Potus, vinum aquosum & album, purum, & quod minimam, si diluitur, aquæ mistionem sustinet, Oligophoron Græci nominant, modicæ astrictionis particeps: atque hæc maximæ siccitatis curatio est. Modica verò non tam exacto victu indiget, & pleniorem cibum admittit. Proponatur autē & nunc siccitas priori similis, copuletúrque ei frigiditas mediocris: in qua ad calefacientium materiam transeundum est: ac commemoratis modò adiiciemus: in lactis quidem vsu, mel copiosius: vinum autem minus aquosum priore dabimus. Quinetiam esculenta omnia calidiora, idq; nō naturalibus modò ipsorum temperamentis, verum recentibus etiam qualitatibus, exhiberi debent. Nardino præterea vnguento vngendus assiduè venter est, aut mastichino. At verò si cum siccitatis intemperie multa sit frigiditas, primùm ipsam difficillimam, & vix emendabilem censeto: eisdem verò vtere, & melle per se discocto despumatoq;, vinū autem eliges antiquius. Optimum sanè medicamentū talibus est, quo picatores assiduè vtuntur. & illinere eo ventrem conueniet, ac post auellere etiamnū calidum. Cæterum iuuat eos probè carnosus puellus vnà sic accubās, vt semper abdomen contingat. Iam verò multæ siccitati moderata caliditas iuncta esto. In eiusmodi sanè intemperie primum curationis modū seruabimus, ita vt mel prorsus nō degustetur, vinum verò exhibeatur quod minimè sit vetustū. Porrò cibos tepidos, ᵐ lactis modo offeremus, & ventriculū oleo tum crudo, tū melino perūgemus.

Sicci & frigidi. (margin, beside "rem cibum admittit")

Sicci & calidi. (margin, beside "lus vnà sic accubās")

Verùm

Verùm hos vehementer admodùm refrigerare periculosum est, quandoquidem hæc affectio, febris quodammodò naturam, vbi calor superarit, imitatur. Fingamus itaque rursus calidam intemperiem præpollere, huic autem adiunctam esse humiditatem, talem frigidæ aquæ potu curabimus. huc optimè facit vsus ciborum astringentium, sed qui citra calorem sint austeri. Quùm humida sola intemperies est, siccantes cibi, ita vt non calefaciant, aut refrigerent validè, auxiliantur. adhæc consuetæ potionis penuria. Si cum frigiditate humida vrget intemperies, optima remedia sunt, omnia acria. misceri autem his debent etiam quæ sine manifesto frigore astringunt. optima simul his est exigua potio, eáque vini validè calfacientis. Hoc igitur modo intemperies qualitatum curantur. Quoniam verò sæpe in ipso ventriculi sinu contentus humor, interim autem in ipsas ventriculi tunicas absorptus, intemperiem procreat, non alienum est de his disserere. Prior itaque affectio si semel radices egerit, purgatione per vomitum facilè conquiescit, si autem rursus ex alia quapiam aliísve particulis confluxerit, exactam requirit dignotionem: curatio verò statim subsequetur. Etenim vniuersam eam parti affectæ oportet accommodare, cura adhibita, iis quæ recipiunt, ne facilè quæ confluunt, admittant. Fiet autem hoc astringentibus & iis quæ totum corpus ad bonam habitudinem perducunt. At vitiosos in ventriculi tunica humores mediocriter purgantibus educemus, cuiusmodi est aloë & ex ea confectum medicamentum amarum quod hiera picra dicitur. Verùm quibus lenta simul pituita ventriculo impacta est, iis priùs exhibenda sunt quæcunque hanc dissecent: deinde purgatio tentanda. Quòd si ad vomitum sunt idonei, ex sumpta radicula vomant. Sin nec lentus humor sit nec crassus, vtique abundè est à ptisanæ cremore vomuisse, item à mulsa. proficit & absynthij succum in mulsa bibere, reliquarum verò partium intemperies haud absimiliter curare oportet, ita vt humoribus idoneos effluxus inuenias. Nam si particula sensibilem effluxum non habeat, [n] redundantem in ea vel saniem vel humores, quemadmodùm si id quod continetur, spiritus sit flatulentus, euaporatu discutere ac vacuare conuenit.

Calidi & humidi.

Humida solum.

Humidi et frigidi.

Intemperierum cũ humore curatio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Intemperies sicca. *Hoc autem caput ex septimo methodi ad verbum transcriptum est: vbi docet, quæ potissimùm intemperies, seu alterationes facilius reparari queant. Enumerat autem siccitatis differentias tres: quas etiam alibi comprehendit. Verum in principio capitis pro* ἡ δὲ τῆς ὑγροπαγοῦς οὐσίας πρὸς ταύταις, *lege* ἡ δὲ τῆς ἐκ τῆς ὑγροπαγοῦς οὐσίας συνεστώτων ἐκτακέντων. καὶ τρίτη γε πρὸς ταύταις *quæ Latinè expreßi.*

Ex humore concreto. *Galenus addit, sicut caro & adeps, Paulus compendij causa omisit. Ceterùm caro & adeps nihil aliud sunt, quàm humor concretus: caro quidem, sanguis vi aßimilatrice in carnem redactus: adeps autem humor extrà vasa elapsus, ex frigiditate congelascit, concrescitq́;.*

Chondrum ptisanæ modo. *Chondrus omnino fit ex Zea, vt in sequentibus docebitur.*

Ptisana à πτίσσειν *duxit originem, quòd hordeum vndè præparatur, tundendo deglubatur, ac suo cortice castratum, vsui seruetur. Hordeum mundatum officinæ vocant: tunditur enim hoc, nec molitur.*

Quo picatores vtuntur. *Vnguentum hoc aliàs dropax vocatur, quod picem recipit. Vide Paulum, in septimo ad calcem. Solet partibus emacratis adhiberi. Administratio Græcis* πίττωσις, *quasi picatio: qui adhibent* πιττωταὶ *dicuntur.*

Dropax
πίττωσις.
πιττωταί.

Iam verò multæ. *Græcus codex non habet* δαψιλεῖ, *hoc est, multæ: verùm sensus exigit, vt contraria opponantur sibi* δαψιλὲς καὶ μέτριον. *Sic etiam Galenus habet:* μιγνύσθω δ' ἐφεξῆς δαψιλεῖ ξηρότητι καθάπερ ὑπόκειται, μὴ πάνυ πολλὴ θερμότης. *Hoc est: Ab hinc verò iuncta sit multæ siccitati, vt dictum est, non admodùm multa caliditas. In sequenti sententia, restitue Græcum codicem, ac lege:* ἐπὶ μὲν δὴ τοιαύτης ὑπαλλάξεως τὴν πρώτην ἀγωγὴν φυλάξομεν.

Tepidos lactis modo. *In Græco codice est,* χλιαρὰ δὲ τὰ ἐδέσματα καὶ γαλακτώδη. *Hoc est, Tepidos autem cibos & lacteos offeremus. Galenus lib. 7. Methodi dictionem* γαλακτώδη *interpretatur,* χλιαρὰ δὲ, *inquiens,* τὰ ἐδέσματα προσοίσομεν ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς γαλακτώδη, *quod est: Tepidos autem cibos offeremus, quos medicis vocare lacteos consuetudo est. Idem libro vndecimo Aetij* τὰ ἀλβουλὰ καὶ τῇ κράσει γαλακτώδη. *Hoc est albulæ, & temperamento lacteæ balineæ, quod est, tepidæ lactis iam emulcti modo. Celsus tales cibos, lib. 4. cap. 11. in hunc modum*

Quæ sint Galactode

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

inquiens : Aqua neque ea ipsa frigida , sed potius egelida danda est. Ibidem : Si vero tormina sunt , oportet frigidis & humidis fomentis stomachum fouere : vel si venter dolet, iisdem egelidis , sic vt venter ipse mediocriter calentibus iuuetur. *Egelida.*

Quod si ad vomitum sint idonei. *In Græco codice mutilatus locus est , in hunc modum :* εἰ δ' ἐπιτηδείως ἔχοι. διὰ ῥαφανίδων ἐμέτω, *adde post* ἔχοι *dictiones duas* πρὸς ἔμετον.

CORNARII.

l Integra lectio Græca huiusmodi est. τῆς ξηρᾶς δυσκρασίας ἡ μέν τις ἐστὶν , ἐν τῷ τὰ ἐκ τῆς στερεᾶς οὐσίας ὁμοιομερῆ σώματα γίνεσθαι ξηρότερα , ἥτις καὶ ἀνίατος ἐστιν. ἡ δὲ τῆς ὑγροπαγοῦς οὐσίας , καὶ τρίτη γε πρὸς , ταύτας, *&c. Paulo post sequitur quarta sic legenda.* Ἄλλη δὲ κατὰ τὰς μικρὰς ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας συνισταμένη , *id est, Sicca intemperies quædam est , vbi solidæ essentiæ similaria corpora sicciora fiunt, quæ incurabilis est. Altera siccitas est essentiæ ex humore compactæ. Ad has tertia est, &c. Alia verò est iuxta paruas arterias , &c. Vide plura apud Gal.lib.7. meth. & Aetium lib. 5. cap.36.*

m Edulia verò tepida , & lactosa , hoc est lactei teporis exhibebimus. Græcè γαλακτώδη.

n Abundantes in ipso serosos atque reliquos humores. πλεονάζοντας ἰχῶρας ἢ χυμοὺς ἐν αὐτῷ.

De alimentorum facultatibus. *Cap.* LXXIII.

QVùm de alimētorum facultatibus sermo, pars sit operis quod de sanitate tuenda præcipit, proximum est vt iam dictis eum subnectamus , vbi priùs quàm particulatim ipsa persequamur, paucula quædam prælibauerimus. Quippe alimentorum vireis , si quid aliud, perceptas habere conuenit. Quæ igitur attenuandi virtutem obtinent , meatus aperiunt, viscosa adhærescentia abstergunt , crassa incidunt extenuántque. Quòd si diutius ea in cibo adhibeas , serosa biliosáque contrahes recrementa: ac si vberiùs ingeras, sanguis atra bile vitiosus redditur. Quare continuus ipsorum vsus præsertim biliosis temperamento vitari debet : conueniunt enim solis iis, qui pituitam, humorémque crudum, lentum, & crassum collegerunt. Porrò quæ incrassandi viribus constant, valentis admodùm materiæ sunt, & si in ventriculo ac iocinore decenter fuerint cōcocta, boni succi sanguinem producunt , sed lienem & iecur obstruunt. Ex his alia sunt crassi duntaxat succi , vt lenticula: alia viscosa , sicuti maluæ, *Attenuātia alimenta.* *Incrassantia.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

quibusdam vtraque contingunt, nempe vt & crassi sint succi, & glutinosa, vt testaceo tegmine prædita. Itaque victus extenuans ad sanitatem tuendam tutior quàm qui incrassat, existit. Quùm verò imbecillis sit materia, non robur nec vireis corporibus suppeditat, ac oportet nonnunquam valentis materiæ cibum, quùm inedia quædam pressit, mediocriter exhibere. præsertim verò citra periculum assumunt, qui se exercent, & quantumlibet dormiunt. omnes autem quibus ante cibum exercitari non licet, crassi succi alimenta euitabunt. Imò neque in otio degentes eiusmodi cibos assumēt. Porrò quemadmodùm summum otium maximè valetudini tuendę obest, ita mediocris motus summum adfert præsidium. Cæterùm cibi inter eos qui incrassant & attenuant, medij, omnium sunt laudatissimi, vt qui mediocrem substantia sanguinem procreent. Talis itaque cibus corporibus nostris congruit: qui autem vitiosos humores gignit, noxius est, eóque semper caueri debet. Iam & varia ciborum genera assumere cautio est, præsertim si ex diuersis constent facultatibus: ingesta enim concoctionem non, vt par est, sortiuntur.

Otium noxium.

Varietas ciborū noxia.

ANNOTAT. ANDERNACI.

QVæ igitur attenuandi. *Olim veteres maiorem vim in victus ratione ponebant, quàm in medicamentis: vbi vel humor viciosus emendandus, vel morbo venienti erat prospiciendum: alia nimirum ratione, quàm huius seculi Medici, factitantes: qui statim cùm quis de particula aliqua conqueritur, ad valentissima etiam medicamenta confugiunt. Cæterùm Paulus noster hæc ex commentario Galeni cui titulus est, de iis quæ bonum malúmve humorem gignunt sumpsisse videtur. Habet ille in hunc modum:* καὶ διὰ
τοῦτο τοῖς ἰατροῖς εὑρέθη τὰ κληθέντα πρὸς αὐτῶν ὑγιεινὰ φάρμακα
διὰ λεπτυνούσης ἅπαντα δυνάμεως ὄντα. τούτοις γὰρ ἔργον ἐστὶν, ἐκ-
φράττειν μὲν τὰς στενὰς διεξόδους, ἀποῤῥύπτειν δὲ τὸ προσπλαττόμε-
νον γλίσχρον ἐκ τῶν χυμῶν τοῖς ἀγγείοις, τέμνειν δὲ καὶ λεπτύνειν τὰ
παχέα τῶν ὑγρῶν ἀλλ' ἐὰν πλεονάσῃ τι ἐν αὐτοῖς, ὀῤῥῶδες, ἢ πι-
κρόχολον ἐν τῷ χρόνῳ, ἢ μελαγχολικὸν ἐργάσεται τὸ αἷμα. *Hoc est: Quamobrem medici salubria ab ipsis vocata medicamenta inuenerunt, omnia facultatis attenuatoriæ: siquidem munus ipsorum est arctos transitus patentiores reddere: succorum lentorem vasis adhærescentem abstergere: humorum crassitiem incidere atque extenuare. Sin autem serosum quippiam in eis redundet, vel sanguinem biliosum*

Salubria medicamenta quæ.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

temporis interuallo, vel melancholicum efficiunt, &c. Sunt aut medicamenta ſalubria, cibi loco medicamentorum ſumpti, quibus per ſanitatem vtimur.

Porrò quæ incraſſandi. *Ex eodem commentario tranſcripta ſunt, vbi in iſtum modum habet:* τὰ δὲ τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους γεννῶντα τε χυμοὺς ἐδέσματα τροφιμώτατα πάντ' ἐστὶ, κἂν πεφθῇ καλῶς ἔν τε τῇ γαστρὶ, καὶ τῷ ἥπατι, χρηστὸν αἷμα γεννᾶν πέφυκεν, ἀμεμπτότατα δὲ τῶν ἐδεσμάτων ὑπάρχει τὰ μεταξὺ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ παχυνόντων. *Quod eſt: Cibi verò craſſos, viſcoſosq; humores generantes, omnes & valentiſsimæ ſunt materiæ, & ſi probè in ventriculo, & hepate fuerint concocti, benignum generare ſanguinem aſſolent: verùm inculpatiſsimi inter cibos ſunt, qui tenuium, craſſorúmque medij habentur.*

Qui ſeſe exercent, & quantùm libet. *Galenus hæc ita habet:* ὅσοις μὲν γὰρ ἀνθρώποις οἷόν τ' ἐστὶ γυμνασίοις τε πλείοσι χρῆσθαι, καὶ κοιμᾶσθαι μέχρις περ ἂν ἐθέλωσι, καὶ βιοῦν ἔξω τῶν πολιτικῶν ἀσχολιῶν ἠρεμοῦσι τούτοις ἐγχωρεῖ, καὶ τὰ παχύχυμα καὶ γλίσχρα τῶν ἐδεσμάτων ἐσθίειν. *Hoc eſt: Quibus itaque exercitiis pluribus vti licet, & quàm diu libet dormire: ad hæc qui vitam ciuilibus negotiis vacantem degunt, ij & cibos craſſi ſucci, & viſcoſos tutò aſſument.*

Porrò quemadmodùm. *Ad verbum ex eodem loco tranſcripta ſunt. Galenus autem addit rationem: neutiquàm enim, inquiens, aliquis ægrotabit, ſi opportunè proſpiciat, ne concoctione vnquàm fruſtretur, item ne à cibo validam quandam ambulationē ſubeat. Quippe ſicut exercitatio cibos præcedens, plurimùm conſeruandæ ſanitati conducit: ſic quælibet ſecundum cibos commotio, nocentiſsima eſt. Nam alimentum antequàm ſit concoctione elaboratum, ex ventriculo diſtribuitur. Vndè crudorum humorum copia in venis collecta, omnigenas morborum ſpecies procreare ſolet, niſi protinus labore aſsiduo fuerint diſcuſsi, vel concocti, ac in ſanguinem commutati.* *Exercitatio.*

Varia ciborum genera. *Plinius lib. 11. cap. 52. Homini cibus vtiliſsimus ſimplex. Aceruatio ſaporum peſtifera, & condimenta pernitioſiora.*

De oleribus. Cap. LXXIIII.

Lactuca manifeſtò & refrigerat & humectat, eóque ſomnum accerſit. vt autem inter olera valenter nutrit, ita boni ſucci ſanguinis efficax eſt. Intibum frigidi humidíque temperamenti, ſed minus quàm lactuca exiſtit. Malua refrigerat quidem, ſed nō euidenter, magis autem humectat: vnde etiam aluum ſubducit, idque propter genuinam eius vi- *Lactuca.* *Intibum.* *Malua.*

Beta. ſcoſitatem. Beta vi abſterſoria ventrem ſubducit, eóque ſto-
machum largius comeſta erodit, ° iecoris lieníſque meatus
Braßica. aperit. Braſſica bis cocta ſi edatur, aluum cohibet: ſemel au-
tem non tamen vehementer cocta, cum oleo & garo, vel ſa-
le comeſta, magis ſubducit P, quemadmodùm ſuccus ipſius
Braßica marina. etiam lenticulæ efficacius purgat. Hac magis adhuc marina
braſſica aluum emollit, manifeſtò ſalſa, & ſubamara: idem
Halimum. præſtat halimon, amplioris autem ſalſæ qualitatis particeps,
aluum ſubducit, magis quàm braſſica ſtomacho conducit,
ceu aſtrictionis modicæ compos: lac & ſemen producit.
Blitũ. Atriplex. Blitum & atriplex humida quidem & ventrem ſoluunt, ſed
parum alimenti præſtant. Omnia ſpinoſa, vt ſcolymos, at-
Scolymos. *Attractilis* tractylis, eiúſque generis alia ſtomacho præter cinaram
conducunt, quæ cùm dura euaſerit, improbum ſuccum pro-
Cinara. creat, quapropter optimum eſt, incoctam cum oleo, garo,
Apium. & coriandro aſſumere. Apium, hippoſelinum, ſion, & ſmyr-
Hipposelinum. nium, omnia vrinæ ciendæ ſunt, ſed ſmyrnium aromati-
cum ſpirat, magis acre, vrinæ ducendæ proficit, & mulieri-
Sion. bus menſeis commouet: apia ſuauiora ſunt, ideóq; ſtoma-
Smyrniũ. cho magis amica. Eruca calida eſt, & ſeminis efficax, ob
Eruca. quod libidinem & capitis dolorem, quam cephalæam dicũt,
Naſturtiũ. excitat. Naſturcium, ocimũ, & ſinapi, calida quidem & acria,
Ocimum. ſed maximè naſturcium: concoctu verò difficilia, ſtoma-
Sinapi. cho inimica, & vitioſi ſucci. Vrtica extenuat, ventrem ſub-
Vrtica. ducit, modicè alit. Gingidion ſimile eſt ſcandici, aſtringen-
Gingidion. tis & non parùm amaræ qualitatis particeps. præterea ſto-
macho congruit, vt etiam cibum faſtidientibus cum aceto
aſſumptum, proficiat: parum verò alimenti corpori mini-
ſtrat. Porrò ſylueſtria dicta olera maximè vitioſos gignunt
Capparis. humores. Capparis cibi cupiditatem proritat, iecoris lie-
níſque meatus aperit, pituitam ſubducit. Vtendum verò ea
eſt ante cibum alium, ex oxymelite aut oxelæo.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Lactuca. *Ex libris de alimentorum facultatibus ferè mutuatus eſt omnia Paulus. Itaque cùm dicit, eóque ſomnum accerſit, intellige, veſperi commanducata, vt Galenus vti ſolebat. Valenter nutrit,*
φόριμος. *Græca dictio eſt φόριμος, quaſi dicas, nutriens valdè, ſic enim docti interpretantur vocem iſtam.*

Ita boni ſucci. *Galenus, cum alia omnia olera pauciſſimum ſanguinem*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

guinem generent, sola lactuca non multum quidem nec viciosum gignit, non tamen absolutè εὔχυμον, hoc est boni suci, laudabilem & benignum.

Intybum. *Aliàs Græcis σέρις dicitur, in satiuum & agrestem diuiditur. Quanquàm Græci per cichoreum tam domesticum quàm agrestem intelligant. Satiuus intybus duplex, vnus latioribus foliis, lactucæ similibus, quem nos endiuiam, corrupto nimirùm vocabulo appellamus. Alter foliis strictioribus, multis capillamentis per radicem transeuntibus. Hoc loco intybum, intellige potissimùm, quam vulgò Endiuiam nominamus, in acetariis vsitatam.* **Intybus.** **Endiuia.**

Brassica marina. *Fortè ea est herba, quam officinæ Soldanellam vocant circa maritima nascentem, nisi Dioscorides folia longa brassicæ huic attribuisset, quæ in Soldanella non sunt: aut longitudo de foliorum ordine venit intelligenda.* **Soldanella.**

Blitum & atriplex. *Blitum olus rubrum quod in altum se attollit, cuius folia iuribus incocta sic ea inficiunt rubore, vt nigelli vini dilutum colorem repræsentet: à quo rubrum olus etiam ab olitoribus vulgò vocatur. Radice non vna nititur, sed contra cæterorum ferè olerum morem multiplici, prolixa, non in rectum tendente, betaceis frondibus, sine acrimonia fatuis, semen corticeum profert racematim singulis ramis insidens. Atriplex flore aureo prodit, caule interdum purpureo, interdum candicante, ramoso, folio bliti, cùm pubescit herbaceo, cùm senescit flammeo, nonnunquàm in luteum languescente, semine foliaceo, simplici radice in altum ascendente, ex quo multæ se promunt. Dicitur etiam Dioscoridi Chrysolacanum.* **Chrysolacanum.**

Scolymos. *Paulus & Aetius scolymon à Cinara diremerunt: hanc officere stomacho, illum prodesse iudicantes. Idem etiam Galenus, ex quo sua mutuati sunt illi, in 2. de alimentorum facultatibus testatur. Alij tamen Græci nullum aliud inter hæc discrimen ponunt, quàm quòd Scolymos ferus sit, & syluester: Cinara verò, domita cultu, feritate exuta, mitior & altilis: cuius cibus, licet stomacho sit grauis, non protinus à Scolymi natura, viribusq; degenerauit. Verùm ex coctura noxam, quam prius referebat, amolitur: iis additis quæ etiam Galenus enumerat.*

Atractylis. *Hæc duas habet species, vna mitior est cnico satiuo similior, caulè rectiore ac rigido, exili. Itáque pro colo antiquæ mulieres vtebantur, atque hanc propriè atractylida nominabant, semine candido, grandi, amaro. Ab officinis dicitur hodie syluestris cartamus. Quibusdam sanguinea virga nominatur quòd vulso ramu-* **Syluestris cartamus.**

lo cruorem modicum profundat. Altera species hirsuta, caulibus sonchi, torosis, humi reptantibus, semine minuto, frequenti, amaro, & pilis barbato, flore lutheo, vt prior. Cruor etiam ex vulnere secti exit: hæc officinis vocatur, Carduus benedictus.

Carduus benedictus.

Apium hipposelinum, sion, smyrnion. *Quùm apium absolutè apud autores ponitur, hortense venit intelligendum, quòd vulgò Petroselinum dicitur. Semina quæ à pharmacopolis paßim venduntur, Eleoselini sunt, id est, palustris apij. Hipposelinum à Romanis Olus-atrum dicitur, non autem ab equis nomen sumpsit, vt quidam voluere, sed à magnitudine sua. Nam apud Græcos ἵππος in compositione solam magnitudinem signat, in iis maximè rebus, quibus nihil peculiare habet. Id quibusdam putatur apium, quod Galli, Ache, Germani Eppich nominant, Ferrariæ vulgò appellant Apium Macedonicum. Dissentiunt autores in Hipposelino & Smyrnio. Alij Hipposelinum, olus-atrum nominant, alij smyrnion, quidam diuersa olera hæc iudicant, quidam eadem. Nam Plinius ait: Olus-atrum hipposelinum Græci vocant, alij smyrnion. Theophrastus idem videtur cum Plinio dixisse. Galenus smyrnion olus-atrum vocat, Romanorum secutus nomenclaturam. Dioscorides & Plinius de iis priuatim vt genere diuersis egerunt. Fortè ea herba est, quam Galli Leuechiam nominant. Sion, Latinis dicitur Lauer, frutice pusillo, in profluentibus aquis emicante, habitu subrecto, pinguiq́; latis ac luxuriantibus foliis, olus-atro similibus, minoribus tantum, odoratísque. Officinæ Berulam vocant.*

Berula.

Eruca. *Notißima herba est, in acetariis vtimur, ob gustus acrimoniam. Græci εὔζωμον, Galli Roquetam appellant.*

Ocymum. *Recentiores Græci, qui de re herbaria scripserunt, Basilicum, hoc est, regium appellant: quod nomen apud omnes ferè nationes hodiè vsurpatum videmus.*

Gingidiū. Chærefoliū.

Gingidium simile est scandici. *Gingidium fortè est herba ea quam vulgò Chærefolium appellant: non autem quam Plinius Chærephyllon nominat. Olus fuit Pauli & Galen. temporibus tritißimum in vsu. Scandix syluestre olus est, ac vtilißimum, si Plauto credimus.*

CORNARII.

o *Obturat autem hepar & splenem.* ἐμφράττει δὲ τὰ καθ᾽ ἧπαρ καὶ σπλῆνα.

p *Quemadmodum succus ipsius magis quàm lenticulæ succus purgat.* ὥσπερ ὁ χυλὸς αὐτῆς καὶ τοῦ τῆς φακῆς μᾶλλόν ἐστι καθαρτικός.

De asparagis. *Cap.* LXXV.

BLiti, lactucæ, attriplicis, maluæ & betæ planta quidem humida est, asparagus autem siccus. Contrà, raporum, sinapis, radiculæ, nasturcij, pyrethri, brassicæ, omniúmque aliorum quæ calida sunt, planta quidem sicca, asparagus autem humidus est. ¶ At à spinosis stirpibus, palustris & hortensis asparagi: item qui à bryonia decerpuntur, stomacho quidem vtiles sunt, & vrinam citant, sed inualidè alunt. At si probè coquantur, magis quàm ij qui ex oleribus sumuntur, nutriunt. Consimili modo & chamædaphnes asparagus agit. *Asparagi omnis generis.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Asparagus. *Per hanc dictionem intelligi volo, quæ primùm in lucem prodeunt olerum germina, prius quàm in folia explicentur, recentissimósque turiones qui edendo sunt. In summa, primos cauliculorum partus comprehendo.* *Asparagus.*

CORNARII.

¶ *At verò fruticosarum plantarum asparagi, & palustris & hortensis.* οἱ δὲ ἀπὸ τῶν θαμνωδῶν φυτῶν ἀσπάραγοι, &c.

De iis quæ radices esculentas habent. *Cap.* LXXVI.

NApus[r] & rapa si bis coquantur, nihilo minus quàm reliquæ stirpes alunt, continuè autem assumpta, crassum succum procreant. Bulbi astringunt, abstergunt, cibi cupiditatem mouent, stomachum confirmant, & viscosos pectore humores eliciunt: bis incocti valentius quidem nutriunt, sed nihil emolliũt, amara ipsorum qualitate sic abolita. Præterea semen genitale augent, libidinémq; excitant, si largius vtare, item inflationes & tormina pariunt. Quod si ex aceto cum garo & oleo edantur, suauissimi sunt, flatus non generant, valenter alunt, concoctu faciles. Pastinacæ verò, dauci & cari radices quidem minus quàm rapa nutriunt, calidæ autem aromaticæque manifestè sunt, & vrinam cient. Si verò immoderacius vtatur aliquis, vitiosos humores gignunt, & ægrè concoquuntur communi radicum ratione. Nõnulli syluestrem pastinacam daucum nominant, efficaciore ad vrinam ciendam virtute præditum. Radicula, quæ Græcis raphanis dicitur, extenuandi calefaciendiq; vireis obtinet. Sumitur rectè ante cibum ex aceto & garo, alui ducendæ gratia: secundùm cibum, nequaquam. Cepa, allium, porrum, & ampeloprasum acri virtute donata, corpus calefaciunt, ex-

Napus. Rapum. Bulbi. Pastinaca. Daucus. Carus. Radicula. Cepa. Allium. Porrum.

tenuant,& craſſos in eo humores incidunt: bis cocta, parum alunt: cruda, omnino nihil. Atqui allium magis meatus reſerat, humoréſq; diſcutit. Sunt autem porris ſicciora ampeloprasa, vtpote ſylueſtria. In totum omnia cruda olera, ſi edantur, peiores quàm cocta ſuccos procreant, ac plus humoris excrementitij continent. Verùm quæ condita vel muria, vel oxalme reponuntur, ſtomacho proſunt, & appetentiam excitant, crudos humores incidunt, ſed ægrè concoquuntur: & ſi abutare, vitioſos ſuccos gignunt.

Ampeloprasum.

Acida muria.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Bulbi.

Bulbi. *Bulborum facies, vt olim veteribus fuit cognita, ita nunc maximè cùm officinis, tum medicis, pace eruditorum dixerim, incognita eſt. Sunt autem cepæ modo tunicati, & fronde cepicia, tereti, anguſta, in mucronem deſinente, cauliculo dodrantali, in cuius faſtigio flos emicat purpureus, vt in ſcilla circumactus. Agri Gallici, appetitus appellationem indiderunt, quòd meram excitent, cibi auiditatem. Verùm genus hoc quòd in hortis copioſiore coma viret, nucleis gracilioribus nunc porretam, nunc vnionetam à porri, vel vnionis, tum ſapore, tum forma vocant. At non ſolùm propriæ cuidam plantæ bulbi nomen inditum eſt, verùm etiam rotundæ radices ſuis membranis tunicatæ Bulbi nominantur, ſiue pluribus capitulis coagmententur, vno folliculo omnes ambiente, ſiue quadamtenus diſtinctæ ſeparentur, quales ſunt croci, liliorum, narciſſi, ſcyllæ, &c.*

Paſtinacæ verò, dauci & cari. *Ad verbum ex Galeni libro citato tranſcripta ſunt. Paſtinacæ ſpecies ſatis ſunt cognitæ. Dauci verò & cari non item. Sunt porro tres Dauci ſpecies à Dioſcoride deſcriptæ: quam hodie in officinis habemus, ſylueſtris paſtinaca eſt, vt ſapor, odor & tota deliniatio oſtendunt. Nulla autem dauci ſpecies apud Dioſcoridem paſtinaca ſylueſtris eſt, ſed tertia tantùm huic comparatur muſcario. Verus Daucus ex Creta exportari debet. Huius ſemina & radices in vſum medicum veniunt: aliarum ſpecierum ſemina tantùm. Quia verò Dauci & ſylueſtris paſtinacæ eadem propemodum vires exiſtunt, ea pro dauco vti licebit.*

Officinarũ daucus.

Verus Daucus.

Cari.

Cari. *Officinæ carui dicunt Serapionem ſuum, alióſque Barbariæ ſcriptores ſecutæ. Non tamen ſemen hoc carui quod Pharmacopolæ vendunt, reſpondet Serapionis deſcriptioni: quippe craſſius hoc eſſe dicit quàm cyminum: officinarum autem multò minus cymino eſt. Caros igitur fortè vna ex noſtratibus dauci ſpeciebus erit, ſi ſemen etiam à Dioſcoride exiguum deſcriptum, reſpiciamus.*

Ampeloprasum. *Caule proſilit bicubitali, foliis porraceis, ſed*

anguſt

angustioribus, flore cãdido, radice bulbosa. Prouenit in vinetis, vnde à natalibus Ampeloprason quasi vitigineum porrum Græcis nominatur. Nostrates officinæ Vineale porrum appellant. *Porrum vinea.*

CORNARII.

r *Bunias quod & rapum appellatur, bis coctum, &c.* ἡ μὲν οὖν βουνιάς τε καὶ γογγύλη προσαγορευομένη, δίεφθος, &c.

De tuberibus & fungis. *Cap.* LXXVII.

TVber humorem de se reddit qualitatis expertem, sed frigidiorem & crassi succi. Fungi verò frigidi pituitosi & mali succi sunt: in his ipsis minùs nocentes boleti sunt, qualitatis expertes, si probè coquantur. Qui verò ammanitæ dicuntur, secundùm ab his ordinem obtinent: aliis fungis abstinendum, plerique siquidem ipsorum lethales. Ac ipsi boleti nisi exactiùs decocti edantur, periculi occasionem frequenter præbent. *Tubera.* *Fungi.* *Boleti.* *Ammanitæ.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tubera. *Hæc ex terræ sagina conglobantur, sine medulla, vena, cortice, solo vndique circundata, nullis fibris, nullisq; capillamentis nixa, nec extuberante loco in quo gignuntur, aut rimam agente, nec ipsa terræ cohærent. Galli hæc Trufla nominant. Itali Zunesta tarensola. Vere effodiuntur, nec vltra annum durant.*

Fungi. *Istorum origo prima è limo & acescente succo madentis terræ, aut radicis fermè glandiferæ. Initio spuma lentior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Cortice, medulla, neruo, vena carent.*

De frumentaceis. *Cap.* LXXVIII.

EX iis quæ frumentacea nominantur, chondrus egregiè nutrit, & glutinosos parit humores: verùm elotus, prauus habetur, quoniã promptè crassescens, concoctionis expers permanet. probatur magis cremor chõdri, si totus probè ptisanæ modo fuerit decoctus. Alica in cæteris chondro quidem respondet: sed aluum magis astringit. Triticum, elixum sanè, concoctu difficile est, & inflationes creat: vbi verò concoctionem expertum est, alimentum præbet valentissimum. In panem autem coactum minùs inflat, minúsque ægrè concoquitur, vtpote fermenti & salis particeps. Inter panes firmissimus est siligineus, deinde ex simila, tertius à quo cribro nihil excussum est, Græci syncomiston quasi dicas confusaneum appellant. Sordidus panis minus quidem nutrit, sed magis per aluum deiicitur. Amylum parum alimenti præstat, quemadmodum & panis elotus. Hordeum *Chondrus.* *Alica.* *Triticum.* *Panis genera.* *Amylum.* *Hordeum.*

frigidæ facultatis est & abstersoriæ, ptisanæ modo incoctum humectat: torrefactum, quemadmodum in polentis fit, desiccat. *Polenta.* Polenta per æstatem ante balneum cum aqua pota, siti medetur. Panis hordeaceus fragilior est, & parum nutrit.[5] *Maza.* Maza difficilius concoquitur, flatúsque magis quàm panis hordeaceus gignit: melle autem adiecto aluum citat. *Auena.* Auena & calida est, & imbecillis materiæ. *Milium.* *Panicum.* Milium & panicum refrigerant, siccant, pauxillum nutriunt, & aluum cohibent. Omnino autem milium panico est præstantius. *Oryza.* Oryza vix concoquitur, parum nutrit, & ventrem retinet. *Ptisanæ coctura.* Porrò ptisana in hunc modum coquitur: vni eius parti aquæ quindecim & olei momentum adiiciuntur, vbi ebulierint, acetum quoque addes. quum iam exactè cocta fuerit, sal tenuis superiniicitur, in quibusdam porrum & anethum ei miscent. Cæterùm auena chondrúsque in ptisanæ modum decoquuntur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Chondrus. *Halica.* Chondrus. *Magna scriptorum recentiorum dissensio est, & adhuc sub iudice lis est, Num scilicet Chondrus & Halica diuersa inter se sint, cùm apud Paulum distinctim scribantur, an idem, cùm apud autores Græcos Chondrus, pro Halica Romæna sæpius ponatur. Apud recentiores autem Græcos ambæ dictiones coniungantur: Vt in Aetij sermone 9. cap. 10. in hunc modum:* ῥοφὴν δὲ διδόναι χόνδρον ἄλικος μετ' οἴνου λευκοῦ. *Quibus verbis præcipit cibum dari chondrum halicæ cum vino albo. Item disceptatur, an hæc semina sint naturalia per se, an potius res facticiæ. Certè quantum ad primam controuersiam attinet, collatis multorum autorum scriptis, Chondrus videtur antiquorum in vsu fuisse, si Galeno de victus ratione in morbis acutis credimus, quanquam lib. 1. de alimentis, nomen eius apud antiquos perrarum fuisse prodat, vt ferè sibi ipse contrarius videatur. Halica verò teste Plinio, res Romana est, neque Pompeij magni ætate in vsu fuisse traditur, nec pridem excogitata. Paulus noster ambo quasi consimilis vsus ac facultatis, frequenter coniungit, vt lib. 3. cap. 31.* ἔστω δέ σοι ἄρτος πλυτὸς ἐν ψυχρῷ, ἢ ἄλιξ, ἢ χόνδρος. *Id est. Panis tibi esto lotus è frigida, vel Halica, vel Chondrus. Sic itaque colligo, vt secunda quoque discordia dirimatur, Chondrum & Halicam eisdem ferè modis fieri, non autem semina, aut fruges esse per se. Paulus autem dicit Halicam Chondro in omnibus respondere, nisi quod ventrem magis astringat. Nimirùm propterea quòd Chondrus fiat ex Zea, quæ Italis & quibusdam Germanis Spelta*

nomina

nominatur hodie, Frumenti genus inter triticum & hordeum medium. Halica verò ex tritico fiat, quicquid dicat Palladius de hordeo semimaturo. Ea hodie nobis puls frumentacea vocatur: ptisanæ cremori colatitio similis. Errant qui halicam ex Zea, chondrum ex tritico fieri autumant. De chondro consulant Dioscoridem & Constantinum lib. 3. de re rustica. Interim videas apud veteres hæc duo confundi, vt quod halicæ tribuendum sit, chondro tribuant. Inueniásque varias vel chondri, vel halicæ conficiendæ rationes. Non etiam audiendi sunt, qui far apud Romanos dictum, chondrum esse arbitrantur: cùm & ipsum far testimonio Archigenis frumenti quædam sit præparatio, ex Zea nimirum & frumento. Plinius testatur populum Romanum farre tantùm ex frumento tercentum annis vsum fuisse.

Inter panes firmissimus. *Vsus sum dictione Celsiana, firmissimus, pro eo quod est alimenti plurimùm præstans, quanquam in cōparandi gradu* φοφημώτερος *habeatur.* *Panes.*

Syncomiston. *Hunc alio nomine Galenus Autopyron appellat, quod ex omnibus suæ farinæ partibus citra vllam detractionem constet, inter furfuraceum & similagium medius, Syncomistos quasi confusaneus dictus, quoniam castratus non sit, sed omnia simul tulerit, furfures, vtriculos & similam.* *Syncomistus.*

Polenta. *Vide Galenum lib. 1. de alimentis, vbi polentam quam Græci* ἄλφιτα *nominant, recenset, ex hordeo nouello mediocriter tosto fieri: eámque veteres militibus panis loco dare solebant.*

Maza. *Cum polenta liquore conspergitur, atque subigitur, mazæ appellationem assumit: Hinc quidam eruditus offam appellat.* *Maza.*

Oryza. *Hoc frumenti genus Gallicum, Germanicumq; vulgus detracta priore litera Rizon appellant.* *Oryza.*

CORNARII.

s *Maza est ipsa hordei farina cocta, quæ quò magis tenuis albáque ac pura est, tantò citius in ventriculo alteratur, & melius concoquitur, distribuitúrque, & promptius nutrit. Quandoque etiam ex hordeo fricto, id est polenta parabatur, simplici facta in aqua coctura, pingui aliquo addito. Quod si maza cum vino dulci aut sapa diutius subigeretur,* τελπῖς *Atticis dicebatur. Quæ verò sic parata non esset,* ἄτελπος.

De leguminibus. *Cap.* LXXIX.

EX leguminibus, lenticula vitiosum succum, & melāchollicum producit, imò etiam, præsertim bis cocta, aluum cohibet. decoctum verò ipsius cum oleo & garo potum aluum *Lenticula.*

aluum prouocat. at quia inflationes mouet, satureia, vel pu-
Fabæ. legium admiscendum est. Fabæ, leues sunt, inflant & abster-
Faba Aegyptia. gunt. Ægyptia autem faba humidior nostra est, & excre-
menticia. *Pisum.* Pisum laxum quidem, non tamen adeò flatuosum
est. *Cicer.* Cicer inflat, abstergit, genitale semen auget, libidinem
incitat, & calculos confringit: frictum, minus quidem inflat,
sed ægrè concoquitur. *Lupinum.* Lupinum concoctioni rebelle, haud
facilè per aluum transmittitur, crudi humoris efficax. *Fœnugræcum.* Fœ-
nugræcum si ante cibum sumatur, calefacit, & aluum mo-
uet. *Ochron.* [t] Ochron & phaselum macerata donec etiam radices
succreuerint, ex garo ante cibum sumpta, aluum subducunt,
Phaselum. ac plus quàm fœnugræcum alimenti exhibent. [u] At phase-
Dolichon. lum & dolichon integra cum siliquis viridia comesta, excre-
mentitia magis redduntur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Legumina. Ex leguminibus. *Legumina, inquit Galenus ea ex cerealibus seminibus appellant, quæ panificio non accommodantur, vtputà fabæ, pisa, cicera lentes, lupinum, oriza, eruum, &c. Galenus vocat ὄσπρια & χέδροπα.*

CORNARII.

t *Ochri & phaseli præmacerati. In Græcis falsò legitur φασίολοι. Differunt enim phaseli à phasiolis. Et phaselum quidem idem esse quod λάθυρον, id est cicerculam Gale. quosdam asserere dicit. At φασίολον vocari etiam δολιχὸν & λόβον, id est siliquam: idem lib. 1. de Alim. testatur. Ochrum verò Eruiliam Latinis dictam esse doctis quibusdã placet.* [u] *At phasioli qui etiã dolichi appellantur, &c.*

[x] *De temporariis fructibus.* Cap. LXXX.

Cucurbita. CVcurbita refrigerat humectátque, & ventrem subducit,
Pepon. sed parum alit. Pepon totus vitiosi succi est, frigidus,
humidus, & vomitioni dicatus, non coctus, [y] bilem generat.
semen eius vrinam citat & calculos in renibus confringit,
Melopepõ. ac in totum abstergit vehementer. Melopepon omnia quæ
Cucumis. de pepone dicta sunt, inualidiùs efficit. Cucumer minus pe-
pone frigidus, humidúsque est, sed acrius cit vrinam, diffi-
cilis concoctu & vitiosi succi, etiam si concoctus fuerit.
[z] Summatim omnia poma refrigerant humectántque, im-
becilliter alunt, & vitiosum humorem progignunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

ὧρα. De temporariis. *Sic interpretatus sum ὡραίους: quasi dicas ho-*
ὡραῖοι. *rarios. Nam Galenus cæteriq; Græci id anni tempus, horam appellant:*

lant: in quo medio canicula sidus oritur, ad quadraginta vsque dies perdurans, quo tempore omnes temporarij fructus, aut tempestiui, vt Plinius ait, proueniunt. At Galenus non solùm horarios dici censet, quòd eo tempore nascantur, sed vt à conditaneis discernantur. Sic etiam Plinius appositè dixit, de persico, quia non aliud fugacius. Hoc est quod minus duret. *Fructus.* *Fructus fugaces.*

Omnia poma. *Græcè est ὅλη ὀπώρα. Sic antea interpretatus sum quicquid herbaceo fructu viret, lignosi nihil exterius habens. Propriè verò Galenus Oporam nominat libello περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας, ficus & vuas: vt Paulus sequenti capite etiam indicat.*

CORNARII.

x *De fructibus fugacibus. Fugaces fructus qui non durant, neque apti sunt ad repositionem, quos eadem de causa ὡραίους Græci vocant, non solùm quod ὥρα appelletur ipsis id tempus quo proueniunt, sed quod sint temporarij, ac minimè durent. ὥραν autem Græcos nominare id tempus, in cuius medio canis oritur, & esse id tempus quadraginta dierum Gal. lib. 2. de Alim. author est.*

y *choleram efficit.*

z *In summa verò omnes fugaces fructus frigefaciunt, &c. In Græcis corruptè legitur, καθόλου δὲ πᾶσα ὀπώρα. non enim de ὀπώρα, sed de ὡραίοις ipsi sermo est. Quare sic corrigito: καθόλου δὲ πάντα ὡραῖα ψύχει τε καὶ ὑγραίνει, καὶ ὀλιγότροφά ἐστι, καὶ κακόχυμα. At de ὀπώρα, id est de pomorum fructibus autumnalibus sequenti cap. agit. Et alioqui de his in vniuersum intelligi non potest quod refrigerent & humectent, quum quidam ex ipsis calefaciant & siccent. Significat autem ὀπώρα non solùm fructus, sed etiam tempus quo hi proueniunt. Est autem id tempus canis ortus, quod principium ὀπώρας esse Gal. in Apho. 14. lib. 3. Hipp. prodit, & declarat in lib. περὶ εὐχυμίας his verbis: ἐμπλησθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἡλικιωτῶν ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῆς ὀπώρας ἁπάντων τῶν ὡραίων ἐνόσησα τοῦ φθινοπώρου νόσον ὀξεῖαν. Vnde apparet etiam fugaces fructus partim ὥρας, partim ὀπώρας tempore produci vsque ad Arcturi exortum, qui principium est autumni. Et rursus ὀπώρας temporis fructus partim sub oporam, partim sub autumnum prouenire, vt non malè autumnales fructus appellentur Latinè, quum ὀπώρας tempus Latinam appellationem nullam habeat. Possunt etiam malorum ac pomorum fructus appellari.*

De arborum fructibus. *Cap.* LXXXI.

FIcus & vuæ inter omnia poma principatum obtinent, vt quæ minus vitiosos humores generent, & magis nutriant. Inter hæc ipsa ficus probioris succi sunt, valentiorisq́; *Ficus.* *Vuæ.*

materiæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

materiæ aluo & vrinæ ducendæ, renibus purgandis idoneæ, præsertim admodum maturæ. Idem præstant caricæ, quanquam inflationes & sanguinem non probum pariant: eoque frequentius vsurpatæ pediculos procreant. Vuæ, si non descendunt, non quidem concoquuntur, verùm etiam crudum humorem generant: sin autem deiiciantur, moderatiores sunt. Vuæ passæ aliis calidiores sunt, stomacho gratiores, valentius alunt, sed minus subducunt aluum. Mora quæ aliâs sycamina Græcè appellantur, impensè humectant, mediocriter refrigerant, ac ante alios cibos præsumpta ventrem soluunt, non admodum ingrata stomacho, sed exigui alimenti. Ex cerasis, dulciora quidem aluum subducunt, verùm stomacho inimica: quibus inest astrictio minus quidē stomachum lædunt, sed non ventrem citant. Atq; hæc ratio tum in vuis & moris, tum in aliis compluribus seruatur. In vniuersum, astringentia si potius ante alium cibum aut edūtur, aut bibuntur, aluum comprimunt. Quibus autem ob imbecillitatem venter non respondet, ij molliendi virtute prædita, nempe, olera aut pisces, aut id genus aliud præsument: deinde astringentia, quæ dum ipsum firmant, deorsum propellunt, & ad excretionem incitant. Pini nucleus, qui & strobilus dicitur, boni quidem succi est crassique, & ad nutriendum valens: non tamen ex facili concoquitur. Persica praui succi, [a]acidiq; sunt, & facilè corrumpūtur: eoq; primùm exhiberi debent, quò protinus deiiciantur, nullámq; in ventriculo diutius immorata, corruptionem sentiant.* Præcocia, duracina & armenia, persicis præstant: neq; enim acescunt, neque similiter corrumpuntur, ac sunt etiam gustu gratiora. Malorum, dulcia sanè aliis calidiora sunt, & facilè in corpus distribuuntur, præcipuè vel assa, vel elixa: acida, magis refrigerant, & humores ventriculo impactos incidunt: au-

Caricæ. Vuæ passæ. Mora. Cerasa. Pini fructus. Persica. Præcocia. Duracina. Armenia. Mala.

** Matthiolus in comment. in libro 1. Dioscor. cap. 131. rectè in Paulo δωράκια legi contendit, non ῥοδάκινα, & δωράκια Latinè non esse duracina, sed genus præcocis, seu armeniaci mali. Rhodacena autem simpliciter & vniuersè mala esse persica. Armeniaca verò præcocia & doracia, etsi à quibusdam inter persica numerentur, quòd forma tantùm iis similia videantur, non tamen simpliciter sunt persica. Rhodacena & persica Gallicè Pesches. Duracina, Pressés. Armeniaca, doracia & præcocia, Abricots. Aduerte facultates, quas Simeon Sethi rhodacenis & præcocibus tribuit, non conuenire Pauli doraciis & præcocibus.*

stera

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſtera ſtomachum firmant, & ventrem reprimunt, atque his magis cotonea. Idem præſtant pira grandia maturáq;, præ- *Pira.* tereà etiam valentius nutriunt. Mala punica frigefaciunt, & *Mala punica.* parum alimenti præbent. Meſpila ſorbáque vehementiùs a- *Meſpila.* ſtringunt, eóque aluo fuſæ accommodantur. Palmulæ, niſi *Sorba.* admodùm ſint pingues, ſtomacho proſunt, ventrem retinẽt, *Palmulæ.* craſſos, glutinoſóſque humores gignunt, capiti faciunt do- *Oliuæ.* lores. Ex oliuis, druppæ ſtomacho aduerſantur, craſſi humo- ris efficaces: muria conditæ, & colymbades, ſi ante cibum ſumantur, appetentiam faciunt, & aluum ſubducunt, ac ma- gis quæ ex aceto & oxymelite præparantur. Inter nuces, iu- *Nuces regiæ.* glans, auellana minùs nutrit, ſtomacho gratior. Nux viridis humidior eſt, & ventrem citat: arida, ſi vbi in aqua com- maduertit membrana ipſius interior adimatur, conſimilem viridi poteſtatem obtinet. Amygdala incidendi extenuan- *Amygdala.* díque viribus pollent, ideóque viſcera & thoracem expur- gant, idque efficacius amara. Similiter & piſtacia, verùm ie- *Piſtacia.* cur efficaciùs obſtructione liberant. Damaſcena ante cibum *Damaſcena.* ſumpta & cruda, & in mulſa elixa ventrem ſoluunt. [c] Syri- ca ægrè coquuntur, ſtomacho noxia, modicíque alimenti. *Serica.* Siliquæ ægrè conficiuntur, aluum cohibent, & humores *Siliquæ.* creant vitioſos. Sycomora manifeſtò & frigefaciunt & hu- *Sycomora.* mectant. Citrei mali pars exterior acris & concoctioni re- *Citrea mala.* bellis eſt: caro valenter alit, & ipſa ad concoquendum con- tumax: interior pars ſiue acida, ſiue aquoſa fuerit, abundè refrigerat. Glandes non minus quàm frumentacea alunt, *Glandes.* ſed concoctu difficiles, craſſi ſucci, & tardè permeant. Ca- *Caſtaneæ.* ſtaneæ omni ex parte his præcellunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ex ceraſiis. *Galenus commentario iam citato in hunc modum de tempeſtiuis illis fructibus præcepit. Sunt autem arborei propè di- xerim vniuerſi fructus, viciosis ſuccis donati, præter quas vocant caſtaneas. Hæ ſi quidem exactam in ventriculo concoctionem ade- ptæ, nutriũt, verùm ſuccis craßioribus: malis nequaquàm. Aliarum arborum fructus temporarij omnes maligni ſunt, nam ſi in ventricu- lo computreſcant, medicamenti deleterij naturam ferè induunt, ſicut & mora, licet ea perſicis dictis & prunis moderatiora ſint. Tamen corruptelam nihilominus illic prauam ſuſtinent, &c. De vſu horum paulo poſt ait: A vicioſis ſemper abſtinendum, niſi cùm ægroti*

Aliquando viciosis vtendum.

æstate totius corporis siccitatem calorémque emendare conantur. Conueniunt enim tunc poma, pira, mora, cerasia adsumpta. Cucumer verò, pepo & melopepo, item præcocia dicta, vel persica modicè tunc manducari debent.

In vniuersum, astringentia. *Vide Galenum lib. 2. de alimentis: vbi rationem tradit, cur rethori cuidam astringentibus sumptis post alios cibos laxantes venter fuerit solutus. Ibiq; hæc Pauli sententia copiosius explicatur.*

Primæ mēsæ qui cibi cōueniunt.

Eóque primùm exhiberi debent. *Idem Galenus libro suprà nominato confirmat in hunc modum. Omnes cibi qui prauum succum cum humiditate, & lubricitate obtinent, ex facili descendunt, eóque prima mensa sumi debent.*

Duracina.

Duracina. *Sunt qui lectionem hanc deprauatam putent, velíntque legi pro Duracina, Rhodacina, nulla planè ratione valida nitentes. Gal. quidem & alij vetustiores hoc vocabuli non vsurpant: verùm recentiores Græci, vti Paulus, hoc cum Rhomanis commune habent. Vocantur autem Duracina, quòd corpus ipsorum pertinacius ossi hæreat, quàm vt auelli queat. Græci* δωρακινὰ, *vel* δυρακινὰ *dicunt, latinos ferè imitati. Constantinus lib. 10. de agricultura* ἐρυθρὰ ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν τὸ δωρακινὸν ταχέως γηράσκον. *Paulò post,* ποιήσεις τὰ δωρακινὰ, ῥόδα φυτεύων ὑπὸ τὰ φυτά.

Druppæ.

Druppæ. *Plinius lib. 13, cap. 26. Oleum & Omphacium est. Fit duobus generibus, & totidem modis ex olea & vite: olea adhuc alba expressa, deterius ex druppa. ita enim vocatur, priusquam cibo matura sit, iam tùm colorem mutans, &c. Græci* δρυπετὰς *appellant.*

Pistacea.

Pistacea. *Vide Plinium. Fructus est nucum genere, qui è Syria apportatur: Crescit arbore omnino nuda, præterquàm ramorum cacuminibus. Hæc enim comantur densiore folio, angusto, maiore tamen quàm lentisci subruffo, surculis dependentibus pineæ nucis similitudine. Lutetiæ in quibusdam hortis est videre nunc. Officinæ pharmacopolarum vocant fistica aut fisticorum grana.*

Phistica officinar.

Sirica.

Sirica. *Galenus ita vocat Zizipha à recentioribus Græcis appellata: quæ officinæ seplasiariorum iuiubas nuncupant. Recentiores maximè commendant hunc fructum, vt boni succi. Galenus vt prauo donatum reiiciendum putat. illi præterea stomacho gratum, hic concoctioni rebellem prædicat. item illi aluo subducendæ conuenire, hic astringere aluum. Aetius recentior, calore & humore temperata tradit, eóque sanguinis acrimoniam edomant, probum succum creant, serosum sanguinis humorem eliciunt. Decoctum eorum tussim & difficultatem spirandi lenit, pectori, renibus, vesicæ, prodest.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

CORNARII.

a Persica mali succi sunt, & acescunt.

b Et Rhodacena & Armenia. ῥοδάκινα legendum, & non δωράκινα, itémque infra lib. 3. cap. 6. ita vt ex Latinis duracinis Græci nomen non sumpserint, sed contrà, vt apud Latinos Rhodacenorum nomen in duracinorum appellationem corruptum sit. Simeon Sethi in libello de ciborum facultatibus ad Michaelem ducem Constantinopolitanum Imperatorem ante annos propemodum quingentos scripto, ῥοδάκινα, inquit οἱ μὲν ἐν τῇ τρίτῃ τάξει τεθείκασι τῶν ψυχόντων τε καὶ ὑγραινόντων, οἱ δὲ ἐν τῇ, α, οἱ δὲ ἐν τῇ, β. ὃ καὶ ἀκριβέστερον. ἀπογεννῶσι δὲ χυμὸν φλεγματικὸν, καὶ δύσπεπτα τυγχάνουσι, καὶ ταχέως ἐν τῇ γαστρὶ διαφθείρονται, καὶ διὰ τοῦτο οἱ συνεχέστερον κατακόρως τούτων μεταλαμβάνοντες πυρετοῖς ἁλίσκονται. βλάπτουσι δὲ τινὶ ἰδιότητι καὶ τὰ νεῦρα. δεῖ δὲ ταῦτα πρὸ τῆς ἄλλης τροφῆς προσφέρεσθαι, καὶ ἄκρατον τούτοις ἐπιπίνειν. τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν πέπειρα τὴν γαστέρα προτρέπουσι, τὰ δὲ ἄωρα ταύτην ἐπέχουσι, τὰ δὲ ξηρὰ πλεῖον. Idem eodem lib. de præcocibus, πραικόκια εὔφθαρτα μέν εἰσι. τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπογεννώμενον αἷμα μοχθηρόν ἐστι. εἰσὶ δὲ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν, καὶ τῶν ῥοδακίνων κακοχυμότερα.

c Serica. Hæc hodie ignota sunt, & non eadem sunt quæ zizipha, vt docti quidam existimarunt. De iis quæ Paul. hîc dicit ex Gal. transcripsit lib. 2. Alim. Non habeo, inquit, quod de sericis testimonium præbeam, quod aut ad sanitatis conseruationem, aut morborum curationem faciat. Est enim edulium muliercularum, & puerorum effrenatorum, quod parũ nutrit, ægrè concoquitur, nec stomacho commodum est. Nec præterea de sericis quicquam apud Græcos ac Latinos scriptores reperio, vno Plinio excepto lib. 15. cap. 14. Aeque, inquit, peregrina sunt zizipha & Tuberes, quæ & ipsa non pridẽ venere in Italiam. Hæc ex Africa, illa ex Syria Sex. Papyrius quem consulem vidimus vtraque attulit, Diui Augusti nouissimis temporibus in castrorum aggeribus sata, baccis similiora quam malis, sed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta iam syluæ scandunt. Tuberum duo genera, candidum, & à colore sericum dictum. Ex his Plinij verbis primùm intelligimus zizipha & Tuberes diuersorum malorum genera esse, & ex diuersis regionibus in Italiam allata. Deinde Tuberum duo genera esse, alterum candidum, alterum à colore sericum appellatum. Accipio autem eum serici colorem, qui serici natiui, puri, & adhuc crudi est, qui sane subflauus existit. Ab hoc itaq; colore dicta Plinij serica, eadem esse puto quæ Gal. & Pauli serica,

Quæ eadem esse quæ Ziziphα nescio qua ratione ducti quidã sibi persuaserunt. Partim enim simpliciter pronunciant Galeno esse Serica quæ & Zizipha dicuntur: partim velut hoc iam dato, recentiorum Græcorum sententiam de his diuersam à Galeni traditione producũt, & seipsos implicant, dum diuersis rebus diuersas facultates à diuersis authoribus attribui non animaduertunt: partim Arabas medicinæ scriptores Græcorum recentiorum sententiam secutos, quod tamen illos latuit, grauißimè coarguunt, & ignorantiæ damnant: quæ omnia ex eo consecuta sunt, quod Serica à Gal. damnata, & Zizipha à posterioribus laudata eundem esse fructum putauerũt. Nos verò Zizipha à Sericis diuersa esse argumentis adductis nixi asserimus. De quibus Simeon Sethi hæc scribit. ζίζιφα σύμμετρά ἐστι τῇ ὑγρότητι καὶ τῇ θερμότητι, ἰδιότητα δὲ ἔχουσι τὸ τὴν δριμύτητα καταπαύειν τοῦ αἵματος. χρηστὸν δὲ χυμὸν γεννᾷ, καὶ κενοῖ τὸ ὀρρῶδες τοῦ αἵματος. λυσιτελεῖ τε τὸ τούτων ἀπόζεμα πρός τε βῆχας καὶ δυσπνοίας, καὶ τῷ στήθει, καὶ τοῖς νεφροῖς, καὶ τῇ κύστει. Κρείττονα δὲ τὰ μείζονα, τοιαῦτα δέ εἰσι τὰ ἐλιασινά. Καταπαύουσί τε τὸν ἀπὸ δριμέων χυμῶν ἔμετον, πλὴν δύσπεπτά εἰσι, καὶ ἁπλῶς βλαπτικὰ, καὶ διὰ τοῦτο κρεῖττον τῷ τούτων ἀποζέματι. *Hæ Ziziphorum facultates, sunt quas Gal. Sericis nõ attribuit, vt qui de diuerso fructus genere loquatur. Quid igitur Sericam ne Gal. nouit, Zizipha nõ nouit? & posterior ætas Zizipha nouit, Serica non nouit? Galenus & Serica nouit & Zizipha, & de Sericis quidem ea quæ suprà adduximus prodidit. De Ziziphis verò eodem libro inter Syluestrium plantarum fructus mentionem facit: quibus omnibus in communi adscribit, quod parũ alunt, & mali succi sunt. Atq; hoc est quod etiam Simeon de ipsis dixit,* δύσπεπτά εἰσι, καὶ ἁπλῶς βλαπτικά. *At reliquas facultates à Simeone relatas ex cultu Ziziphis postea accessisse credibile est, quùm à Gal. relata sint inter agrestes arborum plantas, vt quæ centum plus minus annis ante ipsum in Italiam venerint, & semper indies ampliore cultu mitigata sint, & hunc vsum adepta quem de ipsis Simeon prodidit, etiam hodie pharmacopoliis nota sunt, Iuiubas vocant.*

De animalibus, & primò de volatilibus. Cap. LXXXII.

Volatilium caro. ANimalia quæ volatu nituntur, minus quidem quàm quæ pedibus fidunt, & præcipuè quàm sues, alunt, sed promptiùs concoquũtur, magísq; perdix, attagena, pullus columbinus, gallina & phasianus. At turdi, merulæ, & exigui passeres, inter quos sunt etiã à turribus vbi nidificant Pyrgitæ appellati, durius alimentũ præstãt, atq; his magis adhuc, turtur, palumbus, & anas: sed multò durius, cõcoctu difficilius, magis

magísq; fibrosum pauo exhibet. Anserum verò & struthio cameli caro excrementicia, ægrius quàm omnia cõmemorata concoquitur, si alæ excipiantur, quę non minus quàm aliarũ auium probi succi existunt. Porrò gruum caro fibrosum durúmq; præbet alimentum. In totum iuniora veteribus humidiora sunt promptius concoctioni parent, valentiorem cibũ præstant, atq; per aluum facilè descendunt. Similiter elixa ab assis, & in sartagine frixis differunt. Iam quæ in siccis locis & montosis proueniunt, citius concoquuntur, minúsque excrementicia sunt, quàm quæ in paludibus nutriuntur.

De ouis. *Cap.* LXXXIII.

OVa gallinarum, phasianorúmq; omnibus præstant. Anserum & struthiocamelorum praua habētur. Ex omnibus autem recentia veteribus multo sunt præstantiora, ac tremula plus alimenti habent: sorbilia magis descendunt, ac faucium asperitates læuigant. Reliqua omnia ad concoquendum rebellia, tardè transeũt, & succum gignum crassiorem, præter ea quæ pnicta dicuntur, hæc autem fiunt si cruda immergantur in aquam calidam cum garo, vino, & oleo, & in vase mediocriter coagulentur. Huiusmodi enim coqui facilia & boni succi habentur. Omnia verò quæ sartagine friguntur deteriora sunt. *Ouorum facultas.* *Oua suffocata.*

De pedestribus animalibus. *Cap.* LXXXIIII.

INter animalium quæ pedibus fidunt, carnes, suilla maius quàm alij cibi alimentum præbet, eò quòd gustu & odore familiaritatē cum humanis corporibus sortita est, vt nõnulli, qui imprudenter humanas carnes gustarunt, cognouerũt. Alimentum verò quod ex illis contrahitur, viscosum est, & non facilè in membra potest distrahi. Ouilla excrementicia prauíque succi est. Caprilla acris est malúmque succum efficit. Deterrima hircina, siue succi bonitatē, siue concoctionē respicias. Bubula melancholicũ humorē facit. Leporina crassi succi est, sed minus quã ouilla & bubula. Ceruina dura est, & cõcoctioni rebellis. In totum, iuniora vetustis humidiora, molliorâque, & ad concoctionem faciliora sunt. Hoc modo etiam castrata, non castratis, benè habita, macris præstant. *Carnis animalium facultates.*

De partibus animalium & sanguine. *Cap.* LXXXV. *Animaliũ particulæ.*

SVmmæ corporis particulæ neruosæ sunt, citrà pinguedinem, & excarnes, eóq; glutinosæ, exigui alimenti, ac ad

aluum mouendam efficaces, ſi excipias quæ volatu nituntur, ob nimiam ſiccitatem. Roſtra & aures cartilaginoſæ, & ad concoctionem ſunt pertinaces. Lingua, eſt fungoſa laxáve, exanguis: parum alimenti habet. Glandulæ ſuaues ſunt, & friabiles, ſed mammarum, præcipuè ſcropharum, quùm lacte ſcatent, dulciores habentur: hæ autem nõ minus quàm carnes alunt. Renes & teſticuli guſtu inſuaues & concoqui difficiles. At ſaginatorum gallinaceorum teſticuli & ſuaues ſunt, & probum corpori alimentum præſtant: quemadmodùm taurorum, hircorum, & arietum concoctioni reſiſtunt, & vitioſos creant humores. Cerebrum pituitoſum, craſſi, vitioſiq́, ſucci, lentè tranſit, concoctioni aduerſatur, ſtomachum lædit, & nauſeam excitat: ſi autem probè coquatur, plurimum exhibet alimenti. Medulla pinguis, & cerebro ſuauior eſt, in cæteris ei reſpondet. Pinguedo & adeps pauci alimenti ſunt, & ſtomacho nocent. Cor & iecur craſſi ſucci, ægrè concoquuntur, & lentè tranſeunt. At ſuillum iecur aliis præſtat. Lien, tum vitioſi ſucci eſt, tum melancholicum humorem efficit. Pulmo facilius quidem, vtpotè fungoſus, concoquitur, ſed leuiorem cibum præbet, pituitæ generandæ efficax. Ventriculus, vulua, inteſtináq;, dura concoctioni aduerſantur, pituitæ efficacia. Summatim fera animalia ſiccius, quàm domeſtica alimentum exhibent, minúſque excrementicium. *Sanguinis eſus.* Sanguis quilibet, vix concoquitur, præſertim craſſus, & melancholicus, qualis nimirum eſt bubulus. Leporinus vtpote ſuauiſſimus cõmendatur. Ac multi ipſum cum iecore ſolent incoquere, quidam vero, & cum aliis viſceribus nõnulli & iuuenis porci ſanguinem edunt. Caprillum verò nonnullos comediſſe, etiam Homerus teſtatur.

De lacte. *Cap.* LXXXVI.

Lactis vires. LAc coctum probè nutrit, gingiuis autem & dẽtibus nocet, quapropter vbi aſſumptum eſt, primùm mulſa, deinde vino aſtringenti os colluere oportet. Item caput tentat, præcordia, ventrémq; inflat, calculos in renibus gignit. Ac humidius, minus quidem alimenti præbet, ſed magis aluum proritat: craſſius autem è contrario, magis alit, minùs deſcendit. At caprillum lac mediocre conſiſtentia eſt, ſicut ouillum craſſius: & quod ſtatim à partu redditur, tenuius eſt, procedente tempore craſſius, deteriúſque efficitur.

De

De lactis potione. *Cap.* LXXXVII.

Lactis potandi ratio.

QVi lac potare voluerit, ab aliis abstinere cibis debet, donec concoctum fuerit, & inferius descenderit. Satius itaque est manè recens mulctum bibere, ac post id nihil assumere, necnon labores nimios deuitare, vt quòd laborantibus necessariò acescat, sed lentè obambulare satius est, & intereà vigiles conquiescere: hoc enim pacto quamprimùm per aluum descendit. Vbi deiectum fuerit, aliud bibendum est: ac si hoc quoque descendat, aliud. Initio itaque purgat vtiliter, non quidem copiosum ex reliqua corporis mole, sed quæ in ventre continentur: mox venas ingreditur, ac optimè nutrit, atque non amplius deiicitur. Porrò in biliosis fluxionibus, & quùm syntexes, hoc est, colliquamenta corporis ad ventrem concurrunt, coctum lac exhiberi debet.[d] Coquetur autem primùm lentè paulatímque vt pars descendat, pars consumatur, deinde magis, ac magis incoquetur, cura adhibita, ne aduratur, aut in caseum coalescat. quod optimè fiet, si leniter ipsum coquamus, & agitando id quod recesserit vndique abradamus. Agitabitur autem ferula leui & tenui: & si quid oris ollæ inferuescat, hoc quoque spongia adimere oportet: id enim subinde etiam reliquum lac corrumpit. Eo igitur modo quo dixi, lac coquendum est, vsque dùm æquabiliter crassius dulciúsque crudo euaserit. Quod in eo tenue est & serosum,[e] calculis marinis ignitis in id demissis, ebibitur consumitúrq;. Atque hoc alui fluxionibus, præsertim biliosis est accommodatum.

Lac ad purgationem.

Lactis coctura.

CORNARII.

d *Coquere autem oportet primùm leniter ac paulatim, vt ne pars quædam diffundatur, pars verò consumatur. Hanc esse huius loci sententiam intelligunt omnes qui vnquam, lac coxerunt. Proinde Græcè legito.* ἑψᾷν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχῇ καὶ ἐπ᾽ὀλίγον, ὡς μὴ μέρος μέν τι διαχυθῆναι, μέρος δέ τι τακῆναι.

e *Per ignitos silices. Meminit eius rei Paul. infrà lib. 3. cap. 42. Atque ibi* κάχληκας *vocat, quos hic* κόχλακας. *Sunt autem hi lapides silices nobis dicti: non esse autem alios lapides accipiendos Gal. lib. 10. simpl. med. apertè docet. Hipp. quoq; ita vsurpat lib. 7. Epid.*

De lacte scissili. *Cap.* LXXXVIII.

Lac scissum.

SErosa lactis portio à caseo discernitur, si vehementius ad ignem largiorem citra fumum excoquatur, deinde colo, aut panniculo exactè traiiciatur. Porrò miscetur sero

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

mellis momentum, aut oxymelitis aliorúmve, datúrque ſubducendi ventris gratia, ætate quidem florentibus ad duos ſextarios: iunioribus, non minus ſextario. Quod verò marinis calculis ignitis aut ferro candenti demiſſo lac incraſſatum eſt, inteſtinorum torminibus & alui profluuiis rectè exhibetur.

De caſeo. *Cap.* LXXXIX.

Caſei vires. OMnis caſeus acris eſt, ſitim facit, ægrè concoquitur, vitioſos ſuccos, calculóſque generat. Laudatior eſt recens, laxus, mollis, ſuauis, & modici ſalis particeps: qui ſecus habet, peſſimus eſt.

De piſcibus. *Cap.* XC.

Piſcium vires. OMnes piſces frigidioris, humidioríſque temperamenti eſſe, nulli non conſtat. Omnium verò optimi ſunt *Saxatiles.* ſaxatiles, ad concoquendum prompti, boníque ſucci, modicè *Pelagij.* humectant, [f] vbi non duram carnem occupauerint. Verùm ex non ſaxatilibus, pelagij multùm ab iis variant, qui in limo nutriuntur, vel in fluuij oſtio: ſed omnium deterrimi qui vel in ſtagnis[g] vel mari ſtagnante viuunt. Particulatim verò *Capito.* Capito, ſi pelagius fuerit, mediocriter ſuauis eſt, minus, concoctioni rebellis, & boni ſucci, ſanguinem verò gignit te- *Lupus.* nuiorem imbecilliorémque. ſimilia & Lupus præſtat. Mul- *Mulus.* lus qui & ipſe pelagius eſt, aliis piſcibus durior eſt, fragilis, concoctu facilis, validæ ad alendum materiæ, ſuauis & pinguedinis expers.

CORNARII.

f *Vbi non habuerint carnem duram.*

g *Aut iſtic vbi flumina in mare incurrunt.*

De teſtaceis. *Cap.* XCI.

Piſces teſtacei. GEneratim piſces qui teſta conteguntur (Græci vocant Oſtracoderma) ſalſum crudúmq; humorem producũt. Ex his oſtrea molliſſimam carnem obtinent & facilius deſcendunt. Chamæ verò, purpuræ, vngues, ſpondyli, buccina, *Cruſtacei.* cochleæ, atq; huiuſmodi alia dura. At quæ molli teſta integuntur (Malacoſtrata Gręcis nominantur) nempe gammari, paguri, cancri, locuſtæ, & ſquillæ, concoctioni repugnant, ſed alimentum præbent, & ventrem comprimunt, ſi in aqua dulci ſępius decoquantur. Omnibus verò cruſtatis ineſt ſuccus aluo ſubducendæ vtilis, eóque etiam terreſtribus cochleis. Ac quùm hæc duram carnem, cõcoctu difficilem, valentis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

lentis materiæ & ſuccis vitioſam ſortiantur, nonnulli ius ipſorum cum oleo & garo conditum, ad aluum ſubducendam adhibent. Echini modicè frigefaciunt, exigui alimenti, & vrinæ ciendæ efficaces.

De mollibus quæ Malacia dicuntur. *Cap.* XCII.

MOlles cute piſces, vtpote polybi, ſepiæ, loligines, dura carne, & concoqui difficiles ſunt, pręcipuè polypi, ſalſum humorem modicum obtinent: concocti autem non parum alimenti corpori exhibent. *Molles.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Molles. *Addidi cute, & paulò post, dura carne, dixi, ne ex ſimplici vocum interpretatione contraria inter ſeſe poſita videri poßint. Sunt itaque piſces hi molles cute ſi attingas, duri autem carne, vt Galenus habet libro tertio de alimentis. Nihil in capita præcedentia ſum commentatus quod & facilia, & ex Galeni libro iam citato ſint omnia ferè decerpta.*

De cartilagineis. *Cap.* XCIII.

CArtilagineorum (quæ Selache Græci dicunt) torpedines paſtinacæ, mollem, ſuauémq; carnem occupāt, quæ celeriter deſcendit, facilè concoquitur, & probè alit. Raiæ, leuiraiæ, ſquatinæ, atque eius generis reliqua, duriora ſunt, concoctioni renituntur, & valentius nutriunt. In ſumma, quibus dura caro eſt, & ægrè concoquuntur, & plenius alunt: vbi verò concocta fuerint, copioſum ſolidúmque alimentum præbent. *Cartilaginei.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cartilaginea. *Hi piſces ſuperioribus ſunt contrarij, nam duram habent cutem: mollem autem carnem. Cæterùm Galenus Selache dictos affirmat, ἀπὸ τῶ σέλας ἔχειν, hoc eſt, quia ſplendorem habeat eorum cutis.* *Selache Piſces.*

De cetaceis. *Cap.* XCIIII.

CEtacea, vtpote balenæ, vituli marini, libellæ, delphini, & prægrandes thynni, duram, concoctu, difficilem & craſſi ſucci carnem habent. Sale condita eiuſmodi moderatiora efficiuntur, iam qui ex aliis piſcibus humidiores habentur & magis excrementitij, ad condituram magis ſunt accommodi. Talis autem in condituris eſt differentia, qualis & piſcium, vnde conficiuntur. *Cetacei.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De vini viribus. Cap. XCV.

Vini facultates. QVi ſanitatis tuendę curam ſuſceperit, eum quoque vini facultates cognitas habere expedit. In vniuerſum itaque vinum omne nutrit, verùm rubens & craſſum magis: boni autem ſucci non eſt efficax. Item dulce & ipſum quidem impenſè nutrit, ſed ſtomacho nocet. Auſterum, ſtomacho quidem amicum eſt, verùm ægrè in corpus diſtribuitur, leuiúſq; alit: hoc autem minùs album. Præſtantiſſimum eſt colore fuluum. Porrò vetuſtius nouo magis & calefacit, & deſiccat. Hæ igitur vini ſunt facultates, veluti ſummatim expoſitæ. Cęterùm vinum calorem genuinum refocillat, vnde concoctio melior, & ſanguis probus euadit, cibũ per omnia corporis membra, vt quod facile penetret, deducit. Quamobrem ex morbo emaciatos reficit, corpusque ipſorum auget. Etenim cibi cupiditatem facit, pituitam extenuat, bilem per vrinam educit, & bonum colorem conciliat, animo læticiam, voluptatémque parit, & robur adiicit. Harum itaque commoditatum moderata vini potio, immoderata verò cõtrariorum occaſionem prębet, eoque temulenti, animo turbantur, deſipiunt, & graui ſomno (quæ Cataphora dicitur) premuntur. Qua de cauſa immodica vini potio diligẽter vitanda eſt, quanquam longiore temporis ſpacio interpoſito liberaliter bibere conducat. Ita namque vrina largiùs & ſudores promouentur. Vincit autem mox vomere, aſſumpta prius mulſa, quò ne paululum quidem ab eo noxæ percipiatur. Qui igitur potationi indulgebit, alio cibo non admodum repleri debet, ſed inter potãdum braſſicam elixam eſſe, & bellaria præſertim amygdala aſſumere, vt quæ capitis dolores leuent, & vomentibus nihil adferant moleſtiæ. Præſtaret autem abſinthij dilutum ante potionem bibere, vt quod omnium maximè crapulæ diſcutiendæ ſit efficax. At ſi quis roſionem à vino ſentiat, frigidam bibet: inſequenti die, abſinthij rurſus dilutum, obambulatione itidem, frictionibus, balneo & exiguo cibo reficietur.

Ebrietatis mala.

De melle & mulſa. Cap. XCVI.

Mellis vires. MEl coctum valentiùs nutrit, quàm ſubducat aluum: non coctum, è contrario, ac frigidis humidiſque temperaturis conducit: calidis, in bilem vertitur. Mulſa verò, non admodum bilioſis vtilis eſt, vt quæ in bilem degeneret. Itaque in eiuſmodi naturis dilutior mulſa rectè dabitur: iis qui

qui viſcera habent affectibus opportuna, incommoda eſt. Cæterùm hoc modo præparari mulſa debet. Octupla aquæ portio melli admiſcetur, incoquitúrq; donec ſpumare deſinat. ſpumam verò continenter ab ea tollere, ſimul atq; orta eſt oportet. *Mulſa quò præparetur.*

De ſomno. *Cap.* XCVII.

POſtea quàm omnia quæ ad victus rationem ſpectant, ſumus executi, ſupereſt vt de ſomno, eò quòd omnium poſtremus magna ex parte initur, diſſeramus. Itaq; ſomnus virium animalium (vt ita dicam) requies eſt, vtili humilitate cerebrum madefaciente proueniens. *Somnus quid.* Qui ſi rectè ineatur, multa præſtat commoda, cibum elaborat, humores excoquit, dolorem lenit, laſſitudinem ſolatur, intenta laxat: animi verò ægritudines obliterat, rationem vitiatam corrigit. Porrò tempus ſomni optimum eſt à cibo, ſed diurnus haud omnibus eſt idoneus. Tempus enim quo obdormiſcunt ad abſolutam ciborum concoctionem non ſufficit. *Somni tempora.* Interrupta enim ante horam ſuam concoctione, à meridie reſurgentes, ſubinde acidos ructus edunt, & flatibus replentur. Nonnulli verò fluctuatione ventris infeſtantur, niſi vel ex conſuetudine, vel ſufficienti ſomno vſi, eiuſmodi mala effugiant. Cæterùm optimus ſomnus eſt nocturnus, quoniam nox naturali humiditate, ſilentioque animum in ſomnum deducens, abſolutam molitur concoctionem. Item poſt ſomnum nocturnum plurima parte ad excretionem recrementorum inſtigamur. Terminus autem ſomni eſſe debet perfecta ciborum concoctio, quæ tum ructibus, tum ventris contractione deprehenditur, ſecundum quam vigilantia non inutilis, vt quæ recrementorum ex concoctione deiectionem moliatur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Itaque ſomnus. *Galenus libro tertio de cauſis pulſuum in hunc modum ſomni generationem deſcribit. Etenim ſomnus fit, cùm naturalis caliditas, vel ob defatigationem quandam & maiorem ſiccitatem ad alimentum conuerſa eſt, vel vbi propter nimiam humiditatem foras nequit extendi. Prior ſanè eſt ſalubris, & ſecundùm naturam. Secundus autem dictus, qualis in comate & lethargo, &c. Paulò poſt: Somnorum verò naturalium, ſicuti etiam vigiliarum generatio exiſtit qualis antea expoſita eſt, nempe vt ſomni fiant cùm naturalis animantium calor indiget quidem ſimul & deſtituitur copioſa* *Somni generatio.*

pioſa

piosa humiditate, eóque ad viscera & ventrem commeat: vt autem vigiliæ, cùm idem calor hac humiditate potitus fuerit abundè, vt iam naturalem habeat qualitatem, &c. Nam ex alimenti confectione multa vaporosa humiditas in ipso calore, meatibus, omnibúsque particulis intermediis suggeritur.

Mutua virium subsidia.

Virium animalium requies. *Hoc est, ipsæ quidem non agunt, sed naturalibus subsidium adferunt: eoq; præcipitur rectè, vt dum fit concoctio, etiam in vigilantibus, abstineatur à lectione, disputatione, aut cogitatione graui, ne vis naturalis aliò distrahatur, nam mutuò sibi ferunt auxilia, impedimentáque.*

Tempus somni.

Tempus somni optimum à cibo. *Intellige non statim: nam somnus statim à cibo, caput replet, vt etiam Plethoricæ dispositiones, si Galeno in Aphorismis fidem accommodamus.*

Terminus autem somni. *Non sunt audiendi qui vnum omnibus terminum somni præscribunt. Nam alij celerius, alij tardius concoquunt: hi plus assumunt, illi minus. Quare Galenus rectè in commentario de euchymia & cacochymia tradit. Quibus itaque exercitationibus plurimis vti licet, & quàm diu libet dormire, ij & cibos crassi succi, & viscosos tutò assument.*

De vigiliis. Cap. XCVIII.

Vigiliæ ex animi affectibus.

Vigilias quæ laborantes iam affligunt, ex dolore, aut febri, aut acutiore quodam casu oborientes, secundo libro de febribus persequemur: quæ autem sanos infestant, hoc loco nobis exponendæ sunt. Si igitur aliquis ob mœrorem, aut curam, aut quandam animi ægritudinem vigilauerit, primùm id quod molestat, quatenus licet, protinus amputabimus: deinde suauium sonorum auditu mens à sollicitudinibus abducenda est, id quod nonnulli leni aquæ murmure machinantur: qui enim sic permulcentur somno facilè capiuntur. Præterea balneis, præsertímque vespertinis quum bene concoxerint vtentur, ciboque humectanti, vtpote lactuca, & id genus aliis: nonnunquam nigri papaueris folia viridia obsoniis admiscebunt. Piscibus ad concoctionem promptis, vino largiore tenui & non vetusto recreari debent. Dormituri rosaceo caput perungent, aut oleo in quo papaueris capita, aut mandragora sint incocta. item anethinum non vetus somnum accersit. Noui autem qui post lassitudinem quiete subitò succedente, somno caperetur. Adhæc venus moderata idipsum præstat. Alij caput aut pedes refrigerantes, facilè somno corripiuntur. At si ex cibi copia

Somnū inducentia.

copia vitióue ſtomacho grauato vigilauerint (nam hoc etiam accidere nouimus) quemadmodum rurſus alij præter conſuetudinẽ inedia preſſi, aut modico cibo ſumpto, vigiliis ſunt infeſtati, conſiderare id, ac cauſam ſuccidere, oportet.

Vigiliæ ex cibi copia, & inopia.

De ſopore vehementi, quæ Cataphora Græcis appellatur. *Cap.* XCIX.

AT ſi è contrario alti vehementéſque ſomni, quæ Cataphora dicitur, vrgeant, ab aſſiduis lauacris, & refrigerante vnctione abſtinebimus, medicamentis pituitam per os elicientibus vtemur, atque in totum ad calidiorem victus rationem, ſicciorem imbecilliorémque ipſos traducemus, quãdoquidem huiuſmodi affectio à frigidiore vt plurimùm & humidiore materia cerebrum imbuente, accidit.

Somni nimij remedia.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cataphora. *Dictio Græca eſt, à verbo* καταφέρεσθαι, *quod eſt obdormiſcere vehementius. Vnde etiam* καταφορικὸς ὕπνος *dicitur. Latinè interpretari poßis, grauis, aut vehementis ſoporis impetum. Galenus ſub hoc nomine, alios affectus ſoporoſos videtur comprehendere,* καταφορὰς, *inquiens,* βαθείας ἐργάζεται. ἃς ὀνομάζουσιν ἀποπληξίας, καὶ κάρους καὶ κατοχάς. *Hoc eſt, Cataphoras profundas efficit, quas nominant apoplexias, & caros, & catochos.*

Cataphora. καταφέρεσθαι.

In Epiſtola Dioclis poſt συνάγχην *quid ſibi velit* νύκτωρ *non intelligo. Nihil itaque mali ſi legas* νυκτάλωπα.

Dioclis Epiſtola ad valetudinem tuendam conſcripta. *Cap.* C.

DIOCLES ANTIGONO REGI.

QVoniam tibi omnium regum [h] literatiſſimo eſſe contigit, & multum iam ætate prouecto, omnis philoſophiæ, diſciplinarúmque mathematicarum peritia excellere, exiſtimaui eam philoſophiæ partem quæ valetudinis tuendæ præcepta tradit, haud alienã à regia maieſtate fore: eoq́; tibi perſcripſi, vnde morbi hominibus oriantur, & quibus ſignis præcedentibus, quomodoq́ue ipſis ſuccurrere conueniat. Quemadmodum enim in cœlo nunquam tempeſtas ingruit, quam non indicia quædam præcedant, quibus nautæ, cæteriq́ue probè periti homines certiores reddantur, ita humanam naturam nullus inuadit morbus, quem non ſignum aliquod denuntiarit. Tu itaque ſi iis quæ à nobis dicentur, animum attendas, exactam illorum cognitionem indipiſceris.

Corporis humani partes quatuor

dipiſceris. Hominis corpus in quatuor parteis diducimus, caput ſcilicet, thoracem, ventrem & veſicam. Igitur vbi caput morbo conflictaturum eſt, hæ plurimum notæ ſolent præcedere, Vertigo, capitis dolor, ſuperciliorum grauitas: aures ſonant, tempora ſaliunt, oculi mane illacrymant, caligántque, nares oppletæ odorem non ſentiunt, dentium gingiuæ attolluntur. Quum ergo ex his aliquod accidit caput purgari oportet, nullo quidem medicamento, ſed vel hyſſopi, vel origani ſummitatibus tritis, quæ in ollula cum muſto, aut ſapæ heminæ dimidio deferbuerint, atque hoc abſorbens ieiunus os colluet, & gargarizando humores ex alto deducet, eaque capitis affectuum curatione, nulla leuior eſt alia. Optimè facit etiam ſi ſinapi mulſa calida dilutum ieiunus abſorbens gargarizet, pituitámque ex capite eliciat. Cæterùm caput operimentis prius calefacere oportet, quo pituita liquefacta, promptè effluxioni pareat. Si quis hæc ſigna neglexerit, huiuſmodi ægritudines ſolet experiri, lippitudinem, glaucomata, aurium vomicas ac eruptiones, in ceruice ſtrumas, cerebri cariem (quem σφακελόν Græci vocant) grauedinem, anginam, nyctilopa, teredines, vuam, capillorum defluxus, capitis vlcera, & dentium dolorem.

Morborũ capitis præſagia.

Thoracis morborum præſagia.

Quum autem à thorace morbus naſcetur, totum corpus incipit ſudare, thoraxque, lingua fit craſſior, ſputum ſalſum aut amarum, aut bilioſum exiſtit, dolor coſtas aut ſcapulas ſine occaſione inuadit, oſcitatio frequens, vigiliæ, ſuffocatio, ſitis ex ſomno, animus triſtior: pectus frigidum, brachia & manus tremiſcunt. Succurrendum eſt prudenter hoc modo, vomitus quàm optimè fieri poteſt, poſt cœnam ſine repletione, ſinéque medicamento citari debet: vtiles ſunt & vomitiones ante cibum, quas Græci [1] Syrmaiſmos appellant. Oportet autem eum qui ſic vomet, radiculas tenueis præſumere, naſturtium, erucam, ſinapi, & portulacam, mox aqua tepida ſuperbibita vomere. At ſi huiuſmodi indicia contemnãtur, hi morbi ſolent obuenire, Pleuritis, peripneumonia, melancholia, febres acutæ, phrenitis, lethargus, febris ardens cum ſingultu.

Morborũ vêtris præſagia.

Quòd ſi à ventre morbus orietur, hæc erunt ſigna, Venter priùs cruciatur, turbatúrq;, cibus & potio amara videntur, genua grauantur: lumbi nequeunt flecti, totúmque corpus etiam ſine occaſione laborat, crura torpent, febriculæ exiguæ affligunt. His itaque cognitis,

ventrem

ventrem prius emollire oportet, non medicamentis, ſed victu. Tutius enim eſt vti iis quibus nullus error committi poteſt, vtpote betis mulſæ incoctis, alliis elixis, maluis, lapatho, mercuriali herba, & ex melle confectionibus. Omnia ſiquidem aluo ſubducendæ ſunt. Si quod è ſignis intendatur, cnici ſuccum omnibus decoctis admiſcere oportet, vt quæ ſuauiora & ſine periculo ſint. Iam & læuis braſſica in aqua largiore cocta, eiúſq; ſuccus ad heminas quatuor potus cum melle & ſale, vtilis eſt: vel ciceris, aut erui decocti aquam eodem modo ieiunus vtiliter bibet. Qui nullam eiuſmodi ſignorum rationem habent, ij his morbis tentari ſolent, Alui profluuio, inteſtinorum torminibus, eorúmque læuitate, [m] ilio, coxendice, febre tertiana, podagra, apoplexia, hæmorrhoidibus, morbo articulari. A veſica qui naſcuntur morbi, hæc dabunt ſigna: Pleni ex cibo modico eſſe videntur, inflationes ventris vrgent, ructus, pallor totius corporis, ſomni graues, vrina liuida, & vix erumpens, naturalia tument. Quum itaque huiuſmodi notæ apparuerint, odoratis vrinam cientibus tutiſſimè occurrere malo oportet. Itaque fœniculi apiiq́ue radices, vino albo odorato madefacito, atque huius diluti cyathos duos, mane ieiuno ſingulis diebus propinabis cum aqua dauci, ſmyrnij, helenij, quodcunque horum habueris, nam omnia proficiunt: adhæc aqua ciceris macerati cum vino idem efficit. Qui hæc ſigna negligunt, hos morbos expectent, aquam intercutem, lienem magnum, iecoris dolores, calculos, renum cruciatus, vrinæ ſtillicidium & ventris tumorem. In omnibus huiuſmodi indiciis infantes ſanè leuiori, adultos acriore curatione tractabimus. [n] Cæterùm anni ſolſtitia in quibus hæc ſolent ingruere ſilentio prætermittenda non ſunt, ſed quæ in ſingulis alimenta conueniant, paucis exequemur, auſpicati ab hyemali.

Morborũ veſicæ præſagia.

Mutationibus temporum corpora affici.

Solſtitium hyemale.

SOLSTITIVM itaq; hyemale vſque ad vernum æquinoctium auget in hominibus diſtillationes humiditatéſque, ac propterea calidioribus vti cibis, [o] parciore potu, ſed meraciore, atque ex origano bibere oportet, nec non veneri indulgere. Numerantur dies ad æquinoctium, nonaginta.

Aequinoctium vernum.

HOC tempore pituita in hominibus creſcit, & dulcis ſanies

nies ſanguinis, vſque ad vergiliarum ortum, P eoque tunc maximè ſuccoſa acriaque aſſumi debent, corpus exerceri, & venus. Sunt autem ad vſque vergiliarum ortum dies ſex & quadraginta.

Vergiliarum exortus.

HOC tempore bilis amara augetur, amaraque ſanies, vſque ad æſtiuum ſolſtitium, dulcia omnia tunc quæ aluum moueant, conueniunt, venus quàm parciſſimè exercenda, hinc ad ſolſtitium æſtiuum dies quinque & quadraginta exiſtunt.

Solſtitium æſtiuum.

HOC anni tempus atram bilem aduſque æquinoctium autumnale promouet, quapropter aqua frigida atque odoratis omnibus vtendum eſt: venus pernicioſa: aut innocentius ſaltem quæ de ea præſcripſimus adhibeto. Porrò ſunt ad æquinoctium autumnale, dies tres & nonaginta.

Aequinoctium autumnale.

HAEC anni pars pituitæ copiam generat, tenuéſque defluxiones, donec vergiliæ occidant. Conuenit igitur tunc humores ex capite elicere, atque acerrima, q maximéq; ſuccoſa aſſumere, vomitum rariſſimè citare, exerceri, atque concubitum vitare. Numerantur ad vergiliarum occaſum dies ſex & quadraginta.

Vergiliarum occaſus.

HOC tempore pituita aduſq; ſolſtitium hyemale in hominibus redundat, quam ob rem acerbiſſima quæque, vinum ſuauiſſimum aſſumere oportet, pinguibúſque vti & exercitari. Sunt autem ad ſolſtitium hyemale dies quinque & quadraginta.

CORNARII.

h *Quandoquidem contigit tibi vt omniũ regum maximus muſicus ſis, & plurimo tempore vixeris, omníſque philoſophiæ peritus ſis, & in mathematicis diſciplinis primas teneas, arbitratus ſum, &c.*

i *temporum pulſationes, oculi mane tument. In Græcis habetur,* νυγμοὶ κροτάφων, οἱ ἢ ὀφθαλμοὶ τὸ πρωῒ δακρύουσι. *Sed vetuſtiſsima quædam tranſlatio* σφυγμοὶ *legit pro* νυγμοὶ, *& pro* δακρύουσι *habet* οἰδέουσι, *quam nos ſecuti ſumus.*

K *Angina, capitis vlcuſcula manantia achores appellati, teredines. Græca hîc corrupta ſunt,* συνάγχη, νύκτωρ, τερηδόνες. *Vox enim* νύκτωρ *per ſe nihil hîc ſignificat, nec ad anginam præcedentem, nec*

ad tered

ad teredines sequentes referri potest. Proinde pro νύκτωρ legendum ἄχωρ, id est vlcusculum capitis manans. Videntur autem non ineptè ἀχῶρες teredinibus præmissi: sunt enim τερηδόνες ossis capitis caries, ob quam cutis de capite alia atque alia parte discedit. Vetus translatio, cuius proximè mentionem feci, videtur πνιγμοὺς legisse pro νύκτωρ, habet enim suffocationem, quæ & ipsa anginam non malè sequitur.

l *Commodi sunt & ieiuni vomitus, quos aliqui Syrmaismos appellant. Gal. in Glossis Hippocraticis συρμαῖαν purgationem moderatam eorum quæ in ventre sunt esse dicit. Et comm. 2. in Hippoc. de Articul moderatas euacuationes, siue per sedem, siue per vomitum fiant, veteres συρμαισμοὺς vocasse scripsit. Proinde etiam Paul. ieiunos vomitus ita aliquos appellare dicit, nimirum non ab accepto cibo, sed dato medicamento ortos.*

m *Voluulo.*

n *Scripsi autem tibi etiam de mutationibus temporum per annum, in quibus singula fiunt.*

o *Et partius bibere, & vinum meracius bibere. Græcè pro ἀκρατέστερον, lege ἐγκρατέστερον, id est parcius, & non liberalius, quum alioqui corpus sit fluxionibus obnoxium. Sed tamen ἄκρατον, id est meracum bibere ad humorum videlicet concoctionem præcipit, quod ἀκρατοποσίαν vocat.*

p *Vtere igitur odoratissimis ac acribus cibis. Græcè habetur, χρῶ τοῖς ὀπωδεστάτοις καὶ δριμέσι. Verùm acria cum succulentis non cohærent, nec tempus æquinoctij verni pituitam augens succosos cibos exigit. Lege igitur τοῖς εὐωδεστάτοις pro τοῖς ὀπωδεστάτοις.*

q *Ac odoratissima exhibere. Hic quoque legendum εὐωδέστατα pro ὀπωδέστατα. Atque ita legit veteris illius translationis author, qui vtroque loco odoratos, & acres cibos habet.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

PAVLI AEGINETAE LIBER SECVNDVS DE FEBRIBVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

***

CAPVT I.

Morbi similariũ partium, simpliciores, febriles.

ABsolutis de valetudine tuenda præceptis, exequi aggrediemur, quomodò eos qui morbis iam cõflictantur, restituamus, à similarib. vtpotè simplicioribus morbis exorsi: quales nimirum sunt, quos febriles appellant. Rursus igitur nos Oribasij compendio, quod ex Galeni sanè potissimũ, & aliorum prætereà compluriũ commentariis est excerptum, vtentes, paucula quoque ab illis omissa adiungemus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Liber hic secundus de febribus, & earum accidentiis facili tractat compendio, ex Galeni opere de medendi ratione ad Glauconem magna ex parte transcriptus. Nonnulla verò Paulus noster ex opere de Crisibus, pauca ex Prognosticis Hippocraticis, quædam ex aliis autoribus sumpsisse videtur. Cæterùm à morbis similaribus auspicatu-rum se dicit, qui quatuor constant intemperaturis, Quia verò calida omnium est efficacissima, meritò ab hac appellationem desumpsit, febres, morbos nominans similares, qui nimirùm etiam simpliciores dicuntur. Compositos in tertio quartoq; volumine persequetur.

Oribasij compendio. *Iulianus olim Imperator medicinam suo tempore vagam amplámque intelligens, præstantissimos ex omni regione medicos Romæ colligendos magno studio curauit, delegítque ex vniuerso illorum numero septuaginta duos, qui diuersis antiquorum autorum monumentis euolutis examinatísque, necessaria magis in artem medicam compendiosa ratione comprehenderent. Hi*

igitur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

igitur omnes, sua prius ratione & via, singulatim explicata, vno tandem consensu scribendi prouinciam Oribasio vt facilè principi, doctissimoq; tradiderunt. Is varia Galeni opera, aliorúmque nonnullorum perscrutatus in compendium quoddam septuaginta duobus libris comprehensum (tot enim fuerant conuocati medici) artificiosè redegit. Paulus autem Aegineta opus hoc maius esse animaduertens, quàm vt iter facturo circunferri possit: aut ab homine tenuioris fortunæ comparari, in septem tantùm libros constrinxit.

Ex Galeni sanè. *In Græco malè legitur* ἐκ τοῦ Γαληνοῦ ὧ μὲν ὡς μάλιστα. *Hîc* ὧ *est superfluum: ac legi debet* Γαληνοῦ μὲν ὡς μάλιστα.

Quot, & quæ principalia in morbis potissimùm febrilibus perquirenda. *Cap.* II.

PRimùm quidem perquirere conuenit, morbus salutémne promittat, an mortem minetur: & si polliceatur salutem, vtrum acutus sit, an longus. Hæc sanè in aliis quoque magnis affectibus commodè quæruntur. Tertium quoque, nunquid vna vice crisim experturus, quod febribus potissimum peculiare est, an particulatim soluetur. *Tria primũ in morbis considerãda.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vna vice. *In Græco est* ἀθρόως, *quod cumulatim signat, ac vna vice. Celsus dixisset semel. Contrarium huic* κατὰ μέρος, *&* κατ' ὀλίγον, *quod est, particulatim, & paulatim, multísque vicibus. Quandò scilicet morbi in abscessum finiunt pluribus diebus fit crisis.* *ἀθρόως.*

Ex Galeni commentariis, quale morbi principium dicamus.

CAPVT III.

NEque enim capitis dolores & febris idem existunt, quẽadmodùm neque vigilia, & cibi fastidium, totiúsque corporis grauitas, aut sensus lassitudinis: verùm vnumquodque horum licet à febri sit diuersum, ipsam tamen denuntiat. Porrò febris inuadens, præsertim acuta, neque nos potest, neque imperitum aliquem latere. Sed finge, si placet, etiam latere: miraculum tamen indicauerim, si hora amplius ægrum subterfugerit. Quamobrem illud tempus morbi esse principium dicemus, quo manifestò febricitare incipientes decumbant. *Principiũ morbi.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Neque enim capitis. *Ex Galeni* I. *de diebus decretoriis hæc transcripta sunt. Desideratur autem in Paulo vocula,* δὲ, *habet enim* πυρετὸς εἰς βάλλων, *pro* πυρέττεις δὲ εἰς βάλλων.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Aliquem latere. *Galenus addit emphaseos gratia κἂν ἀναισθητότατ@ ᾖ, hoc est, etiamsi stupidissimus, & ab omni alienus sensu fuerit.*

Vnde cognoscendum, morbúsne sit sanabilis, an perniciosus.

CAPVT IIII.

Signa perniciosa.

Lethales notæ sunt, facies cadauerosa, nares acutæ, oculi concaui, reliquáque ab Hippocrate commemorata: si hæc neque ex vigilia, neque euacuatione, neque inedia acciderint. Item in propinquo mors est, si ægri lumen refugiũt & illacrymant, non ex quadam à foris accidente causa: neque tamen oculis peculiari vicio obnoxiis. Ad hæc si alter ex his minor appareat: quæque in iis alba esse debent, rubescant, aut liueant, aut nigricent. Aut si [r] pituita ipsis inhærescat, pérque somnum alba oculorum appareant palpebris extrorsum non commissis, nisi ea larga vacuatio expresserit, aut ex consuetudine ipsis hoc acciderit. Iam illa mortis sunt indicia, dentibus stridere, aut desipere, aut in veste floccos legere, aut festucas carpere. Attendendúmq; est ad decubitum: nam si æger supinus cubat, & veluti resolutus, vel si etiam deorsùm à lecto ad pedes delabatur, extremam imbecillitatem fatetur. Multò adhuc peius est, frigidum spiritum ex naribus, & ore elidere: item [s] pulsus languidus crebérque, & deficiens: item si æger ad animi deliquium sudore digeratur, perniciem præsagit. Si igitur omnia, quæ retulimus indicia, aut plura ex his appareant, aut etiam pauciora, sed valida, nullúmque salutis argumentum affulserit, periculum mortis ineuitabile signat. Contrà spirandi facilitas, pulsus vegetior, mens sibi constans, bene erga cibum oblatum affici, adhæc facies iacentísque habitus sani similis, bona indicia sunt, & salutaria. In vniuersum quæ à naturali habitu maximè abhorrent, pestifera sunt: quæ verò ipsi respondent, salutaria. Cæterùm præsagia ex vrinis, deiectione, & sputo, paulò post exequemur.

Signa salutaria.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Lethales notæ. *Subsequentes scilicet, facies cadauerosa, sano quàm dissimillima, vt quæ mortuum imitetur, vndè Græcis νεκρῶδης dicitur. Nam si ex Hippocratis sententia, similis sit sani præsertim ipsius, qui nunc ægrotat, faciei, optimè sperandum est. Porro notæ hæ sunt in morbis acutis, diuturnis, animi defectionibus, doloribus, item omnibus defunctis. In faciei autem, quòd imprimis appareant, & vim*

νεκρῶδης.

& vim obtineant maximam. Cadauerosa : quoniam natura debilitata, non amplius sanguinem & spiritum in hanc suppeditat.

Nares acutæ. *Ita Celsus interpretatur. Nescio cur Laurentianus Nasus compressus verterit, quod Græcis dicitur ὀξεῖα ῥὶς. Sunt autem nares acutæ, aut ob aliquam causam carnosas animalium partes consumentem, corrumpentémque, aut ob debilitatem caloris natiui, qui non magis in extimas corporis partes extendi potest, sed in visceribus solis exiguus remanet. Quò fit, vt non amplius tantum sanguinis, aut spiritus in partes illas affluat. Cùm autem in naso osseæ partes & humidæ carnosæq; sint inuicem commissæ: deinde quùm osseæ propter terrestrem ipsarum substantiam similes permaneant, humidiores autem consumi facilè poßint, & in se concidere ob inopiam tum spiritus tum sanguinis, fit vt nasus gracilescat.* *Laurentianus.* *Nares acutæ.*

Oculi concaui. *Ob easdem causas fiunt : sed quantò extremo naso humidiores, molliorésque existunt, tantò citius cauantur. Imò etiam spiritus animalis copiosi participes existunt, & caloris non pauci, quibus ipsi destituti meritò contrahuntur. Cadauerosa igitur facies quæ sequentia apud Hippocratem obtinet, in diuturnis sæpè morbis visitur: raro per initia, ob quod & periculosißimum est, & in acuto morbo prorsus lethale: tanquàm ne occasionem quidē habuerit à tempore. In morbis autem longis non adeò lethale: ita nec in frigido loco, hyeme, statu aëris frigido, & senectute : qui a morbus naturæ respondet.*

Si hæc neque. *Aut tali aliqua manifesta causa, minus periculosum est, quàm si ob morbi maliciam, etsi præstaret, neque ab eiusmodi causis virtutem prorsus debilitari. Celsus optimè hanc sententiam lib. 2. exprimit Latinè. Si hæc, inquiens, ita sunt, vt neque vigilia præcesserit, neque ventris resolutio, neque inedia. Dixit autem Hippocrates neque ex vigilia : quia ex hac oculi, veluti chorda ex siccitate tenduntur.* *Vigiliæ.*

Vacuatione. *Intellige per alui profluuium, & mordicationem, vt Galenus apud Hippocratem interpretatur. Verùm Hippocrates habet τὰ τῆς κοιλίας ἐξυγρασμένα ᾖ σφόδρως, quod est: Aluus vehementer humectata. Celsus dixit ventris resolutio. Paulus vtitur dictione κενώσεως.* *Vacuatio.*

Aut inedia. *Hippocrates dixit λιμῶδές τι, quasi famelicum aliquid, aut fames quædam Paulus ex Galeno ἀσιτία, hoc est, inedia, Cæterùm & alui resolutio vehemens, & inedia corpus siccant, adeò quandoque, vt per se emortuam hanc faciem inducant.* *Inedia.*

Si oculi lumen refugiunt. *Hoc est, auersantur, ob visoriæ*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

facultatis imbecillitatem. Quæ quùm propter instrumentorum affectionem laborat, quemadmodùm in lippitudinibus, aut ob alium quendam fluxum præter naturam quidem est, non tamen mortale: cùm autem per se afficitur, lethale.

Hippocrates. Celsus.

Illacrymant, non ex quadàm. *Hippocrates habet* ἢν γὰρ τὴν αὐγὴν φεύγωσιν, ἢ δακρύωσιν ἀπροαιρέτως. *Hoc est: Si enim lumen refugiunt aut illacrymant citrà voluntatem: nimirùm ob facultatis retentoriæ imbecillitatem. In Hippocrate additur:* ἀποστρεφῶσιν, *quod est, peruertuntur. Celsus simpliciter dixit, si præter hæc oculi quoque lumen refugiunt, & illacrymant. Paulus autem pulchrè distinguit, causa tum exteriore tum interiore, quæ sanè vtraque lacrymas sæpè in oculis mouet.*

Ad hæc si alter ex his minor. *Quæ nota facultatem ipsam dispensantem emori significat.*

Album oculi.

Quæque in iis alba. *Sicut in lippitudinibus quibusdam & ebriosis nonnullis. Indicium verò est plenitudinis in cerebro, eiúsque membranis: interim & inflammationis. Vtróque enim modo sanguis ad oculorum venas exprimitur. Album oculi pars est pupillam ambientis pericranij extremitas.*

Aut nigricent. *Refrigerata scilicet. Refrigerantur autem emortua. Idcircò mali colores perpetuò apparent.*

Pituita apud Celsum in oculis pro Græcorum λῆμαι.

Crassior pituita. *Græcè* λῆμαι, *quod Plinius lib. 23. cap. 1. dixit, Græco vsus vocabulo, vel, inquiens, si Lemæ in oculis erunt. Nos Celsum imitati lib. 2. de indiciis mortis, quod caput ex Hippocrate transtulit, diximus, pituita. Habet ille, pituitáque in iis innatans nouissimè angulis inhærescit. Cæterùm Galenus Lemas exponens, dicit semicocti alimenti esse recrementum. Nam facultas oculum dispensans imbecilla, allatum nutrimentum nequiuit concoquere. Iam fiunt etiam Lemæ in lippitudinibus tum ob humiditatis præter naturam copiam, tum ob instrumentorum vicium.*

Per somnum alba. *Ex 14. cap. prognosticon Hippocratis sumpta videntur. Ita verò apparent, ob imbecillitatem facultatis palpebras mouentis, cùm citra causam exteriorem constituitur.*

Stridor ex quib. causis

Stridere dentibus. *Hippocrates adiicit, quibus à pueritia consuetum non est. Fit autem ex cerebri offensione, & per se delirium significat: cum delirio autem, mortem. Cæterùm fiunt stridores dentium, cùm temporales & masticatorij musculi modo conuulsorio mouentur. Quibusdàm accidit, ipsis tantùm musculis affectis, vel ab origine, vel posteà ex quadam causa. In nonnullis principio neruorum in eiusmodi affectionem deducto, vndè potissimùm illorum*

quæ

quæ ab eo nata sunt, conuulsiones fiunt, vt hic neruorum musculus insertorum.

Aut in veste floccos legere. *Hoc Græcè dixit Paulus vnico verbo* κροκιδίζειν, *quod Hippocrates* τὰς κροκίδας ἀπὸ τῶν ἱματίων ἀποτίλλειν *dixit capite vigesimo octauo. Celsus hoc interpretatus libro secundo ait: Si in veste floccos legit, fimbriásque deducit. Id autem fit corporis humoribus ad caput exhalantibus, quorum vapore purus ille pupillæ humor inficitur, vndè prædictæ oriuntur imagines, vt in suffusis. Vbi enim niger aliquis, aut crassus antestat, lumen visorium prohibens foras excedere, pro humoris subsistentis natura, imagines generantur.* κροκιδίζειν.

Si æger supinus. *Hoc à decubitu iudicium sumptum est. Galenus in prognostica Hippocratis capite septimo scribit, id neque ad salutem, neque ad mortem habere momentum, sed medium esse, aut parum ad alterum declinare. At si consuetum ægro est, ità cubare, & medicum ingredientem non reuereatur, ex bonis signis est. Sin autem consuetum non est, & medicum reuereatur, malum est.*

Veluti resolutus. *Græcè est* οἷον παρειμένον. *Nam* πάρεσις *idem quod* παράλυσις. *Sed illa incertis quibusdam partibus, hæc in toto corpore obuenire dicitur. Sit igitur, veluti artubus resolutis.* πάρεσις.

Fortè idem est quod dixit Hippocrates: καὶ χεῖρας καὶ τράχηλον, καὶ σκέλεα ἔχειν ἐκτεταμένα. *Hoc est, & manus & ceruicem & crura habere extensa: non contracta. Celsus dixit: vbi supinus æger iacet porrectis manibus & cruribus.*

Vel si etiam deorsum. *Hoc inquit Galenus facultatis corpus gubernantis abolitionem testatur. Celsus dixit, vbi deorsum ad pedes subinde delabitur.*

Spiritum. *Hoc est, totam respirationem: frigidum, ob extinctionem caloris natiui. Græcè est* ἀναπνεῖν, *quod est, respirare Celsum secutus dixi spiritum elidere.* ἀναπνεῖν. spiritum elidere.

Item pulsus languidus. *Hippocrates pulsus non meminit. Languidus autem, quem alij obscurum vertunt, imbecillitatem virtutis fatetur. Creber, magnam necessitatem. Deficiens per interualla, aut vt percipi vix possit, extremam debilitatem.*

Sudore digeratur. *Græcè est* ἱδροῦν συγκοπτικῶς, *quasi dicas sudare ad syncopen. Vide Hippocratem. Celsus in Cardiaco dixit: Id autem nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur.* ἱδροῦν συγκοπτικῶς.

Pulsus vegetior. *Græca dictio est* εὐσφυξία, *quasi dicas, bona pulsatio. Hoc est mediocris magnitudine, frequentia & ce-* εὐσφυξία.

leritate: æqualis sibi per omnia.

προσφορὰ. Bene ergà cibum. *Paulò aliter sonant verba græca, εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς. Hoc est: bene habere ad oblationem, intellige cibi.*

CORNARII.

r *Sordes, λῆμαι.*

s *Pulsuum obscuritas & densitas. ἡ τῶν σφυγμῶν ἀμυδρότης καὶ πυκνότης.*

† *De* [t] *signis longæ valetudinis.* *Cap.* v.

† In vetusto Cod. habetur de signis acuti & longi morbi.

Goup.

Morb. peracutus.

Acutus.

Longus.

QVatuor notis morbi dignoscuntur: ipsorum motu ægrotantis habitu, pulsu, febrium specie. Motu quidem in eum modũ: si quatuor particularis accessionis tempora, ocyus & breuissimo spatio [u] inuaserint, peracutus erit affectus, cuius extremus terminus est septimana, magna verò ex parte quarto die crisim experitur. At si longiùs quidem quàm hic afflixerit, sed duodecim horarum spacium non excedat, acutus prædicitur qui intrà quartumdecimum diem potissimùm iudicatur si verò in plures horas prorogetur, vt initium duntaxat, & incrementum longiore tum diei tum noctis tempore absoluat, talis morbus longus existit. At si particulares accessiones morbus non habeat, sed indè ab initio adusque finem continuet, tanquàm vna sit accessio, veluti in continuis, etiam hunc nimirum acutis adscribes. Aegrotantis habitu hoc pacto deprehenduntur. Si quidem facies, & totum corpus reliquum collabatur, acutum morbum præsagire est. Si prorsus nihil emacrescit, longus erit: quippe copia materiæ longiore spatio concoquendæ signatur. Ex arteriarum motu ita diuinabis. Magnus pulsus, vehemens, citatus, creber, acutum morbum indicabit: contrarius, longum. A febrium specie hunc in modum, quatenus calidæ & vrentes, acutum signant morbum, mitiores autem & veluti delitescentes, diuturnum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si quatuor particul. *Quùm nimirùm materia est extra vasa. Sicut autem morbus totus quatuor, habet tempora: principium, augmentum, statum, & declinationem, ita quoque particulares accessiones. Vide Galenum de morborum temporibus, & de totius morbi temporibus, quem librum nos latinitate donauimus.*

Cuius extremus. *Hoc est, longissimus, quasi dicas: Si longissimè producatur, in septimana iudicatur. Nam, teste Galeno, exactè*

peracu

peracutus is est, qui quartum diem attingit. Non exactè, qui ad septimum vsque producitur. Ita inter acutos, alius exactè acutus, qui ad vsque diem quartum decimum producitur. Non exactè verò, qui vsque ad vigesimum durat, quanquam & ipse acutus sit. Sin autem inde in quadragesimum incidit, acutus ex decidentia, quem Græci κατὰ μετάπτωσιν *appellant.*

Quarto die crisim. *Nam quarto plerunque soluunt, aut occidunt. Si multùm, ad septimanam perdurant.*

Sed duodecim. *Quæ accessionis longitudo maxima est, tertianæ exquisitæ dictæ, quæ intra quartumdecimum, hoc est, antequam omnino prætereat, soluitur.*

Talis morbus longus. *Vt est quartana, & semitertiana, tertiana non exquisita.* *Longus.*

At si particulares. *Galenus libro 2. Duplex autem horum acutorum quoque natura est. Vel enim accessionum remissiones in exactam integritatem finiunt, vel continua semper febris manet, quæ particulares accessiones non habet, materia in maioribus viscerum vasis subsistente.* *Acutorum duplex natura.*

Siquidem facies, & totum. *Intellige primis diebus. Nam fieri potest, longo tempore ex parua febri, vt corpus modicè collabatur. Modicè autem dixit: quia nimium consumi & præter rationem, facultatis retentoriæ imbecillitatem testatur. In codice Græco, superflua est particula* εἰ. *Nam legi debet:* τὸ πρόσωπον, καὶ τὸ λοιπὸν, *&c. non autem* τὸ πρόσωπον εἰ καὶ τὸ λοιπὸν, *nam vna hæc vocula sententiam peruertit.*

Si prorsus nihil. *Græcè est:* εἰ δὲ παντάπασιν ἀσύμπτωτον, *quod est: Sin autem omnino non collapsum est. Celsus Latinius lib. 2. cap. 4. de signis longæ valetudinis dicit: Vbi æger pro spatio parum emacrescit.* ἀσύμπτωτον.

Ex arteriarum motu. *Magnus pulsus, qui in omnem distantiam attollitur, fit ob magnum refrigerij vsum. Citatus, vbi magnitudo pulsus non sufficit, additur Celeritas. Sicuti cùm qui magno incedit passu, non potest iter institutum tempestiuius absoluere, nisi eundem gradum acceleret. Creber, celeritatem adhuc adiuuat, dum breuem facit ab opere quietem. Veluti qui nunquam intermittit, verùm semper iter repetit, quod celeriter perficit, atque maximum vsum refrigerij indicat. Vehemens, robustis viribus, natura strenuè se ad fuliginosa excrementa expellenda accingente.* *Pulsus. Magnus. Citatus. Creber. Vehemens.*

Contrarius longum. *Hoc est: Paruus, tardus, rarus, languidus. Paruus quia tantus calor non est, qui refrigerari valde requi-* *Paruus. Tardus. Rarus.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

rat, aut viribus imbecillis, materiáue oppreßis.

Quatenus calidæ & vrentes. *Subaudi ad tactum. Hæc sumpsit ex libro primo Galeni ad Glauconem, capite de curatione doloris capitis.*

Delitescentes. οἷον σμυχόμενοι, *Græcè est. Interpretantur autem Grammatici* σμυχόμενοι, ἀφανιζόμενοι, *quod est, non apparentes. Galenus vtitur hoc verbo, præterquàm in libro suprà citato: secundo etiam de iudicatoriis diebus. Qui nanque, inquiens, ad quartumdecimum, aut vigesimum diem morbi prorsus acuti exciderunt,* σμυχόμενοι *hi planè inceperunt tanquam* σμυχόμενοι, *lento motu. Nihil refert etiam si interpreteris, mitiores & languidæ. Habetur in codice Græco ante* σμυχόμενοι *dictio* μαλθακώτεροι, *fac tu* μαλακώτεροι.

CORNARII.

t *Vnde cognoscamus acutum aut diuturnum morbū. Et mox: Morbi tempus ex quatuor notis cognoscitur.*

v *in minimo tempore præterierint,* ἐν ἐλαχίστῳ παρέρχοιντο χρόνῳ.

Quomodo præsciemus an morbus iudicium subiturus soluendúsue sit. *Cap.* VI.

HOc quoque præscire licet ex iis quæ modò sunt nobis dicta, nempe ex febrium specie & tempore. Forsan autem totum ex febrium specie. Siquidem calidæ & perurentes, breui finiuntur, & excretionibus solui solent. Mitiores, leuioresque prorogantur diutius, & in abscessus magna ex parte erumpunt. Hinc liquidò constat non solùm quando morbus soluetur, sed etiam quo pacto. Acuti enim potius per excreta iudicantur: quemadmodum rursus longiores, per abscessus.

Crisis per excretionē, per abscessus.

Magna ex parte. *Rectè dicitur, magna ex parte: quoniam plurimi longi affectus, teste Galeno libro secundo de diebus decretoriis, etiam excretionibus finiuntur, sed non manifestis. Potißimùm autem abscessibus, & concoctione. Qui enim ad quartumdecimum crudi sunt, non ante quadragesimum soluuntur.*

De diebus decretoriis. *Cap.* VII.

DIerum decretoriorum alij de ægris frequenter, cum fide, salubriter, perfectè, manifestò, & insigniter iudicāt: alij contrario his modo. Tertius decimus medium quēdam inter vtrunque dierum genus ordinem habere monstratus est. Ac sunt ex ipsis, qui vel exiguum naturæ impetum nacti de morbo possunt decernere: quemadmodum septimus, & quartus decimus: plerique verò, nisi in vehementibus natu-

ræ motibus, morbos neutiquam poſſunt per criſim ſoluere. Verùm nec vniuerſi boni, ſimili inter ſe modo boni ſunt: nec omnes mali, pari ratione ſunt mali. Item nec certo ordine bonitatem malignitatémue obtinent. Qui igitur primi ſunt ordinis, nempe bonorum numero cõprehenſi, hunc in modum ſe habent. Præſtantiſſimi omnium ſunt, ſeptimus, & quartuſdecimus: mox nonus, vndecimus, & vigeſimus: deinde decimuſſeptimus, & quintus: hos ſequitur quartus, poſt hunc tertius, & decimuſoctauus. His contrarij, ad ſecundum ordinẽ referuntur: peſſimus, quique cum periculo, nec clarè de morbis iudicat, ac veluti ex aduerſo ſeptimo diei opponitur, ſextus eſt. Huic conſimiles, octauus, & decimus: ſecundùm quos duodecimus, ſextuſdecimus, & decimuſnonus habentur. Medius horum eſt, & tertiuſdecimus, nec ita repudiandus ſicut ordini ſecundo aſcripti: nec tam fœliciter morbum poteſt ſoluere, quàm qui ad primam claſſem pertinent. Atque hoc dignitatis ordine Galenus eſt vſus. Numerorum verò ordine boni ſunt, tertius, quartus, quintus, ˣ vndecimus, quartuſdecimus, decimuſoctauus, vigeſimus: mali autem ſextus, octauus, decimus, duodecimus, ſextuſdecimus, decimuſnonus. Inter hos medius conſiſtit, tertiuſdecimus. Porrò ex his decretoriis nonnulli quoque aliorum ſunt indices, quos Hippocrates appellauit ſpeculatorios, eò quòd iudicia alio die decretorio futura prænuntient, contemplandaq́; exhibeant: exempli gratia, quartus, iudicium ſeptimo die futurum præmonſtrat: dum videlicet ſudores quoſdam, aut madores, aut eiuſmodi particulares vacuationes molitur, aut ſignificationes prius non factas, aut cõcoctionis notas repræſentat. Iam verò Galenus etiam ſexti, licet non boni, quartum eſſe indicem aſſerit. Vndecimus quartidecimi index eſt: ſeptimuſdecimus autem, vigeſimi. Itaque ad quartumdecimum vſque diem valentiſſima de morbis fiunt iudicia: proximè ſuccedunt, qui vſque ad vigeſimum habentur. Qui poſt hunc aduſque quadrageſimum porriguntur, paulatim vehementiam remittunt. Primæ dignitatis ſunt, vigeſimuſſeptimus, trigeſimuſquartus, & quadrageſimus. Hos ſequuntur, vigeſimuſquartus, trigeſimuſprimus, trigeſimuſſeptimus. Qui verò dies reliqui à vigeſimo aduſque quadrageſimũ intercedunt, omnes iudicij ſunt expertes. Sicut qui poſt quadrageſimum habentur, omnes

Dies iudicatorij ordine dignitatis.

Dies iudicatorij ordine numerorum.

Dies indices & ſpeculatorij.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

rat, aut viribus imbecillis, materiáue oppreßis.

Quatenus calidæ & vrentes. *Subaudi ad tactum. Hæc sumpsit ex libro primo Galeni ad Glauconem, capite de curatione doloris capitis.*

Delitescentes. οἷον σμυχόμενοι, *Græcè est. Interpretantur autem Grammatici* σμυχόμενοι, ἀφανιζόμενοι, *quod est, non apparentes. Galenus vtitur hoc verbo, præterquàm in libro suprà citato: secundo etiam de iudicatoriis diebus. Qui nanque, inquiens, ad quartumdecimum, aut vigesimum diem morbi prorsus acuti exciderunt,* σμυχόμενοι *hi planè inceperunt tanquam* σμυχόμενοι, *lento motu. Nihil refert etiam si interpreteris, mitiores & languidæ. Habetur in codice Græco ante* σμυχόμενοι *dictio* μαλθακώτεροι, *fac tu* μαλακώτεροι.

CORNARII.

t Vnde cognoscamus acutum aut diuturnum morbū. Et mox: Morbi tempus ex quatuor notis cognoscitur.

v in minimo tempore præterierint, ἐν ἐλαχίστῳ παρέρχοιντο χρόνῳ.

Quomodo præsciemus an morbus iudicium subiturus soluendúsue sit. Cap. VI.

HOc quoque præscire licet ex iis quæ modò sunt nobis dicta, nempe ex febrium specie & tempore. Forsan autem totum ex febrium specie. Siquidem calidæ & perurentes, breui finiuntur, & excretionibus solui solent. Mitiores, leuioresque prorogantur diutius, & in abscessus magna ex parte erumpunt. Hinc liquidò constat non solùm quando morbus soluetur, sed etiam quo pacto. Acuti enim potius per excreta iudicantur: quemadmodum rursus longiores, per abscessus.

Crisis per excretionē, per abscessus.

Magna ex parte. *Rectè dicitur, magna ex parte: quoniam plurimi longi affectus, teste Galeno libro secundo de diebus decretoriis, etiam excretionibus finiuntur, sed non manifestis. Potißimùm autem abscesßibus, & concoctione. Qui enim ad quartumdecimum crudi sunt, non ante quadragesimum soluuntur.*

De diebus decretoriis. Cap. VII.

DIerum decretoriorum alij de ægris frequenter, cum fide, salubriter, perfectè, manifestò, & insigniter iudicāt: alij contrario his modo. Tertius decimus medium quēdam inter vtrunque dierum genus ordinem habere monstratus est. Ac sunt ex ipsis, qui vel exiguum naturæ impetum nacti de morbo possunt decernere: quemadmodum septimus, & quartus decimus: plerique verò, nisi in vehementibus natu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ræ motibus, morbos neutiquam possunt per crisim soluere. Verùm nec vniuersi boni, simili inter se modo boni sunt: nec omnes mali, pari ratione sunt mali. Item nec certo ordine bonitatem malignitatémue obtinent. Qui igitur primi sunt ordinis, nempe bonorum numero cõprehensi, hunc in modum se habent. Præstantissimi omnium sunt, septimus, & quartusdecimus: mox nonus, vndecimus, & vigesimus: deinde decimusseptimus, & quintus: hos sequitur quartus, post hunc tertius, & decimusoctauus. His contrarij, ad secundum ordinẽ referuntur: pessimus, quique cum periculo, nec clarè de morbis iudicat, ac veluti ex aduerso septimo diei opponitur, sextus est. Huic consimiles, octauus, & decimus: secundùm quos duodecimus, sextusdecimus, & decimusnonus habentur. Medius horum est, & tertiusdecimus, nec ita repudiandus sicut ordini secundo ascripti: nec tam fœliciter morbum potest soluere, quàm qui ad primam classem pertinent. Atque hoc dignitatis ordine Galenus est vsus. Numerorum verò ordine boni sunt, tertius, quartus, quintus, x vndecimus, quartusdecimus, decimusoctauus, vigesimus: mali autem sextus, octauus, decimus, duodecimus, sextusdecimus, decimusnonus. Inter hos medius consistit, tertiusdecimus. Porrò ex his decretoriis nonnulli quoque aliorum sunt indices, quos Hippocrates appellauit speculatorios, eò quòd iudicia alio die decretorio futura prænunțient, contemplandaq; exhibeant: exempli gratia, quartus, iudicium septimo die futurum præmonstrat: dum videlicet sudores quosdam, aut madores, aut eiusmodi particulares vacuationes molitur, aut significationes prius non factas, aut cõcoctionis notas repræsentat. Iam verò Galenus etiam sexti, licet non boni, quartum esse indicem asserit. Vndecimus quartidecimi index est: septimusdecimus autem, vigesimi. Itaque ad quartumdecimum vsque diem valentissima de morbis fiunt iudicia: proximè succedunt, qui vsque ad vigesimum habentur. Qui post hunc adusque quadragesimum porriguntur, paulatim vehementiam remittunt. Primæ dignitatis sunt, vigesimusseptimus, trigesimusquartus, & quadragesimus. Hos sequuntur, vigesimusquartus, trigesimusprimus, trigesimusseptimus. Qui verò dies reliqui à vigesimo adusque quadragesimũ intercedunt, omnes iudicij sunt expertes. Sicut qui post quadragesimum habentur, omnes

Dies indicatorij ordine dignitatis.

Dies indicatorij ordine numerorum.

Dies indices & speculatorij.

Exiguum naturæ impetum. *Hoc est, si vel modicè naturæ ad expellendum aliena se accinxerit. Ex primo Galeni libro ad Glauconem, cap. 15. de curatione doloris capitis hæc transcripta sunt, Itaque ad quartumdecimum vsque diem valentissima. Græcè est ἀγωνιστικώτατα, id est, maximo cum certamine & impetu naturæ. Ex lib. 2. de diebus decretoriis.*

Prorsus elanguescunt. *Superius dixit de diebus post vigesimum succedentibus, Quòd scilicet vehementiam in iudicando remittant: ita hic eos qui post quadragesimum sunt, prorsus elanguescere in naturæ motibus. Græcè est τελέως εἰσὶν ἔκλυτοι, quod est, omnino sunt resoluti. Malè autem in codice Græco impresso est, ἔκλυποι, pro ἔκλυτοι.*

CORNARII.

x *septimus, nonus, vndecimus, decimusquartus, decimusseptimus, decimusoctauus. Desunt ἑβδόμη, ἐνάτη, & ἑπτακαιδεκάτη, qui dies singuli singulis suis locis sunt reponendi. Nam ordinem numerorum hoc loco ostendit, dignitatem verò paulò antè ex Galeno.*

Decretoria iudicia in morborum principio esse praua.

Cap. VIII.

Concoctionis signa semper bona.

Concoctionis signa nunquam sinistrè apparent: quippe omnis concoctio naturæ vincentis opus est, eoque semper securitatem pollicetur. Decretoria verò signa aliquando incommodè apparent, propterea quòd crisis ipsa ambigat, nunc bona, nunc mala contingens, vti prius in capite de iudicatoriis diebus est comprehensum. Neque igitur per initia, neque in augmento ipsa commodè apparent, sed vbi y morbus inclinauerit, quo tempore natura morbo valentior est.

Signa iudicatoria quando bona.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Concoctionis signa. *Galenus lib. 1. cap. 3. de Crisibus eadem planè habet. Dicit autem signa decretoria nonnunquam malè euenire, propterea quod apparentibus scilicet decretoriis citra concoctionem, natura ob pertubationis violentiam, quæ aliàs ab aliis causis accidit, ad expellendum coacta, crisis vel bona, vel mala fiat.*

Neque igitur per initia. *Ex eodem Galeni libro capite octauo sumptum est: sequitur autem in Paulo Græco: ὅτι οὖν ἐν ταῖς ἀρχαῖς, οὔτ᾽ ἐν ταῖς ἀναβάσεσιν αὐτὰ φαίνεσθαι χρὴ, ἀλλ᾽ ἐν τῷ τῆς παρακμῆς χρόνῳ. Hoc est: Neque igitur per initia, neque in augmento ipsa apparere, sed declinationis tempore conuenit. Galenus autem habet: οὔτε γοῦν ἐν ἀναβάσεσι, οὔτε ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἀκ-*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

μαῖς αὐτὰ ἐπιφαίνεσθαι χρή. *Quod est : Neque enim in augmento, neque principio, sed in vigore ipsa apparere oportet. Cui lectioni ego assentior. Nam testimonio Galeni libro tertio de Crisibus, capite quinto : Exquisita concoctio status tempore consit. Ergo si morbus ante statum iudicatus fuerit, malo est. Mutandum itaque in Paulo* ἐν τῷ τῆς παρακμῆς *in* ἐν τῷ τῆς ἀκμῆς.

CORNARII.

y *in ipso vigoris tempore.*

Quemadmodum futurum iudicium prænoscendum sit.

Cap. IX.

SI accessiones vrgeant, præueniántq; tempus consuetum, & multò fiant vehementiores, ac tertio quoque die significationem sui præbeant, tum concoctionis signa in vrinis, aut deiectionibus, aut sputis cernantur, sine mora planè morbus iudicabitur. Sin accessiones lentè moueantur, eadémque hora inuadant, ac quotidie affligāt, longiore temporis spatio interposito morbi solutionem expectabis. Item iis qui ob rigores vehementer febricitant, fieri non potest, vt morbus antè soluatur, quàm illi fuerint leniti. Si enim rigor nihil remittat, haud quaquam morbus ad statum peruenerit, multoque minus inclinatio ipsius speranda est.

Iudicij citius aut tardius futuri signa.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si accessiones vrgeant. *Galenus libro tertio de Crisibus, capite quarto inquit, in hunc modum :* εἰ μὲν γὰρ ἐπείγοιντο, καὶ προλαμβάνοιεν ἀεὶ τῆς συνήθους ὥρας, &c. *Hoc est : Si enim vrgeant, præuertántque horam consuetam. Paulus habet:* εἰ μὲν ἐπιτείνοιντο, *hoc est, si intrudantur, quod postea explicatur per hanc clausulam: Et vehementiores multò fiant. Quare cum Galeno etiam legendum censeo,* ἐπείγοιντο, *non* ἐπιτείνοιντο, *quanquam non adeò refert, vtrum malis. Galenus certè paulò post eodem verbo eadem in re vtitur:* πρόδηλον *inquiens,* ὡς ἐπὶ τὴν κρίσιν ἐπείγεται, &c.

Item iis qui ob rigores. *Nempe iis qui febribus laborant intermittentibus. Parum propriè dixi rigores : nam hi propriè de frigoribus vehementibus, aut duritie ex frigore contracta, aut etiam sine frigore dicitur. Vt apud autores idoneos est inuenire. Græca autem dictio* ῥῖγος, *totius corporis concussionem significat. Celsus eam vocabulo horroris qui Græcis φρίκη dicitur, interpretatus est. Plinius tamen libro septimo, capite quinquagesimo scribit : Certis pestifer calor remeat horis, aut rigor. Capiamus itaque hoc loco rigorem, pro vehementi horrore, vt Galenus est autor.*

Rigor.

Quomodo

Quomodo instans morborum iudicium agnoscatur.
Cap. X.

ANte quamlibet iudicationem ægrotus grauiter excruciatur. Atque si interdiu illa continget, noctu affligitur: si per noctem futura est, interdiu exagitatur. Ac superueniunt symptomata, vtpote capitis dolor, quem prius non sensit, prætereà collum simul dolet; præcordia sursum conuelluntur, spirandi quædam difficultas repentina oritur, aliaque grauia accidentia, quæ superiori tempore non percipiebantur, apparent. Atque his obuenientibus, si pulsus non concidant, sed sublimius attollantur, vehementioresque fiant,[z] adhæc si dies decretorius indicetur, isq́; potissimùm ex illorum ordine, qui probè decernũt, nõ iudicium modò futurum, verùm salutiferum quoque expectato. Neque deterrere in his te debet, si ægrum delirantem, exilientémue conspicias. Etenim & hæ succorũ ad superiora tendentium notæ sunt: sicut è diuerso inferiora petentium, aliȩ, puta, imi ventris rosio, circa vmbilicum tormina, lumborum dolor, ventris murmuratio. Est cùm alia quoque indicia consimilia deprehenduntur. Adhæc si per hæmorrhoidas vacuari laborans consueuit, etiam huius vacuationis circuitus vnà incidit, repetitq́ue. Pari modo in menstruis, si mulier est quæ laborat, non absurdum fuerit per talem vacuationem † morbi fieri iudicium. Iam sudores tum ex corporis madore qui præcessit, vt verisimile est, & præsertim in die contemplatorio erumpentes, tum ex meatuum adapertione prænoscendi sunt. Ac quæ per superna vacuationes futuræ sint, ex his maximè intelligas licet. Nam prȩter ea quæ iam nobis sunt exposita, etiam ægrotantis facies intuenda est. Item si qua partium ipsius palpitet, aut venæ in temporibus pulsent, aut gena, aut nasus, aut oculus rubicundior appareat, maior spes vacuationis per superiora futuræ subest. Quòd si etiam sine voluntate illacryment, aut splendores oculis obduci imaginentur, ac naribus veluti scabendi studio manus admoueant: tunc quidem non amplius morari, sed iam adesse fluorem sanguinis videbis. Vbi enim semel ac iterum scaberint, erumpit. Rosio verò stomachi, & labri inferioris tremor, crisim per vomitiones futuram subinde nuntiarunt. Atque de his abundè est. Accedit ipsis, ægrotantis ætas & natura, quæ spem nostram confirment. præterea anni tempus, & præsens aëris

Iudicij instãtis signa.

Salutiferi.

Per excretiones.

† *expectare morbi solutionem,* προσδοκᾶν γίνεσθαι τὴν κρίσιν. *Goup.*

aëris ſtatus. Nam ſi æger adoleſcens eſt, aut alioqui naturæ calidæ, aut ſanguinis copioſi compos, multò magis ſperandum eſt. Quòd ſi etiam anteà, vel æger, vel ſanus, vt ſuprà dictum eſt, vacuationem ſanguinis expertus fuerit, hoc vel ſolùm ad profundendi ſanguinis ſpem exhibendam ſatis eſt. Iam verò ſi anni tempus æſtas eſt, aut ſi non æſtas, certè calidus aëris ſtatus, ac ſæpè illo tempore per ſanguinis profluuium criſim ſuſtinuerunt, corpúſque ſanguine redundet, quod πληθωρικὸν nominant, & conſuetarum excretionum ſit retentio, hæc quoque ſpem tibi auxerint. Similis porrò, & in reliquis vacuationibus ratio habenda eſt. At ſi horum nihil apparuerit, ſed æger in aliquo decretoriorum, qui poſt vigeſimum maximè ſunt, dierum, grauiter morbum ferat, idque cùm conſiſtit, ac dolores quidam in articulos aliquos decumbant, aut iuxta aures, aliáſve particulas hæreant, aut dolores quidem minimè infeſtent, verùm ſudores particulares continuè ex particula quadam erumpant, per abſceſſum criſim excipere oportet. Ac in illa potiſſimùm particula abſceſſus ſe promet, quamcunque vel ſudores, vel dolores, vel tumores exerceant.

Iudicij per abſceſſum notæ.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ante quamlibet iudicationem ægrotus grauiter excruciatur. *Caput hoc ex primo Galeni ad Glauconem libro, ſumptum eſt. Excruciatur autem grauiter, quia natura in totum contra morbum inſurgit, ad expellendum ea quæ præter naturam ſunt. Græcè eſt δυσφορία προηγεῖται. Hoc eſt ad verbum: Difficilis tolerantia præcedit. Nam δυσφορεῖν verbum, ſignat ægrè morbum ferre, inquietum eſſe, exagitari & affligi.*

Atque his obuenientibus. *Galenus libro citato: ἐὰν γὰρ ἐπὶ τούτοις ἅπασιν. Hoc eſt: Si enim præter hæc omnia. Sublimius attollantur. Galenus libro tertio de prænotione ex pulſibus ſumpta, inquit pulſum ſublimem omnem excretionis indicem eſſe.*

Ad hæc ſi dies decretorius indicetur. *Hoc eſt ſi prædicatur ab alio contemplatorio, vt ſeptimus à quarto, quartuſdecimus ab vndecimo, &c.*

Exilientem. *Subaudi è lecto. Galenus in commentario quem inſcripſit περὶ προγνώσεως, in hunc modum habet: Cùm natura incumberet in ea quæ grauabant, expellenda, æger erexit ſe tanquàm vellet è lecto exilire. Rogatus cur id vellet facere, reſpondit ſe videre ſerpentem rubrum ex tegula emergentem, ac vereri ne in*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

via ille aberrans, super ipsum caderet, eóque fugere in locum quo decumbebat.

πάλλομαι. Si qua partium ipsius palpitet. *εἰ τι πάλλοιτο Græcus codex habet, vt etiam Galeni primus ad Glauconem. Signat autem πάλλομαι, idem quod moueor, concutior, palpito. Vide libellum Galeni de palpitatione, quam alij tremorem interpretantur. Libro primo de crisibus pro πάλλοιτο habetur, σείεται, quod est, mouetur, additúrque, καὶ ῥομβώδης γίνεται, id est, & tremulum fit, vt labrum.*

Venæ in temporibus. *Quod signat sanguinem ad superiora erupisse, & calidissimum, cùm alioquin proprium sit arteriarum pulsare.*

CORNARII.

Z *Confirmétque etiam insuper indicatorius dies. προσεπισφραγιζοι δὲ καὶ κρίσιμος ἡμέρα.*

Quemadmodùm optimum iudicium peractum agnoscamus.

CAPVT XI.

SI vacuatio competens post concoctionem accidat, & febris crisim experiunti soluatur, ægérque aliis liberetur accidentibus, & coloratior euaserit pro vacuationis ratione, pulsúmque vegetiorem acceperit, ac tum insurgendo, tum sese erigendo fortior sit redditus, quódque omnium securissimum est, si ad morbum ferendum facilitas subsecuta sit, ea sanè laudatissima iudicatio habetur. Quòd si horum aliquo deficit, tantùm ab optima abest, quantùm id valeat, quo deficit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Crisis. Iudicium. Iudicatio. Si euacuatio. *Ex Galeno de Crisibus tertio, cap. 3. ferè omnia trãscripta sunt. Meminerint autem lectores, aliquandò me dictione Græca crisi scilicet vti, quod medicorum familiæ sit & vsitata, & familiaris. Aliquando interpretor iudicium, vel iudicationem: quod vt mihi liceat post alios, orato ipsos volo.*

De pulsibus ex Galeni commentariis. *Cap.* XII.

Pulsus quid. Vsus eius. PVlsus motus est, quo cor & arteriæ attolluntur, submittunturq;. Vsus ipsius duplex est. Etenim eleuatione, Græci διαστολὴν appellant, qua arteria veluti explicatur quodammodò, ac patescit, frigidus aër ingreditur, vitale robur euentilans, recreánsq;, ex quo etiam animalis spiritus habet originem: Submissione, συστολὴ Græcis vocatur, qua arteriæ extrema ad medium sui considunt, conniuéntque, fuligi

nosa

nosa recrementa expelluntur. Cæterùm hæ arteriæ, oblonga sunt vasa, venarum modo concaua, sed duplici tunica muniuntur, tum prædicti motus gratia, tum quòd sanguinem, spiritúmque continent. Originem trahunt ex corde, sed per totum corpus membratim distribuuntur. Omnes igitur, & eodem pulsandi modo inter se, & cum corde conueniunt. Quamobrem ex vna ipsarum, omnium rationem queas colligere, non item omnium ex æquo motum percipere. Sed earum quæ excarnes corporis partes perreptant promptiùs: quæ carnosis subsunt, obscuriùs. Porrò iis quæ per brachiale excurrunt omissis, nullam, aut congruentius, aut vsu commodius attigeris. Primùm pulsuum genus ex motus tempore sumitur, vt quod eleuatione arteriarum, atque submissione examinetur. Differentiæ ipsius sunt, citatus pulsus, tardus, & mediocris: quoniam omne quod motui est accommodatum, aut celeriter, aut lentè, aut mediocriter pro temporis ratione mouetur. Citatus est, qui exiguo tempore multum spatij motu emetitur. Tardus, qui longo tempore, paruum interuallum perficit. Mediocris, qui medium quendam motum inter citatum & tardum, peragit. Alterum genus diastoles quantitate constat. Quoniam enim quodlibet corpus tria sortitur interualla, longum, latum, profundum, arteria autem corpus etiam est: ipsam quoque tribus constare interuallis necessum est. Verùm in naturali animantis habitu mediocriter ipsam vndequaque eleuari reperies. Contrà, cùm animal præternaturam habuerit, nonnunquàm in aliqua horum distantia deficit, aliquandò excedit. In quo statu meminisse conuenit, qualis pulsus naturalis fuerit. Si latitudine maior inueniatur, latum vocabis: si longitudine, longum: si profunditate, sublimem. Liquet autem contrarios quoque ipsis, & naturali minores, ad eum esse modum appellandos, arctum, breuem, & humilem: at inter eos qui omni distantia æqualiter in statum naturæ contrarium vertuntur, quicunque hac ratione imminutus est, paruus, quicunque auctus, magnus nominatur. Tertium genus pulsuum, ad virtutis robur exigitur. Differentiæ ipsius tres sunt, vehemens, languidus, & mediocris. Vehemens quidem est, qui tangentis manum validè percutit. Languidus, qui iuualidè, & imbecilliter. Mediocris, horum medio cōsistit, quem nonnulli naturalem esse putauerunt. Nam ira & exercitiis

Arteriæ quid.

Origo.

Arteriarum pulsus vbi commodè tāgitur.

Pulsuum genera decem.

vehementiorem fieri pulſum aſſerunt, qui à naturæ habitu recedit, quorum dictis Galenus venit obuiam, non conſtantem inquiens, ſed promptè mutari eum pulſum, qui ex cauſis non naturalibus vehementior euadit. Pulſus igitur vehementior, qui non expeditè mutatur, is nimirùm naturalis, & moderatus fuerit. Quartum genus, inſtrumenti conſtitutione conſtat: dico autem arteriæ corporis ſtatu. Differentiæ huius quoque tres ſunt. Vel enim inſtrumentum durius eſt, quàm natura exigit, ac pulſus vocatur durus. Vel mollius, ac nominatur mollis. Vel mediocriter habet, ac moderatus indè nuncupatur. Quintum genus, ex quantitate humoris infuſi arteriæ pendet. Hæc habet diſcrimina. Plenus eſt, vacuus, & mediocris: quoniam totum vas, aut plenū eſt, aut vacuum, aut mediocriter repletum. Plenus itaque eſt pulſus, vt Archigenes definit, qui arteriam pleniorem repræſentat, & occurſum eius humiditate plenum: vacuus qui aëris modo arteriam excitat, vt digitorum impreſſione loci inanitas occurrat. Hæc igitur quinq; pulſuum genera, vno arteriæ motu conſtant. Quoniam verò caloris, qui in corde habetur qualitas ex arteria quodammodò magis euidenter apparet, dignati ſunt quidam etiā hoc pulſuum genus. Sextum commemoratis annumerare. Ad reliqua verò genera, tum quæ ex vno, tum quæ ex multis pulſibus ſumuntur, pertinet quod quietis tempore conſtat, & quod rhythmo, & quod æqualitate, & inæqualitate, inſuper quod ordine & inordinatione conſtituitur. Quod itaq; quietis tempus ſpectat. Septimum à primo numeratum diuiditur in frequentem, & rarū, & moderatū. Nam cum arteria duplici agitetur motu, qui ex contrariis conſtat particulis, neceſſe eſt vt duplex quies cum ipſo coincidat. Altera quę poſt eleuationem, antè ſubmiſſionem eſt: altera quæ ſecundum ſubmiſſionem, eleuationem præcedit, quæ etiā quies pleriſque imperceptibilis eſſe videtur, vt inter duos motus quies aliqua media exiſtat. Cui itaq; lōgum quietis tempus eſt, is rarus dicitur: cui breue, creber: cui medium, moderatus. Octauum genus pulſuum ad rhythmum pertinet. Eſt autem rhythmus ſummatim quidē diſpoſitio aut temporis ad tempus proportio. In pulſu autē, ſecundùm nonnullorum ſententiā ſanè, temporis motus, ad quietis tempus, vt eleuationis & ſubmiſſionis, ad aliquam quietem interpoſitam. Secundùm aliorum verò opinionem temporis

Rythmus quid.

poris motus, & quietis, ad motus quietísq; tempus, aut motus ad motũ, nempe eleuationis ad submissionem, aut quietis ad quietem, puta interioris ad exteriorem proportio. Differentiæ rhythmi principes sunt duæ, pulsus boni rhythmi, & nullius rhythmi. Porrò vocatur pulsus nullius rhythmi, nõ qui nullum rhythmum obtinet, id enim fieri non potest, sed malo rhythmo præditus, quemadmodùm nullam habere vocem, nullã ceruicem eum dicimus qui malam ceruicem malámq; vocem sortitus est. Cæterùm pulsus cui nullus rhythmus adest, triplex differentia existit. Alius siquidem est pararhythmus, mediocrem boni rhythmi peruersionem obtinẽs. Alius heterorhythmus, id est alterius rhythmi, qui longius à bono recessit. Alius ecrhythmus, qui omnino bonitatem rhythmi corrumpit.[a] Veluti cùm puer significatur, peculiaris quidem puerili ætati secundùm rhythmum pulsus eurhythmus appellatur: qui ad vigentem ætatem pertinet, heterorhythmus: qui nihil huius seruat, ecrhythmus dicitur. Nonum pulsuum genus est, quod in omnibus prædictis inuenitur æqualitate & inęqualitate constans, quod vel in vno pulsu spectatur, vel in pluribus, id quod à collectione plurium systematicum quoque vocant: de quo priùs tanquàm manifestiore dicendum erit. Aequalis itaque pulsus est, qui consequentia par est siue magnitudine, siue robore, aut velocitate, aut reliquorum aliquo, aut etiam omnibus. Inæqualis, qui consequentia impar est. Si enim subsequentes vniuersi pares magnitudine qualicunque inciderint, eiusmodi pulsus æqualis vocatur. At si primus, secundus, & tertius pares fuerint, quartus autem impar: talis nimirùm magnitudine inæqualis dicitur. Huius generis sunt, & deficiens, & coincidens. Non solùm enim post vnum aut etiam plures magnos vnus minor apparet, sed nonnunquàm totus quoque motus omnino aboletur, & pulsus deficiens appellatur, sicut alter huic contrarius coincidens, cùm expectata quiete in medio tanquàm superuacaneus aliquis pulsus inciderit. Sin autem secundus primo paulò minor factus sit, tertius secundo, & quartus tertio pari modo, idque deinceps longius, illiusmodi pulsus myurizontas & myuros nuncupant, nomen à figuris, quæ in mucronem desinunt, transferentes. Qui quidem perpetuò ex ipsis imminuuntur, ac nunquàm decrescere cessant, in absolutam motus defectionem finiunt,

Systematicum genus pulsus.

Deficiens pulsus.

Coincidens

Myurus.

ac vocamus ipsos myuros deficientes. Qui verò cessant, duplici continentur differentia. Nonnulli siquidem ipsorum in qua primùm desierant paruitate, hanc perpetuò conseruant. Quidam verò augescunt rursus, vel in parem priori magnitudinem redeũtes, vel ad minorem, vel ad maiorem, ij myuri recurrentes dicuntur. Iam verò & in vnius pulsus inæqualitate myuri pulsus fiunt, de quibus suo loco paulò post tractabitur. Huiusmodi sanè quædam est pulsuum inæqualitas, quæ systematica appellatur: at quæ vno in pulsu depræhẽditur, vel in vna arteriæ particula, vel in diuersis accidit. Quẽadmodum[b] in motu, exempli gratia, in vna quidem particula arteriæ inæqualitas dicitur, cùm aliter inceperit, ac aliter desierit moueri circà vnum digitum arteria, incipiens quidem citatior, desinens autem tardior, vel è contrario. Atque hoc triplici modo accidit, vel motus continuè manet, vel intercidit, vel repetit, & veluti bis percutit. Si igitur manens continuus & non intercisus, à celeritate ad tarditatem transierit, aut è contrario, [c] impar citatus Græcè ἀνισόταχυς eiusmodi pulsus, & est, & dicitur. Quòd si quiescat, & quiete interpolata postmodùm velocior appareat, [d] Caprizans appellatur, ex capra animante sumpta translatione, quæ saliendo sublimis in aëre consistit, & secundum quendam motum inopinatum priore citatiorem molitur. Porrò si ab eleuatione recurrerit, & antè submissionem absolutam, secundò manum tangentis ferierit, dicrotus huiusmodi pulsus appellatur. Simile quippiã in incudibus fieri cernas licet, quippe mallei, simulatq; semel manu in ipsas incusseris, reciprocantur incudum renixu, & secundum rursus, vel etiam tertiũ feriunt. [e] Atqui non solùm inæqualitas quæ vno ictu in eadémq; arteriæ particula accidit, in motus tempore potest fieri, verùm & illa quæ virtutis robore constat: non autẽ ea quæ distantiarum quantitate comprehenditur. Nullo enim modo idem pulsus eadem in particula magnus & paruus queat effici: neq; in alio genere, sed in diuersis particulis. Porrò in variis arteriæ particulis vnóq; in pulsu duplex fit inæqualitas: nunc quidem cum motus manet continuus, & arteria iuxta quosdam digitos citiùs mouetur, iuxtà quosdam verò tardiùs: nunc autem cum motus quoq; interciditur, vt nonnulli quidem digiti motum apprehendant, nonnulli verò non. [f] iuxta eleuationis quantitatem in pluribus quidem particulis

Dorcadissans.

Bis feriens.

culis inæqualitas] manifesta est. Ex quo genere sunt myuri vno in ictu inclinantes, quos Græci vocant ἐπινενευκότας, & περινενευκότας. Si nanque interna digiti parte magnus occurrit pulsus, & curuatus indè iuxta ratione minuitur, vt in exteriore quæ ad ægrotantis pollicem spectat arteriæ parte, minimus idem appareat, myurus vocatur ad muris caudę similitudinem: vel meiurus quòd caudæ modo imminuatur. At si iuxta medios digitos magnus occurrat, curuatúsque vtrobíq; minuatur, minor apparens, hunc Archigenes νενευκότα quasi dicas Latinè inclinantem, & περινενευκότα appellauit, manifestò significare volēs eleuationis breuitatem, cum extremorum vtrorunque veluti inclinatione. Non enim vt abscisis vniuersim ac subitò vtrinque partibus, sed veluti inflexis in arctum contractus est, vtpotè myurus, hoc est imminutus magnitudine vtrisque in partibus. Ac cum secundùm magnitudinem inæqualitas, id quod maturius est, aut tardius assumpserint, tum vndosi, tum vermiculantes pulsus oriuntur: quòd si id quod in situ est, acceperint, conuulsorij & turbulenti, vt vocant, constituuntur. Exordiēdum igitur est ab vndosis, in quibus non simul apparet in tali inæqualitate arteria omnis eleuari, sed pars illius alia primùm, mox alia, dein alia, postremo quarta, vt motus continuus maneat in modum vndarum sese eleuantium. Ac nonnulli vndam in rectum tendentem obtinent, quidam in latus inclinantem, & alij in breui longitudinis distantia, altitudinem magnam habent, alij contrà, aliqui latitudinem, aliqui angustiam. Similiter etiā celeritate & robore inæquales sunt. Vndosus totus in paruitatē cessans, vermiculans appellatur, vermis gressui assimilatus. Quemadmodùm verò vndosum pulsum minorem factum vermiculans excipit, ita vermiculantem formicans, vbi motibus multis abolitis in vnum eundémq; per quàm exiguū desierit. Vocatus hic quoq; est à formicæ animantis similitudine, tum ob paruitatem, tum ob motus speciem. Est enim formicans admodùm exiguus, vt quo minor alius non extet. Pari modo languidissimus omniū, creberrimus, non tamen citatus, vt Archigenes existimauit. Huic confinis est Hecticus. quemadmodùm enim febris, sic etiam pulsus Hecticus est, qui nullam magnam mutationem subit, sed perpetuò consimilis manet, trahítque vt ab initio incepit, & nunquàm soluitur, toto habitu in morbum conuerso. Por-

Nutantes pulsus.

Vndosi pulsus.

Vermiculātes.

Formicans pulsus.

Hecticus.

Conuulsorius. rò conuulsorij pulsus vtrinque ab extremis sursùm retrahi, tendi,& conuelli videntur, ceu chordæ cuiusdam tensæ sensum præbeant: at in turbulentis nihil tale reperitur, sed maior in his eleuatio est, vt arteriæ particulæ quædam sursum ferantur, vno eodémque tempore, ac motum ipsarum spiculis rectissimè assimulaueris quæ validiùs emissa, celeriter *Turbulẽtus* feruntur vibrata. *Serratus.* Serratus pulsus est, cum alia pars arteriæ elata, alia minus, ob duritiem nimirùm ipsius esse videtur. Cæterùm pulsus hic etiam turbulenti quippiam possidet, ac citatus quidem est,crebérque, non semper autem magnus. Decimum genus pulsuum ex inæqualitate profectum commemoratis succedit,quod ordine,& in ordinatione constat. Nam ordinatus & inordinatus inæquali in circuituum paritatem & prorsus imparitatē diuiso, ex vtraq; sectione originem trahunt. Ex circuituum paritate ordinatus ex absoluta verò imparitate inordinatus. etenim pulsus æqualis omnino est etiam ordinatus,siquidem subsequentia parem ipsum dicebamus: inæqualis autem non omnino inordinatus est. Si nanque paritatem corrumpat, circuitum verò seruet, aliquem,vt in eleuationis quantitate, verbi gratia, si duo magni, & vnus paruus sit: deinde rursus duo magni, & vnus paruus,atque sic deinceps,vocabitur inæqualis quidem,sed ordinatus. At si præterquàm quod paritatem corrumpat, ne ordinem quidem aliquem inæqualitatis conseruet,cum inæqualis tum inordinatus talis est, similiter in aliis quoque generibus se habet. Inordinatorum quidem, alij sunt ex toto inordinati,ne vel exiguum quendam circuitum conseruantes, alij verò secundum circuitus ordinati. Quatenus enim continuā ordinationem non habent, inordinati vocabūtur: quatenus autē diu circuitum quendam tuentur,secundū circuitus ordinati vocari queant. Exempli gratia, si contingat duos magnos fieri, dúos item paruos,deinde tres magnos, & tres exiguos:quatuor magnos,& pares exiguos, & rursus tanquàm reflectētes duos magnos,& duos exiguos: tres magnos,& totidē exiguos:& deinceps similiter. Sciēverò conuenit,inter alios quidem contrarios singulos, quendam esse medium,æqualis autem & inæqualis mediū nullū:neq; ordinati,neq; inordinati:nisi voles secūdùm circuitus ordinatū, medium dicere ordinati & inordinati. Cæterùm aliorū omnium medij,secundùm naturā sunt,præterquàm vehementis

Medij pulsus.

& lan

& languidi, vt à nobis ostensum est. Inter hos autem æqualis solus secundum naturam est, reliqui prçter naturam, inæqualis ordinatus & inordinatus Hęc pulsuũ genera vniuersa sunt, & generales ipsorum differentiæ. Nonnulli verò his etiam alia duo annumerarunt. Primùm à situ arteriæ sumitur, quatenus sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum deducta esse videatur. Alterum quo maturius, aut tardius: ex quorũ numero vndosos turbulentósq; pulsus esse diximus, ac nos compendij gratia simplices solùm differentias prodidimus: ex dictis autem si coniungamus has, facilè erit etiam compositas inuenire. Porrò opportunum erit deinceps, causas † quoque pulsibus conuenientes exponere, quas comitatur etiam pręsagium ab ipsis desumptum, ac initium à magnitudine capiemus, quoniam hæc aliis est manifestior. Magnus igitur pulsus redditur, vel propter vsum vrgentem, qui calor est in corde exuperans, externæ appetens refrigerationis, & veluti euentilationis, aut propter corporis gracilitatem, vt posterius ostẽdetur. Porrò augescit calor, aut ex causis naturalibus, vtpote ætate florida, aut puerili, aut simpliciter calida, anni tempore, regione, & temperamento calidiore. Aut causis non naturalibus, veluti aëre qui nos ambit calidiore, balneis calidis, exercitiis, cibis, vino, medicamentis calfacientibus. Aut causis naturæ contrariis, putà intemperie calida, aut humorum putredine, aut ira, aut similibus. Discernes vniuscuiusque pulsum hoc discrimine, quòd causæ naturales magnitudinem ipsius faciunt stabilem, & quæ difficulter mutari queat. Reliquæ verò, ex facili mutabilem, vt etiam manu adhuc admota frequenter, aut certè paulò pòst subsidat. Iam verò pulsibus, qui sanè ob balineas calentes magni sunt, mollities quoque accedit, quemadmodum iis, qui ob calidam, & præsertim cum siccitate intemperiem magni existunt, durities. Exercitatis verò mediocriter, aut perfricatis, nec duri, nec molles sunt, medio statu præditi, pectoris autem regio, multò calidior est, quod iam & iratis accidit. Ex cibo autem magnis, aut vini vsu, aut ira, præter magnitudinem etiam vehementia inest, Qui verò occultare iram student, aut aliud quid præter medici permissionem factum, verbi gratia medicamen calidum sumptum, eundem medicum simulatque manum attingat, interrogantem celare volentes, iis præter magnitudinem manifesta quoque

† Pulsum immutãtes, τὰ ἄιτια τὰ τρέποντα τοὺς σφυγμούς. Goup.

Magni pulsus causæ.

oboritur inæqualitas. Ad hæc ægrotantis mores & consuetudo non mediocriter ad pulsus dignotionem faciunt. Consuetudo quidem, si medicaminũ appetens sit, si & rudis morum, si opinionis eximendæ peritus & callidus sit. Ex humorum putredine magnus, ad magnitudinem adhuc submissionem magis citatam habet. Verùm ad magnum pulsum efficiendum, non solùm vsus abundè est, sed etiam virtutis ministerium desideratur, instrumentiq; commoderatio inter siccitatem & mollitiem. Aucto igitur cordis calore propter quamlibet causam ex commemoratis, primùm quidem magnus pulsus efficitur: vbi verò magnitudo vsui non suffecerit, statim etiam celeritas ipsi accidit. At si ne sic quidem satis fuerit, mox frequentiam assumit. Parui autem, tardi & rari pulsus, itidem à contrariis finnt. Sed quandocunque à magno citato & crebro ad contrarios fit mutatio, vsu nimirum postulante, non amplius id quod in pulsu primùm factum est, id etiam primùm cessat, verùm quod postea acquisiuit, id primùm abiicit, statim quidem rarus euadens, deinde tardus, posteà quoque exiguus. Sin autem tarditas paruitásq; accreuerint, è contrario raritas in crebritudinem transmutatur, vt per eam vtcunque vsui fiat abundè. Hæ igitur magnitudinis, celeritatis, frequentiæ, & contrariorum ipsis pulsuum causæ habentur. At iungetur ipsis ea quoque pulsus immutatio, quæ vna solùm distantia constat. Itaque latitudo sola augetur, dum humiditas potissimùm, vel secundum naturam, vel etiam ab exterioribus causis redundat, quemadmodum sublimitas, pulsus ob instrumenti mollitiem, virtute ad hoc opitulante: longitudo à siccitate, & carnium circumpositarum emaciatu palàm efficitur, reliquis distantiis collapsis. Non enim arteria longior, quàm postulat natura fieri potest, ac propriè magis pulsum huiusmodi gracilem appellaueris, quemadmodum ipsi contrarium secundum latitudinem solam, & profunditatem adauctum, amplum. Cõtrariis autem horum affectibus pulsus nonnunquam incidit, & in aliqua, aut aliquibus distantiis prohibetur, humilis, aut arctus, aut breuis apparens, cùm talis nõ sit, sed ob pinguedinis cuiusdam, aut carnium, aut membranarum oppositarum crassitiem apparens: interim etiam totus paruus videtur, cùm re vera paruus non sit, & languidus similiter. Quid opus est verbis? sæpe absoluta pulsus defectio quibusdam

Parui.

Lati pulsus causæ.

Gracilis pulsus.

Amplus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

dam esse putatur in omnibus arteriis, cùm verè non sit, & maximè iis qui negligentius ipsum tangunt:sed cùm motus ob carnium copiam delitescit, re vera obscurus existens. Non enim extrema pulsus defectio homini potest accidere, quoad vita fruatur. Quemadmodum igitur rursus in locis excarnibus,etiam parui pulsus, magni esse videntur. Corpore itaque vehementer emaciato, arteria spinam perreptans, sæpe tangentibus abdomen, motum repræsentat, ac nõnulli etiam ex his quæ prius in artubus non erant conspicuæ. Quamobrem omnibus causis diligenter attendendum censeo, ne dignotio ipsorum nos lateat. Pulsus autem vehemẽs virtutis robore efficitur, si nulla ex causis reliquis renitatur, vtpote vsus dissolutus, aut instrumenti durities. Languidus autem pulsus imbecillæ virtutis & solius soboles est, aliud licet nullum adfuerit. Siquidem vehemens omnibus causis ad sui generationem indiget: languidum etiam sola imbecillitas efficit. Qui igitur per initia vehemens est, ætates, anni tempora, regiones, & temperamenta moderata comitatur: lãguidus immoderata. Porrò qui à langore in vehemẽtiam incidit, virtute vindicata ab imbecillitate priùs occupante efficitur. Vindicatur verò, aut ex his quæ in ipso corpore continentur, veluti humorum concoctione, vel excretione, vel ira: aut ab exterioribus, nempe vino, cibo, exercitiis, ac aliis quæ intemperiem corrigunt. Vires dissoluunt inedia, vigiliæ, vacuationes immodicæ, tristitia, curæ & dolores maximè animæ defectionem inferẽtes, ac omnia quæ intemperiem faciunt. Quidam verò ex rudibus ac inexercitatis, durum pulsum vehementem esse putauerunt, quod discrimen, exercitatum tum ratione, tum tactu, nunquam latuerit. Nam vehemens magna ex parte cum magnitudine in sublimitatem attollitur, tactum validè percutiens: durus magnitudinem non recipit propter arteriæ contumaciam. Fit igitur durus, ob instrumenti duritiem, quam refrigeratio immodica, aut siccitas, aut tensio ab inflammatione profecta, aut conuulsio generat. Statim verò duritiem etiam paruitas, & celeritas, nonnunquam & frequentia magnitudinis loco propter vsum sequitur. Mollis pulsus, arteriæ humiditatis comes est, quam humidiorem reddunt ex iis quæ secundum naturam sunt, humectiores cibi, balnea frequentia, somnus multus, victus copiosior & animi oblectatio, ex his quæ

Pulsum nõ intercipi penitus homine viuente.

Vehementis pulsus causæ.

Languidi.

Vehementis pulsus & duri discrimen.

Duri pulsus causæ.

Mollis.

quæ præter naturam ſunt, ſopores, lethargi, aquæ ſubter cutem, & reliqua pituitæ vitia.

Pleni. *Vacui.*

Plenus pulſus, aut humorum copiam, aut ciborum, aut vini potionis abundantiam indicat, quemadmodum vacuus contraria: aut enim inediam, aut vacuationem. Vbi calidius arteriæ corpus occurrit, multam in corde caliditatem, reliquo corpore refrigeſcente, aut conuulſoriam quampiam arteriarum violento motu incaleſcentium diſpoſitionem fatetur. Archigenes verò tradit arteriæ locum propriè in Catochis calidiorem deprehendi, [f]quemadmodum in iis qui conuulſionem cum graui animi in ſomnũ delatione quam Cataphoram appellant.

Rhythmi pulſuũ cauſæ.

At rhythmus, de quo diſputatum eſt, ſi par ſit motu & quiete, probam totius corporis temperiem præ ſe fert, quantum ad ſe pertinet, vel non magnam à bona declinationem, ſicut in ætate puerili, & corporibus alioquin temperatis. Ac ſi longius quietis tempus fuerit eò quo motus peragitur, calorem præpollere notat, quemadmodum in ætate florentibus, & his proximis: veluti igitur in corporibus ſenilibus æquabiliter frigidis, diuturnius motionis tempus eſt quàm quietis. Notare autem oportet rhythmi inæqualitatem menſuram eſſe eius quæ celeritate & frequentia conſiſtit, hanc autem veluti materiæ rationem ad ryhthmum obtinere.

Deficientiũ & coincidentiũ pulſuũ cauſæ.

Iam verò deficientes, coincidentéſque pulſus fiunt, viribus oppreſſis, & veluti aggrauatis, ſed coincidentes minorem offenſam, deficientes maiorem ſignificant: ac in vniuerſum virtus oppreſſa grauataque pulſus mutat ad inæqualitatem inordinationémque, tum aliam quamlibet, tum eam quæ vehementia & magnitudine conſtat. Ac ex Myuris pulſibus genere duplicibus demonſtratis (vel enim in Syſtematica, vt vocant, inæqualitate, vel in ea quæ vno fit ictu, deprehenduntur) deficientes quidem extremam virtutis internitionem notant, repetentes autem recurrentéſque, & ipſi quidem imbecillem, ſed repugnantem adhuc reſiſtentémque, & renuentem indicant. in vno autem ictu Myuri & inclinantes, quos ἐπινενευκότας, vel περινενευκότας appellamus, maximè iis fiunt, qui paulatim contabuerunt, inflammationibus non ſolutis, præterea plurimis quomodocunque tabeſcentibus, dum partes quæ circa arterias habentur, emarceſcunt.

Caprizãtis pulſus cauſa.

Porrò inæqualiter citati & caprizantes, febriles potiſſimùm calores comitantur: verùm ſi pulſus eleuationis principia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

cipia dissoluens, extremum ipsius acceleret, & submissionis initium, putredinem exuperantem notat, natura fuliginosis recrementis excernendis incumbente. Sin autem è contrario submissionis initium dissoluerit, ad eleuationem verò magis instet, calorem præpollere scias, qui refrigerationem desideret. Comitatur hæc in febri etiam crebritudo plurima ex parte, interdum magnitudo quoque, nisi virtutem instrumenti duritia impediat. Cùm autem hæc in arteria intenditur, & virtus nō sit inualida, pulsus fit, qui à bis feriendo Dicrotus appellatur. Porrò vndosus humidiores potissimùm affectus sequitur, atq; his magis aquæ subter cutem genus, quod Anasarca vocant: item Lethargos, & peripneumoniā. At cùm virtus dissolui inceperit, sed paululum adhuc resistat, vndosus in vermiculantem decidit, vbi extremè collapsa fuerit, etiam hunc formicans excipit. Hecticus autem propriè contabescentes, & alioqui emarcescentes sequitur. Conuulsorius fit, quum neruorum origo inflammatoria quadam affectione conflictatur, sicut in Phreneticis, & acuta Epilepsia correptis, quando etiam moriuntur, adhuc calentes, qui hoc vitio sunt occupati, contrario his modo quos syncope inuadit. Illi nanque vehementer etiam frigidi, adhuc viuunt. Turbulentus autem pulsus efficitur, cùm vsus magnam eleuationem requirit, ac vitale robur eam potest creare: solum verò arteriæ corpus præ duritie, in magnam attolli diastolen, vt in magnis inflammationibus, obstructionibúsque diuturnis, impotens refragatur. Pulsus serratus in totum index est inflammationis, & præsertim partium quarundam neruosarum: quinetiam Pleuritidi peculiaris est, remittens quidem, leni & ex facili concoquendæ, intensus autem difficili, & concoctu peruicaci: quæ cùm imbecilla quidem virtute, subitò in periculum præcipitat: cùm valida autem longo tempore concoquetur. Vel enim in vomicam transiit subinde, vel marcida tabes ipsam excepit. Iam verò sciendum venit, inordinationem comitari inæqualitates: raró siquidem inuenire est inæqualem pulsum, ordinatum. Minores offensæ, inæquales pulsus & ordinatos: maiores, inæquales & inordinatos procreant. Hæc igitur simplices pulsuum causæ sunt & præsagia. Ex his etiam compositas, vt in sermone de differentiis ipsorum dicebamus, haud negotiosum est inuenire.

Dicroti. *Vndosi.* *Vermiculantis.* *Formicantis.* *Hectici.* *Conuulsorij.* *Turbulēti.* *Serrati.*

ANNOT.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Pulsus. *Hoc caput ex variis Galeni libris de pulsibus transcriptum est. Primùm itaque Paulus definitionem ponit, qua dicit cor & arterias attolli, & deprimi. Attolluntur autem, longis fibris in se coeuntibus: aliis omnibus relaxatis. Submittuntur, hoc est depri-muntur, astringuntur, longis relaxatis, latis in se coeuntibus. Græcè est* ὁ μὲν σφυγμὸς κίνησίς ἐστι καρδίας καὶ ἀρτηριῶν κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν γιγνομένη. *Hoc est: Pulsus sanè motus est cordis, & arteriarum qui fit secundum diastolen & sistolen.*

Pulsus partes.

Fuliginosa. *Quæ ex functione obita collecta sunt. Nam hæc teste Galeno, non aliter calorem natiuum, quàm flammam ignis extinguunt.*

Primò pulsuum genus. *Hoc ad verbum ex Galeni libello ad candidatos medicinæ sumptum est. Habetur enim: Ex iis quæ propria motus sunt, celeritas existit & tarditas: alius vrgens motus, alius resolutus.*

Quoniam enim. *Hunc syllogismum ex primo de differentiis pulsuum mutuatus est. Verba ita sonant: Quia verò & arteria tria interualla sortita est, sicut aliud quoduis corpus, longum, latum, & profundum, necesse est omnino in singulis distantiis quantitatem diastoles, & sistoles metiri. Verti autem interuallum,* διάστασιν, *quod neoterici dimensionem interpretantur. Celsus libro tertio dixit: Si venæ non æquis interuallis mouentur, arterias intelligens.*

Διάστασις. Interuallū.

Humoris infusi. *Galenus libro de dignoscendis pulsibus quarto etiam ex infusione humoris differentiam pulsus constituit. Nam aliàs plus, aliàs minus in ea continentur, nunc crassior, nunc tenuior, nunc aquosa, nunc aërea humiditas.*

Pleniorem. *Verba sunt Archigenis apud Galenum lib. quarto de dignoscendis pulsibus, admodum obscura, vt lectores facilè iudicabunt. Cæterùm plenus pulsus habet tria genera, vt summatim dicam: Primùm, quod ipsum corpus arteriæ, quo statu sit declarat: alterum quod qualitatem substantiæ quam continet: tertium natiui spiritus facultatem indicat.*

Pulsus plenior.

Quoniam verò caloris. *Hic locus ad verbum ex libro primo de differentiis pulsuum desumptus est. Verba ita sonant:* ὅτι κατὰ τὸν τῆς ἀρτηρίας τόπον, ἐναργέστερον γνωριζομένης τῆς τοῦ πυρετοῦ θερμότητος οἷα τίς ἐστιν, ἢ εἰ κατ' ἄλλο τι μόριον ἅπτοιο, πιθανὸν εὔλογον εἶναι τισὶ καὶ τοῦτο γένος σφυγμῶν συναριθμῆσαι τοῖς ἄλλοις. *Ex qua lectione videtur addendum in Paulo* τινὲς, *vt sit* ἠξίωσαν τινὲς καὶ τοῦτο, *&c.*

Nam

Nam cum arteria. *Galenus primo de differentiis pulsuum in hunc modum habet: Cùm arteria corpus sit cauum longum, & teres, moueatúrque perpetuò duplici motu, ex contrariis composito particulis (vel enim in se vndiquaque subsidet, vel in omnem partem attollitur, qui motus duplex appellatur pulsus) necesse est, vt duplex ei quies in vtroque coincidat. Deinde pergit, atque has duas quietes exercitata manus cognoscit, & ratio demonstrat. Pauli lectio videtur corrigenda. Habet enim codex impressus, τῆς γὰρ ἀρτηρίας διπλῆν κινουμένης κίνησιν ἐξ ἐναντίων συγκειμένην κινήσεων. Quod est: Cùm enim arteria duplici moueatur motu, contrariis composito motibus, pro ἐξ ἐναντίων συγκειμένην μορίων. Sic itaque corrigito.* Corrigitur codex Græcus.

Differentiæ rhythmi. *Ex primo de differentiis pulsuum Galeni transcripta sunt. Quare qui omnia planius fusiúsque explicata desiderabit, ad eos se commentarios conferat.*

At cùm secundum magnitudinem inæqualitas, id quod maturius, aut tardius assumpserit. *Hoc est, vt apertius interpreter: quanquam sic habeant, ac cùm inæqualitas ex magnitudine sumpta, inæqualitatem quæ celeritatis, aut tarditatis ratione constat, assumpserit. Sed malui esse obscurior, quàm non fidelis Aristarchis nostris videri.*

Ac si id quod in situ est. *Eadem locutio. Idem intelligo, ac si dicas: Si eam differentiam inæqualitatis sumpserit, quæ ex situ arteriæ capitur.*

Porrò opportunum erit. *Sequentia Pauli dicta, ex Galeni libris de causis pulsuum, & de prænotione miro artificio, compendióque sunt decerpta.*

Magnus igitur pulsus. *Galenus primo περὶ προγνώσεως σφυγμῶν in hanc sententiam ait de magno pulsu. Vel enim fit ob corporis (intellige arteriæ) gracilitatem, aut temperamenti calorem, aut motum acquisitum.*

Causæ ipsius naturales. *Paulò pòst Galenus habet. Verùm motus ascititij statim subsidunt. qui autem ex gracilitate, & temperamento proueniunt, adhuc perseuerant.*

Vt etiam manu admota. *Galenus: Vt liceat tibi pulsus tangenti, & deinde paulùlum intermittenti, rursusq; iterum attingenti, mutationem manifestissimam dignoscere, &c. Habetur autem in codice Græco Pauli bis πάντως. tu igitur postremum expunge.*

Qui sanè ob balineas. *Hæc ferè & sequentia lib. I. iam citato inuenies. Nisi quòd Galenus verbis nōnihil immutatis eadē dicat.*

Ex humorum putredine magnus, ad magnitudinem, ad-

huc

huc submissionem magis citatam. *Galenus libro secundo περὶ γνώσεως σφυγμῶν hanc sententiam interpretatur in eum modum. Indicabit igitur, celeritas quidem systoles, eximiam quandam fuliginosorum excrementorum copiam colligi simul, & excerni, &c. Permultùm enim ex humorum putredinibus colligitur. Iam libro primo de causis ita habet: Cùm refrigerantem causam attrahit corpus arteriarum distenditur: cùm fuliginosum excernit, comprimitur. Superat autem aliàs diastole, cùm scilicet maior refrigerij vsus est. Systole, cùm plura recrementa expelli desiderant.*

Causæ pulsuum & eorũ differentiæ.

Verùm ad magnum pulsum. *Galenus primo de causis: Conuenit igitur tria causarum genera sibi mutuò opitulari, vt pulsus magnus aut celer fiat: nempe vsum generationis ipsorum vrgentem, virtutem robustam, arteriarum tunicas molles, aut non omnino duras.*

Celeritas accedit. *Eodem libro: Copiosiore calore in corpore collecto, necesse est animal maiorem desiderare respirationem: pulsúsque maiores. Qua autem ratione maiores, hac etiam velociores & frequentiores. Vt enim sitientes non solùm multùm, sed etiam citò, & frequenter potionem assumunt, ita qui refrigerantem substantiam requirunt, multam simul hanc, & celeriter & frequenter attrahunt. Quare proprij sunt copiæ caloris pulsus magni, celeres, & frequentes non tamen necessarij sequentes, verùm si nullum ex prædictis impedierit.*

Non amplius id quod in. *Primo de causis Galenus. Fortassis videbuntur pugnare ea quæ apparent tum inter se, tum vnà cum causis propositis. Conuenit enim, vt in caliditate, primùm sanè magnitudo, mox celeritas, deinde frequentia erat, ita etiam in frigiditate, primùm sanè oriri paruitatem: mox tarditatem: tertium raritatem. Quæ igitur solutio? Quoniam virtute robusta, & si vsus paulò minor fuerit, primam sanè actionem neque exiguam, neque tardam necesse est fieri, secundam verò post longius tempus, si vsus vrget, ratio est absolui. Sicut enim cùm vrgebat, stimulabátque, & impellebat virtutem ad actionem, ita cùm non vrget, diutius conquiescere permittit.*

Dubij solutio.

Sin autem tarditas paruitásque accreuerint, è contrario raritas in crebritudinem. *Quod fit cùm non totum arteriæ spacium absoluit pulsus, sed medium duntaxat, vnde sæpius repetere cogitur: alioqui in magno vsu cùm frequens est, totum spatium peragit, crebrò id repetens. Si verò maior frigiditas oborta sit, eóque vsus abundè solutus fuerit, vnà quidem cùm eo motus etiam celeritas ita soluetur.*

ſoluetur. Minor autem erit & Diaſtole ſi plurimùm fuerit aucta frigiditas, rariſſimos quidem, non tamen & tardiſſimos, & minimos pulſus fieri neceſſe eſt: ſed tardiores ſemper & minores ſufficit. Quippe virtute robuſta abſoluté tardi, aut parui nunquàm fient, etiam ſi vſus admodùm fuerit ſolutus.

Itáque latitudo. *Latos omninò pulſus poſt criticas excretiones fieri docet Galenus libro ſecundo de pulſuum cauſis. Paulo poſt: Frequenter lati fiunt ob humiditatem, & præſertim cùm ipſa corpora arteriarum irrigua fuerint, vt in hydrope, aliquandò ob pondus, quod extrinſecus arteriis accidit. Id autem pondus plerunque cutis ipſius rugoſitas eſt.*

Quemaemodùm ſublimitas. *Sublimis in ira & antè criſes, ſcilicet cùm natura iis quæ moleſtant, expellendis incumbit.*

Longitudo. *Longus cum quo reliquarum duarum diſtantiarum quantitas exiſtimatur, ob tenuitatem corporis aut peculiarem magnitudinem talis efficitur. Nam aliquandò motus quatuor digitis occurrit arctus ſanè & gracilis adeò vt chordam tenuem repræſentet. Siue enim veluti gracilis cuiuſdàm chordæ, ſiue vt pili occurſus appareat, ex hoc ipſo magna quædam tunicæ arteriarum duricies apparet.*

Non enim extrema. *Idem Galenus habet primo περὶ προγνώσεως σφυγμῶν, hiſce verbis: Pulſus defectio reuerà quidem nunquàm in corpore viuo accidit.*

Corpore emaciato. *Hanc ſententiam & ſuperiorem in libello de pulſibus quem ad candidatos inſcripſit.*

Vires diſſoluuntur. *Vide libellum iam citatum, & prognoſticũ.*

Durum pulſum. *Galenus lib. 3. de differentiis pulſuum in calce: & 1. de dignotione: Durus inquiens, & vehemens eſſe poſſunt, ſed non vehementiſſimus, & duriſſimus. Vide etiam primum de præſagiis pulſuum.*

Reliqua pituitæ vicia. *Alia quæ arteriarum tunicas humiditate multa, & præcipuè pituitoſa irrigant. Primo de cauſis ad calcem.*

Rhythmus. *Vide ſecundum Galeni librum de præſagiis, & tertium de cauſis pulſuum.*

Deficientes. *Alij vocant intermittentes. Fit quandò facultas grauatur humorum copia, & impeditur, quò minus motum conuenienti tempore auſpicetur: vel ob craſſitudinem, vel copiam humorum ora arteriarum cordi vicinarum obſtruentem.*

Pulſus deficiens vndè.

Coincidens pulſus.

Coincidentes. *Fiunt hi, teſte Galeno, ob frequentiam inæqua-*

lem: quod cor sæpè functionem minus ac vsus exigit, obierit. Hoc autem ipsum rursus fit, vel grauato corde humorum copia, vel instrumentis obstructis, vel coactis: quæ & deficientium causa erat. Differunt autem inter se, quòd coincidentes virtutem testentur repugnantem, & contendentem cum iis quæ molestant. Deficientes, detrectantem id subire. Coincidentes sæpè crisim intulerunt. Deficientes illis periculosiores. Vtrique accidunt in febribus ardentibus.

Inclinans. Inclinantes. *Cùm virtus imbecillis erit, corpora autem arterias ambientia, emaciata & colliquata. Multæ sunt causæ, Inflammationes, scirrhi, abscessus, phymata cruda, omnis tumor præter naturam, duricies squalida, frigiditas nimia. Galenus primo de causis.*

Caprizans Caprizans. *Fit cùm virtus quantùm ad se pertinet, naturale robur seruat, sed à motu impeditur, vel propter copiam immodicam, vel obstructionem, vel instrumentorum compreßionem. Vide secundum de causis pulsuum.*

Dicrotus. Dicrotus. *Hic & caprizans bis feriunt, sed dicrotus duritiam instrumentorum habet, & intemperiem.*

Vndosus & vermiculans. *Hi duo quantitate sola differunt, vna species existens. Sunt autem in diuersis particulis, sed vno in pulsu, causa est imbecillitas virtutis, aut copia humorum, aut mollicies instrumentorum extrema, cùm robur vitale arteriam nequit attollere.*

CORNARII.

a Velut exempli gratia, si in puero notas colligere velis, proprius ætati puerili pulsus iuxta rythmum contingens, boni rythmi pulsus appellatur. Qui verò rythmum corrumpit, sine rythmo. Et corrumpens quidem propinquæ ætatis rythmum assumit, pulsus præter rythmum appellatur. Qui verò ætatis vigoris, alterius rythmi dicitur. At qui neque huius ætatis rythmum conseruat, extra rythmum nominatur. Græca lectio corrupta est ac manca, quæ ex lib. 1. Gal. de different. pulsuum restitui potest eo modo quo sententiam expreßi, ita vt non Gal. lectionem ad verbum sequamur. Gal. enim in vniuersum de omnibus ætatibus exemplum proposuit. Paulus autem id ad puerilem ætatem more quodam suo contraxit. Sic ergo lege. διον σημειουμένου τοῦ παιδίου, ὁ μὲν ἴδιος τῆς παιδικῆς ἡλικίας κατὰ τὸν ῥυθμὸν γινόμενος σφυγμὸς εὔρυθμος καλεῖται. ὁ δὲ διαφθείρων, ἄρρυθμος. καὶ τοῦ διαφθείροντος ὁ μὲν τὸν τῆς πλησίον ἡλικίας ῥυθμὸν μεταλαμβάνων, παράρυθμος. ὁ δὲ τὸν τῆς ἀκμαστικῆς, ἑτερόρυθμος. ὁ δὲ μηδὲ τὸν ταύτης διασώζων, ἔκρυθμος προσαγορεύεται. Hæc lectio Pauli integra est, ac genuina.

b velut

b *velut in tempore motus, circa vnam quidem arteriæ partem inæqualitas dicitur, &c. Habent exemplaria,* ὥσπερ ἐπὶ τῆς κινήσεως τυχὼν, *hoc est, velut verbi causa in motu, quæ lectio etiam si recta esset, tamen* τυχὸν *legendum esset. Sic igitur corrigito.* ὥσπερ ἐπὶ τοῦ τῆς κινήσεως χρόνου, *velut in tempore motus. Quod autem genuina sit hæc lectio ex iis quæ mox sequũtur constat, vbi de tempore motus dictum velut repetens ait.* οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν χρόνον τῆς κινήσεως, τὴν κατὰ μίαν πληγὴν, ἐν ἑνὶ μορίῳ τῆς ἀρτηρίας ἀνωμαλίαν ἐγχωρεῖ γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τόνον τῆς δυνάμεως, οὐ μὴν οὔτε κατὰ τὸ πόσον τῶν διαστάσεων. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν σφυγμὸν ἐν ταὐτῷ μορίῳ μέγαν τε καὶ μικρὸν γίγνεσθαι, οὔτε κατ' ἄλλο γένος, ἀλλ' ἐν διαφέρουσι μορίοις: κατὰ διαφέροντα ᾗ μόρια τῆς ἀρτηρίας ἐν ἑνὶ σφυγμῷ ἀνωμαλία γίνεται διττή. *Hunc locum integrum adscripsi, quod in Græcis exemplaribus corruptißimè legatur.*

c *Inæqualiter velox.*

d *Dorcadissans, metaphora à Dorcade animante sumpta.*

e *Non solùm autem circa motus tempus, inæqualitatem circa vnã plagam in vna arteriæ parte fieri contingit, sed etiam circa facultatis firmitatem: non autem circa dimensionum quantitatem: non enim fieri potest vt idem pulsus in eadem parte magnus ac paruus fiat: neque circa aliud pulsuum genus, sed in partibus diuersis. Hic locus est quem paulò ante integrum Græcè adscripsimus.*

f *Velut quibus conuulsio imminet cum graui in somnum delatione Græca falsò habent,* καθάπερ τοῖς παθησομένοις μετὰ καταφορᾶς. *Legendum enim,* καθάπερ τοῖς σπασθησομένοις μετὰ καταφορᾶς. *Ita enim Gal. lib. 4. de Causis pulsuum.*

De deiectionibus. Cap. XIII.

ALuus optima est, mollis, cohærens, & eodem tempore quo in secunda valetudine assueuit, reddita. Talis nimirùm est quæ leuiter ruffa est, simul & conuenienter spissa, non nimis fœtida: quæ talis non est, mala censetur. Quæ igitur colore similis cibo ingesto cernitur, & tenuis, & nõ exuccata & celeriter descendens, cruda est, At merè ruffa, initio quidem biliosiorem morbum indicabit, sin autem in declinatione talis excernatur, corpus probè expurgari denuntiat, viridis, æruginosæ bilis nota est. nigra, vel atræ bilis, vel sanguinis cuiusdàm indidem adusti. liuida, refrigescere quodammodò, & emori non parum interiora significat. oleosa pinguísque, corporis pinguitudinem consumi innuit: quem-

Deiectionum alui ratio.

admodum rursus viscosa, pingui cùm sit deterior, animantis particularum consumptionem præ se fert. Nimis fœtida haud exiguam fatetur putrefactionem. Porrò in omnibus hisce, si aluus qualitate cibo assumpto non respondeat, eodem iam modo affectio quoquè cõsiderabitur. Omnium deterrima & pestifera, erit nigra, liuida, oleosa, celeriter transiens.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Aluus. Aluus optima. *Hoc caput partim ex prognosticorum secundo, partim ex primo de Crisibus libro Galeni sumptum est. Dixi autem aluus, pro deiectione, secutus Celsum, qui libro secundo eandem ferè sententiam habet. At venter ei qui à periculo tutus est, reddit modò mollia, figurata, eodem ferè tempore, quo secunda valetudine assueuit, modò conuenientia his que assumuntur. Cæterùm qui causas omnium volet intelligere, commentarium suprà citatum lectitet.*

Leuiter ruffa. *Sic interpretatus sum ὑπόπυῤῥον quasi dicas subruffa: hoc est, quam bilis ex iocinore leuiter tinxerit.*

Conuenienter spissa. *Grecè est ἅμα τῇ προσηκούσῃ συστάσει, quod est cum conuenienti spißitudine. Apud Galenum de Crisibus non est, quod satis in verbo συνεστηκὸς, hoc est, cohærens, intelligatur.* *συνεστηκὸς.*

Non nimis fœtida. *Hippocraticum esse dixit Galenus, quod Celsus aliquandò interpretatus est, mali odoris, aliquandò si magna fœditas odoris accesßit.*

Non exuccata. *Hoc est: Ex qua humiditas chyli aquositásque non sit per venas mesaraicas iecori distributa. Vt ferè idem, sit quod aluus liquida aquosáque. Cùm enim distributio parum absolutè, peragitur in ventre, excrementa liquida, tenuia & aquosa permanent. si Galeno & rationi credimus. Græca dictio est ἀχύμωτον, quam Leonicenus vir alioqui in Italia habitus maximus in re medica, vertit, humoris expers, quod quàm sit ad rem, eruditi iudicent. Est autem ἀχύμωτον, id quod Galenus libro octauo de compositione medicamentorum secundùm locos, ἀνεκχύμωτον dixit, in hac nimirùm sententia ὅταν μὲν οὖν ἕλκειν ἐκ τῆς κοιλίας τε καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν ἀτονήσῃ τὸ ἧπαρ, ὑγρὰ καὶ ἀνεκχύμωτα ἐκκρίνεται διὰ τῆς ἕδρας. Hoc est: Cùm igitur iecur alimentum ex ventriculo & intestinis præ debilitate nequiuerit attrahere, liquida, & non exuccata per sedem excernuntur, &c. Ex hisce verbis liquet non debere accipi pro ἀχύλωτον, aut ἀχυλοποιηθὲν, sicut nonnulli interpretantur. Nam deiectio liquida, & tenuis esse potest, etiam si venter pro munere suo sit functus. Necesse autem est & circumpositas partes à vicio immu-* *ἀχύμωτον.*

nes esse, & distributionem probè in iecur fieri, vt alimentum concoctum esse, ex aluo iudicemus. Cæterùm ἀχύμωτον videtur contrarium ferè esse verbo συντηκὸς. Nam hoc tam est substantia moderatum, vt vndique cohæreat, simúlque existat molle. Illud contrà tam liquidum vt vndiquaque diffluat.

At merè ruffa. *Iam ad tertium deiectionum genus descendit, quod nonnihil ex recrementis à toto corpore in ventrem confluentibus: non ex ciborum confectione iudicare potest.*

Viridis æruginosæ. *Aeruginosa in ventre gignitur & porracea: aliæ bilis differentiæ in venis procreantur, teste Galeno in commentario de atra bile.*

Animantis particularum consumptionem. *Græcè est σύντηξιν δηλοῖ τῶν τοῦ ζώου μορίων, quasi dicas, colliquationem animantis particularum indicat: Intellige autem solidarum: quæ absolutè particulæ dicuntur.* *σύντηξις.*

De vrinarum notis. *Cap.* XIIII.

QVemadmodùm in deiectionibus, ità in vrinis quoque regula sanorum vsi, de ægrotis indicia sumemus. Vrina igitur præstantissima est, quæ sanis simillima. Talis nimirùm est subrusa simul & subflaua, nimirùm verò hæc & crassitiem moderatam habet. At cùm triplex turbidarum vrinarum sit differentia, (vel enim redditæ tales, paulopost subsidunt, vel consimiles perpetuò manent: vel puræ excernuntur, deinde verò turbantur) praua quidem existit tertia ordine dicta, moderata benignáque, prima: medio vtriúsque consistit secunda. summè cruda est, exactè aquosa, veluti desperatæ concoctionis venosi generis accidens. Quandò autem celeriter descenderit, Diabetes, vt Græci appellant, efficitur. Verùm hæc sanè inter vrinas crudas deterrima est. succedit autem ipsi, tenuis admodum & aquæ modo exalbida. Huic vicina est alia vrina, quæ multis in morbis apparet, [g] tenuis admodùm, & albæ propinqua. Subpalida verò hanc sequitur: quæ pallida quidem modò erit, & subrufa, concoquitur autem iam quantùm ad colorem ipsius attinet. Tantùm verò crassitie ipsam ab aquosa recessisse oportet, si probè concoqui debeat, quantùm etiam colore, sinautem hoc secundùm naturam adamussim seruato, subsidens album, læue, æquale, & copiosum reddit, exactæ nimirum concoctionis nota fuerit: largius autem, crudum humorem expur-

Vrina quæ optima.

Vrinarum turbidarũ differentia.

Vrinæ crudæ.

Vrinæ coctæ.

gari signat. Iam verò si vrina crassa modicè fuerit, habeátque subsidens aliquod, non cruda iam ex toto erit. Si enim subsidentia parti farinæ crassiori, aut laminis similia, aut furfuri, aut nigra, aut liuida, aut viridia, aut fœdi odoris habeat, præterquàm quòd quæuis huiusmodi in cruditate est, etiam mortis periculum aliàs ostendit. Porrò boni coloris vrinæ quæque simul, vel subsidentia alba, læuia, & æqualia repræsentent, vel nebulas quasdam similes, vel suspensa, omnium vrinarum sunt laudatissimæ, & præcipuæ, quarum subsidens, tale extiterit. Deinde commendatur vrina cuius suspensa huiusmodi cernuntur. Tertium bonitatis locum habet, cuius nebulæ tales apparent. Ac, vt vno verbo expediam, quæ vrinis probè innatant, quantò inferius subsiderunt, tantò magis laudantur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vrina igitur. *Ex lib. primo de Crisibus omnia mutuatus est Paulus. Cæterùm vbi de exactè aquosa agit, Galenus fusius pleniúsque persequitur. Habet autem Paulus:* τὸ δὲ ἐσχάτως ἄπεπτον ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑδατῶδες ἀκριβὲς, οἷον ἀπεπτνωσμένης πέψεως σύμπτωμα τῷ φλεβώδους γένους ὑπάρχον. *Hoc vt interpretatus sum. Galenus autem. Itaq; extremè cruda præter has vniuersas existit. Talis autem erit exactè aquosa, vt quæ nec modò coquatur vt turbida, nec coquenda est, vt quæ paulò post turbatur, verùm vt desperatæ concoctionis accidens. Talis venosi generis affectus existit, qualis exactè ventris cruditas.*

Vrina cruda.

His vicina est. *Recenset ordine crudarum differẽtias, quas etiam Galenus breuiter hunc in modum commemorat: Deterrima quidem in vrinas profluxio. Iam verò praua admodùm est tenuis adeò & alba, qualis & aqua existit. Huic autem vicina est alia vrina, quæ in multis morbis apparet: & vini albi admodùm & tenuis mixtam habere speciem videatur, &c. Paulus ferè eadem habet, nisi quod* οἴνου *hoc est, vini, nullam mentionem faciat. Tu igitur apud te considera, nùm Galeni scripturam malis, an intelligere* ἐγγὺς ἱκανῶς τῷ λεπτοῦ καὶ λευκοῦ, *quod est: Alteram vrinam esse admodùm propinquam tenui & albæ vrinæ, quæ aquam repræsentare dicebatur.*

Aduerte.

Tantum verò crassicie ipsam ab aquosa. *In Græco codice est* τῷ ὕδατος, *hoc est, ab aqua: vbi legendum sit* ὑδατώδους, *id est, ab aquosa.*

Cornæ

CORNARII.

g *Prope admodum accedens ad vinum tenue ac album. In Græcis deeſt vox vini, quam & ratio præſcribendam eſſe monet, & præ- greſſa mentio vrinæ tenuis adeo ac albæ velut eſt aqua confirmat: & Gal. lib. 1. de Criſib. vnde locus hic ſumptus eſt. Sic ergo lege.* ἐν πολλοῖς νόσοις φαινόμενον ἐγγὺς ἱκανῶς οἴνου τοῦ λεπτοῦ καὶ λευκοῦ.

De ſputi notis. Cap. XV.

SPutum ſubflauum, ſubrufum, leuiter ſpumans, & tenue, ſolam cruditatem, malum verò nullum inſignius denunciat. At ſyncerè flauũ, rufum, ſpumoſum, viride, glutinoſum, rotundum, atque his adhuc magis nigrum, prauum eſt. Etenim præter ſanguinem, quiſquis alius humor ſyncerus eſt, prauam oſtendit affectionem, caloris flammei ſobolem. Cruenta igitur ſputa mediocria ſunt: flauæ, aut nigræ bilis, difficilia. Cæterùm quomodò ipſa ædantur, inſpicere ſimul expedit. Nam ſi promptè excreentur, liquidò conſtat talia quidem eſſe ſalubria. contraria verò, periculum teſtari. Abſolutam itaque cencoctionem fatetur ſputum læue, album, æquale: & ſubſtantia neq; liquidum, neque valdè craſſum. Summæ vero cruditatis nota eſt, ſi nihil prorſus expuitur. At ſi expuatur quidem, ſed tenue, languidæ concoctionis argumentum eſt. Sin autem ſyncerè rufum prodierit, aut flauum, nihil boni pollicetur. Si liuidum, aut æruginoſum aut atrum, ſummam pernitiem portendit. *Sputorum ratio.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Sputum ſubflauum, ſubrufum. Ex eodem Galeni loco, & Oribaſij ſexto libro collecta iſta videntur. Hippocrates in prognoſticon ſecundo prius omnia eſt complexus.

Etenim præter ſanguinem. *Hæc periodus libro ſecundo prognoſticon à Galeno ſic ſcripta eſt. Nam præter ſanguinem, quicunque ſyncerus humor fuerit, prauam indicat affectionem, ex flammea caliditate trahens originem. Flauus ſanè, ſeroſa ipſa humiditate retorrida, qua admixta, pallidus apparebat. Eruginoſus autem, hac nimium aduſta. Niger, vel eadem ſupra modum aduſta, quæ efficitur atra bilis & peßima, & maxime erodens, vel craſſo ſanguine ſimiliter reſiccato, vel ratione tum mortificationis, tum perfrictionis.*

Cruenta igitur. *Galenus loco iam citato in iſtum modum habet. Etenim cruenta & pituitoſa moderata: Flauæ autem aut nigræ*

bilis sputa difficilia. Quippè ambo corpora erodunt, atque hoc ipsis est commune. Paulus non habet φλεγματώδη.

Nam si promptè excreêtur. *Hoc est ex Hippocrate:* εἰ γὰρ εὐπετέως ἀναπτύοιτο. *Galenus interpretatur dictionem* εὐπετέως, *quod nos vertimus promptè, hoc pacto.* τὸ δὲ εὐπετέως ἀντὶ τοῦ ῥαδίως τε καὶ ἑτοίμως οἱ Ἕλληνες λέγουσι. *Rursus:* εὐπετὴς γοῦν ἀναγωγὴ πτυέλου, τουτέστιν ἑτοίμη τε καὶ ῥαδία γίνεται, μήτ᾽ ὀδύνης ἰσχυρᾶς οὔσης κατὰ τὸν θώρακα.

Valdè crassum. *Græcus codex habet* ὑπόπαχυ *quod est subcrassum pro* ὑπέρπαχυ, *hoc est, supramodum crassum, ex pituita nimiùm assata nimirum.*

At si expuatur quidem. *Codex Græcus deprauatus est, habet enim* εἰ δὲ μὴ πτύοιτο μέλαν, ἀλλὰ, *pro* εἰ δὲ πτύοιτο μὲν, ἀλλὰ, *&c.*

De febribus diarijs dignoscendis curandísque.

CAPVT XVI.

Febris diariæ notæ propriæ. Diarias febres, vrinarum in primo die concoctio, calorísque suauitas seu propriæ ipsarum & inseparabiles notæ testantur. Verùm à prima febris solutione, certiorem habiturus es earum cognitionem. Quippè arteriarum in hac motus ei qui in secunda valetudine fuit, ex toto respondet, cùm nulla ex aliis febribus in naturalem statum reuertatur. iam verò quòd facilè morbum fert æger, maximum & id indicium est. *Diariis febribus obnoxij.* Opportuni sunt id genus febribus, in quorũ corpore quod defluit, halituosum non est, sed mordax & acre, fumi instar. Hi autem sunt calidi & sicci temperamento: breuiter, biliosi, quos πικρόχολους Greci vocant. *Diariarũ curatio.* Qui igitur ob lassitudinem febricitarunt, pinguiter simul ac molliter fricandi sunt, in balneúmque ducendi. Quibus siccitas febrem intulit, fricandi hi quidem minùs, sed lauandi sunt liberalius. Quos curæ, mœrores, vigiliæ & ira exercuerunt, lauare quidem non subindè oportet, verùm oleo copiosiore tepido, cui minimè astringens vis insit, tùm paululùm fricare, tùm ex consuetudine lauare conuenit. Ab insolatu vsti, protinus ab initio refrigerationem desiderant, tum crebriorem lauationem, minimè verò aut oleum largum, aut crebram frictionem. Sint autem quæ refrigerent & rosaceum & omphacinum sine sale confecta: eadem vero sincipiti vehementer refrigerata superfundere oportet, & vbi febris inclinauerit, in balneum æger ducendus est. Si quis ex frigoris iniu ria

iniuria febrim concepit, etiam iis in remissione lauãdus est. At si cum grauedine, & destillatione febriat, priusquam hæ concoquantur, lauationi non committetur. Porrò qui ex æstu Solis febricitant, ij [h] etiam cùm hæc adsunt, lauãdi sunt: qui autem ex frigore, iis quoque caput mediocriter calefacientibus perfundendum est, cuiusmodi irinum est, & nardinum vnguentum. Verùm in quibus meatuum constipatio febrem excitat, his conuenit ex aqua dulci, & temperata lauatio, tum frictio quæ rarefaciat, & exercitationes modicæ, victúsque bonis procreandis succis idoneus. At cui propter inediam febris contracta fuerit, ei opus est statim, vbi prima accessio remiserit, in balneum perduci, & repentè oleo largissimè perfundi, tum molli manu perfricari, diutissimè in calidi solij aqua immorari. [i] Simulatque exierit, ac sese recollegerit, denuò balneum ingredi, posteà aquã calidam potare, mox ptisanæ cremorem, deinde lactucam assumere, & aliquid piscium eorum qui molli sunt carne, ex albo iure. Omnium verò communis esto victus species, quæ & boni sit succi, & concoctu facilis, & quæ nusquam exiguis cutis meatibus inhæreat. Vinum propinetur & aspectu, & viribus aquosum. Oportet autem in primæ febrium accessionis insultu nonnunquam aliquos horum nutrire, in quibus corporis intemperies ad calidius sicciúsque transiens, febres accendit. Qui ob Bubonem, hoc est, inguinum inflammationem febrim conceperunt, ne medicum quidem interrogant quid sit faciundum, sed vlceri, quod bubonis occasio fuit, prospicientes lauant, vbi accessio declinauerit. Cæterùm à vino ipsi sunt arcendi, donec inflammationes inguinum fuerint solutæ, & tenuiore victu enutriendi.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Diarias febres. *Hoc principium sumptum est ex primo Galeni libro ad Glauconem circa principium. Dicuntur autem* ἐφήμεραι *Græcis, quasi dicas ad diem durantes:* ἀμφήμεραι *autem, circa singulos dies infestantes, quotidianæ vno verbo Latinis appellantur.*

Opportuni sunt. *Ista cum sequentibus ex octauo Methodi Therapeutices huc trãslata sunt. Paulus* ἐφ' ὧν αἱ ἀπόρροιαι τοῦ σώματός εἰσιν οὐκ ἀτμώδεις, ἀλλὰ δριμύτεραι καὶ οἷον καπνώδεις ἔχουσιν, *&c. Galenus autem habet:* ἐν οἷς ἐστι τὸ διαπνεόμενον οὐκ ἀτμῶδες, ὁποῖόνπερ ἐν τοῖς εὐχύμοις, ἀλλὰ δακνῶδες, καὶ δριμὺ, καὶ καπνῷ παραπλήσιον ἢ λιγνύϊ, *&c.*

Lauare quidem non subinde. *Paulus Græcè habet, λȣ́ειν μὲν μὴ πολλάκις, hoc est, vt verti. Galenus autem οὔτε τρίψεων, οὔτε λȣτρῶν δέονται πολλῶν, quod est: Neque frictionibus, neque balneis multis indigent.*

Vehementer refrigerata. *Græcus codex deprauatus est. Habet enim ψυχρὸν τὰ δὲ αὐτὰ σφοδρῶν καταχέων, &c. Vbi sit legendum, ψύχοντα δὲ αὐτὰ σφοδρῶς, vt nos etiam vertimus.*

Victus dulcibus. *Hoc est bonis. Nam bonus in corpore succus aut sanguis, dulcis & est, & dicitur: malus autem, amaram, acidam, aliamue qualitatem extraneam habere ostenditur. Perperàm igitur nos corripuit Oroscius, quod dulcis succi γλυκύχυμος verterim: cùm idem sit dulcis & bonus in probi sanguinis significatu. Malè habet Græcus codex γλυμύθυμος. Vide Galeni octauum circa principium.*

Aliquos horum nutrire. *Codex Græcus deprauatus habet, τȣ́των τινὰ τρέφειν, pro τȣ́των τινὰς ῥίπτειν. Vide octauum Galeni de morbis curandis. Corrigenda sunt omnia exemplaria impressa.*

Sed vlceri quod. *Plenius in Galeno hæc sententia habetur in hunc modum: Sed vlceri ob quod Bubo ipsis fuerit excitatus, ipsiq; bubom prospicientes in accessionis declinatione lauant.*

Cæterùm à vino. *Hæc clausula ad verbum ex primo ad Glauconem sumpta est. Vbi etiam dictio πρὶν accipitur pro μέχρις ὂν, hoc est donec: aut sic dicendum: Cæterùm priusquam inflammationes fuerint solutæ, arcendi à vino sunt ægroti. Atque hoc pacto seruabit dictio communem significatum.*

CORNARII.

h etiam illo præsente lauare conuenit.

i Græcè igitur sic legito, ἐξελθόντας δὲ καὶ ἀναλαβόντας τὴν δυνάμιν, ἀσαγειν ἐκ δευτέρȣ εἰς τὸ λȣτρὸν, καὶ μετὰ ταῦτα πιεῖν θερμὸν ὕδωρ διδόναι. καὶ πιπιράσκειν χυλόν.

De putridarum febrium agnitione. *Cap.* XVII.

Putridæ febris notæ propriæ.

PVtridæ febres dignoscuntur, eò quòd nulla ipsas exterior causa præcedat: item quòd à rigore incipiant, neq; insolatu, neque vehementi frigore prægresso. id quoque peculiare est febrium putridarum indicium, sicut & pulsuum depressio. Nominant sic, cùm incipiente accessione perexiguos quidem ipsos & inæquales obtinent: hoc enim singulariter huiusmodi febrium est proprium. maxima autem putridarum febrium nota est etiam qualitas caloris, qui fuliginosus adeò existit, vt manum erodat. Similiter ad ipsas propriè spectat etiam vrinarum cruditas, & obscura concoctio.

Magnum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Magnum verò & notabile concoctionis indicium, in primis vrinis nunquam eiusmodi febres repræsentant.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Putridæ febres. *Hoc caput ex primo Galeni de febribus libro totum transcriptum est: sed variis ex locis. Textus autem in Græco Pauli codice deprauatus est. Habet enim* τῆς ἐπὶ σήψει πυρετῶν διαγνώσεις, τῷ μηδὲν τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων προηγήσασθαι, καὶ τὸ μὴ ἀπὸ ῥίγους δὲ ἄρξασθαι τὸν πυρετόν. *Hoc est: Febrium ex putredine contractarum dignotio est, quod nulla causa primitiua præcesserit, & quod non à rigore febris inceperit, &c. Quæ sententia planè falsa est.* *Nota.* *Nam proprium planè febrium putridarum est à rigore inchoare. Tu autem in hunc modum corrigito:* τῶν ἐπὶ σήψει πυρετῶν διάγνωσις τὸ μηδὲν προκαταρκτικῶν αἰτίων προηγήσασθαι, τὸ δὲ ἀπὸ ῥίγους ἄρξασθαι τὸν πυρετὸν, οὔτ᾽ ἐγκαύσεως, *&c.*

Hoc enim singulariter. *In codice Græco superfluum est* τὸ, *post* μέγιστον *adde* δὲ *particulam: quia noua incipit oratio.*

Similiter ad ipsas. *Græcè est,* ἴδιον ἐστὶ μάλιστα τῶν τοιούτων πυρετῶν. *Galenus habet,* ἴδιον δὲ ἐστὶ ἐν τοῖς μάλιστα, *Si voles, ita legito.*

Curatio febrium putridarum. *Cap.* XVIII.

SI vires sint validæ ei qui ex putredine febricitat, sanguinem dimittes protinus, modò cruditas in ventre nõ existat. At si vires imbecillæ, aut ætas prohibeat, sanguinem non detrahes: à cuius vacuatione, putrida per vrinas, aluum, & sudores expurgare conuenit. Sin autem sponte sua nonnunquam impetum ad os ventriculi capessant, etiam per vomitum: alioqui non oportet ea præter naturam irritare: cæterùm deligi materiæ debent, quæ sine calefaciendo siccandóque valenter, prędictas vacuationes moliri possunt, veluti ptisanæ cremor, aqua mulsa, oxymeli, & apomeli, apiíque radix in aqua potabili incocta. Cùm aluus nihil deiicit, ex aqua mulsa cum oleo clystere ducenda est. verùm totum corpus rarefacere priùs non expedit, quàm vacuatum fuerit: vbi vacuaueris, rarefacias vtique licet, medicamento tepido calore prædito, quale est, quod ex chamæmelo conficitur. in hoc tempore vinũ aquosum potui datum, vniuersas promouet vacuationes: eiusdem facultatis est temperatum dulcis aquæ lauacrum. Quòd si verò febris mugnitudo obstiterit, neque vino vtendum, neque lauacro, neque vnctionibus rarefaciendi virtute præditis, sed aqua frigida is in febribus

commodè bibitur, nisi quid & hanc prohibeat. Ergo, si quidem & vires robustæ omnes fuerint, & febris ardentissima, & concoctionis signa planè euidentia, frigidam cum fiducia exhibebis. Præterea si bona corporis habitudine sit æger, tum status cœli calidus ac siccus, etiam si in frigidam natationem hunc dimittas, haudquaquam lædetur: [k] sin autem mediocris existat febris, & vires inualidæ, sed cum notis concoctionis, iis qui ita habent, balneum prodest, & vini potio: tum verò ex vnctionibus eæ quæ rarefaciunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si vires sint validæ. *Ex Galeni vndecimo Methodi sumpta sunt ad verbum. In nono libro circa principium, ait in eundem ferè modum. Nam si præcedat ciborum cruditas, tanto tempore differre venæ sectionem iubebis, quantùm satisfacere, tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa descendant, videbitur.*

Putrida per vrinas. *Et hæc ex vndecimo, sed paulò antè, mutuatus est Paulus. Oportet enim id quod putruit, omni ratione vacuare, quod reliquum est, moderatis motibus, & refrigerante perspiratu, ad exactam symmetriam reducere, &c.*

Si verò febris magnitudo. *Galenus addit ad planiorem intellectum, vt in continuis. Hæ enim magis hominem affligunt, quàm intermittentes.*

Vires inualidæ. *Græcus codex Pauli habet, καὶ τῶν δυνάμεων ἰσχυρῶν. Hoc est: Et vires validæ, cùm sit legendum, καὶ τῶν δυνάμεων οὐκ ἰσχυρῶν. Hoc est: Et vires non validæ.*

CORNARII.

k *Moderata verò si est febris, & vires robustæ, vnà cũ cõcoctionis signis, talibus balnea prosunt, &c.* μετρίου δὲ ὑπάρχοντος τοῦ πυρετοῦ, καὶ τῶν δυνάμεων ἰσχυρῶν, ἅμα τῆς πέψεως σημείοις, ὠφελεῖ τοὺς τοιούτους βαλανεῖα, καὶ ἡ τοῦ οἴνου πόσις, ὅσα τε τῶν ἀλειμμάτων μανωτικά. *Hæc est recta Pauli lectio & interpretatio ex Gal. lib. 11. Metho. in quo eadem hæc rectè legerentur vnica negatione οὐκ expuncta in his verbis,* καὶ τῶν δυνάμεων οὐκ ἰσχυρῶν : *hîc enim ponitur contra omnem rationem, contra Græcæ orationis vim, quæ præcedens negatum cum sequenti affirmato per particulam* ἅμα *non copulat: denique contra ipsius etiam Gal. sententiam, quam paulò pòst sic explicat,* εἰ δὲ μηδὲ τὰ τῆς πέψεως εἴη σημεῖα, μηδὲ τὰς δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχειν φαίνοιτο, σωθῆναι ποτὲ τὸν ἀδύνατον. ὥστε οὔτε λούσαις αὐτὸν, οὔτε ἀλείψαις τοῖς μανωτικοῖς φαρμάκοις, οὔτε οἶνον δώσεις, οὔτε ψυχρόν.

De

De tertianarum agnitione. *Cap,* XIX.

TErtiana febris cùm ſit flauæ bilis commotæ ſoboles, protinus ab initio rigorem haud exiguum infert. hoc diſcrimine à quartanæ rigore variat, quod pungere videatur, & cutem conuulnerare. In quartanis autem acceſſionis inſultus vehemẽtem perfrictionem habet. Quotidianas verò nequaquam rigor præcedit: ſed ſolùm perfrigeſcunt. Cæterùm tertiana etiam exactum pulſuum ordinem obtinet: ſiti verò vehementi in ſtatu affligit, & hominem perurit, ac paulò pòſt conſiſtit, calórque æquabiliter per omnes corporis partes diffunditur. Et ſi manum iniicis, primo quidem contactu, calor copioſus & acris occurrit, veluti cum vapore quodam erumpens, ſed paulò pòſt à manu remanente vincitur. Vbi potione æger fuerit recreatus, ſtatim copia vaporis calidi per cutem emergit, ſudorum nuntia. Bilis vomitio ſuperuenit, aut aluus ſoluitur, pérq; vrinam bilioſa redduntur. Præterea ad integritatem tertiana deſinit, vbi acceſſionis tempus horarum non plurium duodecim expedierit. Febrem igitur quæ intra duodecim horas terminatur, exactam tertianam nominamus: quæ verò diuturniorem acceſſionem habuerit, illam ſimplici vocabulo tertianam nuncupamus. Quæcunque autem longiſſimè productam acceſſionem ſeruauerit, exiguum verò interuallum, hanc rurſus extenſam tertianam dicimus.

Rigoris tertianæ & quartanæ diſcrimen.

Tertiana exacta.

Tertiana.

Tertiana extenſa.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tertiana febris cùm ſit. *Ex ſecundo libro de criſibus, capite tertio hoc tranſcriptum eſt iiſdem planè verbis. Cæterùm Galenus poſt illa, in hanc quoque ſententiam habet:* τὸν οὖν ἀκριβῆ τριταῖον οὐκ ἐνδέχεται μὴ οὐ μετὰ ῥίγους σφοδροῦ γίνεσθαι. *Quam orationem Leonicenus vertit. Tertianam itaque febrem fieri contingit ſine rigore vehementi, &c. Cùm ſit dicendum: Exactam itaque tertianam non licet niſi cum rigore vehementi fieri.*

Curatio tertianæ. *Cap.* XX.

EXquiſitam tertianam, vt quam flaua bilis procreet, humectare oportet ac refrigerare: & ſanè quod in ventriculum confluit, vomitionibus, & inferius elicere. Item per vrinas, & ſudores deducere idipſum conuenit. Aluus itaque mollibus clyſteriis euocatur: vrina potionibus, in quibus apium, & anethum maduerunt, & ſi concoctionis ſigna deprehenderis, magna iam confidentia etiam abſinthium dabis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

bis. Balnea verò ex aqua calida potulenta conueniunt: quibus neque nitrum, neq; sal, neque sinapi adiici,[l] sed ægrum oleo quàm maximè calido perfusum in solium descendere oportet. At qui balneis admodum gaudent, eos etiam si bis die laueris, haud peccabis. Vbi verò cōcoctionis notas perceperis, tunc, vel si sæpius laueris, nihil offendes. Porrò vinum priusquàm morbus concoquatur, ex toto circuncidendum est. simulatque verò concoqui inceperit, tenue, aquosum, modicum, primo die exhibendum. Cibi humectantes, refrigerantésque vtiliter assumuntur. À melle abstinendum, sinapi, salsis & acribus omnibus: vinis autem admodum vetustis, & natura calidis.[m] Cæterùm nihil miri est, si in hominibus primùm exercitis, inediámque expertis, nunc autem ordine conuerso otiosis, ciboque vsis pleniore, bilis maxima ex parte mixta pituitæ reperiatur. Cuius rei gratia complures tertianæ, aut citra rigorem fiunt: aut perexiguus ipsis oboritur: vnde etiam animaduersionem propriam desiderant.[n] Neque enim balneum, neque cibus aliquis liberalior tertianis spuriis ante concoctionem conuenit: quoniam ne panis quidem micæ, oua, & consimilia.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Exquisitam tertianam. *Ex primo ad Glauconem hæc Paulus transcripsit. Nonnihil autem à Galeno variat, breuitate sermonis intelligo, quæ tamen sensum nonnihil obscurum reddit. Verba ad Glauconem ita habent. Humorem itaque in ventriculum confluentem, per euomitiones euacuare oportet: inferius autem descendentem similiter per internam excretionem. Paulus autem in istum modum:* καὶ τὸ μὲν εἰς γαστέρα συῤῥέον, κενοῦν δι᾽ ἐμέτων τε καὶ κάτω. *Hoc est: Et quod sanè in ventrem confluit, euacuare per vomitum, & inferna, &c. In Galeni verbis* γαστὴρ *pro ventriculo: apud Paulum pro toto ventre positum esse existimandum, si concordes alioqui intelligas.*

Vinis autem admodum vetustis. *Lectio in codice impresso planè mutila & deprauata est. Habet enim,* ἀπέχειν δὲ μέλιτος, καὶ νάπυος καὶ ταρίχους, καὶ τῶν φύσει θερμῶν ταῦτα μὲν ἐπὶ παλαιῶν. *Ex Galeno & Oribasio legendum:* ἀπέχειν δὲ μέλιτός τε καὶ νάπυος, καὶ ταρίχους, καὶ τῶν δριμέων ἁπάντων, καὶ οἴνου δὲ τῶν φύσει θερμῶν, καὶ παλαιῶν ἱκανῶς, *&c. Atque sic nos reddidimus Latina: In priore enim lectione nulla vel acrium, vel vini facta est mentio.*

CORNARII.

l *ſed oleo quàm maximè calido affuſo circumcirca, in ſolium immittito.*

m *Atque hæc quidem veterum curatio erat, & nihil miri eſt, quum illius temporis homines in exercitiis & alimenti inopia degerent: nunc verò, &c. Hæc vt expreſſa ſunt, leguntur in Græcis, ſi* εἰ *mutetur in* ἐν, *& ſic legatur,* ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν παλαιῶν, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἐν γυμνασίοις μᾶλλον, *&c. Hic* ἐπὶ τῶν παλαιῶν *ſignificat veterum temporibus.*

n *Neque enim balneum, neque plenior ac ſolidior cibus ante concoctionem tertianariis cõuenit, præterquam panis micæ, oua, & ſimilia.*

Curatio tertianæ nothæ. *Cap.* XXI.

Lauare in tertianis ſpuriis per initia ſalubre non eſt, ſed quando iam concoctionis notæ apparent, neque cibum quotidie exhibere, ſed alternis diebus abundè eſt. Quies autem, & præcordiorum fotus ipſis conducit, tum ſorbitiones concoctu faciles, & clyſteres aluo inditi non admodũ molles. Atque ſi ſanguinem detrahere opus eſt, neque hoc omittere oportet. Tuta verò victus ratio erit, non quæ refrigeret in totum, humectétq;, verùm etiam morbus aliquis qui magis incidat, ac calefaciat, adhibeatur.[o] Maximè verò conduxerit ipſis ptiſanæ cremor pipere iniecto, vel hyſſopum quoque nonnunquam, vel origanum, vel ſpica nardi, aquæ mulſæ admiſta, incoctáq; potui exhiberi, & alia quæ vrinæ ciendæ ſunt, præterquàm ea, quæ vehementer calefaciunt, exiccántque. Potiſſimùm verò abſinthium poſt ſeptimum diem porrigi debet. Iam & oxymel epotum, multis fuit auxilio. ad hæc nonnulla ex his quæ molliter ventrem ſubducunt. Porrò vomitus ſecundum cibum, iis quibus hæc febris in vetuſtatem incidit, vtiliſſimus eſt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Lauare in tertianis ſpuriis. *Hæc quoq; ex eodem loco ſunt huc tranſlata. Dictio autem* τὶ *in Græco exemplari deſideratur. Lege igitur,* ἀλλά τι καὶ τὸ τμητικώτερον.

CORNARII.

o *Maximè autem conuenerit ipſis ptiſanæ ſuccus pipere inſperſo, aut hyſſopo, aut origano, aut nardi ſpica. Sed & aquæ mulſæ piper iniicito, & coctam bibendam dato.*

Quartanarum cognitio. *Cap.* XXII.

QVartana inuadit multa cum frictione, vt quæ ex frigido humore, atra bile originem trahat. Calorem verò feruorémq; febrilem tertianæ modo non obtinet, imò nec bilis vomitus eam comitatur. Adhæc si vrinæ tenues, albæ, & aquosæ fuerint, quartana erit febris. Eximia verò ipsius nota est, pulsus exiguus, & rarus. Cæterùm in autumno potissimùm incipit, erraticis superueniens febribus, ac nonnunquam in forma eius potissimùm subsistit, quæ quarto die reuertitur: aliquando etiam plurium dierum interuallo, iuxta quosdam circuitus accessionem habet.

Febris quartanæ notæ.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quartana. *Ex primo etiam ad Glauconem & sexto Oribasij hæc sumpta sunt. De rigore autem quartanæ febris, Galenus cùm alibi, tum in libello de tremore & palpitatione inquit: Rigorẽ quartanarum qui experti sunt, etiam ad ossa vsque penetrare affirmant, cùm vehemens fuerit.*

Nec bilis vomitus. *Sed pituitæ intelligas, comitatur etiam lienis inflammatio, tumor, interim fastidium, intensa interim cupiditas.*

Pulsus exiguus ac rarus. *In hac febri inæqualitas pulsuum in vno ictu manifestissima deprehenditur. Multò enim velocius principium motus finémque inuenies quàm medium.*

Curatio quartanarum. *Cap.* XXIII.

QVartana laborantes leniter tractandi sunt, neque medicamento vllo forti sollicitandi, neque vacuatione, nisi fortè sanguis vehementer exuperare videatur, cùm venam dissecare conuenit. Victus eis offeretur optimus, qui non inflet, & venter his quibus vti cõsueuit, emolliri debet. Quòd si hæc nihil proficiant, clysteribus per initia quidem mollibus, deinde verò acribus vtendum est. A suilla carne prohibeantur ægri, atque ab omnibus cibis qui glutinosi, ad exitum tardi sunt, tum qui refrigerant corpus, siccántq;. Vinum vtile est tenue, album & modicè calidum. Item salsa & sinapi ex vsu sunt, tum per dies aliquot assumptum medicamentum diatrion pipereon, id est, quod triplici constat pipere, vel quod diospoliticon appellant. Iam & piper solum rectè ex aqua quotidie sumitur. In morbi statu victus ægro tenuissimus præcipietur, statim verò etiam vt diu conquiescat, iniungendum est, tum visceribus prospiciendum per ea quæ emolliunt, relaxántque. Insecutis diebus medicamenta

confe

conferunt, quæ vrinam cient. atque si concoctionis notæ apparuerint, cum fiducia tunc quoque iis vti expedit, quæ atros humores vacuant, idque non semel duntaxat, verùm etiam sæpius. Porrò secundùm validam purgationem, & medicamentum quod viperis constat, exhibetur, & alia quæ ad eiusmodi febres commendantur q inter quæ est & nobis familiare, omnium probatissimum, quod succum cyrenaicum recipit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quartana. *Ad verbum omnia ex Galeni libro iam sæpius nominato, compendiosè transcripsit. Quanquàm id anteà fecerit Oribasius libro sexto.*

Qui refrigerant corpus siccántque. *In Græco codice erat ὑγραινόντων, hoc est, humectantium, pro ξηραινόντων, quod est, siccantium.*

Tum per dies aliquot. *Malè est in exemplari Græco δὶ ἡμερῶν τριῶν. Quod est: Per dies tres, pro δὶ ἡμερῶν τινῶν. Id est: Per dies aliquot.*

Quod succum Cyrenaicum. *Galenus hoc medicamentum maximè etiam commendat libello de Tremore, ceu ad rigorem, quartanosq; circuitus, vtilissimum.*

CORNARII.

p *Et à frigefacientibus ac humectantibus edulijs omnibus. Hic corrupta videri possit Pauli lectio, vbi à frigefacientibus & humectantibus edulijs quartana laborantes prohibet, quum tamen humida & vt febri, & vt sicco atræ bilis humori competant: vt pro ὑγραινόντων legendum esse ξηραινόντων suspicio sit, nimirum quod à frigidis & siccis quartanarios prohibeat, non à frigidis & humidis. At huic suspicioni sic occurrendum. Sicut frigidis edulijs in quartana interdicit, velut incommodis frigido atræ bilis humori, quum tamen commodent febri iuxta illud Hipp. contraria contrarijs curantur: ita humidis interdicit velut incommodis atræ bili, vt humori, etiã si febri commodent iuxta illud Hippoc. 1. Aph. 16. Victus humidus omnibus febricitantibus confert. Porrò sicut frigida & humida prohibet, sic calida & sicca concedit, velut commoda frigido atræ bilis humori, etiam vtraque incommoda sint febri, vt febris est. Non igitur ξηραινόντων pro ὑγραινόντων legendum: prohibet enim humectantia. Et siccantia ipsum non prohibere, indicio sunt salsamenta & sinapi, quorum vsum mox præscribit, quæ siccantem vim habent. Proinde recta Pauli lectio est, qua iubet εἴργειν αὐτοὺς τῶν ψυχόντων καὶ*

ὑγραινόντων ἐλλεισμάτων πάντων. Et iisdem verbis apud Gal. lib. 1. ad Glauconem, & apud Aetium lib. 5. cap. 84. habetur.

q *Græca lectio corrupta ex Aetio lib. 5. cap. 84. sic restituenda. ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ σύνηθες ἡμῖν ἁπάντων δοκιμώτατον ὀπὸς τοῦ κυρηναϊκοῦ λαμβάνον.*

Quotidianæ agnitio. *Cap.* XXIIII.

Signa quotidianæ. QVotidiana haud quaquàm cum rigore primo statim die inuadit, sed procedente tempore perfrictio magis quàm rigor oritur. Aegrè verò incalescit, & diuturnum habet incrementum: imò neque adurit ægros, neque multum, & crebrò spirare compellit, neque efflare, vel frigidam bibere. pituitosi autem vomitus hic accidunt, & quæ per aluum vacuantur, frigidiora, crudiora, aquosiora cernuntur: totum corpus crudis humoribus redundat: sudores minimè primis diebus erumpunt, neque ad integritatem venitur, cutis ægrotantibus albicat, vrinæ vel tenues sunt & exalbidæ, vel crassæ, turbidæ & rubræ.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quotidiana. *Ex quinto capite secundi libri de crisibus excerpta sunt. At Galenus libello de Typis, latius accidentia enumerat in hunc modum. Quotidianam vero comitatur habitudinis humiditas, vomitus pituitosi, sitis non intensa, grauitas totius corporis, somnus soporosus, veternosusq́; pulsus magnus, rarus, laxus, facies subliuida, laxa, peponum modo tumida, quæ magnam materiæ prauitatem, & mutationem repræsentet.*

Aquosiora. *Gal. addit lib. iam citato: καὶ φλεγματικώτερα, quod est, pituitosiora, quæ ipsam febris causam ostendunt.*

Curatio quotidianæ. *Cap.* XXV.

QVotidianam curantes, oxymelite primis diebus vtimur, tum iis quæ vrinam probè eliciunt, ac vniuersa victus species incisoria esto: circa statum verò ventriculi habenda est ratio præsertim ipsius orificij, deinde ægris iubendum est, vt à radicula & cibis assumptis vomant. Itidem vtantur iis quæ pituitam subducunt, idque tamdiu quàm febris cessauerit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quotidianam curantes. *Ex primo ad Glauconem lib. Galeni Paulus hæc descripsit.*

Oxymelite. *Simplici intelligendum, vt quod omnes meatus arctos aperiat, ne crassus alibi humor, vel glutinosus adhæreſcat.*

Conue

Conuenit autem cum ætatibus, tum naturis vniuersis.

Primis diebus. *Græcè est κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας. Malè autem in Galeno ad Glauconem μετὰ τὰς πρώτας ἡμέρας habetur.*

Ventriculi. *Sic verti γαστρὸς, quæ dictio nunc pro ventriculo, nunc pro toto ventre accipitur. Galenus libello de typis febrium ait, Constituitur autem potissimùm ob stomachum malè affectum. Propterea Paulus rectè dixit ventriculi, & oris ipsius rationem esse habendam, quanquàm accidat interim, vt in hac febri etiam lien scyrrhum contrahat.* γαστήρ.

Idque tam diu, quàm. *Græcè est: κατὰ πολὺ ἕως ὃ παυθῇ. Hoc paulò secus sonat, quàm reddiderim. Galenus non habet: eóque multi, à quodam aliò quàm Paulo fuisse adiectum putant.* *Nota.*

De hepialo febri, & rigore qui ægrè potest excalefieri.

CAPVT XXVI.

SI vitrea pituita, quæ omnium aliarum frigidissima est, nondum putrefacta toto in corpore exundauerit, rigorem quæ ægrè excalfieri potest, sine febri excitat. In febribus enim, quæ humoris vitio accenduntur, putrefactio maximè febrilem calorem suscitat. At si tota hæc pituita putruerit, quod tamen raró fit, ob immensam frigiditatem, quotidianæ febris causa redditur. Quando verò non tota æqualiter, sed ex dimidio ipsius putrida fuerit, aut aliquæ ipsius partes, nonnullæ verò non putruerint, Hepialum febrem hanc facit: in qua simul & rigent, & febricitãt. Particulæ quidem humoris eius necdum putredinem expertæ, omnibus venis, vel etiã reliquo communicatæ & sparsæ rigorẽ creãt: putrefactæ verò febrem accendunt. Dicta est autem [r] Hepialos per translationem à sale: dico autẽ mari, † quod tranquillum quidem apparet, in principio autem difficile turbulentúmque erat. Vel ab Hepios, quod est molliter & aleænin, quod signat calefacere, quasi dicas, quoniam blandè & leniter calefacit. Atque hæc febris cum ex quotidianarum genere existat, vtpotè ex pituita nascens, illarum curationi subiicitur speciali, nisi quòd tantò commemorata quotidiana calidioribus magísque incidentibus præsidiis indiget, quãtò etiam pituita frigidior illa existat. Hepiali verò rigor multò magis calefacientia requirit. Itaque medicamentum ex triplici cõfectum pipere, ex calaminthe præterea, & quod liquore cyrenaico constat, his sunt accommoda. Item ex castoreo, similibúsque præparata remedia conueniunt. Latiu.

Pituita vitrea.

Hepialos febris.

† Quod est molestũ & difficile cũ turbulentũ est & agitatur. ἡπίας μὲν φαινομένης, καλεπῆς ἢ κατὰ τὰς ταραχὰς αὐτῆς ὑπαρχούσης. *non* κατὰ τὰς ἀρχὰς *Comp.*

autem diffusiúsque explicatam curationem horum reperies in capite quadragesimosexto de rigore & perfrictione. Insuper Lypyriæ & Tiphodes, quæque præter commemoratas febres dicuntur, cum sint ex relatarum numero, etiam curationes, tum in illis expositas, tum exponendas postulant.

Lipyriæ febres, & Typhodes.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si vitrea pituita. *Ex Oribasij sexto sumptum est. Vitrea autem pituita à Galeno libro secundo de febrium differentiis explicatur, in hunc modum:* ὑαλώδη δέ μοι δοκεῖ προσαγορεύειν ὁ πραξαγόρας τὸν χυμὸν τοιοῦτον, οἱ νεώτεροι ἢ ὧν ἐστι καὶ φίλιππος ὠμὸν ἁπλῶς. *Item in commentario de Tremore in hanc sententiam. Non solum autem ob flauam, aut nigram bilem rigor, sed etiam ob frigidam valdè pituitam fieri solet, vocat autem humorem hunc Praxagoras, vitreum. Subiungit autem: Verùm hic rigor nõ adeò vehemens est: quanquàm pluribus nonnunquàm diebus subsequentibus perseueret.*

CORNARII.

r *Dicitur autem hepialos translatione à voce* ἤπιος *&* ἁλὸς*, id est à miti & mari facta: quum mite quidem apparet mare, horrendum aut sit vbi perturbatum est: aut ab eo quod* ἠπίως*, id est leniter* ἀλεαίνει *hoc est calefacit.*

De febribus continentibus. Cap. XXVII.

Continentes finitimę sunt singulis intermittentibus: tertianæ quidem exactæ, ardens, quæ Causos dicitur: quotidianæ, ea quæ singulis diebus accessionem habet, non autem ad integritatem desinit. Sic etiam quartanæ, ea quæ quarto die accedit. Exactus nanque causos, cùm omnes alias exquisitæ tertianæ notas seruet, hoc solo discrimine variat, quòd non cum rigore inuadat, neque ad integritatem veniat. Qui singulis diebus accessionem obtinet Causos, omnes similiter exactis quotidianis notas præse fert. quòd autem ad integritatem non peruenit, hac re à quotidiana specie consimili differt: ea ratione & quæ quarto quoque die accessionem habet, verùm ad integritatem non cessat, finitima est quartanæ. Continens itaque febris est, quæ non ante ad integritatem terminatur, quàm ex toto fuerit soluta. Quùm autem ne declinatio quidem accidit, quæ sensibus queat percipi, hæc quoque ex ardentium genere habetur, sed acumine ab ipsis variat.

Continens febris quid.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ANNOTAT. ANDERNACI.

Continentes. *Ex sexto capite libri secundi de Crisibus excerpta sunt. Interpretatus autem sum hic febres continentes, quas Græci συνεχεῖς appellant: continuas autem, quas συνόχους. In Latina quoque lingua duas voces vsurpemus. Cæterùm Galenus intelligit continentes, quarum materia in vasis subsistit: vbi enim ea per totum corpus delata fuerit, intermittentes appellatæ, fiunt.*

συνεχεῖς. σύνοχος.

Acumine. *Græcè est ὀξύτητι. Nam vt ὀξὺς acutus morbus dicitur, ita deriuatiuum ipsius ὀξύτης, acumen, celeritas, aut præcipitantia, aut quocunque modo libet appellare.*

ὀξύτης.

Agnitio febrium continuarum quas Synochos Græci vocant, & curatio. *Cap.* XXVIII.

COntinuarum febrium, Synochos Græci appellant, origo ex sanguine est, nunc efferuescente, nunc putrefacto propter obstructionem. Quapropter accessio ipsis adusque finem vna est. Indicia verò sunt, pulsus maximi, vehementes, citati, crebri, æquabiles, non mordaces. Vrinæ non multum adeò à sanis recedunt. Curatio est, sanguinis quousque deficiat anima, dimissio. Qui si non fuerit detractus, febricitantes in summum veniunt discrimen. At si quid per venæ sectionem vacuare prohibuerit, aliis vti remediis oportet, quæ meatus recludunt, copiam materiæ vacuant, & febrium feruorem leniunt. Cùm autem euidentes humorum concoctionis notas in ipsis videris, neque in ptincipe particula inflammatio quædam, aut tumor œdematis speciem repræsentans, aut scirrhus fuerit, neque particula aliqua adeò frigida, vt in hanc noxa procumbat, cum fiducia frigidam propinato: maximè si æger eius potioni assueuerit.

Synochus quid.

Signa eiusdem.

Frigida quando danda.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Continuarum. *Vide nonum Methodi, & sextum Oribasij. Per continuas autem hîc intelligo συνόχους, qui ex sanguine potissimùm constituuntur. Malè in Græco codice legitur τῶν συνεχῶν pro συνόχων. Nam συνεχεῖς vocabulum generale de omnibus febribus ex quocunque humore continuè affligentibus. σύνοχος autem de febri ex sanguine vel putrido, vel efferuescente vsurpatur. Barbari hanc fœminino genere synochan nominarunt.*

In vigesimo nono capite codex Græcus habet παχεῖα pro τραχεῖα. Non enim crassa lingua, sed aspera, vel scabra dicendum est, hoc in loco, quod castigator Basiliensis in codice suo alioqui emendato non

aduertit. Cæterùm caput hoc & inferius ex sexto Oribasij descriptum est. Præcipit autem ardenti febre laborantes non sola aqua, sed mulsa aquosa nutriendos esse. Cuius rationem Galenus in commentario Hippocratis de morbis acutis: Aqua scribens, natura frigida, tardè penetrat, & quàm plurimo tempore in præcordiis subsistens, in acutis morbis corrumpitur: mel bilescit, ob id mulsa aquosa dari debet: vt aqua nulla in superiore ventre facta mora à melle mixto ad distributionem trahatur. Non autem aqua cruda, sed cocta esse debet.

Διαιτᾶν. Sustinere. *Ita sum interpretatus διαιτᾶν, hoc est, nutrire, alere. Celsus ait, cremore ptisanæ sustentandi sunt. Atque hoc loco propriè dicendum est, Sustinere. Quia tantum cibi hîc porrigitur, quantùm viribus sustinendis sufficit.*

Ardentium agnitio. *Cap.* XXIX.

Febris ardens. ARdentibus hæc superueniunt, arida lingua, aspera & nigra, ventris rosio, deiectiones pallidæ, sitis vehemēs, vigiliæ, nonnunquàm etiam delirium.

Ardentium curatio. *Cap.* XXX.

HOrum alterutrum fieri necessarium est. si perfectè morbus solui debet, aut biliosos excerni humores, aut eosdem extingui. Excernuntur itaque per sudores, vomitiones, & imum ventrem. *Frigidæ potus.* Extinguuntur autem frigidæ potu: quo nos vrentes febres, Causos appellant, ex toto curauimus. Sustinere eos qui his cruciantur, non aqua sola conuenit: neq; mulsa duntaxat, verùm aquosa mulsa exhibita. Nam qui huiusmodi morbis conflictantur, sola potione sustentandi sunt. Porrò balneum illis solùm vsui est, qui citra tumorem inflammatorium, aut erysipelatium, ardenti febre laborant. Quòd si verò concoctionis notæ percipiantur, multò magis ipsis conducet. *Febris ardens ex salso humore.* Qui ex salso humore, febrim ardentem conceperūt, his est inutile. Verùm iisdem ptisanæ etiam cremorem cibi loco offerre conuenit.

Febrium quibus ex affectu Erysipelaceo origo est, curatio & agnitio. *Cap.* XXXI.

Febris ex Erysipelate visceris. FEbres quæ ex Erysipelaceo viscerum affectu procreantur, his notis agnosces. interna feruent immodicè, dolor vrget vehemens, præterea sitis excruciat, & ardor immoderatus. Summatim ex indiciis acerrimæ bilis cum pauco sanguine putrescentis deprehēdes. Hunc in modum curabitur.

A balneo in totum abstinere decet. Aqua frigida per morbi statum vehementi hoc est frigidissima vtendum est:per initia non item. Extrinsecus verò refrigerantia imponentur: & si nihil hæc promouerint,etiam intrò eadem sumere ægri cogentur.Maximè ipsis conueniunt lactucæ, & quæ parem his facultatem obtinent. à foris & ipse lactucæ succus idoneus est, adeóque intybi & semperuiui, & reliqua refrigerandi virtute prædita. sed præstantissimo parte plurima vtimur. Nam liquorem refrigerantis alicuius expressum pilæ cum portulaca iniicimus, deinde contusa exprimimus: cùm vsus exigit,modico polentæ mixto hæc in aqua frigida mersa,refrigeramus. Linteum verò duplicatum in ea intinctum extrinsecus, aut vbi calor sentitur, præcordiis obtendimus, non diu adhærere sinentes, verùm aliud frigidum eius loco applicantes. Iam verò & oleum omphacinum medicamini nonnunquàm miscemus.

Refrigerãs optimum.

Hecticarum febrium agnitio. *Cap.* XXXII.

HEctica febris non in humoribus, & spiritu solùm, sed iam partibus etiam solidis consistit. Hæc absq; dolore consistit,& qui ea detinentur,nequaquàm febricitare se existimant:neque enim calorem percipiunt, cùm vniuersæ ipsis particulæ æqualiter sint excalfactæ. Duplex hecticarum febrium species est, prima ardentibus magna ex parte superuenit, quæ prorogantur adeò, vt tempore corporis ipsius cordis madorem absumant, vel etiam multò adhuc permanente.[s] Quæ verò manente etiamnum humiditate fiunt cordis corpus occupãtes,indè potissimùm accenduntur: Vnam sanè ipsius generationem prodidimus.Reliqua verò est cùm statim ab initio inuadit, primam originem diariis similem, ex mœrore,ira,lassitudine maiore, vna cum exustione in sole,sortita.[t] Hæc igitur non difficulter cedit remediis. Quæ verò ex ipsis in marcorem qui Græcis dicitur μαρασμός deuenit,omnem respuit curationem. Atque hæc sanè cognitu est facillima: oculi siquidem præter modum concaui eam testantur, & lemæ ipsis inhærescentes aridæ, tum dispositio quædam squalida,viuidi ipsorum coloris flos emarcuit,frõs sicca est & intenta.Quinetiam conniuent plurimum hac occupati,quemadmodũ dormiturientes.Verùm affectio,somnus non est,sed vigilandi impotentia:tempora collapsa sunt. & quid enim aliud præter ossa & cutem solam habent?Nam

Febris hectica quæ.

Marcor ex febre hectica.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſi denudatis ipſis ventrem inſpexeris, neque inteſtinum, neque viſcus vllum ſupereſſe tibi videbitur: præcordia ſurſùm conuelluntur, & cutis ipſis extrema reſiccata eſt pulſus gracilis, creber & durus. Caliditas autem primo occurſu languida, paulòpoſt acris & rodens erumpit. quouſque igitur humiditatis aliquid reliquum eſt, hectica ſolùm febris dicitur. Cùm verò periclitatur, ne nihil amplius humoris ſuperſit, abſolutus iam marcor conſtituitur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Duplex hecticarum. *Galenus libro primo de febrium differentiis, Oribaſius ſexto eadem planè habent. Malè Oroſcius conuertit.* ἢ καὶ μενούσης ἔτι συχνῆς. *Vel etiam ſi humiditatis aliquid continuum permaneat. Cum melius dixiſſet, vel etiam madore adhuc copioſo, aut multo permanente. Nam* συχνὴ *non tantùm* συνεχὴς *ſignificat, ſi Heſichio credimus, ſed etiam* πολύς. *Præterea ſenſus hunc ſignificatum requirebat. Cæterùm Hectica dicitur, quod ſtabilis ſit, ac ſolutu contumax, vel quod totum corporis habitum occupet.*

CORNARII.

s *Illæ itaque non ſolùm hæcticæ ſunt, ſed iam etiam marcoroſæ. Quæ verò manente adhuc humiditate fiunt, hæ cordis corpus occupantes hinc incenduntur, quemadmodum lucernarum flamma ex funiculo, manente adhuc in lucernis oleo. Et hæc quidem vna eſt ipſarum generatio, &c. Hic locus & in Paulo corruptus eſt, & in Gal. lib. 1. de different. febrium, & Aetio lib. 5. cap. 92. qui in omnibus ex æquo ſic reſtituendus eſt, vt & Latinè expreſſimus.* διττὸν δὲ ἐστιν εἶδος τῶν ἑκτικῶν πυρετῶν. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ καυσώδεσι πυρετοῖς ὡς τὰ πολλὰ γίνονται, ἤτοι μηκυνθεῖσιν εἰς τοσοῦτον, ὡς ἐκδαπανῆσαι τῷ χρόνῳ τὴν ἰκμάδα τοῦ τῆς καρδίας σώματος, ἢ καὶ μενούσης ἔτι συχνῆς. ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὐχ ἑκτικοὶ μόνον εἰσίν, ἀλλ' ἤδη καὶ μαρασμώδεις, οἱ δ' ἔτι μενούσης τῆς ὑγρότητος γιγνόμενοι, τὸ σῶμα τῆς καρδίας καταλαμβάνοντες ἐνταῦθεν ἀνάπτονται, καθάπερ ἡ τῶν λυχνῶν φλὸξ ἐκ τῆς θρυαλλίδος, ἔτι μένοντος τοῦ ἐν τοῖς λύχνοις ἐλαίου.

t *Has igitur non difficile eſt curare.*

Hecticarum febrium curatio. *Cap.* XXXIII.

Mordaces humores in hecticis.

HEctica febre laborantes, ſtatim ab initio nutriri deſiderant, humorum rodentium gratia. Maximum verò remedium huius eſt, victus humectans. Conuenit igitur quàm maximè ptiſanæ cremoris halicæq; ſorbitionib. & pane prætereà adiecto ægrum nutritū, moderato frigidę potu curare: ſi neque

si neque inflammatio quædam, neque humorum putrefactio subest: at si magnam inde offensam fore coniecturaueris, frigida abstinere oportet, extrinsecus autem impositis, quæ refrigerant auxiliis, vti. Balnea verò hoc morbo obnoxiis, quolibet tempore sunt idonea.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Hectica febre. *Vide Galenum libro decimo Methodi medendi: vbi paulò manifestius curationem hecticarum persequitur.*

Moderato. *Græcus codex habet aduerbium μεμετρημένως, quasi μεμετρημέ-νως. dicas mensuraliter. Nam Gal. 10. magnam curam habendam esse dicit mensuræ, frigidæ febricitantibus exhibendæ.*

De semitertianis. *Cap.* XXXIIII.

QVandoquidem tertiana cum rigore, quotidiana verò citra illum inuadit: quæ ambarum mistura constat, horrorem inducit, qui minor quidem res est rigore: maior autem perfrictione. Quadropter cùm horror æquali ab vtrisque extremis interuallo, medium amborum rigoris nimirum & frigoris occupet, quod contemperatis inuicem extremis accidit, non abs re nomen huiusmodi febri semitertianæ indiderũt. *Semitertiana.* Porrò duplici modo generatur. vel enim duæ accessiones in idem tempus concurrunt, vel statim ab initio ambæ inuicem iunguntur. *Eius generatio.* Quando igitur tertiana præpollet, magis horrifica febris efficitur, & rigoris etiam nonnihil per accessionem assumit. Protinus autem talis calidior est & ardentior, tum vomitionem quandam bilis, aut deiectionem, aut madorem adfert. Quando altera pituitosa superat, perfrictiones quidem summa exercent, pauci verò horrores: neque tamen sitis, neq; ardor in his affligit. Cùm pares magnitudine sunt tertiana intermittens, & quotidiana continua, insultus quidem accessionis cum horrore accidit. At cùm ex pituita proueniens febris præcelluerit, depressiones pulsuum fiunt, & horrores. Si verò calidior præualeat, subitò ac vna vice incalescunt. Talis sanè est exacta semitertiana, ex æquiualente duarum febrium, puta tertianæ intermittentis & quotidianæ continuæ temperatura proficiscens. *Semitertiana exquisita.* Non exquisita verò, vel bilem largiorem, vel pituitam causatur, quæ iam magis etiam [u] curationi renititur, *Non exquisita.* cum modicus humor à copiosioris dominio, artísque auxilio expeditè vinci possit. Si enim pituita sit superior, præsidiis maximè vtemur, quæ in quotidiana exposuimus: sin au-

tem flaua bilis, iis quæ in tertiana comprehensa sunt: In totum ei quod vrget incumbentes, sed ita, ne alterum prorsus negligamus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quandoquidem tertiana. *Hæc Galenus in secundo ferè de febrium differentiis, Oribasius in sexto tradidit. Cæterùm nomenclaturæ rationem in libello de Typis interpretatur. Est autem semitertiana triplex: Parua, media & magna. Parua vigintiquatuor horas absoluit. Media trigintasex. Magna quadragintaocto, atque continuæ proxima est. Porrò ætati mediæ accidit, & tempore potius autumni, quum etiam valde periculosa est, non solùm stomachum, sed etiam neruosam partem, & vt summatim dicam, media attingens.*

CORNARII.

u *Quæ sanè etiam magis facilè curari potest. Etsi exemplaria Græca partim ἀνίατ⊚, partim ἰνίατ⊚ habeant, tamen ratio & res ipsa indicat legendum esse ἰνίατ⊚. Nam si incurabilis esset, quid opus fuisset curationis rationem & modum præscribere? Quid item aduerbium μᾶλλον adiicere attinebat ad vocem priuationem significantem, & rem penitus negatam?*

De morbis publicè grassantibus. *Cap.* XXXV.

Morbi cōmunes qui, & eorum causæ.

PVblicè grassantes communésq; morbos nominant, qui multis simul obueniunt, quorum vt generatio, sic etiam causa communis est. Cibique igitur communes praui, illiusmodi morbos communes pariunt: item aquæ vitiatæ potio, exercitia immoderata, labores quibus quisque assueuerat omissi inedia, repletio, idq; dum fames grassatur, aut fœcundus annonæ prouentus est. Item regionum naturę, communes subinde morbos intulerunt, quæ nonnũquam palustres sunt, aliquando barathrum habent vicinum, quod vaporem exitiosum prauúmque exhalet. Hæc quidem non continuè accidere consueuerunt. † Aër verò nos ambiens, temperamenta corporum commutat, vel calidior impendio, vel frigidior, vel humidior euadens, siquidem in alias causas neque omnes simul incidimus, neque eis toto die immoramur. Aër autem quoniam omnibus circunfusus est, & per inspiratum attrahitur, vt animalium corpora, pro temperamenti ipsius immutationibus simul afficiat necesse est. Qui igitur hæc intelligit, non solùm morbos ex vnoquoque aëris statu futuros præsagiet, sed etiam ne fiant prohibebit, contra

† Aer qui nos circunstat vel calidior, vel frigidior, vel siccior, vel humidior temperamēta immutat. ex Græco codice antiquo. Goup.

Aeris nos ambientis necessitas.

contrarium immoderatis circunflui aëris temperaturis victum accommodans. Itaque corpora morbo alicui ex propria intemperie vicina, hæc à simili circundantis nos aëris temperamento deprehenduntur. Quæ contrariam cœlo temperiem obtinent, præter quàm quòd nullam offensam experiuntur, etiam meliora fiunt, dum repugnans aëris immoderatio temperamenti immoderationem punit: ac qui hoc nouit, secundam valetudinem tuebitur, contraria corporibus inducens, nunc refrigerantia scilicet, nunc calida: [x] aqua quidem superinfusa refrigerans, itidem ocio, ciborum inedia, & potu largiore: calefaciens autem, operimento, laboribus, cibo liberaliore, & interdum parciore. Prætereà lignorum aceruatim cõstructorum incendio haud mediocriter aërem ad calidum & siccum mutuaueris, si [y] tunc humidus fuerit, quo modo Acronem agrigentinum factitasse ferunt. *Acron Agrigẽtinus.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Publicè grassantes. *Vide Oribasij sextum, Hippocratem in commentario* περὶ ἐπιδημιῶν, *& de natura hominis. Cæterùm morbos publicè grassantes voco, quos Paulus* πανδήμους *&* κοινοὺς *sua lingua appellat. Opportunum autem hîc est explicare, quosnam Græci* ἐπιδήμους, ἐνδήμους, σποράδας, πανδήμους, *nominent. Galenus itaque commentario primo in primum* ἐπιδημιῶν *in hunc modum scriptum reliquit:* μεμνῆσθαι χρὴ τούτων εἰς τὰ μέλλοντα λέγεσθαι γινώσκειν, ὡς ἔνια μὲν τῶν νοσημάτων κοινῇ πολλοὺς καταλαμβάνει, ἃ δὴ λέγεται κοινά. *Hoc est: Meminisse conuenit horum ad ea quæ pòst dicentur, sciendúmque nonnullos sanè morbos communiter multos corripere: qui sanè vocantur communes. Statim subdit:* τῶν δὲ κοινῶν τὰ μὲν ἐνδημά εἰσι, τὰ δὲ ἐπιδημάτε καὶ ἐπιδημία. τούτων δὲ τὰ χαλεπώτατα λοιμώδη καλεῖται. *Id est; Ex communibus alij vernaculi sunt, alij aliundè in populum ingruunt. Horum periculosissimi, pestilentiales appellantur. Item* ἔνια δ' ἕκαστον ἰδίᾳ τὰ σποραδικὰ προσαγορευόμενα. *Nonnulli singulos priuatim inuadentes, dispersi, ac erratici nuncupantur. Paulò suprà:* δῆλον οὖν ὡς ἐκ τοῦ γένους τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων ὅσα κακοήθεστατα γίγνεται καὶ λοιμώδη καλεῖται. τὸ δὲ τῶν ἐπιδημίων ἐκ τοῦ τῶν πανδήμων τε καὶ παγκοίνων γένους ἐστὶν ὃ ταῖς σποράδεσι νόσοις ἀντιδιαιρεῖται. *Hoc est: Itaque constat ex popularium morborum genere eos esse, qui malignissimi generantur, & pestilentiales dicuntur. Populares autem illorum genere comprehendi, qui vndiquaq;, & communiter in omnes*

grassantur

grassantur. Quod genus, morbis priuatim & inter se dissimilibus opponitur. Habes ferè omnium appellationes explicatas: quò autem dilucidior fiat interpretatio, pauca ex primo Hippocratis de victus ratione in morbis acutis tibi perscrutanda. Quæ Galenus refert in commentario primo statim in principio: cuius sententiam ita interpretor. Morbi qui vndiquaq; populatim, nullo nõ tempore anni grassantur, nullíque nec sexui, nec ætati, nec corporis statui parcunt, πανδήμους, & παγκοίνους appellant Græci, ex aere infecto trahunt originem. Qui autem certo tempore in regione quadam publicè dominantur, ἐπιδημίους, quasi dicas populares, aut vulgares nuncupant, similiter ex aere, aquæ viciatæ potu, stagnorum, paludúmque graui halitu procreantur. Qui autem perpetuo in regione quadam incrudescunt, ἐνδήμους Græci, patrios nostri & vernaculos nominant, simili ferè ex causa oriuntur. Porrò fit interdum, vt morbus regioni peculiaris, & generalis vno tempore simul inuadant, pro aeris, aliarúmque circunstantiarum ratione. At morbi priuati cuique, inter se dissimiles, σποράδας vocauit Hippocrates, ex victus ratione trahunt originem.

Cibi communes.

Cibique igitur communes. *Non solùm aer teste Galeno communes morbos efficit. Siquidem qui in Aëno dum fames grassaretur, leguminibus vescebantur, crurum impotentes euaserunt. Item qui Eruo, genuum dolore cruciabantur. Nouimus autem nonnullos, qui etiam triticum semiputridum fame coacti ederunt, in communem incidisse morbũ ex causa communi. Et alibi exercitum totum praua vsum aqua similiter in omnibus militibus noxam sensisse.*

Afflictiones corporis. *Cùm Hippocrates dicit alios morbos ex victu procreari, intelligit etiam vitæ studia. Nempe exercitia, otium, vigilias, tristitiam, iram, perfrictionem, insolatum, balnea quoque non suo tempore vsurpata, morbos excitare, saltem ratione secũdaria.*

Hæc quidem non. *Græcus habet ταῦτα μὲν οὖν, quod sonat: Hæc quidem igitur. Verùm mea sententia legendum videtur ταῦτα μὲν οὐ, negatur, id quod tum autoritate Oribasij, tum ipsa ratione probare possum. In primis enim Oribasius sexto libro hanc lectionem confirmat: deinde in eodem capite statim Paulus dicit: Si quidem in alias causas nec omnes simul incidimus, neque eis toto die immoramur: aer autem quoniam omnibus circunfusus est, & inspiratu attrahitur, vt animalium quoque corpora afficiat, est necesse. Non dico quod Galenus primo commentario in Hipp. Epidemia, vnde ista partim sunt excerpta, in hunc modum habeat: τὰ δὲ ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων καὶ πομάτων σπάνια ἐστι. Hoc est: Qui autem ex cibo aut potu fiunt, rari sunt, &c. Quis amabò ignorat populares morbos continenter*

nenter quidem ex aere procreari, aliundè autem rarius? Sed inquit Gemusæus, ex euaporatione lacuum frequentius accidere: cui in hoc respondeo, nullum vel stagnum, vel paludem morbum communem generare, nisi τῷ βλάπτειν τὸν ἀέρα, vt ait Galenus. Aer autem ipse vel calidior, vel frigidior, humidiórue sæpe nobis circundatur. Quare etiam is morbos potius, quàm solæ paludum vaporationes, efficit. Quæ vt dixi, nunquam corpora humana afficiunt, nisi prius aerem ipsum corruperint. At rursus obiiciet Gemusæus Galeni sententiam commentario secundo in libellum de natura humana, verba hæc sunt: πολλάκις μὲν γὰρ ἀναθυμιάσεις τινὲς ἐξ ἑλῶν ἢ λιμνῶν, ἢ τελμάτων, ἢ γῆς τοιαύτης, αἰτίαι γίγνονται τῶν τοιούτων νοσημάτων. Hîc dico Galenum velle indicare non solùm ex aere intemperato huiusmodi morbos procreari, quod Hippocrates videtur innuere, sed etiam ex aere, euaporationibus paludum infecto. Non tamen negat ex aere frequentius contrahi. Ad hæc omnia, ex oratione Pauli opinionem meam possum astruere. Nam conferens ille aerem cum aliis omnibus suprà nominatis causis, raro nos omnes simul in eas incidere pronuntiat: non autem fieri posse, vt aeris vsum effugiamus. Adde quod aeris tantùm remedia enumerat, vbi intemperies aliqua subesse videtur, reliquarum causarum, non item.

Præterea lignorum. *Galenus hoc etiam confirmat libro de Theriaca ad Pisonem, cap.16.*

CORNARII.

x *Ita vt aquæ inductionibus & ocio, & ciborum inopia, & potus redundantia refrigeret: tegumentis autem & laboribus, & cibo vberiore, & potu parciore calefaciat. Aquæ inductiones hîc non sunt accipiendæ, quasi supra vllam corporis partem eam induci aut superfundi velit, sed eam locis habitationum induci vult, ita vt aut pauimentis inspergatur, aut etiam in vasis apertis deponatur, aut per canales inducatur, quo salientis modo, labro supposito excipiatur. His enim modis aer mirificè refrigeratur. Quod autem potu parciore dixi, corruptè legitur in Græcis, καὶ ποτὲ ἐλάσσονι, & interdum parciore: legendum enim, καὶ πόσει ἐλάσσονι. Sicut enim ad contrarias qualitates inducendas opponit aquæ inductioni, tegumenta, ocio, labores, ciborum inopiæ, cibum vberiorem: sic etiam potus redundantiæ refrigeranti, opponit potum parciorem calefacientem.*

y *si antea humidus ac frigidus fuerit. Deest in Græcis exemplaribus vox ψυχρόν. Sic enim legendum: μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν τὸν ἀέρα, τέως ὑγρὸν καὶ ξηρὸν ὄντα. Ita sanè & ratio dictat, & Aetius lib.5.cap.94. habet. Quod verò hîc Paulus Acronem*

Agrigen

Agrigentinum fecisse tradit, id Aetius Hippocrati quoque tribuit. Acronem Hippocrate vetustiorem facit Suidas, ipsumq; cum Empedocle Athenis vixisse scribit.

De pestilentia ex commentariis Rufi. Cap. XXXVI.

In peste horrendissima quæque.

PEstilentiæ grauissima omnia superueniunt: nihílque in hac, sicut in aliis morbis singulis occultatum. Etenim delirium accidit, & bilis vomitio, præcordiorum intentiones, labores, sudores largi, extrema algent, alui profluuia vrgent biliosa, tenuia & flatulenta, vrinæ cernuntur aquosæ, tenues, biliosæ, nigræ, mala habent subsidentia, suspensa pessima, [z] nares distillant, pectus ardet, [a] lingua torrida est, siticulosa, remissa, torquent vigiliæ, conuulsiones violentæ, aliaque multa praua. † At si [b] quis pestem venturam præ noscet, ex malignorum anni temporum, & vitæ studiorum ad sanitatem haud conducentium animaduersione, aliorúmq; animalium præcedente interitu, his apud se consideratis, & illud præterea perpendito, cuiusmodi sit presens anni tempus, qualísque vniuersus annus. Inde si quidem qualis victus ratio esse debeat, optimè deprehendes: [c] vtpote cùm anni tempus, si quidem rectè ortum est, ex sicco humidum nunc euaserit, necessum est victus ratione desiccare, vt humor superfluus absumatur. item ventris quoq; habenda est ratio. Quibus superior ventriculus pituitam continet, vomitionibus sollicitare: quibus autem sangnis inundauerit, secare venam oportet. Iam per vrinas purgatio, aliæque, [d] & totius corporis, proficiunt. Quod si etiam æger ardore æstuet, & flamma vsque ad pectus pertineat, haud abs re fuerit refrigeria pectori applicare, & [e] potionem frigidam offerre, ídque non paulatim, nam magis hoc pacto incendit, verùm vna vice ac semel, vt flammam extinguat. In quibus autem ardor interiora occupat, summa verò inalgescunt, cutis in superficie frigida percipitur, præcordia contrahuntur, venter colliquata, partim suprà, partim inferius transmittit, vigiliæ vrgent, mens desipit, lingua est aspera, hi calefacientia requirunt remedia, vt calor per totum corpus distrahatur, ac si alio quopiam modo † ab internis foràs poterit elici. Iam verò & hæc potio vtiliter presumitur. Aloes partes duæ, guttæ ammoniaci partes duæ, myrrhæ pars vna. Hæc in vino odorato contrita instar dimidiæ fabæ exhibentur: nimirùm quotidie. Haud noui, inquit Rufus, qui hoc potu pestem

† Coniiciet autem quispiam futuram pestilẽtiam, si attente consideret temporum, &c. συνέλοι δ' ἄν τις μέλλοντα ἥξειν τὸν λοιμὸν προσέχων ταῖς τε ὥραις, &c. Goup.

Pestis prænotio.

Frigidæ potus aceruatim datus.

† ex profundo, ἐκ τοῦ βάθους pro κάτωθεν. Goup.

Potio præseruans à peste.

ſtem non ſuperauerit. Hæc quidem Rufus memoriæ prodidit. Galenus autem tradit ad peſtilentiales putredines bolum armeniacum ſalubriter potari. Simili fœlicitate etiam Theriacem ex viperis magnam prodeſſe. Etenim in peſtilentia quæ Romam internecino morbi genere depopulata eſt, omnes quos nullum ex his medicamentis adiuuit, interiiſſe ſcriptum reliquit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Nares diſtillant. *Galenus in commentario Prorrhetici Hippocratis ſcriptum reliquit: Cùm autem omnes è nare ſtillationes ſint periculoſæ, cùm craſſæ, & nigræ fuerint, has pernicioſiſsimas reperies.*

Venter colliquata. *ἡ γαστὴρ τὰς συντήξεις habet Græcus codex. Eſt autem σύντηξις colliquatio, conſumptióque, nempe cum particulis quotidie aliquid decedit, nec alimentum recipiunt. Plinius libro vigeſimoſecundo, cap. viceſimoquinto hac voce vtitur, Tali, inquiens, ſorbitionis genere emẽdantur Syntexes. Hinc Syntectici eodem autore dicuntur. Licebit igitur interpretari hanc ſententiam, venter Tabida, & quæ ex ipſius ſubſtantia deceſſerunt, humore vndiquaque in ipſum confluente, emittit, partim vomitu, partim inferius.*

Aloës partes duæ. *Hæc eſt deſcriptio pillularum communium: quæ in Nicolao illo præpoſito vitioſa & deprauata habetur. Nam is ponit aloes vncias duas, croci & myrrhæ vtriuſque vnciam vnam: in peſte addendum conſuluit bolum armenum. Primùm vetus ſcriptura croci non meminit, deinde thymiamatis ammoniaci, non boli armeni vnciam præcipit. Id genus permulta monſtra in officinis noſtris pertinaciter regnant.* **Catapotia.**

Theriacen ex viperis. *Hoc etiam Galenus libro de Theriaca ad Piſonem confirmat, cap. 16. In Galeni codice Græco qui Baſileæ nuper impreſſus eſt perperam legitur, ἀναπλασθέντος ἀέρος. Quaſi dicas: Aeris reformati, poſitum eſt pro ἀναπνευσθέντος. Quod eſt, inſpirati. Nam qui correpti peſte ſunt, malum aerem attraxerunt reſpiratu, non reformatũ aut refectum, aut quomodocunq; dicere libeat.*

CORNARII.

z *ſanguinis de naribus ſtillationes.*

a *linguæ torrefactæ, ſiticuloſæ ſunt, anxij, vigilantes, &c. Græcè legitur ἄσηροι corruptè pro ἀσώδεις. Duplices autem ſunt ἀσώδεις, alteri cibi faſtidio nauſeabundi, alteri anxij, & variis modis ſe iactãtes in lecto. De poſterioribus hîc loquitur Paulus, nec habet vox ἄσηροι vllam huc pertinentem ſignificationem.*

b *Si verò ſolerti ingenio quis præſtet, futurã peſtem prænoſcet, &c.*

Totum hunc locum sic legito, & in Aetio libro 5. cap. 95. γλῶσσαι κατάπεφρυγμέναι, διψώδεις, ἀσώδεις, ἄγρυπνοι, σπασμοὶ βίαιοι, καὶ ἄλλα πονηρὰ πολλά, εἰ δέ τις σύνετος εἴη προγνώσει μέλλοντα ἥξειν.

c *Verbi causa, debebat esse si rectè res fieret tempus siccum, nunc verò humidum factum est, necesse igitur est, &c.*

d *& quæ fit per totum corpus.*

e *frigidæ potum.*

De iis, qui ex redundantia crudorum humorum syncope periclitantur. Cap. XXXVII.

NOnnulli, febricitare incipiunt, vbi magnam crudorum humorum copiam ore ventriculi simul offenso, congesserunt. His & præcordia inflantur, [f] & os ventriculi vastiore mole, quàm pro naturæ modo cernitur: adhæc color ipsis ad albidius, aquosiúsque magis est mutatus, quibusdam ad nigrius. [g] Nulli taliuum sanguis mitti sine maximo dispendio solet, etsi vacuationem desiderent. Verùm nec sanguinis demissionem, nec purgationem sustinent, vtpote [h] quos etiam sine his syncope subitò adoriatur. Ratio igitur medendi talibus est, quam frictione molimur. Incipere verò per initia statim morbi oportet, ac primùm à superiore crurum parte deorsum, idque linteis non admodum mollibus, sed modicè asperis. Deinde tota brachia ab humeris vsque, & superiore parte deorsum simili modo sunt fricanda. Vbi verò artus omnes abundè calidi videntur: & metus est, ne quis ex ampla frictione lassitudinis sensus superueniat, oleo relaxante vteris, ab astringentibus autem abstinebis: per hyemem verò etiam digerentium vsus erit, quod genus est sicyonium & chamæmelinum. Cùm iam artus plurimùm perfricueris, postea oleum detergetur, inde ad spinam dorsi transitus est: hæcque tota perfricabitur similiter, ab hac rursus ad crura te conferes: & hinc ad brachia. exinde rursus ad spinam. ita toto die facies. Porrò mulsa, in qua coctum hyssopum fuit, his est aptissima, cauendúmque, ne vel cibum, vel sorbitionem, vel aquam exhibeas, vel omnino liberaliter bibere sinas, nisi mulsam tribus primis diebus duntaxat, [i] tuis ipse manibus, quas dixi partes, ordine perfricans. Sin autem robore mediocri sit, & aluus sua sponte commodè non deiiciat, cum fiducia aliquid ab inferioribus partibus infundes. Quod si maior iusto recrementorum impetus ad aluum citetur, principiò quidem

Syncope ex crudis humoribus, et eius curatio.

dem percoquere mulſam amplius oportebit: minus enim ea ſubducit. At ſi plenius ſuperuacua deſcendant, ne ſic quidem ſiſtenda aluus, ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſanæ cremor eſt. Si verò fluere pergant, chondri ſorbitione nutries. Si ex pulſu vires collapſas ob imbecillitatem dicerimus, panem ex vino diluto exhibere conueniet: vtique ſi nec venter, nec iecur inflammatione laboret, quando ſi hac infeſtentur iam corpore crudis ſuccis referto, nulla planè medicina periculo ſubtrahit. Sin autem quandoque craſſi abundè humores deprehendantur, oxymeli pro mulſa continuè exhibebitur. Ergò ſi æſtas ſit, & æger calidi temperamenti frigidæque potioni aſſuetus, frigidum huic oxymeli dabis. ſin hyems ſit, calidum omnibus. Sanè balneum his eſt aduerſiſſimum. [k] Porrò iis quos ſyncope iam premit, ſi partes modò commemoratæ inflammatione vacent, panis exhibebitur modicus, íſque ex vino quod celerem in corpus digeſtionem adiuuet, ſtatímque ad frictionem veniundum eſt, quæ pro tradito quoque iam modo miniſtrabitur. verùm quibus ex flaua bili, quæ os ventriculi infeſtet, ſyncope incidit, is frigida offerenda potio eſt, vinum tamen tenue, fuluum & vetus. *Syncope ex flaua bile.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Nonnulli febricitare. *Galenus lib. 12. omnia hæc ad verbum habet. Variat autem nonnihil lectio Græcorum codicum. Galeni habet* ἐν ὄγκῳ τε μείζονι τῦ κατὰ φύσιν ὅλον τὸ σῶμα ἐστί. καὶ ἡ χροιὰ τοῖς μὲν, *Hoc eſt: Et totum corpus vaſtiore mole quàm pro naturæ modo cernitur, & color, &c. Pauli* τὸ στόμα τῦ γαστρός, *quod eſt, os ventriculi vaſtiore mole cernitur. Mea ſententia cum Galeno legendum eſſe cenſeo.*

Vt potè quos. *Apud Paulum impreſſum eſt* οἱ δὲ καὶ χωρὶς τούτων, *pro* ἔτι καὶ, *&c. Sic etiam Galeni exemplaria omnia habent. Nam ratio datur cur miſsionem ſanguinis, aut purgationem non ſuſtineant. Signat igitur hoc loco, ſi quidem, dictio* ἔτι.

Sin autem robore mediocri. *Galenus. ſi autem pulſus mediocri robore ſit, & magnitudine, Paulus ad ægrotantem refert, cuius tamen vires ex pulſu cognoſcuntur.*

Ergo ſi æſtas. *Galenus non habet,* καὶ θερμὸς, *quod ergo interpretatus ſum, calidi temperamenti. Non enim referri poteſt ad* θέρος, *vt Grammatiſta putat.*

Balneum his aduersissimum. *Galenus addit, & aer ambiens vel nimium calidus, vel frigidus.*

CORNARII.

f *Et totum corpus maiorem naturali molem habet. Et si Paulus legat,* ἐν ὄγκῳ τε μείζονι τοῦ κατὰ φύσιν τὸ στόμα τῆς γαστρός ἐστι, *tamen Gal. lib. 12. meth. & Aetium lib. 5. cap. 95. sequuti legere maluimus, & expreßimus,* ἐν ὄγκῳ μείζονι τοῦ κατὰ φύσιν ὅλον τὸ σῶμα ἐστι. *Nam & oris ventriculi moles cerni non potest, & si quid tumidius ea parte fortè appareat, hoc inflati præcordij nota quæ præceßit, satis indicatum fuit. Sed & color qui sequitur ad totum corpus, non ad ventriculi osculum pertinet.*

g *Ac liuidius. Deest vox* πελιδνότερον, *ex Gal. & Aetio reponenda.*

h *Legito Græcè,* οἱ δὴ καὶ χωρὶς τούτων.

i *Duntaxat, ita vt per succeßionem fricemus, & illud solum tempus remittamus, in quo somnus ipsos occuparit. Siquidem igitur pulsus ipsis valdè paruus, & fortiter inæqualis est, extremum periculum imminet, & facere oportet ea quæ dicta sunt, nihil aliud curiosius conando. Sin autem, &c. Hæc omnia in Græcis exemplaribus desunt, quæ compendij gratia à Paulo sunt omissa, sed ad explendam sententiam sunt necessaria. Et sequens periodus,* εἰ δὲ τόνον μετρίως ἔχοι, *&c. indicat priorem illam desiderari. Ex Gal. itaque & Aetio locis paulo ante citatis Paulo hæc adscribantur,* Καὶ μόνον ἐκεῖνον ἀνιέντας τὸν καιρὸν, ἐν ᾧπερ ἂν ὁ ὕπνος αὐτοὺς καταλάβοι. εἰ μὲν οὖν ὁ σφυγμὸς αὐτοῖς σφόδρα μικρὸς, καὶ ἀνώμαλος ἰσχυρῶς, ἔσχατος ὁ κίνδυνος, καὶ χρὴ πράττειν τὰ λελεγμένα, μηδὲν ἄλλο περιεργαζόμενον.

k *Et aer nos ambiens multus calidus, aut frigidus. Hæc igitur facienda sunt à prima die, vbi ipse inceperis curationem. Porrò, &c. Et hæc omnia desunt in Græcis exemplaribus. Sic ergo lege.* ἐναντιώτατα τούτοις ἐστὶ βαλανεῖα, καὶ ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ ἱκανῶς θερμὸς ἢ ψυχρὸς γενόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν πρακτέον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ὅταν αὐτὸς ἄρξῃ τῆς θεραπείας.

De his qui ob prætenues humores Syncope opprimuntur.

CAPVT XXXVIII.

Syncopes ex tenuibus humoribus signa.

QVi tenuium humorum vitio Syncope premuntur, diuersam à supradictis curandi rationem desiderant, vt quos dignoscendi notæ illis contrariæ testentur. Nutrire hos oportet paulatim & continuè. Porrò ad exitium specta-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

re existimandi sunt, si vel iecur ipsorum, vel ventriculum inflammatio obsedit, viribus iam languentibus. In eiusmodi affectibus emortua illa species in facie celeriter apparet. Sanè nutrire est necesse: sicut etiam corporis summa densare, non secus quàm priorum rarefacere, & frigidum ipsis aërem accersire. Vngendi sunt prætereà astrictoriis vnguentis. tum cibi iis dandi, qui non admodùm promptè diffluant, non aqua mulsa, non ptisanæ cremor, sed panis & sorbitio ex chondro, & fructus austeri, qui non facilè corrumpantur, tum ipsi per se, tum verò & cum pane. Vinum iis aquosum necessarium inter initia est, sumptum post cibum. *Curatio.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Qui tenuium humorum. *Ex eodem loco Galeni, & 6. libro Oribasij transcripsit. Dicit autem paulatim & continuè alendos huiusmodi humoribus laborantes: prætereà fructus, quos ὀπώρας Græci nominant, exhibendos. Suprà verti poma, quod nihil refert. Nam fugaces, seu horarios, seu tempestiuos ὡραίους Græci appellant. Hoc remedium olim Lutetiæ in quodam adolescente continua febri laborante sum expertus salutare. Nam quoties ille vel aluum deiicere, vel vrinam reddere extra lectum volebat, aut etiam quoties pedibus tantillum consistere, aut in sella, quousque ei lectulus sterneretur sedere, in syncopen solebat incidere: ac videntes hoc aliquot medici, de salute minus sperare cœperunt. Ego videns iuuenem natura biliosum, tenuique sanguine præditum, cogitaui illi quoquo modo virium dißipationem impedire: ac statim quùm è lecto in sedem esset collocatus, porrexi ei vuam recentem nondum exactè maturam: nam initio Augusti accidit morbus: qua assumpta, paulatim per dimidiam horam seruaui hominem extra lectum citrà animi defectionem. Quod fœliciter succeßisse animaduertens, sequenti die idem facere decreui: exhibitáque paulò maiore portione ad vnam vsque horam sine vllo incommodo, vt priùs, seruaui. Factúmque est tandem diebus insecutis, vt tutò iam extra lectum in cubiculo obambularet, darétque occasionem reliqua auxilia exhibendi. Hoc te nolui celare lector.* *Historia.*

De reliquis occasionibus, quibus Syncopæ succedunt.

CAPVT XXXIX.

Reliquæ occasiones, quæ Syncopas concitant, quattuor sunt numero, dolor vehemens, vigiliæ, immodica inanitio, ac in iis qui aliena loquuntur, aliquando motus. Sed & *Syncopes causæ variæ.*

quintam, si placet, addas, nempè principiorum intemperiem. Celerrimè igitur cor affectum in perniciem præcipitatur, mox cerebrum, deinde breui iecur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Reliquæ occasiones. *Ex eodem Galeni loco sumpta hæc sunt ad verbum. Enumerat autem Paulus syncopæ causas, dolorem vehementem, siue ex intemperie, siue humoribus siue vtrisq;: vel etiam ex cõtinui diuortio ortum, vigilias noctæ dieq; affligentes, nam somno mediocri vires recreantur, immodica inanitio aut per ventrem, aut vomitu, aut sudoribus, aut vrina, aut sanguinis profluuio. Ac in iis qui aliena loquuntur, hoc est, qui mente non constant, qui delirant, desipiúntque. Nam παρχπαιάυ verbum signat παραφρονῆσαι, ἀλλοφάσαι, cerebro scilicet affecto, adeò vt functiones suas peculiares, nequeat edere. In iis si motus quandoque corporis fiat, vires collabi necesse est. Ad quas conseruandas, & ad syncopen vitandam, singulare est præsidium, temperamenti custodia. Antè omnia verò trium principiorum: mox reliquarum partium, quæcunque illa in consortium affectus principia secum ex facili trahunt.*

ἀλλοφάσαι.

CORNARII.

l Celerrima igitur pernicies instat corde affecto, consequenter autem cerebro, parum verò hepate.

De dolore. *Cap.* XL.

Dolorum species.

ITaque dolor stupidus ex frigida oritur affectione. Pulsatilis autem dolor magnæ inflammationi peculiaris est. Sin autem tanquàm à palo impacto, aut veluti à terebro forari putes, crassi intestini species doloris est. [m] Punctorius autem, circa membranas constituitur. Pertundens vehementissimis non heterocraniis sólùm, sed cephalæis quoque accidit. Est autem pertundens dolor, cum à parte primariò affecta ceu à radice, subitò in vicinas perfertur. Porrò distendentes vtrinque, neruorum dolores sunt, cùm & laborãt, & ad vtraque extrema tenduntur. minimè verò in latitudinem porrectos nerui dolores percipiunt. ac tensiuos, stupefacientésq; dolores membrana quidem sub cute porrecta inducit. quæ verò inter carnem hærescit, tanquàm diuellentes cruciatus excitat. multæ si quidem existunt inæqualitérque inhærescunt, & ipsam carnem amplectuntur. Membranarum verò quæ ossibus circundantur, profundi sunt, ipsorúmque ossium tanquàm dolentium imaginem repræsentant. Quando igitur nulla extrinsecus doloris occasio fieri apparet,

Doloris causa nulla apparẽte quid agendum.

paret, præcedens victus ratio venit inſpicienda fueritne præter conſuetudinem otioſa, aut cibis homo vſus ſit largioribus, iiſque ex valenti materia, vel ſolita excretio ſit retenta. Nam ſi ex his aliquod, vel omnia quoque appareant, doloris cauſa eſt repletio: ac quamcitiſſimè homo vacuari debet. Sic enim licebit tibi maxima cum ſecuritate iis vti remediis, quæ fluxiones dolẽtibus particulis incumbentes repellant. Si igitur ſanguinis ſit copia, quod diſtendit, veluti in inflammatione oriri ſolet, protinus ſi vires patiuntur, ſanguis dimittendus eſt, per magnam venam patienti particulæ propinquam. Vbi autem vitioſus humor duntaxat affligit, purgandus eſt. Si vtraque coẽant, ambabus vtere vacuationibus, ſanguine priùs emiſſo. Quodſi his peractis dolor etiã remanet, conſtat profectò in ęgrotante particula impactum eſſe, quod afficit. Patet verò curationem ipſam per digerentia quoque medicamenta eſſe moliendam. Pari ratione, & qui ex flatuoſo ſpiritu dolores contrahuntur, curabimus: auxiliantes ſimul in his potius tum extenuantibus cibis, tum per ſedem iniectionibus, item cataplaſmatis, irrorationibus atque fomentis ambiens ipſum corpus rarefacientes. Sin moles grauando, contundendóve dolorem excitet, moli eidem eſt medendum. Sin rodens humor eſt qui affligit, aduerſiſſima huic ſunt quæ extenuant, & calefaciunt. Anethum oleo incoctum, dolorem lenit, & ſomniferum eſt: & viride ſicco magis.

Sanguinis miſſio ante purgationẽ

ANNOTAT. ANDERNACI.

Itaque dolor. *Hæc magna ex parte Galenus in ſecundo de locis affectis habet. Reliqua in duodecimo Methodi medendi.*

Dolor ſtupidus. *Græcè eſt* ἡ μὲν ναρκώδης ὀδύνη διὰ ψυχρὰν γίνεται διάθεσιν. *Quod interpretatus ſum ad verbum in Paulo.* ναρκώδης ὀδύνη. *Galenus libro iam citato ait, Itaque ſtupidus dolor affectionem frigidam ſimul & dolorificam parit. Aduerte lector, Paulus hic dolorem vt affectum, Galenus vt affectus cauſam interpretatur. Verùm ſequentia in oratione Galeni eos conciliant. Nam ſtupor, inquit, frigiditas quædam eſt non exigua, eóque membris hac occupatis difficilem & motum, & ſenſum parit, atque ita ſtupidus dolor, non indicat doloris ſpeciem, verùm dolorem ſimul & vel affectionem frigidam, vel difficultatem ſenſus, motúſque ab eo particulæ obortam. Cæterùm non ſolùm in neruis, ſed aliis omnibus partibus accidit.*

πόνος σφυγμώδης. Pulsatilis autem dolor. *Græcè dicitur σφυγμώδης, & σφυγματώδης πόνος, quasi interpreteris, pulsorius, & pulsatilis labor, vel dolor: insignium inflammationum proprius, arteriarum quidem semper primario affectu, aliorum verò corporum sensilium omnium, consortij lege. Caterùm vocem Græcam πόνος, Galenus sic exponit, ὁ γὰρ τοι πόνος αἴσθησίς ἐστιν ἀνιαρὰ, καθάπερ ἡ ἡδονὴ προσηνὴς αἴσθησις. Hoc est: Siquidem dolor, sensus est molestus, sicut voluptas est sensus suauis, quod Cicero eleganter dixit, Omne id quo gaudemus, voluptas est, quo offendimur, dolor.*

Colicus dolor. Sin autem tanquam à palo. *Colicorum dolor est, qui in imo ventris ea potissimùm parte vrget, qua vrinarij meatus ex renibus ad vesicam exporriguntur. Atque hinc non ita ex facili discerni à nephritide potest.*

Punctorius. Punctorius autem. *Galen. habet: Incipiemus itaque rursus à punctorio dolore dicto, circa membranas potissimùm constituto, cuius affectus velut radix in eo quod pungi videtur defixa est, dolor autem longius orbiculatim ad id extenditur, &c. In pleuritide hunc dolorem esse nemo ignorat, acri humore membranam costas succingentem pungente.*

Pertundẽs. Pertundens, vehementissimis. *Hic dolor Græcis dicitur διαῤῥήσσων, quod idem est, ac si dicas διαῤῥηγνὺς, id est, cum impetu perrumpens. Copus vertit turgidus dolor, qua ratione, ignoro. Certè in Cephalæa, caluaria ipsa perrumpi, pertundi ve dolentibus videtur. Id autem tunc accidit, quando veluti à radice incipiens, ad vicina transit, vt ait Galen.*

Membrana quidem. *In Græco codice deest μὲν particula. Legendum enim ὁ μὲν ὑπὸ τῷ δέρματι, vt respondeat sequenti, ὁ δὲ. Cæterùm membrana cuti subiecta quæ sit, audi. Continetur ea cute & corporibus subiectis per fibrarum telæ modo subtilium tractus: quam venæ cutem nutrientes & nerui sensum communicantes permeant.*

Diuellentes cruciatus. *Impressa omnia exemplaria habent οἷον. διασπωμένης pro διασπωμένως.*

Profundi sunt. *Hoc est in alto delitescentes, vndè quibusdàm ὀστόκοποι quasi ossium dolores appellantur.*

Si igitur sanguinis sit copia. *Ex 12. Methodi medendi Galeni, & 6. Oribasij sequentia sunt transcripta.*

Auxiliantes. *Ad sensum planè nihil facit dictio προσλιπαροῦντος, lege igitur προσβοηθοῦντες ex Galeno, vt nos etiam anteà vertimus.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Irrorationibus. *Hoc est, aspersionibus. Nam καταιονεῖν est καταντλεῖν, quod signat superfundere. Linacer vertit καταιονήσεσι καταιονεῖν. καὶ πυριάσεσιν, humidis & siccis fomentis. Quanquàm non parum diuersa nomina sint, variásque res significent. Nam καταιόνησις est* καταιόνησις *aspersio irroratioq́; , vt Celsi more loquar, ex oleo potissimùm ad rem propositã idoneo, facta, veluti cum multa pituita in ore ventriculi hæret, oleũ in quo absinthiũ ebullierit, id superfundimus πυρίασις quæ & πυρίαμα & πυρία, & θέρμασμα Græcis dicitur triplex est. Nempè* πυρίασις. *humida, sicca & mixta, si Hippocrati & Galeno credimus. Humidũ* πυρίαμα. *fomentum, spongia mollis magnáque ex aqua calida expressa, appli-* πυρία. *catáque. Huius generis est aqua calida, aut oleum in vtriculos, aut* θέρμασμα. *vasa ærea, fictiliáque, aut in vesicam coniecta, partiq́; dolenti ad-* Fomentum *mota. Siccum fomentum est, milium, sal, harena in sacculos coniecta, aut solùm linthrum. Item lateres & titiones panniculis inuoluti, & sic circundati. Pace cuiusdam docti viri dixerim apud Celsum lib. 2. non esse vicium scripturæ in dictione, titionibus. Nam tertio eandem repetit, fomentisq́; inquiens, protinus validioribus totum corpus circundare conuenit, maximéque inuolutis extinctis testis & titionibus. Mixtum fomentum est, hordeum, eruumq́; prius contusa, aceto & aqua macerata, vel etiam farina simili modo præparata, & in sacculis apposita. Cæterùm humida fomenta conueniunt inflammationibus ex bilioso humore suscitatis. Sicca iis, quæ ex tenui & aquoso sanguine proueniunt. Mixta crassis, viscosisq́; humoribus incidendis, conficiendis, dissipandisq́; expediunt.*

Sin moles. *Quidam parum versati in medicina vertunt dictionem ὄγκον in Græco codice positam, tumorem, nullo planè sensu, quan* ὄγκος. *quàm id quoque hac voce significetur. Voco autem hoc in loco molem, corpus, quod ab externo superceciderit : quod vel durum, vel magnum, vel graue, vel simul ambo fuit. In fine capitis malè legitur in codice impresso ξυρῷ pro ξηρῷ.*

CORNARII.

m *Verùm in renibus cum grauitate quadam dolor est, in vno loco firmatus, circum lumbum dextrum aut sinistrum, retrorsum magis. In colo verò dolor ex loco ad locũ transit. Punctorius, &c. Hæc quoque Græcis exemplarib. desunt, ex Gal. 2. lib. de locis effect. & Aetij lib. 5. cap. 100. sic legenda. Inde enim ad verbum etiam præcedẽtia ac sequentia Paulum transscripsisse apparet.* ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν νεφρῶν μετὰ βάρους τινὸς ἐστὶν ἡ ὀδύνη καθ' ἕνα τόπον ἐρηρεισμένη, κατὰ λαγόνα δεξιὰν ἢ ἀριστερὰν, ὄπισθεν, μᾶλλον. ἐπὶ δὲ τοῦ κώλου μεταβαίνει ἡ ὀδύνη τόπον ἐκ τόπου.

n *placantes ipsos magis attenuantibus eduliis, infusísque per clysterem, cataplasmatis, irrigationibus ac fomentis rarefacientes corpus illum continens. Græcè est προσλιπαρῶντες, id est, placantes, mitigantes, neque necesse est aliam vocem hîc substituere.*

o *Si tumor grauans aut premens dolorem efficiat, tumor curandus est. Accipiendum de tumoribus forinsecus in corpore obortis, & non de aliqua externa illapsa corpori mole, quæ aut grauasset, aut contudisset. Quomodo enim de hac mole subiunxisset, τὸν ὄγκον ἰατέον? Sed clarior est adhuc, qui addit quibus rebus tumor is sit curandus. Aetius τὸν ὄγκον ἰατέον, inquit, διὰ τῶν λεπτυνόντων καὶ ἀραιούντων.*

Ad Syntexes, hoc est corporis colliquamenta.

CAPVT XLI.

Syntexis quid. QVùm per ventrem aliquid non ex esculentis, poculentísque, p verùm ex ipsius corporis substantia excernitur, humore in aluum ipsam confluente: qui quidem flauæ bili continuè per vomitum, & infrà erumpenti consimilis est, odoris autem fœditate ab ipsa differt, tum quòd deiectus rufus magis, & crassitie glutinosus, interim verò oleosus appareat, tunc nimirùm caro pinguis & recens coacta ab ardenti febre resoluitur, & eliquescit. Malo inueterante, nonnihil etiam ex ipsis solidis partibus absumitur. *Syntexeos curatio.* In hac perniciosissima febri q frigidæ potio vtilis est, quæ ex fonte frigidissima petitur. Huiusmodi quoque esse conuenit cataplasmata, & epithemata, quæ refrigerent, thoraci, & præcordiis imposita. Item cibi refrigerantes, rectè offeruntur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quùm per ventrem. *De hoc accidenti Oribasius lib. 6. eadem tradit. Cæterùm Syntexin, seu vt Latinè dicam, colliquationem corporis facies illa cadauerosa comitatur. Quod in marcore quem μαρασμὸν Græci nominant, videre est, aut etiam in hectica marasmode.*

Ex fonte. *Huius loci castigationem Oroscius exemplari suo debet, & Oribasio. Nam omnia exemplaria quæ mihi videre contigit, habent, ἀπὸ γῆς pro ἀπὸ πηγῆς, quanquàm aqua ex terra intelligi possit, aqua ex fonte.*

CORNARII.

p *Sed ex humoribus ex toto corpore in ipsum confluentibus, quod simile quidem est bili, quæ assiduè per vomitum reiicitur, ac per aluum secedit: differt autem ab ipsa, fœtoris graueolentia, & quod egestio fuluior apparet, & crassitudinem habet strigmentitiam.*

tiam, aliquando etiam oleosam, aut adiposam, syntexis, id est colliquatio appellatur morbus. Nam recens compacta pinguedinis ac carnis essentia à febri ardente resoluitur ac colliquatur. Diutius verò perseuerante malo, &c. In Græcis lectio corrupta sic restituatur ex Aetij lib. 5. cap. 90. & lib. 9. cap. 38. καὶ πάχος ἔχειν γλοιώδες, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλαιώδες ἢ πιμελώδες, σύντηξις καλεῖται τὸ νόσημα. ἡ γὰρ νεοπαγὴς οὐσία τῆς πιμελῆς καὶ τῆς σαρκὸς ὑπὸ πυρετοῦ ψυχροῦς διακαοῦς ἀναλύεται καὶ τήκεται.

q *frigidæ potio remedio est ex frigidißimo fonte. Græca sic restitue:* πόσις ἴασις ὕδωρ ἀπὸ πηγῆς ψυχροτάτης.

De vigiliis in febribus. Cap. XLII.

Vigiliarum curatio.

AT verò eorum, qui immodicis torquentur vigiliis, crura & brachia vincire, quo tempore somnum captare solent, iubemus,[r] & excitari.† nonnunquam palpebras aperire, si conniueant compellimus, donec abundè fatigentur. Inde subitò vincula soluimus, lucernámque tollimus, & altam esse quietem iniungimus. si nihilominus vigiliæ pertinaciter vrgent, vbi accessio remiserit, frons nigri papaueris capitum decoctio illuitur, naribúsque offertur. papaueris albi cortex torrefactus, detritúsque, & mãdragoræ radicis leuigatæ tantundem cum vino, & rosaceo malagmatis forma fronti applicetur. serpilloque cum meliloto in passo decocto, hoc etiam in accessionibus est vtendum. vel trita papaueris capita excipientes pane cum rosaceo, vel eiusdem cerato illinimus. Cibus quodammodo sit magis accuratus. Adiiciatur autem sorbitionibus capitum papaueris albi seminis cochlearium trium instar.† oleribus commisceatur papaueris nigri, si quidem folia fuerint viridia, quantum tribus digitis potest comprehendi: sin minus, tria quatuórue papaueris capita sicca, simul incocta deligantur. Si ne sic quidem somnus accesserit, papaueris lacryma, aut succo mandragoræ circumlinentur. Iam linctus ex papaueris capitibus compositus, & præsertim ex sapa, mensura cochlearij vel vnius, vel dimidij potus, somnum frequenter accersiuit.

† palpebras que sæpe aperire & claudere cogimus, donec, &c. sensus magis concinnus ex veteri cod. Goup.

† simul coquatur & ferueat cũ oleribus papaueris nigri in antiquo lib. Goup.

Suffitus somnum inducens.

In quibus autem caput non facilè humoribus repletur, & vigiliæ infestant, vtere in declinationibus etiam tali suffitu. folij, amomi, costi, arnabo, singulorum vncia. carpobalsami drachma, styracis, amomi, ammoniaci, bdellij scythici, mandragoræ radicis, lacrymæ papaueris.[s] singulorum drachmis quatuor. Ex lignis cupressi accensis suffito.

Nonnunquam palpebras aperire. *Hoc Galenus confirmat lib. 1. de febribus. Nec verò palpebras diutius attollere possunt, similiter nictantibus perpetuò affecti. Quinetiam plerunque conniuent oculis, veluti dormitantes. At affectus ipsorum somnus non est, verùm vigilandi impotentia, &c. Hæc quidem de hectica Galenus pronunciauit: nos autem de omni febri, in qua vigiliæ vrgeant.*

Si conniueant. *Malè in Græco codice ἢ μῦσαι, quod est vel conniuere, legitur pro εἰ μύσαιεν.*

Cibus quodammodo sit magis accuratus. *Ita reddidi dictionem Græcam περιεργότερα. Nam verbum περιεργᾶν in bonam partem acceptum est, quòd accurare, signat ex cura & consilio aliquid gerere. Aliquando in malam partem sumitur, pro eo quod est πράττειν τὰ περιττά. Galenus alibi διαίτῃ ἀκριβεῖ in eodem significatu protulit, hoc est victu accurato, exquisitóque, non de tenui intelligens, sed ex delectu sumpto.*

περιεργᾶν.

Linctus ex papaueris. *Hanc compositionem etiam hodie officinæ vocant diacodyon. Dixit autem Paulus ex sapa, quia duplici modo fieri solet, scilicet ex sapa, & ex melle. Quæ sapam recipit ad somnum conciliandum vtilis est. Quæ verò mel, ad sputi reiectionem.*

Diacodyō.

In quibus autem caput. *Contrario supradictis modo affectos recenset. Nam illi ob tussim ex defluxu capitis pulmones infestantem dormire non possunt, eóque diacodyon ex sapa assument, quod tenues humores incrasset. Hi autem quibus caput defluxionibus obnoxium non est, suffitu iuuabuntur. In sequenti sententia pro παραγμοῖς, legitur παρακμαῖς. Item pro λι, quod signat libram pone L. quod notat drachmam.*

Arnabo. *Recentiores quidam modò carnabum, modò carnabadium, alij Zarnabum, & Zarnabadium. Odoramentis expetitur. Vide Paulum in septimo. Sunt qui Doronicum in officinis appellatum esse pronuncient. Non salicis folia, id esse putes, vt quidam grammatista hæsitandus exponit.*

CORNARII.

r & vigilare. *Tunc autem aperire & claudere palpebras cogimus donec, &c. Græcè sic legendum ex Aetio lib. 5. cap. 116. διοίγειν δὲ ποτὲ καὶ μῦσαι ἀναγκάζομεν τὰ βλέφαρα. Quòd si ex Oribasio legas, διοίγειν δὲ ποτὲ εἰ μύσαιεν ἀναγκάζομεν τὰ βλέφαρα, verba quidem habebis diuersa, sed in eandem sententiam tendentia, nimirum vt ægris per hoc fatigatio inducatur.*

Curatio

Curatio soporis noxij, qui Cataphora Græcis dicitur Cap. XLIII.

FRons posca lactis modo tepenti abstergitur, & summa validè ligamentis excipiuntur. naribus admouentur, quæ incisoriam facultatem obtinent. In remissionibus etiam cucurbitulæ valenter dorso & spinæ desiguntur. Si verò morbus his non cedit remediis, etiam quæ sternutamenta excitant, obiiciuntur. Ciborum materia sit, quæ incidat, diuidátque, veluti in præceptis de sanitate tuenda est comprehensum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Soporis noxij. *Ita sum interpretatus dictionem* καταφορὰν, *quam si penitius introspicias, & ex etymo interpretari libeat, impetus somni vehementioris meritò dicetur, & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas, vt Celsi more loquar. Dixi autem, noxij, quia sopor etiam bonus est.*

καταφορά.

Lactis modo tepenti. *Tantùm valet* γαλακτώδει, *quasi dicas, lactosa. Galenus multis in locis hac voce vtitur pro, tepido. Non autem pro eo, cui lac sit admixtum.*

γαλακτώδεις.

Si verò morbus. *In codice Græco deest particula* ἢ, *ac legendum est,* ἐπιμένοντος ἢ τοῦ νόσου. *Noua enim sententia incipit.*

Curatio doloris capitis in febribus. Cap. XLIIII.

SI capitis dolor in febribus affligit, † post conuenientem febrium vacuationem in accessionum declinationibus, caput inungi debet, primùm communi oleo crudo, vel rosaceo, cui etiam aceti pauxillum sit admixtum: si æstas sit, & febris ardens, frigido: sin hyems, neque febris ardens, calido, aut tepido. Incoquatur nonnunquam oleo & serpilli polygoniiq; succus, per æstatem etiam papaueris capita, vel ipsum papauer: quemadmodum hyeme peucedani momentum. Quòd si verò dolor in fronte perseueret, sincipútque pilis careat, hoc quoque obducendum est veteri polenta, & polygonio: vel pane similiter & rosis, vel modica myrto, vel serpillo. Quosdam & pulegium applicatum magis leuauit. Nonnullis etiam cùm igneus sensus inest, psyllium polenta temperatum profuit, vel ipsum per se in viscum coctione redactum, & continuè mutatum. Item coriandrum similiter cum polenta, & aloë cum aceto illinitur, myrrháque, & ammoniacum pari modo, necnon crocomagma. Pulsatiles autem dolores ruta, mentaq; cum pane difflat, rosaceo quoq;

† *post conuenientem excrementorum vacuationem.* μετὰ προσήκουσαν τῶν περιττῶν κένωσιν.

ſuperaddito. Atqui ſi dolor commemoratis auxiliis non eliditur, primùm caput ad cutem attondere oportet, deinde pinguioribus aſperginibus totum ipſum foueri, mox cucurbitulæ occipitio agglutinari, & ſummæ partes deligari debent, permulceriqúe. Iam verò hirudines rectè affiguntur. Cæterùm ſi defluxio quædam à capite, vel grauedo oborta capitis dolorem ſuſcitauerit, iis vtendum eſt auxiliis, quæ aduerſus hæc ſuo loco perſcribentur. Sin autem à ſtomachi regionibus vapores ſurſum tendentes caput offenderint, etiam horum ratio habenda eſt, veluti præceptum à nobis eſt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Nonnullis etiam cùm igneus ſenſus. *Hoc eſt, cùm comburi videntur nimio calore febris, pulicaris herba, quam Græci Pſyllium nominant, conducit.*

Permulceriqúe. *Græcè eſt, διαψηλαφητέον, à διαψηλαφᾶν, quod Celſus Latinè dixit, corpus eius leuiter ex oleo veteri permulceatur, &c. hic autem manibus tantùm permulceri debent, ſomni conciliandi gratia.*

CORNARII.

† *Cataplaſma huic adhibendum eſt ex polentæ polline. Græca habent: καταπλαστέον ἐκ παλαιοῦ ἀλφίτου, ſed facilis fuit lapſus, vt παλαιοῦ pro πάλης arriperetur. Eſſe autem ἐκ πάλης ἀλφίτου legendum docet Aetius lib. 5. cap. 115. Non enim præſcribunt veterem polentam, ſed ipſius polentæ pollinem, quæ πάλη & παιπάλη dicitur.*

Quomodo ſtomachi curam habere conueniat. *Cap.* XLV.

Stomachi variæ affectiones.

SI ſtomachus imbecillis fuerit, corroborantibus oblinetur, quod genus palmulæ ſunt, vinum, polenta, crocus, maſtiche, & aloë. aſpergiqúe debet oleis ex abſinthio, melino, maſtichino, nardino, & vino. At ſi ardorem experiatur, miſcendum aliquod ex refrigerantibus, putà, cucurbitæ ſuccus, lactucæ, portulacæ, ſolani, ſereos, & vuæ immaturæ. † Sin autem inflammatorium quiddam in viſceribus appareat, etiam relaxantia quædam adiungenda ſunt: aſperſionibus, oleum chamæmelinum, ciprinum, adipes gallinæ, aut anſeris, bdellium, vel ammoniacum, & ſimilia. cataplaſmatis autem, apij ſemen, fœnugræcum, althææ, chamæmelorum flos, & vt vno verbo expediam, compoſitam habeant facultatem, tum relaxantem ſubtilium partium, amarámque, tum aſtringentem.

† Hic enim nõ ſolùm refrigerat, ſed etiam adſtringit. οὐ τοῦτο μὲν οὖ ψύχει μόνον, ἀλλὰ καὶ στύφει. addit vetus exemplar. Goup.

ANNOT.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ex absinthio. *Hoc est, vt Galenus ait, in quo absinthij coma sit feruefacta. Siue autem oleum, siue vnguentum, dicas, nihil refert. Quanquam Oroscius olea in quæ etiam aromata coniecta sunt, vnguenta dici nolit, contra veterum sententiam.* *Olei vox.*

Nardino. *In Græco codice est νάρδῳ, quod signat nardo: eadem nimirum locutione qua vsus est Celsus, & Scribonius Largus aliiq; veteres. Celsus lib 3. vngi rosa debet, pro rosaceo. Vt in compositione 210. apud Largum. Idem rosa dilutum explet concaua vulnera, pro rosaceo dilutum.* *νάρδος.*

Sin autem inflammatorium quiddam. *Codex Græcus habet, φλεγματῶδές τὸ, pro φλεγμοντῶδές τι, quod omnes castigatores Pauli, ceu momenti exigui neglexerunt.*

De immodica perfrictione in febribus, & rigore.

Cap. XLVI.

RIgori, qui crisis ratione obuenit, remediis occurrere non oportet: nec concertationem naturæ dissoluere. *Rigor criticus.* Quod ex sudore frigus prouenit, promptè remittitur, ac nihil adfert molestiæ.[n] In solo autem rigore, aut perfrictione (ex frigidiore verò, copiosaque maximè pituita nascitur) primùm quidem artus plurimis in locis constringendi sunt, mox oleo delinendi chamæmelino, aut cyprino, aut irino. Sin autem maiore auxilio tibi opus sit, etiam piper oleo admiscebis, vel cachry, vel adarcen, vel castoreum, mollitérque totum corpus infricabis. Porrò ne facilè oleosum istud præsidium defluat, haud fuerit absurdum & ceræ momentum colliquefacere. *Ceræ vsus.* At si per hæc rigor non possit excalfieri, valentioribus quoque ex his factis acopis, necnon dropacibus, & sinapismis vti consilium est, aliaque fomenta ritè admoliri. Item acriora ex iis quæ admouentur naribus, commodè faciunt, calaminthe, pulegium, & hissopum. Potui dabitur ante accessionem mulsa, in qua piper, & ruta sit incocta. adhæc liquoris cyreniaci cocto melle formati instar milij duabus horis ante accessionem præstabimus. Similiter & liquoris silphij. Adhæc quod in quartanis ex liquore cyrenaico componitur, multis fuit auxilio. Iam verò in oleum largius quod incaluerit nonnulli descendentes, rigores pertinacissimos absterserunt, vt Archigenes memoriæ prodidit. *Solium olei calidi.* Galenus autem ante accessionem, cutem abrotono infricandam præcipit, vel calamintha arida, vel cunilæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

nilæ tum foliis, tum floribus, vel costo, vel pyrethro, vtroque horum cum oleo. vnde fiet, vt vel nequaquam, vel certè minus rigeant.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Rigori. *Medici hodie dictione rigoris vtuntur pro Græca ῥῖγος: quanquam non ita Latinè Celsus Hippocratis sententiam aliquando vertens pro ῥῖγος horrorem reddit. Verùm nos φρίκην horrorem vocamus. Inopia itaque linguæ, ῥῖγος febrium, quasi ad verbum, rigorem interpretamur.*

ἀγών. Concertationem naturæ. *In Græco codice est: οὐδ' ἐκλύειν τὸν ἀγῶνα. Quod Paulus ἀγῶνα dixit, ego concertationem naturæ exposui. Nam in crisi natura certat cum morbo. Si eo fit superior, bona crisis est: si morbus vicerit, mala. Quamobrem si natura se accingit ad ea quæ offendunt, expellenda, vt in rigore accidit, moliendum nihil est. Dixi igitur concertationem naturæ dissoluere, vel certamen, vel pugnam quam cum morbo habet. Naturæ quidem in Græco non est, sed sententiæ clarioris gratia addidi.*

CORNARII.

y *Si verò perseueret rigor, aut perfrigeratio. Leuis error in Græcis exemplaribus totã huius loci sententiã corrũpit: ἐπὶ μόνου δὲ τοῦ ῥίγους, ἢ τῆς περιψύξεως ὄντος. Legendum enim, ἐπιμόνου, vt sit vna vox.*

De sudoribus. Cap. XLVII.

Sudor criticus. SVdores, in crisi erumpentes excipere oportet, quandiu satis vacuatum fuerit, adiutareque calore mediocri, & quiete adeò, vt neque abstergantur, quoniam alius quoque alium elicit. x item calido clystere in aluum dato, & sorbitione & somno. y At sudores in remissionibus morborum apparentes idem quod in crisi prouenientes ad ministerium capient. Itaque præsidia quibus sudores euocantur, libro superiore, capite quadragesimooctauo abundè sunt comprehensa. Cùm verò sudores largius eruperint, tunc abstergendo, leuandoque operimenta recreare conuenit. Etenim lassant supra modum excidentes, vt in syncopen frequenter ægros perduxerint. *Sudores reprimentia.* Tenui velamine madidoque debent esse contecti, perflatus aeris frigidior accedat: is somnus adiungatur & euentilatio. Insuper myrtus nigra in pollinem coacta, corpori inspergatur: Similiter galla, piceæ cortex, electrum, & polenta cum vino astringente particulis sudores recipientibus imponantur, faciésque posca per spongiam aspergatur. Archigenes etiam calcem non restinctam, & floces

& floces vini combustas, tum in his, tum in rigore, quem nullus euincit calor, assumit. Ambæ siquidem inquit, recalescentes, siccantur. Media verò corporis loca delinenda succo plantaginis, vel coriandri, vel portulacæ, vel brassicæ præcipit, vt vndique concreta, sudores reprimant. Per somnum verò † creta cimolia aqua dissoluta, dorso, & thoraci subiecta proficit. Totũ verò corpus rosaceo perungitur, vel melino, vel myrteo, vel lenticino, vel ceratis, quæ ex his con-fiunt.[r] Nam magis sunt his idoneæ reunctiones, quæ latentes meatus obstruendo, humidi exitum prohibeant. Patet autem omnibus, quòd cibus quoque siccior his conuenit, & vina mediocriter astringentia. Cæterùm largiore potu, & præsertim humidiore, [a] tum crebris per aluum iniectionibus abstineant. Si autem fieri potest, gestatione corpus agitandum, in frigidiore aeris statu, & summæ his partes potissimùm refrigerentur. Qui per validam expressionem sudores fiunt, (hi autem vel ob dolores excitantur, vel conuulsiones) facilè curantur, † si extrema deligentur, calfiant, & per laneos panniculos reficiantur.

† panni pinguefacti cimolia dissoluta aqua subiiciũtur dorso & thoraci. πιαινόμενα ῥάκη, pro λεῤῥακία. Goup.

Sudores per expreßionem.

† leuiter curare oportet extremorum deligatione fotuq; ac exiccatione per pannos raros. κὴ θάλψει τῶν ἄκρων κὴ ἀποψήξει διὰ ῥακιδίων ἀραιῶν κάφως θεραπεύειν. Goup.

ANNOTAT. ANDERNACI.

[r]Adiutareq; calfactu. Recenset hîc *Paulus, quibus modis sudor per crisim erumpens, etiam adiuuari debeat, nempe fotu mediocri, quiete, calido clystere, adeóque in quiete manere ægros vult, vt sudorem non abstergant.*

Recreare. *Græcè est ἀναψύχειν, quod verbum duo significat, refrigerare, & recreare, seu reficere. Hesychius grammaticus dicit idem esse quod ῥιπίσειν, euentilare, & ἀναψυχὴν interpretatur παραθυμίαν, hoc est solatium. Congruit magis id hoc in loco, nempe vires sudorum copia lassas, oppreßásque recreare.*

Tenui velamine. *περιβόλαιον λεπτὸν in Græco codice est. Celsus ait: Veste leui, madida, interpretatus sum ἐμβεβρεγμένον ab ἐμβρέχω, quod est irrigo, madefacio.*

Ambæ siquidem. *Ad calcẽ & floces vini referuntur. In Græco neutrum genus est: ἄμφω ἀναθαλπόμενα. ambo ad fouendum applicata, genuino corporis tepore siccantur: siccata meatus per quos sudores erumpunt, obstruuntur.*

Qui per validam expressionem. *Græcè est, κατ' ἔκθλιψιν, quæ fit natura quasi neceßitate quadam oppressa. In doloribus vehementißimis & anima sæpè deficit, & sudores frigidi erumpunt. Hi dicuntur fieri per expreßionem, validam addidi, significantiæ gratia:*

ἀναψύχειν. περιβόλαιον

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Quidam pro ἐκθλιψιν, legunt ἔκλειψιν, quod est animi defectum, quod non malè etiam hîc quadrare potest. Eruditi iudicent.

GORNARII.

x *& calida oris collutione.*

y *Sed & remissos sudores similiter vt iudicatorios adiuuabimus.*

z *Idonea enim magis his sunt pinguia.*

a *à frequentioribus oris collutionibus.*

De tussi in febribus. *Cap. XLVIII.*

TVssi in febribus, præsertim cum rigore obuenientibus, occurrere conuenit. Nam tussis intentione, febris quæ inclinabat vires resumit, ac redintegratur. Aduersus hanc formulæ medicamenti ex melle cocto coactoque, Hypoglottia vocant, offeruntur. Linguæ autem supposita, vnde nomen habent, eliquescunt: & quod spirandi impedit facilitatem, discutiunt: tempus ipsarum est in accessionum statu, & spatio quod paulùm accessionem præcedit: datur etiam hydromeli discoctum. Quibus autem de neruoso genere metus non est, temporis processu exhibebis cum fiducia & oxymeli: sin minus, hyssopi decoctum, quod etiam rigentibus auxiliatur. Item castoreum cùm febris ardens non est, neruoso quoque generi confert. Adhæc linctus ex piceæ fructu, nucleis pineis, iride, semine lini, amygdalis amaris, & vrticæ semine. plurima verò ex parte cibis quoque hæc simul adiungentur. Ac resina quoque terebinthina in ouo exhibetur. Extrinsecus autem thoraci, & locis arteriæ vicinis, lana sulfure imbuta imponatur, ac pingue, oleúmue rutaceum esto, vel irinum, vel anethinum. Præterea deligatura valida in longum porrecta, tussim exactè cohibet: dico autem per medias partes extremásque. Non ratione caret, & vua syluestri, quæ staphis agria dicitur, tussis gratia vti, simul [b] cum domestica, aut cum mastiche mania. summa demum oportet infricari, permulceri, & ligaturis intercipi. deinde rursus soluenda est in contrarium retractio. At si propter febris acrimoniam tussis concitatur, vtendum est gargarizationibus ex aqua tepida, necnon frigida subinde profuit, & ex posca, & palmularum decocto, vel rosarum, vel dulcis radiculæ. Visceribus autem, vel etiam cordi ipsi iniiciuntur quæ modicè refrigerant.

Hypoglottia.

Lana sulfurata.

ANNOTAT. ANDERNACI.

ὑπογλώττια. Hypoglottia. *Formulæ quædam medicamentorum sunt, quæ in tussi*

tußi, thoracis arteriæq́; vitiis assumuntur. Hodie bechitas officinæ, & penidias appellant. Fiunt autem potißimùm ex radice dulci, tragacantho terebinthina, Zaccaro, aliisq́; ad rem propositam congruis. Cæterùm Galenus vocat ὑπογλωσσίδας.

Lana sulphure imbuta. *Græcè est ἔριον τι θειωμένον, ad verbum sonat: Lana sulphurata. Oroscius vertit, sulphure suffita. Quomodò autem lanæ suffiantur nusquàm me legisse fateor, homines suffiri sulphure in tußi lego. Lanam autem vt pice, aut alio pingui, ita sulphure imbui, imbutam sic applicari: nam suffitus parum in lana proficit.*

Pingue. *Græcus codex habet καὶ ἡ λιπῶς, pro ἡ λιπός, accipimus pro pinguitudine, aut oleo, aut quacunque re pingui.*

Permulceri. *Hoc est, molliter contrectare, suprà interpretatus sum διαψηλαφᾶν permulcere, ex Celsi more.*

CORNARII.

b *Cum vuis paßis.*

De sternutamento. *Cap.* XLIX.

STernutamenta febribus sæpè incidentia, molestant. Etenim caput replent, & virtutem arguunt. Nonnullis sanguinem quoque eliciunt, & alia huiusmodi inferunt incommoda. Quare aduersus ipsa remediis pugnandum est. Cohibet itaque sternutamentum irruens, nasi, frontis & oculorum perfricatio, item oscitatio, studiosa palati trictio, ructus, ilium intentio, capitis in altum eleuatio, inclinatióque ad latus, summarum partium mollis contrectatio, maxillæ musculorum perunctio, calentis olei in aures infusio, puluinum calidum mento subiectum. Caueri debet repentina ex somno excitatio, fumus, puluis, acrior odoratus piperis, castorei, sinapis. [c]Mentæ autem malorum, & polentæ odor cōducit. obtundit enim sternutamenti elisum: Idem spongiæ ex mari vacuæ efficiunt. Vbi verò cupiditas sternutandi oborta fuerit: non autem sternutamentum erumpat, labij quies accommodetur, & continuè acriorum odorum experientia, & mentis remissio.

Sternutationem cohibentia.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Sternutamenta. *Vide sextum Oribasij. quomodò autem fiant, Gal. tertio de symptomatum causis explicat. Hic autem Paulus remedia persequitur sternutationis, quæ in febribus molesta esse solet.*

Ilium intentio. *Græci λαγῶνα & κενεῶνα eam partem esse volunt, quæ Latinis dicitur, Ilia. Quidam verò malè ὑποχόνδρια*

λαγων. κενεών.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

vertunt Ilia, in bonis autoribus parum versati. In codice impresso est ἐγτάσις lege ἰντάσις.

Summarum partium. *Hic Oroscius debet exemplari suo. Nam omnia quæ mihi videre contigit habent, τῶν ἄκρων μυῶν, quod est, summorum musculorum pro τῶν ἄκρων μορίων.*

Mollis contrectatio. *Quod antè dixi permulcere, hoc molliter contrectare interpretor. Nam idem esse puto. Græca vox est διαψηλάφησις.*

Spongiæ ex mari vacuæ. *Quidam in codice Græco legunt pro κενοὶ, quod est vacuæ, καινοὶ, hoc est, recentes. Vtrunque instituto conuenit: quam tu malis lectionem sequere.*

CORNARII.

c *Sinapis, menthæ Leuis est odor mali ac polentæ. νάπυος, ἡδυόσμου. πρεσωνὴς μήλου καὶ ἀλφίτου ὀσμή. Dubium est an ἡδύοσμον mentham vitare iusserit, vt pote quæ acris calidáque, ac tenuium partium sit, ac proinde sternutamentum irritans, an distinctione post νάπυος facta ἡδυόσμου vox ad πρεσωνὴς & sequentia referatur: maximè quum Aetius lib. 6. cap. vltimo tradat menthæ olfactum sedare sternutationes. Deinde ambiguum est an μῆλον rectè legatur. Nam cùm multa malorum sint genera facultatibus diuersa, non videtur simpliciter pronunciare debuisse mali odorem lenem esse. Deinde diuersißimi generis odores mali & polentæ, non ita commodè videtur coniunxisse, vt suspicio sit pro μήλου legẽdum esse ἀμύλου, quum amylum & natura & viribus polentæ vicinius sit, & acria leniendi vim habeant.*

De cibi fastidio. Cap. L.

Inappetentia ex vitiosis humoribus.

QVibus vitiosi humores fastidium procrearint, iis illa & esculenta & poculenta dare conuenit, quæ huiusmodi succos vel abstergendo per vomitiones, seu per aluum excernere soleant: vel attemperando, meliores reddãt: quorum materiam libro superiore, qui totius operis primus est, comprehendimus. At si ob virtutis imbecillitatem, cibum respuant, quoniam omnis facultas ex particularum intemperie infirmatur: conuenit intemperamenti speciem, contrariis medicari. Plura de fastidio, in stomachi vitiis libro tertio pertractabimus. In febricitantibus autem, statim per initia cibi cupiditas, iis quæ odorem mouent, recuperanda est. Potissimùm verò polenta in aquam mersa, vel posca, vel diluta vini potione. Aut cuiusdam odorati pomi, & astringentis decocto, item perunctione odore grata, & moderata totius

Ex virium imbecillitate.

tius

tius corporis frictione,ac blanda contrectatione tum faciei collutione,aquæ sorbitione modicæ. Iam stomachus digito immisso turbatus, ad cibum assumendum quodammodò conuertitur, præsertim vbi biliosum quid, aut acidum sursum eiecerit. Secundùm primos dies† cataplasmatis quoque à foris stomachus ad cibum sollicitetur, ex palmulis, malis cotoneis,œnanthæ,absinthio & aloe confectis. Cibi autem preparantur plures,simplicésque,& frumentacei:qui alterius quoque generis varietatem quandam habeant, non tamen ab iis multùm recedant,qui in febribus dantur,in quibus & poma conueniunt,quæ non ex facili acescunt, neq; nimiùm dulcia sunt,sed matura, neque ad satietatem exhibenda, verùm solùm quod ad aliorum ciborum cupiditatem excitandam sufficit. Præstò autem sint ægris dum alentur familiarissimi,qui tum corripere eos,tum inhortari queant. Porrò febribus solutis,si in virium recreatione perduret fastidium, etiam sisarum cum oxymelite coctum,lactuca,oliuę halmades,capparis,salsamentum,bulbi,& quicquid ad bonitatem stomachi facit, accommodetur. Necnon & illud ipsum in memoriam reducatur, quibus cibis per sanitatem maximè vsi sint.item ambulationes,gestationes,vociferationes,dropacismi,frictiones & exercitia adhibeantur. Præterea absinthij succi potio, vel aloës,acetique scillitis,instar mystri absorbtum,in id vehementer efficax est.

† Cataplasmatis à foris stomachus curetur. καὶ καταπλάσμασιν ἔξωθεν ὁ στόμαχος ἰατρευέσθω. Goup.

Præpotationes.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vel attemperando. *Cibi fastidium aliàs ex humore pituitoso, aliàs ex bilioso nasci solet. Si pituita in stomacho redundat, vomitu educenda est. si bilis supernatat, deorsum euocanda. Vbi verò totum corpus purgare voles aliter faciendum docet Hippocrates. Quòd si in primis venis crudi humores, semicoctiq; habeantur, dissecandi, concoquendiq;, quod Hippocrates πεπασμὸν, quasi mutuationem: huius autem seculi medici perperàm digestionem appellant. Si in extremis venis & corporis habitu sint infixi, relaxandi veniunt. At biliosi humores, & melancholici, qui vltrà sanguinis terminum processerunt, caloris violentia expelli prorsus debent. Si in stomacho nauseam excitent per inferiora: si in toto corpore biliosi, quod æstate potissimùm accidit, vomitu purgari debent: melancholicus autem infrà semper. Porrò cùm iam educuntur, necesse est eos infrenare,coercere'que, ne transitu partes afficiant. Item meliores hoc agendo in locum restituere. Quam rationem, seu potius, vt Galenus*

πεπασμός. Nota.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Ἐπίκρασις, *ait, cacochymiæ curationem Græci* ἐπίκρασιν *nominant. Verba Galeni nono Methodi in hunc modum habent:* χρὴ γὰρ δηλονότι κατὰ τὰς τοιαύτας ἐναντιώσεις τῶν ἐνδείξεων κατὰ βραχὺ μὲν ἐκκενοῦν τὸ μοχθηρὸν, κατὰ βραχὺ δ' ἀντ' αὐτοῦ τὸ χρηστὸν ἐντιθέναι. καλεῖται δ' ἐπίκρασις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἡ τοιαύτη θεραπεία τῆς κακοχυμίας. *Paulus igitur rectè etiã dixit:* ἤτοι ἀπορρύψαντα ἐκκρίνειν, ἢ ἐπικεράσαντα, βελτίους ἐργάσεται. *Quod est: Vel abstergendo excernunt, vel attemperando, coercendo, mitigando furorem illorum, obtundendóque, meliores in locum restituent. Hippocrates libro de ratione victus in morbis acutis materiam eorum quæ attemperare possunt, commemorat. Galenus autem eius interpres paulò apertius in hunc modum disserit de torminibus orationem instituens:* σκοπὸς δ' ἐστὶν αὐτοῖς, τὸ μέν τοι καθάραι τῆς κακοχυμίας, τὸ δ' ἐπικεράσαι, τὸ δ' ἐπιξηρᾶναι, τὸ δ' ἐμψύξαι. τὸ μὲν οὖν γάλα τὸ ὄνειον, καθαίρειν δύναται, καὶ ἐπικεραννύναι, τὸ δὲ τοῦ λίνου, σπέρμα ξηραίνειν τε καὶ ψύχειν, τὰ δ' ἐκ τῶν πυρῶν ἄλφιτα, ἐπικραστικὸν ἔχει. καλῶς δ' αὐτοῖς ἀναμέμικται καὶ τὰ κρίθινα, ξηραίνοντά τε καὶ ψύχοντα. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι κύαμοι μετρίως ψῦξαι δύνανται. τὰ δ' ᾠὰ καὶ ἡ σεμίδαλις, καὶ ὁ χόνδρος παχύχυμα καὶ εὔχυμα: καὶ ἐπικεραστικά. *Hoc est: Eò ipsi spectant, vt viciosum humorem partim purgent, partim attemperent, partim desiccent, partim refrigerent. Lac itaque asininum purgare potest, & attemperare. Lini verò semen siccare, & refrigerare. Triticea polenta attemperandi facultatem obtinet. Rectè ipsis & hordeacea admixta est, quæ & siccat, & refrigerat. Aegyptiæ autem fabæ, mediocriter refrigerare possunt. Oua, similago, & chondrus, crassi boniq; succi, & attemperatoria existunt, &c. Vides igitur, quomodo Galenus vtatur dictionib.* ἐπικεράσαι, *&* ἐπικεραννύναι. *Item* ἐπικραστικὸν, *&* ἐπικρατικά. *Galenus duodecimo methodi de vinis fuluis agens scribit* ἐπικραστικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοὶ, *quod posteà interpretatur* τρέφουσι δὲ μᾶλλον, καὶ κακοχυμίαν ἐπανορθοῦνται. *Hoc est: Nutriunt magis, & prauitatem humoris corrigunt, emendántque. Linacer superiorem sententiam nescio quo*

Aduerte. *modo exponit: certè dictionis vim ignorasse videtur. Nam quid sibi vult, præterea mistibilia sunt, & nutrientia? Dicere enim oportebat, attemperatoria autem sunt (intellige malorum humorum, bonos in locum reponendo, & qui nondum longius terminos concoctionis excesserunt, reducendo, acrimoniam ipsorum obtundendo.) Ne autem putes bilem absolutam, aut flauam, aut nigram meliorem reddi posse: imò nec salsam pituitam: eóque nemo doctus medicus hos humores alterandos, concoquendósque, vel vt barbari dicunt, digerendos*

dixe

dixerit, sed purgandos potius, meatibus per quos transibunt, adapertis, medicamentis in id efficacibus. Ne autem acrimonia sua & rosione infestent, vt in torminibus docuit Hippocrates, cibi & potus ἐπικρατικοὶ assumuntur. quibus potes etiam syrupos quosdam mitigatorios annumerare. Cæterùm malè in codicibus Græcis ἀπποῤῥίψαντα, quod est, proiicientes, pro ἀποῤῥύψαντα, quod signat abstergẽtes.

Potissima verò polenta. *Codices Græci omnes malè congruam habent lectionem hanc, πειρατέον ἀνακτᾶσθαι τὴν ὄρεξιν, μάλιστα δὲ ἀλφίτων, pro μάλιστα δὲ ἀλφίτων, aut μάλιστα δὲ διαλφίτων.*

Non tamen ab iis multum. *Hic quoque deprauatus est codex Græcus. Habet enim μὴ πόῤῥω μέν τοι τοῖς τῶν πυρετῶν χροίας pro μὴ πόῤῥω μέν τοι δὲ τῶν πυρετῶν χρείας.*

De grandi fame, quæ Græcis Bulimos dicitur.

CAPVT LI.

d SI verò in grandem famem, quam Bulimon appellant Græci (dico autem cum minus quàm par est, cibos corpora sentiunt) fastidium deuenerit, hisce reficiemus, tum aliis, quæ naribus admouentur, tum suillis carnibus assis, & hœdinis. In summa, omnibus, quæ nidorosum odorem repræsentant: sæuitia sanè febrium præterita, extremæ partes deligari, ipsique excitari debent, maxillas pungendo, & & crines, vel auriculas vellicando. recollectis autem, panis ex diluta vini potione, vel aliud quippiam distribui facile exhibetur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si vero in grandem famem. *Apud Græcos vna dictio grandem famem signat composita ex βοῦς & λιμὸς. Quicquid enim grande illi volunt significare in vna dictione per ἵππος, & βοῦς, quod est apud nos, si verbum ex verbo interpreteris, equus & bos, explicant, vt ἱπποσέλινον βούλιμος, &c. Cæterùm eadem ferè habes remedia bulimi apud Gal. lib. 8. de compositione medicamentorum secundum locos. In sequentibus verti ὀξύτητος pro sæuitia, furore, ad verbum sonat acumine.*

CORNARII.

d *Si verò ad magnam famem bulimon appellatam, ciborum inappetentia deueniat, hoc est, vt excellenter animo linquantur, hos reuocauimus. Legitur ὑπερβάλλουσαν ἀτροφίαν, hoc est, vt excellenter nõ sentiant alimentum. Sed quum præcipua eorum qui bulimo corripiuntur affectio in hoc sit, vt animo linquantur cum extremorum perfrigeratione, & spiritus defectione, velut Aetius docet lib. 9. cap. 6. vi-*

detur legendum esse ὑπερβάλλουσαν ἀψυχίαν, maximè cum sequatur τούτους ἀνακτησόμεθα, id est, hos reuocabimus. Non enim reuocantur, ac veluti ad vitam reparantur nisi ἀψυχοῦντες, & qui λειποθυμοῦσι. Estque ἀψυχία idem quod λειποθυμία. Quod si tamen ἀτροφίαν legendum esse quis contendat, neque is aliam sententiam inducere poterit, quàm vt accipiamus adeo vehementer alimentum non sentiri, vt inde deliquium animi consequatur. Reuocatis autem panem κράματι, id est, vino diluto exhibet. Sed falsò legitur Græcè ἐυκράματι.

De canino appetitu. Cap. LII.

ET si hoc symptoma febribus non adeò superueniat, sed nonnunquàm secundùm ipsas, attamen gratia cognationis, quam cum fastidio habet, nil fuerit mali, etiam de immodico appetitu, quùm ambo naturæ modum excedant, sermonem instituere. Quoniam igitur à pituita potissimùm acida constituitur affectus, iis vtendum est, quæ hanc incidant, abstergeántque. Talia autem sunt maximè, dulcia, salsa, † & alioquin detergentia calida. Vinum igitur ipsis rectè datur copiosum, ex eorum numero quæ impensè calefaciũt, cuiusmodi habentur colore fulua aut rubra, astrictionis expertia. Verùm dulciora potius propinantur, etiam non sitientibus. At cùm ad prandium venerint, primùm ipsis pinguia, mox alia omnia ex oleo largiore præparata, quibus nihil austerum, aut astringens sit adiectum, offerentur. Hæc etenim, licet aduersus ipsam causam manifestè non pugnent, attamen impotẽtem ad cibos animi impetum dissoluunt. Inedia verò spissitudinem pituitæ stomacho inhærentis absumit, minuítque. Iam salsamenta ipsis commodè exhibentur, ab his vina commemorata liberaliter assumpta prosunt: quod vbi longiori tempore fecerint, caninus appetitus finitur.

Caninæ appetẽtiæ causa potissima

† Incidẽtia calida: quod magis huic loco conuenit. καὶ ἄλλως τμητικὰ θερμαίνοντα. *coup*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quoniam igitur à pituita. *Galenus de symptomatum causis libro primo scriptum habet. Canina appetentia fit, cùm vel ob acidi humoris vicium ventriculus infestatur, vel vbi totum corpus immodicè digestum dissipatumq́; , continua nutricatione indiget, &c. Cæterùm in Aphorismorum libri secundi commentario, cap. 20. curationem hanc ad verbum persequitur.*

Incidant, abstergeantque. *Superius & hîc malè in codice Græco ῥίπτουσιν, pro ῥύπτουσι habetur, vnius literæ mutatione: quod ceu nullius momẽti castigatores Pauli neglexerũt. Quanquã ad sensus puritatem*

ritatē nō parum faciat. Quippe diuersa sunt, proiicere, & abstergere.

Pinguia. *Galenus addit, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, ἐλαιώδη τῶν ἐδεσμάτων, hoc est, & vt ita dicam oleosa esculenta.*

De siti. *Cap.* LIII.

SItim admodùm longam fieri existimabis, ex siccitate, aut caliditate particularum per quas humor ex ore in vētrem defertur, & siccitatis quidem remedium est somnus, caliditatis autem vigiliæ. Nonnulli verò sitibundi ex vino ciborúmque caliditate fiunt, quibus medetur frigida potio. Prauas autem potiones appetunt, quemadmodùm & cibos, præpollenti in eis humorum vitio respondentes. Cæterùm siti pressos inextinguibili, quādoque vidimus, ex quorū numero etiam mortem oppetierunt, tum qui viperas dipsadas deuorarant, tum qui vino veteri sese inebriarāt. adhæc qui in nauigio ob aquæ potabilis defectum, marinam bibere ausi fuerunt. Verùm sitim in febribus placare solet, aspersio ex oleo frigtdissimo, vel rosaceo cum impetu saliētis modo super caput deturbata. Optimè facit ad sitim nigræ lactucę semen commāducatum. item glycyrrhiza appellata. adhæc cucumeris semen in ore retentum. Datur etiam ad sitim hoc catapotium. cucumeris domestici drachmæ octo, tragacanthi drachmæ quatuor. tragacanthum soluitur ouorū crudorum recētium albumine: & cùm fuerit dissolutum contritúmq; cucumeris semini priùs læuigato adiungitur. Postquàm emollieris, pilulæ formantur, in vmbraq; siccātur, ex his vna sub lingua tenēda exhibetur: humor paulatim saliua solutus deglutitur. Iā dilutū malorum cydoniorum, vel pirorum, vel mespilorum, vel pampinorū vitis, vel mali granati succus sorbitioni datur.

Sitis causæ & curatio.

Siti mortui.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Particularum per quas. *Hæ sunt, stomachus, os ventriculi, ipse ventriculus. Gal. cōmentario quarto in opus de ratione victus in morbis acutis, partes cōmemorat, quæ aliquādo sitim procreare soleāt, Idq; in hūc modū: πάντων μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα τὸ στόμα τῆς γαστρός. ἐφεξῆς δὲ ἡ γαστήρ. καὶ μετὰ ταύτην ὁ στόμαχος, εἶτα πνεύμων, εἶτα νῆστις.*

Prauas autem potiones. *Codex Græcus deprauatus est. Habet enim μοχθηρῶν δὲ ἐπιθυμοῦσι ποιοτήτων. Hoc est, prauas autem appetunt qualitates, pro πομάτων, quod est, potiones.*

Emēdatus codex.

Cæterùm siti pressos. *Hæc apud Gal. lib. I. de symptomatū causis inuenies. Ego sane, saluo aliorum iudicio, legerem διψῶσι δὲ ἀπαύστως καταληφθέντες, ἐξ ὧν τινας καὶ ἀποθανόντας οἶδα τούς τε φαγόντας*

ἐχίδνας διψάδας: καὶ τοὺς οἴνου παλαιοῦ μεθυσθέντας, καὶ τοὺς ἐμετῶ, &c.

Rosaceo cum impetu salientis modo. *Græcè est μετὰ κρουνισμοῦ γινομένου, hoc est: Cum crunismo facta: à verbo κρουνίζειν, quod est, cum impetu decidere. Gal. lib. 8. Methodi vtitur verbo καταχρουνίζειν in hac sententia: εἰ δ' ὑγρὸν εἴη τὸ προσφερόμενον, ἐξ ὑψηλοτάτου βάλλοντες, καὶ οἷον καταχρουνίζοντες, id est. Sin autem id quod adfertur, liquidũ fuerit, ex altiore loco deiicientes, & in salientis modũ fundentes. Ibidem vsurpat dictionẽ κρουνός. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ κρουνὸς ὕδατος ψυχροῦ καταρράττει τοῦ ἀγγείου ψύχει τὸ ὑγρόν. Hoc est: Prætereà magis humorem refrigerat, si desiliens aqua frigida vas illidat, &c. Cæterùm superfundimus aliquandò liquores, vt in hoc symptomate, syncipiti sublata in altum manu, per mediocrem lanæ hapsum.*

κρουνίζειν.

κρουνός.

Dilutum. Iam dilutum. *Sic vocamus humorẽ in quo aliquid maduerit, aut maceratũ per horas aliquot sit. Recẽtiores medici infusionẽ appellant, vt infusionẽ rheubarbari, agarici, cotoneorũ Græci ἀπόβρεγμα dicũt.*

ἀπόβρεγμα.

De linguæ scabritie. Cap. LIIII.

HVmectanda est linguæ scabrities, lini seminis decocto, ægris vt in ore teneant dato: melius autem facit myxiõ cum lini semine incocta, ac digito in hunc succum demerso lingua infricata, aqua puriore abluitur, vel spõgia vndiquaque abstergitur, deinde rosaceo illinitur. iam ipsum rosaceũ melle contemperatũ, in id valdè efficax est. & portulacæ succus in ore retentus, item rhu obsoniorũ mulsæ admistũ bene facit. insuper [c] Damascena, & myxclij (hoc autẽ est myxa) ossa ore retẽta & linguæ circundata. His adde etiam lactucæ cauliculum. Archigenes autem tradit etiam salem Indicum, colore quidem & substantia communi similem, gustu autem melleũ, lenticulæ instar vel plurimũ ad fabæ magnitudinem deuoratum, vehementer posse humectare. Cæterùm in latus decumbere prodest, nam supinus cubitus exiccat. item os conniuere, hiatus enim madorem absumit. Sternutamenta porrò accersita, linguas quouis alio plenius humectant.

Myxarum ossa.

Sal Indicus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Melius autem facit myxion. *Myxion vel myxa, vel myxclion fructus est pruno similis. Galenus Sericon appellat. fortè hodie officinis dicitur Sebesten.*

Salem indicum. *Hic sal nimirùm est saccharum quod nos candum appellamus, natura non arte, proueniens, quanquàm hodie Venetiis & alibi artificio naturam imitentur. Auicenna interpretatus hunc locum Pauli, saccharum tabarzet ponit.*

CORN

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

CORNARII.

e *Gracè ſic legendum.* καὶ λάμακσκλωϋ, καὶ μυσκλίϋ, τοῦτο δέ ἐστι τῦς μύξης τὰ ὀστᾶ.

De nauſea *Cap.* LV.

† CVm ſine cibo aſſumpto nauſeabundus æger efficitur, cuiuis licet, arbitror, ratiocinari prauos humores ventriculum infeſtare. Nonnulli verò turbantur, ſed nihil euomunt, humore ipſis tunicis imbibito. Pituitoſos itaq; ſuccos concoquere oportet, ſeruando ægrum in quiete, inedia, & ſomno. tenuiores autem vomitus eiicit, qui nonnũquam ex ptiſanæ cremore, vel mulſa excitatur. glutinoſi humores & craſſi, attenuantia deſiderant. quod genus eſt oxymel, & ſimilia. Humiditate autem praua in tunicis abſorpta, picra ex aloë vtilis eſt. verùm quæ aſtringunt, haud mediocrem noxam conciliant, quemadmodũ rurſus, cùm humiditas multa citra malitiam ineſt, aſtringentia quidem quàm vtiliſſima ſunt: medicamentum verò ex aloë in marcorem perducit. Cùm verò frigiditas humori adeſt, aſtringentibus miſceri etiam debent calefacientia. Nota eſt frigidi affectus, quòd neque ſitim, neque ardorem eo detenti experiantur.

† Cùm æger ſine aſſumptione eorum, quæ vomitũ mouent, nauſeabundus fuerit. ὅταν χωρὶς τοῦ προσενεχθῆναι τὶ ἐμετικόν. *Goup.*

Hiera picra.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Imbibito. *Similia apud Galenum lib. 7. medendi Methodi. Eadem verò apud Oribaſium ſexto. Sed perperam hîc in Codice impreſſo legitur* ἀναπεμπομένου, *quod eſt ſurſum miſſo, pro* ἀναπεπωμένου, *quod valet imbibito ab* ἀναπίνομαι, *inde* ἀναπέπομαι. *Sic habet Gale. loco ſuprà citato,* ἐνίοτε *inquiens,* δ᾽ εἰς αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας, ὡς ἂν εἴποιτις, ἀναπεπωμένον ἢ ἐμπεπλασμένον. *Hoc eſt. Nonnunquã verò in ipſas tunicas imbibitus, vt ita dicam, vel impactus.*

De bilis vomitione. *Cap.* LVI.

BIlem vomentibus cataplaſma applicandum eſt ex palmulis, malicorio, galla, vino incoctis, vel poſca, pane ſimul contrito. Item acacia, hypocyſtis, balauſtium & rhu cataplaſmati adiungantur. Præter hæc cucurbitula admota magnificè auxiliatur, cum largiore flamma. Cibum verò frequenter paulatim dabimus. In his autem qui atram bilem vomunt, & inflationes ſtomachi † experiuntur, ſpongias aceto quàm acerrimo calente madidas imponito, vel hederæ folia vino incocta applicato.

Vomitus bilioſi curatio.

† inteſtinorum & ventris experiũtur, ex veteri cod. Goup.

De ſingultibus. *Cap.* LVII.

SIngultus oritur vel ex repletione, vel inanitione, vel ſuc-

Singultus cauſa curatio.

cis acrioribus stomachum erodentibus, quibus per vomitionem redditis, cessat. Pleriq; verò medicamentum diatrion pepereon assumentes, si statim vinum superbiberint, singultiunt. quòd autem nonnulli etiam cibo intus corrupto singultu infestentur, cuilibet notum est. iam non pauci rigore correpti, singultiunt. Vomitum itaque iis qui ex repletione, aut rosione stomachi singultu cruciantur, mederi abundè comperimus. calida verò, iis qui ob perfrictionem. At quum ab humorum repletione singultus originem habuerit, violenta indiget euacuatione, quam sternutamentum præstat. Ob inanitionem verò creatos singultus sternutatio non finit: datur autem singultientibus ruta cum vino, vel nitrum in mulsa, vel seseli, vel daucum, vel cyminum, vel gingiber, vel calamintha, vel nardus gallica. Hæc sanè singultus ex ciborum corruptione, aut frigore, aut repletione contracti auxilia sunt. qui autem ex frigidorum viscosorúmque humorum copia singultum experiuntur, castoreum tribus obolis potui sument ex posca, idem cuti impositum vnà cum oleo veteri sicyonio adiuuat. Insuper acetum scillites, vel oxymeli potum conuenit. denique spiritus retentio, præsens est remedium.

De aluo in febribus astricta & cita. Cap. LVIII.

QVæ arescentem aluum proritant, libro priore quantum res exegerit comprehendimus: quoniam verò eadem quoque liquida febribus incidit, in præsentiarum mentionem ipsius facere oportet. Multi enim non febris ratione, sed ob hoc solùm accidēs in perniciem præcipitati sunt. *Alui humidioris remedia.* [f] Principiò igitur excipiemus quæ egeruntur, nullo remedio occurrentes, vt quę à corruptione & cruditate emanent. Sin autem vacuatio modum excedat, cohibenda aluus est, & si quidem acriora efferuntur, boni succi esse, & alioquin crassioris conuenit quæ assumuntur. huiusmodi existunt ex chōdro, & ptisana sorbitiones. balnea his post morbi concoctionem sunt idonea. Cùm verò pituitosiora & fluida erumpunt, contrà sicciores calidioréσque cibi erunt, quatenus febres permittant. Huius generis habentur, quæ ex condimētis calidis confiunt. Balneis hi prohibendi, si nihil aliud cōpulerit. *Facultatis coctricis remedia.* Porrò vbi concoctrix facultas infirmatur, astringentibus tum cibis, tum remediis vtendum est. cibis sanè, in quibus maximè malum granatum, aut mala cydonia, aut

pira

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

pira, aut meſpila ſint iniecta, vel etiam his ipſis, & vino tenui odorato aſtringente : remediis autem, cataplaſmatis nimirùm ex polenta, palmulis, abſinthio, roſis, myrtis, & conſimili materia. Cæterùm conſiderandum venit, quibus potiſſimùm particulis cataplaſmata debeant imponi. dico autem ſtomacho, aut imo ventri : nonnunquam & circa lumbos applicamus. Cruentas autem excretiones reprimunt ex thure confecta, deſiccántque, vel ſubtilior portio polentæ cum thure, vel manna vino macerata, vel poſca. Porrò acriorem humiditatem etiam iniectione per aluum edulcare competit, nunc ipſa aqua, nunc ptiſanæ cremore, vel chondri, vel orizæ, vel tragi, ídque non ſemel, verùm ſæpius. Poſteà verò adiungentur etiam roſæ ſiccæ, vel myrti. nonnunquam & gallæ, & ouum ſimul cum roſaceo, vinoque tenui aſtringenti, vel roſarum decocto inditum vel ſedi quoque ſubiectum excernenti cupiditates retundit. Cùm [g] frequens deſidendi eſt appetitus, Agathium ſedi accommodatum ex calidis ſpiſſamentis immittatur. Agathiũ.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Porrò vbi concoctrix facultas. *Ex hac ſententia opinio quorundam de remediis ſpinæ applicandis in ventriculi affectibus ſatis refellitur, etſi euidentia ipſa quæ in confectionibus apparet, quid in hac re faciendum ſit, apertè doceat.*

Vel manna vino macerata. *Non in dandi caſu, legenda ſententia eſt, ſed nominãdi. Corrige igitur codicem Græcum ita:* ἢ μαίνη ἐν οἴνῳ φυραθεῖσα.

Agathiũ. *Paſtillus eſt, qui retinẽdi ſupprimendiq́; poteſtatẽ habet. Vide ſeptimum.*

CORNARII.

f In principio igitur ſuſtinere oportet ea quæ prodeunt, ita vt nihil reſiſtamus aduerſus ea quæ ex corruptione ac cruditate efferuntur. Deſunt duæ voces Græcæ ad explendam ſententiam neceſſariæ, πρὸς τὰ. *Legendum igitur,* ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν ἀνέχεσθαι δεῖ τὰ κομιζόμενα, μηδὲν ἀντιβαίνοντας πρὸς τὰ ἀπὸ διαφθορᾶς καὶ ἀπεψίας φερόμενα.

g Vbi verò frequens contingit ad egerendum ſurrectio, glomer ex calidis ſtaminibus ad ſedem efformatus apponatur. ἀγάθιον ἐγκείσθω προσπεπυκνωμένον τῇ ἕδρᾳ ἀπὸ θερμῶν στημάτων. *Rectè, eſt enim* ἀγάθιον *glomer ſiue glomus, id eſt globus ex ſtaminibus, quæ* στήματα *vocãtur, factus. Talem glomum ex filis factum ita efformari vult, vt ad ſedem aptus ſit, & appoſitus prohibere poßit, ne ita frequẽs ad egerendum ſurrectio contingat. Meminit etiam lib. 5. cap. 41.*

De ſang

De sanguinis distillatione, & eiusdem ex naribus profluuio. Cap. LIX.

Stillationis sanguinis ex naribus in largiorẽ fluxionem cõmutatio. Sanguinis in febribus profluuiũ.

QVoniam sanguinis distillatio totius corporis, aut capitis redundantiam innuit, per contusionem, vel [h] densitatem eueniens: largior autem excretio habilis est laxare & minuere copiam, ratioque est inde ipsam moliri, vnde natura proclinauerit. His ego consideratis [i] ausus sum in quartanarum distillationibus Typhe, vt mos est, narium vasa cõuulnerare: oportet autem non exiguo fluore contentum esse, sed pro viribus detrahere. Spontanea verò in febribus per nares sanguinis profluuia, si in crisi fiant, excipere conuenit. sin autem sanguis immodicè erumpat, sistere conandum est. Primùm itaque extremæ partes validè deligabuntur, æger sublimi capite figurabitur. Videtur etiam præputij deligatura sanguinis peculiariter ex naribus profluuia cohibere: æger non expurget narium foramina, neque locum irritet, verùm sanguinem concrescere sinat. nasus spongia, quæ in posca maduerit, refrigescat, ac obturamen ex panniculo naribus profluentibus demittatur, medicamento quodam ex eis quæ sanguinem comprimunt, inuncto: horum materiam, & reliquam curationem inter remedia vnicuique loco affecto conuenientia libro subsequenti verbosiùs persequemur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Typhe. *Speciesiligini non dißimilis, simplici culmo, grano multiplici, tunica velato, atque leuißimo, radice numerosa, largior eius in Asia prouentus regione, vt vult Galenus, quæ super Pergamum sita est. Hanc agricolæ, quod triticum in oppida conuehi soleat, ad panificium vsurpant. Huiusmodi igitur arista, hoc est spicæ apice narium foramina pungere interim præcipit Paulus, vt irritatus sanguis largius profluat.*

CORNARII.

h *densitatem meatuum,* διὰ πύκνωσιν τῶν πόρων, *quæ postrema vox deest in Paulo.*

i *ausus fui in destillationibus quarta die contingentibus, per Typham, &c. Est autem Typha arundinis species frequens in stagnantibus locis.*

Animi deliquiis quomodo succurrẽdum.

Si anima deficiat. Cap. LX.

QVi ex cholera, alui profluuio, aliísque multis, & vniuersim factis vacuationibus, resoluuntur, iis aqua frigida

gida aſpergitur & nares comprehenduntur, os ventriculi infricatur, vomitus præcipitur, ſtomachus turbatur, vel digitis immiſſis, vel pinnis. præterea pluribus vinculis validè deligari debent. Quum per imas particulas vacuationes fiunt, brachia: cùm per ſuperiores, crura. Cæterùm ſanguinem fundentibus proſpicienda eſt & figura ſine dolore ſurſum vergens, & cucurbitula defigetur, quæ ad particulas retrahat ſitu contrarias vacuationem experiuntibus. Curat etiam vinum aqua temperatum reſolutiones ex ſubitis vacuationibus ortas, niſi viſcerum inflammatio, aut vehemens capitis dolor, aut mentem turbans aliquis affectus, aut febris ardens, in crudo morbo prohibeat: in his ſiquidem magna vinum adfert incommoda. Et ſi æſtus fuerit, calidique temperamenti æger, ac frigidæ aſſueuerit, [k] frigidum vinum exhibebitur. ſin contraria euenerint, calidum. At ſi ex ſudoris copia anima deficiunt, cutis denſanda eſt, quemadmodum à nobis prius eſt dictum. Tum vt frigidus aëris perflatus accedat, proſpiciendum eſt. Porrò in ventriculum defluxionibus nihil horum conuenit, præterquàm ipſi ventriculo ſtomachoque corroborantia admouere, & affectos in balneum ducere. Hoc ſiquidem illiuſmodi fluoribus eſt accommodatiſſimum, verùm ſanguinis profluuia, & ſudores vehementer protitat. Qui ob plenitudinem animo destituuntur, vino ciboque abſtinebunt: item balneis, ſi febricitent. Potio autem mulſæ datur, in qua vel thymus, vel origanum, vel pulegium, vel hyſſopum ſit incoctum. Propitium verò iis eſt & oxymeli. At ſi propter humores vitioſos in ſtomacho contentos anima defecerit, iubendi ſunt vomere ab hydrelæo, digitis aut pinnis in os demiſſis. Sin autem vomere nequeant, oleum quàm laudatiſſimum ipſis propinabitur. [l] hoc enim & aluo ex inferioribus partibus infuſum, ſubinde vacuat. Iam verò abſinthium ipſis auxiliatur. Porrò ſi propter ſtomachi imbecillitatem diſſoluantur, iis vti expedit quæ firmando ipſi ſunt: veluti anteà in capite de eodem comprehenſum eſt, ſummaque perfricare oportet. Exuſti in ſole ad balneum ducuntur: qui perfrixerunt, medicamen diatrion pipereon, ipſumque piper aſſumant. Qui verò ob caliditatem largiorem, æſtùmue, aut lentam in balneo moram animo deficiunt, curantur frigida aſperſa & ſi ad ventum conuertas, ſtomachi frictione, vini cibique

Balneum quibus cōmodum, & contrà.

vſu

vſu. Sin autem propter inflammationis magnitudinem, aut febris malignitatẽ in acceſſionibus animus deliquerit, perfrigeſcántque, artus fricare valenter iubeto, calefacere & deligare. Adhæc vigilias inediámque præcipito. Ea verò & ante acceſſionem faciunda ſunt. Quibus ob ſiccitatem anima deficit, duabus tribúſue horis ante acceſſionem, cibus offeretur, vel chondri cremor, vel panis ex aqua ſimul cum mali granati nucleis, aut malis, aut piris. Si autem magni periculi metus ſit, etiam vinum dabitur. item iis qui ſubitò animam perdunt, his remediis ſuccurrendum eſt, ac vbique cauſam conſiderare conuenit, propter quam animæ defectus accidat, atque contra hanc pugnandum eſt. Nonnunquam verò & ſymptomatis maior habenda eſt ſollicitudo, nempe cùm periculum, vel etiam mortem minatur.

CORNARII.

k *frigida danda eſt. Sin contrà calida.*
l *Hoc ſæpe etiam per infernam aluum euacuat.*

Quomodo vlcus circa os ſacrum proueniens curetur.
Cap. LXI.

ET hic affectus, febribus potiſſimùm lentis, ex diuturno decubitu ſuperuenit. Cùm itaque ſacri oſſis regio incipit rubeſcere, circulum ex lana iuſtæ magnitudinis, parti ſubiiciemus, poſtea roſaceum, vel myrteum ceratum, quod argenti ſpumam, aut ceruſam habeat ſuperaccommodabimus. Inflammatione autem oborta, cataplaſma ex pane cum ſolano, vel polygonio, vel plantagine, vel tenera braſſica applicatur. Si vlcus ſerpat, lenticula cum malicorio inſtar cataplaſmatis inducitur.

***

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

PAVLI AEGINETAE LIBER TERTIVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

***

De pilorum affectibus.

De alopecia, & ophiasi, & caluitio. Cap. 1.

QVEMADMODVM stirpium nõnullæ succi defectu inarescentes contabescũt: nonnullæ verò alienis à natura sua humoribus infectæ emarcent, haud dissimili ratione idipsum
quoque pilis vsu venit. Etenim Cal- *Caluitiū.*
uitium, humidi penuria fieri cõsue- *Ophias.*
uit: prauitate autem, vitióque succi, *Alopec.*
Alopecia, & Ophiasis, figura tantùm *causæ.*
inter se differentes. Quoniam [in Ophiasi] partem oblęsam,
serpentis modo [glabram] ostendit: alopecia, quòd vulpes *Differētia.*
continuè infestet, sic appellata est. Itaque coniecturam de *[Ophiasis]*
humore, qui superat, ex cutis colore facientes, vacuationem *Curatio.*
medicamento purgante prius moliemur: deinde loco vitia- *[sinuosam*
to auxilia inducemus. Si igitur color ad nigrius, albidiúsue *& in spiras*
mutatus fuerit, Antidoto Hiera quod pituitæ educendę, hu- *conuolutā.]*
morique, melancholico est, vtemur: sin ad pallidius, catapotia ex aloë exhibebimus: singulorum autem ipsorum descriptionem in libro de medicamentis compositis inuenies. Vbi corpus iam totum inanieris, medicamenti quod pituitam per os extrahit, Apophlegmatismon Græci vocant, vsus erit, ex aceto, sinapi & melle: isque non semel, verùm crebrior. Satius autem fuerit, si etiam in aceto origanum, vel pulegium, vel thymus, vel hyssopum commaduerit. Cæterùm in aliis quoque capitis affectibus eadem vtemur curandi ratione: primùm humorem, qui præpollet, euacuantes, vel purgatione, vel etiam sanguinis emissione, si eius

subest

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſubeſt redundantia, dein ad præſidia, quæ parti extrinſecus iniiciuntur, tranſgredi conuenit.

De alopecia.

CVTIS nitro confricata, linteoque aſpero, lanáue potius deterſa, & iterum defricata, adeò vt ruborem contraxerit, verbenaca in Sole ex aceto detrita, illinitur. Aut alcyonio primæ aſperitatis combuſto, reductoque in puluerem cum oleo ex lucerna inungitur. Aut arundinis radix, aut amygdalæ amaræ cortex torridus, oleo vel adipe vrſina exceptus inducitur. Hæc itaque ſunt mitiora medicamina, verùm ex euphorbio, thapſia, & adarce, oleo læuigata laurino, vel pice liquida, vehementiorem vim repræſentant. ALIVD. Erinaceorum marinorũ teſta ignem experta cum adipe vrſino excepta, loco priùs nitro exterſo illinitur. ALIVD. Piperis, ſtercoris ouilli ſicci, eryſimi, erucę ſeminis, ſingulorũ drachmæ quatuor, veratri albi drachmæ tres, murium ſtercoris drachma. Excipiuntur felle taurino, aut hircino, aut ſuillo.

Aliud experientia probatum ad alopeciam.

MANDRAGORAE radicis, mali terræ, ari radicis, ceræ, picis liquidæ ſingulorum vnciæ octo, [m] axungiæ porci ſubrumis, nerij herbæ medullæ modicum. Axungiam, & nerium incoquito, donec herba intabeſcat: deinde exemptam proiicito: & reliqua axungiæ adiungito, incoquitoque, mox ceram, & picem liquidam. Vtitor in ſole audacius. Vbi iam vlcera ad cicatricem venerint, caput vulpeculæ vrito, & alcyonium, anchuſæq; nigræ folia omnia contrita ſuper inunctioni inducito, vt capiti pili ſuccreſcant. ALIVD. Muris capitis combuſti pars vna, [n] teſtarum marinarum tantundem, cum axungia porcina omnia: in fictili coctis vtitor, inſpergens etiam ex ipſis ſiccis aliquid.

Medicamentum ex thapſia ad omnes inueteratos affectus.

EVPHORBII, thapſiæ, baccarum lauri ſingulorũ vncia, ſulfuris ignem non experti ſemuncia, veratri tantundem, [o] ceræ vnciæ ſex, laurini, vel ricinini aut veteris olei quod ſatis eſt. In validioribus etiam vti, vincit naſturtij vncia, alcyonij cõbuſti vncia: iiſq; non ſolùm ad Alopecias, verumetiam ad omnem diuturnã perfrictionẽ. Summatim in Alopeciis cutis priùs nitro eſt extergenda, infricandáque, & frequenter pili nouacula radendi. Siquidem pleriſque noui ex ſola infricatione, frequentique raſura pilos proueniſſe.

Præparatio per nitrum.

Quomodo

Quomodo caluitium abigatur, & pili crescant. Ex Critonis commentationibus.

LEPORVM ventriculi quinque arefacti diligenter olla fictili friguntur. ᵖHis adiicito, myrtorum, myrti summitatum, acaciæ fructus, acaciæ ſucci, rubi canini, æqualem modum, adianti vncias tres. Hæc omnia accuratè reſiccata in pollinem coguntur, & ſubtili cribro incernuntur: deinde adipis vrſini libris quatuor, & phocæ totidem admiſtis denuò tunduntur. Excepta pixide plumbea reſeruantur. Cùm vſus poſtulat, quolibet oleo aromatis imbuto diluuntur.

Quæ pilos conſeruent.

POLYTRICHI herbæ pars vna, ladani partes duæ, vino myrteoque oleo exceptæ in vſum adhibentur.

ALIVD. Anemonæ flos tritus cum oleo inungitur: idem verò, & nigrefacit.

ALIVD. Verbenacam rectam vnà cum radicibus torrefactam, tuſamq; tenui cribro incernito, mixtam oleo vt ſordium habeat ſpiſſitudinem æreo vaſe reponito. Cùm liquefeceris, vtitor in vicem olei ſimiliter.

Aqua pilos augens, eoſdemq; denigrans.

AQVAE pluuialis ſextarij ſexʳ, rhus Alexandrini ſextarij tres, polytrichi vnciæ quatuor, herbæ ſabinæ tantundem, ladani vncia, myrti vncia, cucurbitæ aridæ tantundem. Sinito ad dies viginti vitreo vaſe commadeſcere, bis mouens quotidiè rudicula tedacea. † In ſequenti tempore in aquam pilos ſingulos tingens, vtitor quotidiè. Item ſemen althææ in balneo illitum pilos conſeruat, augétq;. pari modo oleum inunctum, in quo ſemen ipſum althææ decoctum eſt, vel ſimul impoſitum.

† In ſequēti die pectinem in aquā intingens vtere, atq; ita fac quotidie. vera ſcriptura ex antiquo codice. GOU.

Quæ medicamenta pilos extenuent.

FICVS foliorum, vitis agreſtis albæ corticis, pumicis, teſtarum buccinorum, terræ cimoliæ ſingulorum mina. Omnibus in nouam, crudámque ollam coniectis, lutóque oblitis, in camino coquito, teritóque, adiiciens aphronitri minæ ſemiſſem, gallas immaturas numero triginta. In puluerem redacta excipito, ac vtitor.

ALIVD. ᑫ Aphronitri minæ ſeptem, pumicis toſti minæ quatuor, aluminis fiſſi, iridis ſiccæ, myrti Syluestris nigræ, gummi, bryoniæ radicis ſingulorum drachmæ quatuor, lu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

pinorum crudorum in pollinem detritorum, congij pars quarta. Vtere absque pingui.

Ad fluentes pilos.

ALOE ex vino nigro austero illinitur, vel purpuræ tegmina ex oleo cocta, vel myrrha, & ladanum cum vino, myrteóque, vel caprillum stercus in testa combustum ex oleo leuigatur ac cuti priùs rasæ inungitur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tertius *hic liber de omnibus totius corporis affectibus particulatim agit: & singula vnicuique particulæ conuenientia remedia complectitur. Primùm autem cuiusq; morbi curādi Methodum artificiosam exponit, quæ ex causarum notitia, partis temperamento ægriq; natura, & aliis indicationibus sumitur. Deinde sic ad ea veniendū auxilia præcipit, quæ ipsis locis affectis induci debeant: Græci* τοπικὰ *nominant. Quod Galenus lib. 14. Methodi pulcherrimè docet. Cæterùm hic liber Pauli partim ex Galeni opere de compositione medicamentorum secundum locos, partim ex octauo Oribasij transscriptus est: admixtis interim remediis quæ Paulus ipse vsu comprobarit.*

Quemadmodùm stirpium. *Ex primo capite Galeni de compositione medicamentorum secundum locos ad verbum hæc sunt transcripta. Iam quartodecimo Methodi cap. 18. penè eadem habentur. Celsus ophiasin & alopeciam vicia communi vocabulo Areas appellat, quod nimirum loca pilis vacua eas in capite repræsentent. Oroscius reprehendit hîc me quod Celsum imitatus dixerim de areis, hoc est alopecia & opiasi. Rectè facit literator, interpretandi muneris imperitus.*

Caluicium. Ophiasis. Alopecia. Areæ.

Nonnullæ vero alienis. *Græcè est* ἀλλοφίοις ἑαυτῶν, *quod ad verbum sonat, succis alienis à seipsis. Galenus paulò clarius dixit:* ὑγροῖς ἀλλοφίοις τῆ ἑαυτῶν φύσεως, *quod est: Humoribus alienis à sua ipsorum natura. Atque ita nos reddidimus, potius indicantes esse, dictionem sententiæ addere, quàm rem obscurare. Quemadmodùm igitur quædam alimenta sunt homini, quædam sturno propria, ita herbæ quoque idoneum, familiarémque naturæ suæ humorem quo alantur, attrahunt, alienum respuunt.*

Inter se. *Deprauatus codex est Græcus, tum Venetiis, tum in Germania impressus. Habet enim* διαφέρουσα τῶν ἄλλων, *pro* διαφέρουσα τῶν ἀλλήλων. *Rursus hic Galenus apertius dixit:* ὀνόματα δ' ἐσχηκῦαι διαφέροντα παρὰ τὸ σχῆμα. *Hoc est: Nomina autem secundùm figuram diuersa habentes.*

Quo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Quoniam in Ophiasi. *Codex Græcus hîc mutilus est. Quid enim sibi vult* ὅτι παραπλήσιον ὄφει τὸ βεβλαμμένον φαίνεται μόριον, *nisi addatur in quo affectu. Addendum igitur necessariò ex Galeno nonnihil est, legendúmque in Paulo* ὅτι κατὰ τὰς ὀφιάσεις παραπλήσιον, *&c.*

Deinde loco viciato. *Hoc vbique obseruandum præcipit Galenus, vt semper totius corporis vacuatio præcedat, nisi admodùm exiguus sit affectus. Dixi loco viciato, auxilia inducemus, pro* τοῖς τοπικοῖς ἀποθεραπεύσαμεν βοηθήμασι, *quod est, localibus persanabimus remediis.*

Si igitur color ad nigrius. *Hoc est, si nigrior, albidiórve conspiciatur. Nam quod Paulus* εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τὸ μελάντερον ἢ λευκότερον ἡ χροιὰ παρατραπείη *dixit, Galenus in methodo in hunc modum:* εἰ μὲν γὰρ λευκοτέρα τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ εἰ μελαντέρα. *Quod est, si albidior quàm pro naturæ habitu sit & si nigrior.*

Antidoto Hiera. *Intellige, hiera diacolocynthidos, cuius descriptionem habes libro septimo Pauli, Archigeni ascriptam. Scribonius autem Largus eandem penè ad verbum habet. Officinæ vocant Hieram compositam Galeni: verùm in multis adulteratam. Quæ verò ex aloe, & aliis sex rebus, nempe cinamomo, xylobalsamo, asaro, spica nardi, croco, & chiamastiche, constat, simplex dicitur. Et hæc in officinis, non parum ab illa Galeni discrepat. Primùm sanè præter medicamenta quæ ab illo numerantur, duo insuper adiecta habet, puta xiloaloen, & cassiam, vnum suppositititium carpobalsamum, loco xylobalsami. Deinde pondera etiam diuersa continet. Nam omnium partes æquales habet. Galeni autem hiera, aloës centum: aut cùm præstantiorem fieri cupit, aloës drach. nonaginta, aut etiam octuaginta recipit, reliquorum vero sex: vbi de capite sollicitudo est, croci tantùm quinque.* *Hiera diacolocynthidos.*

Catapotia ex aloë. *Hæc recipiunt cucurbitæ syluestris, quam colocynthida vocant, partem vnam, aloës, & scammonij singulorum partes duas. Galenus hîc absinthij succi partem vnam admiscere solebat: anteà quoque mastichen chiam, & bdellium. rediguntur in granula Ciceri similia. His ferè respondent Pilulæ nostræ Cochiæ à Rasi descriptæ.*

Dein ad præsidia. *Cùm iam purum ex purgatione corpus fuerit, humor qui in cute continetur medicamentis digerentibus discuti debet: diligentia adhibita, ne adeò calida, acriáque admoueantur, vt cutis exulceretur. Ad hæc ne nimiùm siccent, prouidendum est. nam talibus non tantùm humor viciatus, sed etiam vtilis qui confluit,* *Methodus curationis.*

abſumitur. Græcè erat ἐπὶ τὴν τοπικὴν χωρεῖν ἐπιμέλειαν *quod ad verbum ſonat, ad localem veniendum curationem : ſed Latinius eſt vt reddidi.*

Primæ aſperitatis. *Locutio eſt Varronica pro aſperrimo. Græcè erat* τὸ τραχύτατον.

Aliud experientia prob. *Hoc medicamentum in Codice Ioannis Laſcaris manu ſcripto, non habetur: nec compoſitio planè cohæret, ac peregrina planè videtur.*

Vnciæ octo. *Habebatur in Græco* ☧ *pro* ∠ο *ſicut alia pleraque abſurda.*

Euphorbiæ, thapſiæ, baccarum lauri. *Malè in Codice Græco habetur* δαφνίνου *quod eſt laurini pro* δαφνίδων, *vt Galenus habet. Nam poſteà mentio laurini fit. Præterea Galenus in eodem medicamento à Paulo ratione, ponderum diſſentit. Legit enim Euphorbij, thapſiæ, & baccarum lauri, ſingulorum drachmæ duæ, ſulphuris viui, veratri ſingulorum drachma: ceræ drachmæ ſex, &c.*

Naſturcij. *Impreſſus Codex tum Venetiis, tum Baſileæ habet* καρδαμώμου. *Sed Galenus & ipſe ſenſus requirit* καρδάμου *quod impetigines & lepras diſcutit, eadem vi præditum qua ſinapi.*

Recinini aut veteris. *Paulò antè etiam deeſt particula diſiunctiua in codice Græco, habet enim* κικίνου παλαιοῦ ἐλαίου *: cum legendum ſit ex Galeno* κικίνου ἢ παλαιοῦ ἐλαίου. *Nam ſi ricininum deeſt, etiam commune vetus oleum eadem præſtare poteſt.*

Leporum ventriculi quinque. *Ex Critone hæc ſunt, citante Galeno. Verùm ſcriptura illius à Paulo variat. Galeni codex habet* κοιλίας ἕξ *hoc eſt ventriculos ſex. Paulus tantùm habet* πέντε. *Vide vtrum malis ſequi.*

His adiiciantur. *Græci Codices omnes deprauati ſunt hoc in loco. Nam habent* πρὸς τούτοις λάμβανε τὸ φίτον, μυρσίνης : ἀγραιμόνων. ἀκακίας καρποῦ, *&c. Quid quæſo hinc colligi poſſit? Legendum igitur cum Galeno cenſeo in eum modum:* πρὸς τούτοις λάμβανε μυρτῶν, μυρσίνης ἀγραιμόνων, ἀκακίας καρποῦ, *&c. Pondere nonnihil apud Galenum variant.*

Quolibet oleo aromatis imbuto. *Sic interpretatus ſum* ᾧ θέλεις ἡδύσματι. *Celſus dixiſſet, quolibet vnguento. Nam Græca vox* ἥδυσμα *nihil aliud ſignat quàm vnguentum ex oleis ſuccíſve præparatum, cui ex aromatis iniectis, odor ſuauior, & gratia acceſſerit. Non autem ſum ignarus* ἥδυσμα *apud alios quoſdam aliter accipi, vt apud Plinium libro tertiodecimo, capite primo, vbi habet in hunc modum : Ratio faciendi duplex, ſuccus & corpus. Ille olei ferè* ἥδυσμα.

generi

generibus constat, hoc odorum, hæc stymmata vocant, illa hedysmata, &c. In qua oratione planè à Galeno, cæterisq; Græcis dissentit. Nam olea ipsa quæ in vnguentis sumuntur, hedysmata videtur appellare: stimmata verò aromata. At Galeno & Dioscoridi stymmata, alia medicamenta aromatica, nempè quæ spißitudinem vnguento concilient, appellantur, vndè etiam spissamenta poßis nuncupare, alia verò hedysmata, nimirùm quæ gratiam odoris & suauitatem eis imprimant. Vide Dioscoridem in vnguento cinamomino, & Nardino aliisq; cum paucis. Galenus voces Hippocraticas interpretans, hedysmata, inquit, pro ipsis aromatis apud Hippocratem accipi. στύμματα.

Anemonæ flos tritus. *Oroscius hic in Græco codice legendum censet,* ἀνεμώνης τὸ ἐντὸς μέλαν τρίψας μετ᾽ ἐλαίου μυρσίνου, *hoc est: Anemonæ interior pars nigra, cum oleo myrteo trita, vt habetur apud Archigenem, citante Galeno libro primo de compositione medicamentorum secundum locos. Sed hunc locum adfert de medicamentis nigrefacientibus ex Archigene, cum paulo superius singulare caput extet de fluidis capillis & remediis illos conseruantibus. vnde Paulus hanc orationem ad verbum planè transcripsit. Habet enim Galenus ex sententia Heraclidis:* ἀνεμώνης τὸ ἄνθος τρίψας μετ᾽ ἐλαίου, κατάχειε. *Iam flos ipse non aduersatur aliqua ex parte pilis promouendis.*

Stercus caprillum. *Apud Græcos propriè dicitur stercus caprillum* σφύραθος, *teste Galeno libro decimo de simplici medicina, vbi habet* συνεχέστατα μὲν οὖν χρώμεθα ταῖς τῶν αἰγῶν κόπροις, (σφύραθοι δ᾽ ἰδίως ὀνομάζονται.) *Quod est: Frequentißimè igitur caprarum stercoribus vtimur, sphyrathi autem propriè nominantur.* σφύραθος.

CORNARII.

m *Axungiæ porcinæ non salsæ, nerij herbæ cordis siue internæ partis parum. Axungiam & herbam coquito donec herba flaccescat, deinde facta excolatione herbam abiicito. Hoc medicamentum in nullo alio medico Græco, quod sciã reperitur, & merito tanquam suppositium est suspectum. Primũ ponderis lectio corrupta est: sunt enim* Χ. η̄. *congij octo pro* ℥. η̄. *vnciis octo. Deinde vbi habetur* ἀξυγγίου χοιρείου ἀπάστου, *non satis constat quid per* ἀπάστου *vocem significare velit, an* ἀθεράπευτον, *id est non curatam, an* ἄναλον, *id est non salsam. At cum* πάσσειν *inter cætera significet salem inspergere,* ἀπαστόν *non salsam conuerti. Postea nerium fruticem obscurat herbæ appellatione, & dum cor eius accipere iubet, etiam de parte nos ambiguos facit. Puto tamen ramorum nerij internam par-*

tem, siue medullam accipiendam esse, quam Græci καρδίαν vocant. ἀποσωρεύσας corruptè legitur pro ἀποσκηρῶσας, est autem ἀποσκηρῶσαι excolare.

n Testarum buccinorum marinorum partem vnam, cum axungia in olla coctis vtere. potes & sicca ipsa inspergere. Græcè legitur, κωνὸς κεφαλῆς κε. μ. ᾱ. ὄστρακα ῥούσια ἐκ τῆς θαλάσσης. μ. α. Non improbo coniecturam, vt ob scripturæ vicinitatem κωνὸς pro μυὸς legatur, maximè quum Gal. quoque lib. 1. κατὰ τόπους muris caput habeat, non canis, tamen sicut paulo ante vulpeculæ caput vstum recipiebat, sic caninum quoque hoc loco recipiendum esse præscripsisse videri potest, vtrumque ob vim vehementer resiccantem ac extersoriam. Eodem modo, sicut pro ὄστρακα ῥούσιον, legendum puto ὀστράκων κηρύκων (nam eadem etiam paulò inferius in hoc cap. habentur) ita nolo penitus ὄστρακον ῥούσιον reiicere. Fortassis enim legendum est ὀστράκων ῥουσίων ἐκ τῆς θαλάσσης. μ. ᾱ. id est testarum russearum ex mari partem vnam. suspicórque ῥούσιον dixisse russeum latina vose vsurpata. Quemadmodum Constant. Cæs. lib. 2. de Agricultura cap. 24. ῥουσίζοντα ἴα dixit russei coloris violas. Et Paul. lib. 7. cap. 11. in Antidoto podagrica ex corallio, anagallidem τὸ ῥούσιον ἄνθος ἔχουσαν, id est puniceum florem habentem dixit. Sic russeæ testæ ex mari aliæ non erunt quàm conchyliorum ac concharum, atque adeo ipsorum buccinorum. Addo aliam coniecturam. possit fieri vt recta lectio sit ὀστράκων ἐχίνων ἐκ τῆς θαλάσσης. Nam Gal. lib. 1. κατὰ τόπους inter huius generis medicamenta à Critone tradita herinaceorum marinorum testas vstas habet. Sed hæc sint diuinantis non affirmantis.

o Ceræ vnciæ dimidium.

p Et ad hos tertiam virgultorum myrti partem accipito, acaciæ fructus, &c. singulorum tantundem.

q Aphronitri minæ dimidium, pumicis torrefacti minæ quartam partem, aluminis scissi, iridis siccæ, comæ myrti syluestris nigræ, radicis bryoniæ, &c. In Græcis pondera corrupta sunt: legitur enim ἀφρονίτρου μνᾶς. ʃ̄, κισσήρεος ὀπτῆς μνᾶς. δ. Sed harum rerum tanta moles nullo modo cum sequentibus congruit, quæ quatuor drachmarum pondere sumuntur. Suppositum itaque est μνᾶς. ʃ. pro μνᾶς. Sο. & rursus μνᾶς. δ. pro μνᾶς τέταρτον. Nam mox etiam lupinorum. ♁. τέταρτον, id est quartam congij partem habet.

Quomodo pili crispi fiant, & tincturis inficiantur, ex Cleopatræ libris, quos de capillis crispis faciundis prodidit.

CAPVT II.

CApite priùs deterſo, ſpondylij radix cum mero pilis inungitur.

ALIVD. Nux pinea recens ad cinerem vſque comburitur, iniectaque pilæ teritur, myrteum vnguentum ſuperinfunditur, donec mellis fiat ſpiſſitudo. Atque ſic pili raſo capite abſterſóque delinuntur.

ALIVD. Myrti & betæ pari menſura cum oleo pilos abſtergens vtitor.

ALIVD. [r] Gallæ viginti numero, adianti vnciæ duæ ex aqua marina in mellis craſſitiem coactæ, inducuntur, ſed pilo vrina prius deterſo, vel lixiuio, & aqua calente abluto, oblinetur medicamentum ad biduum, per quod vbi ipſum retinuerit, tertio die ablui debet, pilique reſiccati myrteo inungi. Id tenerum criſpúmque & nigrum efficit capillum. At ſi priùs caput nouacula raſeris, criſpior euadet.

Quæ canos arcent, & eoſdem denigrant.

OLEI quod immaturæ oliuæ fuderunt ſextarij tres, ſpicæ nardi drachma, vnguis odorati drachmæ quatuor, iunci rotundi floris tantundem: incoquuntur cum oleo. ſeorſim habebitur Acaciæ ſucci vncia vna, vino ſoluta læuigatáque diligenter. Vbi verò tertia pars olei fuerit relicta, hanc percolato, & acaciæ mixtam in fidelia excipito, ac vtitor quotidie pilos inungens.

ALIVD. Nucum viridium corticis vncias tres, ilicis radicis tantundem, vini nigri ſextarios tres, ad tetias decoquito, ac vbi id quod reliquum eſt expreſſeris, cum olei myrtei ſextario iterum ſubiges, vſus eius eſt quotidianus.

Aqua pilos denigrans.

GALLAE ſextarius vnus, rhus coriarij ſextarij duo, myrti nigræ totidem [s], cyperi foliorum æqualis menſura, cinaræ manipulus, papaueris nigrorum in floribus capitulorũ tantundem, aquæ lacuſtris ſextarij duodecim. Omnia multis antè diebus macerata, ad tertias decoquuntur. Deinde illinuntur, abſterſis, ſiccatíſque crinibus. [t] Ac cimoliæ terrę acetabulum cum viua calce pari menſura inungitur. Hæc autem ſucco betæ elixæ ſoluta illinuntur, deinde betæ folia tegminis gratia ſuper accommodantur, ac vbi ſatis adhæſerint, in balneo abluuntur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Vt ruffi capilli tingantur, & flaueſcant.

MYRRHAE pars vna, cum ſalis floris altera, accuratè teritur. Vbi ſordium facta eſt craſſities, caput priùs deterſum medicamento inungitur. finitúrque per noctem, & diem, poſteà tunc ablui præcipies.

ALIVD. Lupinos crudos cum aqua illinito.

ALIVD. Argenteæ ſpumę drachmã, terræ creticæ drachmas quatuor, calcis viuæ drachmam. Ex aqua mellis craſſitiem faciens inungito, & betæ foliis adiectis ad duos tréſve dies abluito.

Vt pili nigri flaueſcant.

FLOCES vini in balnei ſordes mittuntur, & ſpiſſitudine cerati facta ſub ſomnum illinuntur, & manè pili flaueſcunt.

ALIVD. [u] Cyperi folia ſucco herbæ lanariæ fruticis madeſcunt. Et diluto vteris.

Quæ capillum reddunt colore aureum.

ALVMINIS. Sandarachæ, ſingulorum drachmæ ſex, croci drachmæ duæ, [x] thapſi qua tinctores vtuntur, Romani vocant herbam rubiam, drachmæ octo, è cinere lixiuij quo pileàrij vtuntur ſextarij quatuor. Lixiuium cum thapſo contuſa incoquito. vbi dimidia portio relicta fuerit, humorem exprimito. quo alumen, ſandaracham, & crocum dilues, deinde vaſe vitreo condes. Vbi vſus venerit, pilos priùs abſterſos illinito. poſtquàm verò combiberint, ablues decocto fœnugræci, hordei, & cumini, [y] aquæ priùs tepidæ ſuperfuſæ quod ſufficit, ad hæc ſaponis quantùm ſatis eſt adiicies.

ALIVD. Floces vini vſtæ vnà cum oleo balanino, pilis oblinuntur.

ALIVD. Sapone gallico cum aqua in ſingulis balneis pili abſterguntur.

Aliud valdè generoſum.

RHVS rubri ſextarius, [z] gallarum libra vna, Selydrij vnciæ duæ, herbæ aurum colore imitantis (quam Romani rubiam vocant) vnciæ duæ, polytrychi faſciculi duo, abſynthij vnus, lupinorum quibus cortex ſit detractus cyathi

Thapſus et Rubia.

† Locus hic iiſdem verbis apud Alexã. Trallian. legitur niſi quod θαψίας in eo legitur pro θάψου. Eſt θάψος (vt ſcholiaſtes Theocriti ſcribit) τὸ κοινῶς λεγόμενον χρυσόξυλον. ὥσπερ τὰ ἔρια βάπτουσι καὶ ποιοῦσι μήλινα, καὶ τὰς τρίχας ξανθίζουσι. Verba autẽ hæc ἣν οἱ ῥωμαῖοι ἔρβα ῥουβίαν καλοῦσι, inducenda ſunt. Scholion enim alicuius eſſe qui omnia nimis declarare ſtuderet, quod in legitimum poſtea orationis ordinem ab his qui libros noſtros deſcripſerunt receptum ſit, ex eo intelligi poteſt, quod Paulus, & Alexand. (cuius codex hac etiam labe infectus eſt) non tam alieni in re medica fuerunt, vt ſcripſerint Thapſum eam eſſe herbam quæ à Romanis Rubia tinctorum, à Græcis Erythrodanum dicitur.

duo,

duo, aquæ ſextarij ſeptem. Omnia in vitreum vas coniecta, dies nouem finito commadeſcere: quotidie bis rudicula agitans. quum vſus exigit, auferes quod ſatis eſt. & hoc ſpongiam madefaciens, pilos confricato, humectóſque combibere ſinito. vbi ſiccati fuerint, ſapone calida aqua ſoluto, abluuntur.

Quæ pilos albos faciunt.

VERBASCI candidi flos combuſtus aceto mergitur, & in ſaponem miſcetur.

ALIVD. Verbaſci ſeminis, aluminis, raphanorum corticis ſingulorum drachma. Contundito, & glutini quod ex tergoribus boum conſit, ταυροκόλλην Græci vocant, drachmas quatuor miſceto.

ANNOTAT. ANDERNACI.

E cinere lixiuij. *Paulus libro ſeptimo lixiuium, quod Græci κονίαν appellant, cineris lotionem eſſe dicit: enumerátque eius differentias. Aliud enim ex cinere fici, caprifici, ſarmentorum, & tithymallorum conſit, quod vim abſterſoriam maximè, ſiccantémque, & exedentem propemodum obtinet, ſi calx admiſceatur, vrentem, πρωτόστακτος dicitur, quaſi primarium lixiuium. Interim ex ſola fit calce. Iam quoddam ex ſapone præparatur, vnde σαπωναρικὴ κονία nuncupatur. At nomen κονίας plura ſignat, nempe calcem ipſam, & lixiuium, cinerémque. Solet autem aliis adiungi, quæ ipſum, qua de re intelligi debeat, interpretentur, vtpote κονία στακτὴ, pro lixiuio liquido, κονία ἄσβεστος, pro calce viua accipitur, cum ἄσβεστος per ſe calcem non extinctam ſignet, vt τίτανος ἄσβεστος. Porrò cum κονία ἀσβέστου ponitur, hoc eſt duo ſubſtantiua, alterum in nominatiuo, alterum in genitiuo, lixiuium calcis intelligendum venit. Cæterùm apud Latinos ſcriptores lixiuij vox aliis atque aliis dictionibus iuncta, diuerſa etiam ſignificat. Primùm apud Varronem, Columellam, Plinium frequenter habetur Cineris lixiuiæ, cineris lixiuij, è cinere lixiuium, pro ſimplici lixiuio. Deinde apud Largum, vnde Galenus aliquot medicamēta tranſcripſit, compoſitione 228. Hæc terere oportet ex cinere lixiua. In ſequenti rurſus: Cum cinere lixiua diutius terere. Paulò pòſt in altera: Teruntur ex cinere lixiua, qua vtuntur culinarij, ſicut apud Paulum Aeginetam κονία πιλοποιητικὴ pro lixiuio quo pilarij vtuntur. Legendum eſt in codice Græco per ſimplex ι, non per η, vt quidam faciunt, putantes à πηλὸς, quod eſt lutum, πηλοποιητικὴν κονίαν appellari, vt ſit lixiuium quo figuli vtuntur: cùm tamen nullum eius, vt mihi videtur vſum habeant. Quare locus*

Lixiuiorũ genera.

πρωτόστακτος.

σαπωναρικὴ.

κονία.

κονία στακτὴ.

κονία ἄσβεστος.

Lixiuium è cinere.

in sexto Methodi deprauatus Linacrum interpretem decepit, aliósq; non paucos eum citantes. Verba Græca sic habent: μηδὲν ἐν τῷ παραχρῆμα φάρμακον ἔχων ἤτησα κονίαν στακτὴν, ἑωρακὼς ἐκ γειτόνων τοῦ κάμνοντος πηλοποιόν. In qua oratione πιλοποιόν legendum est. Galenus aliquando κονίαν πιλοποιητικήν. Aliquando ὕδωρ πιλοποιητικὸν pro eadem re exponit: vt lib. sexto de compositione medicamentorum secundum genera in hunc modum, ἄλλη ἡ διὰ τοῦ ἀφρονίτρου, ἣ ἐχρήσατο Λάργος· κηροῦ λίτραν. α. τερμινθίνης λίτραν α. μάννης λίτραν. α. ἀφρονίτρου λίτραν. α. ἐλαίου ξέστην. α. ὕδατος πιλοποιητικοῦ ξέστην. α. μίσυος ὠμοῦ γο β. συντίθει κατὰ τρόπον. Largus composit. 216. temporis iniuria nonnihil mutilus est. Verba ipsius hæc sunt. Ceræ pondo libra, resinæ terebinthinæ pondo libra, nitri rubri pondo libra. Hæc teruntur ex cinere lixiua, postea cum olei cyathis sex liquefiunt ad ignem: quibus adiicitur thuris pollinis selibra. Vides hic ὕδωρ πιλοποιὸν nihil aliud esse quàm cinerem lixiuum, aut lixiuium, aut quomodocunq; voles appellare. Atque ita ego etiam antea sum interpretatus. Paulò pòst Galenus eodem in lib. τὰ ξηρὰ διαλύεται πιλοποιητικῷ, hoc est arida dissoluuntur lixiua, vbi simpliciter πιλοποιητικῷ dixit pro κονίᾳ πιλοποιητικῇ. Apud Plinium cineris vox simplex interim pro lixiuio vsurpatur: nẽpe ex Dioscoride vertit dictionem κονίαν. Ruellius vir alioqui antiquæ eruditionis etiam in postrema editione libr. 6. Dioscoridis κονίαν πιλοποιητικὴν vertit cum luto suo lixiuium, quàm accommodatè iudicent alij: certè lutum nemo potui dabit, sed lixiuium, lacte in ventre coagulato. Iam pondus viciatũ in codice Græco non aduertit Aristarchus. Nã pro < δ, quod est drachmæ quatuor, reponendum ξε δ, hoc est sextarij quatuor. Idem itaque est κονία πιλοποιητικὴ, κονία πιλοποιηκὴ, ὕδωρ πιλοποιητικὸν ὕδωρ πιλοποιηκὸν & στακτὴ τῶν πιλωταρίων.

CORNARII.

r Gallas viginti, adianti sextantem in aqua marina ad mellis crassitudinem. pro χρίε θαλάσσῃ, lege τρίβε θαλάσσῃ, & pro ὀξυράναντα ἀλείφειν, lege ξηράναντα ἀλείφειν.

s Ligustri foliorum tantundem, cinnaræ manipulum, capitum papaueris tantundem, aquæ lacustris, &c. Falsò legitur μήκωνος καπνίων pro μήκωνος κωδύων. Vsus est & hîc Latina voce ὕδωρ λάκκαιον, aquam lacustrem appellans, nisi fortasse Latini potius λάκκον Græcam vocem, lacum suum fecerunt.

t Quin & siccatos capillos cimoliæ acetabulo vno, & calcis viuæ pari mensura illinito. Hæc autem, &c.

v ligustri folia.

x Legend

x *Legendum Græcè, θάψου ᾗ τινι οἱ βαφεῖς χρῶνται, ἣν οἱ ῥωμαῖοι ἔρβα ῥουβίαμ καλοῦσι ∠ ἡ. κονίας πιλοποιητικῆς. ξ. δ. Et accipiendum lixiuium pileatoriũ, siue pileariorũ, hoc est eorũ qui pileos ex lanæ faciũt. Quod verò quæ Latinis rubia vocatur, Græcis appelletur θάψος, apud nullũ alium authorem Græcũ reperi, imò neq; thapsum pro vllius herbæ nomine. Thapsum addita voce barbassum vulgus herbariorum nouit, sed hæc thapsus φλόμος Græcis est, & verbascum Latinis, vnde barbasi vox corrupta est. At hanc thapsum à Paulo hîc non intelligi hinc colligimus, quòd paulò pòst φλόμου bis meminit, & hæc thapsus rubia Latinis non dicatur. Et rubiam quidem ἐρυθρόδανον esse apud omnes pro certo habetur, & in Dioscor. rubiæ appellatio addita legitur: an verò hîc Paulus thapsum appellet, ambiguum facit, quod ipse lib. 7. erythrodanum radicem rubram tinctorum esse dicit, vt Dioscor. Verùm de thapso mox ita scribit, βοτάνης χρυσιζούσης ἣν ῥωμαῖοι ῥουβίαν καλοῦσι. Non enim videtur conuenire, vt eadem modò rubra radix, modò herba auri colorem referens appelletur. Hesychius Thapsum lignum esse scribit, quod aliqui Scythicum appellant, & quod etiam fluuius apud quem nascitur, Thapsus appelletur. Huic ligno attribuit quod tingat, & quod lanas & capita eo flauefaciant. Vnde etiam Thapsinum flauum vocetur. At vt Paulum de ligno loqui non putemus, facit quòd & herbam vocat, & quòd rubia non appellatur. Eò ergo deuenimus, vt rubiam quam aliàs erythrodanum dixit, peculiari suæ ætatis vocabulo, θάψον ab ipso dictam esse suspicemur: non tamen vlterius id facturi, quàm donec rectius quid assecuti fuerimus.*

y *ita vt aqua tepida sufficienti sapone addito prius obleueris.*

z *gallarum sesquilibram, stercoris murini sextantem, &c. κιλυδρίου γο. β. Non constat quid sit κιλύδριον. Proinde coniectamus hîc legendum esse, μυοκιλυδρίου γο β. hoc est murini stercoris sextantem: sunt enim μυοκιλύδρια eadem quæ μυόχοδα.*

De capitis affectibus cutem infestantibus, porrigine, quæ Pityriasis dicitur. Cap. III.

Porrigo, quæ Pityriasis Græcè dicitur, est, cùm tenues, & furfuraceæ squamulæ ex capitis, vel etiam reliqui corporis superficie citra exulcerationem resoluuntur. Id autem euenit vitioso corporis humore, salsáue pituita, aut bilioso, & melancholico sanguine caput subeunte. Itaque corpore toto (vt dictum est) euacuato, subscriptis remediis vtemur. Cimoliam aqua priùs maceratam betæ succo misce[illegible]is illinésque, & tantisper ita permittes, donec inaruerit. [illegible]inde *Porriginis causæ.* *Curatio.*

postquam

postquam ablueris, thus ex vino oleóque detritum perunges: die insequenti staphida agriam, hoc est herbam pedicularíam ex oleo inunges.

ALIVD. Nitri, fecis concrematæ, myrobalanorum, singulorum libra, herbæ pedicularíæ libra vna semis. vino dilutis caput abstergitur. sin autem reliquum corpus pruritu vexetur, siccis. Ad humidiorem verò ptyriasim, muria, vel lupinorum decocto caput abluendum est: hoc enim subinde sum expertus.

Ad Psydracia & exanthemata capitis.

Psydracia. PSYDRACIA exigua capitis tubercula sunt, pustulis similia, quæ summam cutem excedunt. *Exanthemata.* Exhanthemata verò cutis sunt exulcerationes, subrubicundæ,& asperæ. Vtrunque vitium præsidiis infrà positis exteritur. Argenteæ spumæ,cerusæ,singulorum drachmæ quatuor,aluminis drachmæ duæ,rutæ foliorum viridium totidem:ex aceto myrteóque oleo læuigata cuti illinuntur.

ALIVD. Ruta & alumen cum melle trita, capiti prius raso inunguntur. Sin autem cutis à capite abscedit, oleæ folia elixa cum melle cataplasmatis modo inducuntur.

ALIVD. Argenti spumæ, cerusæ, singulorum drachmæ duodecim, sulfuris viui drachmæ octo, cerato myrteo excipiuntur.

Ad hulcuscula capitis densa rubráque.

HAEC papillis sunt similia, ex quibus sanies eliquatur. Capite prius nouacula raso, & aqua nitroque absterso, sulfure viuo ex hominis vrina contrito vtitor. Vel cretam sutoriam, μελαντηρίαν vocant Græci, cum aceto inungito.

De manantibus capitis vlceribus, quæ Achores Græcè dicuntur, & fauis.

INTER capitis vitia, quæ in cute oboriuntur, vnum est, *Achor.* quod appellatur Græcis Achor, à nostris manantia vlcera, tenuissimis cutem foraminibus perforans: per quæ glutinosa fertur sanies. Simile ipsi malum specie est, quod à faui similitudine *Cerion.* κήριον à Græcis nominatur. quod magis amplis foraminibus constat, quibus humor [crassitudinem mellis referens] *[melli similis μελιτώδης]* sicut in apium fauis, cōtinetur. Origo est ex nitrosa salsaq; pituita. *Curatio.* victus igitur ratio ex cibis boni succi constare, omnia acria & salsa vitari debent: præsertim si inflammationem affectus resipiat. postquam corpus superfluo decenter erit

ter erit leuatum, derasis capillis caput fouendum bis térue die, aut etiam sæpius, aqua calida in qua myrtus sit decocta, vel rubus, vel lenticula, vel amari lupini, vel asparagi radix. Quum verò plus saniei emanat, salicis folia cum aqua, vel lenticula, instar cataplasmatis applicantur. terra autem cimolia, vel cretica, vel samia, vel pompholyx, vel spodium, vel argenti spuma, vel cadmia, vel charta combusta, vel etiam medicamentum ex charta Xerion, omnia ex aceto inducũtur. Smegmate verò hoc vtendum est, sulfure viuo, & perdicij herbæ, saponísque æquali pondere. Composita hæc sunt, argenti spumæ drachmæ duodecim, rutæ foliorum drachmæ octo, herbæ pediculariæ, quam staphida agriam Græci vocant, drachmæ quatuor, chalchanthi drachmæ duæ, aceto myrteoque in sordium spissitudinem coacta illinuntur. *Perdicium herba.*

ALIVD. Sandicis drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ quatuor, sulfuris ignem non experti drachmæ duæ, pollinis thuris drachmæ quatuor ex oleo veteri inunguntur.

Aliud ad achoras.

AD achoras recrementum argenti, vel molybdenam con tritam oblineto.

ALIVD. Ad achoras & humidas scabies, rhododaphnæ rosarum vnciæ quatuor, sulfuris viui vnciæ quatuor, picis liquidæ, & picis aridæ vtriusque vnciæ tres, ceræ selibra, olei myrtei quantum opus est. in pueris autem, lacte soluta illinuntur.

De ficis.

FICVS, nominant eruptiones vlcerosas, rotundas, subduras, rubentes, quas dolor etiam comitatur. Fit verò hoc mali plurima ex parte in capite, nascitur tamen & in reliquo corpore. Probatur maximè contra hos alumen fissile, æris flos tostus, & glutinum pari mensura cum squamæ æris duplo. Teruntur ex aceto illinuntúrque. Præstans etiam remedium est menarum capita combusta, elixique bulbi, & cinis aceto mixtus. *Ficus eruptionesquæ.*

[a] *Aduersus capitis & menti ficosa exanthemata, Xyraphium.*

MISYOS drachma vna semis, chalcitidis drachmæ duæ semis, squamæ æris drachma, aluminis fissi drachma. Bene loto hoc medicamen aridum impositum dimittitur. Die insequenti rursus pars lauatur, spongiaq; detersæ idem applicatur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

catur. Decidit enim ramentum crassissimum. Et si diebus subsecutis idem fiat, sine cicatrice breui consanescit. Cæterùm medicamen hoc non mediocriter adhæret.

Ad capitis pediculos.

LVPINORVM in aqua coctorum diluto, caput detergeri iubeto: vel herba pedicularia, vel sandaracha, vel vtraque contrita ex oleo veteri, seu aceto illinitur, vel piperis momentum, ne exluceret cum oleo, auth ederæ succo cum melle, †aut minio synopico cum aceto, aut cedrino liquore, aut pice liquida cum alumine, aut baccarum lauri expresso, aut oleo raphanino. Ego pedicularium ex aceto oleoque tritam inunxi, ac semper quod volui, sum assecutus.

† vel sinapi cum aceto, quod magis quadrat

ANNOTAT. ANDERNACI.

Goup. *πιτυρίασιν.*

Porrigo. *Sic interpretatus est Celsus πιτυρίασιν. Plinius etiam furfures secundum Græcæ dictionis etymologiam appellat: quemadmodum interpres Auicennæ. Vide Galenum libro primo de compositione medicamentorum secundum locos.*

Resoluuntur. *Græcè est: ἐστὶν ἀπότηξις, quasi dicas, esto particularum eliquatio, vel particulæ eliquantur. Celsus resoluuntur, quem imitatus sum. Nam quædam veluti squamulæ surgunt, eæq; acutæ, resoluuntur.*

Melãteria.

Creta sutoria. *Sic interpretatur Largus μελαντηρίαν, compositione 218, Aluminis inquiens rotundi, melanterias, quæ creta sutoria dicitur, qua ligulæ calceorum denigrantur. Diuersum est ab atramento sutorio, si Dioscoridem consulas, quanquam Oroscius exponat atramentum sutorium.*

Cerusæ singulorum drachmæ. *In Græco codice habebatur ro.ιβ. quod est, Vnciæ duodecim. ego autem legendum censeo > ιβ. hoc est drachmæ duodecim. Ita etiam habet Alexander, & magis conuenit.*

ἰχῶρες quid.

Ex quibus sanies. *Græcè est: ἀφ' ὧν ἰχῶρες ἀποτήκονται. Interpretes Latini mirum in modum cruciantur, dum Græcam vocem ἰχὼρ explicare student. alij nanque imitantes Plinium vbique saniem interpretantur, alij serosos humores & acres, tenuésque, quidam sanguinis cruorem, quidam, vt Celsus, ipsum sanguinem. Aristoteles ἰχὼρ δ', inquit, ἐστὶν ἄπεπτον αἷμα, hoc est, Ichor autẽ est sanguis crudus. Ex hac tanta varietate, certi aliquid adferre conabimur, quod in authoribus exponendis tutò sequi possis. Itaque ἰχῶρες aquosæ, serosæq; & superfluæ sanguinis humiditates existunt nunc acres & calidæ, nũc pituitosæ & frigidæ. Galenus lib. 6. de sanitate tuẽda, cap. 6.*

Calidæ. *Frigidæ.*

Hippocra

Hippocrates lib. 4. de ratione victus in morbis acutis, δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας dixit, quod Galenus interpretatur in eum modum, ὅτι δὲ ἰχῶρας ὀνομάζει τὰς λεπτὰς ὑγρότητας εὔδηλον. Galen. autem lib. 2. de elementis: ὡς γὰρ ἐν τῷ γάλακτι τὸ μὲν ἐστὶν ὀῤῥός, τὸ δὲ τυρός, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἵματι τὸ μὲν οἷον ἰχὼρ αἵματος ἀνάλογον ὀῤῥῷ γάλακτος, τὸ δὲ οἷον ἰλύς τις καὶ τρύξ, &c. Quandiu igitur in corpore adhuc ſunt ἰχῶρες aquoſæ ſeroſæq; humiditates ſanguinis, vel aquoſi humores ſanguinis Latinè dici poterunt. Nam ipſe Galenus eoſdem nunc pituitoſos, nunc bilioſos χυμοὺς, quod eſt, humores, nominat. Vbi verò extra corpus aut viuum, aut mortuum eruperint, ſanies appellari debet. Vt apud Galenum tenue in vlceribus excrementum ἰχὼρ, nobis ſanies non incommodè exponitur. Item in capitis vicijs, quæ ἰχῶρας nuncupantur, ἰχῶρες ſanies rectè dicuntur. Plinius inaſſati iecoris ſaniem appellauit humorem, qui abs iocinore, vel pulmone, vel alia parte dum aſſatur, emanat. Cæterùm Paulus hoc in loco appoſitè dixit ἀποτήκονται, hoc eſt, eliquantur, ſicut in corporibus mortuis per ſolis æſtum fieri ſolet. Atque hæc ſanies craſſa viſcoſaq; exiſtit.

Interpretatio ἰχῶρος apud Galenum.

Sanies.

Medicamentum ex charta, Xerion. *Huius deſcriptio eſt in ſeptimo. Vocatur autem Xerion, quod aridum ſit, & in puluere accommodatur.*

Ad Achoras, recrementum. *In impreſſo codice habetur, πρὸς ἰχωροῦντας, hoc eſt ad eos qui ſaniem habent, ego autem puto legendum πρὸς ἀχωροῦντας, hoc eſt: Ad eos qui Achoras experiuntur. Nam titulus idem habet, nempe ad Achoras, non ad ἰχῶρας.*

CORNARII.

a ad ficoſas in capite ac mento puſtulas medicamentum ſiccum. Græcè habetur, τὸ ξηράφιον, ſed malè pro ξηρίον. Nam ita mox appellat linea ſequenti, λουσαμένῳ, inquit, ἐπίθει δαψιλὲς τὸ ξηρίον, id eſt, hoc ſiccum loto large impone. Vocantur autem ξηρία, medicamenta quæ arida, & in puluerem detrita inſperguntur, ac imponuntur ita veluti ſunt ſicca. De his lib. 7. De hoc ſicco medicamento, quod non parum vexet, dicit, ἅπτεται οὐ μικρῶς. Significat enim ἅπτεσθαι hoc loco contactum moleſtum, nempe irritare, ſtimulare, ac vexare.

De capitis dolore, quem Græci κεφαλαλγίαν vocant.

Cap. IIII.

CApitis dolor, qui Græcis dicitur κεφαλαλγία, ſymptoma eſt grauiſſimum, ac nunc ex ſola intemperata qualitate oritur, nunc ex nimia humorum copia. Interim ex vtraque cauſa: interim verò ex primaria cauſa, nempe ſolis æſtu extrinſecus, frigore, ebrietate, aut ictu. Vehementiſſimi igitur

Capitis doloris cauſæ.

Qualitates actiuæ, & paſſiuæ.

capitis

capitis dolores ex efficientibus qualitatibus naſcuntur, & potiſſimùm ex calida: qui verò ob ſiccitatem contrahuntur, non æquè vehementes exiſtunt. Humida qualitas ſui ipſius reſpectu, nullum planè dolorem conciliat, niſi caliditati, aut frigori, aut humorum copiæ adiuncta. Itaque de eo capitis dolore, qui cum febri eſt, eo loco explicatū eſt, quo febrium curatio expoſita eſt, nunc de cæteris dicendum eſt.

De capitis dolore ex inſolatu contracto.

Curatio doloris capitis ex inſolatu.

QVI ex inſolatu capite dolent, eorum cutis tactu calida eſt, & primo ſtatim manus iniectu aridior apparet: oculos habent rubentes, frigidis aſperginibus, & inunctionibus oblectantur, ſentiúntque ab ipſis præſidium. Cæterùm curatio his conueniet, etiam ea, quam dolori in febribus præſcripſimus. Si dolor perſeuerat, infrà ſcriptis vtendum eſt cataplaſmatis. Prodeſt fronti & temporibus inductus panis ex poſca, & roſaceo. Interdum cum amygdalis, vel roſis ſiccis, aut teneris, vel cum menta cui pulegium ſit adiectum, vel panis cum perſici foliis. facit etiam ocymum ex aceto & roſaceo tritum, [b] vel hederæ corymbi in aceto elixi. Iam farinam triticeam cum roſaceo læuigatam, vel ſerpilli ex aqua decocto miſcere conuenit, vel cardamomum torridum læuigatúmque ex aceto & roſaceo: vel fermentum cum roſaceo, vel iridem aridam cum aceto. Sed mutentur continuè ſingula: nam ſi diutius adhæreant, inefficacia redduntur.

† Signa & curatio eorū, quibus caput ex frigore dolet, ſunt contraria ſignis & curationi eorū, quibus caput ab æſtu dolet. ὑπεναντίως ἔχει τά τε σημεῖα, καὶ ἡ θεράπεια, &c. Goup.

Paſtilli ad capitis dolorem ex intemperie calida.

CROCI drachmæ quinque, chalchanti drachmæ decem, aluminis drachmæ ſedecim, myrrhæ drachmæ ſeptem, omphacij drachmæ tres, chalcitidis drachmæ tres, gūmi drachmæ tres. Vini auſteri quod ſufficit. Ex poſca ſumuntur. Sin etiam vigiliæ infeſtent, aliquid ex ſomniferis applicatur.

De iis quibus caput ex frigida intemperie indoleſcit.

Doloris capitis ax frigiditate curatio.

† AT ſi frigus nocuit, contraria iis qui ex ſolis æſtu dolent, affectos ſigna teſtantur. Etenim facies ipſorum non concidit, ſed colorem decorémque amiſit. Item frigidis nec gaudent, nec iuuantur. Verùm horum agnitionem tum victus ratio, tum reliqua concurrentia firmabunt. Inunctiones igitur adhibendæ ex oleo rutaceo, laurino, vel irino, vel nardino, vel etiam opobalſamo, præſertim ſi recrementa fuerint craſſiora viſcoſaque. Frons autem tum hoc liquore, tum iis medicamentis debet illini, quæ ex pipere, & euphorbio præpa

præparantur. Vinum ſubtilius propinandum: corporis motione & balneis vti calidis præcipiendum. interim à radicula vomitu. In quibus autem qualitas citra humorum copiam diutius perſiſtat, hoc vtendum eſt medicamine. Piperis albi drachmæ duæ, crocomagmatis drachmæ duæ, euphorbij recentis drachmæ octo S, ſtercoris columbini drachma vna S. aceti acerrimi quantum ſatis eſt. Illinitur pars laborans, ſed priùs infricata.

Si biliosus humor dolorem inuexerit.

NOTAE horum perſimiles iis, quos ob ſolis æſtum dolor affligit. Sed maior ipſis roſio accedit, & faciei pallor. interim etiam os inamareſcit. Porrò affectus hic ætatibus potius vigentibus, & temperaturis calidioribus, vitæ ſollicitæ, & bilem flauam coaceruantibus ſolet accidere. Quamobrem balneum temperatum his, inunctiones, aquæ potus, & vniuerſa victus ratio humidior, boniq́ue ſucci adhiberi debet. Bilioſus humor abſinthij diluto vacuabitur: vel aloë, aut ipſa Picra antidoto per ſe, aut cum modica ſcammonia, aut catapotiis quæ ex aloe conſtant. Inungenda frons, aut crocodi paſtillo, aut trigono, aut quodam ſimili. *Doloris cap. ex bile curatio.*

Si caput conſortij lege indoleſcat.

SI caput conſortij lege cum toto corpore afficiatur, cura adhibenda, vt contra intemperiem, & ſuperantem materiam pugnemus. & ſi copia quidem premit & maximè in venis, ſanguis mittendus eſt: ſin autem magis qualitas vrgeat, purganti vtendum medicamine. Quòd ſi particula laborante aliqua ſimul condoleſcat, veluti iocinore, aut ventriculo, aut ſtomacho, his ſuccurrendum eſt. Vbi calida afficit intemperies, panis ex aquoſo vino exhibetur, vel etiam ex chondro ſorbitiunculæ. Extrinſecus vincit ſuperfundere, quæ modicè refrigerent, viréſque confirment, ſicut à me priùs comprehenſum eſt. At ſi glutinoſi, craſſiq́ue humores in ſtomacho infarcti, capitis dolorem concitent, hos quoque amoliemur potu oxymelitis, tum ſimplicis, tum Iuliani.[c] Inſuper medicamentis ex hyſſopo & origano, & his adhuc calidioribus magíſque incidentibus. Iam vomitus à radicula vtilis, ſuperfuſiones calidiores, & cataplaſmata. *Doloris cap. per conſenſum totius corporis curatio. Per conſenſum alicuius particulæ.*

De capitis dolore ex vino.

SI vinum adhuc incoctum in ſtomacho fluctuet, tepentis aquæ potu vomere dolentem iubebis. Quòd ſi etiam poſt

concoctionem caput indoleat, refrigerantibus, repellentibúsque vtemur, quale est rosaceum priuatim sumptum, & cum aceto, vel hederæ succo, vel brassicæ. Quin & ipsa brassicæ folia in aquam calidam demersa, & capiti circundata ligatáque, naturaliter ebrietatem arcent. eiusdem decoctæ esus in id efficax est. Item lenticula hos adiuuat, potissimúmque ventriculo humidiore præditos. [d] Adhæc halica, malicorium, & mala ipsa, piráque, tum aquæ potio, vtiliter assumuntur.

Brassica ebrietati resistit.

De capitis dolore ex ictu.

QVI ex ictu capitis dolorem conceperunt, iis, nisi summa omninò cute percussi sint, sanguis statim emittẽdus est, & conuenientes aspergines capiti sunt adhibendæ. Oleóque dulci irrigandum ipsum lanísque contegendum. Vino cibóque pleniori, præsertim si febris adest, ægros coërcere expedit. Et tota curatio ceu ad neruosarum partium inflammationem & præcipuè membranarum cerebri quas Meningas appellant, adaptabitur. Si verò & vulnus factum fuerit, huic quoque decenter medebimur.

Malagma ad capitis dolorem.

CERAE drachmæ septem, amygdalini olei vnciæ tres, terebinthinæ drachmæ octo, æruginis rasæ, cimoliæ, chalcitidis, singulorum drachmæ quatuor, pumicis drachmę tres, æris vsti, squamæ stomomatis, singulorum drachmæ duæ. Si videtur paulò esse durius, amygdalino emolliendum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Capitis dolor. *Hæc ex libro secundo Galeni de compositione medicamentorum secundùm locos transcripta sunt. Paulus autem σύμπ]ωμα dolorem esse refert, vbi Galenus διάθεσιν ponit. Ille hunc superuenire intemperiei, hic affectum ipsum esse pronunciat. Rursus apud Galenum plures causæ commemorantur, vna sanè, simplex intemperies citra humores, altera, horum qualitas, tertia ipsorum copia, item obstructiones humorum, vaporúmque. Alia adhuc, quarundam capitis partium imbecillitas, interim externa quædam causa, quam Græci προκαταρκ]ικὴν nominant: ego sæpè primariam interpretatus sum.*

Causæ dolorũ capitis.

Nisi caliditati aut. *Deest particula in codice Græco impresso. Tu igitur lege μετὰ θέρμης ἢ ψύξεως, quod est, cum caliditate, aut frigiditate. Deerat enim ἢ.*

Prodest fronti & temporibus. *Rectè hoc dicit: nam per initia*

tia spinalis medulla dolorem non experitur, eóque posteriora capitis vngi non debent.

Pastilli ad cap. *Alexander medicus hunc pastillum describit. Sed pondera nonnihil in quibusdam medicamentis variant. Commendat enim ad diuturnos dolores, omnibus aliis remediis nihil proficientibus. Vbi Paulus, ex somniferis aliquid, dicit, Alexander opij momentum iniiciendum præcipit.*

At si frigus. *Ad verbum ex Alexandro hæc vt superiora mutuatus est Paulus. Facies non concidit, hoc est non macrior est reddita, vt ex calore, sed colorem decoremq; amisit, pallida effecta. Sic ἄχρουν, quod est sine colore, ex Celso interpretatus sum. Sanguis enim ob frigiditatem partes externas relinquens, intrò refugit, vndè pallor necessariò superuenit.*

ἄχρουν.

Præsertim si recrementa. *Hoc est, si ex crassis, glutinosisq; humoribus dolores sint excitati. Græca sunt ἢ κατὰ παχύτητα γλίσχρα περιττώματα εἴη. Quæ verba satis obscura in hunc modum intelligi debent. Si humores crassi viscosiq; in capite tenacius hærentes, dolorem excitarint.*

Si biliosus humor. *Hæc & sequentia ex Galeni secundo de compositione medicamentorum secundùm locos, nullo verbo mutato, habentur. Cæterùm ambo præcipiunt, tum Galenus, tum Paulus primùm balneum temperatum, inunctionem, cibum potúmque refrigerantem. Deinde offerunt medicamenta bilem educentia: quod sanè Alexander medicus suo seculo clarissimus in hunc ferè modum exponit. Conuenit igitur, vt superflua medicamentis bili ducendæ idoneis educantur. Verùm vt hoc secundùm rationem fieri possit, corpus anteà præparari humectariq; debet, cibis temperatis, balneis & vnctionibus. His enim probè contemperatus, resolutus, & quasi imbecillior effectus humor, facilius expurgabitur.*

Qumodo biliosus humor præparari debet.

Absinthij diluto. *Hoc est, vt officinæ vocant, infusione: tunc nimirùm cùm pauca bilis stomachi tunicas imbuerit, irrigaritq;.*

Vel aloë. *Scammonia nunquàm exhiberi debet, nisi maxima bilis copia dolorem excitarit, nec alia violenta medicamina. Picra autem prodest, vbi crassi aliqui succi bili sint permixti.*

Si caput consortij lege. *Græce est συμπάσχει, hoc est compatitur. Celsus lege consortij, alij per consensum patitur, exponunt. συμπάθεια namque est, cùm pars aliqua corporis, alterius malo, vel confinij, vel connexus, vel communicationis gratia condolescit. Huic contraria ἰδιοπάθεια, vel πρωτοπάθεια, cùm per se, & suo vicio tantùm afficitur: quem affectum primarium nominare licet,*

Lege consortij. συμπάθεια. quid.

con- *& ἰδιοπαθεῖν, primario affectu laborare.*

Consensus. ἐκμοχλεῦσαι.

Emoliemur. *Verbum Græcum est ἐκμοχλεῦσαι quod de pertinaciter hærentibus propriè dicitur, vt de viscosis, craßisq; humoribus partem aliquam tenaciter obsidentibus: item de induratis affectibus. μοχλεῦσαι idem est quod κινῆσαι, libro septimo ait: ἡ πρὸς τὸ μοχλεῦσαι διάθεσιν ὀξυκληρωμένην, de medicamentis efficacioribus sermonem habens. Propterea mihi visum est, emoliri verbum non incommodè hîc vsurpare.*

CORNARII.

b *Aut hederæ corymbi aceto cocti & cum rosaceo triti. In Græco lege.* ἢ κισσοῦ κόρυμβοι ἑφθοὶ ἐν ὄξει συλλεανθέντες ῥοδίνῳ.

c *Et decoctionibus ex hyssopo & origano, & calidioribus adhuc. Deest in Græcis vox* ἀφεψήμασι: *legendum enim,* καὶ τοῖς διʼ ὑσσώπου τε καὶ ὀριγάνου ἀφεψήμασι, καὶ τούτων ἔτι θερμοτέροις.

d *Halicam item & mala punica, & poma & pira edant.*

De cephalæa, & hemicrania. *Cap. V.*

VTerque hic affectus, stabilis ac permanens capitis dolor est, qui strepitu, clamoribus, claritate lucis, vini potu, & implentibus caput odoribus excandescit exacuiturque.

Cephalæa. Hemicrania.

Ac aliis totum feriri caput in hoc dolore, aliis alteram ipsius partem duntaxat excruciari videtur, quos etiam hemicranicos nominant. Quibus sanè intrà caluariam malum consistit, iis dolor ad oculorum radices porrigitur: quibus extra est, circa ipsam caluariam indolescunt. Quapropter dolores cum grauitate molesti, plenitudinem testantur: cum erosione infestantes, vel humorum, vel vaporum acrimoniam: qui cum pulsibus obueniunt, inflammationem: qui cum tentione, si quidem grauitas & pulsus non adsit, spiritus tenuis & flatulenti redundantiam innuit. si cum pulsu, membranosæ partis inflammationem: cum grauitate verò, copiam intra membranas contineri. At si putridus etiam humor calidior euaserit, & cum febri simul capite dolitant: febriunt autem omninò, & quibus inflammatio dolorem parit.

Harũ causæ et signa.

Curatio.

Quùm igitur corpus totum succis æquabiliter omnibus redundat, quod Plethoricum dicitur, venam secare si vires patiantur, & acrioribus vti clysteriis conuenit. Indè si adhuc sanguis videtur exuberare, etiam vena narium adaperta, quantùm satis esse videtur, detrahes. Mox hiera, quam exacueris intenderísque exhibenda, deinde pituitæ eductionibus, Apophlegmatismos vocant, vtendum est, tum

tum iis quæ per nares vacuant, ἔῤῥινα Græcis dicuntur. Eiuſmodi eſt elaterij ſuccus, cum lacte infuſus, vel etiam aridum elaterium inſpiratum, ſuccúſque cyclamini & porri. Hæc quæ ſequuntur, ſunt compoſita. Medicamentum quod naribus inditur ad veteres cephalæas, lippitudines & morbos comitiales. melanthij drachmæ octo, ſalis ammoniaci drachmæ quatuor, elaterij drachmæ quatuor. Tuſa, oleo ſicyonio, vel irino, vel cyprino excepta, vt cerati fiat ſpiſſitudo, naribus demittuntur.

Medicamentum quod pituitam extrahit, naribus inſpiratum.

CYCLAMINI ſicci drachmæ octo, nitri rubri drachmæ quatuor, Sin autem in vicem nitri elaterium indideris, magis proficiet. Tritum accuratè calamo ſcriptorio naribus inſpirabitur. Porrò epithemata quoque capiti admoueto, & inunctiones, vbi morbus in vetuſtatem magis inciderit.

Epithema ad cephalæam.

VNGVENTI irini, peucedani, caſtorei, ſingulorum drachma, baccarum lauri drachmæ duæ, rutæ ſummitatum drachmæ quatuor. Excipitur cerato roſaceo, raſóque capiti, toti ipſi imponitur. Mulier quædã in hemicranicis hoc etiam quod ſequitur epithemate vſa, mirandum in modum inclaruit. *Mulier Medica.* Radicem cucumis ſyueſtris viridem minutim conciſam abſinthiúmque cum hydrelæo incoquebat: dum intabeſcerent. Ac hydrelæo calente mediocriter partem affectam irrorabat. radicem verò & abſinthium, in puluerem contrita oblinebat. Atque hoc ſolo medicamine hemicranicos, id eſt altera capitis parte dolentes, & cum febre, & ſine ipſa, curaui. At ſi malum maximè increuerit, vt dolorẽ ferre nequeant, vtitor medicamentis etiam[e] quę lenire poſſunt, & noxia euocare, quale eſt quod ſequitur.

Vnguentum ad cephalæam.

LIQVORIS peucedani drachmæ ſedecim, lachrymæ papaueris, aniſi, alterci, quod Hyoſciamum Gręci vocãt, croci, myrrhæ, ſcammoniæ ſingulorum drachmæ duæ, aceto excepta in paſtillos coguntur. Cùm vſus poſtulat, ex aceto vel poſca illinuntur iis, quibus humores craſsi, vel ſpiritus flatulentus dolorem fecit. Iam dropax & ſinapiſmus iiſdem benefacit: & paſtillus ex thapſia. Iam qui ex atramento ſcriptorio fit mirificè eidem cauſæ medetur, [f] quo poſt hęc vten-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

dum est, sicut in opere de compositis docebitur. Quin & istud mirabilem in modum ad hemicranicos ex crasso glutinosóque humore dolescentes efficax est. Euphorbij portio vna cum pari castorei modo aqua excepta, auriculæ dimittitur, qua parte indolescit, inde balneum adeundum, vbi paululum immorati ipsum assument, & consueto more lauabunt. Sic quidem expertum est. Verùm non alienum absurdúmque fuerit, & oleo ipsa excepta, in aurem instillare. Item quod medicamen ad coxendices inscribitur, etiam longo capitis dolore laborantes, & hemicranicos ex toto persanat.

Ad hemicraniam veterem.

ALLIORVM drachmæ quatuor, ceræ drachmæ duæ, axungiæ veteris drachmæ duæ, cantharidum drachmæ duę. Vesperi illitum sinito per noctem adhærere. Manè rupta papula, malagmate, quia liquidum est, παρυγρὸν appellāt, ei medeberis. ALIVD Baccarum lauri quibus cortex sit ablatus, drachmæ duæ, rutæ foliorum, drachmæ duæ, sinapios, drachma. Aqua dilutum oblinito. At iis qui frigori patuerunt, vtilissimum est infrà scriptum medicamentum, vt plerumque semel antè balineas illitum, confestim affectui medeatur, & ægrotantes omnino sani post lauacrum euadant. olei sabini pondo, ceræ quadrans, euphorbij vncia. Hoc dimidiæ frontis parti nempe quâ temporum musculus habetur, delini debet. Qui verò frigoris iniuriam non senserunt, iis gallæ, & crocomagmatis parem portionem cum vino detritam inungito. Sed qui ex calidis vaporibus, vel succis capite dolitant: iis medicamenta quæ euphorbio constant, non applicabis.

Euphorbiū quibus cap. dolorib. non conueniat.

Apophlegmatismus, id est medicamentum quod saliuam mouet contra cephalæam.

SINAPEOS cōtriti & in succum redacti ex aceto & melle drachmæ quatuordecim: herbæ pediculariæ drachmæ quatuor, pyrethri tantundem. Tusa, cribratáque misceto, & in sole gargarizato. Porrò si ob biliosum humorem aut quandam intemperiem orta Cephalæa diutius prorogetur, eorum vsus veniet, quæ in sermone de dolore capitis comprehensa sunt. Si ne sic quidem dolor finitur, neque cucurbitulis, neque hirudinibus adhibitis, sed suspicio sit humores per arterias in caput esse distributos, non absurdum fuerit

rit & arteriam post aures incidere. Porrò humidioribus, etiam balineæ naturales rectè adhibentur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vterque hic affectus. *Ad verbum è Galeni secundo de compositione transcripta sunt, nisi quod pro hac dictione, permanens, Paulus παραμόνιμ@, Galenus χρόνι@ καὶ δύσλυτ@, hoc est, diuturnus, & solutu contumax, habeat. Celsus acutum & pestiferum morbum appellat κεφαλαίαν.* παραμόνιμ@.

Hiera quam exacueris. *Scammonio, aut veratro adiecto hiera vehementior redditur. Atq; id per ὀξύναντας intelligitur. Nam ὀξύνειν idem est quod acutum reddere, intendere, vehementiorem efficere.*

Vnguenti irini. *Ad verbum habetur hoc in Alexādro. Apud Galenum variat nonnihil hoc modo. Vnguenti Irini expreßionis, castorei, singulorum pars vna, baccarum lauri pars vna, viticis seminis pars vna, rosarum siccarum, pars vna, rutæ summitatum partes quatuor. Aceto resoluta excipiuntur cerato, &c.*

Dùm intabescerent. *Sic reddidi ἕως τακηρώσεως, Celsum imitatus.*

Partem affectam irrorabit. *Lege in Græco καταιονεῖ pro κατιώνει, quod est, κατέβρεχε κατάντλει, superfundebat, aspergebat, non inspergebat vt vult Oroscius.* καταιονεῖ.

Dropax. *Huius descriptionem habes in septimo Pauli ad finem, vbi etiam sinapismus exponitur. Hæc sunt medicamenta noxios humores in summam cutem euocantia, μετασυγκριτικὰ Græci nominant. Sic etiam Celsus verbum hoc videtur interpretari, vbi summam cutem, inquiens, relaxari, euocariq; corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit.* μετασυγκριτικά.

Malagmate, quia liquidum est parygron. *Galenus lib. 7. de compo. medicamentorum secundum genera, inter malactica ponit, quod recipit adipem suillum curatum, ceram, & argenti spumam. Eoq; meritò interpretatus sum dictionem, contra opinionem Oroscij. Malè est in impreßis παρύγρῳ.*

Sani. *Lege in codice Græco ὡς μετὰ λεῖον ὑγιεῖς γίνεσθαι παντελῶς τοὺς κάμνοντας, vt habet Galenus libro secundo iam sæpius citato, ad calcem.*

Apophlegmatismus. *Nunc verto medicamentum, quod pituitam per os educat, nunc quod saliuam moueat. Vt hoc in loco, Celsum imitatus in capite de Cephalæa, cap. 4. Cæterùm in Græco codice habetur Γο. ιβ. quod est, vnciæ 12. ego puto ∠. ιβ. legendum, sicut interpretatus sum.* Nota.

e *Vtere etiam his quæ mitigare, & ex alto euocare, ac meatus transmutare possunt.* Κέχρησο καὶ τοῖς παρηγορεῖν καὶ μεταουγκρίνειν δυναμένοις.

f *Et vtendum est eo in his.*

De Phrenitide. *Cap.* VI.

Phrenitis quid, & eius causæ.

PHrenitis, membranarum cerebri, quas Meningas Græci appellant, inflammatio est, nunc quidem ipso quoq; cerebro simul eam experiunte, nunc autem calore præter naturam in eo consistente. Causa morbi est, vel sanguis superans, vel biliosus humor: nonnunquàm & flaua bilis perusta, adeò vt in nigram degenerauerit, quando etiam grauissima phrenitis nascitur. Aliquandò cerebrum septi transuersi cōsortio dolens, ex neruis qui in ipsum sparguntur vitium concipit. At quæ mentis alienatio in ardentissimarum febrium statibus accidit, quæque ex stomachi consensu exoritur, phrenitis non est, sed hoc solùm, puta delirium. Comitantur, propriè phreniticos vigiliæ quidem plurima parte: interdùm verò & somnus turbulentus accedit, vt consurgant, exiliant, & furibundè vociferentur. Quibus sanguineus humor morbū fecit, ij cum risu insaniūt: quibus flaua bilis ferociter, quemadmodùm quibus atra vitium contraxit, tam immaniter sæuiunt vt coerceri nequeant, omnium quæ dicunt, faciūntve, obliuiscuntur. Oculos habent sanguineo colore tetricos, ac perfricant: interim aridos, interim lacrymantes, vel lemis, hoc est crassiore pituita oppletos. Lingua est aspera, & sanguis è naribus destillat: floccos festucásque colligunt, febri per totum morbi decursum acuta conficiuntur: sed quæ in alto maligna delitescat. Pulsus ædunt exiguos, languidos, & quadamtenus etiam duros. Respirationem magnam & rarā, cùm cerebrum primariò afficitur. At si phrenitis septi transuersi, quod Græci Phrenas vocant, consortio concitetur, & respiratio inæqualis est, & præcordia sursum conuelluntur, & multo calore ardent, sicut iis qui ex cerebri vitio insaniūt, facies incalescit, & subcruenta est, venæ repletę. Quod si humor pituitosus sit temperatus bilioso, vti causam, ita appellationem quoque compositam habet.[g] Nam vigilans Coma, nominant, in vniuersum quidem cùm biliosus superauerit, quippè tales ægri vigiles phrenitide laborant: cùm verò pituitosus præpollet, contrà in grauiorem veluti somnū quem coma

Phrenitis per consensum.

Delirium.

Coma vigilans.

Coma vocant Gręci deferuntur. Atq; hoc malum antiquiores Galeno medici, Catochon vocauerunt. *Coma.*

Curatio Phrenitidis.

QVOD si vires ægri patiantur, sanguis protinus è cubito mitti debet, & copiosior. At si desipiens brachium non porrigat, aut si porrigat, metus sit secundum vacuationem, sanguinis profluuij, dum manum æger subinde ob mentis turbationem iactitet, recta in fronte vena diuisa, vna vice quod satis est auferemus. *Venæ frontis sectio.* item clysteriis vtemur, ex hydrelæo, vel rosaceo cum ptisanæ cremore. Si vigiliæ vrgent, rosaceum, vel oxyrhodinũ in caput dãdum est. Aliquãdo calida ipsum aqua prius superfundendum: & medicamentum quod ex papaueris capitibus vocatur diacodyon exhibebitur, nisi virtus imbecilla prohibeat. Et alia quæ ad somnum conciliandum superius scripta sunt, huc transferemus. Decũbat æger in loco, tum lumine, tum temperie moderato: & variis quibusdam picturis libero, vt quæ tales deterreant. Quò amici quidam gratissimi ingredientur, & commodum incident, qui nunc blandè ægrotum alloquantur, nunc acerbius corripiant. Cibus primùm esto aqua mulsa, deinde ptisanæ cremor, & sorbitiones ex chondro, cum quadam dulci potione, vt apomelite, vel hydrorosato, vel rhodomelo, vel dulci hydromelo. Nam vinosum hydromelum, quod in paruis vasculis ex Cibyra appportatur, repudiandum, vt quod grauiores vino noxas in talibus excitet, & maximè in capitis affectibus, ídque ante concoctionem. Panis quoque aqua lotus rectè exhibetur, intubi, lactucæ elixæ. Si multus feruor conficiat, etiam cruda hæc dantur. Item cucumeris medulla, peponis, duracini, & similium. Aquæ frigidæ potu coercendi sunt, potissimùm si septum transuersum cõsortij lege malo dedisse originem deprehenderimus. Quod si vrina ipsis, vt consentaneum est, delirij vitio cohibeatur, † fota adhibito calente hydrelæo & inferiorem ventris ab vmbilico regionem, ἦτρον Gręci vocãt, & vesicam superfundemus, deinde digitis manus loco innixis ad reddendum vrinam incitabimus. Reliquum corpus ipsis decumbentibus calido oleo perungi debet. Etenim in quiete, quoad eius fieri licet, seruari debent, ita vt siquidem prædiuites aliqui fuerint, per famulos contineantur: sin minus, vinculis constringantur. Nam inordinata motio vires conuellit. Iam verò alia etiam

† fota adhibita calente aqua, aut hydrelæo, καταντλήσω μὲν θερμῷ ὕδατι καὶ ὑδρελαίῳ. Goup.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

de cauſa pedes, prius foti, ligaturis conſtringi, manuq́; contrectari debent, nempe quò humores deorſum reuellantur. Porrò ſi longior affectus, & contumax fuerit, ab iis quæ ſoporem accerſunt, καρωτικὰ Græci appellant, abſtinendum: ea verò quæ digerendi facultatem obtinent, capitis perfuſionibus miſcenda, ſcilicet mentæ ſuccus, vel ſerpilli, vel calaminthę, vel rutæ. Tum iis quoque vtendum quæ naribus inſeruntur. A ſeptimo die ſi viſcera ſentiant inflammationem, cataplaſmatis ex lini ſemine, & hordeacea farina cum hydrelæo leniemus. Deinde cucurbitulas leues, aut cum ſcarificatione, tum his ipſis, tum occipitio, & ſpinæ accommodabimus. Si corpus ſqualidum peruſtúmque eſſe coniecturaueris, febríſque adſit, etiam balneis vtendum aquæ potabilis, & vnctione liberaliore. Vinum tenue & aquoſum, quod ὀλιγοφόρον appellant, viribus recolligendis propinabimus, nullam inde mentis turbationem, vt eſt veriſimile, futuram ſuſpicãtes. Aut enim nulla fit, cùm morbus declinat: aut certè ſi fit, ex facili ſubſidet. Proceſſu autem declinationis, geſtatione corporis vti expedit, & congrua virium recreatione. Sed ita Phrenitici ſeſe recolligent, vt ebrietatem, iram, ciborum corruptiones, & in primis ſolis æſtum caueant.

ANNOTAT. ANDERNACI.

At quæ mentis alienatio. *Quia multæ in hoc caput voculæ incidunt, idem propemodum ſignificantes, non abs re fuerit, eas curioſius in vtraque lingua diſtinguere. Mentis igitur alienatio verti pro Græca dictione παρακοπὴ. Nam in febris vehementis ſtatu, vt ait Galenus, accidit ægros παρακόψαι, παραχθῆναι, παραληρῆσαι, & παραφρονῆσαι, quæ Latini exponunt, mente alienari, mente non conſtare, aliena loqui, delirare & deſipere. Si autem hoc continuè accidat, phrenitis dicitur. At ſi in ſtatu dementia ſuperueniat, in declinatione autem ceſſet, delirium, non phrenitis eſt appellanda. Celſus eandem ponit diſtinctionem lib. 3. cap. 18. Phrenitis, inquiens tum demùm eſt, cùm continua dementia eſſe incipit.*

παρακόψαι παραχθῆναι. παραφρονῆσαι. Phrenitis. Dementia. Delirium. Læmæ.

Vel læmis, hoc eſt. *Oroſcius malè exponit λημῶντας, id eſt lippientes. Non enim Læmæ lippitudinem ſignãt: alioqui omnes quibus Læmæ in oculis innatant, vt hectica, vel potius maraſmo confecti, lippitudine laborarent. ſuprà dixi Plinium dictionem Græcam vſurpare. Celſus pituitam interpretatur.*

Coma.

Coma. *Galenus commentario in primum τῶν προῤῥητικῶν refert, Coma & Cataphoram apud Hippocratem idem eſſe. Sed Coma duplex*

plex inuenitur pro humoris ratione. Nam cùm per se est, ex pituitoso generatum humore, grauis sopor, & quasi inexpugnabilis dormiendi necessitas. Quod si biliosus humor mixtus præpolleat, vigilans coma dicitur. Quo qui detinentur, nequeunt vigilantium munia subire, sed tum palpebras claudere cupiunt, tum dormire sperant.

Commodum incident. *Hoc est, opportunitate & occasione sumpta se ingerent. Hoc enim apud Græcos προσφόρως ἐντυγχάνειν significat.* *προσφόρως.*

Panis quoque aqua lotus. *Galenus panis eluendi rationem inuentam esse scribit, vt obstructionem in cibo impedirent. Nam hic panis lotus quàm minimum habet craßiciei, glutinisq́;, vtpote ex terrestri ac graui, aereus, leuísque factus.* *Panis lotus*

Peponis duracini. *Sunt qui non duracini legendum censeant, sed rhodacini: quanquam Palladius, Paulus, aliíq; recentiores Græci, vt Constantinus Δωρακινὰ legant, quos Palladius vbique imitatus, duracina conuertit. Quicquid sit siue rhodacina, hoc est, à Rhodo nominata, siue duracina à duritie, persica proferas, non multum interest. Plinius etiam cerasa, & vuas duracinas nuncupat. Tu vtrum malis sequere.* *Duracina. Rhodacina.*

Hordeacea farina. *Græcè est ὠμὴ λύσις, quasi dicas cruda solutio, vel cruda farina hordeacea, ad differentiam polentæ quæ torretur. Verùm Latini interpretes crudam omittunt, lectori id intelligendum relinquentes. Aliquãdo etiam de aliorum farina ὠμὴ λύσις dicitur, verùm tunc apponitur frugis nomen, vt πυρίνη ὠμὴ λύσις, ἢ λινοσπέρμου. Sæpe ex superabundanti κριθινὴ ὠμὴ λύσις nominatur.* *ὠμὴ λύσις.*

CORNARII.

g *Vigilans enim sopor appellatur. Bilioso etenim humore superante, tales vigilantes phrenitici fiunt. Pituitoso verò rursus prædominante, soporosè rursus in somnum deferuntur. Vetustiores Galeno Catochum, id est soporis detentionem appellant. Catochen verò & catalepsin id est apprehensionem recentes. Græca sic legenda: καθόλου μὲν γὰρ χολώδους ἐπικρατοῦντος χυμοῦ, φρενιτίζουσιν οἱ τοιοῦτοι ἀγρυπνοῦντες. τοῦ δ᾽ αὖ φλεγματώδους κωματωδῶς ἐκφέρονται. οἱ δὲ παλαιότεροι τοῦ Γαληνοῦ κάτοχον τοῦτο τὸ πάθος προσηγόρευον, κατοχὴν δὲ καὶ κατάληψιν οἱ νέοι.*

De inflammatione cerebri. *Cap.* VII.

Cerebrum inflammatione laborans, sæpe ita intumescit, vt capitis suturæ distendantur. Dolor comitatur maximus, & diuturnus, multus angor, rubor in facie multus cum tumore molli: oculi fiunt emissicij, caput inturgescit. Qui *Cerebri inflammationis signa.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

hoc malo impliciti sunt, sanguinem ex cubito mittere, item ex naribus, & vasis linguæ subditis debent. Porrò vtitor & aspersionibus quæ per inflammationes capiti adhibentur, & cataplasmatis quæ humectare, & maturare sunt idonea.

Curatio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Multus angor. *Caput hoc ex octauo Oribasij transcriptum est. Græcè habetur πολλὴ ἄση, quod interpretantur plerique, fastidium, cùm verè hoc loco sit dicendum multus angor. Nam adeò torquentur, vt nesciant quid ipsis sit agendum: nunc lecto se erigunt, nunc rursus decumbunt, vitæ quasi pertæsi. Morbus hic intra septimum sæpe iugulat.*

ἄση.

Tumore molli. *Sic reddidi οἴδημα, qui tumor, prementibus digitis cedit: eóque dixi, molli. Tu si libet dicas, cum œdemate.*

οἴδημα.

Emissicij. *Hoc est, qui foras propelluntur, dolore nimio exprimente. Græcè est, προπετὰς γίνονται.*

Porrò vtitor. *Post totius corporis vacuationem deriuationémque per propinquiores particulas ad topica venit remedia. Primùm aspergines ex hydrelæo, aut vino & oleo, vt in aliis partibus inflammatis conueniunt: deinde cataplasmata ex pane, aut farina hydrelæo subacta, quæ ad maturationem perducunt. Id enim verbum πεπαίνειν significat.*

De Erysipelate cerebri. *Cap.* VIII.

Erysipelatis cerebri notæ & curatio.

ACcidit quoque Erysipelas cerebro, quo laborans hæc patitur: capite dolet vniuerso, adeò vt flammis id vri putet: facies frigida est, & subpallida, os siccescit. Quare sic affecto sanguis detrahendus est, & potissimùm ex venis sub lingua sitis. Refrigerantia conueniunt: quibus in aliis quoque erysipelatis vtimur.

De lethargo. *Cap.* IX.

LEthargus itidem, cùm ratiocinatricis animæ noxa sit aliqua, locum eundem quem phrenitis, nempe cerebrũ, occupat: materia verò mali, contraria est. Nam ex pituita humidiore, frigidioreq; cerebrum madefaciente, contrahitur. Lethargicos comitatur febris lenta, non impensè acris erodénsq;, cum alto sopore, quæ Cataphora Græcis dicitur. Pulsus his magni, rariqúe sunt, & [h] vndosi, respiratio nimis rara & imbecillis. Somno perpetuo præmuntur, à quo ægrè possunt excitari, & quocunque modo interpellentur vix respondent: obliuiosi, mente capti, oscitant crebrò, & hiante ore nonnunquam persistunt, tanquã claudere id obliti. Deiiciunt

Lethargi signa.

iiciunt per aluum complures quidem liquidiora, nonnullis autem cōtrà venter inarescit. Vrinam reddunt iumentorum lotio similem. Quidam ex eis tremiscunt, & vndiquaque desudant. Huic affectui respondet Caros, quasi dicas veternosus sopor ex eadem materie proficiscens: sed hoc discrimine variat. Febris Carum præcedit, eaque vehementior: Lethargum subsequitur: item quòd Carus etiam alia comitetur symptomata. siquidem frequēter febrium accessionibus superuenit, comitialibus, cerebri compressionibus, modo osse quidem in fracturis, modò autē membranæ custode, quem μηνιγγοφύλακα Græci vocant, priorem cerebri ventriculum premente. Lethargus autem peculiarem quandam constitutionem obtinet: † superuenit comitialibus.

Carosquid, & eius à lethargo discrimen.

† Hæc duo vocabula nec in Aldino exemplari Græco, nec in alijs versionibus leguntur.

Curatio lethargi.

Vires si permittunt, etiam hîc vena secari debet: sin minus, clysteriis acribus aluum ducemus. Aeger decumbet in domo spatiosa, mediocriter lucida. Caput eius oleo perfundi oportet, cui etiam castoreum sit adiectum. Nonnulli in vicem olei, oxyrhodino cum castoreo vtuntur, robur hinc capiti calorémque simul accersentes: reliquum verò corpus delinentes, & præcipuè extrema, oleo veteri: cum nitro tosto, vel pyrethro, vel pipere, vel cocco gnidio[i] extergunt. Licet & cerato, quod his, & castoreo simul constet, vti. Porrò naribus admouentur odoranda thymum ex aceto contritum, aut origanum, aut pulegium. Os vngi conuenit, & palati cœlum detrito sinapi, cum mellis momento. Conarique oportet pituitam indidem affixam digitis eiicere. Si admittant, etiam apophlegmatismi vsus erit ex oxymelite cum hyssopo, aut pulegio, aut origano, aut ipso quoque sinapi. Potui exhibebitur aliquid ex iis quæ citò transeunt, præsertim diaspolites, cochlearij mensura cum posca. iis autem qui in vetustatem inciderunt, & tremuli sunt, castorei quoque scrupulos duos, trésue dabimus. Si humoris inest copia, nihílq; aliud prohibeat, scammoniæ scrupulum castoreo temperatum exhibebimus. At si his affectus non discutitur, caput radendum fouendúmque est sale, milio, & similibus per sacculos adhibitis. Adhæc sinapismis vti in capite prodest, tum iis quæ per sternutamenta euocant. Postea cucurbitulas occipitio agglutinare, partim leues cum multa flamma, partim cum scarificatione. Præterea ad naturæ excretiones

frequenter

frequenter sollicitare oportebit tum iniectionibus, tumiis quæ vrinam mouent. Inferiorem ventris ab vmbilico regionem oleo rutaceo, aut sicyonio, cui sit adiectum castorei paululum, aspergere fouereque. Iam verò vt deglutiant, crebriùs admonebimus, cum calida aqua dulcium potionum aliquam, præsertim apomeli [k] ex angustis oris vasculis, βομβύλια Græci vocant, instillantes. Quòd si mediã infestet regionem quædam inflammatio, huic itidem medebimur superfusionibus & cataplasmatis. Naribus sinapi aceto tritum, vel castoreum vstum admouere profuerit. Alimentum esto cremor ptisanæ, vel auenæ, vel halicæ cum oxymelite, vel salibus, vel pulegio, nunc quotidie, nunc vno die interposito. [l] A cibo, vinciri debent: summa cedere multum oportet, cruraq; pungere: nonnunquam pilos etiam in ipsis vehementius euellere conniti, quò excitentur. Iam femorum & crurum rubores excitati, φοινιγμὸς Græci vocant, subinde prosunt. Cæterùm vbi morbus inclinare inceperit, gestationibus statim congruis vtendum, & ad balneum reducendi sunt. Victus qui vires recolligat, recreétque, decenter adhibendus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Lethargus. *Oribasius lib. 8. omnia ad verbum habet. Consentiunt & quæ Galenus commentario in primum prorrheticon scripsit cum Paulo, nisi quod ipse pituitam frigidiorem habeat.*

Cari species — Caros. *Vide Galenum secundo commentario Prorrheticorum, vbi refert tres quasi species Cari, nempe morbosi, quo de hîc agitur, medij vt ex vino contracti, & boni qui post longas vigilias solet accidere. Cæterùm arteriæ Carotides à caro nomen habent, quanquam si intercipiantur, non statim mutum animal, aut soporosum euadat, sed omnes arteriæ quæ suprà vulneratas partes habentur, pulsum amittunt. Interpretari licet, soporem veternosum.*

Febrium accessionibus. *Emenda codicem Græcum, ac pro παρόξυσμῷ lege παροξύσμοις.*

Membranæ custode. *Sic interpretatur Celsus libro octauo, capite tertio: Quomodo os excindatur. Hæc autem sunt ipsius verba: Factis foraminibus eodem modo media sæpe, sed multò circunspectius excidenda sunt, ne fortè angulus scalpri eandem membranam violet, donec fiat aditus, per quem membranæ custos immittatur. μηνιγγοφύλακα Græci vocant, &c. Nunc quid sit membranæ custos, audi. Lamina, inquit, ænea est, firma, paulum resima, ab exteriore parte*

Membranæ custos. μηνιγγοφύλαξ.

lævis

leuis quæ demissa est, vt exterior pars eius, cerebro propior sit, subinde ei subiicitur quod scalpro discutiendum est, ac si excipit eius angulum, vltrà transire non patitur, eóque & audacius, & tutius scalprum malleolo subinde medicus ferit, donec excisum vndique os eadem lamina leuetur, tollíque sine vlla cerebri noxa potest, &c.

Quæ citò transeunt. *Hoc est, quæ citò per totum corporis habitum rapiuntur, quale est quod etiam Diacalaminthes inscribitur. Habes vtriusque compositionem apud Galenum libro quarto de sanitate tuenda. Græcè est τινὸς τῶν ὀξυπόρων. Non intelligit hic Paulus: quæ per aluum citò transeunt.* Nota.

Iis autem qui in vetustatem. *Id est, quibus morbus in vetustatem incidit, quiq; tremuli sunt. Nam postea ob diuturnitatem morbi, externarúmque partium imbecillitatem, tremor accidit.*

Angusti oris vasculis. *Sic interpretatus sum βομβύλια. Nam Hesychius ait: βομβυλιὸς ποτηρίου γένος κατὰ μικρὸν πότον στάζοντος, ὅθεν διὰ τὸν ἦχον οὕτω κεκλῆσθαι. Conuenit igitur vt eiusmodi poculis dulcis aliqua potio ita affectis instilletur.* βομβύλια.

CORNARII.

h *Habent exemplaria καὶ κλονώδεις, ac agitatorij. Verùm ratio pulsuum lib. 2. à Paulo tradita, & experientia testatur legendum esse, καὶ κυματώδεις, ac vndosi. Itē Gal. libello de pulsibus introductorio, & lib. 4. de pulsuū causis, vndosum pulsum lethargicis attribuit.*

i *vellicant.*

k *Per angusti oris vascula instillemus, ἐπιῤῥαίνοντας διὰ τῶν βομβυλίων. Sunt enim βομβύλια angusti oris vasa, per quæ guttatim aliquid instillari potest, παρὰ τὸ βομβεῖν, id est à sonitu quem edunt, dum guttæ ex eis prodeunt, sic nominata authore Galeno in Glossis Hippocraticis.*

l *Post cibum extremæ partes deligentur, aut etiam multùm refringantur, & crura vellicentur.*

De Catocho, aut vigili comate. *Cap.* x.

HVius morbi causam, vbi de phrenitide sermo est habitus, sumus complexi. notæ, vt summatim dicam, communes quodammodo sunt phrenitidis, & lethargi. Sed pro materia abundante variant, peculiares autem hæ. Detinetur æger supinus, extensusq;, interim facies subtumescit, & modicè lethargicorum modo liuet: interim rubore tincta est, & superior gena sursum conuelli videtur, ac excedere, vt ne conniuere quidem æger queat: respiratio nulla apparet, sed quasi emortuus decumbit. pulsus est exiguus, languidus, & creberri- *Catochi signa.*

creberrimus. Vrina & aluus cohibetur, aut certè modicè redditur. ac qui sanè mediocriter habent, liquorem aliquem infusum deglutiunt: qui verò malo victi sunt, ad nares regurgitant. Itaque affectus qui pituita bilem superante constituuntur à lethargicis discernimus, eò quòd neque facies tumescit, neq; liuida est, sicut lethargicis: præterquam quòd paulatim etiam leuiter desudant. In iis autem periculum maius est, quibus peruigilium adest continens, vrinæ non respondent, difficultas spirandi intenditur, sudores erumpunt, item quibus ad nares potus resorbetur. At si mulier hoc laborare vitio cœperit, ab ea quæ vuluæ strangulatu correpta est, hac nota discernes, quòd naturaliter iacere videatur, & inclamantes percipiat, excitetur, rursusque somno graui sopiatur. Est vbi dicunt Catochon diuersum à vigili Comate, quod simplicem non mixtam habet causam, nimirùm frigidiorem, sicciorémq; materiam, quæ posteriore cerebri ventriculo obstructo malum hoc excitarit. Ob quam etiam æger, si corripitur subitò, in illa permanet figura, qua correptus est, stans scilicet, vel sedens, clausis oculis, aut respiciens. Quam ob causam antiquiores Græci hoc pressos morbo, Catochos, vel Catochomenos, quasi dicas, occupatos, detentósque nominauerunt: recentiores, affectum Catochen, & Catalepsin, veluti detentionem, & deprehensionem. Curatio prædictis quidem similis est, sed pro symptomatum ratione quæ superueniunt, euariat.

Catochi & strangulatus vteri discrimen.

Catochos simplex à vigilante comate differt.

Curatio Catochi.

HVIC quoque malo sanguinis missione succurritur, præsertim quibus facies rubescit, modò vires suadeant: aut clysteres iniiciendi partim qui pituitam pollentem eliciãt, partim qui bilem abundantem leniant: pari modo aliorũ quoque præsidiorum vsus erit. Similiter ægros nutrire confert, interim diebus singulis, interim vno interposito. Porrò affectus admodum periculosus est, si ex quodam alimenti, aut potus errato acciderit, qui statim ad vomitum cogendi sunt, ac parciore victu continendi, aluus irritari, ac viscera respersionibus ex cumino, aut ruta foueri debent. Qui ex ebrietate vitium conceperunt, crapula dissoluta, humidiore cibo tractandi sunt, qualis est ptisanæ cremor. Præterea caput inunctionibus accommodis per æstatem frigidis, per hyemem tepidis obducetur. Si crapula neutiquam fuerit soluta,

Catochus ex ebrietate.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

luta, neque ad sobrietatem reditus est, desperatæ valetudinis ægrum longè fugere oportet.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Interim rubore tincta est. *Græcè erat ἐρυθρὸς αὐτοῖς ἐπανθεῖ. Hoc est, rubor eis efflorescit, viuidus est. Auicenna hoc caput vt alia pleraque in suum librum quasi transcripsit, mutato ordine tantum, vocátque affectum Subet asahari.*

Qui verò malo victi sunt. *οἱ δὲ ἡττηθέντες. Celsus vertit malo victi. Opponuntur iis qui mediocriter habent: qui morbo possunt resistere.*

In iis autem periculum maius est. *Reddidi sic Græca hæc χαλεποὶ δὲ μᾶλλον εἰσὶν, quod est, difficiles autem magis sunt curatu scilicet, quibus vigiliæ sunt continuæ.*

De memoriæ iactura, & ratiocinationis, item de Caro, hoc est, veternoso sopore, & fatuitate. *Cap.* XI.

MEmoriæ iactura partim per se, partim etiam cum aliqua ratiocinationis offensa accidit: quemadmodùm, & mentis seu ratiocinandi facultatis noxa priuatim priùs accidit: deindè memoriæ iactura insequitur. Verùm cùm vtraque pars, malè fuerit affecta, fatuitas seu stultitia, quæ Græcis morosis appellatur, oboritur. causam habent communem efficientem nempè intemperiem. Quòd si humida solùm fuerit, memoriæ & ratiocinationis vitium creabit, torpores graues, animi sopores, Cataphoras Græci vocant, longos, altósque somnos. Si vero humori frigiditas etiam accesserit, caros & lethargos: eodémque modo si sola quidem fuerit siccitas, vigilias tantùm inducit: sin autem calor accesserit siccitati, deliria, & phrenitidas mouebit. Porrò intemperies hæ nonnunquàm obueniunt humoribus, nonnunquàm cerebri ventriculis, vel ipsius vasis: vel vtique in humiditate insperse, vel in ipsomet cerebri corpore, vel etiam temporum musculis tali modo vitiatis. At si quandò humores cum ipsis fuerint mixti, similem quoque morbum inferent: verùm simplex, an composita sit intemperies efficiens, ex specie excrementorum condisces. Quòd enim memoriæ, & ratiocinationis iactura frigiditatis soboles existat, compertum habemus: ea verò humiditatíne, an siccitati iuncta sit, ex recrementis, ægri habitu, temperatura, victus ratione, anni tempore, & loco deprehendemus.

Causæ memoriæ læsæ, &c.

q

Curatio.

Si frigida malè habuerit intemperies, calefacere, si humiditati iuncta sit, etiam exiccare oportet. rursus si mixta cum siccitate, humectare simul, & calefacere. Pari modo etiam in calida intemperie refrigerare conuenit, si siccitas accesserit, pariter humectare: si humiditas, refrigerare simul & siccare. In quibus autem sanguineum humorem deprehendis abundantem, venam aperire, vel clysteriis acribus vti consilium est, deinde etiam hiera exhiberi debet, & apophlegmatismis vti conuenit. Item inunctiones capiti sunt inducendæ ex oleo, cui adiecta sint quæ refrigerant, exiccantque, rosæ dico, myrti, lentiscus, aliáque similia: necnon toti corpori prospiciendum est. Quòd si ex æstu, & lassitudine orta fuerit intemperies, caput oxyrhodino perfundendum, tum reliqua curandi ratione frigida, humectáque vti conuenit: cum in aliis tum in cibo & potu. Quòd si caros fatuitati, vel obliuioni accedat, huic etiam prospiciendum est, vt in lethargicis priùs comprehendimus, vbi & ipsorum discrimen explicitum est.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Causa prudentiæ. Stultitiæ.

Causam habent communem. *Subintellige, mentis noxa, & memoriæ iactura. Fatuitatis causam Galenus comment. in libellum Hipp. de Natura hominis ita tradit. Acumen ingenij & prudentia ex bilioso humore nascitur: constantia verò & firmitas ex melancholico: simplicitas stoliditásque ex sanguine. pituita verò natura ad mores fingendos inutilis, &c. Cæterùm, communem causam refert Paulus & mentis noxæ, & memoriæ iacturæ. Malè habebatur in græco codice καὶ νῦν pro κοινὴν.*

Vel vtique in humiditate inspersa. *De ea nimirùm dicit humiditate, quæ per totum corpus cerebri dispersa est. Galenus tertio locorum affectorum habet sententiam eandem, sed paulò apertius.*

De vertiginibus. Cap. XII.

Vertiginis causæ.

Vertiginum affectus nascitur cum frigidus, glutinosúsque humor cerebrum occupat: vndè leui occasione protinus etiam concidunt. veluti quando aliqua circumagi extrinsecus aspexerint, vt rotas, vorticésve, aut quãdo etiam ipsi circumaguntur. Interim verò etiam calfacti capite, cùm humores in eo contenti, vel spiritus quoque commouentur: interim prioribus cerebri ventriculis dum caluaria

contra

confracta perforatur preſſis, in quibus etiam vehementes oboriuntur cruciatus. præcedit autem in eis, quibus caput primariò afficiatur vehemẽs in eo dolor, veternoſus ſopor, *Ex prima-* qui κάρος Græcis dicitur, & aurium ſonitus. & quidam ſa- *rio cap. af-* nè olfactu læduntur, quidam verò guſtu. at quibus ex con- *fectu.* ſenſu ventriculi oris vertigines accidunt, & ſtomachi roſio, *Ex cõſenſu.* quam Cardiogmon Græci appellant, & nauſeæ ſimul comitantur.

Curatio.

VERTIGINOSOS in acceſſione quidem medicamentis, quæ odore mouent idoneis, excitare conuenit. Item frictionibus vti, & id genus aliis. Vbi morbus remiſerit, eius amoliendi gratia ſanguis primùm mittendus eſt: deinde purgatio ex hiera præſtanda. Interpoſito tempore acri clyſtere ex centaurei, vel cucurbitæ Syluestris decocto vtendum eſt. Secundùm huiuſmodi vacuationes caput ipſum cucurbitulis ad occipitium cum ſcarificatione lancinari debet, mox apophlegmatiſmi, id eſt, medicamenta quæ ſaliuam per os eliciant adhiberi, & ſternutamenta moueri. At quos capitis calor, auriúmque ſonitus malè habet, ceu vaporibus calidioribus per arterias ſurſum elatis, etiam arteriæ ſectio retrò aures iis adhibenda eſt: vt in parte chirurgica ſumus dicturi.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vertiginum affectus. *Vide Galenum lib. 3. de locis affectis.* *Δίνη.* *Alibi autem refert cauſam inordinatam flatuoſi ſpiritus motionem, qui vel in cerebro generatur, vel ab inferioribus ſurſum fertur.*

Rotas, verticéſve. *Græcè eſt οἷον ῥόχοι ἢ δῖναι. Galenus ῥόχους ἢ δίνας ἐν ποταμοῖς, hoc eſt, rotas vel vortices in fluminibus. Nam δίνη συστροφὴ ὑδάτων. At δῖνος, ait Galenus, ὀνομάζεται,* *Δῖνος.* *ὅταν ἡ κεφαλὴ περιφέρεσθαι φαντάζεται. ὅταν δὲ σκοτώδης ἡ ὄψις ἅμα τῷδε φαίνεται σκοτόδινος καλεῖται, &c. Apud Latinos verti-* *Vertigo.* *go alterum nominari poteſt, alterum ſi ad verbum interpreteris. Tenebricoſa vertigo.*

Medicamentis quæ odore mouent. *Hoc eſt, quæ naribus* *ὀσφραντὰ.* *odoranda adhibentur, atque ita cerebrum commouent, Græcè dicun-* *Epilepſiæ* *tur ὀσφραντά. Celſus, quæ odore mouent, conuertit.* *tum ex pri-*

De morbo comitiali. Cap. XIII. *mario cere-*

MOrbus comitialis, cùm totius corporis ſit conuulſio *bri affectu* cum principis animæ functionum noxa, partim ſanè *tum ex con* in ipſo cerebro, partim verò in vniuerſis huius ventriculis *ſenſu cauſæ.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

causam habet constitutam: ea modò est humor pituitosus, modò melancholicus, præterea etiam ore ventriculi affecto consortij lege oboritur, quemadmodum in colicis quoque, sicuti cùm de illis agemus exequemur. vel certè aliis quoq; partibus contagionem impartientibus nascitur, cùm aura quædam frigidior ad cerebrum ascendit, aliàs à crure, aliàs à manus digitis. Insuper visus est quandoque prouenire etiam in quadam muliere ab vtero quo tempore esset grauida: à partu autem cessauit. Occupat hoc morbi genus maximè pueros, eósque adhuc paruulos. deinde verò adolescentes, & iuuenes, minimè senes & decrepitos. Præcedit igitur comitiales inuitus corporis animíque status, tristitia, eorum quæ perceperant obliuio, turbulentæ insomniorum imagines, capitis dolor, eiúsque repletio continua, ob iracundiam maximè, & pallor faciei, & inordinatus linguæ motus: nonnulli ipsam quoque commordent. Quibus autem à stomacho vitium oritur, etiam palpitatio ipsius præcedit, turbatio, & erosio. Iam ex inedia seu cibo tardiùs assumpto irritantur. vbi verò symptoma iam institerit, ægri derepentè concidunt, conuelluntúrque: interdum etiam exclamant voce nihil significante. At eximia, peculiarísque admodùm nota ipsorum existit, oris spuma: cùm alia communiter aliis quoque morbis eueniant. Non desunt quibus etiam vrina & stercus preter voluntatem excernitur: nonnullis & genitura. In quib. igitur acutissimus est affectus, statim iugulat, & accessionum cõtinuatione, & symptomatis vehementia. In pluribus autem longus esse solet: eoque si non in pubertate, vel menstruis purgationibus, vel per conceptum solutus fuerit, aut si post hoc tempus contractus fuerit, sæpè vsque ad mortis diem prorogatur, nisi congruam medici curationem consequatur. Coarguunt comitiales suffimenta, bitumen, vel lapis gagates, vel cornu caprillum, iecur hircinum comestum, & iecoris tosti odor.

Præcedentia epilepsiam.

Curatio.

SI infans adhuc fuerit qui ægrotat, nihil moliendum est. nam ætate ad biliosiorem, sicciorémque statum transeunte, & victu moderatione adhibito, sua spõte plerunque morbus finitur. [m] Conuenit autem victus etiam solùm tum infantium, tum nutricum rationem habere. Qui verò post annos pueriles in morbum hunc prolabuntur, eorum partes conuulsæ

uulsæ ac distractæ pingui oleorum aspergine foueri, vinciri & in rectum dirigi debent. Deinde ore distento digitus demitti, aut penna oleo irino vncta, pituitæ auferendæ gratia. Quin & medicamentis quæ naribus adhibentur sensum mouere conuenit, vt peucedano, cyrenaico liquore, bitumine, pice cedrina. Post accessiones si nihil prohibet, sanguis vtiq; è cubito mittendus est. At si nihil remittat accessio, summæ partes sinapismo delinendæ sunt: cucurbitula autem præcordiis desigetur. Quòd si nec his morbus comprimitur, minimum in medicina spei superest. nihilò secius tamen medicus animo confidente castoreum necessitate adactus, & liquorem cyrenaicũ cum melle & aceto ori infundet. in anum centaurei decoctum, vel cucurbitæ Syluestris dabit. vbi ad se redierint ex morbo comitiali, viribus antè recreatis purgatione ex hiera vacuandi sunt. Hęc sanè est recentis & acuti morbi comitialis curatio. Deinceps quomodò inueterato succurratur, trademus. Itaque ægrotos aquæ potu continere diu expedit. aggredientes autem curationem, si nihil obest, sanguinẽ dimittere. Interpositis quatuor aut quinq; diebus corpusculum reficere, & sic purgante medicamento euacuare, præsertim veratro nigro, vel cucurbita Syluestri, vel certè scammonia. Porrò veratrum sine medulla tusum cribratúmque aquę mulsæ cyathis quinque, vel sex inspergere oportet, aut melle discocto cum piperis momento excipere. Cucurbitam verò Syluestrem, semine eiecto, sed quæ medullam reseruet, passo implebis, sinésque totam noctem commadescere:[n] manè passum auferetur potúique dabitur.[o] Vel etiã medicamento ex veratro albo purgationem molieris: quod hæc recipit: baccarum lauri purgatarum, piperis albi, alypiados, euphorbij, veratri albi singulorum drachmas octo. Hoc totum datur cum passo quod in cucurbita Syluestri pernoctarit, probè vacuat per vomitum. Vbi verò sat purgati sunt, ægri balneo credentur. Tertio die in præcordiis & dorso cute scalpello incisa cucurbitulę affigendæ sunt. Deinde complusculis diebus interpositis corpusculum reficiendum est, & Hiera diacolocynthidos assumi debet, posteà capiti & occipitio cucurbitula agglutinari. Sequenti die panis coctus in mulsa, tritus autem cum amaris amygdalis, vel serpyllo, vel menta, vel calamintha, vel ruta superdandus: atque id per triduum continuabitur. ab hoc, caput radendum est, & peuce-

Veratri & colocynthidis præparatio.

dani liquore, ex aceto diluto, in quo spondylion sit coctum perungendum: rursus interposito spacio corpusculum reficitur: & antidoti diacolocynthidos oboli nouem ex aqua mulsa exhibentur: & interpositis diebus iterum tres ex antidoto offerre conuenit. Indè medicamentis vti quæ sternutamenta citant. Post quinque decémve dies castoreum ex mulsa præbetur: tempore rursus interposito in aluū dabitur centaurei decoctum & cucurbitæ Syluestris: ab hoc iterum hiera offeretur. mox vtendum iis quæ salinam per os & nares educant, deinde sinapismus capiti inducitur. iam etiam acrium ciborum esus conuenit, cùm opportunitas est, adhibitus. Auxiliatur his etiam oxymel scilliticum quotidiè potum, & mel, in quo scilla intabuerit, instar cochlearij assumptum. victus autem ratio est quæ incidat, extenuétque. Capparis igitur frequenter esus & salsamentum prodest. Fugere oportet carnes, legumina, vinum copiosius, venerem liberaliorem, balnea, sinapi, & potum statim à balneo, præsertim vini meraci. Exercitia prosunt & frictiones, sed capiti post reliquas omnes corporis partes adhibitæ.

De iis qui stomachi vitio comitiali morbo corripiuntur.

SI stomachus primariò affectus morbum inuexerit, sollicitudo habenda est, vt ex facili æger concoquat, Panis igitur accuratè elaboratus ex vino temperato quod leuiter astringat, albúmque colore sit ad horam tertiam assumi debet. medicamentum verò ex aloë bis, térve singulis annis dare his expedit. Vidi autem quandoque puellum (inquit Galenus) neutiquàm hoc tentatum morbo P posteaquam radicem glycysidis (dicit autem pæoniam magnam recentémque) ex collo suspensam gestaret. Insuper agaricum opitulatur comitialibus, idem præstat seseli, spondilij fructus radíxque: aristolochia rotunda ex aqua pota non parùm huc facit, & continua crurum scarificatio.

Pæoniæ radix de collo suspensa.

De iis qui à particula quadam morbum concipiunt.

INVASVRO quidem symptomate, vbi particulam communicare morbum senserint, siue ea fuerit manus, siue pes, fune excipi valenter debet quæ superposita est. Cùm autem remittit, recreare corpus oportet, adurens quoddam medicamentum particulę inducentes, cuiusmodi est lepidium, & diacantharidos dicta similiáque. Ad hæc oxymel Iulianum comitiales vehementer adiuuat, particulatim materiā emolliens

Oxymel Iulianum.

liens. Post omnia commemorata & Theriace, & naturales balineæ locum obtinent. per totum autem vitæ curriculum, cauenda maximè cruditas, cibus antè concoctionem obitam, isque crassi succi, & tarda cibi assumptio, corporis exagitatio, vinum largius, & potus à balneo, sicut comprehensum est, maximè, meracus, prætereà valdè vetusta, crassaque vina, tum acria ex his quæ odore mouent, & caput replent, inconniuens è sublimi conspectus, in balneo mora, & capitis ex sole exustio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Morbus comitialis. *Vide Galenum libro tertio de locis affectis, & Oribasium in octauo, vndè Paulus hæc ad verbum transcripsit, Græci vocant ἀποληψίαν, quæ dictio comprehensionem, retensionem, obturationémque significat. Nam spiritus animales hoc in morbo detinentur, adeò vt in membra corporis distribui nequeant.*

Vel certè aliis quoque. *Græcè est ἤγουν καὶ ἐξ ἀναδόσεως ἑτέρων μορίων, ad verbum sonat: Vel etiam ex aliarum partium distributione, quod est, vel etiam aliis particulis cerebro communicantibus.*

Voluntatis & consilij expers. *στάσις ἀπροαίρετος in Græco codice habetur, quod est: Status qui citra voluntatem & propositum fit, veluti angustia, aut tristitia. Aristoteles distinguit προαίρεσιν ab ἀκουσίῳ. Illa enim fit cum ratione & intelligentia, ἀκούσιον contra. Possis itaque dicere, inuitus corporis & animi status. Galenus libro suprà nominato ait: Dormientes spirant, quamuis nulla alia accedat actio, quæ voluntate & consilio regatur. Item μηκέτι παρακολουθεῖν ἑαυτῷ, quod est: Non amplius constare mente & intelligentia: ad verbum verò sonat, seipsum assequi.*

στάσις ἀπροαίρεσις.

παρακολουθεῖν ἑαυτῷ.

Eorum quæ perceperant. *In Græco duæ tantùm dictiones habentur, τῶν προσεχῶν λήθη. Suidas προσέχεσθαι interpretatur προσοχὴν hoc est, meditationem, perceptionemq́;. Sunt qui malint τῶν προσεχῶν λήθη exponi, propinquorum obliuionem, vel necessariorum.*

Menstruis purgationibus. *Græcè est simpliciter κατὰ τὰς καθάρσεις. mox addit ἢ τὰς κυήσεις, hoc est cùm in vtero habere cœperint. Celsus aptè dixit, In pueris, veneris, in puellis menstruorum initiũ tollit. Paulus hoc pubertatis vocabulo comprehendit. Vide Aphorismum septimum libri quinti, eiusq; commentarium Galeni.*

Si infans adhuc fuerit. *Galenus exiguum quidem, sed elegantem puero comitiali commentarium dicauit: in quo morbi huius omnem curandi methodum & rationem est complexus. Reliquarum ætatum meminit etiam libro tertio de locis affectis.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Manè passum auferetur. *Codex Græcus habet ἐξβάσαντα, pro ἀιράσαντα.*

Sinapismus

Sinapismus. *Nempè vt noxij humores ex alto corpore in extima euocentur, habes autem sinapis oblinendi rationem libro septimo Pauli abundè & eleganter expositam.*

Iam etiam acrium ciborum esus. *Græcè est δριμυφαγίαι. Celsus de eodem morbo verba faciens, acria, inquit, assumat. Marcellus Dioscoridis interpres, malè conuertit vomitionem acrium ciborum esu concitatam.*

Vidi autem quandoque puellum. *Galenus hoc commemorat libro sexto de simplici medicina, vbi de herba Glycyside disputat, vidi inquiens puerum totis octo mensibus, morbo liberum & cùm fortè fortuna radix à collo cecidisset, rursus conflictatum, &c.*

Inuasuro quidem symptomate. *Addidi ad euidentiorem intellectum, communicare morbum: aliàs obscura nimis esset sententia, ἐπειδὰν αἰσθάνωνται μορίου, id est vbi senserint particulam, intelligendum affici, vel à particula morbum excitari.*

ἀποθεραπεύειν.

Cùm autem remitti. *Græcè est ἐν δὲ ἀνέσεσιν ἀποθεραπεύειν. In remissionibus autem apotherapia vti. Est autem ἀποθεραπεύειν corroborare & firmare corpus, nec non vindicare à lassitudine. Sequitur autem omnium exercitationem magnam, ne corpora in lassitudinem incidant. Hic autem post accessionem corpus antè agitatum recreare nonnihil oportet, vel particulam, vndè morbus excitatus est, firmare caustico medicamento, quod calorem in eo excitet, ne amplius in eam humor frigidus, aut superuacuus confluat, & indè ad cerebrum feratur.*

ἀτενίζειν.

Inconniuens è sublimi conspectus. Sic exposui καὶ τὸ ἀτενίζειν ἐξ ὕψους, *quod ad verbum sonat inconniuenter conspicere ex alto. Celsus vertit clarè è Græcis, loci præcipitis conspectus.*

CORNARII.

m *Oportet autem victus rationem non solùm infantibus, sed etiam nutricibus ac lactantibus, prospicere. Græca sic legenda.* χρὴ δὲ τῆς διαίτης μὴ μόνον αὐτῶν τῶν βρεφῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν γαλουχῶν προνοεῖσθαι.

n *Mane passum euacuatum bibendũ præbe. In Græcis pro* κεράσαντα *lege* ἐράσαντα. *hoc modo.* ἕωθεν δὲ ἐράσαντα τὸ γλυκὺ, διδόναι πίνειν. *Significat enim* ἐράσαι, κενῶσαι, *id est euacuare.*

o *Medicamenti huius pondera nimia sunt, nam singularum rerum quæ octo drachmarum pondere sumuntur, scrupulos vel siliquas legendum puto, imo omnino siliquas legendas esse censeo,*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſeo, vt ſit totum medicamenti pondus duarum drachmarum, & ſiliquarum quatuor.

p Ex quo radicis pæoniæ geſtabat magnam ac recentem partem, &c. In Græcis deeſt vox μέρος. *Lege igitur,* ἐξ οὗ τῆς ῥίζης τῆς γλυκυσίδης λέγει δὲ τὴν παιωνίαν, μέγα καὶ πρόσφατον μέρος.

q Et cibi dilationem, & vehementem ad venerem impetum, & multi vini potum, ſubaudi caueant, καὶ τὴν βραδυσιτίαν, καὶ τὴν ἐκμόχλωσιν, τὴν δὲ πολυοινίαν. *Quid* ἐκμοχλώσεως *nomine intelligatur, neſcio: vocémque corruptam eſſe haud dubito. Quare* τὴν ἐκμάχλωσιν *legendum eſſe ſuſpicor, à verbo* ἐκμαχλόω, *quod ſcortor, & ad venerem feror ſignificat. quod verbum etſi inuſitatum ſit, tamen iuſta forma de ſe verbale nomen* ἐκμάχλωσιν *facit, per quod hîc vehemens ad venerem impetus indicatur, vt ſit idem* ἐκμάχλωσις *quod* μαχλοσύνη, *id eſt venus & ſcortatio. Sed hæc coniectura ſit.*

De melancholia. *Cap.* XIIII.

MElancholia mentis quędam alienatio eſt ſine febri, ex melancholico maximè humore naſcens, qui mentem occupauerit: aliàs cerebro ipſo per ſe ægrotante, aliàs totius corporis conſenſu immutato. Tertia verò melancholiæ ſpecies eſt, quam flatulentam, & à præcordiis Hypochondriacam appellant, ob inflammata circa ſtomachum præcordia proueniens, quæ modò auram quandam maligniorem, modò ſubſtantiæ humoris partem ad cerebrum ſurſum tranſmittant. Communia omnium ſigna ſunt, metus, triſtitia, homines auerſantur, alij ſe credunt animalia quædam bruta eſſe, & voces ipſorum imitantur: alij vaſa fictilia, metuúntq; ne rumpantur. adhæc mortem hi expetunt, illi eandem expaueſcunt, nonnulli ſemper rident, nonnulli plorant. Alij verò putant à maiore quadam vi ſe inuadi, & vaticinantur futura, non aliter quàm vates & diuinaculi, quos Græci ἐνθεαστικοὺς propriè nominant. Peculiares autem notæ eorũ ſunt, qui ex totius corporis conſenſu melancholia laborant, gracilis corporis habitus, niger, hirſutus, & ex toto melancholicus, vel natura, vel etiam ex acquiſito per ſollicitudines quaſdam, aut vigilias, aut prauorum ciborum eſus, aut hæmorrhoidum, aut menſtruorũ ſuppreſſionem. At qui ex præcordiis melancholici exiſtunt, eos teſtantur cruditates, acidi ructus, ardor, & ipſorum grauitas, tum quòd præcordia ſurſum conuellantur: interim etiam inflammatione conflictentur. Adhæc quòd incipientibus, deinde maioribus

Melancholia quid.

Melancholia hypochõdriaca.

Signa melãcholiæ primæ.

Numine afflati.

Signa melãcholiæ per conſenſum corporis.

Signa hypochõdriacæ.

effectis melancholica comitentur symptomata. quódq; hæc leuentur concoctione, vel alui excretione, vel multis flatibus, vel vomitu, vel ructu. Cùm autem nullum ex his, aut certè pauca eueniunt melancholica quæ apparent signa cerebrum primariò affici in totum succi contagione melancholici fatentur. Porrò si quando flauæ bilis suprà modum exustæ in nigram fiat mutatio, insaniam, dictam Græcè Manian inferet, ob quam ferarum modo efferantur insani, vt etiam eos qui imprudentius ipsis occurrunt, manu violenter tractent.

Curatio melancholiæ.

Ex primario cerebri affectu. QVI igitur ex primario cerebri affectu melancholici sunt, crebris balneis, victu boni succi & humido curantur, vnà cum decenti animi delectatione, sine alio pręsidio, cùm certè humor qui molestat nondum ob temporis longitudinem excerni contumax est, quando etiam valentiora, magísque varia tentare oportet remedia. Itaque purgentur per initia *Aloës vsus quotidianus.* epithymo, aut aloë. Nam vel pauxillum ex his sumptum quotidie maximè iuuat, & leuiter aluum subducit. vbi verò purgati fuerint, vti dictum est, absinthium propinabitur: *Absinthij potus.* nunc quidem herba ipsa in aqua macerata coctaque duorum cyathorum instar, nunc autem eius succi drachma semissis, cum aqua continuè liquefacta. Aceti quàm acerrimi modicum sorbitioni datur somnum inituro. Iam multa obsonia in id intincta esse conuenit. Præstantius autem fuerit aceto mixtam esse scillam, polium, & tenuem aristolochiam. *Curatio melancholiæ per consensum totius.* At cum morbo quidem incipienti ex totius corporis affectus consortio, vt suprà dictum est, incidis: corpus autem, viribus constat, à sanguinis missione incipiendum est: post hanc, viribus recollectis, inferius purgare conuenit medicamento ex cucurbita syluestri, tum eo quod constat nigro veratro: ac si hæmorrhoidibus, aut mēsibus suppressis malū fuerit concitatū, illas adaperiemus, hos proritabimus. Laudantur etiam facultates, tum quæ vrinæ ciendæ sunt, tum *Curatio melanch. hypochōdriacæ.* quæ per sudores purgant. Sin autem præcordiorum offensioni morbus debetur, & horum habenda erit sollicitudo: ac foueantur ipsa decocto rutæ, anethi, absinthij, pulegij, agni seminis, & fructus lauri perfundendo. Hæc etenim dolores quoque leniunt, & flatus discutiunt oleo incocta, & sic affectæ parti applicata. Cæterùm pręter hæc insint cataplasmatis etiam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

etiam ea quæ flatibus diſcutiendis faciunt. nempe apium, vel aniſum, vel cuminum. Nil mali fuerit, ſi indatur cataplaſmati & cyperus, & iris, & libanotis, quam roſmarinum vocant. Cùm hæc admoues longo tempore per diem & paſto, & ieiuno adhærere ſines. Vbi ademeris, aliud quoddã operimentum ſuper accommodato, lanam ſcilicet latiorem. Cucurbitulis ad flatus digerendos leuibus vtitor: ad dolores verò inflammationéſque cum ſcarificatione. Porrò adhibita curationi diligẽtia, nec ſinapi obliuiſcere, ſed acribus ſmegmatis, & dropacibus ſuper dorſum, ventrémque vti conuenit. Quibus vitium inueterauerit præſentiſſimum eſt remedium, etiam citato per veratrum album vomitu, purgatio. Victus omnibus melancholicis conferet probi ſucci, & mediocriter humectans. Vitãda ſunt, caro bubula, ceruina, lenticula, braſſicæ, cochleæ, vina craſſa, & nigra: breuiter, quæ atram bilem generant. *Atrã bilẽ generantia.*

Curatio inſaniæ.

INSANIENTES conſimilem melancholicis curationem recipiunt. Propriam verò habent, vt caput ipſorum tum roſaceo, tum oxyrhodino perfundatur. Item ex antidoto picra purgabimus, verùm ſanguine prius miſſo: nec non hirudinibus in capite vtemur. Vnicè ipſos iuuat hippomarathri radix, ſeménque eius ex aqua potum. Inſuper Bryoniæ radicis drachma ex aqua quotidie aſſumpta. Sin autem delirantes purgantium medicamentorum potionem renuant, miſceri debent ea neſcientibus ipſis, cibis, nempe buccellis vel ficubus pinguibus, vel palmulis, interdum verò potionibus adiicienda ſunt. Ante omnia verò † aut in lecto vinciendi, ne & ſibi, & iis quibus incidunt mali quippiam inferant: [r] aut geſtandi grabato intra lecticam quandam inſanientibus peculiarem γύργαθον Græci vocant, ex alto penſili. *† contineãtur à ſeruis aliquot, κρατεῖσθωσαν ὑπὸ τινῶν παίδων. Goup.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Melancholia. *Galenus de hac multa libro tertio de locis affectis. Oribaſius eadem libro octauo habet. Cæterùm vno omnes conſenſu dicunt inſaniam, mentem ipſam occupare, nunc cerebro ipſo peculiari vitio laborante, nunc totius corporis affectionem ſimul experiunte.*

Per ſe ægrotante. *Ita interpretatus ſum Græcam dictionem, πρωτοπαθοῦντ@, quaſi primario affectu exponas. Idem verò eſt, per ſe apud idoneos ſcriptores, quòd nimirùm, nullo alterius conſenſu.*

Homines

Homines auerſantur. *Miſanthropia eſt eiuſmodi animi affe-ctio, qua quis in ſolitudine viuere cupiat, vitet hominum conſortia, vt Homerus de Bellerophonte ſcriptum reliquit.*

Qui miſer in campis mœrens errabat Aleis,
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans,

μισανθρωπεῖν. ἀπανθρωπεύεσθαι, διαχειρίζεσθαι.

vt Cicero vertit. Diximus etiam μισανθρωπεῖν, & apud Hippocratem ἀπανθρωπεύεσθαι, hominum conſuetudinem auerſari.

Manu violenter tractent. *Ita expoſui διαχειρίζεσθαι Celſum ſecutus in capite de phrenetide, vbi habet: Alij conſurgunt, & violenter quædam manu faciunt. Non ſum ignarus διαχειρίζεσθαι ab Heſychio exponi φονεύειν, quod eſt occidere, verùm hoc non ſemper contingit. Tractant quidem violenter eos, tum feriendo, tum mordendo, tum alia faciendo.*

θυμηδία.

Qui igitur ex primario. *Hæc ex libro tertio de locis affectis ad finem tranſcripta ſunt. Reddidi πρωτοπάθειαν primarium affectum, qui non ex alterius partis dolentis conſenſu oritur. Ceterùm omnia remedia melancholiæ Galenus loco ſuprà citato enumerat, præter hoc, vnà cum decenti animi delectatione, quæ Græcis dicitur θυμηδία.*

γύργαθον.

Aut geſtandi grabato intra lecticam inſanientibus peculiarem. *Celſus etiam inquit, maximè ſuſpenſi lecti motus. γύργαθον teſte Suida. κλίνη ἐν ᾗ τοὺς παρέτους καὶ δαιμονιώδεις στροβοῦσι.*

CORNARII.

r aut intra ſportam cãcellatim textam concluſi, in lecto ex alto ſuſpenſo in altum attollantur. Græca ſic habent, ἢ ἐωρίσθωσαν ἐν κλινιδίῳ, ἔνδοθεν γυργάθου τινὸς, ἐξ ὕψους ἀπηρταμένῳ. Eſt autem γύργαθον σκεῦος πλεκτόν.

De Incubone, qui Ephialtes Græcè dicitur.

Cap. XV.

Incubonis cauſa.

Incubo grauiorũ morborum nũcius.

EPhialten, qui Latinis Incubo eſt, aliqui à viro dictum aſſerunt, vel inde quòd hoc malo correpti, ceu inſilientem aliquem ſe imaginentur. Themiſon autem decimo epiſtolarum volumine à ſuffocando forte, Pnigalionem appellauit. Conſtituitur id vitij ex crapula, & continua ſtomachi cruditate. Comitatur eo detentos difficilis motus, torpidus in ſomno ſenſus, ſuffocationis imaginatio, & veluti quodam ſuper incidente, oppreſſio, ita vt exclamare nequeant hoc detenti, aut vocem edant nihil ſignificantem. Nonnulli verò etiam audire ſæpe eum qui ſuper ipſos inciderit, ac venerem exigere imaginantur, ſed contractis eos digitis fugere. Cura itaque habenda eſt mali per initia. nam ſi diutius

proroge

prorogetur, continuè per noctem incidens, magnum aliquem morbum nunciat, vt apoplexiam, insaniam, & morbum comitialem, cùm in caput huius vitij causa ferri cœperit. Quæ enim comitiales interdiu, eadem ephialtici dormientes noctu patiuntur. Itaque commodum est sanguinis detractione & purgationibus vniuersum ægri corpus vacuare. Maximè his opitulatur, nigri veratri drachma, cui scammoniæ oboli tres sint adiecti, & nonnulla ex odoratis, anisum, daucum, petroselinum. Iam hiera diacolocynthidos strenuè auxiliatur: est autem ea quæ ad Rufum authorem refertur. Victus porrò sit tenuis, non qui inflationes pariat. Succurrit ipsis & pæoniæ semen. Dandaque continuè sunt potui ex aqua grana eius nigra quindecim contrita. *Incubo nocturno epilepsia.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ephialten. *Hunc affectum appellaui Incubonem secutus Scribonium compositione centesima, vbi inquit: Facit hæc compositio ad suspirium, & ad vocis abscisionem, & subitas præfocationes ex qualibet causa ortas, & ad eos qui sæpius existimantur ab Incubone deludi. Plinius nocturna delubria nominat.* *Incubo.* *Nocturna delubria.*

De Lycaone, vel Lycanthropia. *Cap.* XVI.

QVi Lycanthropia detinentur, noctu domo egressi, lupos in omnibus imitantur, & donec dies illucescat, circa defunctorum monumenta plerunque vagãtur. Hæ comites ipsorum notæ sunt, facies pallida, oculi ad videndum imbecilles & sicci, lingua aridissima, nulla in ore saliua, sitis immodica, tibiæ quòd frequenter impingant exulceratæ, adeò vt sanari nequeant. Tales quidem sunt notæ: speciem verò melancholiæ Lycanthropiam esse existimare conuenit, curandúmque in accessionis tempore, sanguinis ex vena ad animi vsque defectum detractione: item, cibis probi succi æger, & balneis dulcis aquæ sustinendus est. Deinde lactis sero per triduum vsus, etiam hiera diacolocynthidos, bis térue purgabitur. à purgationibus, Theriacam quoque ex viperis assumet, ac alia reliqua in melancholico affectu commemorata. Inuadenti iam morbo asperginibus somnum accersere conuenit, in id efficacibus. vbi somnus accesserit, nares opio illinuntur. *Lycanthropiæ signa.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Qui lycanthropia detinentur. *Hic morbus apud Latinos nomen nullum habet, si ad verbum interpreteris, Lycanthropi sonat*

lupini homines, hoc est, qui lupos imitantur. Auicenna integrum caput de Cutubut hinc transcripsit.

ἀλγανὶς. Oculi ad videndum imbecilles. *Græcè est, ὁρῶσιν ἀλγανὲς, quod sonat, vident imbecillè. Nam ἀλγανὲς idem quod ἀσθενὲς. Auicenna: Oculi ipsorum sunt debiles & submersi.*

De amantibus, *Cap.* XVII.

Amãtium signa. AMores cerebri affectibus annumerare cùm sint quædam curę, haud fuerit absurdum. Cura verò affectus est animi, ratiocinatione in motu laborioso occupata. Hæ sequaces amantium sunt notæ. Oculi concaui non illacrymant, sed tanquam voluptate pleni apparent, continens palpebrarum motus, & cùm reliquæ corporis partes non collabantur soli hi amantibus concidunt. Pulsus ipsorum propriè nullus est, vt quidam opinati sunt, verùm, qualis eorum deprehenditur, qui cura conficiuntur. Cùm verò id quod amatur in mentem ipsis vel auditu, vel visu, & præsertim repentè venerit, tunc pulsum animo turbato contingit immutari, neque naturalem æqualitatem, neque ordinem retinere. Hos igitur & tristes, & vigiliis torsos, nonnulli qui dispositionem ignorarent, balnei abstinentia, solitudine & tenui victu consumpserunt, in quibus sapientiores cùm amantem deprehendunt, ad balnea, compotationem, gestationem, ludos, fabulásq; animum abducunt. nonnullis metum incutere conuenit. Nam qui amori semper indulgent, iis difficulter abigi potest affectio. Quidam igitur obiurgandi sunt, pro ratione vitæ quam singuli delegerint. In vniuersum mens ad alias curas abducenda est.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Amores. *Barbari vocant, amor ereos, quasi dicas, amor amoris. Nam ἔρως Græcis amor appellatur. Auicenna iisci nuncupat. ex Paulo multa transcripsit. Habet autem diuersum de oculis, &* *Nota.* *sunt, inquiens, omnia membra arefacta, præter oculos. Paulus refert: Et quum reliquæ corporis partes non collabantur, soli hi amantibus concidunt.*

Pulsus propriè nullus. *Vide Galenum in libello περὶ προγινώσκειν, vbi se mulieris amorem ex pulsu deprehendisse testatur.*

ἀλυσία. Balnei abstinentia. *Oroscius legit pro ἀλυσίαις, hoc est balneorum abstinentiis, ἀλουσίαις, hoc est, vinculis vt exponit: quasi amãtes in vincula sint coniiciendi. At sequens sententia Pauli facit, vt ἀλυσίαις legendum censeam. Nam prudentiores inquit, ad balnea,*

compota

compotationémque eos ducendos præceperunt. Tu autem candide lector, vtram malis scripturam sequere. Nam haud ita multùm refert.

De Apoplexia & Hemiplagia, vel Paralysi. *Cap.* XVIII.

QVando commune quidem neruorum principium affectum est, eoque omnes corporis particulæ motum simul & sensum amiserunt, Apoplexia morbus appellatur, ita vt pariter principis animæ functiones sint oblesæ. Sin autem in altera capitis parte obstructio fuerit oborta, Hemiplagia & Paralysis nominatur. Si verò vnam quandam particulam talis noxa occupauerit, illius affectio particulæ dicetur. Quippe Hippocrates memoriæ prodit, apoplecton, hoc est resolutum ipsi crus euaserat. Seruatur itaque in Apoplectis modica quædam respiratio, quæ si permultum à naturali functione recesserit, maximam esse affectionem putabis: si paululum, exiguam. Deterrima verò est respiratio, cùm intermittitur, vel etiam vbi magna cum violentia trahitur. *Apoplexia magna, parua, maxima.* Origo vitij est ex frigidiore pituita, quæ principalissimos cerebri ventriculos vniuerse & subitò repleat. *Apoplexiæ causa.* Sin autem spinalis medullæ principium quandoque totum huic conflictatur malo, omnes faciei subiectæ partes resoluuntur, ipsa manente incolumi, eò quòd sensum motúmque partes quæ ibidem habentur à cerebro excipiant. Si dimidia ipsius regio infestatur illarum partium resolutio, quæ dicitur Paraplagia, constituitur. *Paraplagia* Si odoratus vitiatus fuerit, vel ad priores cerebri ventriculos intemperiem expertos, vel ad meatus ossium quæ à percolando Ethmoide dicuntur, obstructos, talis referetur affectio. Itaque iacent Apoplecti, voce intermortua, sensus motúsque expertes, citra febrem. *Signa apoplexiæ Diagnostica, Prognostica.* Præcedit hoc mali, capitis subitus, acutúsque dolor, venarum circa guttur extantium, Sphagitidas Græci vocãt, toruli eleuantur, tenebræ oculis offunduntur: itémq; splendores eisdem oboriuntur, & extremarum partium sine ratione algores, totius corporis palpitatio, difficilis motus, & dentium inter dormiendum stridores, vrina veluti æruginosa, atra, modica, & farinæ crassiori similia subsidentia quædam refert. Accidit autem hic affectus circa ætatem senilem temperaturis pituitosioribus, victúque tali vsis. At si iuuenes, & per æstatem infestet, magnam necessitatem fatetur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Curatio.

APOPLEXIAE morbus, nequaquam, aut rarò curatur, vt qui mortem minetur præcipitem. Si verò etiam discussa fuerit, plurimùm cum partis cuiusdam corporis resolutione discedit. Qui igitur quoquo modo curationem recipiunt, iis statim sanguis ex vena detrahendus est, & sicubi remissionem quandam habuerint, [s] detrahere conuenit eadem die, aut sequenti: aluum autem acri clystere ex muria & melle contemperatis ducere. Dein oleo copiosiore sulfurato totum corpus perungere, capútq; chamæmelino, vel anethino oleo, in quo spondylium decoctum sit, vel calamintha, mulsáque instillatur. & ea quæ odore mouent, naribus admouentur, vti opopanax, vel sagapenum, & galbanum, vel castoreum. Oportet autem & ori per vim aperto digitum, vel pinnam oleo madefactam inserere, vt ea quæ ipsi inhærescunt, eiiciantur. Cæterùm sedes etiam iis quæ flatus educunt perungenda est: mulsa vel oxymel potioni dabitur. Quinetiam apophlegmatismis ex thymo, vel origano cum aceto decoctis vtemur. Vbi morbus se remiserit, cibus mollis, distribui facilis, & succulentus assumetur. Si vox nōdum redit, & vires permittunt, cucurbitulæ occipitio cum scarificatione defigentur. si fieri possit etiam præcordiis. deinde gestabuntur ægri curru, aut lectica, aut lecto pensili. assumi etiam debent crebrius quæ sternutamenta excitant, & apophlegmatismi. Vbi quatuordecim dies morbus excessit, ad reliquas gestationes ducentur. Cæterùm sermonis etiam sollicitudo habenda est. vetus apomeli cum micis panis, vel halica dabitur: mox pauxillum ex hiera. Post vigesimum primum diem balneo ægroti credentur. † Vinum tenerum calente aqua temperatum potui exhibebitur: ac reliquo tempore vires balneis & vnctionibus reficiendæ sunt. degent autem ægri in locis si fieri potest, mari vicinis.

Vocis priuatio.

† vinū vetus, οἶνον παλαιόν. Goup.

Curatio resolutionis, quæ Paresis dicitur.

AT si principis animæ functionibus liberis, omnium particularum aut quarundam remissio acciderit, etiam hic qui molestat humor, qualiscunque ille fuerit, euacuari debet. Mox hiera, cui castorei quoque pars sit adiecta, dabitur: per initia drachma semissis, cum tantillo mellis, & aqua calente soluta, vel per se, piperis quoq; dimidio scrupuli addito. Quatuor deinde diebus interpositis integra drachma assumetur, dehinc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

dehinc vna & semissis, posteà duæ, atque tres. Rursus totidem diebus interpositis quatuor drachmæ, si ægri vires sustinent, offerentur, mellis adiecto cochleario. Particulis autem, medicamenta quædam discutientia, & ea quæ cutem possunt cruentare, imponuntur: addendo simul castoreum, aut piper, aut pyrethrum, aut cachry, aut euphorbium. Prodest etiam eis oleum rutaceum, vel sicyonium, vel vetus superfundere. Cibi conueniunt frumentacei, sorbiles, vel alioqui ad concoctionem expediti: nec recrementicij. Cucurbitulæ remissis partibus agglutinantur, si multæ fuerint, distinctim, si paucæ, vni: post cucurbitulas delinuntur medicamenta ex pice, vel resina, vel manna. [t] optimè autem facit cum artemisia simul incocta calamintha, & cunyla, & nitrum ex aqua modica, quæ inter coquendum absumatur. Aluus iterum subducatur ex aloë, vel polypodio, vel scammonia, vel ex pulte diacolocynthidos. vnctioni verò accommodata λιπάσματα Græci à pinguitudine appellant. huiusmodi habetur vetus oleum, in quo scilla quadraginta diebus sub sole intabuerit. Si huius copia non est, duas scillæ vncias in oleo coquito, illinitóque, vel cachry similiter præparatum: miscenda verò & ceræ vncia, ne illita diffluant. At si galbani, castorij, euphorbij, adarce, & nitri singulorũ vnciam semissem acceperit, multò erit medicacius. appositu etiam conuenit ranunculus herba incocta oleo, in quo per insolatum intabescat. Potiones erunt castorei circiter drachma: opopanacis succus fabæ instar deglutitus. Mirificè facit etiam sagapenon ad erui magnitudinem, ex mulsa, & castoreum cum opopanace. item liquoris cyrenaici milij instar. Auxiliatur & antidotum ex triplici pipere, quod dyatrion pipereõ dicitur Græcis. Vtemur etiã acopis calefacientibus, & apophlegmatismis. Post diem quartumdecimum solidioribus vti cibis expedit, & auxilio multùm proficiente, in balneum deducere. A trigesimo dropacem adferre conuenit, & balineis committere: reliquo tempore sinapi cataplasmatis modo obducere, in quibus & motus & sensus periit: attendentes ne ideo quod non sentiunt magis quàm par est vrantur. In iis autem qui sensus compotes sunt, cutis ruborem duntaxat oportet excitare, post tumorem factum ad lauacrum mittere, & mollibus ceratis medicari. Vomitus à cœna conueniet, & is qui radiculis assumptis cietur: item gestationes sella,

aut lectica, aut vehiculo posteà ducentur ad balnea naturalia. Victus siccior vtilis est, potio modica, & frictio. cibos igitur siccos esse debent, sitim quantam possunt sustinentes.

De iis qui laxatione, aut distentione resoluti sunt.

QVONIAM resolutæ partes vel conuelluntur, vel laxantur, idque vel à repletione, vel inanitione, attendendum rursus est, partim etiam sanguinem detrahi debere, partim non. Deinde in relaxatis quidem membris adstringentia, iis quæ laxant miscere, & frictionem intensam moliri conuenit. In contrariis, laxantibus duntaxat vtendum, frictione simul molli adhibita. oleo in relaxatis nitri paulùm & fæculæ con tritum adiiciatur. fotus erunt ex aqua vehementer calida, & potissimum marina, in qua decoctæ sint [u] lauri, vel viticis germina, vel sampsuchus, vel aliquid huiusmodi. Si autem æstas fuerit etiam natationes in mari: rubores autem in cute excitati his maximè conferunt. Itáque cedantur etiam particulæ ferulis, vel vrticæ ramis. Quod si perseueret resolutio, carnem quæ intra articulos resoluta est, attractam ferris oportet candentibus exiguis tenuibúsque transmissis adurere. Contractis autem membris dropacem continuè superiicere commodum est.

De resolutione quæ vnamquanque particulam obsedit.

Ex nerui diuisione resolutio incurabilis. QVAE à nerui diuisione oritur particularum resolutio, insanabilis est: quæ verò ab intemperie, vel humore quodã contrahitur, commune quidem ex remediis commemoratis præsidium recipit. sunt autem peculiaria quædam singulis ipsorum dicata, quæ subiungemus. *Canina cõuulsio.* In iis igitur qui canum more conuelluntur, [x] æqualiter in oppositum capistro appellato deduces. Profuerit etiam sanguinis detractio, ex vasis linguæ subiectis: item cucurbitulæ priori vertebræ defixæ, tum apophlegmatismi, & per narium clysterem facta purgatio. Sciẽdum itaque est non eam maxillam quę peruersa esse apparet, sed oppositam resolutione infestari. *Gutturis resolutio.* Gutture autem resoluto, cucurbitulas mento agglutinabis, perungésq; medicamentis ex castoreo, sagapeno, & liquore parthico. auxiliatur etiam gargarizatio ex acribus. *Linguæ.* Vbi lingua resoluta fuerit, venæ ipsius incidendæ sunt, cucurbitulæ mẽto admouendæ & apophlegmatismis ex sinapi vtendũ est, & linguæ exercitiis. *Instrumentorum vocis* Si vocis instrumenta resoluta sunt, thoraci præsidia adhibenda sunt, spiritus retentione, & vociferatu vtendum. [y] *Superci. & palpeb.* In

In superciliis autem palpebrarum inunctiones similiter prosunt, iam & sutura proficit. Vesica verò resoluta siue vrina impediatur, siue præter voluntatē excernatur, inferiori ventris ab vmbelico regioni,& ei quæ scrotum & anum intercedit medicamenta applicanda sunt:sedi autem immittendum est oleum rutaceum, vel sicyonium cum butyro, castoreo, galbano,vel opopanace,vel liquore silphij:vesicę porrò hęc per colem transmissa valdè profecerunt,vel sola etiam suffecerunt:ex centaureo autem, & colocynthide cum sicyonio clysteres etiam intestinis vtiles sunt. Benefaciunt & medicamina vrinam scientia potui data,& castoreum consimiliter. In primis iis, qui nihil vrinæ reddunt, per rectos siphones, quos Catheteras dicunt,in vesicam medicamina infundentur.Præterea laxantibus insidebunt, & eisdem cataplasmatis forma oblinentur. Qui præter voluntatem vrinam excernunt,corroborantibus auxiliis astringendi sunt, cibis siccis, potione frigida vtentur: vbi se recolligunt, summæ cutis ad ruborem vsque exasperatione,& lauacris spontè prouenientibus frigidis vtentur. Eos autem qui resolutionem experti sunt ob spinæ vulnus, aut casum, aut vertebræ luxationem, superuenientibus,quæ mortem fatentur symptomatis,nulla medicina periculo subtrahit.Quòd si coles resolutus fuerit, iis quæ in vesica dixi vtendum, in eisdem partibus & lumbis:item quæ intendendi vim habent,vsurpabimus.non conuenit autem lac, caseus,& reliqua bellaria,lactucæ, aliáque olera. Longanone vero soluto, in quo nonnunquàm citra voluntatem stercus erumpit, nonnunquàm cohibetur iisdem vti par est: interim hæc ab inferioribus partibus clystere demitti: aliàs astringentia, vt cupressi decoctum, lentisci, rubi :aliàs laxantia, vt adipem suillum, & anserinum, vitulinúmque, & oleum : interdum rodentia, qualis est muria,vel cucurbitæ Syluestris, vel similium decoctum.Neque enim quicquàm sic motum promouet,veluti varia agitatio. At si frigus prehenderit, etiam ex euphorbio acopon oleo dilutum per inferiora inditur. Artus autem resolutionem experti, cum communi curationę flectantur, perfricentur,extendantúrque, in modum prædictum.Nam in frictione spei plurimum consistit.

Vesicæ. *Spinæ solutio.* *Colis.* *Recti intestini.* *Artuum.*

De resolutione ob colicum dolorem contracta.

NOSTRA ætate colicus quidam dolor incruduit:ex quo

præsertim superstites futuros consummata artuum motus priuatio comitabatur: tactus sensu, vt videbatur, incolumi seruato, ceu Critica quadam ex alto oborta transmutatione, vndè motus plerisque spatio temporis spontè rediit. Qui verò difficiliores curatu extitêre, etiam simplicioribus ex prædictis inunctionibus leuati sunt. præcipuè autem efficacia sunt experti, acopon ex populo nigra confectum: item quod abiete constat. Sed quæ roborandi vim obtinent, ac modicè refrigerant, multis præclarè opitulata sunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quando commune quidem. *Ex tertio Galeni libro de locis affectis, & deinde ex octauo Oribasij hæc collecta sunt. Galenus autem non meminit dictionis, Hemiplagias, quæ idem signat quòd paralysis. Ad verbum si interpreteris, sonat semiplexia, hoc est in dimidia parte percussio. Nam verbum πλήττω, vnde apoplexia, & hemiplagia deriuantur, ferio, percutio apud nos significat: vndè non omnino malè tali percussos affectu, attonitos Celsus nominat, quorum scilicet, & mens, & corpus stupet.*

ἡμιπλαγία.

Commune neruorum principium. *Cerebrum omnium neruorum tam sensilium, quàm mouentium fons & origo existit. Medulla verò secundario neruorum mouentium principium dicitur. Nam & ipsa à cerebro propagatur. At in hoc affectu primùm anteriores ventriculi, deinde medius, postremò ij qui in cerebello habentur, obturantur adeò, vt ne pauxillum quidem spiritus animalis ad medullæ spinalis neruos deriuetur. Vndè sensus, motusq; intercidat, aboleaturq; necesse est.*

Quomodo fiat apoplexia.

Ita vt pariter principis animæ. *Tres sunt secundum Platonis, Aristotelis, & Galeni sententiam in humano corpore animæ species. Vna θυμοειδὴς, altera ἐπιθυμητικὴ, tertia ἡγεμονοῦσα, vel in neutro genere τὸ θυμοειδὲς, τὸ ἐπιθυμητικὸν, τὸ ἡγεμονοῦν, ἢ λογιστικὸν, ἢ λογιζόμενον. Prima in corde sedem ac domicilium habet. Secunda in iocinore. Tertia quæ aliarum dux & princeps est, in cerebro. Meritò igitur ea impeditur, ventriculis omnibus obstructis, præsertim medio, vbi ratiocinatio consistere dicitur.*

Sin autem in altera. *Hoc est, si alterius partis cerebri tantùm, sinus, aut ventriculi, aut quomodocunque appellare velis, impediti, obstructiq; fuerint.*

Voce inter mortua. *Græcè est ἄναυδοι, quod ad verbum sonat, sine voce, vt apud Hippocratem ἀναύδης. At Galenus interpretatur, ἀλόγως, quod est sine sermone. Nam αὐδὴ etiam λόγος dicitur.*

αὐδή.

tur. Intellige igitur voce intermortua, pro sermonem edere non valentes: quippè omnes nerui, tum sermonis, tum aliarum actionum duces, spiritu animali sunt destituti.

Toruli eleuantur. *Hoc est, ipsæ venæ attolluntur, quod capitis repletionem testatur. Græcè est τῶν σφαγιτίδων ἔπαρμα.*

Ipsi inhærescunt. *Haud scio cur ἐγκείμενα molesta verterit Oroscius ἐγκεῖμαι enim ab ἐν & κεῖμαι venit. Nec pituita solùm ori molesta est. Imò non adeò molesta est iis quibus sensus omnino periit. Rectius igitur quæ inhærent, aut eò decumbunt ex capite, auferantur.*

Cibus mollis, distribui facilis. *In codice Græco habetur παραληψόμεθα τὴν ἁπαλὴν καὶ εὐδιοίκητον, καὶ χυλώδη τροφὴν, quod est. Assumemus tenerum, & distribui facilè, & succulentum nutrimentum. Celsus libro tertio de morbo comitiali inquit: Neque sorbitiones autem his, aliiq; molles, & faciles cibi, &c. At per χυλώδη quod nos reddidimus succulentum, intelligit cibum ex cremore, vel ptisanæ, vel chondri, vel alterius frumenti. Nam χυλὸς cremorem significat, qui in sorbitionibus dari solet.* χυλώδης τροφή.

Vnctioni vero accommodata. *λιπάσματά τι σύγχειστα τοιαῦτα. In Græco exemplari est, quod Celsus expressisse videtur: Vnctione verò, inquiens, aptissimum est vetus oleum. Ad verbum sonat Græcè, pinguedines quæ illini queant, huiusmodi sunt.*

In quo scilla intabescit. *Græcè est ἐνταριχεύεσθαι verbum, quod signat propriè ægros abstinentia immoderata excitare. Ita scilla in Sole eliquescit, consumiturq;. Celsus etiam dicit: In quo scilla intabescit.* ἐνταριχεύεσθαι.

Attendentes. *Malè in codicibus Græcis legitur προέχοντας, pro προσέχοντας, hoc est aduertentes. Deinde in eadem sententia: διὰ τὸ μὴ συναισθάνεσθαι εἰ μὴ ὑπερ καυθῶσιν pro διὰ τὸ μὴ συναισθάνεσθαι μὴ ὑπερβιασθῶσιν. Quo in loco Oroscius malè vertit ὑπερβιασθῶσιν, ne vehementer vrantur: cum Paulus velit vehementer quidem, sed non nimium, non supra modum, nec magis quàm conuenit.*

Cutis ruborem. *Sic interpretor τοὺς φοινιγμοὺς, Celsus habet: Prodest etiam torpentis membri summam cutem exasperasse, vel vrticis cesam, vel imposito sinapi, sic vt vbi rubere cœperit corpus, hæc remoueantur.* φοινιγμοί.

Feculæ. *Græcè est φέκλης quæ fex combusta dicitur. Gal. lib. I. de compositione medicamentorum secundum locos ad Achoras inquit, τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης, ἣν ῥωμαῖοι φέκλην καλοῦσιν. Latina itaque dictio est fecula, quam Græci imitantes φέκλην nominant.*

Largus etiam utitur pro fece vini combusta.

Canina cōuulsio. Canum more conuelluntur. *Verbum è verbo reddidi. Largus autem interpretatur quid sit spasmus caninus, his verbis: Facit ad κυνικὸν σπασμὸν, cum in vtramlibet partem deprauata est facies. Celsus libro quarto habet: Circa faciem verò morbus innascitur, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta febri est, os cum motu quodam peruertitur, ideóque nihil aliud est, quàm distentio oris.*

ῥινεγχύτης. Per narium clysterem. *Græcè est διὰ ῥινεγχύτου, hoc est ad verbum per narium infundibulum, per quod medicamenta in nares infunduntur. Quemadmodùm ὠτεγχύτης, clyster auricularius, & μητρεγχύτης vterinus. Celsus libro quarto, capite secundo, ferè eadem.*

καθετῆρ. Per rectos siphones. *Sic videtur Galenus significare, qui καθετῆρας lib. 5. Methodi εὐθυτρήτους, quasi recto foramine præditos canales interpretatur.*

Lentisci. *Malè in vtroque exemplari habetur σχοίνου, quod est iunci odorati, pro σχίνου: nam astringentia in hoc morbo requiruntur.*

Vitulinúmque & oleum. *In Græco codice deest particula καὶ. Nam habetur tantùm, στέαρ ὕειον, καὶ χήνειον καὶ μολόχινον ἔλαιον. Cum sit legendum: μόσχειον, καὶ ἔλαιον in fine. Nam molochinum oleum nullum dicitur.*

Cum communi curatione. *Hoc est præter communem resolutorum curationem, quæ medicamentis extrinsecus adhibitis, aliisq; absoluitur, etiam hæc quæ sequuntur, facies.*

Nostra ætate. *Quod Paulus suo tempore accidisse in morbo colico commemorat, nos quoq; nostra ætate frequenter videmus. Nempè ex magno, diuturnoq; colico cruciatu artuum resolutionem, præsertim brachiorum: quanquàm & crurum imbecillitas summa adfuerit. Iam ex febri quæ humoribus ad intestina confluentibus, ibiq; dolorem vehementem excitantibus finita fuerit, secuta est artuum resolutio: quod nuper in Canonico quodam, sed non iuxta regulam viuente, sum expertus.*

CORNARII.

s *Repetita sectione detrahere sanguinem, &c.*

t *Optimè autem facit artemisia simul cocta, & calamintha, &c.*

u *Lauri baccæ, &c.*

x *Maxillam in contrariam partem per capistri deligaturam reduces. Græca sic restituenda. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν κυνικῶν σπασμῶν, ὑπὸ-*

δεσις

δίοις εἰς τὰ αὐλητικά μενα παράγουσα διὰ φορβίας ὡς προσαγορευομένης ἁρμόσει. Est autem propriè φορβία περιστόμιον, καπίστριον, dictum ἀπὸ τοῦ φέρειν βία. Vnde etiam capistrum Latinis à capiendo dictum.

y *At in superciliorum aut palbebrarum resolutione vnctiones similiter prosunt. Ad finem verò etiam futura sursum versus. Legito Græcè ἐπὶ δὲ τῶν ὀφρύων ἢ βλεφάρων.*

De conuulsionibus. *Cap.* XIX.

POstquàm de resolutione tractauerimus, proximum est, vt de conuulsionibus agamus, quoniam neruorum vterque affectus est: quare etiam de tremoribus dehinc dicetur. Cùm igitur statim ab initio, vel non multò post morbi principia exorientes conuulsiones longius prorogantur, ex repletione ducunt originem. Vbi verò sudores largos, aut vomitum, aut deiectiones, aut sanguinis profluuia, aut vigilias aut famem, aut motus, tum multos, tum vehementes subsequuntur, inanitioni feruntur acceptæ. Et cùm ex sanis alicui repentina superuenit conuulsio, ob repletionem eam fieri necesse est. At si vniuersum corpus, neruíque ex febribus perardentibus inaruerint, ac deinde ob siccitatem conuellantur, maximum sanè hoc malum est, & propemodum insanabile. Primùm itaque partes quæ contrahuntur, valenter vinciendę sunt, & inordinatis resistendum motibus, oleo perfricare oportet rutaceo, aut sicyonio, aut veteri, aut quodam ex hoc genere: tum aquam mulsam potui præbere. Eos autem qui ex inanitione conuelluntur, oleo, vel hydrelæo calido fouere competit, si nihil prohibet etiam ad lauacrum deducere, temperatóque solio vti, cum oleo & frictione lenissima. Nutriendi sunt sorbitionibus ex chondro & halica, vinóque tenui & quod facilè distribui possit, aquoso, nisi febris adfuerit: tunc enim ptisanæ cremor vtilis erit, somnúmque accersemus. Iam vero ex plenitudine, aut inflammatione contractas conuulsiones curabis, si copiam euacues, inflammationem verò propriis ipsi præsidiis discutias. fit etiam conuulsio, cùm vomentes vehementius turbantur. Succurrit autem conuulsis acanthij radix, spinæ albæ, & ægyptiæ semen epotum: nonnulli centaurei tenuis succum potui exhibent, cum repletio conuulsionem parit. Atqui non modo potui dato castoreum, sed etiam à foris cuti vnà cum sicyonio illinito. Si verò malum hoc modo nō finiatur, cucurbitulas cum scarificatione admouere prodest: si

Conuulsio, ex repletione.

Ex inanitione.

Curatio cōuulsionis ex repletione.

Ex inanitione.

Conuulsio ex vomitu.

crura contrahantur, coxis, & postremæ vertebræ: si manus conuellantur, etiam dorso & primæ ipsius vertebræ, tum ei quæ humeros superiacet. In vniuersum corpore ab affectu immuni, si labrum, aut palpebra, aut lingua contrahatur, graue symptoma existimandum est, quod maxima inuehat pericula, licet exiguæ partes affectæ videantur. In his itaque sanguinis ex occipitio, & primis vertebris detractio rectè adhibebitur.

De tetano eiúsque differentiis. *Cap.* XX.

TEtanus, cum & ipse conuulsio quædam sit, procreatur musculis corporis, & præsertim spinæ, à frigido humore intus & foris infixo ceu congelatis: ideóq; hoc malo occupati, flectere sese nequeunt. Verùm cùm particulæ corporis in anteriora tenduntur, affectus nominatur Emprosthotonos: cùm in posteriora, Opisthotonos: cùm in alterutram partem æquali robore intenduntur, Tetanus appellatur. Pelops hæc vitia tensionem vocat, & contensionem musculorum ceruicis, neruorúmque, per quos caput inclinat, renuit & circumuoluitur. At si circa posteriores ceruicis musculos malum consistat, Opisthotonos ex accidente: si circa priores, Emprosthotonos: si vtrinque, Tetanus nuncupatur. Causam tribuit musculis repletis spiritu, & aëre crasso, nebulosóque: quem impensè frigidum, & concretum, cóque ad motum contumacem affirmat, [z] vndè etiam sicca potius quàm humida fomenta malo prehensis conuenire. Hæc quidem Tetani differentiæ sunt. Curatio autem in his cùm communis quædam sit, non euariat. Optimum itaque præsidium ipsis est febris, quæ per initia non fuerit, superueniens. Notæ horum sunt, angusta respiratio, pulsus rarus & exiguus, nonnunquàm & risus ipsis sardonius oboritur, rubet facies, oculi magis intumescunt, adhæc aut non vrinam reddunt, aut aquæ similem, aut cruentam, cum bullis quibusdam: item aluus siccescit, vigiliæ magis vrgent, crebróque à conuulsionibus periculum est ne lecto ęgri excidant, quinetiam singultire incipiunt: indoléntque, alij capite, alij clauiculis, & lumbis, quidam ipsorum subtremuli quoque euadunt. Porrò facit affectum (quamuis rarò) lassitudo, humi dormitio, ponderis eleuatio, casus, vulnus, ardor, ictus, & alia quæ eandem neruis offensam inferre possunt. Curatur, quo modo conuulsiones ob inanitionem generatæ, solent.

Emprosthotonos. *Opisthotonos.* *Tetanus.* *Signa.*

Cura

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Curatio Tetanorum.

QVIBVS ceruix recta intenditur, initio ſanguis detrahendus eſt, partes lanis oleo madidis ſicyonio, caſtoreoque, cum veteri contegendæ, aut veſicam quoque latam calido oleo repletam, tendinibus ſuperimponere oportet, & cucurbitulas admouere, cum lancinatu. Leues enim noxam quoque inferunt, item ceruicibus nonnunquam cucurbitulæ defigentur, & vtrique ſpinæ parti, adhæc pectori, quà eſt muſculoſius, & præcordiis: interim veſicæ regioni, & renum. Porrò liberaliter ſanguinem auferre conuenit, modò non vniuerſim id fiat, ſed particulatim & per vices. Sudores lanis oleo madentibus abſtergere, ne imprudentes refrigeſcant. Quòd ſi Tetanus in vetuſtatem inciderit, in oleum bis quotidie deſcendere confert, nō tamen diutius immorari: quippe in oleum deſcenſus, maximè vires conuellit. *Balneum olei.* [a] Potus erit hydromeli ſpiſſius ad dimidias decoctum. Qui robuſti ſunt, panacis liquoris drachmam bibent: ſin minus, tres obolos, vel minimum, obolum. At ſi quis ipſum ceu ſtomacho inimicum habeat ſuſpectum, ammoniacum quoque exhibeatur, vel liquoris cyreniaci inſtar erui diſcocto melli circumlitum deuoretur, & laſerpicij radicis duo cochlearia, tribus mulſæ cyathis inſperſa, vel ipſius decoctum exhibentur, vel myrrhæ drachma ex mulſa, hyſſopiq; decocto: ſed omnium ſecuriſſimum expeditiſſimúmque eſt duo, triáue caſtorei cochlearia, partita ipſius quantitate, & per vices data. Non enim offendet etiamſi ſecundum cibum ex eo quid exhibeas. Potus verò ipſe præter alia tum paulatim, tum modicè aſſumetur. Nam dum ægrè potionem tranſmittunt, in nares ipſam propellunt, vnde vehementer turbati, ad conuulſionem prouocantur. Sedes oleo rutaceo cum opopanace perungi debet, quod ab inferioribus quoque partibus iniicitur. frigidæ ſuperfuſionem, cùm ſit (quemadmodum ait Hippocrates) maximè temeraria, † eoque poſteris, credo, vituperata, & nos damnamus, deuitamúſque. Vnguentum hoc conuenit, nardi ſextarius, ceræ vnciæ duæ, folij amomi, ſtyracis, maſtiches, ſingulorum vncia: caſtorei, adarcæ, euphorbij, piperis, ſingulorum vncia: ſpicæ nardi, opobalſami, ſingulorum tantundem.

† frigidæ affuſionem (quēadmodū ait Hippocr.) cùm maximè temeraria ſit, & ob id à poſteris prætermiſſa vitamus: ex veteri cod. Goup.

Potio Opiſthotonicis accommoda.

PANACIS radicis, piperis albi, coſti, myrrhæ, papaueris

lacrymæ, ſingulorum pares portiones, exhibentur cicerculæ modo ſomnum capturis: benefacit etiam orthopnœicis. Porrò victus erit tenuis, qui expeditè diſtribuatur, & recrementis omnino vacet.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cùm particulæ corporis in anteriora. *Hoc Celſus paucis comprehendit: Cùm mentum inquiens, pectori annectitur, Emproſthotonos: cum ſcapulis Opiſthotonos: cùm rectam & immobilem ceruicem intendit, Tetanus dicitur.*

Optimum itaque præſidium. *Hippocr. lib. 4. Aphoriſm. ſectione 57. Qui conuulſione, aut diſtentione neruorum tenentur, febri ſuperueniente liberantur.*

Riſus Sardonius. Nonnunquam & riſus ipſis Sardonius oboritur. *Dioſcorides lib. 6. ſardoniam ranunculi genus eſſe teſtatur, quæ veſcentibus mentem adimat, & quadam neruorum diſtentione, dehiſcere in rictus ora cogat, ita vt imaginem ridentium præbeant.*

Cucurbitulas admouere cum lancinatu. *Græcè eſt,* μετὰ ἀμυχῶν*, quod ſonat, cum vibicibus excitatis. Sic intelligo hoc loco lancinatum ſcalpelli.*

Abſtergere, ne imprudentes. μὴ λάθωσιν ψύξαντες*, quod ad verbum ſonat, ne lateant refrigerantes, hoc eſt, ne imprudentes, neſcij, ac non aduertentes, refrigerent particulas.*

Hydromeli ſpiſſius. *Sic expoſui* ὑδρόμελι λιπαρὸν*, hoc eſt ad verbum, hydromel pingue. At nulla pinguitudo in eo habetur. Sit itaque* λιπαρὸν *ad pinguetudinis craßitiem incoctum. Nam ad dimidias coqui præcipit.*

Et laſerpicij radicis. *Neſcio cur hîc Oroſcius ſuccum laſerpicij intelligi velit, cùm apud Galenum Dioſcoridémque ipſum, vbi liquoris mentionem facit,* ὀπὸς *ponitur. Adeoq; in opiſthotonicis. At radicem tum in puluerem redactam, tum decoctam ſæpe & in his, & in aliis affectibus dari legimus, vt planè non ſit, quòd ipſe in hoc loco verſionem noſtram reprehendat. Quin potius in exemplari Græco legendum putet* ἐμπασθέντα *pro* ἐμπλασθέντα *&* ἀφέψημα αὐτῆς *pro* ἀφεψήματι*, vt ſit decoctum ipſius radicis. Quid enim eſt, ſilphij radicis cochlearia duo, aquæ mulſæ cyathis tribus inſperſa, vel decocto ipſius dari? Quorſum referri debet, decocto? ad mulſam ne? quæ iam cocta eſt, quantum opus eſt. Itaque ad radicem magis competit. Ea enim vel pulueris modo inſperſa, vel decocta exhiberi poteſt.*

Myrrhæ drachma ex mulſa, hyſſopique decocto. *Hîc rurſus codex Græcus deprauatus eſt, habet enim* ἢ σμύρνης < .α. μελικράτῳ

κρατῳ ὑσσώπῳ τε ἀφέψημα. *Cùm nimirùm legendum ſit, ἢ σμύρνης ζ.α. σὺν μελικράτῳ, ὑσσώπου τε ἀφεψήματι.*

Nardi. *Dictum eſt pro nardini, vt apud Celſum & Scribonium aliquando Roſæ pro roſacco, nardi pro nardino vſurpantur.*

CORNARII.

ζ *Vnde non ſicca potius his fomenta, ſed humida magis conuenire.* Locum hunc in exemplaribus Græcis corruptum ſic reſtituendum eſſe ſentio ἔθιμ ὧ τὰς ξηρὰς μᾶλλον πυρίας τούτοις, ἀλλὰ τὰς ἐνύγρας ἁρμόττειν. Vt Pelops intelligat humida fomenta magis prodeſſe, non tamen ita, vt ſicca penitus damnarit.

a *In potu danda eſt aqua mulſa tepida ad dimidias decocta.* Græca habent, ὑδρομέλιτι λιπαρῷ, id eſt hydromeliti pingui. Sed λιπαρῷ pro χλιαρῷ, id eſt tepido ſuppoſitum eſſe puto. Neque ad dimidias coctum pinguius euadit, aut valde craſsius. Quod ſi intelligere voluiſſet, non λιπαρῷ, ſed παχυτέρῳ dixiſſet.

De tremoribus. *Cap.* XXI.

TRemoris origo in vniuerſum quidem ex neruorũ imbecillitate eſt, quod ætas ſenilis palam teſtatur: priuatim verò plures cauſæ ipſum efficiunt: nempe frigida intemperies, frigidæ potio, & præſertim in febribus intempeſtiuè aſſumpta: frigidi, glutinoſique humoris redundantia, & vini vſus liberalior. Qui igitur ex erroribus commiſſis manifeſtò tremunt, à noxiis abſtineant. At ſi perſeuerat etiam diu in febribus tremor, primùm corpus totum oleo ſabino perfundatur: vbi autem acceſsiones remittunt, veteri, aut ſicyonio: ſumma verò corporis membra lanis mollibus, priùs tamen præuncta contegantur. Deinde cucurbitulæ à priori vertebra vſque ad ſpinam, lumbóſque agglutinentur, ſic vt particulæ priùs cum præcordiis cruda hordei farina, ὁμηλύσιν Græci vocant, delinantur. Iam hæ quoque partes lanis ex veteri, aut ſicyonio oleo reſperſis operiantur. Quòd ſi febres inueterauerint, die vno interpoſito in oleum, aut hydrelæum tremuli deſcendant, vtantúrque frictionibus mollibus. Si longius prorogatur diſpoſitio frigoris ſuſpicione, mulſa, caſtoreúmque potui dabitur, & calidis locis geſtari debent. Cibus diductu facilis offeretur, primùm ſorbilis, mox volatilium, & piſcium, qui molli carne ſunt præditi: febribus ſolutis lauandum eſt, ſed vitari debet frigidum ſolium, viníque potio. Porrò ſi craſſorum viſcoſorúmque ſuccorum copia fuerit, vti conuenit iis quæ incidunt, extenuántque

Tremoris cauſæ.

Curatio.

nuántque, verbi gratia, rutæ ramusculo, spondylij, quantùm tribus digitis comprehendi possit, castorei, & nitri, singulorum obolis duobus: Datur quotidie cochleare vnum cum oxymelite ad tres vsque dies ieiuno, vel panacis, & piperis grana quinque ex mulsæ cyatho. Simplicia præsumpta tremententes adiuuant, castoreum, leporis cerebrum comestum, althææ radicis decoctum, damassonij foliorum drachmæ quatuor in mulsa, eupatorium ex aqua. Superante autem frigore etiã [a] zosymi vnguine, item acopis ad resolutionem conscriptis, vnctionibúsque & cutis ad ruborem vsque exasperatione, Phænigmon Græci vocant, vtemur: præterea exercitiis, perfricationibúsque. iis verò qui ex vini potu tremunt, vinum circuncidendum est, quoad in totum morbo fuerint liberati.

Simplicia tremulis cõmoda.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tremoris origo. *Vide libellum Galeni de Tremore, quem nos aliquando latinitate donauimus, cap. 3.*

In oleum descendant. *Hoc est in solium oleo repletum, quo olim vti solebant, resoluti, contracti, arthritici, tremuli. Græcè est* ἐμβιβαστέον ἐς ἔλαιον. *Celsus descendant in solium, ait.*

Ocularia, & primùm de dolore ex Galeni commentariis. Cap. XXII.

Doloris oculorũ causæ variæ.

CVm in oculis vehementiores oboriuntur dolores, considerato, quánam ex affectione corporis dolere ipsis in inflammationibus accidat. Vel enim, dum ab influentium acrimonia vehementiùs eroduntur, vel quia tunicæ succis repletæ tenduntur, vel quòd crassis succis, aut spiritibus flatulentis quodammodo intenduntur, graues in ipsis dolores oboriuntur. Rosiones igitur purgantibus curare præsidiis, noxium humorem vacuando par est. item candido oui liquore in oculos infuso. Vbi verò concocta iam fuerit inflammatio, corpúsque superfluis vacuum, balnea ipsis aptissima sunt. Ex repletione autem contractas inflammationes sanguinis detractione, alui ductione, & partium inferiorum frictione persanare conuenit. Intensiones autem, toto priùs corpore vacuato: item humoribus qui sursum tendunt, ad inferiora reuulsis, deinde loco iniectis remediis, quæ discutiendi facultatem habeant. fomenta itaque adhibenda ipsis sunt, & fœnugræci decoctum infundendum. In quibus autem sanguis crassus oculorum venulas intendit, sic tamen

Curatio doloris ex rosione.

Ex repletione.

Ex intẽsione.

Ex crasso sanguine.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſic tamen, vt corpus totum Plethoricam affectionem non præ ſe ferat, vini vſus eſt, quod poſſit excalfacere, & meatus aperire,

De perturbatione, & lippitudine quam propriè Ophthalmiam Græci vocant.

PERTVRBATIO humiditas oculi eſt, & calor cum rubore naturæ alieno, non ex corpore, ſed ab externa cauſa aliqua proueniens, vt à ſole, fumo, puluere,[b] oleo: quare etiam occaſione ipſius ſeparata, promptiſſimè ſoluitur. In genere huius perturbationis, lippitudo eſt: verùm non extrinſecus tantùm, ſed ex interiore etiam cauſa cæca ingruit, pérque tres quatuórue, aut quinque dies plerunque durat. facillimè diſcutitur, ſi obſeruentur omnia, quæ foris accidentia turbare lumen poſſint: item parciore cibo, aquæ potu, aut inambulatione, & aluo ex facili reſpondente. *Turbatio oculi quid, & eius cauſæ. Lippitudinis cauſæ.*

De Inflammatione.

CVM inflammatio ipſos oculos occupauerit, poſt totius corporis vacuationem, perungendi ſunt iis quæ impetus humorum poſſunt repellere, & irritationem lenire, quale eſt, [c]quod ad Neilum authorem refertur, diarodon, vel etiam Mediacum, Nardinúmque. Vbi membrana adnata inflammatione tentatur, medicamentis vtemur, quæ Græci ab vno die Monemera vocãt, cum oui candido infuſis. Die inſecuto niſi inflammatio creſcat, nardino delinentur. fotu ex meliloti [d]decocto vti conuenit. vbi verò craſſus humor eſt, qui lippitudinem facit, medicamenta accommodantur, quæ neque infarciendi vim habeant, Emplaſtica Græci vocant, neque humores incraſſent, ſed quæ diffundere, humectare, & excernere idonea ſint, quale eſt Chiacum. At ſi humores in capite fuerint impacti, cucurbitulam occipiti admouere oportet, vel ſcarificare, vel hirudines fronti quà oculus dolet, adhibere, panémque purum aqua maceratum cum modico roſaceo, aut polentis incoctis capitum papaueris decocto, ſimiliter cum roſaceo, ſuperdare. efficaciore autem vtendum eſt cataplaſmate, ex croco, melilotis, palmularum carnibus, teneris coriandri foliis, ouorum luteis toſtis, micis panis in ſapam intinctis, roſacei momento, [e] & papaueris capitum contritorum decocto. Interdum ſemen quoque ipſius ad leniendum dolorem miſcetur. Si magna doloris neceſſitas eſt, etiam opij pauxillum adiicitur: vbi dolor abeſt, ſtupefa- *Inflammationis oculorum curatio. Inflammationis adnatæ membranæ.*

cientia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

cientia Græci γαγκωτικὰ appellant, vitari debent. Quòd si mediocris inflammatio infestet, aloen per se, vel aqua, vel oui albo dissolutam illinito. vt autem expeditius sit auxilium, croci drachmas sex, aloës drachmas sedecim, gummi drachmas nouem coniecta in vnum aqua pluuiali excipito, fingitoque collyria. † Iam quæ vocantur diacrocu lippitudinum initiis sunt idonea: in quibus verò tumor œdematodes, hoc est mollis cedénsque & exalbidus habetur: tum circa palpebras, tum membranam adnatam sine tunicarum offensa benefaciunt etiam liquida collyria (Græci hygrocollyria vocant) & ex croco, & atramento sutorio & melle præparata. hoc autem est laudatissimum.

† quæ diacroca appellantur oculorum conturbationibus sunt accommodata. πρὸς ταραχὰς ὀφθαλμῶν εἰσὶν ἐπιτήδεια. Goup.

Liquidum collyrium quod dolorē leuet Anodynon appellatum.

CRETAE sutoriæ, mellis attici, succi fœnugræci, singulorum pares portiones incoquito, donec mellis spissitudinem habeant. deinde specillo duos angulos attingito.

Ad defluxionis impetum, qui Epiphora Græcis dicitur.

AD fluxionum impetus, per initia quidem conuenit inedia, aquæ potus, & multò magis veneris abstinentia: Aluus subduci, facies posca aquosa collui debet. præsertim si feruens fuerit fluxio. sin minus, atramento sutorio cum melle frons & palpebræ delinantur. Nonnulli atramentum sutorium aqua dissolutum ad collutionem exhibent. Porrò qui defluxu citra inflammationem vexantur, vel etiam cum inflammatione quidem, sed ita vt suprà os caluariæ affectus consistat, agglutinamentis vtendum est in fronte: simplicibus sanè, viridibus vitis foliis, vel rubi succo, vel portulacæ, vel cotoneorum cum polenta tenui, vel galla læui cum vino, & pollentæ polline, vel cicuta, vel psyllio cum aqua, vel solano, vel cochleis cum testis suis in puluerem redactis, à tempore ad alterum tempus illitis: In vniuersum iis quæ astringunt, refrigerántque. Compositis autem his, pollen frumentaceus, & myrrha, vel thus cum oui aquato illinatur, vel samia terra cum myrrha, & manna similiter vt oui albor inungetur. In frigidioribus autem humorum cursibus sulfuris viui, bituminis, picis, colophoniæ, singulorum drachmæ duæ: item Musæ pastillus, & Aster, similiaque probè repellunt. Iam verò Theriace vino astringente dissoluta, frontiq; illita frigidos humorum influxus sistit. quinetiam eadem pota vehementer his succurrit. Ipsi verò oculo, lana, aut panniculus

Si fluxionis impetus ex loco suprà os caluariæ feratur, sítque materia calida.

Si frigida.

culus tenuis, oui albo madens imponitur: item caseus recens similiter oculo applicatus, acres maximè influxus cohibet. tum collyria à reprimendo dicta Staltica, si illinantur, instillentúrq; ex oui aquato idem efficiunt. At si in imo, & sub osse hærescens humor longiore spatio duret post generales corporis vacuationes, medicamentorum vsus est quæ per nares atque os pituitam eliciunt, errhina & apophlegmatismos appellant, caput radetur, & rubor in cutæ excitabitur. Porrò in his etiam curandi rationes, quas in capite manu administramus assumunt, nempe Angiologiam, arteriotomiam, hypospatismum, & periscyphismum, vti Græci appellant: & in vertice vsque ad os adustionem. Iam cucurbitulæ occipitio incisa cute admotæ, impetum fluoris possunt reuellere. Fluxiones extra caluariam notant, vasa in fronte & temporibus distenta, & capitis veluti vinculum, tum quòd ex agglutinamentis sicca præsidio sunt. Si hæc desint, & fluoris impetus prorogetur, & sternutamenta nonnunquam molestè elidantur, humorem sub caluaria teneri, censendum est.

Si ex loco sub osse fluxio feratur.

Si fluxio ex loco extra caluariam feratur.

De Chemosi.

CHEMOSIN appellant, cùm vtræque palpebræ ex vehementi inflammatione inuersę fuerint, vt vix oculi ab ipsis contegantur, & album oculi nigro sublimius euaserit, rubrúmque etiam magna ex parte nigrum occupet. Curatur venæ sectione, medicamine purgante, collyrio diarodon albo, & quod à cinereo colore vocatur σποδιακὸν, cum lacte, vel oui aquato. Eodem verò palpebras, tempora & frontem illinere oportet, tum fomentis & cataplasmatis lenibus vti. cùm autem remittit inflammatio, acrioribus, quale est etiam viride diarodon.

De Hyposphagmatis, & Emphysematis.

HYPOSPHAGMA venarum adnatæ membranæ ruptura dicitur, ex ictu potissimùm eueniens. Instillatur itaque ipsis sanguis palumbi, vel columbæ, vel calido lacte muliebri thuris paululum conterens, vel muria, & præsertim ex sale cappadocico: fotu vtitor ex hyssopi decocto. Porrò tumor mollis, œdema vocant, oculis ex ictu obortus, fomentis ex posca continuis, & spongia ex eadem superdata discutitur. Rectè huic specularium combustum, & stercus columbæ æquis portionibus, vino aut aceto contrita illinunt.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Iam caſeus recens vel raphani cortex, vel vua paſſa ſine acinis, ſingulatim ex poſca, vel mulſa applicantur. Eadem faciunt ad Emphyſemata.

Ad Emphyſemata pruriginoſa, & Pſorophthalmias.

EMPHYSEMA palpebræ tumor eſt, œdemati ſimilis: Pſorophthalmia autem pruriginoſa eiuſdem ſcabies, ex ſalſo & nitroſo humore contracta. Conuenit ipſos fouere, poſca, lenticulæ decocto & roſarum. Hygrocollyrium autem hoc, æris drachmæ ſex, miſyos toſti, myrrhæ, ſingulorum drachmæ tres, croci drachma vna ſemis, piperis drachma, vini Chij & paſſi cretici, ſingulorum cyathus vnus, & dimidius: incoquuntur quoad mellis ſpiſſitudinem habuerint. [g] Hæc eſt Eraſiſtrati compoſitio, quæ Panchryſos vocatur. Facit etiam ad anginam, vlcera oris, pudendorúmque, & aurium dolores. Inungant & oleo palpebras, ſomnum inituri. Ab acidis, ſalſis, & acribus abſtineant.

De Sclerophthalmia, & Xerophthalmia.

SCLEROPHTHALMIA, durities oculi, & difficilis motus eſt cum labore, ruboreq; citra humiditatem. fouere igitur ipſos crebrò, ſpongiis aqua calida imbutis ex vſu eſt. Item ouum palpebris in lecto imponitur, cum roſaceo: vel adeps anſerinus. Frigida & quæ indurant vitanda: caput velandum vngendúmque, aluus ducenda. Xerophthalmia, quaſi dicas arida lippitudo, pruriginoſa oculorum eſt ſine fluore diſpoſitio. Curatur balneis, inunctionibus, & victu probi ſucci: vtriſque verò communiter conueniunt medicamenta acria, vt vel lacrymas prouocent, per quæ & durities emollietur, & ſiccitas humectabitur. Talis eſt Eraſiſtrati quoque [h] Panchryſos, & quod dicitur Dicenteton. item cui nomen eſt Stratiotico.

De Ectropiis.

HIC affectus palpebræ inuerſio eſt, aut propter cicatricem, aut excreſcentiam carnis naſcens. In quibus igitur excreſcentia inueterauerit, æruginem raſam torrefactam contrito & admoueto, † vel plumbo vſto [i] cum ſulfure viuo, & lento vtitor, vel vtriſq; paribus, & ærugine, & plumbo. Nam ex cicatrice proficiſcens Ectropion, ſi in totum curare ſtudueris, id manu faciendum eſt.

† plūbo vſto vtere cum ſulfure ignē nō experto & pipere. Goup. ex veteri cod.

De Aegilope, & Anchilope.

ÆGILOPS abſceſſus eſt, qui inter maiorem oculi angulum

lum,&nares fit:qui ruptus, si negligatur, vsque ad os in fistulam dehiscit. priusquàm verò abscessus in vlcus erũpat, Anchilops vocatur. probè igitur faciunt glaucium & crocus vnà cum perditij herbæ succo imposita. crebrò autem variare oportet,& neque in vomicæ eruptionem degenerabit.

ALIVD. Halica cocta in aceto & probè trita, non solùm incipientes, sed etiam in vomicam mutatos persanat, rumpítque,& vsque ad os penetrat. Hoc vsus non solùm ægilopas, sed etiam anchilopas curabis.

ALIVD. Ruta satiua vna cum lixiuio, quod ex cinere & calce confectum est, contrita, coctáque & imposita pulchrè admodùm ægilopas emendat, & adusque os permeat, initio erodens, posteà non ita: ac mirum est, quòd ne cicatricem quidem indecoram hoc præsidium relinquat.

ALIVD. Cochleas cum testis suis tritas imponito: interdùm aloë, vel myrrha admista. Præsidium hoc antequàm ægilops in pus degenerauerit,& posteà cùm ruptus fuerit abscessus, eum desiccat.

ALIVD. Cùm manus opera ægilopa & anchilopa aduris, hoc vtere cataplasmate. lenticulas decoquito, & cum melle vtitor, vbi crusta exciderit, vuam passam excipiens liquida terebinthina, vtitor in modum emplastri. Hoc enim & purgat,& carne replet,& cicatricem inducit.

De Trachomate.

TRACHOMA internæ palpebrarum regionis asperitudo est:harum intensio, vt veluti incisuras habeat, σύκωσις: à fici similitudine Græcis appellatur. Cùm inueterauerit vitiũ, callósque contraxerit, Tylosis vocatur. Collyriis igitur vtendum est tum eo quod ex vino, tum quod ex duobus constat lapidibus, kipsoque Hæmatite lapide, ex aqua loto subiectis palpebræ abstergentur: Hermatióque cum Cygnarij modico. Adhæc diacrocu collyrium pariter psorophthalmiis citra exulcerationem efficax est palpebræ inuersæ illitum. At si durior callus, his non cesserit remediis palpebra inuersa pumice raditur, aut sepiæ testa, aut foliis fici, aut etiam instrumento, quod à palpebrarum rasura Blepharoxiston Græci appellant. *Trachoma. Sycosis. Tylosis.*

De Chalaziis.

CHALAZION, otiosi humoris in palpebra colluuies est, in qua ammoniacũ aceto detritũ simul cum galbano inun-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

gitur.facit etiam terebinthina pariter cum cerato excepta.

De Crithe tuberculo.

CRITHE, paruulum abscessus tuberculum, ob longum, palpebiæ cilio obueniens. Id cera alba foueri oportet: muscæ capite abiecto reliquo corpore infricari, vel hordei diluto perfundi.

Ad Palpebrarum pediculos.

EXPVRGATIS prius pediculis, marina tepida palpebras colluere oportet. Deinde medicamento subscripto cilium attingere: aluminis scissi partibus duabus, herbæ pedicularia parte vna, tritis vtitor.

De Madarosi, vel Milphosi.

HIC affectus palpebræ pilorum defluuium est. Ad quod cura priùs vniuersi corporis habita, smegmatis vtere, quibus ab honestandis palpebris nomen est Calliblephara. Terræ ampelitidis, croci gallicæ, ladani, singulorum pari portione contrita vtitor.

Callible-phara.

ALIVD. Stimeos tosti lotique drachma, plumbi combusti & eloti drachmis quatuor, croci totidem nardi indicæ drachmis tribus, in puluerem redactis vtitor.

ALIVD. Palmarum ossium combustorum tribus drachmis, nardi gallicæ drachmis duabus: leuigatis vtere. hoc etiam scabiosis oculis medetur.

ALIVD. Neapolitæ ad palpebrarum defluuia, μηλφώσις appellant, longósque palpebrarum affectus. Stimmeos, cadmiæ, chalcitidis, misyos xenici singulorum pares portiones. crassiusculè contundito, & melle respersa torreto: læuigatis vtitor.

De Ptillosi.

PTILLOSIS, palpebrarum crassities est, callosa, rubicunda, quibus accidit sæpè pilorum etiam defluuium. Præter prædicta igitur etiam hoc summè facit, Muscerdæ combustæ, & melle contritæ, inunguntur.

Ad superciliorum defluuia quæ Madarosis dicitur.

PLVMBVM digitis oleo, vel adipe anserino vnctis detritum illinitur.

ALIVD. Hoc etiã subnigros reddit: nuces auellanæ exustæ simul cum adipe caprillo, vel vrsino infricantur.

Alopecia barbæ.

ALIVD Hoc efficax est etiam barbæ alopeciis. Alterci drachmæ duæ, muscerdæ drachma, polytrichi drachma, iri-

ni

ni vnguenti cochlearia quatuor. Tritis perbellè vnguentum admiſcetur. fotúque prius adhibito illinitur. quod, ſi raſa pars antè fuerit, magis proficit.

De palpebrarum pilis oculum irritantibus, τριχίασιν appellant.

PILIS qui oculum pungunt prius euulſis, locus ſtatim ſanguine ranæ per ſe inungitur, vel cum cinere chamæleontis albi: vel ſanguis cimicum, vel fumariæ quæ in hordeo naſcitur ſuccus, cùm gummi, vel tellinarum ſalſarum cinis cum cedria, vel loti cinis, vel alumen liquidum quod Phorimon appellant, vel muſcæ caninæ ſanguis admodùm in id efficax eſt.

Pilorum glutinans medicamentum.

CONGLVTINANT pilos infractos bitumen, maſtiche, colophonia, gummi, cochleæ pars glutinoſa.

De Encanthide & Rhyade.

ENCANTHIS naturalis in maiore angulo carunculæ excreſcentia eſt. Rhyas autem huius imminutio. Encanthidas igitur iis quæ aduerſus Ectropia dicta ſunt, ſimilibúſque vrendi vel exedendi facultate præditis, hæc σηπτικὰ illa καυστικὰ Græci nominant, abſumes: ſed non totas, ne eius loco Rhyas ſubnaſcatur, verùm ad naturalem vſque magnitudinem. Rhyadas, carnoſa parte in totum, vel rudi manus opera, vel medicamentis abſumpta, inſanabiles exiſtimato. Quòd ſi pars ipſarum imminuta fuerit, iis quæ mediocriter aſtringunt, carnémque creantibus reficitur: qualia ſunt medicamenta ex croco, glaucio, & aloë confecta. item collyria diacrocu inſcripta, necnon altercum prodeſt in vino coctum, impoſitúmque, & aluminis ex vino pauxillum.

De Vlceribus.

VLCERVM in oculis genus quidem vnum eſt, differentiæ verò ſpeciales diuerſæ. etenim in cornea membrana quę Græcis Ceratoides appellatur, vlcus cauum, anguſtum, &
purum, à foſſula Bothryon Gręcis dicitur quod autem latius *Bothryon.*
bothryo eſt, ſed minus altũ, Cœloma nuncupatur. Argemon *Cœloma.*
in pupillæ circulo naſcens, ambientia comprehendit, vt etiã *Argemon.*
in exteriore pupillæ parte rubicundum, in interiore candidum appareat. Epicauma vlcus eſt ſordidum, & cruſta ob- *Epicauma.*
ductum, quo repurgato humores oculi ſæpè effluunt. Iam *Vlcus cum*
verò aliæ plures vlcerum ſunt differentiæ, de quibus dice- *inflamma-*
mus communius. Si igitur vlcus ſimul cum inflammatione *tione.*

obortum fuerit, curationem ex iis quæ inflammationem lenire possunt, & concoquere moliemur, non neglectis iis quę ad vlcus propriè pertinẽt. Talia verò sunt collyria, libaniũ,[m] cygnus, & pelaria vocata, item aster & similia: insuper quæ ex amylo, terra samia, quæ ἄστηρ dicitur, & cerusa constant: omnibus autem magis leniendo dolori esse[n] Ilamonem nouimus, verùm diu ei insistendum non est, eo quod admodùm stupefaciat. Laudatissimũ verò & quod diazematon à decoctione dicitur, vt quod stupefaciendi vim non habeat. At si cum fluxione vlcus infestarit, collyrion aliquod illi admiscebimus, quale est[o] Diahydras, & Chiacum, pręterea Cygnus fuluus, & quæ repellendi sine rosione facultatem obtinent. Sin autem vlcera sordida fuerint, mulsa mediocriter aquata, & fœnugræci decocto vtemur per se, & cum aliis ad id dicatis collyriis. †Si acriora sint[p] albis, seberiano & fœnugræci diluto: si non acria, diasmyrnes, & nardinis. Purgata verò vlcera medicamentum Cleo probè potest cicatricem obducere, eámque prætereà concolorem reddere.

Si acriora sint vlcera, δριμυτέρων τῶν ἑλκῶν. Goup.

De oculi procidentia quæ πρόπτωσις dicitur.

PROPTOSIS tuniculæ quæ Græcis ab vuæ acino ῥαγοειδὴς dicitur, procidentia est, quæ erosa ruptáve cornea tunicula accidit. Ea cùm nondùm creuit, quòd muscæ capiti similis sit, Myocephalon nominatur. Cùm verò amplius & eò vsque succreuerit, vt acinum vuæ repræsentet, Staphyloma, quasi vuatio dicitur: vbi plurima facta est accessio, vt palpebras transiliat, Melon, hoc est malum. Si verò obcalluerit, Elos, id est clauus tunc dicitur. Si igitur ad Myocephalon ferè oculi procidentia degenerauerit, repellentibus constringentibúsque ipsum medicinis vtendum est: Chio[q] nimirum, Phęo, Nardino, & Theodotio: item eò quòd dia thallias, & quod diaceratos vocatur. iam verò spongiam leniter ipsis posca, aut vino adstringente, aut rosarum decocto imbutam superdare commodum est, aut splenium. Principatum verò obtinet ad procidentias omniáque vlcera, medicamentum cui nomen est Olympiacum, vel Olympus, cum succo oliuę, vel polygonij, vel polij. Eadem hęc etiam clauis conueniunt & staphylomatis, priusquàm inalbescant. Vbi verò alborem aut callum contraxerint, nullus remediis locus est.

Myocephalon. Staphyloma. Melon. Elos.

De oculis purulentis.

ALIQVANDO membrana à cornu dicta Ceratoides, puru

purulenta efficitur, nunc altius, nũc in ſuperficie, ita vt pus habeat vnguis figurã, quæ cauſa eſt, vt hoc etiam malum vnguis oculi nominetur. Huc ergò ſpectat curationis ratio vt vel pus diſcutiatur, medicamentis mediocriter in id efficacibus quale eſt aqua mulſa, & fœnugręci ſuccus, ex eoq́; collyria, ſimiliter libanium, & quæ ex thure conſiunt, dia libanu inſcripta: vel rumpatur vomica, & vehementioribus repurgetur: quod genus ſunt diaſmyrnes, & hygidion. At ſi [pus] in oculis citra exulcerationem coierit, etiã hoc liquido collyrio vtendum eſt. Atramenti ſutorij, croci, ſingulorum drachmis octo, myrrhę, drachmis quatuor, mellis libra. Cæterùm Phlyctena cum ſit ceratoidis membranæ excreſcentia, ex humore quodam tunicas ipſius excoriante, purulentorum curationi ſubiicitur. Hygra, hoc eſt, liquidum medicamentum ad ſuppurãtes oculos quos Hypopios vocant, Baſſi, croci, aloës, myrrhæ ſingulæ vnciæ, vini quadrãs, mellis optimi ſelibra. Crocus ex vino modico teritur, deinde aloë & myrrha. Vbi craſſitudinem acceperint, mel additur. Vnita in vitreo vaſe reponuntur: vti licet bis quotidie, aut ſi neceſſitas vrgeat, ter. Quando quidem oculum ſimul purgat, & carnem, cicatricémque inducit.

Vnguis oculi.

[tranſmiſſum à cerebro.]

Phlyctena oculi.

De cicatricibus & albuginibus.

QVAE per ſumma oculorum cicatrices fiunt, aliqui hoc nomine ſolo cicatrices dicunt, alij verò nubeculas. Altius autem deliteſcentes, albugines. medicamentis abſterſoriis, extergentibúſque diſcutiuntur. Nebulas igitur anemonæ ſuccus abſtergit, & minoris centaurij ſuccus cum melle. Vetuſtiores autem cedria extenuat: & æs ſolum aqua tritum modo collyrij, ad hæc quæ detergent collyria: quale eſt quod cornu ceruino conſtat, dia ceratos elaphiu dictum: item Rhinarium, Hecatombe, ſimiliáque. Albugines verò nitrum cum oleo veteri detritum diligenter, & inunctum probè, extergit. Item ſepiæ teſta combuſta, cum melle læuigata. Inter collyria hoc bene, & leniter abſtergit. Collyrium. Mamiræ, guttæ ammoniaci, myrrhæ trogloditidis crocodilorum fimi, ſingulorum æqualia pondera. in collyrium coactis vtitor, vel crocodili terreſtris fimum ex aqua læuigatum illinito, in collyria redigens. Rectè autem ſal cappadocum aqua ſoluitur, quo collyria albuginibus exterendis dicata diſſoluens inſtillabis.

Nubeculæ. Albugines.

Quomodo cicatrices tingantur.

GALLAE, acaciæ, ſingulorum drachmæ quatuor, attramenti ſutorij drachmæ duæ illinentur. Collyrium autem hoc proficit, [r] floris mali punici, cytinorum, atramenti ſutorij, acaciæ, gummi, ſingulorum drachmæ quatuor, ſtimmios, gallæ, ſingulorum drachmæ duę. Aqua teruntur: ſi flos mali granati deſideretur, interius membranoſum quod grana intercedit, miſceto.

De vngui oculorum, quod Pterygion Græcis vocatur.

VNGVIS quod Pterygion Græci vocant, neruoſa membranæ adnatæ excreſcentia eſt, quæ ab angulo quidē oritur, ſed aduſque oculi coronam peruenit, vbi verò ſupramodùm fuerit adaucta, pupillam obtegit. Magni igitur & inueterati vngues ſolam manum expoſtulant. Recentiores verò & magnitudine mediocres, præſidiis eliduntur abſtergentibus, qualia aſpretudini idonea ſunt, & albuginibus. inter ſimplicia igitur æs combuſtum, vel atramentum ſutorium ſimul cum porcino felle pulchrè faciunt. Efficacius autem hoc eſt quod ſequitur, atramenti ſutorij pars vna, gummi pars ſemiſſis: vino læuigata illinuntur, vel etiam collyria formantur. nonnulli verò caprinum fel melle miſtum inungunt.

Ad vngues oculorum, ſuppurationem, & hebetudinem. Oribaſij.

LAPIDIS magnetis, æruginis raſæ, minij ſinopici, ſuffiminis ammoniaci ſingulorum drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, mellis attici cochlearij dimidium. Idem valet aduerſus albugines.

De carbunculo & carcinomate.

CARCINOMA tunicæ ceratoidis affectus eſt: cui dolor adſit, diſtentio, rubor tunicarum, cruciatus punctorius ad vſque tempora magíſque ſi moueantur cibi torquet faſtidiū, acribus irritantur, & excandeſcunt. Hoc malo nulla medicina ſubtrahit. Nihilominus dolor leniri lactis potione debet, item cibis frumentariis & alioquin probi ſucci, omni acrimonia liberis. Collyria lenia infundantur, vt ſpodiacum, ſeberianum & conſimilia. Cæterùm bonæ totius corporis temperaturæ proſpiciendum eſt. † Carbunculus autem, & ipſe malignum ac contumax vlcus eſt [cruſtatium] aliàs bulbo, aliàs palpebræ, quemadmodùm reliquis pariter corporis particulis accidit. Itaque in bulbi carbunculis per

† Carcinomatis autē dolores lenit decoctū lentis impoſitū, vel ſuccus polygoni, vel plantaginis, vel portulacæ. carbūculus autē, &c. Vera eſt ſcriptura ex Aetio. Goup. [cruſtoſum]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

per initia quidem clystere primùm, mox lacte discocto, mediocriter purgare conuenit. deinde spongia foto erui farinam, vel triticeam ex aquæ mulsæ decocto obducere instar cataplasmatis, nonnunquàm & iridem detritam applicare, & lacte oculum eluere. Si vlcera serpendo depascant, lenticula cum melle, vel malis cydoniis incoctis forma cataplasmatis obducuntur. Si latius depascendo penetrent, foliis oleæ decoctis, vel malicorio in vino cocto læuigatóque ex melle. At si cessent proserpere, crustáque medicamento quod subiungetur imposito, exciderit, & vlcera sint pura, lutea ouorum tosta, læuigatáque cum croco & melle cataplasmatis modo inducentur, quousque ad cicatricem perueniant. Medicamentum autem est, hoc, spodij drachmæ quatuor, myrrhæ non nimis torrefactæ, drachmæ treis, totidémque oboli. Detritis in vino amineo quousque inaruerint, passum creticum vetus miscetur. Vbi læuigata sunt inuicem, liquida, pixide fictili excipiuntur, subunguntúrq;. Ad palpebrarum verò carbunculos malum granatum acidum, totum frustatim concisum aceto incoquito. Vbi intabuerit probè, in læuorémque detritum, illinito in linteolum ac vtitor, bis térve quotidie immutans, noctu semel.

De Mydriasi.

Cvm pupilla colore quidem nihil magis euariat, sed multò est quàm naturalis status exigit latior. interim ex toto visum impedit, interim permultùm, & omnia quæ conspiciuntur ab ipsis minora quàm sint videntur esse, Mydriasis quidem affectus est, causa autem ipsius humor quidam excrementitius, itaque curationem ipsius sanguinis emissione à cubito, vel purgatione tentabimus: sin minus, venas in angulis oculorum diuidere oportet, deinde cucurbitulam occipitio admouere, & marina frontem, & oculos perfundere. si marina desideretur, muria, vel posca. Medicamentis autem iis vtendum est, quæ etiam ad pustulas conducunt.

Midriasis. *Causa eius & curatio.*

De Phthisi & Atrophia.

Phthisis affectus est, quo pupilla fit angustior, obscurior, rigosiórque. Res lumini obiectæ, in his maiores apparent. causa verò est densatio, quæ siccitati potius fertur accepta. Sed phthisis ab atrophia hoc dignoscitur discrimine, quòd illa angustiorem pupillam, hæc totum oculum minorem, humiliorémq; reddat. Mederi his conuenit exercitio,

Phthisis oculi. *Atrophia.*

& studiosa capitis, faciei, & oculorum fricatione: adhæc aquæ in faciem superfusione & vnguine quodam calfaciente in caput dato oculos autem medicamento, quod rarefaciat, & acriore oblinito, quale est infrà scriptum. Ammoniaci drachma, crocomagmatis drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, eruginis drachma. Tritis in aqua, formatísque vtitor.

De nocturna cæcitudine quæ Nyctalops dicitur.

Nyctalopis curatio. NOCTVRNA cæcitudo, quę Græcis Nyctalops dicitur, vitium est quo per diem homo cernit, Sole dein occiduo obscurius, noctu omninò nihil. Curari debet sanguine ex cubito, & oculorum angulis vacuato, mox purgatione, vel per clysterem inanitione adhibita. Deinde apophlegmatismi indicentur, aut sternutamenta prouocare oportet. Ante cibum hyssopus potui, vel ruta dabitur. Si his remediis morbus non cedit, iterum purgationem moliemur ex scammonia, & castoreo: oculi verò melle despumato illinentur, claudentúrque premendo liquamenta, continendóque. Aluminis combusti partes duæ, salis fossitij pars vna. Trita cum melle sublinuntur.

ALIVD. Iecur hircinum assatur, aquosa inter assandum sanies inde emanans collectáque inungitur. Quin & ipsum iecur comedendum exhibetur, coctíque vapor oculis excipi apertis præcipitur.

De Glaucomate, & suffusione quod Hypochyma dicitur ex commentariis Ruffi.

GLAVCOMA, & Hypochyma veteres vnum quoddam mali genus esse existimarunt. Posteriores autem glaucomata quidem humoris, qui ob similitudinem crystalli κρυσταλλοειδὴς appellatur, vitia, præ humiditate in glaucum colorem transeuntis iudicarunt. *Glaucoma. Suffusio.* Hypochymata humorum affusionem, qui inter tunicam ceratoidem, & crystalloidem concrescunt. Verùm omnia glaucomata curationem non recipiunt: hypochymata autem curantur, sed non omnia. proinde suffusione tentatis succurremus, antequàm malum radices egerit consistátque, sanguinis ex cubito detractione, & purgatione. item iniectionibus acrioribus, veluti ex centaurij, aut cucumeris [amaræ] decocto petitis, & alui solutione crebriore, cucurbitulísque occipitio cute incisa admotis. *[amari, fortaßis colocynthin innuit]* Cæterùm aquæ potus toto victus curriculo competit, cibísque

bísque vti qui extenuant. Proderit autem temporis ſpatio, & apophlegmatiſmis diebus aliquot vti. Quibus verò ceu culices, oculis obſeruari perperam videntur, ex quadam humorum prauitate, vel bilioſioribus vaporibus ſurſum diſtributis, medicamentum dialoes amarum exhibetur ſubinde, vel etiam inde ſumetur purgatio. In oculis autem medicaminibus vtendum eſt, primùm ſimplicibus, puta [melle, cum oleo, &] fœniculi ſucco. poſtea etiam compoſitis, quale eſt hoc. Sagapeni drachmæ duæ, liquoris cyrenaici, veratri albi, ſingulorum drachmæ ſex.[t] Alij addunt in mellis heminis octo. Nos autem tradit Oribaſius, ſubſcripto vtemur, caucalidis ſucci, chamedryos,[u] ſanguinariæ, ſingulorum æquis portionibus contritis. Benefaciunt item collyria, & quod ſucco fœniculi conſtat, & Proteus, & Thalaſſerus, & diaopobalſamu: & quæ ex his præparantur, præſidio eſſe ſolent. Inſuper fœniculi decoctum per initia ſuperfuſum adiuuat, item ex ſuccis confectum, opobalſamo, melle, oleo veteri, & ſimilibus.

Culices oculis obuerſantes.

[melle, oleo & fœniculi, &c.]

De Glaucomate & ſuffuſione, ex commentariis Demoſthenis.

FLORIS æris oboli quinque, myrrhæ drachmæ tres, nardi indicæ drachma, lapidis hęmatididis drachma: aphronitri drachma, ſalis floris drachmæ duæ, opobalſami drachmæ nouem, melle attico excepta offeruntur.

De obſcuritate & hebetudine.

OBSCVRITAS, quam Amauroſim Græci vocant, eſt totius cernendi viſus plerunque abſque manifeſto oculi affectu impedimentum. Hebetudo (quæ Amblyopia Græcorum lingua vocatur) obſcuritas viſus eſt, ab occulta quadam cauſa proueniens. Curatio communis ſanè eſt ei quam in ſuffuſis diximus: Priuata verò eſt, ab angulis ſanguinem mittere, hirudines admouere temporibus, inferiores partes perfricare. Procedente tempore etiam iis, quæ ſternutamenta prouocant, vtendum eſt, tum vomitu ante cibum, & inunctionibus, primùm ex mellis, & olei æqua portione, deinde compoſito quod ſubiungitur. Croci obolis duobus, fellis hyenæ drachma, piperis communis granis octogintaquinque, fœniculi ſucci drachmis ſexdecim, guttæ ammoniaci drachma. Contritis ad læuorem aridis ex ſucco, mellis cochlearia quatuor adiiciuntur. Præterea excipito ærea pyxi-

Hebetudinis & obſcuritatis curatio.

de & vtitor. [x] priusquam verò illinantur oculi, in marinam calidam demersi fouebuntur.

De Strabismo.

Strabismus quid.

INFANTES ab origine Strabones curantur larua faciei circumposita, vt in rectum videant. Nam Strabismus conuulsi ora musculorum qui bulbum mouent, dispositio est: & lucerna è regione posita, & non à latere elucente. Prætereà cùm ad nares conniuent oculis floccos rubros agglutinare vincit angulis qui circa tempora habentur: vt visu ad hos inconniuenter directo oculos emendent.

De oculorum expressione qui ἐκπιεσμὸς appellatur.

Expressionis oculi causæ & curatio.

EXPRIMVNTVR oculi nonnunquam, vt exerti perseuerent. quibus sanè strangulatus, mali causa est, ex cubito venam incidere oportet: sin alio modo id acciderit, medicamento purgare, veratro nigro, vel scammonia. Ex doloribus autem contractas oculorum expressiones, quæ frequenter sanè etiam ex partu accidunt, vteri purgationes soluunt: vnde has promouere conuenit. in viris autem post sanguinis detractionem si non remiserit vitium, cucurbitulam occipitio defigere commodum est, lanam melle imbutam imponere, aut panni floccos cum aqua, supérque duplicatum linteum illigare leniter. His prodest & marina frigida fronti superfusa, item sereos, & polygoni succus cum meconio illitus, tum alia quæ reprimere possunt, & contrahere.

De Confusione.

Confusionis oculi curatio.

CONFVSIONES ex ictu, curamus sanguinis detractione à cubito, totum oculum sanguine, potissimùm quidem palumbi recens occisi, sin minus, etiam columbæ replemus: deinde lanam mollem in ouum cum vino, rosaceoq; contusum demersam imponimus, illigamúsq;: sequẽti die idem facimus, & tertiò fomenta exhibemus, lac instillamus, applicamúsque idonea, deinde sublinimus medicamentis quæ ad veteres affectiones inscribuntur: quale est Chiacum.

De Myopiasi.

Myopiæ.

MYOPIAE dicuntur Græcè, lusciosi nostris, qui prima natali die propinqua sanè vident: remora verò non item. Insanabilis est huiusmodi dispositio, vt quæ ab imbecillitate spiritus visorij proueniat. Contrario his modo senes afficiuntur. Cùm enim propinqua non videant, procul dissita assequuntur.

ANNOT.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Quanam ex affectione corporis. *Hoc in omnium particularum morbis obseruandum docet Galenus, vt corporis primùm affectionem, quam vulgus dispositionem appellat, Græci διάθεσιν, intueamur. Nam hac neglecta, quicquid particulis admoueamus, sinistrè accidit. Cæterùm hoc te admonitum volo, candide lector, vbi in versione mea dictionem inuenis, affectionem, pro διαθέσει, positam esse intelligas. Nam dispositio hoc in significatu apud idoneos autores non vsurpatur.* *Affectio. διάθεσις.*

Perturbatio humiditas oculi est, & calor cum rubore naturæ alieno. *Postrema clausula, naturæ alieno, malè in codice Græco habetur, περὶ τὸ κατὰ φύσιν. Vbi legendum, παρὰ τὸ κατὰ φύσιν.*

Membrana adnata. *Intelligo membranam coniunctam, siue coniunctiuam, vt Barbari appellāt. Græci τὸν ἐπιπεφυκότα, eò quòd alijs quæ oculum ipsum constituunt, tunicis extrinsecus adnascatur, ligamentum & ipsa existens totique oculo ad ossa circumiacentia, ex pericranio ducens originem.* *Membrana adnata.*

De defluxionis impetu.

Angiologiam, arteriotomiam, hypospatismum, & periscyphismum. *Omnes has rationes Paulus libro sexto complexus est. Prima est venarum in fronte ad tempora præsectio, quod in hemicranijs etiam fieri solet. Altera est arteriarum retro aures per transuersum sectio. Tertia est ab instrumento chyrurgico appellationem sortita, quasi dicas spatæ submißio intra partes quæ à subiectis liberabuntur. Quarta ratio est, qua diuisionem in fronte à tempore ad tempus transuersum moliuntur, cura tamen adhibita, ne temporalium musculorum motus violetur.* *Angiologia. Arteriotomia. Hypospatismus. Periscyphismus.*

Rectè huic specularium. *Hîc legit Oroscius σφεκλάριον, vt significet σφέκλην, hoc est, ficulam, cupiditate magis reprehendendi, quàm ratione adductus. Diligens homo non legerat apud Galenum hoc remedium citari pro lapide speculario: nec etiam apud Paulum, qui lib. 7. hunc in modum habet: σφεκλάριον, οἱ δὲ διὰ μὲν φ. σφεκλάριον. ὅ τινες, ἀντὶ σφεκλῶν ἐν ταῖς θύραις χρῶνται, διὸ καὶ διαφανὲς προσαγορεύεται γυψώδους ὑπάρχον τὴν οὐσίαν, δύναμιν ἔχει παραπλήσιον τοῖς λευκαινομένοις ὀστράκοις ἤγουν ὀστρέοις. Si verò fex combusta que ardens est natura, oculis, vt ille putat, adhiberi deberet, certe elotam esse oporteret.* *Specularium.*

Xerophthalmia. *Celsus lib. 6. interpretatur aridam lippitudinem. Est enim, inquit, genus aridæ lippitudinis, ξηροφθαλμίαν Græci appellant,* *ξηροφθαλμία.*

appellant, neq; tument, neq; fluunt oculi, sed rubent tantùm, & cum dolore quodam grauescunt, & noctu præ graui pituita inarescunt.

Ertropion.
Ertropion. *Hoc vitium est inferioris palpebræ, quod parum sursum attollitur, sed pendet & hiat, neque potest cum superiori committi. Id interdum accidit ex mala curatione, interdum ex senectute.*

Aegilops.
Aegilops. *Est veluti parua fistula maioris anguli per quam pituita aßiduè distillat. Nonnunquam etiam exeso osse vsque ad nares penetrat.*

Lixiuio quod ex cinere & calce. *Græcè habetur absolutè* πρωτοστάκτῳ, *quasi dicas primario lixiuio. Paulus lib. 7. habet:* εἰ δὲ προσλάβοι καὶ τιτάνου ἡ τέφρα καυστικὴν ἐργάζεται τὴν κονίαν ἣν δὴ καὶ πρωτόστακτον ὀνομάζουσι. *Rectè igitur quis interpretetur lixiuium, quod per cinerem & calcem distillauerit.*

Cum manus opera. *Hoc remedium in exemplaribus vulgatis non est, sed in Lascaris codice manuscripto additum inueni. Si itaque placet ascribere, aut expungere, per me certè licebit.*

Chalazion. *Celsus sic appellari dicit, quòd mobilia, & digito hùc illùc impellantur curationem manu præstandam docet lib. sexto.*

Encanthis.
Encanthis naturalis. *Variis de causis hoc vitium gigni solet. Interim ex vngue parum exciso, vel ob tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur. Quod si vngue caruncula nimium abscindatur, putrescit foramen per quod posteà humor descendit, ac vitium superiori contrarium nascitur, quod Græci* ῥυάδα *nominant.* (margin: ῥυάς.)

Terra samia duplex
Terra samia. *Duplex ea terra apud Dioscoridem habetur, vna simpliciter terra samia dicitur, altera* γῆ ἀστήρ, *hoc est, terra aster, quasi dicas, terra stellata. Celsus itaque, vbi posterioris mentionem facit: Terræ, inquit, samiæ, quæ* ἀστήρ *dicitur. Cæterùm ante hoc medicamentū in Græco exemplari est,* διὰ μήλου *perperàm, pro* διὰ ἀμύλου.

ὑπόπυος. ὑπώπιον.
De oculis purulentis. *Duæ sunt apud Græcos dictiones, quæ ferè in omnibus sibi respondent, nempe* ὑπόπυος *&* ὑπώπιον. *Prima significat pus subesse membranæ corneæ. Largus & Celsus vocant oculos purulentos: altera dicitur, teste Galeno, quasi* ὑπὸ *&* ὦπας, *hoc est, sub oculis. Ac veteres Latini hoc vitium appellant, suggillata, genere ecchymomatum comprehensa.*

Floris æris. *Hoc medicamentum in impreßis non habetur, sed in manuscripto codice Iani Lascaris scriptum inuenitur.*

Arida medicamenta.
Contritis ad læuorem aridis. *Hoc est, aridis in tenuißimum puluerem redactis. Græcè est,* λειάνας τὰ ξηρὰ, *hoc est, læuigans arida. Celsus autem de Aridis mentionem facit libro quinto, capite vigesimosecundo in hunc modum: Quædam misturæ medicamentorum*

sunt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

sunt, quibus aridis, neque coactis vtimur: sic vt inspergamus, aut cum aliquo liquido mista illinamus. Alia medicamenta sunt his opposita, nempe quæ liquari possunt. Hæc Græcis τηκτὰ nominantur. Vbi itaque Galenus aliique habent, τὰ τηκτὰ τήκοντι, τὰ ξηρὰ ἢ λεαίνειν δεῖ ἢ λειοτρίβειν. Latini scriptores exponunt, quæ liquari possunt, ad ignem eliquentur, arida conterantur. Celsus inquit libro quarto: Arida ex eo conteruntur. Rursus arida medicamenta contrita humore non pingui coquuntur. Item arida ex aceto teruntur. Largus simili vtitur locutione, & verbum λεαίνειν δεῖ leuigare oportet, interpretatur.

Sublinimus medicamentis. *Damnat me Oroscius, quòd verterim ex Græco, τοῖς πρὸς τὰς παλαιὰς διαθέσεις, medicamentis quæ ad veteres affectiones inscribuntur, ipse enim mauult dici collyriis. Quasi verò collyria non sint medicamenta. Certè ego à præceptoribus meis olim didici substantiam collyriorum, esse & dici medicamenta: ipsum verò nomen collyrij, formam medicamenti indicare. Celsus lib. 6. ita inquit: A secundo die graui quoque lippitudini per medicamenta rectè succurritur. Item in collyrio trygodes. Quo grauior quoque inflammatio est, eò magis leniri medicamentum debet.*

CORNARII.

b *Habent omnia exemplaria pro vento oleum, οἷον ἡλίου, καπνοῦ, κονιορτοῦ, ἐλαίου. Verùm ἐλαίου vocem pro ἀνέμου suppositam esse puto. Nam cùm externæ illæ causæ sint eiusmodi, quibus quotidie occurramus etiam inuiti, ita vt vix satis cauere poßimus, ne aliquando in sole versemur, & foris ambulantes puluerem, domi fumum experiamur, non debuit diuersum externæ causæ genus quarto loco ad superiora tria ascribi, sed tale omnino quod illis simile esset. Tale autem est ventus, qui & domi & foris derepentè quandoque ingruit, & oculis turbationem inducit, quæ citißimè soluitur summota causa. At vt ne ab oleo oculi turbationem incurrant, tam facile est vitare, quàm vt ne ab alia re externa lædantur, quorum nullus est circa oculos vsus.*

c *Quale est collyrium Nili ex rosis, aut etiam Chiacum, & Nardinum. Græca habent pro Chiacum μηδιακὸν. Verùm quum Paul. lib. 7. cap. 16. nullum collyrium describat, quod Mediacum appellet, legendum censeo Chiacum, cuius secundo loco descriptionem habet, ex vino Chio appellationẽ habentis, cuius quoq; paulò pòst mentionẽ facit, sicut & Nardini. Videtur tamen non minùs commodè σποδιακὸν pro μηδιακὸν legi posse, id quod in vsuri iudicio positũ sit. Nam*

& Spod

& Spodiaci descriptionem libro 7. ad inflammationes & fluxiones oculorum habet.

d & fœnigræci decocto.

e contritis his in capitum papaueris decocto.

f Verùm citra maximum dolorem.

g Hæc est Erasistrati panchrestos ab omnimoda vtilitate appellata. Hoc liquidum collyrium πάγχρηστος dictum, Erasistrato adscribitur, & habetur infra lib.7.cap.16.iisdem verbis. Habet idem quoque Aetius lib.6.cap.82. & lib.7.cap.92. Quibus adductus apud Gal.lib.4.κατὰ τόπους, cap.7. principio. πάγχρηστος legendum esse docui, non πάγχρυσος, vt in omnibus exemplaribus legebatur.

h panchresto.

i adhibe, aut plumbum vstum & lotum, aut vtraque pariter, &c. In Græcis exemplaribus redundant hæ voces μετὰ θείου ἀπύρου. Nullus enim est hîc sulfuris vsus, nec plumbum vt vratur, sulfur requirit. Et Aetius lib. 7. cap. 71. eadem medicamenta prodens, sulfuris penitus non meminit.

k & in ipso hæmatite lapide per aquam loto, ac subiecto palpebræ confricatur.

l pilos introrsum refractos glutinat bitumen, mastiche, colophonia, glutinum, &c. In Græcis vitiosè legitur, ὡς pro ἄσω, & κόμη, siue κόμμη, pro κόλλα, glutinum. Indicat id apertè Aetius qui lib.7.cap. 68. ταυροκόλλαν pro λόλλα habet, vnà cum reliquis medicamentis hîc à Paulo traditis.

m Libyanum.

n collyrium Nilamonis.

o quod ex hydria fit, διὰ ὑδρίας.

p acrioribus quidem vlceribus existentibus, Seueriano, & eo quod ex fœnigræci decocto paratur. Græca sic legenda: δριμυτέρων μὲν ὄντων τῶν ἑλκῶν, σευηριανῷ τε, καὶ τῷ διὰ χυλοῦ, &c.

q Chiaco videlicet collyrio.

r florum mali punici, id est cytinorum.

s & infusis per clysterem acrioribus. Vbi Græcè habetur, καὶ κενώμασι δριμυτέροις, legendum καὶ ἐνέμασι δριμυτέροις ex Aetio lib.7 .cap.51.

t teruntur in mellis heminis octo. Græcè habetur, ἐν ῃ καὶ ἐν μέλιτος κοτύλαις ὀκτώ. sed legendum, λεαίνεται ἐν μέλιτος, &c.

v coronopodis.

x Ante illitionem foueat oculos spongia aqua marina calida imbuta.

Auric

Auricularia, & primùm de aurium dolore. Cap. XXIII.

AVrium dolorem ex frigiditate contractum, vbi ex anni tempore, præcedente victu, vel ægrotantis quoque percunctatione: an ob exteriorem causam acciderit, didicerimus, inde quòd dolor altè citra grauitatem, vel distentionem, vel ardorem fixus sit, calfacientibus curabitur præsidiis, nempe oleo rutaceo, calido, vel nardino, vel laurino calido, vel amaracino, vel phuliato, vel spicato, vel communi, cum euphorbio, vel piperi, vel castoreo, vel commageno dicto vnguine, vel liquore balsami in meatum auditorium instillato. Iam verò oleum in quo allium decoctum sit, vel cepa, instillatum auxiliatur. At ex calida conceptum intemperie dolorem, in quo feruoris cuiusdam sine grauitate, seu tensione sensus est, contraria medicantur, oui albumen subactum in aurem demissum, quemadmodum oculis adhibemus, lac muliebre cum quodam collyrio, quod dolorem lenit, vel succo perditij herbæ, cum modico rosaceo: ipsumq; rosaceum, vel oxyrhodinum, vel succus solani, vel coriandri, vel hastulæ regiæ, vel oleum in quo lumbrici, vel aselli qui sub aquariis stabulantur incocti, vel oleum amygdalinum per se, vel buccina viua numero tria, in eo decocta naturaliter proficiunt. Quòd si glutinosi, crassique succi dolores fecerint, capitis, ipsiúsque auris grauitas, & præcedentis victus ratio testatur. sola verò citra grauitatem distentio ipsius auris spiritum flatulentum, cui exitus non patescit, indicat. Itaq; in ambobus vitiis vtere medicamentis, quæ aperiunt, incidúntque, cuiusmodi est aphronitrum cum aceto, & melle. Item fel ouillum cum oleo communi, vel amygdalino: præterea porri & cepæ succus tepidus cum melle, aut origanum tritum, cum melle & lacte muliebri instillatur. [y]Ad vehemētiores aurium perfrictiones fel caprillum cum succo porri inditur. Verùm in iis quos multus dolor, longúsq; vrget: & grauis simul auditus existit, hæc quoque vsurpari debēt, cuiusmodi dracunculi succus est, ari, bryoniæ, & similia. priuatim verò qui ob flatuosum indolescunt spiritum, [z]cucurbita ex aqua calida fotu prius facto, circa aurem fixa strenuè auxiliatur. At si grauitas, distensio, simúlque calor, & dolor pulsatilis, aut etiam febricula oboritur, inflammatione aurem laborare censeto. Atq; ante omnia hic sanguis emittendus est: deinde fotu frequenti vtendum ex oleo

Dolor aurium ex frigida intemperie.

Ex calida intemperie.

Ex buccinis remediū.

Dolor ex crassis & lentis succis & flatu.

dulci calente per ſpecillum lana inuolutum, meatui verò adeps anſerinus, vulpinúſue, aut medicamen baſilicum cum roſaceo, vel cyprino, vel irino debet inſtillari: extrinſecus ea quæ dolorem lenire, & concoquere poſſunt, cataplaſmatis modo ſuperaccommodare. Si dolor violentus eſt, iis vtere, quæ leuiter ſenſum ſtupefaciunt: non enim mediocre periculum eſt, quòd cerebrum neruo per quem facultas audiendi erogatur inflammato, vicinum ſit. Probè igitur hoc dolorem lenit, opij pars vna, caſtorei partes duæ, cum lacte muliebri, vel oui albumine, aut vino dulci tepido inſtillātur. Iam paſtillus Crocodes, Aſter, Philonis antidotum frequenter his profuerunt.† verùm conuenit crebrò fouentem aut oleo communi, aut ex quodam calido fomento, lanam hoc ipſo imbutam in aurem coniicere, ſed ita vt partes inflammatione tentatæ quàm fieri poteſt minimè attingantur. At ſi dolor in vetuſtatem incidit, ac in pus degeneratu-[illegible]s eſt, medicamento vtitor, quod ex lini ſeminis ſucco conficitur, vna cum roſaceo aut chamæmelino ſolutum inſtillās. Cùm autem aqua medicata, meatu recepta auditorio dolorem parit, ſi quidem copioſa fuerit, ore, vel etiam arundine ipſam exugere ratio eſt. Sin autem pauca, ſpecillo auriculaſia lana inuoluto extergens, oleum quoddam inſtillabis quod ſit partium tenuium, aut roſaceum, aut oui album, aut lac muliebre. Calida verò omnia mediocriter eſſe conuenit, quæ auribus adhibentur.

†oportet autem aßiduè fouere, & oleo cōmuni, vel aliquo medicamento calido vti, atq; eo madefactam lanā auri imponere. δεῖ δὲ συχνῶς πυριῶντα ἢ τῷ κοινῷ ἐλαίῳ ἢ τινι τῶν θερμῶν μύρων χρῆσθαι, ἢ καὶ ἔριον ἐν αὐτοῖς τούτοις βεβρεγμένον ἐπιτιθέναι. Goup.

Dolor ex aqua medicata.

Ad vlcera quæ ſimul cum inflammatione affligunt.

LICIVM & meconium æquali portione trita cum melle iniiciuntur.

Ad dolores maximos, pus & grauem auditum.

AMYGDALARVM quibus corticē detraxeris & aphronitri, ſingulorum drachmæ tres, opij drachmæ tres, thuris drachmæ tres, croci drachmæ quatuor, galbani drachmæ duæ, myrrhæ drachma. Aceto læuigata inſtillantur. ſi dolor quidem exercet, roſaceo diluta: ſin autem pus profluit, mulſo, vel oxymelite: ſi grauiter audiunt, aceto. Recentia vlcera, glaucium ſolutum aceto, perſanat: item ex eo collyria, tum quæ appellantur diarodon, diacrocu, & diaſmyrnes. quemadmodum rurſus ſuppurantes citra dolorem ferri recremētum [b] cum aceto diutius læuigatum.

Ad

Ad sordium duritiem.

NITRO aceto diluto cum aqua auris illuitur, cúmque sordes detersæ sunt, nitrum aceto solutum cum rosaceo instillatur.

Aliud ad sordes.

CARDAMOMI & nitri exiguum, cum ficis pinguibus sine granis exceptum, & in collyrij formam redactum, auriculæ committitur. Tertio quoque die educitur. Copiosas enim sordes extrahit, & abundè leuat. Proficit hoc etiam aduersus carnis excrescentias, longos dolores, exulcerationes. recipit aloës, thuris, myrrhæ, singulorum drachmam, myseos drachmas quatuor: ex aceto in pastillos digeruntur. cũ vsus requirit, aceto & rosaceo soluta instillantur: item Andronis pastillus, & Heræ, & Musæ.

Ad diuturna vlcera.

CEDRIA melli admista illinitur.

ALIVD. Mysi vstum & in puluerem redactum inspiratur. Per clysterem verò auricularium eluuntur aures posca, vel oxymelite, vel mulso, vel decocto quorundam repellentium (verbi causa) lenticulæ, vel rosarum.

Ad aures cruorem fundentes.

LENTISCI decocto auris illuitur, polygonij vero succus cum paucissimo aceto instillatur, vel lycium, vel amurca, vel acacia, vel porri succus.

Si caro excreuerit.

NITRO ex aqua calida, simul cum squama æris, & sandaracha pari modo auriculam illinito. Vbi crustam acceperint, melle re purgato.

Aduersus aurium vermes.

ABSINTHII decocto, vel centaurij, vel porri eluuntur: capparis autem foliorum viridium, aut fructus succus instillatur, vel cedrinus liquor, vel vrina humana vetus, vel album veratrum cum melle, vel calaminthæ succus, vel scammonia cum aceto, vel succus absinthij: oleum verò meatui inditum vsque ad superiora exire ipsos compellit: potius autem est oxelæum. Eodem ad ea quæ auribus incidunt animalcula vtitor.

Ad calculos & similia quæ in aurem inciderunt extrahenda.

SPECILLVM auricularium lana inuolutum in resinam, aut gummi, aut aliud quoddam glutinans medicamentum

intingendum, idque in aurem iniiciendum, ac quod in ea est protrahendum. Si hoc modo nihil efficitur, oleum calidum continuè instillato. At si ne sic quidem exciderit, aut comprehensum fuerit: aliis quoque vtitor modis: vt in parte chirurgica docebimus.

Ad sonitum aurium intra seipsas.

Sonitus aurium in crisibus.

SI in febribus, aut harum crisibus sonitus aurium euenerit: nullum ei negotium facessere oporte, quippè statim magna ex parte finiuntur. Sin autem post morbum perseuerauerit, absinthij decocto vbi aures foueris, acetum rosaceúmque infundi debet, vel raphani succus cum rosaceo, aut veratri nigri cum aceto. Ad veteres autem sonitus, qui ex crassis glutinosisq; humoribus creantur, inde verò illos cognosces quod non subito, sed paulatim increscunt, nascunturq;, aceto, nitro, & melle aurem illinito.

ALIVD. Veratri albi drachmæ duæ, castorei totidem, croci drachmæ tres, nitri drachmæ sedecim. ex aceto contrita, in pastillos digerito ac vtitor.

Ad veteres sonitus, & tinnitus.

EVPHORBIVM cum cyprino oleo læuigatum, calefactúmque vsurpato, in quibus autem ob multam sentiendi facultatem vapores, & flatus sursum distribui percipiuntur, castoreum, & cicutæ semen tritum cum aceto instillatur.

Ad grauem auditum, & surditatem.

Surditates quæ curabiles, quæ incurabiles.

QVAE ab origine quidem, vel etiam post natalem diem, sed longissimæ, & absolutæ surditates constituuntur, nullo remedio illidi possunt. Quæ verò non absolutę quidem, sed diuturnæ tamen, & ipsæ curationem non recipiunt, aut certè difficillimam. Quæ ob biliosum humorem sursum vergentem nascuntur, vacuationibus per medicamenta bilem ducentia ex facili abolentur. quidam etiam sua sponte affectu liberantur, bile inferius descendente. At ex crudis crassisque humoribus prognatas surditates, vel grauem auditum, venę incisione curato, aut omnino purgatione, ex Hiera, tum apophlegmatismis & errhinis. item balneis sua sponte scaturientibus, vel ex aqua marina. Porrò in meatum vbi facultas audiendi est, conuenit instillare, quæ ad sonitus tradita sunt. Priuatim verò hæc: vrinam & fel caprillũ, aut seorsim fel, aut rutæ succum cum melle, aut castoreum cum oleo anethino: & c hyssopum medicamentũ cum nardino vngui-

ne,

ne, vel caprillum fel cum galbano: vel quod recipit castorei drach. duas, nitri, veratri albi singulorum drachmam.

Ad contusionem aurium quæ θλάσις dicitur.

HIPPOCRATES quidem nihil ipsis adhibendum præcipit. Cum verò sæpè ab ægrotis cogamur, vtendum est his. Myrrhæ, aloës, thuris, acaciæ, pari singulorum modo ex aceto inunguntur: aut panis calidi pars interior cum melle in pila contusa obducitur: aut hoc: bituminis, thuris, aloës, cochlearum carnis, [f] bulborum polentæ par modus, ex aceto lęuigata imponuntur. Quòd si inflammatio oborta est, sesamum lęue factum applicatur, vel chondrus cum aceto coctus. laxiora autem sunto cataplasmata, & citra deligaturam aut leuiter deligentur: & lana oleo imbuta auris anfractui demittatur.

De Parotidibus.

PAROTIS glandularum iuxta ipsas aures affectus est, materia morbi illic eructante, aliàs à capite humoribus videlicet in eo impactis aliàs à reliquo corpore in febribus critico modo proueniens. Si igitur altè adhuc delitescens parotis in tumorem non attollitur, natura debet adiutari pręsidiis, quæ coactas sordes extrahant, vel etiam cucurbitula agglutinata, vel crebrò fotuum vsu. Nam si in altum recurrat colluuies, periculum haud mediocre subsecuturum est. Sin autem inflammatione tentata in tumorem fastigietur, è contrario iis quæ leniunt, & concoquunt vtemur cataplasmatis, quale est ex farina hordeacea, aut triticea, aut semine lini cum mulsa, aut fœnugræci, aut altheæ, aut chamæmelorum coctionem expertorũ iure incoctum. item quod ex rumice & axungia insulsa constat. at si exuperare sanguis tibi videatur, priùs ipsum venæ sectione vacuabis: modò vires permittant. Tumore autem non discusso, medicamentis vtere, quæ puri mouendo sunt, nempè farina triticea cum pinguium sicorũ decocto, vel oleo, tum medicamento quod ex polline, & quod ex fermento confectum est. Vbi iam abscessus ad suppurationem spectarit, vel cute ferro discissa pus excernetur, vel acri medicamento rumpetur, cuiusmodi existit [g] Smidion appellatũ, & diascorodon, hoc est ex aliis præparatum. Cæterùm mitiores parotidas etiam fotus ex muria discutit, item medicamẽtum diaperanu. Hoc sanè etiam pus iam maturatum discutit, præter quod dolori leniendo

Parotidum curatio.

Suppurantia medicamenta.

ſit efficaciſſimum. Ad inueteratas parotidas buccinorum, aut purpurarum combuſtarum cinerem cum melle, vel axungia imponemus, aut ficus marina incoctas, vel marrubium cum ſale. Induratas autẽ iam emollit & medicamen [h] Mnaſei, & Ariobarſanios. optimum etiam quod ex ſucco lini ſeminis præparatur. ante hæc autem obducere ammoniacum conuenit, miſta cum cataplaſmatis pice liquida, vel ſeuo taurino, vel bdellio, vel ſtyrace, vel medulla ceruina.

ANNOTAT. ANDERNACI.

An ob exteriorem cauſam acciderit. *Ex octauo Oribaſij hæc mutuatus eſt. Exterior autem cauſa eſt, ventus frigidior, aut lauacrum aquæ frigidæ, ſimiliaq́; Hæc itaque ſolent interrogari, an ægrotus in ambiente frigido obambulauerit, vel lauationem frigidam expertus, vel alio modo fuerit affectus. Græcus codex habet τοῦ κάμνοντος ἀνακρίσεως, vbi ἀνάκρισις idem valet quod ἐξέτασις. Nonnulli* ἀνάκρισις. *autem lexicarij interpretes contemperamentum vertunt.*

Cucurbita ex aqua calida. *Idem Galenus commemorat ex Apollonio, lib. 3. de compoſitione medicamentorum ſecundum locos, in hunc modum: Fomentis autẽ vtendum eſt, quæ per ſpongias fiunt, in calidam aquam intinctas, easq́; abundè expreſſas. Item illis quæ per cucurbitam adhibentur, &c. Ego itaque προπύριον μόνη in Paulo, verti, fotu prius facto. Quanquàm poßis dicere, cucurbita prius aqua calida concalfacta.*

Per ſpecillum lana. *Græcè eſt διὰ μηλωτίδος, quaſi dicas ſpecillum auricularium, vt Celſus etiam exponit. Nam eodem capite meminit ſpecilli lana inuoluti, ſpecilli auricularij, & clyſteris auricularij, ſtrigiliſque.*

Vel etiam arundine. *Apollonius etiam fomentum recitat, vapore per arundinem perforatam elato. Erit autem alterum arundinis extremum, concauitati auriculæ accommodatum, alterum in ollam cuius operculum foramen habeat, incumbet. Decoquitur in olla abſinthium. cuius vapor auditorio meatui inſinuatur. At hic nullum fotum arundine adhibere præcipit. Verùm exugi humorem, ſi quis forte, in aurem receptus ſit.*

Fomentum per arundinem.

Sin autem pauca. *Græcus codex mutilus eſt. Deeſt enim εἰ δὲ, ad integram ſententiam explendam, quæ ſic legi debet: εἰ μὲν εἴη πολὺ διὰ τοῦ ςόματος, ἢ καὶ διὰ καλαμίδος αὐτὸ ἐκμυζᾶν δεῖ. εἰ δὲ ὀλίγον, &c.*

Cardamomi & nitri. *Galenus libro iam citato legit καρδάμου ἱκανὸν, καὶ νίτρον βραχὺ σύνου σαρκὶ χωρὶς κιχραμίδων ἀναλαβὼν ποίησον*

πείκσορ κολλύριον, &c. Quod est: Nasturtij quod satis, & nitri paululum fici carne sine granis exceptum, in penicillum redigito, &c. Verùm cardamomi & cardami quod est nasturcij, eadem ferè potestas est, nisi quod nasturcium sit valentius.

Idque in aurem demittendum. *In Græco codice hæc clausula quidem non est, verùm à me addita, ad sententiam absoluendam. Alexander etiam in hunc modum ex Galeno profert. Hoc te celare nolui.* *Nota.*

Hyssopum medicamentum. *Hyssopum & herba & medicamentum appellatur. Verùm vbi herba notatur, simplici vocabulo hyssopum dicitur: vbi medicamentum, additur ipsa medicamenti dictio. Quanquàm in eo nulla sit hyssopi herbæ mentio, sed lanarum potius succidarum. Nonnulli autem adiiciunt hyssopum herbam.*

Bulborum, polentæ. *Admonuit Oroscius Græcum codicem esse viciosum, qui habet: βολβῶν ἀφρῶν pro βολβῶν ἀλφίτων, &c.* *Quidam.*

CORNARII.

y *Ad fortiores verò obturationes, fel caprinum cum porri succo instilla. Græcè pro ἐμφύξεις ipsa rei tractatio docet legendum ἐμφράξεις. & ex Gal. & Aetio colligi potest.*

z *Cucurbita aqua calida priùs feruefacta, &c.*

a *Amygdalas depurgatas. xx. aphronitri, &c. Græcam lectionem ἀμύγδαλα λελεπισμένα καὶ ἀφρονίτρου ∠. γ. vitiosam esse, & non amygdalarum ac aphronitri, vtriusque drach. iij. accipiendas esse indicio est id, quòd non adiectum est ἀνὰ ante pondus ∠. γ. Igitur pro καὶ legenda est numeri nota κ. vt viginti amygdalas accipiamus. Habet idem medicamentum Aetius lib. 6. cap. 28. nisi quod ob scripturæ vicinitatem. κ. pro. κ. legitur.*

b *Cum aceto sub caniculæ æstu tritum. ἢ σκορίας τοῦ σιδήρου λειωθεῖσα ἐπὶ χρόνου. pro ἐπὶ χρόνου legendum ἐπὶ κυνὸς καύματι ex Aetio lib. & cap. iam dictis.*

c *Nasturtium, & nitri parum. Græcè καρδάμωμον legitur pro κάρδαμον, ex Gal. lib. 3. κατὰ τόπους. Item ex Aetio lib. 6. cap. 76. καρδάμου σπέρματος ὅσον ἐξαρκεῖ, καὶ νίτρου βραχύ.*

d *Et Neren.*

e *Aut œsypum medicamentum.*

f *Bulborum Africanorum, &c. In Græcis rectè βολβῶν ἀφρῶν, pro bulbis qui ex Aphrica afferuntur, velut Dioscor. testatur lib. 2. βολβὸς ἀπὸ λιβύης κομιζόμενος.*

g *Smilium.*

h *Emplastrum Mnasææ, & Ariobarzanium.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De narium & olfactus vitiis. Cap. XXIIII.

Olfactus læsi causæ. OLfaciendi facultate oblæsa, si vox seruetur incolumis, ad priores cerebri ventriculos morbus refertur: qui aut ex intemperie sola noxam conceperunt, aut etiam ex humorum copia. Sin autem vox quoque mali contagium senserit, laboriosior quodammodò reddita propter ossa quæ à colatu Ethmoide Græcè vocantur, obstructa, affectum rursus malis quibusdam succis contractum esse censeto. *Curatio.* Itaq; cerebri intemperies, vbi ex notis sæpius à me dictis deprehensa fuerit, contrariis curatur remediis. humores autem apophlegmatismis euacuare oportet: maximè verò vtitor medicamentis quæ per nares validè educunt, & quæ odore mouent tenuis substantiæ, quemadmodùm in defluxionibus quas *καθάῤῥυς* Græci vocant, adhibeto. Cùm autem totius corporis humorum copiæ suspicio subest, hæc priùs aut sanguinis dimissione, aut purgatione ex Hiera vacuatur. Ita quoque in Polypode, & Ozæna faciundum est: deinde loco etiam affecto inducuntur remedia. quin & Theriace pota sæpè magno fuit præsidio. *Polypus. Sarcoma. Ozæna.* Cæterùm polypus, tumor præter naturam in naribus oritur, substantia respondens polypodis carunculæ: eiusdem verò naturæ est & sarcoma. Ozæna verò vlcus est putridum, ex humorum acrium illuuie creatum.

Ad Polypodas & Sarcomata.

SQVAMAE æris drachmæ octo, atramenti sutorij h drachmæ duæ, sandarachæ drachmæ quatuor, veratri nigri drachmæ duæ: naribus inspirantur. In vsu hoc est laudatissimum, nam tredecim diebus insigne affert præsidium. benefacit & atramentum sutorium cum aceto.

ALIVD. Malicorij drachmæ duodecim, atramenti sutorij drachmæ decem: chalcitidis drachmæ octo, fellis taurini, amomi, myrrhæ, calaminthæ, marrubij, singulorum drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, veratri albi drachmæ quatuor. sicco vtitor.

ALIVD. Diphrygi trito nares, linamentóque ex ellychniis contorto attinguntur, dilatantúrque.

Ad Ozænas.

MISYOS, chalcitidis, myrrhæ, singulorum drachmæ septem, atramenti sutorij drachmæ sex, aluminis scissilis, gallæ, squamæ æris, singulorum drachmę quatuor, aluminis rotundi drachmæ duæ, thuris drachma vna, aceti sextarius. totum

tum

tum in vase æreo coquitur. Vbi ad mellis spissitudinem venerit, ex carptis linamentis vtitor.

ALIVD. Aeruginem & æris squamam pari portione aridum medicamentum facito.

Ad fœdum narium odorem.

MYRRHAE, acaciæ, amomi, singulorũ drachma. melle cocto excepta summo nariũ intersepto iubeto agglutinari.

ALIVD. Amomi, myrrhæ, rosarum siccarum partes æquales, nardino vnguento exceptas illinito. Item benefacit aduersus fœditatem odoris, & [i] malagma hedychroë cum vino admotum.

Ad narium vlcera.

CERVSAE libra, argenti spumæ quadrans, recrementi plumbi tantundem, vel plumbi combusti. omnia verò lota esto, excipiantúrque vino, myrteóque oleo.

Ad vlcera quæ vocantur Glycea.

ARGENTI spumæ drachmæ quatuor, rutæ nouellæ totidem, aluminis scissilis drachmæ duæ. Myrteo oleo acetóque excipiuntur.

Quæ sternutamenta citent.

[k] VERATRVM album, vel castoreum, vel piper, vel struthium, vel simul omnia: non autem oportet inspirare, sed pinna, vel digito penitissimè, in nasum demittere. vbi sternutamentum[l] frequentius est, medicamento sedari debet. Infunditur nardinum, vel rosaceum, vel glycelæum. Iam quę odore mouent, sternutamenta sedant, anisum, ocymi stipulæ cõtusæ: sed ante hæc omnia caput desiccandum est smegmatis ex nitro & pumice factis, vel etiam asclepio vocato vtẽdum, & Constantini sapone, & sale cappadocico, similibúsque.

Ad sanguinis eruptionem, è naribus.

SANGVINIS è naribus profluuium, quod febribus superuenit, secundo volumine inter illas sum executus. De eo autem quod alia quacunque de causa accidit nullóq; sisti potest remedio, in præsentia tractabimus. Chalcitidem contritam linamento ex ellychniis contorto, aqua imbuto, vel eo quod à genitalis humani forma Priapiscon appellant exceptam, nariũ foraminibus demittes. Vel testam oui exustam admiscebis, & dimidiatam gallæ partem, vel lycio indico attinges: vel fimi asinini cinerem inspirabis. Vel eius expressi succum instillato, vel molaris lapidis aceto extincti, vapoꝛ

naribus attrahatur. Vel hoc quoque medicamento obstruenti vtitor, Mannæ thuris partem vnam, aloës partē dimidiam, candido oui liquore excipito: ac vtitor per linamentum ex ellychniis contortum, extrinsecus leporis pilis vnctioni impositis. [m] Vel funiculum lucernarum in nares coniicito. [n] Vel cucurbitulam leuem directè, quà sanguis profluit præcordiis magnam affigito. præcordiis autem magnam, & perseueranter admoueto. Vel aures validè obstruantur, frons spongiis ex aqua frigida foueatur. Vel cucurbitula occipitio agglutinetur cum sanguinis detractione: interim etiam venam incidere, si nihil prohibet, & summas partes vinculis excipere, pręsertim brachia, & femora, sicut in venę sectione fieri solet. Eadem motu concuti iubeto, manus verò fricatione, pedes autem obambulatione. Nam venis indidem sanguine repletis, narium vasa deplentur. Item spongia in poscam frigidam demersa, naribúsque profluentibus à foris strictim admota: id quod requiritur, subindè perfecit: [o] melius autem proficit longo ex linamentis intortis penicillo naribus priùs subiecto.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Linamētorū genera. στρεπτὸν. ξυστὸν. ἐλλυχνιωτὸν. πελαπισκωτὸν. σφήνισκος. λημνίσκος.

Linamento ex ellychniis contorto. *Varia sunt apud Græcos μοτῶν, hoc est, linamentorum genera. Aliud vocant στρεπτὸν, quasi dicas tortile, aliud ξυστὸν, hoc est, rasile, aliud τιλτὸν, quod est concerptum filatim, aliud ἐλλυχνιωτὸν ex ellychniis præparatum, aliud πελαπισκωτὸν à pudendi humani similitudine nuncupatur: aliud, quod cunei formam referat, aut quia cunei modo foramina obturet, aut coniuncta separet, σφηνίσκος dicitur. Vt Paulus sexto vocat σφηνίσκους στρεπτοὺς ἐκ ῥάκους, hoc est, cuneolos intortos ex panniculo. Adhuc aliud est λημνίσκος Græcis dictum, implicitum in lōgitudinem linamentum, si Celso credimus, quod alibi vocat linamentum inuolutum & oblongum. Sicut στρεπτὸν linamentum implicitum, seu intortum simpliciter appellari poßit.*

CORNARII.

h *Atramenti sutorij drachmæ sex.*

i *Hedychroum magma, &c.*

k *Veratrum album, castorium, piper, herba lanaria, cyclaminus, euphorbium, nitrum, cuminum, herba sternutatoria vocata, singula per se, aut simul omnia. Græca exemplaria hîc imminuta sunt.* ἐλλέβορος λευκὸς, ἢ καστόριον, ἢ πέπερι, ἢ στρούθιον, ἢ ὁμοῦ πάντα. *Nam nec omnia recensentur quæ sternutationes mouent,*

nec

nec hoc, ἢ ὁμοῦ πάντα, habet ad quod referatur. Proinde integram lineam periisse arbitror, & sic restituendam, ἐλλέβορος λευκὸς, καστόρειον πέπερι, στρούθιον κυκλάμινος, εὐφόρβιον, νίτρον, κύμινον, ἢ πταρμικὴ πόα, ἕκαστον ἰδίᾳ, ἢ ὁμοῦ πάντα. Ex Aetij lib. 6. cap. 97.

l *Si verò sternutatio redundet ex medicamento, sedare oportet infuso nardino, aut rosaceo, aut oleo dulci.*

m *Aut lysimachium appellatam in nasum indito. Græca habent, ἢ τὴν καλουμένην λυχνίδα ἔνθες τῷ μυκτῆρι. Ego verò cùm nullam lychnidis speciem sanguinis sistendi vim habere compererim, sæpe hæsitaui de corrupta lectione, & aliquandiu λυχνίτιδα legendum esse suspicatus sum. Est autem lychnitis verbasci species, de qua nullus apertè tradit, quòd sanguinis è naribus eruptionem sistat, nisi quis ex eo quod Paul. lib. 7. de verbasci generibus scribit, quòd acerba sint, & fluidis affectionibus conueniant, etiam in hunc vsum asserere velit. Tandem in eam sententiam adductus sum, vt λυσιμάχιον legendum esse credam. Nam & insigniter astringit lysimachium, vulneraq; glutinat, & sanguinem sistit, & ad sanguinis è naribus eruptionem herba ipsa naribus indita, ita vt ipsas obturet, conuenit. Vide Dioscor. lib. 4. cap. 3. & Marcellum cap. 10.*

n *Aut cucurbitam leuem, magnam, & perseueranter apponito ad præcordium è directo naris vnde sanguis erumpit.*

o *Præstat autem hoc facere, oblongo ad cuneoli formam linamento prius in narem subdito, κάλλιον δὲ προκαταβεβλημένου σφηνίσκου τῇ ῥινί.*

Ad faciei vitia.

Quomodo facies à rugis asseratur. Cap. XXV.

Thuris drachmæ quatuor, fuci quod φῦκος dicitur Græcis, drachmæ tres, [p] argenti spumæ, piperis, singulorum drachmæ octo, omnia ex ichthyocollæ contusæ diluto soluuntur, in pastillos redactis vtitor. *Rugis arcendis.*

ALIVD. Eburnei scobis drachmæ octo, thuris masculi, ichthyocollæ pares portiones. Vtitor, quemadmodum est prædictum.

Ad faciei nigritias.

[q] IRIDIS, vel ptisanæ fresæ, singulorum sesquisextarius, salis ammoniaci, cornu ceruini combusti, thymiamatis ammoniaci, singulorum vnciæ duæ, aqua dissoluta in pastillos coquuntur, ac iterum aqua trita ante balneum illinuntur.

ALIVD. [r] Ptisanæ, erui, thuris, iridis illyricæ, aphronitri, singulorum chœnices duo, costi, amygdalorum amarorum,

ſingulorum drachmæ viginti. Ouorum albumine, lacteque aſinino ſubigito, ac vtitor veluti prædiximus. Benefacit etiã paſtillus Peponatos.

Ad Ephelidem & lenticulas.

TERRAE cimoliæ torrefactæ, ſemicongius, aphronitri toſti drachmæ octo, erui farinæ elixatæ drachmæ quatuor, fellis taurini, eburnei ſcobis, ſingulorum drachmæ octo. Lęuigatis facies defricatur.

ALIVD. Fęcis drachmæ decem, erui farinæ drachmæ decem, lomenti drachmæ decem, veratri albi drachmæ quinque, aphronitri drachmæ decem, alcyonij drachmæ decem. tritis abſtergito.

Ad ſuggillata.

PER initia decocto fœnugræci [s] poſtea & meliloti oculi fouens, Nilei collyrium diarodon aqua ſolutum illinito: deinde diaſmyrnes. Et ſi nihil profecerit, id quod diaſandicos inſcribitur, combuſtum, perungito, vel hyſſopum cum aqua applicato. Vel hyſſopo in panniculum illigato & calida aqua reſperſa foueto: vel acri muria. item raphani corticem cum melle detritum impones. hoc etiam veteribus efficax eſt. Porrò ad vetuſta faciei ſuggillata & liuores, tordyli partes duas, terræ ſamiæ partem vnam cum melle admoueto, cura adhibita ne exulceretur.

Aliud deterſorium.

HYSSOPI, thapſiæ, caſiæ, ſingulorum drachmas duas, ceræ tantundem, terebinthinæ drachmam iniicito, cauens ne exulcerationem excites, eoque frequenter tolles.

De Varis.

Varus quid EXIGVI ſunt & duri in facie tumores. Oxymelite illinito, vel argenti ſpumam cum terebinthina, [t] aut olei candidi momento tritam infricando perunges: vel alumen fiſſile cum terebinthina, vel amygdala amara aceto macerata infricantur. In callum verò concretos varos, ſaponis gallici drachmis quatuor, thuris, thymiamatis ammoniaci, ſingulis drachmis aqua diſſolutis perungito, & poſt horam eluito.

Ad varos, pilos, & aſpredinem faciei.

CERAE drachmæ decem, terebinthinæ drachma, viſci drachmæ duæ. Liquato vnà oleum ſuperinfundens atq; hoc medicamento faciem abſtergito, tollit enim radicitus.

ALIVD.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ALIVD. Papauer detritum, vel pulegium cum ſale, acetoque applicato.

Ceratum thaidis quo facies rubeſcat.

CROCI, erythrodani radicis, fuci, thuris, myrrhæ, ſingulorum drachmæ duæ. Adipe vitulino, oleoque maſtichino excipiuntur: deinde illinuntur. Interpoſito tempore, ſpongia ex calente aqua facies abſtergitur. Cæterùm faciei remedia, etiam reliquo corpori conuenient.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ptiſanæ freſæ. *Hoc eſt confracta. Græcè eſt, ἴρεως ἢ πτισάνης ἐρεγμοῦ. Vt ἐρεγμὸς ſignificet omne id quod freſum eſt, vel ipſam confractionem, omnium ſcilicet, leguminum, nomine tamen ipſorum appoſito, vt κριθῆς ἐρεγμός. Cùm verò ſimpliciter ἐρεγμὸς ponitur, de faba freſa dicitur. Quæ ſi molam experta ſit, ἄλευρον κυάμινον & ἐρέγμινον ἄλευρον appellatur. Ferculum autem ex faba, cicere, & reliquis leguminibus freſis paratum, ἔτνος, ex freſorum autem farina pulmentarium, λέκυθος Galeno cùm alibi, tum in libello de bonis maliſq; ſuccis generandis nuncupatur. Quoties autem in Paulo aliiſq; Græcis inuenitur κυάμινον ἔτνος, pro faba freſa elixata ad ferculum intelligito: κυαμίνη λέκυθος, pro fabæ freſæ farina elixata ponitur. Sic πτισάνης λέκυθος, & ὀρόβινος λέκυθος, aliorúmque leguminum dicitur. Vbi verò hæc vox λέκυθος ſola citra alterius adiectionem ponitur, Luteum oui ſignificat apud medicos.*

Ad Ephelidem & lenticulas. *Ephelis aſperitas quædam & durities mali coloris eſt in facie. lenticula & in alia parte nonnunquam naſci ſolet. Celſus ineptias putat curare varos, lenticulas, & ephelidas.*

Suggillata. *Græci vocant ὑπώπια, vt antea annotaui. Sunt autem ex genere ecchymematon, quæ & Hippocrates & alij plerique medici appellant cutis affectum, quo venis in ea tenuibus contuſis ſanguis inde effunditur, qui ita excretus non vno in loco, nec ſubitò concreſcit. Temporis ſpatio liueſcit, nigreſcitque cutis.*

Cum melle admoueto. *Galenus habet in eodem medicamento, ὄξει ἀναλαβὼν ἐπιτίθει μέλιτος ὀλίγον ἀνακόψας. Hoc eſt aceto excepta, melliſq; momento ſubacta.*

CORNARII.

p *ſpumæ argenti lotæ drach.* VIII. *pro λιθαργύρου πεπύρως, lege λιθαργύρου πεπλυμένου ∠. η.*

q *Iridis, ptiſanæ, fabæ freſæ, ſingulorum, &c. Græci codices falsò habent, ἴρεως ἢ πτισάνης ἐρεγμοῦ ἀνὰ, &c. Quod autem ἐρεγμὸς ad*

ptiſanam

ptisanam non pertineat, sed tria hîc accipienda sint, iris, ptisana, faba fresa, ex Aetij lib. 8. cap. 5. cognoscimus, qui idem medicamentum his verbis habet, ἴρεως λείας, πτισάνης ἀλεύρου, κυαμίνου ἀλεύρου. Ex quo etiam id intelligimus ἐρεγμὸν aliquando pro faba fresa, & in crassiores partes comminuta accipi: aliquando etiam pro farina fabarum, quam etiam Lomentum appellamus.

r Ptisanæ, erui, thuris, fabæ fresæ, iridis illyricæ, aphronitri, costi, singulorum chœnicis quartam partem, amygdalas amaras XX. *Hoc medicamentum in excusis codicibus penitus corruptum sic restituatur,* πτισάνης, ὀρόβου, λιβάνου, ἐρεγμοῦ, ἰλλυρίδος, ἀφρονίτρου, κόστου ἀνὰ χοίνικος τέταρτον, ἀμύγδαλα πικρὰ. κ. *Aetius lib. 8. cap. 5. idem medicamentum paulò clarius habet.*

s posteà etiam meliloti decocto, &c.

t & olei candidi, &c.

De oris affectibus, & primùm de dentium dolore.

Cap. XXVI.

Dentium dolor.

DEntium dolorem sine gingiuarum inflammatione, interim in proprio ipsorum corpore, interim in neruo, qui ad ipsos pertinet, oriri contingit. quapropter valentissimorum in hoc medicaminum vsus est. Atque inde plurima ipsorum quàm acerrimo aceto præparantur. At gingiuis propter inflammationem dolentibus, præsentissimum est remedium, oleum lentiscinum, calore temperatum, si in ore retineatur. esto autem id recens: nam vetus tantò recenti deterius, quantò calidius. Communis autem ratio etiam hîc seruetur, vt humor qui in toto corpore superat, prius euacuetur.

Gingiuarũ inflãmatio.

Ad dentium inflammationem.

Os colluatur aceto, in quo decocta sit galla, vel halicacabi radix, alterci semen, foliáue, vel pulegium, vel solani succus, vel capparis radix, vel myrti folia, vel polium, vel cucumis syluestris radix, vel rutæ folia cum oxymelite, vel cornu ceruinum, vel acetum scillites, vel pyrethrum, cum hyssopo. At erosionem experto denti, styracem cum opio imponito: [u] vel sulfur vinum cum lycio: vel alterci seminis vaporem excipiat per infundibulum. Item Philonis antidotum denti circumlitum, dolorem sedat. Quod si defluxione laborent dentes, myrti, lentisci, & gallæ decocto colluentur, vel rhus syriaci, balaustij, vel malicorij. applicantur autem salis partes duæ, aluminis vsti, & aceto extincti tritíque pars vna:

Dens corrosus.

Dolor dentium cum defluxione.

vna: deinde vino perluuntur. porrò gingiuis cruentis alumen tenue inspergitur, vel aloë cum vino eluuntur: vel rubi radice vino decocta: vel rhu syriaco. cruentis autem & defluxione tentatis gingiuis [x] crudum salsamentum in olla comburito, quoad in carbones redigatur, puluere attingito. [y] At mobiles stabilit aloë inspersa, vel rhus syriacus, vel alumen scissile, vel galla, vel rubi radix per se, aut cum vino incocta. *Gingiuæ cruentæ, & cum defluxione.* *Dentes mobiles.*

Aliud ad dentes.

[z] NVCIS viridis corticem terito, eiúsque ius cùm habes, in id cõiicito myrrham veram, & alumen scissile, vbi omnia in vnitatem coegeris, in vsu infundito, ac in gingiuas qua parte dens indolet, demittito, & persanabis.

ALIVD. Allium, piper, herbam pedicularium, quæ staphis agria dicitur, detrita, in linamento in globulos coges, quos circa dentes versans humorem in capite contentum elicies, dentémque sanabis.

ALIVD. Ad dentes mobiles, & gingiuas fluxione pressas, omniaq; oris vlcera depascẽtia. Chalcitidis tostæ drachmæ duodecim, cadmiæ drachmæ octo. [a] vtitor sicco, aut cum aceto, sine dolore dentes tollit, farina cum liquore tithymalli imponitur, & super hederæ folium accommodatur, ac per horam sinitur, sua enim sponte dens conteretur. Dentium smegma, quod & parulidibus benefacit. Aluminis latercularij triens, salis ammoniaci tantundem, myrrhæ, costi, pyrethri, singulorum drachmæ quatuor, piperis [b] grana octoginta. *Dentifricium.*

Ad Parulidas.

SVLFVRIS viui, piperis, aluminis scissi, æquales portiones. Ac parulis inflammatio quædam est in aliqua gingiuarum parte suscitata, quæ nisi discussa fuerit, in suppurationem conuertitur: & cùm suppurauerit, scalpello incisa linamentis insertis distendetur. Epulis autem carnis excrescentia est, quæ ab inflammatione contracta ad intimos molares dentes pertinet: nonnunquam cum febri & dolore. Quoniam igitur reprimi debet, vtendum est ærugine rasa priuatim: vel cum pari galla, vel sori combusto, vel alumine quolibet cremato, vel galla per se, vel squama æris cum aceto diebus sat multis læuigata desiccataque. *Parulis.* *Epulis.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Smegma dentium.

Dentifricium.

ARISTOLOCHIAE radix combusta, cerui cornu combustum cum mastiches momento, [c] sal candidus melle respersus, & fici foliis inuolutus exustúsque, donec in carbones mutentur.

ALIVD. Buccina sale respersa, vstaque. Cochleæ terrestres cum melle combustæ. Lanæ succidæ crematæ cum modico sale. Singulis ipsorum grati odoris gratia misceatur iunci rotundi flos, [d] vel nardi spicæ, vel folium malabatri, vel iuncus odoratus angulosus, vel iris.

Dentium candorem concilians, & oris suauitatem faciens, gingiuásque reprimens.

PVMICIS, salis tosti, iridis, singulorum drachmæ quatuor, iunci odorati angulosi drachmæ quinque, spicæ nardi drachma, piperis drachmæ sex. Tritis vtitor.

Ad stuporem dentium.

STVPORI benefacit portulaca commanducata, vel oleum quod immaturæ oliuæ fuderunt infricatum, vel amurca in æreo vase cum oleo cocta, donec mellis spissitudinem habeat. atque vetusta si perungatur, magnum adfert momentum.

Ad dentes attritos.

DENTIBVS attritis, baccarum lauri, aluminis scissi, aristolochiæ sarmentorum quæ Clematitis dicitur, singulorum pares portiones iniiciuntur.

Ad gingiuas corrosas.

ROSARVM floris drachmis octo, gallarum drachmis quatuor, myrrhæ drachmis duabus, si gingiuæ erosæ, & humiditatis vitio flaccidæ, colluantur, sanescunt. Idem præstat lac asininum, oliuæ foliorum decoctum, acetum scillites: arida verò admota, ærugo ferri, cytini. Tumidas excrescentésque gingiuas portulacæ succus in ore retentus, muria ex colymbadibus oliuis, [e] calidum. calidum, vel lentiscinum, vel melinum amurcaq; discutit: sicca autem, ærugo ferri, vel æris, aristolochiæ radix, arnoglossi semen, diphryges, atramentum sutorium tostum, cytini.

Ad disrupta labra.

AMVRCA cocta illinantur: vel hoc prodest adeps anserinus cum melle, [f] terebinthina æquali portione, rosarum floris, hyssopi, rosacei, singulorum momentum.

Aduersus

Aduersus linguæ morbum qui Batrachus appellatur.

BATRACHVS tumor est, ad inflammationis similitudinem sub lingua erumpens, maximè in pueris: itaque locus misyos, æruginis rasæ pari pondere sicco perfricatur. Mento autem adhiberi debet medicamentum. Anthera, vel sphærion, vel ex ouis parygrum. In adultis remedium est venas sub lingua diuidere. *Ranunculi curatio.*

ALIVD. Valet etiam ad oris vlcera, quas Græci Aphthas vocant, æruginis rasæ, gallæ, chalcitidis, singulorum æquale pondus cum passo. os etiam his colluitur. *Aphthæ.*

ALIVD. Erui farina cum melle priùs abstersis delinitur, galla læuis cum melle, vel rosarum flores similiter. Vel oliuæ foliorum decocto colluant.

Ad tonsillarum inflammationem.

SI in febri tonsillæ, & columella inflammationem senserint, gargarizare conuenit decocto furfurum, aut rosarum, aut [g] palmarum, aut myxæ, aut lenticulæ. Cùm verò inflammatio remittit, consistítue, mel ipsis adiiciendum est, quod per initia facere non oportet, nec in augmento: ne acrimonia fluxionem quandam concitent. Vbi in suppurationem conuersa eruperit, gargarizandum est ex mulsa vel lenticulæ decocto, vel rosarum: ídque faciundum est, donec in totum soluatur: aut stomatica collutio ad gargarizandum etiam exhibebitur. At si pestifera tonsillis vlcera oboriantur, vtendum quidem & præscriptis, sed priuatim exhiberi debet medicamen diamoron ex aqua calida, vel aqua mulsa, quæ rosarum inspersum florem obtineat, vel costum, vel rhus sicca, vel decocta, vel glauci foliorum aridorum decoctum, quod amarum est. optimè autem facit, si succum, vt ad collyria vtimur, in mulsa dissoluis. ipsius autem fruticis sicci, [si inspiretur] vsus est laudatissimus, aut si digito admoueatur. cura verò habenda est, ne prorsus attingatur, aut certè leniter admodùm. Profuit & pastillus Andronius. Post hæc acria irritantiáue, gargarizantur ex medicamento, quod ex dulci radicula quæ glycyrrhize dicitur, constat: aut eo quod croco, vino scybelite, [h] terra chia, & myrrha componitur. deinde amylo, & tragacantho. Vbi iam constiterit vlcerum depastio, gargarizandum medicamento ex lacte & samia terra confecto. *[si inspirãdo in tõsillas iniiciatur per tubulum.]*

ALIVD. Ad tonsillas quæ post inflammationem induruerunt,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Antiades. ruerunt, ἀντιάδας Græci nominant. Ex malo punico dulci cum cortice tuſo ſuccus exprimitur, & eius partes ſex, mellis vni miſtæ coquuntur, donec eis mellis ſpiſſitudo ſit, & perunguntur.

ALIVD. Gallæ omphacitidis vnciæ duæ, aluminis ſciſſilis vncia, ſalis ammoniaci toſti tantundem. Puluere attingito.

ALIVD. Gallæ drachmæ octo, miſyos drachmæ duæ, ſalis toſti drachmæ quinque. vtitor puluere. eſt autem Antias tonſillarum tumor, ſchirrum præferens.

De Vua.

VVA ſi inflammationẽ experitur, gargarizandum ex iiſdem, quæ tonſillæ inflammatæ poſtulant, & mediocriter aſtringentibus, qualis eſt mali punici ſuccus per cochlear, vel inſtrumentum, quod ab vua attollenda Staphileparton appellant, ſubiectus tum per ſe, tum cum melle affatim cocto: vel dulcis radix mali punici ſucco miſta. proficit etiam ſuccus dulcis radicis cum melle illitus. iam Hæmatites lapis vuam reprimit, & phrygins combuſtus, & ageratus: item ex lapide phrygio medicamen ad pudenda inſcriptum. His adduntur terra ſamia, erethrias, ſinopis, lemnia, & omphacium per ſe, & cum horum aliquo. Item ſpinæ ægyptiæ ſuccus & alumen ſciſſile. roſæ verò, & ſemen, & folia lenius operantur, adhuc lenius gummi, tragacantha, ſarcocolla, amylum: quibus vtendum dum magis vua prematur ab aſtringentibus conſtricta. vbi æqualiter craſſa fuerit ipſa, quod vitium iam Vuam Latini, κίονα Græci propriè dicunt, gargarizationibus fidendum etiam iis quæ ex myrrha, & croco, & iunco anguloſo fiunt. Contuſiones autem cauendæ ſunt. ob quod pinna potius perungere conuenit. compoſitum verò hoc vtile eſt, rhu ſyriaci drachmæ octo, croci drachmæ quatuor, coſti drachmæ octo, roſarum ſeminis drachmæ quatuor. Præterea gingiuis benefacit, linum [i] ex purpura marina, quod viperæ collo circundatũ ipſam ſtrangulauerit, deinde circumadigatur tonſillis, & colli vitiis, mirabili quodam modo opitulatur, vt Galenus author eſt.

Columella gargareonis vitium.

Ad ſanguinis ex ore profluuium.

PORRI folia contuſa imponuntur, vel ſpongia recens in picem crudam merſa comburitur, in puluerem coacta vtitor, [k] ac valde vtile eſt remedium, & collutiones oris ex roſis ſiccis, aut viridibus. Ad hæc decoctum frigidum, vel

pampino

pampinorum vitis, vel lentiſci foliorum vel rutæ, vel malorum cotoneorum, vel roſarum, vel vuæ acinorum, vel lenticularum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Dentium dolorem. *Ex quinto Galeni de compoſitione medicamentorum ſecundùm locos ad verbum hoc caput eſt tranſcriptum, niſi quod vbi Paulus ad inflammationem habet, Galenus & Oribaſius ad dolorem dentium medicamenta ſubſcribunt.*

Ad parulidas. *Parulis Græca dictio eſt, à παρὰ quod eſt iuxta, & οὔλη, hoc ſignat gingiuam. Celſus libro ſexto, capite tertiodecimo: Solent etiam interdùm iuxtà dentes in gingiuis tubercula quædam oriri dolentia παρουλίδας Græci vocant.* *Parulis.*

Tonſillæ. *Glandulæ quædam ſunt in ore vtrinq; ſingulæ penitius ſitæ, ſpongiis ſimiles, quæ humiditates ex capite recipiant ad fauces humectandas παρίσθμια Græci nominant, quæ ſi poſt inflammationem induruerint, ἀντιάδες appellantur.* *παρίσθμια. ἀντιάδες.*

Vua. *Græcè eſt κιονὶς, quod ad verbum ſonat columella. Eſt autem hæc carnoſa quædam particula, in ſumma oris parte ſuſpenſa, vocis plectrum: recipit ea madorem à cerebro quo ſuperiores palati partes humectat. Si plus iuſto humiditatis recipiat, interim laxatur, ac faſtigiata deſcendit, interim inflammationem experitur, & ne potus, nec cibus deuorari poßit impedit. Veteres Græci γαργαρεῶνα & κίονα recentiores κιονίδα appellant. σταφυλὴν verò quaſi dicas vuam, partem ipſam appellari non vult, ſed affectum. Celſus alijq; Latini ſcriptores etiam partem, vuam nominant.* *κιονίς. γαργαρεών. σταφυλή.*

Vbi æqualiter craſſa fuerit. *Paulus præter Galeni morem κίονα appellandam particulam cenſet, vbi in æqualem craßiciem intumuerit. Nam interim tenuis, acuta, albaq; cernitur. Interim ima craſſa, ſumma tenuis & liuida eſt.*

CORNARII.

u *Aut galbanum, aut ſulfur, &c.*

x *Thunni ſalſamentum.*

y *Siſtit autem commotos dentes, &c.*

z *Hoc medicamentum cum proximè ſequenti habetur in Aldina editione, capite præcedenti: in poſteriore verò editione Baſilienſi relatum eſt in hoc caput ad dentium affectiones. Et vtrunque mihi videtur eſſe ſuppoſititium: habent enim verba à Paulo aliâs non vſurpata. In primo legitur σμύρνας ἀλὺθ, in Aldino codice. In altero σμύρναν ἀλητῦ. Ego σμύρναν μινναίαν lego, myrrham minnæam.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

a *Vtere sicco cum aceto.*

Ad dentem citra dolorem tollendum.

Farinam cum succo tithymali imponito, &c.

b *Piperis grana octoginta.*

ALIVD. *Sulfuris viui, piperis, aluminis scißilis, singulorum æquales partes.*

Ad parulidas, & Epulidas.

Parulis inflammatio, &c.

c *Momento.*

ALIVD. *Sal albus melle subactus, & fici foliis, &c.*

d *Vel nardi spica, vel folium malabathri, vel cyperus.*

e *Oleum crudum calidum.* ἔλαιον θερμὸν ὠμότριβες.

f *Et terebinthina æquali portione, floris rosarum, œsypi, &c.*

g *Remittente verò inflammatione aut decrescente. Græca habent,* ἐνδιδόσεις διὰ τῆς φλεγμονῆς, ἢ ἀκμαζούσης. *Remittente inflammatione, aut in vigore consistente. Sed & res ipsa, & verba quæ sequuntur satis ostendunt legendum esse* παρακμαζούσης, *id est declinante siue decrescente. Atque ita etiam habet iisdem planè verbis etiam sequentia Aetius lib. 8. cap. 45.*

h *Et mastiche chia. Græcè legitur,* καὶ κρόκῳ, καὶ χίας, *croco, & chia. Vnde terram chiam accipiendi quibusdam occasio data est, non animaduertentibus chiam simpliciter, mastichen appellari. Hoc declarat Aetius lib. 8. cap. 49. qui eadem quæ Paulus his verbis tradit.* μετὰ τοὺς ἐκ τῶν τοιούτων φαρμάκων γιγνομένους ἐρεθισμοὺς, πραΰνειν ἀφεψήματι γλυκυῤῥίζης, καὶ τῷ διὰ σκυβελίτου, καὶ μαστίχης χίας.

i *Porro filum lanæ purpura marina infectæ, quod obligatum est collo viperæ, ipsámque strangulauit, deinde pro amuleto suspensum est. Habet id Gal. lib. 7. simpl. medic. in Glycyside. Habet & Plinius lib. 30. cap. 5.*

k *Commodæ verò valde sunt etiam collutiones, rosarum siccarum aut viridium decoctum frigidum, aut pampinorum vitis, aut foliorum lentisci, aut rubi, aut malorum cydoniorum, aut rhois, aut vinaceorum, aut lentium. Græca lectio malè distincta & corrupta sic restituatur ex Aetio, & cap. sequenti* χρήσιμα δὲ σφόδρα ἐστὶ καὶ διακλύσματα ῥόδων ξηρῶν, ἢ χλωρῶν ἀφέψημα ψυχρὸν, ἢ ἑλίκων ἀμπέλου, ἢ σχίνου φύλλων, ἢ βάτου, ἢ μήλων κυδωνίων, ἢ ῥόος, ἢ γιγάρτων, ἢ φακῶν.

De Angina, eiusq; speciebus: vbi etiam de strangulatis: vel alio modo suffocatis agitur. Cap. XXVII.

INterioribus faucium, Pharynga Græci vocant, musculis inflammatis Angina accidit, quæ Synanche Græcis dicitur: exterioribus, Parasynāche. Eodem modo & in superiore gutturis parte, λάρυγγα Græci nominant, habet: cuius si interiores musculi inflammatione conflictentur, Cynanchem: si exteriores, Paracynanchem efficiunt. Hæc autem comitantur omnes. recta ceruice spiratio, dolor cum difficultate spirandi, nonnullis etiam febricula oritur, faciei rubor, ceruicísque: & tumor in quibusdam. os ægri apertum habent, & deuorare nequeunt. Cynanchicos verò strangulatus quoque interdum secutus est. Pueris raró talis affectus oboritur, cùm scilicet ceruicis vertebræ affectæ loco suo excidunt. Verùm illis ceu curationem non recipientibus, ac deploratis, manum admoliri non oportet. Reliquis autem sanguis protinus è cubito mittendus est, sed non subitò ac semel, verùm pluribus interpositis vicibus euacuabitur. quippè cumulata, semelq; facta vacuatione, anima ipsis deficiente, suffocationis periculum superuenit, dum materia in affectam partem collectim prorumpit. Si per hæc non leuantur, eas quoque venas incidere conuenit, quæ sub lingua sunt, vel ipsa quoque lingua scarificanda, si propensior forás cum tumore appareat. Aluus acriore clystere subduci debet, pedes aqua calida foueri, extremæ partes validè deligari, collum lanis succidis, vel etiam oleo imbutis contegi, crudáq; farina hordeacea, quæ Græcis ὠμὴ λύσις dicitur, modo cataplasmatis obduci. gargarizandum verò per initia ex eis quæ in tonsillarum inflammatione dicta sunt, vel simplici diamoron, † cum rhu decocto. Potius autem est diamoron, quod Syluestribus moris conficitur. Deinde & composito diamoron, vel eo quod diacaryon à nucibus vocatur, perungantur. Cùm autem morbus viget, consistitq;, & nitri momentum admiscendum est, aut etiam sulfuris viui, nisi acrimonia quædam prohibeat. Item stercus caninum aridum contusum, & cum melle perunctum, præstantissimum est remedium: idque album maximè. item Syluestrium hirundinum cinis similiter efficax est. Si malum longius prorogatur, etiam perunctione diabesasa vtemur, nunc vires ipsius remittentes, aliorum mistura, nunc iterum intendentes. Cucurbitula quoque, vel hirudo sub mento, & circa ceruicem admoueri debet. vtendúmque gargarismatis ex iride,

Synanche
Parasynanche.
Cynanche
Paracynāche.

† cum decocto mali punici σὺν ἀφεψήματι ῥοιᾶς. Goup.

Stercus caninum.
Cinis hirūdinum.

hyssopo, melanthio, abrotono, dulci radice, ficis pinguibus in mulsa decoctis, vel rutæ succo cum lacte, vel sinapi cum oxymelite. Sin autem ex his quædam acrimonia percipiatur, oleum ipsis quàm optimum calens exhibetur, aut rosaceum per se, aut cum cremore ptisanæ, aut fœnugræci gargarizandum. Cibus sit triduo aqua mulsa, inde ptisanæ cremor cum dulci quadam potione, deinde & ouorum lutea perliquida, ac sorbitionibus vtendum ex chondro, vbi deuorare melius cœperint, & cibis qui ægri viribus respondeant. Cùm morbus cœperit, inclinare, ægri deambulationibus & balneo credentur: pars affecta cerato ex oleo rutaceo operietur, reliquáque virium recolligendarum ratio, vt par est, adhibebitur. Porrò ex strangulatis, [1] quibus spuma iam circa os emanat, manus admoueri non debet, si Hippocratis cõsilio acquiescimus. Alij verò vitæ restituuntur, aceti infusione & piperis, vel vrticæ seminis in aceto triti acerrimi. Verùm quia ægrè magnóque negotio assumunt, compellere eos ratio est. Discussis autem colli ruboribus, statim sursum respiciunt, & ad se redeunt. simili modo in his qui naufragium passi sunt. Summatim in omnibus qui suffocantur. Nam ita horum calor recreatur, refocilIatúrque.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Angina. *Apud recentiores medicos varia sunt anginæ nomina nunc per literam κ. nunc per σ. inchoantia. At Galenus commentario tertio in prognostica Hippocratis parum interesse dicit, modò de re ipsa constet, κυνάγχην, an συνάγχην proferas. Ibidem etiam tres anginæ species enumerat ex Hippocratis sententia: Pessimè inquiens, agunt, qui vehementer quidem dolent, nullum autem in ceruice & faucibus symptoma experiuntur. His succedunt, qui quidem non difficulter spirant, verùm dolent grauiter, collum ipsis intumescit, fauces apparent rubicundiores. Postremi neq; dolent, neque ægrè spirant, ità vt suprema gutturis pars, λάρυγξ Græci nominant, incolumis quidem ipsis permaneat, sed fluxio magna parte biliosior aut in fauces, aut in collum, aut in vtraque descenderit, &c. Rursus libro quarto de locis affectis quatuor species recenset. Paulus item noster quatuor enumerat, pro musculorum vel interiorum, vel externorum inflammatorum ratione. Ego sanè musculos primùm intelligendos puto, qui in ore circa linguam ex omni parte habentur: qui superiores palatum versus eam mouent: qui inferiores deorsum. Laterales in latera adigunt. plurimi ex osse 8. Græcam*

Species anginæ.

literam

literam v referente prodeunt. Deinde duodecim proprios, summæ arteriæ parti, quam λάρυγγα vocant, octo autem communes, qui scilicet laryngem corporibus vicinis colligant: necnon eos qui ceruicem constituunt. Iam musculis qui æsophago subiiciuntur, inflammatis, angina quædam oriri solet.

Faucium Pharynga Græci vocant. *Magna harum vocum ambiguitas apud authores inuenitur. Vndè fit, vt pleriq; Græcorum librorum interpretes mirum in modum torqueantur & subindè etiam aberrent. Itaque φάρυγξ duo significat, nempe fauces, & asperam arteriam. Fauces dico regionem intra os, vbi tum gulæ, tum asperæ arteriæ extrema concurrunt. Grammatici genere distinctionem faciunt hoc pacto: Pharynx fœminino genere prolata, propriè dictam pharyngem, hoc est fauces significat. Hæc autem est oris ampla capacitas post linguæ radicem sita. Masculino autē genere dictus pharynx, laryngem, quod est arteriæ asperæ summum vel ipsam arteriam signat. Hippocrates libro prognosticon per dictionem φάρυγγα in fœminino genere fauces etiam intelligit, cum ait: φάρυγξ δὲ ἑλκωμένη σὺν πυρετῷ δεινὸν. Paulò post, αἱ δὲ κυνάγχαι δεινόταται μὲν εἰσι, καὶ τάχιστα ἀναιροῦσιν, ὁκόσαι μήτ' ἐν φάρυγι μηδὲν ἔκδηλον ποιέουσι, hoc est: Anginæ grauißimæ sunt, & cito interimunt, quæ neq; in faucibus, neque in collo quippiam manifestum edunt, &c. Hanc sententiam Galenus exponens inquit, Quòd pharyngem nominat regionem, gulæ & asperæ arteriæ summo præpositam, nemo ignorat. Rursus φάρυγγα δὲ τὴν ἐν τῷ διανοῖξαι τὸ στόμα, καὶ πιλῆσαι τὴν γλῶτταν κάτω φαινομένην εὐρυχωρίαν ἐν ᾗ τὰ δύο στόματα ἐστὶν τοῦ τε στομάχου, καὶ τοῦ λάρυγος. At pro larynge, & aspera arteria positam, non solum in masculino genere, vt Suidas putat, sed etiā in fœminino inuenias: præcipuè apud Galenum, vt secundo de placitis Hippocratis & Galeni: τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἄνω πέρας δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν. Ibidem ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασιν ἑξῆς ὑποδείξομέν σοι τὸ τῆς φωνῆς ἴδιον ὄργανον τὸν φάρυγγα, καὶ τοὺς κινοῦντας αὐτὸν μῦς. Hic pro larynge accipit: de qua ita scribit, octauo de vsu particularum: καὶ τόγε πρῶτον τε καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ὃν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν ὁμωνύμως τῇ πρὸ τοῦ λάρυγγος, hoc est: Ac primum, principalißimúmque vocis instrumentum, quod laryngа nominant, superior pars asperæ arteriæ existit, quam sanè etiam pharynga vocant, eodem nimirùm vocabulo quo pharynx (id est, fauces) ante arteriæ asperæ caput, nuncupatur. Atque hic in fœminino genere, vt superius in masculino positum est nomen*

φάρυγξ.

λάρυγξ.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

pharyngis, contra grammaticorum opinionem. Pollux audiendus non est, qui τὸν φάρυγγα masculino genere prolatum, pro gulæ extremo accipiat.

Nota. Pueris raro talis. *Pueris interim vertebræ colli è loco suo excidunt, propter ligamentorum, quæ eas connectunt imbecillitatem, Vndè Angina periculosissima oritur, quæ nullis cedit remediis, quare ei admouenda manus non est. Intelligenda autem sunt hæc,*

Pueris raró talis, *Raró quidem, sed tamen interdum Angina hæc accidit, idq́ in pueris magis quàm adultis, ob causam superius dictam. Hippocrates huius meminit libro secundo* περὶ ἐπιδημιῶν *in istum ferè modum:* ἦν δὲ τῶν κυναγχικῶν παθήματα τοιάδε, τοῦ ῥαχήλου οἱ σπόνδυλοι εἴσω ἔρρεπον τοῖς μὲν ἐπιπλέον, τοῖς δὲ ἐπ' ἔλαττον.

Porró ex strangulatis. *Hippocrates lib. 2. aphorismorum hanc profert sententiam* τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων μήπω δὲ τεθνηκότων οὐκ ἀναφέρουσιν οἷς ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα*. hoc est, Quibus strangulatis, solutísque, nondum veró mortuis spuma circa os extiterit, non restituuntur.*

Discussis autem colli. *In Græco codice est* διαλυομένων δὲ τῶν περὶ τὸν ῥάχηλον ἐρυθημάτων*, quod anteà verteram, Simulátque veró colli impedimenta dissoluuntur, intelligens nimirùm vincula quibus strangulantur.*

CORNARII.

1 *Locus est apud Hippocr. lib. 2. Aph. 43.* τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων*, &c. Conuertit vetus interpres, Strangulatorum & dissolutorum. Theod. Gaza. Qui strangulantur & euertuntur. Leonicen. Strangulati atque dissoluti. At nos non* καταλυομένων*, sed* καταδυομένων *legendum esse putamus, & sic Aph. conuertimus. Ex his qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mortui sunt, non reconualescunt quibus spuma circa os fuerit. Primùm Gal. in commentario vocis* καταλυομένων *nusquam meminit, sed* ἀπαγχομένων *vocem solùm exponit, quasi ad solum laqueum pertineat: causámque hanc reddit, cur spuma circa os pernitiosum sit signum, quia vim pulmonis indicat, quam patitur dum animal strangulatur. At non solùm in his qui laqueo strangulantur spumam circa os apparere scimus, sed etiam in his qui in aquis submerguntur. Quare de vtrisque Hippocr. hoc aphoris. dixisse videtur,* τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταδυομένων*. Nam putandum non est Hippoc. loqui de his qui ob morbi, aut veneni violentiam suffocantur, velut in cynanchicis, vt Paulus ait, & syderatis, & comitiali morbo correptis accidit: hi enim reuocantur sæpe, etiam si spuma circa os ipso-*

rum

rum appareat. Quod si ad hos vsque Aphor. sententia se extenderet, nec Galen. id præteriisset. De duplici igitur externa vi suffocationis, & per aquam, & per laqueum Hippocr. loqui probabile est. Proinde etiam hoc loco Paulus de strangulatis & naufragis coniunctim agit. Ita Aetius lib. 8. cap. 49. Postremò si vox καταλυομένων de his qui ex strangulatis dissoluuntur accipienda esset, non necesse fuisset adiicere coniunctionem καὶ, quum integra sententia sine ipsa sit, hoc modo. τῶν ἀπαγχομένων καταλυομένων, id est, ex hiis qui dum strangulantur exoluuntur. Iam verò καὶ particula adiecta, de duplici sermonem esse ostendit, scilicet de iis qui strangulantur, & de iis qui submerguntur.

De grauedine, destillatione, raucitate, & tußi.

CAPVT XXVIII.

COmmunis est hisce vitiis, excrementitij humoris ex capite in subiectas partes descensus: si in nares decumbit *Coryza.* κόρυζα Græcis, grauedo Latinis appellatur: si in fauces, & palatum, simplici vocabulo καθάῤῥος, nobis destillatio. si in *Catharrhus.* guttur, & asperam arteriam defluxerit, vt etiam membranam interiorem quæ hanc integit, exasperauerit, rauca vox efficitur, vocatúrque malum Græcè βράγχος & ἀρτηρίακον, *Branchos.* Latinis raucitas: In quibus non solùm ex capite, sed etiam vehementi clamoris conatu, & spiritus inspiratu frigidi asperitas contrahitur inflammatoria. Si morbus perseueret, fluxióque in pectus, pulmonésq; defertur, tussis oboritur ipsis *Tußis.* maligna, ac contumax. Iam & propter intemperiem subinde tussis accidit, interim ob calidam, vt in febribus: interim ob frigidam, vt aquiloniis diebus, eáque magis sicca est. Iam verò aliis quoque morbis tussis nonnunquàm symptoma efficitur: verbi gratia, pleuriticis, iecorariis, phthisicis, pulmonariis. Galenus itaque in diuturna tussi grandines quasdàm ex pectore educi memoriæ mandauit. Alexander au- *Lapides tußi, & in sanguinis reiectione excreti.* tem calculum quendam grauem, qualis in meatibus vrinariis nascitur, post longam tussim expulsum: ac indè illam quoque cessasse prodidit. Porrò nos in sanguinis reiectione calculos excerni vidimus, quemadmodùm cum illuc peruentum erit, exactius commemorabimus. Qui igitur ex æstu grauedinem, vel destillationem concipiunt, his caloris sensus oboritur circà partes affectas, acris tenuísque humor destillat, tum per nares, tum per os, faciésque rubescit, & nasus. Qui ex frigore, iis caput vndique & frons distenditur:

meatúsque ossium quæ à colo Ethmoide vocant, clauduntur, ne vox deorsum per nares transmeet: si verò longius malum trahatur, tussis quoque affligit, pituita educitur, nunc cruda & liquida, nunc viridis. Quibusdàm & febris superuenit: quæ ob æstum laborantes nihil iuuat: frigore pressis, etiam concoctionem efficit.

Febris vtilis.

Curatio destillationis, & grauedinis.

VBI calida præpollet intemperies iis pugnãdum est præsidiis, quæ dolori capitis ex tali causa contracto cõueniunt. balneo vtendum est, caput aqua copiosiore calida perfundendum. m Cibi verò his proderunt ad sorbitionem aptati, oua sorbilia, amylum, liba dulciaria, quæ Itria dicuntur, sesama, necnon amygdala. item nux pinea, & quæ ex lacte fiunt bellaria: vina dulcia, non vetera. medicamentum diacodion linctu assumptum, & quæ his congruunt composita auxilia. Quòd si frigida intemperies afficiat, & morbus contumax sit, modico vtendum cibo est, caput calefacientibus, tenuíq; substantia præditis nardino, rutaceóque debet perungi. Irinum verò non solùm illinitur, sed etiam naribus instillatur: intus nares thure, & myrrha cum oleo perunguntur, præsertim si perfrictio grauedinem crearit. Alios naribus odoranda adhibita iuuarunt, vt lacineæ panniculorum combustæ, vel melanthium, vel cuminum vstum, illigatúmque in panniculo. Iam cyphi selenaicum, id est lunare olfaciant, frontíque illinatur, cui simul vnum ex emplastris, quæ inflammationem arcent, agglutinabitur. Exempli gratia, Icesium, vel Oxera, vel Barbarus, vel Athena. Ad distillationem vero ex frigore ortam, & cyphi potus vtilis est. Thorax autem balsami liquore illinetur, idémque per lanas succidas cum styrace, & irino, vel anethino circunfouebitur. Cibis calidioribus, & ad concoctionem promptis vti commodum est. vbi iam materia concoquitur medicamen quod pituitam per os educat, idoneum erit, tum capitis smegmata, nempè Constantini sapo, atque eius generis consimilia.

Raucitatis curatio.

RAVCITATI quam Arteriacum & Branchum appellauimus, competent quidem superius comprehensa, verùm priuatim vbi arteria, & caput eius quod Larynx dicitur, inflammatoriam quandam affectionem experiuntur, emplasticis, id est, obstruendi meatus facultate præditis per initia vtemur,

vtemur, donec inflammatio remissior euaserit: talia verò sunt quæ ex passo cretensi, tragacantha, gummi & amylo constant. Item pinguium palmularum decoctum, & dulcis radicis cum sapa, donec mellis spissitudinem conquirat. Item compositionum quas quòd sub lingua teneantur, ὑπογλωττίδας appellant, vsus est. Antè omnia vinum hoc tempore circuncidendum. postquam inflammatio moderatior fuerit reddita, vinum dulce assumetur, tum confecta ex melle, lacte, cum amylo, vel pane siligineo. Adhæc sorbitiones ex amygdalis, butyrúmque vtile. At si humor in particulas se receperit, transeundum est ad ea quæ valentius abstergunt, cuiusmodi est ferculum ex faba fresa paratum, & quæ ex melle præparantur. His adde brassicam, & porra probè cocta. medicamenta verò calidiora, & ad tussim accommodata prosunt, quæ constant sapa ex ficis pinguibus confecta, thure iride, terebinthina, styrace, galbano, pipere, cinnamomo, casia, & his similibus. *Sapa ex caricis.*

De Tussi.

TVSSIS quoq; eadem ratione curanda. hoc solùm inspicitur, num aliarum particularum consensu fiat, vt gurgulionis distillantis, vel capitis, an aliis morbis coincidat. His vbi quàm fieri potest optimè erit perspectum, quemadmodum à me comprehensum est, dicetúrque in posterum, tussis curationem moliere. Compositorum verò præsidiorum enumeratio hîc subiecta est.

Catapotia ad distillationem in fauces & tussim.

STYRACIS, myrrhæ, opij, galbani, singulorum pares portiones. passo excipiuntur, vel priuatim in pila contundũtur, & ad magnitudinem erui terna, quaternáue, aut quina, noctu dormituro dantur: passúmque superbibitur. Hæc ad acrem tenuémque fluxionem valent.

ALIVD. Alterci seminis drachmæ duodecim, nucleorum pineorum drachmæ sex, croci drachmæ duæ. sapa, vel passo in vsu excipiuntur.

Eclegma.

MELLIS vncia, butyri semuncia, simul incocta exhibentur: item ex hyssopo, ficubus, nucleis pineis, & iride decoctum sorbetur.

Catapotia ad veterem tussim accommodata.

STYRACIS drachmæ sex, myrrhæ drachmæ duæ semis,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

terebinthinæ, galbani, opopanacis, iridis, ſingulorum drachmæ duæ, piperis albi, nitri, ſeminis alterci, lacrymæ papaueris, ſingulorum drachma, ſine vllo liquore in pila tuſa in catapotia rediguntur. vtitor vt prædictum eſt.

Ad aſpredinem gutturis, tuſsim, & ſputum cruentum.

AMYGDALA amara, quibus cortex ſit detractus vigintiquinque, ſeminis lini torrefacti drachmæ quatuor, tragacanthæ drachmæ duę, pini nuclei triginta, ouì in adipe cocti luteum. Tragacanthum aqua maceratur. Totum verò paſſo excipitur: ſi verò & ſonus vocis fuerit oblæſus, mel miſcetur in paſſi vicem, & pręſertim in quibus educi ex gutture aliquid oportet.

Arteriace, quæ quod ſub lingua teneatur Hypogloßis appellata, facit ad abſciſsionem vocis, raucitatem. item ad eos qui ægrè reiiciunt, Anaphoricos Græci nominant.

TRAGACANTHAE drachmæ ſex, gummi tantundem, myrrhæ drachma, thuris drachma vna ſemis, piperis albi grana viginti, croci drachma vna, dulcis radicis ſucci drachmæ ſex, palmularum trium caro, paſſi cretici, quantum ſufficit. Atque ſuccus tragacanthæ ſolus ipſe ſub lingua loco dulcis radicis ſucci retentus. Eiuſdem decoctum dum ſpiſſitudinem habeat quadruplum inditur.

Arteriace, ad abſciſſum vocis ſonum conuenit, & eos qui vocis exercitio vtuntur.

PORRA ſex coquito, vſque ad tertias, atque ipſa proiicito, iuri ipſorum ſuccum halicæ admiſceto, mel & ouorum priùs decoctorum lutea tria ſimul incoquito, circumagitans anethi ramuſculo.

Compoſitio ad tuſsim, Græcè Bechicon appellatur.

PVLEGII ſextans, nucleorum pineorum, cnici ſeminis, lini ſeminis, ſingulorum vncia, piperis cocti triens, melle cocto excipiuntur.

ALIVD. Hyſſopi, pulegij, piperis, ſingulorum vncia, petroſelini ſemuncia.

Medicamentum tuſsim veterem concoquens.

MELLIS drachmæ ſedecim, terebinthinæ drachmæ duæ, galbani drachmæ quatuordecim. Vbi ſimul fuerint incocta, orbiculi finguntur circa fabæ magnitudinem, nucíſue auellanæ. atque ex his delingitur.

ALIVD. Aridã tuſſim curant tum arteriaca medicamenta, tum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

sum aquæ nonnunquam feruentis sorbitio. nam dum propter pituitæ crassitiem non excreant, reiiciúntque, humectantibus aliquantulum iuuantur. cæterùm conuenit ipsis etiam hyssopi, iridis, & pinei nuclei decoctum.

Pastillus à fumo dictus Capnistos ad tussim continuam.

STYRACIS, piperis, mastiches, petroselini, singulorum vnciam, sandarachæ scrupulos sex, baccas lauri duas. Melle excepta in carbones proiicito, fumúmque excitato, vt tussiens hunc per infundibulum aspiret. conuenit & qualemcunque perfrictionem expertis.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Grauedo. *Celsus libro quarto dictiones Græcas eleganter exponit, κορύζαν grauedinem nominans, κατασάγμυς, vel vt Paulus habet, καθάῤῥυς destillationes.* *Κόρυζα.*

Aquiloniis diebus. *Græcè est ἐν βορείοις καταστήμασι, quod est aquiloniis aeris statibus seu cõstitutionibus. Ego Celsum secutus sum.*

Tussis. *Tussis variis de causis excitatur, nunc ob intemperiem, nunc ob humores, vel tenues, vel crassos ex alto descendentes. Interim ob iocinoris inflammationem: interim ob pulmonis affectum.* *Tussis.*

Anaphoticos. *Interpretatus sum eos qui ægrè reiiciunt, scilicet qui crassa glutinosaq; ex pectore reiiciunt: hi enim difficulter propter crassiciem educunt. Sunt qui ad sanguinem reiicientes referant, mea opinione, incommodè.* *Anaphotici.*

CORNARII.

m *Cibi verò his conueniunt sorbiles, & oua sorbilia, & amylum, & dulciaria liba, & sesama, & orizæ, & amygdalæ. Græca habent, τροφαὶ δὲ τούτοις ἁρμόζουσι αἱ ῥοφηματώδεις, καὶ τὰ ὠὰ τὰ ῥοφητὰ, καὶ ἄμυλος, καὶ ἴτρια, καὶ σήσαμα, καὶ εἰσὶ καὶ ἀμύγδαλά τε, &c. Vbi καὶ εἰσὶ καὶ ἀμύγδαλά τε apertè corruptum est, quum hæ voces καὶ εἰσὶ καὶ nihil huc pertinens significent, sed suppositæ sint pro re aliqua quæ similis sit aliis quas hîc defluxu & grauedine laborantibus, in cibis commodas esse dicit. Hanc autem oryzam esse tum reliquorum ciborum affinitate, tum quòd moderatè nutrit, & aluum sistit inducor: & fieri potuit, vt καὶ εἰσὶ καὶ voces pro recta lectione καὶ ὀρύζαι expressæ sint.*

n *oui in fermento oblito assati vitellum.*

De Orthopnœa, Suspirio, & spirandi difficultate.

Cap. XXIX.

QVi febris expertes, crebrò, veluti à citatiore cursu respirant, ab accidenti quod superuenit, nostris Suspiriosi,

riosi, Græcis ἀσθματικοὶ appellantur, iidémque hinc quòd omnem figuram totius thoracis rectam seruent, strangulari metuentes, Orthopnoici dicuntur. creatur hoc mali cum fistulosæ pulmonum cartilagines crassis, glutinosisq; humoribus fuerint infarctæ. spirandi autem difficultas commune est symptoma, quod & his, & aliis compluribus affectibus superuenit. In curandis suspiriosis huc omnis cura dirigenda est, vt per extenuantia, abstergentiaque medicamina glutinosus humor, & crassus absumatur. Acetum igitur ipsis conueniet scillites, & oxymelitis ex ipso præparati potio, ipsaque scilla tosta læuigataq; cum melle. Ex antidotis hiera, & purgatio continua ex validissimis medicamentis petita, à radicula vomitus, aristolochia rotunda pota, centaurij magni radix, spondylij semen, ° radixq;, calaminthæ semen, hyssopus, iris, melanthium. Asellorum qui sub aquariis vasis agunt sextarius in vas fictile coniectus, carbonibus subditis frigitur, vbi candorem acquisierint, teruntur, & melle cocto excepta mystri mensura ante cibum secundúmque ipsum dantur. Quòd si necessitas vrgeat, etiam vena ante hæc omnia incidetur, & quantum vires patiuntur sanguinis detrahetur: aluus clysteriis sollicitatur, Thorax à foris, ficubus & lolij farina obducendus est, cui adiecta sit resina, cera & mel. Inspergatur autem ipsi iris & manna. Non inutilis est & farina hordei cruda, cum resina, cera, iride, & manna. vnguentis autem vtendum calidioribus, irino, anethino, rutaceo. Sed quod subscribitur medicamentum, huic vitio propriè dicatum est: pumicis pars vna, fæculæ, quæ est vini fæx combusta, partes quatuor, auripigmenti pars vna, iunci rotundi floris partes duæ, alcyonij pars vna, aphronitri partes duæ. Contusa incernuntur, vnguentísque excepta, thoraci infricantur. Malagmatis vtendum est quæ serosas superfluásque sanguinis humiditates, Græci ἰχῶρας nominant, possunt extrahere.

Orthopnoici.

Potio suspiriosis apta.

POLII, abrotoni, castorei, chamæpityos, guttæ ammoniaci, singulorum par modus. Melle subacta exhibentur.

ALITER. Nonnulli dederunt aphronitri cochlearium cum tribus mulsæ cyathis.

ALIVD. Aphronitri drachmæ nouem, piperis drachma, silphij drachma semis. Cochlearium ex aqua datur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ALIVD. Castorei, suffiminis ammoniaci, singulorum drachmæ sex, piperis grana viginti, passo excipiuntur. Instar fabæ cum mulsa exhibetur.

ALIVD. Sinapi drachma, nitri spumæ tres oboli, p elaterij semiobolus. Totum in pastillos octo digeritur. Bini duobus diebus offeruntur, nam sine molestia supra purgant. His qui præfocantur, aphronitri drachmæ tres, cum tribus hydromelitis cyathis assumentur, ac cum cardamomo nonnunquam, subitò auxiliatur. benefacit etiam coxendicibus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Qui febris expertes. *Galenus libro septimo de compositione medicamentorum secundum locos copiosius hæc. Aetius item & Oribasius ante Paulum penè eadem tradiderunt: non autem eo compendio quo Paulus, vsi sunt. Cæterùm ἄσθμα suspirium verti: quod Latinè etiam dici posit anhelatio.* ἄσθμα.

Acetum scilliticum. *Valentia hic commemorat medicamenta, purgationémque fortißimam, ea nimirùm ratione, quòd multas numero partes pertransire oportet, antequam ad pulmonem perueniant, nempe os, gulam, stomachum, ventriculum, tenuia intestina, venas meseraicas, venas in sima parte iocinoris: item eas, quæ in gilba habentur, hinc venam cauam, postremò pulmonem.*

CORNARII.

o *calaminthæ coma.*

p *Elaterij dichalcon, hoc est oboli dimidium. Græcè sic: ἐλατηρίου δίχαλκον, ὅ ἐστιν ἡμιωβόλιον. Est autem dichalcon pondus æreolorum duorum. Si itaque Pauli rationem de ponderib. lib. 7. traditam sequi voluerimus, non habebimus hic integram lectionem. Sunt enim duo æreoli quarta oboli pars, & non oboli dimidium. nam obolus æreolos octo complectitur. Quare non δίχαλκον, sed δίχαλκοι. β. legendum esset, hoc est æreoli quatuor, hi enim oboli dimidium faciunt.*

De peripneumonia. Cap. XXX.

PEripneumonia pulmonis est inflammatio, quæ plurimùm ex valentibus in eam partem distillationibus, aut angina, aut suspirio, aut pleuritide, aliisue morbis contrahitur. Aliquando etiam ipsa inflammatio affectus origo est. Hanc subsequitur spiritus difficultas, febris acuta & ardens, grauitas distensióque pectoris, tumor & magna repletio faciem occupat, materia sursum ignis instar impetum faciente. Malæ itaque in his rubent, oculi intumescunt, supercilia deorsum nutant, tunica oculi Ceratoides, ob cornu imaginem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

nem dicta, in pinguedinem languescit. Cùm verò signa ad æstum flagrantiorem declinare videntur, pulmonis inflammatio Erysipelatis naturam resipiens, subesse existimabitur.

Peripneumonia aliis morbis succedens.

In iis igitur, qui ex aliis morbis huc decidunt, sanguinis detractio vitanda est, maximè si diu hoc in statu fuerint, vel si per initia sanguinem dimiserint. Verùm aluus in morbi remissione clystere ducenda est, si ægrè respondet, aut cucurbitulæ, vbi nihil obstat, pectori, & lateribus admouēdæ sunt, eæq; prægrandes, & multæ, cute incisa.

Peripneumonia primò inuadēs

Sin autem peripneumoniæ affectus statim ab initio inuaserit, sanguinem mittere, suffragantibus qui huc requiruntur numeris, ex vsu est: sin minus, cucurbitulas certè defigere: quibus tantùm elicietur sanguinis, quantùm vires patiuntur. Quòd ad cibum verò attinet, danda est sorbitio ex ptisanæ cremore, & chondri cum melle, vel ex amaris amygdalis cum similagine, aut chondro, dulci quadam potione admista, hydromalo, vel apomelite, vel hydrorosato. Rectè sumitur & recens butyrum, cochlearibus circà tribus. Propinatur autem ipsis ficuum cum hyssopo decoctum, vel iridis in mulsa coctæ, vel lęuigatæ instar duum cochlearium mulsæ inspersorum. Hoc itidem ab inferioribus partibus expurgat. At virtutis tuendæ gratia, crebrius potui assumetur mulsa per se, & cum nucleis pineis, ac cucurbitulæ vniuerso thoraci lateribúsque agglutinabuntur. Ceratum verò cyprinum quod contineat iridem insparsam, imponetur, vel ceratū ex rutaceo oleo, & iride sicca, vel epithema ex cera, resina medulla ceruina, butyro, œsypo medicamento, iride sicca, & nardino vnguento.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tunica oculi ceratoides. *Ex octauo Oribasij hæc sunt transcripta. Dixi autem in pinguetudinem languescit, pro modicè aut leuiter pingues sunt. Græcè est* ὑπολιπαροὶ φαίνονται, *hoc est subpingues apparent. Locutio est Pliniana in pinguedinem languescit.*

Suffragantibus qui hûc req. *Græcè est* ἐπιτρεπόντων μὲν τῶν εἰς τοῦτο ἀριθμῶν. *hoc est ad verbum, permittentibus quidem ad hoc numeris. Quæ sententia obscura quibusdam videri poßit. Hoc autem sibi vult, omnibus quæ huc requiruntur, indicationibus consentientibus: nempe viribus, morbi natura, ætate, & aliis id genus reliquis.*

Hydromalo. *Hoc est potione dulci ex malis Cotoneis, melle & aqua confecta.*

Hydrorosatū Aetij iunioris.

Hydrorosato. *Huius etiam misturam Paulus libro septimo exponit.*

ponit, ex rosis, aqua & melle. Recentiores autem Græci, vt Actuarius, paulò delicatiorem compositionem hydrorosatum appellant. ea recipit aquæ libras decem, Zucchari libras quinque, hæc feruescunt vnà donec spißitudo fiat: postea additur succi rosarum libra. Febribus conuenire dicunt.

Iridem insparsam. *In Græco codice est, ἴρεως ἐμπεπλασμένης. malè nimirùm, pro ἴρεως ἐμπεπασμένης.*

Epithema. *Hæc dictio quidem in Græco non est, sed intelligenda venit. Nam Aetius eam apponit. Cæterùm per resinam, intellige terebinthinam, Per medullam, ceruinam. Nam ista sunt excellentiæ vocabula, Per æsypum, quod in Græco est, ὑσσώπῳ, intellige medicamentum liquidum in septimo descriptum. Aetius legit οἰσύπου ὑγροῦ, hoc est æsypi liquidi. Cæterùm iridem siccam mandi detritam, ac in puluerem redactam.*

CORNARII.

q *Verùm ad virium conseruationem frequentiùs potent aquam mulsam per se, & cum nucleis nucis pineæ, & cucumeris semine. Verùm ad totum thoracem ac costas imponere oportet ceratum cyprinum, iridem inspersam habens. Aldinus codex sic habet, πρὸς δὲ τὴν φυλακὴν τῆς δυνάμεως, συχνότερον αὐτοὺς ποτιστέον τῷ μελικράτῳ κατὰ μόνας, καὶ μετὰ πιτυΐδων, καὶ σικύου. ἐπιτιθέναι δεῖ, &c. vbi deest vox σπέρματος post σικύου, vt accipiamus aquam mulsam vel per se, vel cum nucleis pineis, & cucumeris semine bibendam esse. Deinde post ἐπιτιθέναι ponenda particula δὲ, quæ tamen etiam abesse potest, si sequentia à præcedentibus probè distinguantur. Quòd autem de cucurbitulis affigendis hîc non loquatur, ex superioribus constat: nam aliquot lineis præcedentibus de ipsis mentionem fecit. Et Aetius lib. 8. cap. 66. hanc nostram sententiam habet. Quòd verò cucumeris semen commodum sit peripneumonicis, itémque pleuriticis, ex multis Aetij locis, præsertim cap. de pleuritide & tabe colligi potest.*

De cruentis sputis. *Cap.* XXXI.

CRuentum sputum si disrupta vasorum commercia excitarint, multum sanguinis euacuabitur. Et quidē modò manifesta ex causa, vt alto delapsu, clamore, & consimilibus, modò ex occulta, veluti plenitudine, aut frigore immodico, r nam id venis rumpendis esse habile scribit Hippocr. Si verò exesa parte aliqua sputum cruentum æditur, non confertim, sed paulatim sanguis reiicitur, sic vt acres quidam prauique cibi, vel inędia, vel acris ex capite destillatio præcesserit. At si ex adapertione, ἀναστόμωσιν appellant, nullum

Sputū sanguinis ex vena rupta.

Exesa.

Aperta.

nullum quidem ex prædictis, præterquàm plenitudo interdum præcedit, sed victus humidior, calidiórque, balnei immoderati vsus, calidi nimis loci inhabitatio, morbum facere videbitur, & neque inflammationes, neque febres, neque dolores experientur: sicut in iis euenit, qui exeso vasorum corpore, διάβρωσιν appellant, sanguinem reiiciunt: Imò contrà leuius faciliúsq; agent (vt verisimile est) euacuati. Quòd si hæmorrhoides, aut mulierum menstrua non respõderint, etiam periculis erumpens sanguis subtrahet. Idem verò hîc pariter iis qui ex vase plenitudinis causa rupto vacuantur, satis ad valetudinem proderit, nisi ex vlcere, aut immodica vacuatione noxam senserint. Quæ verò exesis vasorum tunicis sanguinis fit euacuatio, nunquam commodè cadit, sanitátq; valetudini. Quòd si per vomitum excreetur, clarum est eum ex stomachi, aut ventriculi regionibus procedere. In quibus & per anum infrà descendens nonnunquam vacuatur. Si cum tussi, ab instrumentis respirationi dicatis prodit. Iam verò si spumans & subalbidus sit, ex interualloq; reiicitur, vt dolor absit, & pressio, ex pulmone ferri notum est. In quibus temporis spatio, febris sequetur continens, præsertim iis quibus ex erosione profluit, & nonnihil ex pulmonis substantia, aut arteriæ asperæ circulus, qui βρόγχιον dicitur, aut vena egeratur. Notus certè quidam mihi est, ex iis qui sanguinem è pulmone reiiciunt, temporis processu, maxima cum tussi, & sanguinis copia, calculos quatuor, aut quinque expuisse asperos tribulorum modo, ad magnitudinem siliquarũ trium, aut quatuor, ac deinde dolore leuatus est: paulò pòst tabe consumptus interiit. Porrò si pituitosa cum tussi leuiore, vel screatu quoq; ædantur, eáq; spumosa leuiaq;, ex aspera arteria prodire scito. Si verò ater sanguis, & in grumum concretus fuerit, dolorémq; in loco testetur, ex thorace educi significatur, per pulmonem arteriámue translatus: Qui verò screatu, ex faucibus per palatum educitur. Cæterùm si quando à capite destillet, cum irritatione quadam, & tussi æditur, vt qui ad asperæ arteriæ caput defluat: iterúmq; sursum feratur. hæc acris plurima ex parte distillatio, vel capitis dolor, vel grauitas præcedit. Accidit autem nonnunquam per palatum sanguinem vacuari, & propter hirudinem deuoratam, & alicui indidem particulæ adhærescentem. Verùm de hac in libro de Venenis pertractabitur.

Lapides tussi, & in sanguinis reiectione excreti.

Curatio.

Curatio.

QVIBVS destillatio cruentum sputum concitauit, vena protinus debet incidi, nisi vehementer acris humor destillauerit, ac pro virium modo sanguis detrahi. Extrema deligari, oleoque veteri calido, vel sicyonio præter caput perfricari. cibus adhiberi frumentaceus, cui succus alicuius austeri adiectus sit, vt mali granati, pirorum, malorum, vel illa eadē simul incoquatur. dormituro ex pastillo diaclectru datur, tertio die mellis cocti momentum delingitur. Quod si morbus longior hæc vicerit, capiti raso medicamentum quod ex fimo syluestrium columbarum constat, imponis, & post tres horas medicamēto deposito, balneo ægrum committis, sic vt caput nequaquàm inungatur. Deinde vbi sorbitionibus alueris, somnum capturo, Theriace antidotum datur: iterùmque die insequenti, vbi dederis, similiter totum corpus, præter caput perfricato. huic autem ceratum ex thapsia, aut aliud quoddam iniicietur. & rursus vtendum sorbitionibus. Quod si malum in vetustatem incidit, cucurbitula occipitio defigenda est. At si acris admodùm fuerit distillatio, sanguinis detractio caueri debet: alimentis autem & præsidiis iis tum quæ suprà, vbi de distillatione egimus comprehensā sunt, tum quæ mox dicentur, vtendum. Qui ob frigoris iniurias sanguinem spuunt, thorax illis souendus est remediis, quæ calfaciunt ipsum simul & desiccant, quod præstat medicamentum diadyopeperion, id est, quod duplici pipere constat, vnà cum pastillo diaelectru, hoc est ex succino exhibitum. Atqui ex respiratoriis sanguinem reiiciunt, diruptis oris venarum aut patefactis, venam iis secare conuenit, nisi sanguinis copia prorumpat. omnes autem quos hoc vitij premit locis aëri expositis decumbent, lecto immobili, figura sublimi, cauentes ne vehementer respirent loquantúrque. imponenda autem extrinsecus suprà partes affectas spongia ex tepente posca. A septimo die lana succida cum rosaceo, vel myrteo, vel lentiscino, cui interim acetum, interim vinum austerum sit additum: si copiosè effertur, farinæ pollinem, & mannam thuris cum aceto superaccommodamus, vel alumen, vel acaciam, vel malicorium, vel gallam cum aceto, vel palmulas cum polentis, & malis cydoniis in vino austero decoctas. post hæc autem & emplastrum diaiteon hoc est ex salicibus iniiciendum, præser-

Curatio sputi sanguinis ex defluxu.

Ex frigore.

Ex ruptis oris venarū partium respiratoriarum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

tim vbi moderatior ſanguis fertur. Per os autem hæc ſumpta proficiunt, portulaca commãducata benefacit. efficacior autem ſuccus ipſius epotus, balauſtium, rubi fructus & flos, quercus membrana cortici ſubiecta, & quæ glandis putamini ſubeſt tunicas, ³ maximè verò cocta ipſa vtuntur: fagi autem & ilicis membranæ præſtantiores ſunt, terra ſamia quæ Aſter dicitur, ad omnem ſanguinis reiectionem, item lemnia ſphragis, lapis hæmatites in tenuiſſimum pollinem detritus cum ſucco mali punici, vel polygonij: pondus autem lapidis erit ſcrupulus vnus. Compoſita medicamenta hæc proſunt, paſtillus diaelectru, diacoralliu, & qui ex ſpina ægyptia conficitur. item puluis confectus ex terra ſamia quæ ἄστηϱ dicitur, lemnia ſphragide, corallio, ſymphyto, amylo, omnibus pari modo. In his autem qui corroſis partibus expuunt ſanguinem, idque potiſſimùm, vt deſtillatio præceſſerit, & opij partem ſemiſſem adiicimus. Inſuper medicamentum his facit, quod ſamij aſteris, agerati lapidis, lemniæ ſphragidis, æquas portiones capit: duobus cochleariis potum ex duobus plantaginis ſucci cyathis.

Ex eroſione.

ALIVD. Lemniæ ſphragidis drachmas ſedecim, ſamiæ terræ, quæ Aſter dicitur, drachmas octodecim, amyli drachmas octo, ſarcocollæ drachmas quatuor, gummi drachmas duas, pulueris cochleare vnum, cum decocti palmularum cyathis duobus. Superbibant autem etiam poſcam frigidã, vel palmularum, vel malorum, vel pirorum, vel pampinorum vitis, vel eiuſmodi cuiuſdam decoctum: nutrientur verò, ſi vires quidem requirãt, ad ſecundam tertiámve horam, ſin minus circiter quartam. Panis ſit lotus ex aqua frigida, vel halica, vel chondrus † cum quodam ſucco refrigerante, putà mali granati, vel myrti, vel omphacomelitis, vel oua ſorbilia, vel aliquod ex lacte bellarium, cum quodam aſtringente. Inter olera, ſeris, cichorium, plantago, cum oleo immaturo, acetóque incocta. Ex fructibus, mala, pira, meſpila, malum granatum, corni fructus. potus erit ſi febri careant, vinum aquoſum modicum: ſi febris adeſt, ex prædictis quædã potio, vel hydromalum ᵗ cibariticum. Porrò qui vomunt ſanguinem, iiſdem ſuſtentandi ſunt, ſola hac cura adhibita, ne crebrò cibum ſumant: quippè ex facili curantur: quandoquidem auxilia etiam quæ bibuntur particulis ipſis ſanguinem fundẽtibus palam appropinquãt. At ſanguine in ventriculo grumi

† Cum aliquo ſucco aſtringẽte. μετὰ τινὸς τῶν στυφόντων. Goup.

Curatio vomitus ſanguinis.

Sanguinis in ventriculo concreti.

grumi inſtar concreto, coagulum potandum eſt maximè leporinum, aut lixiuium ex fici cinere cum aqua, vel thymum, vel ſatureia cum aceto, vel etiam ex lacte ſciſſili vacuari debent, aut ex aloë. Rurſus qui per palatum ſcreatu ſanguinem reiiciunt, gargarizabunt ex aſtringentibus, frontique & capiti admouenda ſunt quæ ex naribus ſanguinem fundentibus accommodantur. *Screatus ſanguinis per palatũ.* Hæc eorum qui ſanguinem expuunt curatio eſt, quam ſumma obire cura conuenit propter imminens ex immodica vacuatione periculum: ſiquidem copioſè vacuatus ſanguis, quemadmodùm in his qui iugulantur, mortem infert præſentaneam: ſi affectus remanet, in tabem tranſire minatur. poſtquàm igitur omnia, vt poſtulat ratio, peracta fuerint, & ſanguinis fluor ſubſtiterit, vires ipſis recolligendæ ſunt, robúrque adhibendum, ac recentium porculorum petunculi ac cerebella hûc faciunt; corpus perfricari debet. vitari autem, balnei frequens vſus, & vini potio, ira & venus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cruentum ſputum. *Tribus potiſsimùm de cauſis ſanguis per os educitur. Vel enim exeſa parte aliqua venoſi generis, vel rupta, vel ore alicuius venæ patefacto. Primam* διάβρωσιν, *ſecundam* ῥῆξιν, *tertiam* ἀναστομωσίν *Græci appellant, authore Celſo lib. 4.* διάβρωσις. ῥῆξις. ἀναστόμωσις. *At ſanguis vel confertim vel paulatim erumpit. Vaſe quidem eroſo ſenſim educitur, niſi magna adeò ſit iactura, vt etiam pars aliqua pulmonis, vel eius Cartilaginis reiiciatur. aut ſi caſus ex alto, vel compreſſio, vel aliud id genus ſuperuenerit. Rupto autem cumulatim prorumpit, vt in aperto quoq; ore fieri ſolet. Paulus à Galeno diſſentire videtur, cum ait,* εἰ δὲ κατὰ διάβρωσιν οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τοῦ αἵματος ἀναγωγὴ γίνεται. *Nã ille quarto de locis affectis libro inquit, At cumulatæ ſanguinis euacuationes ex eroſione poſt pauca fiũt ſputa, & acres in pulmonẽ fluxiones, &c. Quomodo igitur hæc cum Pauli verbis conſentiẽt? Aetius lib. 8. in iſtum modum litem dirimit: Quibus ex eroſione venarum pulmonis, eductio ſanguinis cõtingit, his per interualla modica ſigillatim expuitur. Mox ſubiicit, Fieri etiam poteſt vt ex eroſione ſanguis coaceruatim erũpat. Cùm enim præcedenti tempore paulatim quis expuerit ſanguinẽ, nec diebus inſecutis vel caſus, vel alia quadã cauſa violẽta ſuperuenerit, ſanguinis tamẽ eruptio multa prodierit, magnã ſubeſſe eroſionẽ oportet. &c. Itaq; primis diebus paulatim ex eroſione ſanguis reiicitur. Si acriores fluxus in pulmonem deſtillarint, quæ magnã eroſionẽ pepererint, cõfertim prorumpit.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Quercus membrana. *In Græco est δρυὸς τὸ ἰνῶδες, καὶ τὸ ὑπὸ τῷ κελύφει τῆς βαλάνου. In septimo tantum, ὑμενῶδες legitur. Dioscorides habet τὸ μεταξὺ τοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ πρέμνου ὑμενοειδές. Prima est interior & subiecta cortici tilia quæ ligno membranacea cohæret, altera tunica putamini glandis subiecta. ἰνῶδες itaq; sit ὑμενῶδες. Vtraque astringendi vim obtinet.*

Membranæ quercus.

Phagi autem & ilicis membranæ præstantiores sunt. *Gal. lib. 6. de simplici medicina eadem ferè habet. σφοδρότερον δ' ἔτι τούτου φηγὸς καὶ πρῖνος. Intellige τὸ ὑμενῶδες.*

Cochleare vnum. *Exemplar Græcum Basiliense habet κοχλιάρια. ια hoc est cochlearia vndecim. quæ mensura magna est nimis, eoq; legendum κοχλιάριον. α.*

ὀπώραι.

Fructibus. *In Græco erat ὀπώρων. aliàs verti, poma, quòd scilicet lignosi nihil habeant. verùm hîc recenset etiam malum punicum extrinsecus durum. ob quam causam, fructibus, dixi, quia latiùs patet fructus quàm pomum. Et differentia superius exposita nonnunquàm confunditur.*

CORNARII.

r *Hippoc. lib. de humidorum vsu vlcera gaudere calida ex confesso dicit, ideo frigidam grauiter ferre. Eadem ratione venas calida gaudere, quòd in loco calido sint. Et Aphor. lib. 5. Aphor. 24. niuem & glaciem pectori inimica esse, tusses mouere, & sanguinis eruptiones, ac defluxiones inducere scribit. Quem locum exponens Gal. ait hæc duo niuem & glaciem maiora detrimenta quàm frigidam aquam inducere, & quia venarum ruptiones faciunt, ideo sæpe sanguinis eruptiones inducere.*

s *Maxime verò his coctis vtantur.*

t *Hydromelum Cebyraticum.*

De purulentis & tabe quæ Phthisis dicitur.

CAPVT XXXII.

PVris illuuies quod ἐμπύημα Græcis dicitur in vacuis thoracis regionibus, vel membrana quæ costas succingit, colligitur, interim propter sanguinis eductionem, vlcere ad cicatricem non perducto, quod etiam tabes statim comitatur, si ex pulmone fiat reiectio: interim ex inflammatione suborta, quæ deinde in abscessum conuersa, ruptáque fuerit, quemadmodùm & in laterum doloribus, quam pleuritidem vocant, nonnunquàm accidit: vel propter confluxũ ex capite manantem.[u] Notæ igitur Empyematis adhuc consistentis erunt, grauitas thoracis, tussis valida, siccáq; cum dolore, aliquando

Empyematis causæ.

Signa.

quando etiam cum humiditate, ob quam releuari quoque videntur: febriculæ per initia affligunt, languidæ, inordinatæ, & ad iudicandum difficiles. [x] postquàm verò abſceſſus ad vomicam inclinauerit, vehementius cum quodam horrore febricitant, ac in ſermonis proprietate conturbantur, ſpiritu moleſtati. Rupto abſceſſu, pus educitur, nunc purum, nunc fæculentum. & nonnunquàm ſurſùm abſceſſus erumpit, quando etiam periculoſior eſt: nonnunquàm infrà. Ac ea quę inferius tendunt, partim in ventrem & inteſtinum tranſſumuntur, partim in veſicam traductione per vaſa quædam adminiſtrata. ſemper autem febri hectica laborant, quoad ſurſùm omnia fuerint educta. In quibus, niſi ſumma adhibeatur diligentia, protinus purulenta illa collectio in tabem quam Phthiſin Græci vocant, tranſit, pulmone exulcerationem ſuſtinente. In qua iam Phthiſi confirmata, genæ liueſcunt, deſudationes in fronte, ac ceruice fiunt, carnes colliquantur, vngues curuantur, pinguéſque & exalbidi vel pallidi apparent. Malo iam vincente, venter turbatur, præcordia ſurſum conuelluntur, ſitis ipſos magis conficit, cibíque faſtidium vrget, & id quod ſurſum vergit, vehementer fœdi odoris eſt.

Curatio.

PRIMVM igitur puris collecti concoctio adiuuanda eſt fomentis per ſpongias, & cataplaſmatis, ex hordei farinis cum ficis pinguibus incoctis, reſina modica, columbarum fimo, nitro, & hibiſco. Rupturam vomicæ promouet etiam ſani lateris incubitus. mulſæ autẽ ſorbitio interpoſito tempore, & ptiſanæ cremoris cum melle. Valentiores bibant decoctum quoque hyſſopi, & thymi cum melle. opitulatur etiam rupturæ & ſalſamentorum eſus, & catapotia hieræ diacolocynthidos dormituro data. At vbi pus excerni cœperit, iterum dabitur hyſſopi, iridis, & dulcis radicis decoctorum in mulſa potio, vel dulcis radicula cum ſeſamo detrita. Item pollen, mulſa & oleo incoctus ſuperaccommodatur. Quod ſi vlcus ægre poſſit ſurſum repurgari, compoſitis vtendum eſt, putà, medicamẽto dia praſſiu, hoc eſt ex marrubio, ſimplici & compoſito. item, dia orobon, id eſt, eo quod eruis cõſtat, necnon dodecatheo & phyloxeno appellatis. Verùm in tabem quæ Phthiſis dicitur prolapſis, porra capitata, quæ in chondri & ptiſanæ ſorbitionibus contabuerint, exhiben-

Rumpētia ſuppurationem thoracis.

tur: quæ simul per se bis cocta offeruntur. Potus autem aqua cœlestis erit, atque mulsa inde confecta. Extrinsecus applicantur per initia quidem remissionum cataplasma ex semine lini & polline ex decocto fœnugræci, vel maluæ, olei, mellis & foliorum althææ. temporis autem processu, ad cerata ex butyro, cyprino, laurino, & iride transitus est. quin & emplastri Mnasææ vsus conducit. Verùm si thorax fluxione infestetur, medicamentum diaiteon, hoc est, ex salicibus confectum rectè imponitur, atq; superius in purulentis simplicia dicta, nonnulláque composita ipsis propinantur. Tussi verò grauiter affligente, thymum, hyssopum cum succo radiculæ dulcis melle decocto excepta, formataq;, sub lingua tenenda dantur. Cæterùm conueniet ipsis & antidotum Mythridatis, diebus intercedentibus: sic quod viperis constat. Optimum verò auxilium est, & boli armeni potio. item Esdræ Antidotum nihilo prædictis minus proficit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

ἐμπύημα. Puris illuuies. *Sic interpretatus sum ἐμπύημα: quasi dicas puris in parte aliqua collectio. ἔμπυοι Purulenti Plinio vocantur. alij exponunt, pectore suppurati.*

CORNARII.

v *Signa igitur suppurationis quæ adhuc colligitur.*

x *Vbi verò propè ruptionem est abscessus.*

De laterali dolore, quæ Pleuritis dicitur. Cap. XXXIII.

Pleuritis quid sit, eiúsque signa. Pleuritidis à iecinoris inflammatione distinctio.

Pleuritis, qui nobis lateralis dolor appellatur, propriè inflammatio est membranæ, quæ costas succingit. Huic simul accedit spirandi difficultas, tussis, febris continua, dolor vsque ad iugulum & præcordia pertinens. Sed pleuriticus morbus à iocinoris inflammatione, in qua etiam omnia modò comprehensa apparent, his notis discernetur, quod pleuriticis dolor punctorius adsit, tussis aliàs sicca, cum & crudus morbus significatur, aliàs cum sputo, quod humoris qui morbum facit index est: rubrum siquidem & subcruentum æditur, cùm sanguis superat, flauum verò & subpallidum, cùm flaua bilis, quemadmodùm rursus album, & leuiter spumosum, cùm pituita, ob melancholicũ verò succum, nigrius, pulsúmque durum & serræ modo inæqualem obtinent. Iocinoris autem inflammationi, neque punctorius dolor, neque pulsus adeò durus superuenit, verùm tussis perpetuò sicca

ca & quę nihil emolitur, malè habet: facies pallidior apparet. At quibus Pleuritides ex musculorum exteriorum inflammatione creantur, quæ propriè Pleuritides non sunt, iis cum eò quòd sint sine tussi, sine sputo, ac sine pulsus duritie, ad manus tactum locus affectus indolescit: atq; si tumor purulentus nõ fuerit discussus, extrinsecus incidi postulat, cùm Pleuritis quæ inflammationi membranæ costas integentis fertur accepta, eò non feratur. y Illa nanque, nisi vel extra, vel intus, expurgetur, purulenta colluuies Empyema Græci vocant, multò citius in peripneumoniam degenerat. *Pleuritis non vera.*

Curatio.

ITAQVE si dolor ad iugulum vsq; peruenit, remediũ est sanguis dimissus: sin autem ad præcordia descẽdat, purgatio. Recentiores autem omnibus venã incidũt, veriti, vt opinor, turbationem, quã purgatio solet accersire. Quod si vires non patiantur, neutrum facere oportet: clysteribus acribus vtendum: & si quidem dolor fuerit mediocris, aqua mulsa, & ptisanæ, vel chondri cremor propinari post illos debet. Vbi morbus inclinauerit, porrum cremoribus rectè iniicitur, vel calamintha, vel pulegium, & vrticæ semen, cum melle delingitur. Porrò vehemẽtes dolores à corporis vacuatione leniendi sunt lana calente, aut sulfurata imposita, aut etiam fomentis ex milio, aut furfure per sacculos adhibitis, aut ex aqua calida, aut oleo in vesicula. Lanásque succidas imponere vtile est cum oleo & vino ex marina præparato. Vel sal iniicere, vel cataplasma diaspermon, id est, quod seminibus constat, ex decocto chamæmeli, althææ, vel ficorum pinguium, iridis, absinthij, mellis modico cum oleo nardino. Quarto die cibi erunt sorbitiones cum mellis momento. à septimo autem linctus ex amygdalis, & vrticæ semine, ex melle simul contritis dabitur, vel eclegma quod ex butyro, & melle coctum est, vtendúmq; medicamẽto ex melle cocto, quod quia sub lingua tenetur, Græci vocant Hypoglottida. Epithemata conueniẽt, tum quod à graui odore Dysodes nuncupãt, tum diasampsuchu, id est quod constat amaraco. Item emplastrũ peganera dictum locis dolentibus vtiliter accommodatur. Prætereà ad curationem, bulbi cum axungia cocti frequenter fuerunt abundè. Aluo iniici debet ab inferioribus partibus butyrũ & terebinthina. At efficacius eclegma est ex fructu piceæ, amygdalis amaris, lini semine, nucleo pineo, & *Doloris vehementis in pleuritide mitigatio.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

amylo æquali portione cum melle. Quos torquent vigiliæ, medicamen diacodyon delingere conueniet. Ex antidotis, & Athanasia, & aliis ad hoc compositis vtemur. Post quartumdecimum diem, si malum remanet, cucurbitulæ ipsis admoueri, tenuiórq; seruari victus debet. Deinde morbo inclināte, balneo æger credetur, frigus vitabit, solidiore vtetur cibo. At si inflammatio membranæ costas integētis nō discussa, in pus transire videatur, suprà commemoratis vtendum.

Ad laterum dolores sine febri.

LATERVM doloribus sine febri, bdellium medetur & costus brassicæ caulium combustarum cineri adipíque mixta. Nam id medicamenti affatim discutit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Pleuritis. *Celsus interpretatur laterum dolorem libro secundo, & quarto. Huic, inquit, accedit febris et tußis. In Græco verbū est συνε-δρεύεται, quod signat, simul accedit, aßistit, ac quasi indiuidua est.*

Vsque ad iugulum & præcordia. *Alij dicunt vsq; ad claui-culā, & hypochōdria. Ego Celsum imitor, qui clauiculam seu κλεῖδας,*

Iugulum. Præcordia. *iugulum exponit, & ὑποχόνδρια, præcordia. Distinguit autē posteà, quando ad iugulum dolor, quando autem ad præcordia pertingit.*

Pulsúmque durum & serræ modo inæqualem. *Hæc pulsus species secundo libro exposita est. Galenus eam apertè interpretatur libro quarto de pulsuum causis. Cap. 7.*

Quæ nihil emolitur. *Hoc est, quæ nihil expuitur. Sic Celsus loquitur libro quarto.*

Atque si tumor purulentus. *Hoc est ex inflammatione musculorum externorum collectus, nisi dißipetur, in exteriorem partem scalpello incidi debet. Græcè est ἐπὶ τὰ ἐκτὸς ἀνατμηθῆναι παραγίνεται, quod ad verbum sonat, ad exteriora incidi commodo est. Nam παραγίνεσθαι signat βοηθεῖν, ἐπικουρεῖν παρεῖναι.*

Illa nanque nisi vel extrà, vel intus. *Hoc est, nisi per os, vel per aluum fuerit expurgata. Foràs enim per cutem purgari nō potest.*

Remedium est sanguis dimissus. *Non dicit qua ex parte mitti debeat. Hippocrates sane lib. 4. de victus ratione in morbis acutis*

Pleuriticis vnde mittendus sanguis. *manifestò docet his verbis. Siquidem dolor sursum ad iugulum, aut circa mammam, aut brachium pertingat, internam brachij venam secare oportet, illa nimirùm parte, qua dolor fuerit: Galenus exponens hæc ait: Cubiti internam incidere conuenit illius partis, qua dolor fuerit. Oribasius capite de sanguinis mißione habet: Pleuriticis autem ex ipsa parte quæ dolet auferendus est sanguis.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

sanguis. Hæc obiter posui candide lector, vt isti Arabum sectatores videant, veteres illos ex eadem parte per initia semper, non ex aduersa sanguinem detraxisse.

Solidiore vtetur cibo. *Græcè est, καὶ τῇ ἁδροτέρᾳ. Nam λεπτότερα, hoc est tenuior, seu qui extenuet, vt est, mulsa sorbitio ex ptisana, chondro, aliisq; opponitur ἁδρότερα, qui rectè dicitur solidior, qui videlicet magis nutrit, Gal. interpretatur, ἡ παραύξουσα τροφή, quod est adaugens alimentum, quod Celsus dicit valentis materiæ. Vt enim tenuis cibus corpori parum adiicit, aut nihil, sed vires tantùm conseruat pro tantillo tempore: sic solidior plus corpus alit.* *Cibus solidior. ἁδρότερον.*

CORNARII.

y *Illa enim si non fuerit expurgata, aut foras, aut intus, in suppurationem, & multo priùs in peripneumoniam transit. Græca lectio luxata sic reponatur, ἐκείνη γὰρ εἰ μὴ φθάσῃ ἀνακαθαιρομένη ἢ ἔξω, ἢ ἔνδοθεν, εἰς ἐμπύημα, καὶ πολὺ πρότερον εἰς περιπνευμονίαν καθίσταται. Hæc est enim horũ morborum successio, pleuritis in peripneumoniam transit, peripneumonia in suppurationem thoracis, suppuratio in tabem. Hipp. 5 Aphor. 8. & 15.*

De cordis affectibus. *Cap.* XXXIIII.

Cordis affectus si quidem primario accidit, omni destitutus medicorum auxilio, in præsentaneam mortem præcipitat: nempe cùm inflammationem, erysipelata, & intemperies validas in acutissimis febribus ipsum experitur, vel sanguinis profluuium ex sinistri potissimùm ventriculi vulnere. At si consortij lege afficiatur, cerebro, iocinore, ore ventriculi laborante, tum si ob tristitiam, metúmque, & alias plerasq; causas, syncopen appellatam, quæ subitus est virium collapsus sustinebit, quæque indicatur, animæ defectu, pulsuum paruitate, extremorum perfrictionibus, & sudore circunfluo. Quæ inquam, syncope, si valida est, medicinę locus non est. Si vires adhuc tantillum constant, aliquando ad sanitatem recursus est. Itidem valentes cordis palpitationes sæpe ex sanguinis in eo concepti copia, aut feruore contrahuntur. Idem verò cor si incaluerit, magnam crebrámque ædit respirationem. si perfrixerit, paruam & raram. quomodo autem cardiacæ syncopæ possint emendari, secundo volumine, inter ea quæ febribus superueniunt, sumus executi. Tantùm verò hîc adiiciendũ est, si symptoma euincit, postquam extrema perfricata fuerint, inunctaq;, & z post puluerem ex pauimento iniectum, aliaq; virium recreationi apta,

Cordis affectus primarius desperatus.

Cordis affectus per cõsensum.

Syncope.

Palpitatio cordis.

particulis sudore difflatis iniicere emplastri modo conuenit myrtum detritam, vel cimoliam cretam, vel succinum, vel malicorium cum manna, vel terram samiam cum gummi. Extremis autem frigentibus adusque inguina & alas sinapi, vel pyrethrum, vel adarce imponitur. Cibus erit panis ex aqua, aut vino frigido temperato, suum petunculi, articuli, rostra, alæ, omniaque frigida. Capiti frontique omphacinum, aut astringens aliquod cum gummi, vel rosarum decocto imponetur. Præcordiis & stomacho cataplasma admouebitur ex palmulis, rosis, œnanthe, acacia, hypocystide & alumine.

De palpitatione cordis.

Historia palpitationis cordis.

NOVI (Galenus inquit) qui annis singulis verno tempore, cordis palpitatione affligeretur. Aduersus quam venæ sectionem triennium expertus commodam, quarto anno sanguinem priùs misit quàm symptomate corriperetur, atque ita securus fuit, eoque modo multis subsequentibus annis factitauit, & conuenienti victus ratione vsus est. attamen & hîc ante senectutem, fato functus est, quemadmodum alij quoque omnes. nonnulli in febribus acutis subita syncope oppressi similiter interierunt: alij ipsorum etiam citra syncopen, veluti apoplexia tentati repentè diem obierunt. Complures ita affectorum ætatem egerunt minorem annis quinquaginta, maiorem verò quadraginta.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cordis affectus. *Gal. cûm in quinto de locis affectis, tum verò secundo in librum Hippocr. de ratione victus in morbis acutis commentario de cordis affectibus penè eadem tractauit. Principia itaque tria in humano corpore existunt, cor, cerebrum, hepar. Hæc autem interim per se afficiuntur, interim ex consensu tum mutuò, tum aliarum quarundam partium. Corde itaque affecto per se, præsens est periculum: secundum locum obtinet cerebrum, postremum iecur. At si ex ventriculi dolore, cor afficiatur, syncope oritur, si cerebrum consentiat, delirium, vel conuulsiones.*

Syncopes differentiæ.

Syncopen appellatam. *Syncope totius habitus est resolutio. Sũt autem aliquot eius species, cardiaca scilicet, quæ intemperiem cordis, vel inflammationem, vel erysipeles sequitur. Stomachica quæ ob oris ventriculi affectum, corde simul consortij lege dolente generatur. Flatuosa, ex cruditatibus constituitur.*

Noui inquit. *Lib. 5. de locis affectis hanc historiam commemo-*

rat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

rat Galenus, vnde etiam hæc ſunt tranſcripta. Eſt autem palpitatio, quam Græci vocant παλμὸν, qui eſt teſte Galeno περὶ τρόμου καὶ παλμοῦ, καὶ σπασμοῦ, καὶ ῥίγους: διάστασις καὶ συνίζησις παρὰ φύσιν, (παλμός. Palpitatio.) *ac omni parti accidit palpitatio, etiam immobili. Cauſam eodem libello Galenus oſtendit his verbis, πνεῦμα παχὺ καὶ ἀτμῶδες οὐκ ἔχον διέξοδον, hoc eſt ſpiritum craſſum, & vaporoſum, qui nō habeat exitum. Cordis autem palpitationem humor aliquando generat, in ambiente cor tunica quàm pericardion Anatomici vocant, collectus.*

CORNARII.

Ζ & poſt pauimenti purificationes, ac reliquum refrigeratorium ad reuocandam animam ductum, inſpergenda eſt exudantibus corporis partibus myrtus trita, &c. Pauimenti purificationes, Græcè καθαρισμοὺς τοῦ ἐδάφους. Quanquam non καθαρισμοὺς, ſed καταραντισμοὺς legendum eſſe putem, id eſt pauimenti conſperſiones. Sic enim Aetius lib. 9. cap. 1. Pauimentum, inquit, irroretur, ac foliis conſternatur myrti, &c. Aut igitur καταραντισμοὺς hîc legendum, aut per καθαρισμοὺς non alias purificationes accipe, quàm quæ per frigidæ irrorationem, foliorúmque frigidorum reſperſionem fiunt, ad animam ex inualeſcente ſyncopes ſymptomate reuocandam. Atque hæc omnia quæ ita adhibentur, ψυχαγωγίαν appellat, ὅτι οἷον ἀνάγεται διὰ τούτων ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς συγκοπῆς. Quod autem conuerti inſpergenda eſt, Græcè habetur ἐμπλαστέον pro ἐμπαστέον, ex eodem Aetij loco.

De mammillarum affectibus. Cap. XXXV.

LAc à partu ſępe caſei modo coactum mammillis inflammationes parit. Vtendum igitur per initia eſt hiſce rebus, Spōgia mollis poſca tepente imbuta, expreſſaque loco appoſitè ſuperaccommodatur illigaturq́; : vel palmulæ cum pane ex poſca in læuorem contritæ, vel ouo toto vtendum eſt cum roſaceo, & cerati momento, vel alumen, pſylliumq́; cum coriandro, vel portulaca applicato. Vel lapis pyrites tritus cum cerato impoſitus illigetur. At diſtentione oborta, vel lacte in grumos concreto, panis ex hydrelæo, aut mulſo inſtar cataplaſmatis iniicitur. Aut panis cum perdicij herba viridi ſimul cum cerato, bis quotidie, aut lomentum cum hydromelite, vel ſapa applicatur. Quòd ſi verò pondus ferre non poterint, ſuperfuſione vtendum eſt ex dulci oleo calente, per lanas delicatiores. Fotus autem adhibendi ex vapore calidæ aquæ, vel decocto fœnugræci, vel althææ, vel apij ſeminis. Delinere verò mammillas conuenit polline farinaceo cum ſemine lini, aut fœnugræco cum hydromelite, aut (*Curatio inflammationis mamillarum.*)

ſeſamo,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſeſamo,quod cum melle aut butyro ſit læuigatum. Cęterùm ne lac exugatur cauendum eſt, nam maior per lactationem materies illuc citabitur. Inclinante autem inflammatione, cerata hæc rectè induces, betam oleo incoctam quoad intabuerit, ipſam quidem proiicito: oleo autem ceræ modicum iungito, ac vtitor.

ALIVD. Ouorum crudorum lutea decem cerato miſcētur, cui vnciæ duæ & ſemis ceræ, roſacei vnciæ quatuor ſint adiectæ. Poſtquam rudicula agitaueris, muriæ quantum recipere poteſt indito, & rurſus vbi permoueris, vtitor. Porrò ad mamillarum duritias, facit & medicamentum ex melle: tum omnia medicamenta molliendi facultate donata. Cùm verò in abſceſſum vertitur, iis vtendum eſt, quæ in parotidibus comprehenſa ſunt: item illis, quæ vbi de acceſſibus tractandum erit, enumerabimus.

Mammarũ duritia.

Archigenis de eroſione mamillarum cum malignitate.

VINI Adriani boni ſextarij viginti, rhus quo coriarij vtuntur libra, cupreſſi pilularum tantundem, gallæ omphacinæ nigræ ſelibra, caſiæ tantundem. Contuſa vino diebus decem commadeſcunt, deinde coquuntur agitata cupreſſi rudicula, donec dimidia ferè pars fuerit abſumpta. atque tunc herbæ proiiciuntur, ſuccus coquitur dum mellis ſpiſſitudo fiat, deinde vitreo vaſe reconditur. In vlceribus depaſcentibus mero vtitor. Sin autem craſſius fuerit medicamen, vino liquari debet: vt applicetur mamillis depaſtis, auribus ſuppuratis, gingiuis ex humiditate putridis, inteſtinorum torminibus. Idem verò dolores etiam lenit, lacte dilutum. Aliæ mammarum exulcerationes commmunem reliquis vlceribus curationem recipient.

Quomodo mamillæ conſeruentur.

CVMINVM cum aqua tritum mamillis obducitur, deinde ſpongia extrinſecus impoſita ex poſca, pectus cinctura ſtringito, à tribus diebus cumino depoſito, mamillis [a] florem bulborum cum melle ſuperaccommodato. Et deligatum rurſus triduum ſinito, idque ter menſe facito.

ALIVD. Cicuta in pollinem detrita, ad nouem dies imponitur: ſpongiaque extrinſecus, ſicut comprehenſum eſt: pauculis diebus interpoſitis idem facito: [b] Quin & Naxiæ cotis detrimentum, virginum mamillas conſeruat tueturq;.

CORN

CORNARII.

a *lilij bulbos cum melle mammis imponito.*

b *Quin & cotis Naxiæ dum ferrum in ipsa acuitur detrimentum, &c.*

Ad fœdum axillarum odorem, sudationesq;. Cap. XXXVI.

ALuminis liquidi partes duæ, myrrhæ pars vna. Vino dissolutis vtitor.

ALIVD. Plumbaginem combustam, vinoque odorato extinctam, ex vino terito, myrrhæ momentum iniiciens quoad sordium fiat spissitudo: ac vtitor.

ALIVD. Argẽti spumæ drachmæ sedecim, myrrhæ drachmæ duæ, amomi drachma. vino excipiantur.

ALIVD. Aluminis liquidi drachmæ octo, amomi, myrrhæ, spicæ nardi, singulorum drachmæ quatuor. vino læuigatis vtitor.

De stomachi, præcordiorum & ventriculi affectibus.
Cap. XXXVII.

DE cibi fastidio quod febribus superuenit, grandi fame, quam Græci Bulimon vocant, canino appetitu, stomachi imbecillitate, animi defectu, insuper siti, singultu, nausea, & syncope, libro superiore, vbi de febribus tractatum est, abundè disseruimus: quare de eisdem rursum dicere opportunum non est. At inflammationes oris ventriculi, & iocinoris, astringentia misceri desiderant. Nam si sola relaxatoria medendi ratione curationem tentes, vitæ periculum intuleris. Ob quam causam, siue oleum fuerit quod superfunditur, siue cataplasma, rectè adiicitur astringens aliquod, verbi causa, absinthium, vel nardinum vnguentum, vel melinum, vel malum cotoneum incoctum. Ceratum verò eius notæ est, quo subinde vtimur, ceræ candidæ vncia, per æstatem drachmis septem, aloes, mastiches singulis drachmis, olei omphacini, vel melini, & nardini quantum ad spissitudinem in vsu satis est. Sin maiorem requirat astrictionem, vbi tam fuerit imbecillis, vt ne cibis quidem sit retinendis, admisceatur etiam omphacij drachma, aut absinthij succi æqualis mensura, & tertio ad hæc hypocisthidis, œnanthes, & rhu succi. Augendus autem cerati modus, qui aliorum medicaminum numero proportione respondeat. Quòd si inueterascit inflammatio, indurescitque, varia iam magis applicare oportet. tum ea quæ ex aromatis nonnihil, & emollien

Inflammationes ventriculi & hepatis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

mollientibus, diſcutientibúſq; cõtinent, cuiuſmodi eſt quod ex meliloto præparatur. philagrianum, & quod ab odore grato εὐῶδες dicitur, & viridis iaſpidis torques à collo ſuſpẽſus, vt ſtomachum contingat magno eſt præſidio. In calida autem ſtomachi intemperie & ardore cum eius reſolutione, vel animæ defectu, vel quodam cibi faſtidio, ex quacunque tandem occaſione, præterquam febri, aqua frigida cum vuæ acerbæ ſucco propinatur, vel malorum cotoneorum decoctum, vel pampini vitis, vel ſemen cucumis læuigatum cum frigida. Verùm ſtomacho veſicam aqua frigida repletam, vel cucumeris ramenta imponito. Catapotia quę ſiti reſtinguendæ ſunt, danda, vt ſuprà de ſiti à nobis dictum eſt.

Iaſpidis vſus.

Ventriculi imbecillitas ex humiditate.

Porrò medicamen quod ſtomachum ex humiditate ſuperflua imbecillem refrigeret, confirmétq;, iſtud eſt.[c] Roſarum viridium foliorũ drachmæ ſex, dulcis radiculæ ſucci drachmæ quinque. vino dulci excipiuntur, & vt ſub lingua teneri poſſint, formantur. Cæterùm in quibus craſſior pituita calefieri incidiq; deſiderat, hoc medicamentum proficit, fœniculi radicis corticis vnciæ duæ, aceti ſextarius vnus & dimidius, aloes quadrans, mellis librę quatuor. Radices cum aceto coctæ exprimuntur, abiiciuntúrque: mel autem inditum ad ſpiſſitudinem vſque coquitur, & tunc aloe trita inſpergitur. Tria huius cochlearia cum aqua ſumuntur. quidam verò ſine aloë ipſum præparant. iam verò medicamentum diacalaminthes his idoneum eſt.

Cibus in vẽtriculo aceſcens.

Quibus autem cibus aceſcit, coriandri ſeminis drachma, polentę modo inſperſa cõmodè bibitur, vel maſtiches cochlear, vel lactucæ albæ ſeminis cochlearia duo. Compoſitum autem, hoc eſt, piperis drachma, anethi drachmæ tres, cumini drachmæ quatuor: trita cochleari vino noctu ſub ſomnum ex vino temperato præbentur.

Vẽtriculus inflatus.

Porrò in quibus atra bile vitioſus eſt ſtomachus, & inflatione laborat ſpongiæ in acceſſionibus oleo acerrimo imbutæ applicentur. Deinde ſi malum remanſerit, alumen cum ære læui, melle exceptum admouetur, ſereos ſuccus bibitur, vel menta potui inſpergitur. Si flatibus turget ſtomachus, & diſtenditur, calaminthes decocto, mediocris mellis piperíſque menſura mixta exhibetur.

Ventriculi ſubuerſio.

Ad ſtomachi peruerſiones conueniunt mali granati acidi nucleorum ſucci partes tres, mentæ ſucci pars vna. Vbi coxeris quoad in vnitatem coierint, ante cibum, myſtrum vnum dato.

Ad

Ad stomachi saliuam.

ACETO scillite, aut sale conditarum oliuarum iure, aut summitatis oleæ decocto os colluatur, aut etiam minimum ex ipso deuoratur. Inter omnia præsentissimum est, aloë aqua diluta. Ad eos autem qui cibum non continent, quos veteres propriè stomachicos nominant, fœnugræci farina melli mixta, & maluæ semen tritum aridum applicatur. ceratum verò ex cera, irini olei fæce & castoreo. *Stomachici.*

De cibi fastidio, quod Græci ἀνορεξίαν vocant.

FASTIDIVM, quod Anorexia dicitur, est cùm stomachus aut intemperie vitiosus, aut humorum redundantia pressus cibos auersatur. Calidam intemperiem testantur, sitis, nidorosi, oletosiq; ructus, si cibus quodammodò præter voluntatem sit assumptus. item si frigidiora potius & elaboratu peruicacia, hac detenti queant concoquere. Frigidam contraria indicant: neque enim in hac ægri sitiunt, neq; frigida sustinent, & acida nonnunquam eructant. Qui humorum vitio cibum respuunt, partim ob tenuitatem ac rosionem illorum ita laborantes, ventriculi demorsu torquentur. nauseaque magis & siti conficiuntur. Quibus autem humores cõputruerint, interdùm ij etiam febricitant. At quos crassi viscosiq; succi malè habẽt, ij planè nec rosionem ventriculi, nec sitim experiuntur. communiter autem omnibus superuenit nausea. Porrò si in ventriculi sinum humores se receperint, etiam hos ipsos euomunt. si verò, infarcti vel etiã imbibiti tunicis adhærescunt, nausea solùm, nõ vomitu premuntur, præterquàm cùm cibos assumpserint. Qui igitur ex calida intemperie fastidio laborant, refrigerante victu curantur, præcipuè qui ex aceto assumitur. Panis ergò posca imbutus esui, ipsaq; posca potui datur. Item Oxigala, & quã Romani Melcam appellant, quod ex lacte quoddã est opsonium, intybi & portulaca, interim etiã aqua frigida, omniaq; mediocriter secundum eius quæ subest intemperiei contrarietatem. Nam immoderatus horum vsus, non modò non iuuat, sed etiam sæpe insanabilem morbum efficit. Frigida intemperie laborantes, contrariis medicari conuenit, vino veteri & condito, hydrogaro, item anisi, rutæ & petroselini decocto: iam pipere ex aqua calida cõmuni, vel etiam ipso medicamine, quod inscribitur diatrion pipereon, vel cui nomen est diacalaminthes. Dabis etiam nonnihil theriacæ ex

Calida stomachi intẽperies. *Frigida.* *Fastidium ex humorũ vitio.* *Melca.*

viperis

viperis cõfectæ, quæ nec ipsa fastidio ob humorum copiam laborãtibus inidonea est. insuper allia his & alimenti & medicaminis nomine conueniunt. Sin autem humorum abundantia fastidium excitarit, tenues, mordacésq;, aut vomitu, aut per aluum euacuabis. facilem itaque vomitum reddit aqua temperata, vel mulsa dilutissima præbibita. Satius fuerit, si ante hæc humectantia exhibeas alimenta, veluti ptisanæ cremorem, vel ouorum lutea. Cæterùm quomodo ex facili vomas, priori libro est expositum. At si difficilius æger vomat, præstat materiam ad aluum elicere copiosiore temperatoq; alimento his priùs humectatis. Purgans verò medicamentum esto, vel picra ex aloë, vel ex malis cotoneis præparatum, cui adiectum sit aliquid scammoniæ, vel quod cõstat rhodomelite. Si verò citra scammoniam aloës potius copia ipsos euacuare liceat, melius feceris, eò quòd illa stomachum offendat. Quibus crassi humores viscosiq; fastidij authores sunt, medeberis extenuãdo ipsos incidendoq;, tum oxymelite, tum iis quæ ex hoc & muria cõponuntur, vt cappari, oliuis, sinapi, & similibus. Non inepta sunt his, & quæ ex frigida intemperie fastidientibus consuluimus, maximè post vacuationem, quæ nimirùm fiet oxymelite Iuliano. Extrinsecus vtendum quæ calfacere stomachum & corroborare queant, inunctionibus & malagmatis, qualia sunt potissimùm quod dicitur diaomphacos, & Marciatum, aliaq; consueta vnguina: insuper epithemata, Baiũ & Euodes huiúsq; notæ reliqua: his addẽtur exercitia & frictiones potissimùm. Ad eos qui frigidi humidiq; humoris, vel talis intemperiei vitio difficulter concoquunt, cibúmque respuunt, ea quæ ex malis cotoneis confiunt, pertinent. Dico autem quod vocant meloplacuntion: item quod ex malorum cotoneorum succo præparatur, tum quod ex carne eorum constat. prætereà dia citriu, id est ex cytrio confectum. Malagmata verò, Marciatum, & quod ex acerbæ vuæ succo componitur. item Baion, Polyarchion, atq; his finitima. Sin vlcus fuerit in stomacho, aut ventre, omnibus acribus & cibis & potionibus [d]abstinere oportet, vti verò medicamentis quæ leniunt, putà sorbitionibus ex oleo, tum iis quæ ex amylo, terra samia, lemnia sparhide & lacte, vel melle paucissimo conficiuntur, vt etiam purgent citra rosionem. Epithema facies ex palmulis, cotoneis, & polẽta. Ceratum ex melino, vel rosaceo cum ammo

Scãmonia stomacho noxia.

Vlcus stomachi aut ventris.

ammoniaco & thure. Ad hæc Nelei epithema conducit, & emplaſtra ex ſalicibus, & Iceſion. Notæ vlceris ſunt vomitus ſanguinis, vel puris, vel etiam ramentorum.

Ad ſolutum imbecillémque ſtomachum, & ob hoc cibum non concoquentem, valet hoc, Aloës, maſuche, maſtyches, ſtyracis ſinguli ſextantes, abſinthij triens, œnanthes quadrans, gleucini ſelibra, melini quadrans, vini quod ſatis eſt. Nonnulli etiam cypheos & roſarum ſingulos ſextantes miſcent. Hæc in læuorem redacta, purpura, vel lana excipiuntur, ac ſtomacho imponuntur. Quidam ceræ ſelibram adiungentes, epithema ipſum faciunt.

Ad ileoſas ſtomachi affectiones, hoc eſt vehementes & conuulſorios dolores.

Optime facit paſtillus Amazonum: inuenies autem ſcripturam, tum aliorum ad ſtomachum compoſitorum materiam ad calcem libri de medicamentis cōpoſitis explicatā.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Nam ſi ſola. *Ex octauo Galeni de compoſitione medicamentorum ſecundum locos, & ex Oribaſio hæc ſunt tranſlata. Paulus dixit, ſola, vbi Gal. habet ἀμικτῦ τῆς τονωτικῆς δυνάμεως. hoc eſt, non admixto corroborante præſidio.*

Omphacij drachma. *Omphacium eſt vuæ acerbæ ſuccus, quem Barbari agreſtem vocant. Malè in Codice Græco legitur ὀμφακίνου pro ὀμφακίου.*

Augendus autem. *Vitioſè legitur in Græco exemplari παρά-ξειν pro παραύξειν.*

Aloë trita inſpargitur. *Græcus Codex perperam habet ἐπιπλάσσεται pro ἐπιπάσσεται, nec hoc aduertentibus Ariſtarchis, ſicut etiam paulò poſt ἐμπλάσας pro ἐμπάσας habet.*

De cibi faſtidio.

Si cibus quodammodò præter voluntatem. *In Græco Codice eſt, εἰ βιασθέντες τι φαγεῖν αὐ τύχοιεν. Huic reſpondet Gal. hoc ad Glauconem primo: οἱ δὲ εὐθὺς τὸν στόμαχον φαύλως ἰσχουσιν ὥστε ἀποστρέφεσθαι τὰ σιτία, καὶ εἰ βιασάμενοι λάβοιεν, ἢ μὴ κατέχειν, ἢ μὴ πέττειν καλῶς, hoc eſt, quidam verò ſtatim os ventriculi habent affectum, vt cibos auerſentur, & ſi coacti aſſumpſerint, aut non retineant, aut malè concoquant.*

Quam Romani Melcam. *Conſtantinus Cæſar Melcæ præparationem lib. 18. de agricultura tradit. Eſt autem lac in feruentes* Melca.

ollas, quæ iam acetum incalescendo absorpserint, reconditum acidumque redditum, vt species eius quod Oxygala dicitur, videri queat.

Conditum. Condito. *Constantinus Cæsar lib. 8. conditi præparationem in hunc modum tradit : πεπέρεως πεπλυμένου, καὶ ἐψυγμένου, ῥιβομένου ἐπιμελῶς γράμματα η. μέλιτος ἀττικοῦ ξέστ. α. οἴνου παλαιοῦ καὶ λευκοῦ ξέστας δ.*

Maloplacuntion. *Hoc est placentula ex malis Cotoneis. Paulus lib. 7. latiùs exponit.*

Sorbitionibus ex oleo. *In Græco codice ἐκτὸς malè legitur pro ἐκ τοῦ ἐλαίου.*

Aloe, masuchæ. *Masucha compositio, non simplex remedium existit. habes eius descriptionem libro septimo Pauli expressam.*

CORNARII.

c *Foliorum rosarum siccarum drach. VI.*

d *Potionibus & medicamentis abstinendum. Vtendum autem mitigantibus, velut sorbitionibus, &c. Sorbitiones autem absque oleo hîc probantur, quod ex Hippoc. lib. de vlceribus oleum & quæcunque mollientia, oleosa, & adiposa medicamenta sunt, vlceribus non conducant, si non valde iam ad sanitatem tendant, eo quòd oleum sit vlceri aduersissimum, & ipsum sordidum ac graueolens reddat, vt Gal. lib. 3. methodi dicit.*

De flatu ventriculi. *Cap.* XXXVIII.

FLatus in ventriculo generantur, humoribus, vel cibis, exigua caliditate in vapores dissolutis. nam frigiditas hoc nomine quòd extenuare ac dissoluere non sit idonea, nullos flatus procreat. Vehemens caliditas cùm non tantùm extenuet, sed etiam discutiat, flatus generationem impedit. minor verò caliditas diffundit quidem & transmutat alimentum, verùm minus quàm opus sit : vndè flatus excitantur: quare calidis eos medicamentis extenuare conuenit, cumini semine, & apij, & spondylij, & dauci, in oleo decocto. Vbi verò adfectioni adest frigiditas, ruta, bacca lauri, nigella, & feniculum oleo incoquuntur, miscetúrque bitumen & oleum laurinum. At si inflammatio dolores comitetur, in vicem calefacientium laxantibus vteris, [c] acetum decoquens, cui gallinæ anserísque adipem adiicias. iam verò polij fasciculus, vel calaminthæ decoctum, cui mellis pauxillum cum piperis drachma sit iunctum, flatibus infestatis auxiliatur. Hæc itaque, dùm vehemens dolor inciderit, adhibenda consulo: dùm mediocris, etiam fomenta ex milio sufficiunt. Cæterùm

Flatuum generatio.

terùm

erùm cucurbita bonæ magnitudinis vmbilicum vndique omprehendens toto ſymptomate frequenter ſubitò libe-at.caſtoreúmque ipſis prodeſt, tum ex poſca potum, tum xtrinſecus cum oleo ſicyonio appoſitum, vel ſi cum tor-nine inteſtinorum flatus incidant, medetur. Item talus ſuis ombuſtus, potúſque, tormina & flatus tollit. Idem facit riſtolochia rotunda. Iam verò aduerſus dolores flatuoſos x ventris obſtructione, vel craſſitie, vel perfrictione obor-os, vinum meracius, à cibo ſumptum proficit. Vbi ſomnus cceſſerit, etiam ex toto leuat affectos.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cum tormine inteſtinorum. *Græca dictio eſt* στρόφος, *quæ Largo tormina inteſtinorum ſignificat. quanquàm & dolorem ſto-nachi haud abſurdè interim interpreteris licet.*

Exigua caliditate. *In Græco, eſt* ὑποθερμότητος χλιαρᾶς, *quaſi icas caliditate tepida. Aetius mediocri dixit.*

CORNARII.

Anethum coquens, &c.

De Cholera. *Cap.* XXXIX.

CHolera eſt immodica ventris perturbatio ſuprà infráq; ex continua ciborum cruditate prouenìens. quę, inquã, ruditas nonnunquàm ex magna alimentorum prauitate, nterim ex vitioſorum humorum ſuperfluo contrahitur. Si gitur nauſeabundus æger eſt, & turbatur, cibis etiamnùm rudis in ventriculo manentibus, aqua tepida propinari de-et, deinde vomere oportet, digito, vel pinna ori indita: item lui ductione adiuuandus eſt. Vbi verò hæc exinanita eſt, onquieſcere, & præcordia oleo dulci cum vini modico, vel naſtichino, vel etiam nardino ſi hyems fuerit fouere conue iet, ſomnúmque permittere. Vbi iam exacta apparuerit cõ-oćtio, balneis & probi ſucci cibo vtendum eſt. At ſi inani-o fiat immodica, ſufficient quidem initiò, vel ea quæ ſecun o libro de ventris perturbatione comprehenſa ſunt. Sinau em perſeueret euacuationis impetus, venter concidat, pul us minor crebérque euadat, cataplaſma adhibendum ex pal nulis cum œnanthe & acacia, item hypociſthidis & malico-j ſucco. Adhæc offerendus eſt ad ſorbendum aquæ medio-riter frigidæ cyathus. Præſtiterit roſarum, vel œnanthes, el rhu, vel vitis capreolorum decoctum, vel mali granati cido dulcis ſuccus, cui mentæ pauxillũ ſit inſperſum. Porrò *Euacuatio nis immodi ca curatio.*

si excrementa fuerint acriora, vexétque ardor, & sitis, cucurbitæ semen cum aquæ cyathis tribus, tum intybi, & portulacæ in posca coctæ alimenti nomine exhibeantur. Verùm si fluxio sisti nequeat, vinum quoddam austerum, potui dandũ est si febris absit, palmatianum, vel aminæum, vel spathites, vel omphacomelites. Sin adsit, rhoetes, vel myrtinum, vel cebyraticum hydromalum & potui, & cum mica, vel halica, vel chondro. At si respuant cibum frumentaceum, horarios seu fugaces fructus mandent, mespila scilicet, vel pira, vel mala cydonia, vel punica: quod carnosum est & durum expuant. Si ne his quidem auxiliis cibum retinent, extrinsecus contra ventriculum ipsum, cucurbita leuis quam maxima admouẽda est. Dum autem ipsa adhæret cibo aliquo ex prædictis ali debent. Ad conuulsorias autem contractiones calida linimenta, oleo imbuta, musculis circumponere oportet, tum cerata liquida, quibus adiectum sit aliquid castorei & sicyonij. Ante hæc artus aqua calida superfundendi. At si vigiliæ torquent, somnus iis quæ aduersus illas prodidimus, conciliabitur. Si vires autem non prohibent, etiam medicamentum diacodyon ipsis propinabitur. vbi morbus inclinauerit, ad balneum deducuntur, cibus ad refectionem, pulli gallinacei erunt, columbæ, vel suum petunculi, similiáve.

Alui profluuium. Alui profluuium, Διάῤῥοια Græcis vocatur, quod ciborũ corruptela est, plerunque sua sponte cessat, ægris non citius alimentum sentientibus quàm absoluta facta fuerit cõcoctio, & corruptorum euacuatio: sin autem remaneat, iis quæ in cholera dicta sunt, vtendum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cholera est immodica. *Cholera commune stomachi & intestinorum vitium videri potest. Nam simul & deiectio, & vomitus est, præterque hæc inflatio, intestina torquentur. Bilis suprà, infráque erumpit.*

Hydromalum. *Hoc est aqua ex malis Cotoneis præparata. scripturam eius habes lib. 7. Paul. sumitur autem & per se potui, & cum micis panis.*

Horarios seu fugaces. *Aliàs exposui qui sint horarij, quos Plin. vocat temporarios & tempestiuos. Sunt autem hi qui diu asseruari nequeant.*

Suum petunculi. *Hoc est suum pedes. Celsus alibi Trunculos videtur nominare suum pedes, inter ea quæ boni sunt succi.*

CO

CORNARII.

Linteola calida oleo imbuta, &c.

De læuitate intestinorum quæ Lienteria dicitur & Cœliaco affectu. *Cap.* XL.

CVm Lienteriæ duplex sit species, vna sanè ex superficiaria intestinorum exulceratione, secundùm quosdam ve ò etiam ex cicatrice, quam Dysenteria magna ex parte, vel aliæ fluxiones excitant: altera ex facultatis cibum in ventre continentis imbecillitate, secundam opinor differentiã cum Cœliaca dicta affectione commisceri confundíque. Etenim in hac cùm venter præ imbecillitate nequeat cibos & concoquere & distribuere, læuia, cruda & per liquida redduntur, †aluo in omnibus fluida. Verũ in Lientericis celeriter, quæ assumpta sunt, egeruntur, támque intensa est cruditas, vt alimenti assumpti genus apertè cognoscatur. atq; hac nota potissimùm à cœliacis discernuntur. Itaque semen lini cum palmulis ipsis obducitur. Summè autem facit lentiscus, rubus, oxy melite incoctus: cùm adest inflatio cuminum miscebitur, anethúmque, & ruta: augescente verò profluuio adiungemus mala cotonea, alumen liquidum, acaciam, hypocistidem, gallam, vel quædam, vel omnia. Cerata ex oleo myrteo cum vino quodã astringente. Epithemata calidiora quidem ex baccis lauri, & quod ex seminibus constat. Astringunt autem magis diacœnanthes, & diagigarton, id est ex acinis malorum punicorum: Item quod ad Antyllum authorem refertur, & Erythrij mirificum. Si verò morbus in vetustatem incidat, etiam ventri rectè applicatur & ceratũ ex sinapi, ipsúmque sinapi. Potiones conueniunt, simplices quidem, plantaginis, [g] vel rumicis, vel mali granati cortices, vel sorba arida, vel immatura, vel omphacium siccum, ex vua aminæa, tribus obolis potum. Qui febri carent cum vini austeri cyathis sex: febricitantes autem cum aqua pluuiali sumũt. [h] Porrò aluus arida gallinarũ potui inspersa, stomachum minùs attingit, tum ea quæ vrinam citant, exempli gratia, apium, adiãthum, similiáque epota deriuationem moliuntur. Composita verò sunt polyidæ sphragis, pastillus ex succino, item ex spina ægyptia confectus, insuper clidium appellatus, & diaspermaton. Item hoc est præstantissimum quod sequitur, rumicis syluestris seminis sescuncia, plantaginis seminis vncia, hypocistidis succi drachmæ sex, gummi vel acaciç † drachmç tres.

Lienteria duplex.

† Ventre omnino fluxionẽ abundè accipiente. ῥευματιζομένης ἐπὶ πᾶν τῆς γαστρός. Coup.

Gallinarũ vẽtriculus.

† par modus. ἰσόμοιρος ἢ ἀκακίας ἴσον. Coup.

Excipiuntur cotoneorum ad tertias decoctorum liquore.

ALIVD. Cumini, piperis, rhu syriaci, balaustij singulorum sescuncia, malicorij vncia, laseris[i] sescuncia: aut eius pulueris drachma potui inspergitur, aut oxymelite macerata dantur manè & vesperi.

ALIVD. Myrti nigræ cochleare, eiúsque dimidium, anisi, rosarum siccarum, œnanthes singulorum cochlearis dimidium, palmulas viginti, in pastillos cogito, & drachmam vnam cum aqua aut diluta vini potione porrigito. iam Theriace ex viperis optimum his est præsidium. Cibus autem, si acris & biliosa sit deiectio, ex chondro, oriza, halica, & similibus erit: quibus cùm astringens aliquod decoquetur, pirum, malum cotoneum, mespilum, & id genus alia, item lac decoctum probè his proderit. Potus erit, aut vinum aquosum, tenue, aut dulcis quædam potio. Sin autem pituitosiora excernunt, contrarius ipsis cibus exhibetur, nonnulla stomacho grata admiscentur, anisum, cuminum, vel apij semen: Adhæc lenticula bis cocta plerunque ipsis profuit, cum aceto modico, vel oxymelite commanducata. Prætereà brassicæ & ipsæ bis coctionem expertæ: præstat autem secundam ipsorum coctionem in posca fieri. Vinum assumetur vetustius calidiúsque.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Læuitas intestinorum. Lienteria. *Celsus ad verbum interpretatur hanc vocem, læuitatem intestinorum nominans. In hac cibus non continetur, & quicquid assumptum est, imperfectum protinus redditur.*

Cerata ex myrteo. *In Græco legitur κηρωταὶ διὰ μυρσίνης pro κηρωταὶ διὰ μυρσινίνου quod est, Cerata ex oleo myrteo. Sic etiam Aetius habet.*

CORNARII.

g *Plantaginis semen, rumicis semen, &c.*

h *Minùs autem offendit stomachum ventriculus gallinarum siccus potui inspersus.*

i *Silphij vnc. 5.*

De Tenesmo. *Cap.* XLI.

TEnesmus interdum dysenteriam præcedit: sæpè verò & ipse solus paulatim generatus, desinit. Est autem affectus hic, implacabilis desidendi cupiditas, qua nihil præter modica cruenta, vel mucosa, egeritur, quæ totius prope mali causa est: factáque in lõganone inflammatio œdematodes hoc

hoc est mollis & cedens hærentis illic stercoris opinionem, & deiiciendi ea desiderium mouet. Galenus memoriæ prodit etiam calculum quendã in tenesmi affectione per anum fuisse excretum. Subinde verò obstructionem stercoris in tenui intestino coacti, tenesmus secutus est, qui astringentibus quidem obturantibúsque remediis magis increuerit: clysteribus autem acrioribus, nempè mulsa cum sale, vel medicamine quod emolliat, per os assumpto, vt damasceno, vel pinguibus ficis, [k] rore marino, sero lactis, stercore excreto, confestim finitus est. Quod si igitur citra talem causam, Tenesmus obortus, sit conuenit inflammationem, cruda Hordei farina calida, & fotu ex vino, oleo myrteo, vel rosaceo, vel omphacino lumbis & inferiori ventris ab vmbilico regioni adhibito lenire, ad ea verò quæ longaoni mucosa impacta sunt, mulsa indita aluo abstergendæ muriáque sępè demissa auxilij fuit abundè. Sufficiunt autem salis drachmæ sex in aquæ calentis hemina. Porrò dolores intentionésque leniuntur insessu fœnugræci, vel maluç, vel seminis lini. Alij autem frequenter hunc quoque insessum felicem sunt experti, [l] rutæ, myrti, cytini, lauri, cupressi, æqua singulorum viridium portio in aqua coquitur: est autem Marcellium. Vbi altè affligit inflammatio, irritationésque, iniici debent ab inferioribus partibus cremores frumentacei cum quodam astringente decocto. oleum verò dulce inditum retentúmq; dolorem soluit. Cùm autem crebra desidendi est cupiditas, [m] etiam Agatidem spissamentis calidis sedi apponent, aut furfures calidos in fascia, aut spongiam, aut aliquid huiusmodi.

Lapis reiectus in tenesmo.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Implacabilis desidendi. *Gracè erat* ἀπαραίτητος προθυμία ἀπαραίτητα πρὸς ἔκκρισιν. *Celsus ponit frequens desidendi cupiditas:* ἀπαραίτητος. ἀπαραίτητος *signat ineuitabilis. Melius sonat hîc implacabilis, frequens & assidua est. Quidam* τεινεσμὸν *scribendum putant, à verbo* τείνω, *quod est tendo.*

CORNARII.

k *Mercurialis, serum lactis, subaudi assumpta.*

l *Rubi, myrti floris mali punici, lauri, & cupreßi ramulorum viridium. Graca sic restituenda.* πολλάκις δὲ ἐπέτυχεν καὶ τοῦτο ἐγκάθισμα. βάτου καὶ μυρσίνης, καὶ κυτίνου, καὶ δάφνης καὶ κυπαρίσσου κλωνίων χλωρῶν.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

m Glomerem ex ſtaminibus calidis ſedi apponent. De glomeris ex ſtaminibus vſu vide Annotat. in lib. 2. cap. 58. Verùm hîc τυμμάτων falsò habetur pro τημάτων. Aetius lib. 9. cap. 44. eundem glomeris ex ſtaminibus vſum, his verbis prodit. ἢ ταῖς ἀπὸ τῶν γυναικείων ἀγκαθίδοις κατὰ διαδοχὴν πυρία, id eſt, aut glomis texturæ gynæciorum per ſucceſsionem foueto.

De torminibus quæ Dyſenteria dicitur. Cap. XLII.

Dyſenteriæ cauſæ variæ.

CVm inteſtina intus exulcerantur, Latini tormina, Græci Dyſenteriã appellant, quæ nunc ex teneſmi mutatione, vel quadã ex prædictis alui turbatione prouenit, nunc per ſe incipit. in qua excernũtur primùm biliosa, varia, deinde leuiter ſubcruẽta, poſtremò ſaniei ſimilia cuiuſmodi à mortuorũ cadauerib. ſolẽt profluere. At quæ à bile nigra oritur, exitialis eſt: vt quæ cancrũ cum exulceratione teſtetur. Si igitur ab exulceratione, cruẽta ſtercori cõmiſta deiici cũ dolore & torſionibus cernantur, vlcus tenuia inteſtina obſidere nota eſt, quod per os potiſſimùm remedia deſideret. Sin autẽ ſyncerũ ſtercus deſcendat, craſſa, quod enematibus magis cedit.

Vlceris tenuium & craſſorum inteſtinorum diſtinctio.

Dyſenteria cruenta.

Porrò cũ multũ ſanguinis ſeorſim excernitur, affectũ cruẽtã dyſenteriã appellant: quanquã interim ſanguis etiã nigrior, quã naturaliter eſſe debet, & ſplendeſcens deiiciatur, cũ ſcilicet iecur alimentũ diſtributum nõ probè conficit. Iam verò cùm retentrix ipſius facultas, vel alteratrix imbecillis eſt, ſæpè eiuſmodi deſcendũt vt recẽs in eis caro lota eſſe videatur. Atq; hanc iecorariam vocãt Dyſenteriã, de qua in iocinoris affectu agemus. Itaq; vtendũ eſt communiter iis quæ in cœliacis & aliis præter naturam excretionibus comprehenſa ſunt.

Dyſenteria hepatica.

Priuatim cõueniunt, lemnia ſphragis, quæ etiam depaſcẽtem modo dyſenteriã perſanat, & pota & in aluum data, ſi inteſtinum mulſa priùs fuerit abſterſum, deinde muria.[n] & lactucæ ſuccus potus conuenit dyſentericis: ipſáque lactucã in poſca cocta eſui idonea eſt, item plantago, rubi tum fructus, tum folia, & althææ radicis decoctum hippuris ex aqua, vel vino bibita, eiúſque ſuccus prodeſt. [o]Mori ſuccus immaturus exiccatus, atq; hoc magis batina mora ſimiliter reſiccata. ſiccant etiã ventris fluorẽ oua ex aceto cocta comẽſtaq;. Satius fuerit, ſi cõmiſta quibuſdã ex iis quę ad dyſentẽriã faciũt, frixáq; eſui exhibeas. Vtiliſſimùm his eſt omphacium, rhus rubrũ eiúſq; ſuccus, malicorium, galla, acini, vuę, meſpila, myrta, corna, cochlearum integrò toſtarum cinis.

Compo

Compoſitum hoc benè facit, cochlearum cineris partes quatuor, gallæ partes duas, piperis partem vnam in puluerem redacta obſoniis inſpergito, vel ex aqua, vel ex vino albo aquoſo potui dato. Generosè iuuat Dyſentericos quos nondum vlcus putre occupauerit, & canum oſſa vorantium ſtercus aridum, cum lacte caſeato, ex lapillis marinis iniectis potatum. compoſita verò ex ægyptia ſpina paſtillus, item Philippi, tum qui ex cornu ceruino conſtat, adhæc qui ex ſeminibus conficitur, quique ad Trigonem refertur. Iam catapotia ex macere admiranda. maximè autem commendatur & hoc: opij, croci, lycij indici, acaciæ, rhu, thuris, gallæ hypociſthidis, malicorij, myrrhæ, aloës, æquales ſingulorum portiones, nempe tres oboli ex aqua propinantur.

Aliud. Rhu drachmæ octo, gallæ, malicorij, ſingulorum drachmæ quatuor: cochleare vnum ex vino datur.

Aliud. Rhu drachmæ octo, gallæ, acaciæ, gummi, ſingulorum drachmæ duæ, opij drachma. Exhibetur drachma ex vino temperato. Hoc autem eclegma ipſis conueniet. Myrtorum nigrorum, rhu ſyriaci ſinguli ſextarij, palmularum thebaicarum duæ libræ, malorum cotoneorum carnium libra, mala granata acida cum ipſis corticibus decem, vini aſtringentis ſextarij duodecim, ad tertias decoquuntur. Percolatis libræ ſex mellis iniiciuntur, & ad ſpiſſitudinem iam incocta linctu exhibeto. Notum verò eſt cataplaſmata quoque ex aſtringentibus componenda, quorum materiam explicatam habes. Porrò aluo indita, Dyſentericis propter teneſmos infeſtantes, ex vſu fuerint, cremor orizæ, vel chondri, vel huiuſmodi alterius cum adipe caprillo, vel hircino, tum ea quæ capite de Teneſmo diximus. Si autem ſanguis profluit ex inferioribus partibus, infundere oportet ſuccum polygoni, vel plantaginis cum acacia, vel hypociſthide, vel id genus aliquo. Sin q vrgeat fluxus, etiam quod ſanguinem cohibeat quoddam iniiciendum eſt, vt cinis lanæ ſuccidæ, vel ſpongiæ inanis, pice liquida, vel ſanguine bubulo imbutæ, vel alumine liquido, combuſtæ, vel aſinini ſtercoris ſucco. Huic & Andronis paſtillus præſtans eſt remedium. tum qui Muſæ aſcribitur, ac perſimiles. Inſuper ſubiecta collyria multò ſunt in id efficaciſſima, in quibus potiſſimùm etiam dolores circa deiectionem fiunt. Vbi verò vlcera inteſtina depaſcantur, quæ tum fœdo excrementorum odore, tum

Sāguinem ſiſtentia.

putredine, tum quod non statim per initia fiat, sed temporis interuallo, agnoscimus, enematibus quæ crustam inducunt vtemur, cuiusmodi sunt pastilli nomine Faustiani, item diachartu, id est ex chartha inscriptus, ac [r] Bitynius, Theoniúsque: prætereà qui ex suberibus constat, ex lenticulæ decocto, vel cuiusdam astringentis, iniecti. Atque hoc enema est ex iis quæ admodum expertus sum, [s] glandis calyculi combusti (est autem calyculus concauum illud vnde querna glans prodiit, quo coriarij vtuntur) auripigmenti, consolidæ, rhu syriaci, æquales partes. his contusis, duo cochlearia excipito cremore orizæ & succo anchusæ quæ folium habet spinale, amplum nigrumq;, [t] quod Chœrospileton appellant. Item ouorum candidi liquoris similiter ad vncias duas ternásue immittito. Epithemata verò in Cœliacis enumerata sunt. Item ventris inunctiones quæ astrictoria ac siccante costant materia, glutinatorio quodam adhibito, gummi, thuræ, taurocolla, polline, in similibus cataplasmatis locum habeant. † Alimentum his erit per initia, pulticula ex ouo & lacte, deinde sorbitiones frumentaceæ per se, & cum lacte: item lac mediocriter coctum maximè commendatur. holerum vsus non est necessarius quidem, attamen gustandas exhibebis, serim coctam, intybum, plantaginem, brassicam bis coctã, poma quæ ὀνῶρα dicuntur astringentia, carnibus ipsorũ reiectis, vel aliis quæ asperare intestina possunt. Verũ si multa sit caloris intẽperies, etiam intybus cruda esui danda est, & aqua potioni frigida. Alia verò potabilis aqua cœlestis esto. Si verò laborauerit stomachus, vinum quoque propinandum est. Posteà ex aucupio sicciora, & concoctioni morigera sumantur: balineis dulcibus vtentur; à quibus si fluxionem experiantur, spongiam magnam, vel panis siliginei micas vino Ascalonite, vel quodam astringente calido imbutas, toti ventri imponere oportet, contra quem cùm deligaueris, sic lauare iubeto.

Calyculus glandis.

† Alimẽtum per initia his sint oua, sed præstat prior lectio, quæ habet ὠόγαλα, id est oua lacti mixta. Gonp.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Latini tormina. *Celsus libro quarto ita inquit, Proxima his inter intestinorum mala tormina esse consuerunt, δυσεντερία Græcis vocantur. Vide Galeni librum sextum de locis affectis: Oribasij librum nonum.*

Tenesmi mutatione. *Græcè est ἐκ μεταπτώσεως τεινεσμοῦ, quasi dicas ad verbum ex decidentia tenesmi, cùm videlicet Tenesmus*

in dysen

in dysenteriam degenerat, transit, mutatur.

Deinde leniter ſubcruenta. *In Græco malè habetur, ἅτε πρὸς χόγον αἱματώδης pro ἅτε πρὸς ὀλίγον αἱματώδης. Celſus etiam quodam loco interpretatur, Leuiter ſubcruenta.*

Cochlearum integro toſtarum. *Græcè eſt κοχλιῶν ὅλων, quod ſonat cochlearum totarum, quod noſtri dicunt, cum toto.*

CORNARII.

n Et portulacæ ſuccus commodus eſt dyſentericis potus. Et ipſa portulaca coctain poſca, &c.

o Mori immaturi fructus ſiccatus.

p & Trigonus.

q At ſi res vrgeat, etiam ex ſanguinem ſiſtentibus aliquod infundatur, velut eſt cinis lanarum ſuccidarum, aut ſpongiæ nouæ, pice liquida, aut ſanguine bubulo, aut alumine liquido, aut ſtercoris aſinini ſucco imbutæ, & vſtæ. Horum verborum lectio tranſpoſita eſt in Græcis. Sic itaque reponatur, εἰ δὲ ἐπείγοι, καὶ ἰσχαιμόν τι ἐνιέναι, οἷον τέφραν οἰσυπηρῶν ἐρίων ἢ σπόγγου καινοῦ βραχέντος πίσσῃ ὑγρᾷ, ἢ αἵματι βοείῳ, ἢ στυπτηρίᾳ ὑγρᾷ, ἢ ὀνίδος χυλῷ, καὶ καυθέντος. Nouam autem vult eſſe ſpongiam, id eſt, καινοὺ, & non κενοὺ, id eſt inanem: nouam enim ad hoc commodam eſſe, & contrà veterem inutilem Dioſcor. teſtatur.

r Bithynus, & Thronius.

s Omphacitidis vſtæ, eſt autem cauum illud, &c.

t Chæroſpelethron, id eſt iugerum porcinum vocant.

De morbo inteſtini plenioris, quem Græci Colicon appellant. Cap. XLIII.

COlon, cum pars ſit inteſtini craſſi, à dextra ilium regione procedēs, ad ſiniſteriorem cincturæ modo pertinet. *Coli ſitus.* Huic dolores grauiſſimi plures ob cauſas ſuboriuntur. vel enim ex craſſo pituitoſóque humore intra tunicas ipſius recepto, vel ex ſpiritu craſſo & flatulento qui non habet exitum, vel propter inflammationem inteſtini, vel ob acres mordacéſque humores. *Colici affectus cauſæ & ſigna.* Qui ergò ex humore craſſo, ac pituitoſo dolorem concipiunt, hi per totum abdomen in alto excruciantur, præſertim ſenſu, qua parte colon ſitum eſt, ceu terebra pertundatur. Hos torſiones quoq; affligunt, ructus, nauſea, vomitio cuiuſlibet humoris, potiſſimùm pituitæ. Aluus grauiter impedita nihil reddit, ac ne ſpiritum quidem tranſmittit. Stercus autem quandoque excretum, bouino ſimile videtur, leue & flatus plenum. Præcedens horum cauſa

eſt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

est magna ex parte, continuus ciborum frigidorum, crassiq; succi vsus, repletio, cruditas, otium, & his finitima. Qui autem ex spiritu flatulento indolescũt, iis tensionis magis sensus obuenit: qui autem ex inflammatione, ij feruorem internum percipiunt. & febris non ignaua, vrinæ retentio simul & stercoris pulsus in ventre molestat, sitis, ardor, nausea, bilis, potius vomitiones quæ nihil leuant malum. sumatim inter colicas affectiones, hæc est grauissima, quæ in Ileum transitionem minatur. at quibus acres rodentésq; succi dolorem mouent, sicut etiam qui ob inflammationem dolent, hos ardor sitis & vigilia torquet: febricitant autem omnino vel minus quàm illi, vrina redditur acris, & biliosa per aluum descendunt. Sæpe alui deiectio maiorem excitat cruciatum, grauiúsque irritant calidiores cibi potúsq; assumpti. Itaque

Curatio. doloribus quos frigidi & glutinosi ac crassi humores contraxerunt, medebimur, sic vt non vehementer calfaciamus, quippe huiusmodi humores iis quæ nimis excalfaciunt præsidiis funduntur, ac in spiritalem potius substantiam rediguntur. Quapropter & incidi, & concoqui medicamentis debent, quæ non inflent, sed extenuent desiccéntq;, nec per morbi initia valdè calefaciant. Prius itaq; aluo stercore leuata, cõgrui clysteres ex oleo iniiciuntur in quo decoctum sit cuminum, vel ruta cum adipe anserino, vel gallinæ, aut cucumis syluestris radicum decocto, & myrrhæ drachma, melle & oleo, aut ex myrrha, melle, & oleo sicyoneo. Iam verò commune oleum iniectum, sæpe vitream simul pituitam expulit, ac dolorem subitò finiuit. At si ob doloris vehementiam etiam enema retinuerint, glans aluo demittenda est, ex melle, cumino, nitro, rutæ semine sicco, brassicæ caule probè polito & muria madefacto, vel cinere brassicæ melle consperso, vel cucurbita syluestri trita cum melle, nitro & cumino. Glandes autem digitorum sex erunt, vt strictiorem ani musculum, quem σφιγκτῆρα vocant, exuperent, sedémq; vngere oportet, cyclamini succo cum melle & nitro, vel centaureo cum melle & nitro. Si dolor non remittitur, enema præter commemorata fit. Resinæ terebinthinæ vncia, vel opopanacis drachma, vel galbani drachmæ quatuor, bituminis tantundem, cum nitri drachma, & aquæ vncia, olei rutacei vnciæ quinque, aut amplius. fotus autem partibus indolentibus superaccommodandi sunt ex * cumino,

no, vel anethino, vel sicyonio oleo. Cataplasma admouendum, Trispermum appellatum, cum cumino, baccis lauri, apij semine. Epithemata verò conuenient, diaspermaton, diadaphnidon, adde diameliloton, & Poliarchion. Insessus autem vtilis ex decocto fœnugræci, althææ, chamæmeli, artemisiæ, anethi, lauri, & similium. Item in oleum calidum, aut hydrelæum descendere alienum non est. potui offertur absinthium, & cuminu æqua portione, vel panax cum aqua, vel castorei, anisi, piperis, singulæ drachmæ cum oxymelite. Quòd si dolor non conquierit, propinatur ipsis medicamẽtum diatrion pipereon, vel theriaca. Iam sinapismo, & dropace in remissione doloris vtendum est, ac balneis naturalibus: à balneis autem aquæ potabilis abstineant, nisi doloris † circunstantia compellat. Vbi iam prædictorum aliquo medicamento facta prius fuerit euacuatio, iubebis vt lauẽt, incalescántque laconico † intra ignitos parietes inspergẽdo nitrosa quædam smegmata. Cùm dolor est vehemens, mediocriter lenientibus vti conuenit, qualis est pastillus ex castoreo, tum aluo ab inferioribus partibus inditus, tum potus, similiaque his medicamina. Nam quæ valenter stuporem inducunt, vitare oportet. quippe paulisper quidem leniunt, sed longiorem affectionem reddunt, dum materiam incrassant, meatúsque intestini condensant. Porrò vbi iam pituita fuerit extenuata, purgabitur hiera amarescente, vel his catapotiis: Aloës, euphorbij, cocci gnidij, scammoniæ, æquali singulorum modo. dantur duobus scrupulis. Victus vtilis erit calidior sicciorque. per initia morbi, à cibo abstinebitur. Deinde acria assumentur. Porra igitur ipsis exhiberi cocta cum condito debent, apium, asparagus palustris, cruda allia, & maximè iis qui talibus non offenduntur: ipsumque verò conditum bibant, panem verò cum ipso assumant. Insecutis diebus etiam reliqua boni succi alimenta concoctuque facilia dabuntur, sic vt repletio cruditásq; vitetur. At si flatulentus spiritus doloris author fuerit, secundum clysteres qui flatus discutiant, potionésq; etiam cucurbitæ quàm maximæ cum flamma ac leues toti abdomini defixæ, frequenter abundè auxilij præstiterunt. Porrò cùm inflammatio intestinum exercet, vena in cubito aperienda est. sin vrinæ difficultas distorqueat, etiam ex talo sanguis detrahi debet, & prædicta admoueri præsidia, præterquam

† *intensio.*

† *in locis ignitis. Goup.*

quæ

† & multùm calfaciunt. πλὴν τῶν δριμέων, καὶ θερμαινόντων ἰσχυρῶς. Goup.

quæ acria sunt, † & valenter purgant: vtendum verò iis quæ magis leniunt, enematis, cataplasmatis & superfusionibus, in oleúmque descendendum, ac cucurbitulas ipsis defigemus, ceratum abdomini applicabimus, quod habeat ceræ quincuncem, olei chamæmelini vncias duas, rosacei tantundem, lomenti semunciam, vitella ouorum quinque. Hæc succo lini seminis soluuntur. Victus tenuis, ac febricitantiũ proprius ipsis conuenit, quousque inflammatio discutiatur. Atqui si propter acreis rodentésq; succos dolitant, oleũ ipsis ab inferioribus partibus iniicietur, in quo fœnugræcum decoctum sit, vt althæa cum tenera adipe recenti anseris, vel gallinæ, vel etiam cremore ptisanæ cum rosaceo, vel succo quoque lini seminis. Propinandúmque ipsis Antidotum picra dia aloës, & balneis vtendum ex dulci aqua, cibo sorbili ex chondro, vel ptisana, piscibus saxatilibus. In summa vniuersus victus humidior erit, & frigidior. Abstinendum acribus omnibus, cum cibis, tum medicamẽtis, fotuq; ex aspergimbus, & cataplasmatis, vini potione, & potissimùm veteris. Cùm autem dolor præpollet, etiam iis vtendum est quæ sensum obstupefaciunt: nam offendunt minus aliis huiusmodi affectiones medicamenta, quæ tenues mordacésque humores incrassant, & mediocriter refrigerant. Puto autem colicam affectionem, quæ etiamnum regnat ex huiusmodi prouenisse humoribus, quæ ab Italiæ quidem regionibus incepit, in aliis autem multis Romanorum Reipublicæ locis pestiferæ cuiusdam luis modo sit grassata: ex qua pleriq; in morbum comitialem, alij in artuum resolutionem sensu incolumi, nonnulli in vtraque sunt prolapsi: ac eorum qui in comitialem morbum inciderunt, plures interiere. Ex illis verò qui in resolutionem, plures euaserunt, tanquam in crisi, causa aliorsum ex loco quem infestauerat, conuersa. Sic igitur laborantes, medicus quidam in Italia curauit victus quadam ratione infideli refrigerante, & maximè temeraria. lactucas enim non coctas refrigeratásque ipsis porrigebat, intybúmque similiter supra satietatem comedendum. Item vuas, mala, pisces dura carne præditos, omniaque crustacea quæ vocant Græcè ὀστρακόδερμα, pedes bubulos, bulbos, & similia, non solùm facultate, sed & tactu frigida. vinum rarò præbebat: cùm autem dabat, frigida miscebat, ipsámque frigidam, vel etiam poscam frigidam exhibebat, ab omni alio calido.

Colica affectio tempore Pauli.

calido, & medio cibo abstinens. Atque plurimos sic præter omnium opinionem persanauit, imò nonnullos qui iam in morbum comitialem, vel resolutionem prolapsi erant, propemodum sanitati restituit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Colon. *Hoc intestinum apud Latinos scriptores varia sortitur nomina, nunc intestinum crassum, nunc plenius, nunc laxius appellatur. Paulus dicit, cùm pars sit intestini craßi, hoc est, recti. Nam rectum octo ferè digitos longum, statim colon vocatur, quod tenuibus est craßius. A sinistro rene ad dextrum super ventriculi fundum fertur, donec sæpenumerò & lienem, & iecur attingat. Quid, dicet aliquis, quod Paulus contra Galeni sententiam à dextra ilium regione procedere colon pronunciat. Huic respondeo, Si à tenuibus intestinis numeremus, per dextra ilia prius superuectum colon ad sinistra prodit. Sin à recto incipiamus, à sinistra parte incipit, in dexteriorem obliquum conuertitur.* Nota.

Excruciantur præsertim sensu. *Græcè est,* ἡ ὀδύνη γίνεται, μάλιστα δὲ κατὰ θέσιν τοῦ κώλου τρυπανώδους συναισθήσεως γινομένης. *quod ad verbum sonat. Dolor oritur, maximè verò iuxta situm Coli, terebrali (vt sic dicam) sensu excitato. Galenus hanc doloris speciem lib. 2. de locis affectis exponit, cap. 7. tu illic videto.* Dolor colô qualis.

Brassicæ caule probè polito. *Græcè erat,* κράμβης καυλῷ καλῶς ἐξεσμένῳ. *Oroscius intelligit per* ἐξεσμένῳ *cocto, quod* ἑζεσμένῳ *potius significasset. Prætereà Dioscorides leuiter feruefactam, si edatur, aluo idoneam: percoctum verò, aluum sistere.*

Iubebis vt lauent, incalescántque laconico. *Ad humorem pituitosum concoquendum consulit naturales balineas, & Laconicum. Est autem Laconicum etiam hodie adhuc in vsu, testudo illa thermarum, quæ igne cõcalfacta vaporem siccum excitat: qui deinde sudorem mouet in corporibus. Columella meminit his verbis, quotidianam cruditatem laconicis excoquimus, & exhusto sudore sitim quærimus. Græca sunt,* πυριᾶσθαι ἐν διαπύροις τοίχοις, *quasi dicas, desudare intra ignitos parietes. Non opus erat ponere ignitos parietes, cùm Laconici vox hoc comprehendat, sed vt sciolis quibusdam fiat satis, apposui.* Laconicũ.

Cucurbitæ quàm maximè cum flamma. *Sic interpretatus sum,* σικύαι ὡς μέγισται διάπυροι, *quasi dicas cucurbitæ quàm maximè ignitæ. Celsus cum flamma dicit, quem imitatus sum.*

Tanquam in crisi, causa. *Paulo pluribus verbis reddidi hanc sententiam:* ὥσπερ ἐν κρίσει μεταστάσης τῆς αἰτίας, *hoc est ad verbum,*

tanquam

tanquam Crisi causa mutata. Is autem sensus est, Colicus hic morbus tandem ex intestinis materia tanquam per crisim expulsa in alias partes finitus est.

CORNARII.

y *ex oleo rutaceo, aut anethino, &c.*

De tenuioris intestini morbo, qui Ileos dicitur.

Cap. XLIIII.

ILeos cùm affectus sit maximè acutus, & dolorificus, symptoma quoddam habet periculo grauius. Qui enim hoc malo sunt oppressi, miserabili morte pereunt, ad vitæ finem, stercus per os reddentes. Contrahitur id vitij cruditatibus, & obstructo recrementorum itinere, iis nimirùm retentis, quæ iam corruptionem experta sunt: ex letalibus medicamentis, cúmque in scrotum prolabuntur intestina, & cùm inflammationem sentiunt, colica affectione plerunque præcedente, causámque adferente. Pueros itaque superfusionibus, cataplasmatis, enematis, glandibus & fomentis, sicut in capite de colicis comprehensum est, curare oportet. Adolescentibus autem & ætate floridis indubitatò sanguinem detrahere: sin minus, vincit multas ac leues cucurbitulas toti abdomini admouere: loco autem dolenti, etiam cute incisa: item perfricare & deligare artus, & tunc efficacioribus clysteriis & iniectionibus vti. Ad hæc in oleum calidum descendere, antidota purgationésq; assumere, breuiter omnia adhibere conuenit, quæ ad colicos scripta sunt, præter eos qui ex acribus, rodentibúsque succis indolescunt. Mirificè x autem ipsis facit etiam si vomuerint, anethum coctum, potúmque, à potu panis in calidam demersi frustula statim esse, dum incalescunt. Ad eos autem qui cibos non retinent, rhus & cuminum in y eadem trita potui dato in senis oxymelitis cyathis. Qui ex medicamento in ileon inciderunt, vt vomant compellendi aquæ calidæ potu. Noxiorum autem medicamentorum notas, quinto libro habes expressas. Deinde oleum calens propinari debet, vel iura pinguia, vt denuò vomant. Diebus aliquot interpositis, theriace potui detur. At si obstructio perseueret, lacte scisso cum scammoniæ, vel aloës, vel cuiusdam purgantis momento, aluum inanire confert. Si ex intestini prolapsu in scrotum affectus processerit, figuratis statim ipsis sublimibus in inguina compelletur delapsum intestinum, fasciaque deligabitur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ileos. *Morbus hic nomenclaturam ab ipsa parte affecta, vt superius, colicus, accepit. Nam tenue intestinum, vti ieiunũ etiam, dicitur. Incipit, si ab imo incipias, à cæco, & desinit in ieiunum, in varios implicatum orbes. Quidam recentiores morbum vocant Voluulum.* *Ileos.* *Voluulus.*

Colica affectione. *Hoc Paulus superius dixit vbi habet: Inter colicas affectiones hæc est grauißima, quæ in Ileum transitionem minatur.*

CORNARII.

x *Hæc non ita accipienda sunt, velut anethi decoctum bibi velit, vt inde vomitus contingat: sed vt ex eius potu vomitus sistatur, etiam si iam stercus vomant. Sic enim Aetius lib. 9. cap. 28. Potus, inquit, eis conueniens est anethi decoctum: est enim vsitatum & accommodum. A potu panem in aquam feruentem coniice, eiúsque frusta calida confestim edenda præbe. Hoc enim modo seruabitur, etiam si iam instet ei suffocationis periculum. Eodem loco citat quoque Oribasij hæc verba, Anethum, inquit Oribas. in aqua & oleo decoquatur, atque ita bibatur. Deinde frusta panis ex aqua feruenti præbeantur: mirum enim in modum ita iuuantur, etiamsi stercus vomant. Clara est vtriusque sententia, & alioqui aluum & vomitus sistere anethi decoctum scribit Diosc. lib. 3.*

y *Simul trita.*

De renum & vesicæ affectibus, & primùm de calculo.

CAPVT XLV.

MOrborum cognatio, ordinem disciplinæ transgredi nos compellit: nam communis est Colicis, & lapidem in rene habentibus aluus initio astricta, vehemens dolor, fastidium, cruditas, & tormina. Propria verò, Colici habent omnia hæc magis intensa, nephritici minùs. At Colicis quidem in dexteriore potius ilium parte dolor excruciat, & vsque ad stomachum, iecur, & lienem peruenit, aluus omnino cohibetur, adeò vt ne spiritus quidem infra transmittatur. Cùm verò necessitas stercus expellit, flatulentum bouilli modo est. Interim etiam vitrea pituita excernitur, vrina copiosior pituitosáq; redditur. verùm nephritici grauẽ in ipsis renibus infixum dolorem impacti pali instar sentiunt, eiusdémque lateris ac è directo subiectus testiculus indolet, femur eiusdem partis directè obstupescit, excernitque etiam sponte quidem raró, omninò autem clysteriis aluus citata, *Colicis & Nephriticis communia, et propria.*

flatus, stercúsque biliosius egerit. vrinæ paucæ, & arenosæ
magis prodeūt: meatus per quē vrina distillat, astringitur. hęc
indicia calculos in renib. esse fatētur, quæ adultis potius ob-
oriuntur in vesica autem pueris magis calculus solet concre
Calculus vesicæ. scere: notæ horū sunt cruda & subalbida vrina cui subsideat
arenosum. Pruriunt laborantes crebro, & cōtrectant puden-
da, intendúntque, & continuè ad vrinam reddendam vrgen
Calculi causa. tur, ac stillicidio vexantur. Materiam igitur calculis crean-
dis suppeditat crassus, terreúsque humor. Effectrix ipsorum
causa est ignea renum, aut vesicæ caliditas. At in renibus
quidem medicamentis vti conuenit, quæ calculos confrin-
Calculos atterentia. gunt dissecántque, non autem manifestò calefaciunt.[z] Talia
habentur basilicorum asparagorum radices rubiqúe, vitrum
combustum, graminis radix, adianthum, bdellium, lauri ra-
dicis cortex, althææ semen, cicer nigrum arietinum, spon-
giarum calculi, acetum scillites, phu, meon, asaron, car-
pesion, saxifraga. sion verò, & esu, & potu prodest, cardui
radix, erysimon, & prionitis. balneis autem crebrò vtan-
tur, & post lauacrum statim quædam ex prædictis bibant.
Cæterùm superfusiones, cataplasmata, fotus, insessus, rela-
xantia, & quæ leniunt, ex colicis huc transferre conuenit.
Cōpositæ potiones sunt,[a] rutæ Syluestris, maluæ Syluestris,
apij radices. incoquuntur vino, & liquor indè expressus tem-
peratúsque aqua, duobus cochleariis porrigitur. Hoc insper-
gi potest. Balsami fructus, lapidis spongiarum, pulegij sicci,
maluæ Syluestris seminis, singulorum pares portiones. vbi
† Cum vini temperati duobus cyathis. μετὰ οἴνου κεκραμένου κυάθων. β. Goup. contusa fuerint, cochleare indę cum vini temperati † co-
chleariis duobus exhibetur. Item sanguis hircinus inarefa-
ctus, cicadæ siccæ sine pennis pedibusq;, lapis Iudaicus, qui
Tecolithos dicitur, ex mulso in calido balnei solio offertur.
tum medicamenta composita, quæ ex ipsis præparantur. In-
super, † Fusca nephritice, & ad hoc composita, condita. His
accedit laudatissimum remedium troglodytes: est autem
passerculus omnium auium minima, ea sola excepta, quæ
Regulus appellatur. Hoc enim solo paulò maior est, eiq; si-
milis colore inter cinerium & viride, tenui rostro, in muris
maximè & sepibus degens. Hic, inquàm, totus sale conditus
crudúsq; frequenter commanducatus, calculos iam creatos
per vrinam expellit, in posterúmq; generari prohibet. Com-
busti integri cum pēnis cinis vniuersus per se & cum pipere,
phyl

phyllíque momento ex mero & melle potus, idem poteſt efficere. Ad dolorum vero acumen & vigilias bona ſunt remedia Sotira, & Philonis medicamen. iam ſanguinis miſſio adhibita dolorem ſæpè læuauit, celeriter calculum emolita. Tuetur à calculis, ne fiant, primùm ſanè cibus boni ſucci, & moderatus, dein exercitia, rarúſq; leguminum omnis generis, frumentaceorúmq; vſus, item caſei abſtinentia, lactis, & quæ ex ipſo præparantur obſoniorum, vini nigri, carnium copiæ, & omnium ſummatim craſſi ſucci, ac nimis calidorum acriúmque, Hydrogarorum dico, & conditorum & ſimilium. Hæc enim ſi obſeruentur, non ſolum lapides nondum creatos prohibent concreſcere, ſed etiam iam factos, confringere, vel excernere idonea ſunt. bibant autem oxymeli cum quodam ſimpliciore vrinam citante, veluti adianto, apio, graminis decocto. A balneo ieiunus antè vinum aquam temperatam potet. ac in medio prandij frigidam ſuperbibat, ſi nihil prohibet.† Vbi praui humoris copiam perſentiſcunt, ſanguine detracto, aut purgatione vacuentur. Omnium verò præſentiſſimum eſt ad calculos arcendos ſecundùm balneum, aquam temperatam prius bibere, quàm vinum, aut aliud alimentum aſſumas. At veſicæ calculos in pueris, valentioribus emoliere præſidiis, delectu ex ſupra comprehenſis habito. Quòd ſi impendiò excreuerint, aut ceruici veſicæ impegerint, iniectione recti ſyphonis, catheteriſmum vocant, per quaſſatum vtendum, aut etiam calculi inciſio adhibenda, vt in parte chirurgica dicetur.

† *Si ſentiãs plethorã et cacochymiã ſanguine detracto &c.* πλήθους δὲ καὶ κακοχυμίας συναισθανόμενοι, &c. Gorr.

De Inflammatione.

AT ſi inflammatio renes, aut veſicam exerceat, quam hæ notæ teſtantur, loci affecti ardor, dolórque cum grauitate, febricula, mentis alienatio, vomitio bilis ſyncera, vrinæ reddendæ impotentia, & præſertim vbi veſica inflammationem experitur: ſanguis ſtatim detrahendus eſt, vtendúmque ſuperfuſionibus, quibus leniendi poteſtas eſt, & cataplaſmatis ex ruta, anetho, fœnugræco, althææ radice, clyſteriiſq; mollibus, & iniectionibus ex oleo, papauere, adipe anſerino. In veſicæ affectu etiam, opij ſemiobolum cum myrrha, croco, & oleo, in aluum demitti, mulſáque potui ſumi debet, ab iis abſtineri quæ valdè vrinam citant, ac multa potio vitanda, niſi acris bilioſúſque humor ſuperet, tunc enim potui quoq; liberaliori indulgendum eſt, ac vna vice cumulatim, qui ex

aliquo citra rosionem, vrinam mouente, sumetur. Seminis lini partes duæ, amyli pars vna, cochleare ex aqua datur, itē cucumeris & peponis semen. Cùm ardorem igneum renes sentiunt, linimenta ex vino & oleo rosaceo, vel aqua & oleo rosaceo, vel melino super accommodantur, aut ceratum ex cera & rosaceo, chamæmelinoque vel melino & luteis ouorum confectum cum aceti paululo, vel polygoni succo imponatur. Posteà etiam emplastrum quod à succis diachylon dicitur, cum chamæmelino adhibeatur. calida autem nimiū vitanda, ne puris generationem suscitent, item quæ impendio refrigerant. quippè ab his renes facilè in scirrum indurescunt. Ad hæc balneis. cum inflammatio instat, abstinendum: victus qui in febribus dari solet, & ab inflammatione arcenda nomen Aphlegmaton sortitur, vtilis est.

De abscessu & exulceratione partium per quas vrina descendit οὐρητικὰς, Græci vocant.

Notæ abscessus renū & vesicæ.

DOLORES circa ilia oborti, horror inæqualis, & febris inordinata, abscessum in renibus fatentur. In vesica autem præter commemorata, loci cruciatus testatur. Cæterùm affectus renum, hac nota deprehēditur. si homo in sanum recūbens latus, in opposito percipiat dolorē, ceu è sublimi rene suspenso. In quibus vtēdum est insessu ex hydrelæo, item cataplasmatis ex polline, oleo & resina, vel erui farina, cū melle, [d] vel cardamomo, vel columbæ stercore, cum ficis pinguibus. Pus autem per vrinas confarctim excretum, abscessum esse ruptum, & vlcus in particula ostendit. Quoniam verò etiam sine abscessu instrumenta per que vrina fertur exulcerationi patent, vase, aut rupto, aut exeso ex materia acri, vel lapide perradēte, distinguenda est renum exulceratio, ab ea quæ vesicam exercet, vel meatus quos οὐρητῆρας vocant, hoc pacto. Renibus quidem exulceratis in lumbis dolor exercet cum grauitate, & sine impedimento vrina redditur, cui pus mixtum reperitur, carnosis particulis innatātibus. Vesica autem exulcerationem experta, tormentum vehemens in pectine imóq; ventre mouet, vrinæ difficultas vrget, pus vbi reddita vrina est, subsidet, squamulæ fœdi odoris, vel laminis similes insunt. furfuracea autem subsidentia vesicam scabie laborare notāt. si verò meatus vrinarij sint exulcerati, etiam puris mixtura medio quodam modo habet, & pilis similia potius in lotio feruntur, dolórque mediam inter renem & vesi

Notæ exulcerationis renum, vesicæ, vreterum.

vesicam, regionem occupat. Si autem pus aut sanguis excernatur, ídque citra vrinam, nullius particulæ ex prædictis, sed pudendorum exulceratio significatur. Itáque cum vasa vrinæ dicata exulcerationem sentiunt, aqua mulsa bibitur, aut fœnugræci decoctum cum melle, aut cucumeris semen cum passo. Pus reddentibus per vrinam, bolus armenus datur, aut ferularum combustarum cinis, quantum tribus digitis comprehendi potest, ex passo, item lactis potio vehementer his auxiliatur. Composita autem hæc, seminis lini, seminis cucumeris, tragacanthæ, singulorum drachmæ duæ: pastilli finguntur.

ALIVD. [c] Nuces pineæ numero viginti, cucumeris domestici seminis grana quadraginta, amyli drachma. Excipiuntur heminis duabus decocti nardi, apij seminis. Archigenes in epistola ad Atticum iubet, cum vrinæ difficultas vrget, papaueris albi torridi seminis detriti drachmam vnam capi, quæ decocto iunci rotundi, aut calami, aut dulcis radicis inspergatur. Dolores autem ex vlceribus contractos hoc lenit: cucumeris domestici purgati seminis grana numero triginta, [f] nuces pineæ duodecim, amygdala amara corticibus exuta triginta quinque, croci quantum ad colorem satis est. Ieiunus quotidiè assumet cum lacte, [g] aut passo, Mitius erit si pro nucibus pineis maluæ seminis æqualem modum iniicias. Elidere autem potest (inquit) vesicæ exulcerationes etiam cyphi & antidota inde confecta. Ego verò in vetustioribus hoc vsus, nunquàm aliud magis varium desideraui: chamædryos, chamæpityos singulorum drachmæ viginti quatuor, asari, piperis albi singulorum drachmæ septem, cinnamomi drachma: optimè detriti cochlearia duo ex passo cretico porrigo. si febris adsit, ex aquæ cyathis tribus. vbi verò mordax est exulceratio, etiam amyli duobus cochleariis & cucumeris seminis granis quindecim adiectis, voti compos euasi. Hæc quidem ex Archigenis scriptis sunt. Item medicamenta diaphysalidon, id est ex halicacabo, & antidotum ex Syluestris maluæ semine, necnon ex tragematis cõfectum benefacit. Regioni inter scrotum, & anum, nec non inferiori ventri, cerata imponuntur ex œsypo lota, butyro, adipe anserino, styrace. In vesicam autem infunditur clysterio mulsa aquosissima, vel lac cum paululo mellis, vel cum cucumeris semine, vel candidus oui liquor cum

pompholyge, vel dictorum medicaminum aliquo. Si vlcus pascendo serpit, pastillus ex charta iniiciendus est, aut Bithinius: & cataplasma ex palmulis & vuis passis cum galla, acacia, hypocisthide, & alumine debet imponi.

De sanguinis renum profluuio.

RENES infirmi lotium subinde retinere nequeunt, sed patentiores redditi sanguinis nonnihil ex vena laxant, aliásque crassicies remittunt. Sæpè renes etiam iuxta circuitum quemadmodum hæmorrhoides, sanguinis profluuio laborant. Inaniti verò subleuantur, in quibus nihil subitò tentandum est, si sanguinis cursus sistatur. At si fluxus eius perseueret, vena in cubito aperitur, ac medicamentis quæ ad sanguinis sputum, aliásque sanguinis eruptiones inscribuntur, in renibus ac vesica sanguinem fundenti, vtendum est. Maximè verò dari debet symphyti radix & tragacanthum vino maceratum. Ad hæc polygoni & plantaginis succus, cum posca, aut amygdala amara cũ passo. Vel hoc, Aluminis scissi drachma, tragacanthi drachmæ duæ, gummi oboli quinque: ex passo assumetur: itẽ cataplasma ex hordei farina cruda cum posca & rosaceo, aut ex palmulis & pane siligineo cum acacia, vel hypocisthide in vino astringenti, vel posca decoctis obducitur. Cùm vesica sanguinem fundit, etiam cucurbitulas in iliis & coxendicibus defigemus. Cæterùm particula quæ sanguinem fundit, hisce notis agnoscitur, loci dolore, & quòd sanguis vrinæ miscetur, aut è contrario, veluti in pure comprehensum est. Concretus in vesica sanguis inde adeò deprehenditur, quòd post illum vrina subitò cohibeatur, & fibræ quædam sanguineæ (vt verisimile est) aut humiditates cruentæ emanent. Datur autem potui artemisiæ decoctum, heliochrysique, vel cunilæ, vel raphani semen, vel liquor laseris, vel cyrenaicus, vel apij succus, singula in aceto temperata: aut leporis coagulũ, aut hinnuli, aut hœdi in oxymelite, aut lixiuium cum oleo: spongiáque à foris ex muria, vel lixiuio calido accommodatur. Quòd si vitium his non abigitur, secatur locus inter anũ & penem, quemadmodùm in calculosis: ablatísque grumis commodè curantur.

Medicamẽta ad sanguinis ex renib. & vesica eruptiones.

De renum duritia.

QVAE durities in renibus contrahuntur, nullum sanè dolorem mouent, sed videntur renes ipsi tanquàm ab iliis suspendi, coxæ stupent, crura impotentia vacillant, vrina modica

dica egeritur: Totus deniq; habitus duricie renum laborantium iis potissimùm qui aqua subter cutem laborant, similis est. Hi ergò emollientur ceratis, malagmatis, frictionibus & fomentis. Ad hæc quæ vrinam cient, assumuntur, aluúsque subduci clystere debet.

De Diabete.

Cvm poculenta, statim qualia assumpta sunt per vrinam transmittuntur, Diabetes vitium appellatur. Qui igitur eo sunt occupati, immodica siti conficiuntur, vndè quoq; Dipsacon Græci affectum nominant: qui ex retentricis sanè renum facultatis impotentia contrahitur, attractricis autem maiore robore, vt totum corpus ob immodicum calorem exhauriat exugátque. Itaque aduersus hunc pugnantes, cibum pleniorem, quíq; difficulter confici queat, nec liquidus sit, offeremus, veluti alicam cum rosato, vel rhodomalo, vel hydromalo, vel vino non vetusto, vel aliàs quodam calido. Ex oleribus autem intybum, serim, lactucas. inter pisces erũt saxatiles, suum petunculi, vuluæ, pira, mala, punica mala, & frigida potio. Item polygoni succus, heleniúmq; rectè ipsis propinatur ex vino nigro, palmularúmque & myrti dilutum, præcordiis & renibus obducitur polenta ex aceto & rosaceo, folia vitis cotyledonis, parietariæ, portulacæ. sudores excitandi, vomitúsque à potu frigido, omnibus quæ vrinam mouent, abstinendum. At sanguinem per initia mittere non fuerit alienum. *Dipsacos.*

De stillicidio vrinæ & eius difficultate.

Cvm neq; inflammatio, neq; calculus, neq; aliud quippiã ex prædictis infestat, vrina autem acris est, totusque habitus, vel etiam reliqua signa, bilem testantur, ex hac vel vrinæ difficultas, vel stillicidium contrahitur. Quare ex vsu sunt quæ hanc inalterant contemperántq;, ptisanæ cremor, pisces, balnea, victusque idoneus: acria vitanda sunt, vinum, exercitia, ira & tarda comestio. Quod si vrinæ tenuitas, albórque & reliqua signa frigidam fateantur intemperiem, conueniet vinum calidum, condita, tum quæ vrinam cient & medicamina & cibi: adhęc insessus calidiores. At si pręter alborem, etiã crassities in vrina appareat, pituitosus humor censendus est, qui ceruicem vesicæ obstruxerit, vbi vtendum est oxymelite, tum iis quæ constant ex hyssopo, pulegio, vel thymo, vel silphio, aquæ mulsæ incoctis, itẽ superfusionibus calidioribus

siue autem humor crassus, siue calculus, siue grumus, vel eius generis aliquid obstruens, vrinæ transitum impediat, siphonem rectum, Catheterem appellaui, indere ex vsu est, nisi particulæ inflammatio prohibeat. Porrò in febribus vrinæ difficultati medemur, superfuso rutaceo, vel anethino, vel veteri oleo. Si aluus astricta est, iniicietur ab inferiori parte decoctum fœnugræci, vel maluæ, vincitq; insidere ægrotantes suprà comprehensos in hydrelæũ, vel aliquod dictarũ specierũ decoctũ cum oleo. Ceratũ hoc magnificè proficit, Syluestris maluæ radices in sicyonio cum aqua modica decoctæ donec inarescant. ipsæ quidẽ proiiciuntur,[h] succus autem oleo miscetur, rutæ quarta pars, ceræ & castorij quantùm sufficit.

Difficultas vrinæ in febribus.

De Vesica resoluta.

VESICAE resolutionem nunc vrinæ difficultas, nunc spontanea ipsius emissio comitatur, vt in ipso capite de resolutione suprà expositum est.

De Vrinæ incontinentia.

MVSCVLVS qui ceruicem vesicæ ambit, relaxatus, hoc mali generat. Quare pueris etiam maxima ex parte solet accidere. Communiter itaque roborantibus potissimùm vti conuenit, vt œnelæo calido & similibus: abstinendum iis quæ validè refrigerant: calidis fouẽdi potius ægri, quatenus fieri potest: etenim frigiditas veluti resolutionem repræsentat: naturaliter autem hæc opitulantur. Galli guttur combustum ieiuno bibendum in aqua tepida præbetur, vel leucanthemi flores similiter, [k] vel leporis testiculus derasus in vinum odoratum, contrà hæc vitia bibitur. † vel calamintha myrrháque antè cœnam propinetur, vel rutæ Syluestris semen torrefactum per triduum potui exhibeatur. Cæterùm pudenda eius qui hoc detinetur vitio, cimolia cum succo herbæ perdicij perunguntur.

Naturalia auxilia.

† In vino antè cœnam datur. Goup.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Colicis in dexteriore potius ilium. *Quia per dextra ilia superuectum, ventriculi fundo incumbit lienem & iecur attingens: deinde ad sinistra prodit, si de superiore ipsius initio, cæco intestino, dici intelligas. Nam infra sinistram magis partem occupat.*

κατιθύ. κατ' ἶξιν.

Eiusdem lateris ac è. *Hoc signat Græcè κατιθὺ & κατ' ἶξιν si Galeno credimus. Hippocrates prior his dictionibus vsus est.*

Hoc inspergi potest. *In codice Græco perperã scriptum est καταπλαστον, pro καταπαστον. Nam de puluere, nõ emplastro mẽtio est.*

Phylli

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Phyllique momento ex mero & melle. *Hoc est, phylli modico cum mulso. Nam ἀκρατόμελι nihil aliud est quàm οἰνόμελι. Contrarium est μελίκρατον, quod videlicet ex aqua & melle constat. In Græco erat ἰνκρατομέλιτος pro ἀκρατομέλιτος.* *Acratomeli.*

Iniectione recti syphonis. *Lib. 7. hanc rationem indendi canalis recti in vesicam habes expositam. Vocant καθετηρισμὸν ab instrumento καθετῆρος. Solent autem quassationes corporis simul adhiberi, vt calculus facilius excidat.*

Ex vino & oleo rosaceo, vel ex aqua & oleo. *Græcè est, ἐξ οἰνοροδίνου ἢ ὑδρορροδίνου. Quidam de vino rosaceo, & aqua rosacea intelligunt: malè nimirùm: quia ῥοδινὸν per se oleum rosaceum significat. Hermolaus Barbarus in corollario suo, pace illius dixerim, oxyrhodinum interpretatur, acetum rosaceum, pro aceto & oleo rosaceo, vt Galenus, & alij Græci accipiunt.* *Hermolaus.*

Archigenes in epistola. *Idem refert Aetius sermone vndecimo. Ad finem deest particula in Græco. habetur enim, σικύου σπέρματος κεκαθαρμένου ἀριθμῷ. λ. cùm legendum sit, σικύου ἡμέρου σπέρματος κεκαθαρμένου κόκκους ἀριθμῷ. λ. Paulò pòst, amyli cochlearia duo. Perperam character ℥. qui heminam signat, ac legendum est κοχλ. vt sit cochleare. Iterum, σικύου σπέρματος ις, pro σικύου σπέρματος κόκκους ις.*

Nonnihil ex vena laxant. *Hoc est, vt latius exponit Aetius, ex vena caua propter amplitudinem osculorum remittunt. Interim per circuitus hoc mali repetit. Per initia ægri nihil mali sentiunt, eoq; nihil tentandum. Sin autem perseueret, occurrendum, aliàs grauissima symptomata solent prouenire.*

Aut lixiuium. *Simplici verbo dixit Paulus, ἢ στακτῆν, quod antea quoque annotaui.*

Diabetes. *Multa nomina hic affectus habet, vide Galenum de locis affectis libro sexto. Venit à verbo διαβαίνω, quod signat, pertranseo. Potius enim quàm primùm assumptus est, statim transit.* *Diabetes.*

Rosato. *Fortè legendum in Græco pro ῥοσάτου, ὑδρορροσάτου. Nã apud Paulum in septimo nulla est mentio rosati, sed hydrorosati, vbi etiam Rodomelon exponit.* *Nota.*

Musculus qui ceruicem. *Musculus hic transuersis constat fibris, variáque habet officia. Primùm quidem vesicam claudit, licet sine illo claudi possit. Deinde post emissionem vrinæ contractus vndiquaque id quod in meatu est, propellit. Præterea quicquid eo exprimente in vrinarium meatum incidit, id ne diutius immoretur ibi efficit, sicut cùm vrina mordax est.* *Ex anatome constãt.*

Resolutionem repræsentat. *Græcè est, παραχλύσεως ἔμφασιν ἐργάζεται, quasi dicas, resolutionis emphasim efficit. ἔμφασις autem est representatio rei cuiusdam, aut adumbratio.*

In succum quidem conuersa. *Hoc est in chylon medici dicunt, & vt Latinam dictionem per Græcam interpreter. Habet autem Paulus χυλοποιηθέντα, quod est in succum seu chylum redacta beneficio ventriculi. Simile verbum Galen. lib. 8. de compositione medicamentorum secundum locos habet, vt antea quoq; annotaui: nempe ἐγχύμωτα, quasi dicas exuccata. sed hoc plus signat, chylum scilicet à iecinore attractum, ita vt liquidior pars sit distributa, siccior veluti recrementum relicta. Dicimus itaq; Chylum ἐγχύμωτον cùm & ventriculus probè concoxerit, & iecur attraxerit. vbi verò ille quidem concoxerit, iecur autem attrahendi vim habeat infirmam, ἀνεγχύμωτα & liquida excernuntur.*

χυλοποιηθέντα.

Bilis insigniter colorata. *Hoc est bilis colore suo abundè exaturata per aluum descendens, vel deiectio meræ bilis. Nam Galenus apud Hippocratem interpretatur, κατακορέα, τὰ ἀκρατοχολῆ διαχωρήματα.*

Quando iecoris substantia. *Græcè est, ἤδη δὲ καὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς συντηκομένης τοῦ ἥπατος, quod ad verbum sonat, Iam verò etiam iocinoris substantia cum ea colliquescente: Cum ea, intellige bile. Nam vbi humor fermè consumptus est, corpus ipsum contabescit cuiuscunque partis.*

κατακορής.

Flammeus ardor. *Sic ferè vbique sum interpretatus dictionem φλόγωσιν. Inflammationem verò φλεγμονὴν, secutus Celsum.*

φλόγωσις.

Chamæpityos radicis. *Pondus apud Galenum & Alexandrum medicum variat. Nam Chamæpityos drachmæ octo ponuntur. Verùm Aetius cum Paulo consentit.*

Adhæc intybum, troximum, & sonchus. *Troximum hoc est, Seris per se esui aptum significat. Sereos autem genera tam hepatis affectibus conueniunt, vt etiam cruda comedi possint.*

Troximū.

In quibus calor intenditur. *In codice Græco habetur, τὰ τοῖς θερμοῖς, pro τὰ περὶ θερμῆς.*

Corruda. *Græcè est, μυάκανθα, quæ Latinis Corruda dicitur, hoc est asparagus syluestris.*

Illud autem in summa præcipiendum. *Hoc Galenus lib. 8. de compositione medicamentorum secundum locos commemorat, iecur & stomachum super astringentia cum relaxantibus requirere. Aliàs sæpe stomachicis syncope, iocinorosis interitus suscitatur.*

Copton. *Sic dicitur medicamentum quod tunditur. Est autem malagma*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

malagma libro septimo ad duriciem stomachi & iocinoris inscriptum.

CORNARII.

z *Carpesia an sit Arabum cubebæ, nondum satis constat, etiam si magno consensu medicorum non indoctorum id asseratur. Saxifragam autem esse Græcis σαρξίφαγον Latinæ vocis vsurpatione appellatam non est dubium. Sed Gal. lib. 5. ὑγιεινῶν cestrum apud Celtas nasci scribit, & ab ipsis appellari hanc herbam σαρξίφαγον. Quod etiam Galenum secutus Aetius lib. 4. cap. 30. prodit. Paulus verò & de Cestro seorsum lib. 7. tradit, & postea rursus de saxifraga à cestro diuersa, ita tamen vt vtramque vrinam ciere, & calculos atterere scribat. Est & vtraque illa saxifraga officinis hodie satis nota. At prionitis quæ herba sit, me nescire libenter fateor, quum nullum alium scriptorem Græcum reperiam, qui eius mentionem faciat. Proinde etiam si eius vocis lectionem habeam suspectam, delere tamen, & aliam substituere piaculum duxi, cùm exemplaria omnia in ea consentiant, & author Pandectarum prionitidis vocis lectionem agnoscat, velut suo tempore ante ducentos ac triginta & amplius annos in Paulo pro genuina receptam. Sed tamen & hic quid sit prionitis neque nouit, neque docet, hæc dixisse contentus. Prionitis herba est ad lapidem, Paulus Fortasse verò pro Bryonia prionitis suppo sita sit. Bryonia enim vim habere ciendi vrinam ac menses, ac proinde atterendi lapides ab omnibus Græcis medicis proditur, & Aetius lib. 11. cap. 5. vbi vrinam multam ducentia recenset, inter ipsa etiam radicis bryoniæ decoctum refert. Et mox inter ea quæ excitant facultates ad excretionem irritando asparagos bryoniæ habet. Et paulò pòst, deducunt, inquit, ad renes ea quæ calculos confringunt, peucedani radix, bryonia, apium, radicula. Sed hæc coniectura sit, non assertio nostra.*

a *Rutæ syluestris, maluæ syluestris, & apij radices coquito in vino, & expressum liquorem aqua temperato, & cyathos duos bibendos dato. Legito igitur Græcè pro κοχλιάρια β. κυάθ. β.*

b *De posca nephritica, vide infrà lib. 7.*

c *ex vino mulso potus: δι' ἀκρατομέλιτος legendum. ἀκρατόμελι autem nihil aliud est quàm οἰνόμελι. Vinum autē mulsum nephriticis commodum esse in præcedentibus dixit, vbi etiam lapidem Iudaicum, & sanguinem hircinum, & cicadas ex vino mulso exhibet.*

d *vel nasturtio, ἢ καρδάμου.*

e *nucis pineæ nucleos* XX.

f *nucleos pineos* XII. *Et mox, si pro nucleis pineis.*

g *aut vino protropo.*

h ad

h *ad oleum verò admiscetur rutæ succus quarta parte.*

i *De permingentibus stratum :* περὶ ἐνουρούντων. *Dicuntur autem* ἐνουροῦντες, *quasi* ἐν τῇ κλίνῃ, *aut* ἐν τοῖς στρώμασιν οὐροῦντες, *id est lectos & strata permingentes, quæ affectio maximè pueris contingere solet. Et Diogenes Cynicus de seipso confitebatur, vt Laertius refert. Nam quum quidam ipsi exprobrasset, quòd aliquando falsam monetam signasset, per adolescentiæ prætextum crimen excusans,* καὶ γὰρ ἐνούρουν καὶ τότε, ἀλλὰ νῦν οὔ, *inquit, hoc est, tunc sanè etiam stratum permingebam, sed nunc non item. Sed in Græco Laertio* θᾶττον *pro* καὶ τότε *falsò legitur, quæ res fecit, vt docti viri multi sententiam non intellexerint, &* ἐνούρουν θᾶττον, *lotium celerius reddebam, verterint, quæ sententia Diogenis ingenium non refert.*

k *Gal. lib. 9.* κατὰ τόπους *fine,* λαγωοῦ ὄρχις ἐπιζεννύμενος οἴνῳ *habet, id est leporis testiculus in vino feruefactus. Et videtur vtraque lectio stare posse, siue quis in vino feruefactum, siue in vinum derasum leporis testem accipere velit. Aetius tamen, item vt Paulus* ἐπιξύσας *habet.*

De iocinoris affectibus. Cap. XLVI.

IEcur pluribus vitiis opportunum est: nam imbecillitate, inflammatione, erysipelate, scirrho, abscessu, vlceribus & obstructionibus corripitur. Primùm de imbecillitate ipsius dicendum est, à qua propriè iocinorosos nominare ægrotantes consueuerunt. Si ergo aluus in succum quidem conuersa, verùm liquidiora deiiciat, alimento minus probè, aut neutiquam in iecur distributo, sic tamen vt venter à noxa sit immunis, attractricem visceris facultatem infirmari suspicio est. Si verò in eis recens caro lota esse videatur, alteratricem, tum eam quæ sanguini creando est dicata. At si ex calida intemperie sit imbecille, recrementum alui temporis spatio fæculentius apparet, valdéque fœtidum, bilis insigniter colorata crassaque descendit. Iam verò etiam quando iecoris substantia cum ea colliquatur, & totum corpus consumitur, & febris vrget, cibique fastidium, & biliosus vomitus. Cùm autem frigida affligit intemperies, neq; frequens, neque copiosa aluus est: quippe affectus longius prorogatur, & certis diebus venter cumulatiùs deiiciet, sed minùs fœtida, ceu sanguinis crassi fæcem, vt propè atra bilis videatur. Item plures & varij deiectionum colores, frigidam notant intemperiem, [l] in qua febris languida apparet, facies non collabitur, maior ciborum appetentia inest. Harum intemperierum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

periculum alterutri ſi accedat ſiccitas, recrementa erunt ſicciora & pauciora, magíſque ægri ſitient: ſi verò humida, liquidiora & copioſiora, tum ſitis minus excrutiat. At ſi inflammatio iecur infeſtat, omnibus quidem ex æquo dextra parte ſub præcordiis dolor eſt: idémque ad iugulum ſuprà, ad vſque coſtas ſpurias infrà peruenit. Huic dolori accedit febris acuta, tuſſis ſicca, ſitis, cibi faſtidium, ſpiritus difficultas: lingua primò rubra apparet, mox nigra: bilis euomitur, & aluus non reſpondet. Quum autem ſimilia in Pleuriticis ſigna exiſtant, quo modo hos ab illis diſcernas, capite de Pleuritide comprehenſum eſt. Si verò Eryſipelate iecur cōflictetur, flammeus ardor gliſcit, vruntúrque ægri, & marcor ſequitur, qui μαϱασμὸς Græcis dicitur. Priuatim verò cùm caua quidem iecoris inflammationem experiuntur, nauſea adeſt, vomitus, cibi faſtidium, & flammeus ardor intenditur, anima deficit, & ſæpe membra perfrigeſcunt, vt aqua ſubter cutem transfundi inde incipiat. Rurſus ſi gibbam ipſius regionem inflammatio exerceat, præter alia ſuperius commemorata, tumor quoq; manifeſtus in ſuperficie oculis & tactui conſpicuus eſt. hæc quidem validam grandémq; inflammationem teſtantur. ſin obſcura quædam fuerit, iubebimus ægro, magnam edat reſpirationem. Et ſi dextra parte pręcordia dolere dicat, moderata iecoris inflammatio cenſebitur. Quod ſi oblongus inflammationis tumor, qua parte muſculi incumbunt, appareat, ſed ita vt nullum ex prædictis adſit, illos ipſos eadem inflammatione occupari noſcemus. Grauitas autem cum diſtentione, & doloris, dextra pręcordiorum parte ſenſus, nullo ſubſtante tumore, nulla febri vrgente, venarum ſignatur obſtructio, qua venæ portas & concaua iocinoris perreptantes iis quæ per gibba ipſius excurrunt, committuntur. Itaque ſi in abſceſſum degenerat inflammatio, dolor & diſtentio ipſis increſcit, rigores ſine ratione accedunt, dolentéſq; iocinore, in ſiniſtrum magis latus decumbere nequeunt. Rupto autem abſceſſu, vel per vrinas, vel per aluum cumulata puris ſubluuies prorumpit. At ſi tumor in ſcirrhoſam affectionem deciderit, dolores quidem remittunt, ſed tumor cum duritie eſt conſpicuus, quæ ambiunt partes extenuantur, & tempore procedente difficulter poterunt diſcerni. Quippe aqua inter cutem protinus comitatur, & tota præcordia humiditate conteguntur.

Inflammatio iocinoris.

Eryſipelas iocinoris.

Schyrrus iocinoris.

Calidæ iecoris intemperiei curatio.

teguntur. Itaque aduersus calidam iecoris intemperiem, refrigerantibus, tum is quæ viscus mediocriter confirment, vti consilium est. id autem pręstat seris & cichorium, interim crudum, interim coctum cum coriandro assumptum: item decoctum ipsius epotum, & succus non solùm, verùm & puluis ipsius mulsæ insparsus & calidis, & frigidis iocinoris vitiis opitulatur. [m] Adhæc intybum, troximum & sonchus eiusdem sunt generis. Benefacit etiam mali medici succi cyathus in aquam mulsam demissus, similitérque filicis succus. At si cum obstructione mediocris affligat intemperies, ea ex vino quodam tenui, & quod vrinæ mouendæ est, porriguntur. Catapotium verò quod recipiet radicis cichorij drachmas quatuor, chamæpityos radicis drachmas quatuor, trita cum melle cocto, dantur ad nucis auellanæ magnitudinem, quibus aquam calidam superbibere conuenit, iam ex opio & semine alterci confecta propinantur, ipsámque Philonis antidotum. In quibus calor intenditur, etiam rosaceum primi meriti ipsis, vel melinum potui datur. Esui, ptisanæ cremor, vel chondri cum [n] hydrorosato, similiter panis ex aqua, cum quadam id genus dulci potione. Et summatim cibi erunt, qui mediocriter refrigerant, non obstruunt: vinum omnino circunciditur, nisi alteram ob causam, nempe stomachi imbecillitatem, hoc requirant: tum enim ex tenuibus & iis quæ Græci ὀλιγοφόρα vocant, aquosum aliquod exhibetur: Ac Erysipelas quoque in eum modum curabitur. Porrò in frigida intemperie contrariis pugnandum est. Panis igitur rectè cum vino assumitur: item brassica bis térue incocta, castaneásq; esse cōfert & vuas passas, tum ex gallinis quod satis est: vinúmq; bibant: sed priùs ipsis eupatorium, vel asarum, vel medicamentum diapepereon propinari debet. Iam ex iis quæ priùs ad cœliacos & dysentericos inscripta sunt, idonea deligi debent: Cyphiodes autem appellatæ compositiones, ad calidas intemperies neutiquam conueniunt, nisi modica quædam caliditas cum humiditate copiosiore oborta fuerit. ad frigidas autem optima sunt remedia, magísque si cum humiditate, aut iecoris obstructione euenerint. Si verò obstructio ex crassis glutinosisque contracta humoribus fuerit, corruda & præsertim huius semen datur, item lauri radicis cortex, eupatoriúmque ex oxymelite, vel lupinorum decocto cum ruta & pipere

Erysipelatis.

Frigidæ intemperiei.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

pipere. Ad hæc farina lupinorum pota, & capparis radicis partes duæ, costi pars vna cum vino: & ° medicamentum diabacanu ad obstructiones quas crassi viscosique humores excitarunt salutariter sumitur: prætereà iris & pistaciorum fructus cortéxque, marrubium insuper & amygdalæ amaræ, & ex ipsis pastilli, dracunculi, arique radix, agaricum, acetum scillites, oxymeli. Iecur lupi aridum tritum, & cochleario datum, omnibus iecoris affectibus ex vino dulci succurrit: item antidotum Theodoretum efficacissimum est remedium iecori obstructo, schirro indurato, diuq; inflammato. Item colicis & ictericis. similiter etiam picra ex oxymelite. Cibi his dandi sunt calidiores, & qui aperiundi facultatem habent, nempe, porra ex oxymelite, syluestris asparagus, & capparis, reliquaq; obsonia ex condimento aliquo calefaciente, quódque meatus reserat, incocta. Vinum tenue ac vetus vtile. vitanda sunt alimenta crassi succi, balnea crebra, eaq; potissimùm à cibo. Si morbus in vetustatem incidit, etiam venæ sectio purgatioq; adhibenda, si nihil prohibet. Cùm autem iecur inflammationẽ experitur, sanguis ex cubito dextro intrepidè mittendus est, & copiosus si vires sufficient. Extrinsecus farina hordeacea & fœnugræci, & semine lini cum palmulis, vel malis cotoneis, meliloti flore, absinthio, chamæmelino obducetur. Illud autem in summa præcipiendum est, vt astringentia emollientibus semper admisceantur. Epithemata verò iniici debẽt, tum quod ad Nileum authorem refertur, tum quod à grato odore Euodes dicitur: item Philagrianum & Apollophanis, necnon ex melilotis cõfectum. deniq; quod Coptum appellatur. Porrò ad maximas inflammationes hoc valde experiẽtia comprobatum est, absinthij comæ, nardi gallicæ, asari, croci, singulorũ vncia, iridis, myrrhæ, styracis, bdellij, ammoniaci suffiminis quod Thymiama appellant, singulorum vnciæ duæ, medullæ vitulinæ vnciæ quatuor, cerati lentiscini libræ quatuor. Adhæc oxymel ipsis dandum est, simpliciaque auxilia, nempe, asarum, nardus gallica, vel indica, iuncúsq; odoratus rotundus, petroselinum. Aluus irritanda est, vrticæ, vel mercurialis, coctorum esu. In declinatione morbi epithymum & polypodiũ ex mulsa porriguntur, aluúsq; inaniri postulat per clysterẽ, initiò quidẽ ex aqua mulsa cum sale, vel nitro. Facta autem inclinatione, miscetur hyssopũ vel origanum, vel

Lupi iecur

Iecoris inflammati curatio.

vel cnicum, vel centaureum, & cucurbita ſyluestris. Summatim verò caua iecoris pars per aluum: gibba per vrinas expurgatur. Alimentum his dabitur, cremor ptiſanæ, in quo apium decoctum ſit. At inflammationis quæ Eryſipelatis naturam referat, curationem ſuperius ſumus executi. Abſceſſu autem facto, ruptura adiuuanda cataplaſmate triſpermo, cum reſina, manna, pice, radicibus althææ, columbæ fimo, caprillo ſtercore: præbibitur autem ius decoctorum ad tertias polij & p fumariæ quæ in hordeo naſcitur: item decoctum thlaſpis vel cichorij, & chamædryos radicis bibant: vomicaque abſceſſus facta, mulſa conuenit, & quæ in renibus exulceratis commemorata ſunt. Extrinſecus imponitur medicamentum Mnaſei, reliquaque emollientia. Item Iceſion, vel quod ſalicibus conſtat. Si verò iecur ſcirrho induratum fuerit, parum in medicina ſpei eſt, affectu in aquam ſubter cutem tranſeunte. Attamen emollientibus admiſcenda ſunt, ammoniacum, bdellium, medullæ, adipes, & quæ his ſimilem potentiam obtinent. Potiones expediunt, quæ anguſtias viſceris recludunt abſtergúntq;. Huiuſmodi ſunt quæ vrinam citant, & calculos confringunt. Adhæc quæ nuper ad iecoris obſtructionem dicta nobis ſunt: alimento nimirùm decenter adhibito.

Abſceſſus hepatis curatio.

Iecoris indurati.

CORNARII.

l *& febris ipſis languida apparet, & facies collapſa, & magis appetunt cibos.*

m *Intybum autem Troximum appellatum. Intyba appellantur Græcis τρώξιμα. Rectè itaque in Ald. codice, τὸ ἴντυβον ἢ τὸ τρώξιμον, ſcilicet καλούμενον, id eſt appellatum. Malè in Baſilienſi, καὶ τὸ ἴντυβον ἢ, καὶ τὸ τρώξιμον.*

n *Hydroroſatum non eſt aqua roſata, qualis hodie in vſu eſt ab Arabibus longè poſt Pauli ætatem introducta, ſed compoſitio, de qua Paul. lib. 7. cap. 15. Cum hoc hydroroſato halicam accipere iubet, ſicut præcedente capite, vbi de Diabete agebat, cum roſato. Mihi tamen & illic roſatum nihil aliud quàm hydroroſatum ſignificare videtur, & fortaßis eadem compoſitio tum ῥόσατον, tum ὑδροῤόσατον appellatur, aut certè iſtic halica μετὰ ῥοσάτου falsò pro ὑδρορoσάτου legitur.*

o *& medicamentum ex cacano, &c. Medicamentum ex cacano deſcribit Paul. lib. 7. cap. 11. Sed quid ſit cacanum non ſatis conſtat: ſicut neque an cacanum, an bacanum rectè ſcribatur, certum eſt,*

quum

quum vtrunque reperiatur. Et in Paulo quidem hoc loco, & iam commemorato βακάνου legitur. Sed idem in simplicium descriptione κακάνου habet, vt etiam aliis locis cacanum legendum esse videatur, & alioqui procliue fuit, β. literam pro κ. agnoscere, & vicissim hanc pro illa. Aetius quoque lib. 3. cap. 147. βάκανον habet. Author Pandecta. Medic. bacanum raphanum exponit. Hermol. in Diosco. ait se in glossemate quodam reperisse bacanum, semen, siue nucleum, siue mucronem raphani esse. Sed hoc ambiguum fecit Paul. qui seorsum litera ϱ. de raphano & eius semine agit, & seorsum de cacani radice sub litera. κ. Proinde hæc de bacani vocis lectione, & eius expositione reprobamus. Cacani verò lectionem omnibus illis locis pro recta agnoscimus, vt sit radix de qua Gale. ea habet quæ Paul. infrà lib. 7. recenset, & quæ Dioscor. lib. 4. cap. 106. de cacalia prodidit. Nam & Paul. eodem loco cacaliam & viribus, & vsu cacano similem esse dixit, cum tamen eandem esse oporteat, etiam si Gal. cacaliæ nomen nō habeat, sed simpliciter cacanū appellet, nisi locus sit mēdosus.

p *Et fumariæ circa sepes nascentis. In Aldino codice desunt duæ voces, κάπνου τοῦ ἐν ταῖς, adde ἀσιογείαις φυομένου. Ita enim nasci cernitur. Basiliense exemplar κάπνου τοῦ ἐν ταῖς κερθαῖς habet.*

De malo corporis habitu, qui Cachexia dicitur. Cap. XLVII.

PRincipia hydropicorum affectuum vocare nostri malum corporis habitum, Græci *καχεξίαν* consuerunt. Auxilium est, nisi aliquid impedit, in sanguinis detractione, quę particulatim ac per vices adhibita ad tertium quartúmve diem producitur. Sed vacuandi sunt potissimùm, qui hæmorrhoidibus, aut menstruis non respondentibus in morbum inciderunt, quemadmodùm iis qui copia vitiosorum humorum laborant, vacuatio sanguinis per venam vitanda est, purgandi autem sunt ex hiera dia colocynthidos. victus erit tenuis, & desiccās. Aquarum naturalium vsus adhibebitur, primùm aluminosarum, nitrosarúmque magis, mox sulfurosarum: pluribus diebus interpositis aliud balneum accommodabitur, varióque exercitationis generi credentur ægrotantes, maximè autem ei quod per medicos Aliptas, id est reunctores administratur. posteà veratrum assument. mirificè quoq; iuuat ipsos & absinthij potio, & q cottabismi, & dropaces. Si affectus in hydropem deciderit, aquæ subter cutem curationi subiicietur, quemadmodùm exponemus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cottabismi. *Cottabismus olim ludus apud Græcos erat, quo vi-* *Cottabismus.*

num ex alto fundebant, strepitum facientes. Hîc autem possit accipi pro superfusione in partem aliquam, aut pro ruboris excitatione quo sanguis in exteriora eliciatur. hæc dum meliora occurrunt, boni cõsule.

CORNARII.

q Et sinapismi & dropaces. In Græcos codices vox κοτταβισμοὶ ab omni medicina aliena irrepsit. Quid enim faciunt κοτταβισμοὶ ad mali corporis habitus emendationem, qui erant lusus in conuiuiis huiusmodi, Qui biberat, id quod in poculo restaret in peluim quandam ad hoc dispositam mittebat, & ex sonitus magnitudine, de amore pueri vel puellæ alicuius erga se diuinabat. Proinde coniectura ad rem dropaci affinem progressi, vocem σιναπισμοὶ pro κοτταβισμοὶ reponendam esse arbitror, & facilis fuerit ab vna voce ad alteram aberratio in obliterata scriptura, & ea sit confinitas inter dropaces & sinapismos, vt eodem cap. Paul. de his agat lib. 7. cap. 19. Et Aetius lib. 10. cap. 19. dropaces nominare contentus, de sinapismis penitus tacuit. Habet enim eadem verba quæ hîc Paul. sola κοτταβισμοὶ voce excepta.

De Aqua inter cutem *Cap.* XLVIII.

Hydropis causæ. CVm iecur vehementer perfrixerit, interim sanè primariò aut inflammatione, aut scirrho, aut alio implicitum vitio, interim lege consortij, quod cum aliis partibus habet, sanguinis elaboratio non succedit, ac vitium aquæ intercutis quod Hydrops Græcè dicitur, indè contrahitur, in quo *Tympanites.* nonnunquàm spiritus copia cum humidi momento intrà membranam, quæ Peritonæos appellatur, & intestina colligitur, vt abdomen percussum tympani modo crepitum eligitur, vt abdomen percussum tympani modo crepitum edat: qua ratione etiam tympanias nuncupatur, qui stomachi, alui, & coli inflationibus, febribúsque longis superuenit. nonnunquàm verò ex duritie peritonæi, aut vuluæ in mu-*Ascites.* lieribus, aut ex scirrho generatur. Aliquandò contrà humorum abundantia cum paucissimo spiritu, in eisdem regionibus collecta tanquàm in vtre quodam conseruatur: vndè malum, Ascites nominatur hydrops, & ipse ex causis quas comprehendimus, contractus. Plurima verò ex parte, ex duritia & scirrho lienis, & iocinoris, longísque intestinorum profluuiis, in quibus fit vt venter quidem intumescat, reliquum autem corpus quod alimentum non sentiat, consumatur. Nonnunquàm etiam in tota corporis mole frigidior *Anasarca.* pituitosiorq; sanguis continetur, qualis partim à iecore descen

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſcendit, partim ex tota carne corporis veluti in aquam reſoluta emanat, adeò vt corpus albido, & pituitæ colore emortui inſtar appareat, vocatúrque hydrops Leucophlegmatias Hypoſarcidios, vel Anaſarca, quem lentæ febres, malus ſtomachi habitus, hæmorrhoides diu ſuppreſſæ, fluxus muliebris, ſpiritus difficultas, vigiliæ ſine ratione oborientes, cauſæque his conſimiles mouerunt. Curatio igitur communis ab euacuatione incipit. Verùm aſcites & tympanias appellatus medicamenta requirit, quæ aquam educant: cui autem Anaſarca nomen eſt, ſanguinis detractione ſuccurrimus, maximè ſi affectus origo ex hæmorrhoidibus, aut menſtruis ſuppreſſis exiſtit, niſi priùs cùm malo habitu premebantur ſanguinem emiſerint. Et hîc igitur, vt in iis qui malam corporis habitudinem ſortiti ſunt, per vices tentanda eſt vacuatio. Deinde ſtercus bouis gregarij aridum exactè tritum, coctúmque in poſca, vel oxymelite, ſulfuríſq; pars quarta ſuperinſperſa, toti ventris capacitati iniiciatur, vel ſtercora [r] caprilla in pueri vrina ad ſordium ſpiſſitudinem macerata, applicato, per ventrem ſummè ipſos purgāt. Item cataplaſmatis vtendum ex fermento, ficis pinguibus, calce, nitro, iride, [s] cardamomo, ſulfure viuo, ammoniaco, baccis lauri, [t] vua taminia, columbarum ruralium fimo, vel omnibus, vel quibuſdam ex his cum oxymelite. Poſt quæ epithema ſpongium appellatum ex caprillo ſtercore mirificè humiditatem vacuat, tum per latentes meatus, tum per aluum. Inſequentibus diebus emplaſtra perſiccantia imponuntur, tum diaiteon, id eſt, quod ex ſalicibus eſt, tum quod Iceſium dicitur, vel quod Cureo aſcribitur, vel diadaphnidon, quod ex baccis lauri factum eſt, vel polyarchium, vel epithema diaſpermaton ex ſeminibus præparatum. Atque hoc indubiè mirificos præſtat affectus, quod ſequitur: quippè humores ex alto eripit, Lapidis pyritis, ſulfuris viui, guttæ ammoniaci, ſingulorum drachmæ duodecim, cumini drachmæ ſedecim, nitri drachmæ duodecim. Excipiuntur cera modica, & terebinthina, pelliſque illita, toti ventri imponuntur. Ius radicis ſambuci decoctæ in vino potui datur, vel cucumer ſylueſtris vino auſtero maceratus per triduum, cyatho vno propinatur. Acceſſio autem fit quotidiè vſque ad cyathos tres. Hoc quod ſubiungitur, varia conſtat miſtura: balſami, nardi, caſiæ, cumini, dulcis radicu-

Hydropis curatio.

læ,hyperici,iunci rotundi,aſari,dauci,amomi,[u] myrrhæ,petroſelini,calami aromatici, piperis, ſeſelis, ſpondylij pares portiones. faciunt autem benè etiam ſingula per ſe, & omnia quæ vrinæ ciendę ſunt ſimilem facultatem obtinent. Cęterùm ſcilla toſta, cum melle trita & linctus modo exhibita, ſine grauitate vrinam mouet: coqui autem poſſit etiam in aqua,iis qui bibere velint. Iam hoc quod ſequitur præcipuè bonum eſt: interioris ſcillæ librę duæ,in vini auſteri ſextariis tribus adúſque tertias incocta porrigito ex vino quotidiè, orſus à myſtro vſque ad vnciam. Iſtud vrinam optimè prouocat, quod recipit,aluminis liquidi circa fabæ magnitudinem vbi aqua diſſolueris, linteóq; percolaueris,ad tres dies propinato,vel vno interpoſito. Conuenit etiam his picra ex oxymelite. Adhæc Theodoretus,& ex amaris amygdalis paſtillus. Plura verò aquam educũt, ſed hæc vſus comprobauit, gnidia grana quadraginta,aut quinquaginta, vel lathyrides viginti, aut triginta, vel euphorbij ſiliquæ quinque, aut ſeptem, vel ſquamæ æris drachmæ duæ, aut tres cum micis panis exceptæ, ac in orbiculos digeſtæ, vel ſambuci radicis corticis ſuccus epotus cum condito. [x] vel chamelææ foliorum, æris combuſti, aniſi, ſingulorum par modus, datur in aqua, per initia quidem drachma vna, diebus aliquot interpoſitis etiam duæ, & plures. Atque inſequentia mirifica ſunt catapotia: aloës, euphorbij, cocci gnidij, ſingulorum vncia, rhei ſemuncia, excipiuntur ſucco braſſicæ,finguntúrque catapotia, dantur ſiliquæ ſeptem, aut nouem. Antidotum ex caryophyllo, aquam mirabiliter elicit. Iam vinum quod aquæ educendæ eſt, dare tentabimus. Eſt autem hoc præſtantiſſimum, ſcillæ vnciæ tres,ſeminis apij, capparis radicis corticis,piperis, ſingulorum drachmæ quatuor,cocci gnidij decorticati drachma,phylli [y] drachma,malabathri galbuli duo, vini optimi heminæ duodecim, mellis crudi libræ ſex,contuſa cribrataq; vino perfunduntur, ſcilla ſimul læuigatur,dantur cyathi tres. poſt humoris euacuationem, etiam theriaca vtendum eſt, & [z] ſtercoris bubuli cochlear ex vino potum quotidiè ſtrenuè auxiliatur. item clyſteres adhibendi acres,niſi venter ſua ſponte humeſcat: tunc enim exiccare ipſum magis conuenit. Porrò in mulieribus quas aqua ſubter cutem malè habet, etiam peſſus hic vtilis eſt. Aniſi,cardamomi,cumini, nitri,ariſtolochiæ, fœnugræci,

Aquas euacuantia.

ci, pulegij, ficuum interioris, pares portiones, ſuſino excepta mulieribus ſubiiciuntur. Secundùm hæc aquis naturalibus vti continenter expedit: ad hæc in arena conte&ti deſudent: aliis autem lauacris abſtinebunt. Quòd ſi verò interim lauent etiam, vtentur in lauacro nitro, ſale, ſinapi, calce, & perſimilibus inſperſis. Hæc ſanè vel citra lauationem vtilia ſunt, aridáque cum oleo ventri adfricata. At ſi id vitium eſt, cui Anaſarca nomen eſt, reliquas partes exerceri, quatenus licet, oportet, & ſiccas ad ſolem perfricari. Reliqua victus ratio ſiccior aſſumetur. Cibus itaque erit ſalſamentum, ſinapi, & allia. ex auibus Syluestres, & ſiccæ magis. Inter olera, aſparagus, biſacutum, porrum, ſinapi, caucalis, reliquáque Syluestria. Obſoniis miſcebitur ſal theriacus, vel iamblichus: vinum vetus, tenue, ad vrinam mouendam efficax ebibetur. Sin autem facultas datur, ex marina confectum: omnis potio liberalis vitanda eſt, aquæ in totum. Quod ſi cum febri aqua ſubter cutem inuadat, calidioribus, acrioribúſque cibis & auxiliis abſtinendum, mixtim verò his vtendum, ita vt ei quod magis vrget, occurramus. Si verò id morbi genus eſt quo venter ſonitum ædit, Tympanias vocatur, purgantia, & quæ vniuerſum corpus emaciant, colliquántque releganda ſunt, item ex iis quæ vrinam mouent efficaciora. Illis autem quę extenuare & diſcutere ſpiritus poſſunt, tum intrinſecus, tum à foris vtendum eſt. aut cucurbitulę leues crebrò toti ventri ſuffigentur. Sin id vitij malè habet, in quo veluti in vtrem aqua contrahitur, Aſcites vocatur, niſi prędictis ceſſerit remediis, ad perforationem veniendum eſt quę παρακέντησις dicitur, quod nulli alij aquę ſubter cutem generi conuenit. *Perforatio in Aſcite.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vt corpus albido, & pituitæ colore. *Græcè eſt, ὡς λευκὸν καὶ φλεγματώδες τὸ σῶμα φαίνεσθαι ad verbum ſonant hæc, vt album & pituitoſum corpus appareat. Dicit autem de externo colore apparente. Eóque albido & pituitoſo colore vertendum erat, quanquàm parum refert dicere, album & pituitoſum apparet, mortui inſtar. Ex nono Oribaſij ſumpta ſunt.*

Coqui autem poſſit etiam in aqua. *Perperam in codice Græco legitur ὕλαισι pro ὕδασι. Cæterũ πινομένοις de futuro intelligendũ eſt.*

Ad hæc in arena conte&ti deſudent. *Sic interpretatus ſum ψαμμισμὸν. Solent autem hydropici in arena à ſole excalfacta ſæpe-* *ψαμμισμὸς quid.*

liri capite excepto, vt humiditas meatibus apertis extrahatur.

Quia si cum febri aqua subter cutem. *Si duo vno tempore vicia infestent, vehementiori insistendum, altero non neglecto, quod Paulus per verbum τὸ κατεπάγον signat.*

τὸ κατεπᾶγον quod vrget.

Corpus emaciant, colliquántque, releganda. *Quidam nasutus propter malè impressum codicem latinum hîc me corrigendum censuit, quòd liber habuerit eligenda. Quasi verò nescierim quid sit περιαιρετίον. Gemusæo Lutetiæ indicaui legendum releganda pro eligenda.*

περιαιρετίον. Calumnia.

Ad perforationem veniendum. *Græcè vocatur hæc chirurgiæ administratio παρακέντησις, hoc est pertusio & punctio. Nam eos qui Ascite laborant, ad peritonæum vsque imo in ventre diuidunt, sicut lib. 6. de hydropicis comprehensum est.*

παρακέντησις.

CORNARII.

r *Aut caprinum stercus in vrina pueri aut capræ, &c.*

s *Iride & nasturtio.*

t *Ac staphide Syluestri.*

u *Amomi, smyrnij. Vox σμύρνης falsò supposita pro σμυρνίυ. Non enim myrrha, sed smyrnium huc facit, velut Dioscor. Paul. & Aetius testantur, itémque Gal. ipse.*

x *Aut foliorum chamælææ, & squamæ æris, & anisi. In Græcis corruptè legitur, ἢ χαμαιλαίας φύλλων, καὶ χαλκȣ̃ κε͂ ι. Legendum enim, ἢ χαμαιλαίας φύλλων, καὶ χαλκȣ̃ λεπίδος, καὶ ἀνισȣ τὸ ἴσον. Neque enim æs vstum, sed æris squama vim ducendi aquas habet, velut etiam linea vna aut altera præcedente eius mentionem fecit. Et sicut istic micis panis excipit, ita hîc anisum addit, quo minùs quis vsum ipsius auersetur.*

y *Drach. I. folij malabathri pilulas. II. Græca corrupta sunt: habent enim φύλλȣ ∠. α. μαλαβάθρȣ σφαιρία. β. Legendum autem φύλλȣ μαλαβάθρȣ σφαιρία. β. Nihil enim significat φύλλον per se, aliud quàm malabathri folium. Proinde & φύλλον per se, & μαλάβαθρον per se, & ambo coniunctim Græci pro eadem re vsurpant. σφαιρία autem dixit, id est pilulas, quod folium in pilam sit conuolutum.*

z *Bubuli quoque stercoris vsti cochlearij mensura, &c.*

De Liene. Cap. XLIX.

CVm lien melancholicum humorem, qui veluti limus sanguinis existit, à iocinore trahere soleat, si quidem facultas attractrix infirma fuerit, meatúsve obstructus per quem priùs trahebatur, niger icterus constituitur, sanguine impu

Icterus niger.

impuro per totum corpus disperso. At si lienem grauitas, & distentio, vel etiam dolor exerceat, obstructio indicatur: si nihil horũ euenerit, attrahendi potentiæ imbecillitas. Quinetiam si atræ bilis vomitus sine febre aliáve malignitate oboritur, retentricem lienis vim laborare indicium est. Expultricis imbecillitas cibi fastidium afferet, dum non amplius melancholicum excrementum, ab liene adventriculi ostium defertur, appetentiámque excitat, [a]sed in ipso liene obstruitur, primùm sanè inflãmatio huius, cuius notæ sunt, feruor, dolor, & distentio, excitatur. quæ paulò pòst in scirrhum degenerat, sic vt feruor quidem dolórq; finierit, tumor autem & duritia maneat. Hoc pressis vitio, os fœtet, gingiuæ exeduntur, vlcera in cruribus cicatricem non recipiunt, ob quæ simul affecto iocinore, cutem subeuntes aquæ colliguntur, sicut comprehensum est. Itaque intemperies ipsius eandem cum iocinore curationem postulat. si adest inflammatio, sanguis à cubito sinisteriore, vel ab extrema manu dimittendus est, eò quòd reuulsio longioribus interuallis fieri debeat, vel etiam propter naturalem quandã cognationem: deinde cataplasma inducendum ex iis quæ citra euidentem calorem extenuant, admixtis quibusdã etiam nunc astringentibus: videtur autem hanc facultatem habere suaptè natura, qui vocatur flos salis. Porrò est & hoc cataplasma mirificum, fœnugræci triens, farinæ hordeaceæ, nasturcij, singulorum vncia, ficuum pinguium libra, verbenacæ herbæ aridę vncia, ficus aceto quàm accerrimo macerantur. Deinde cum aliis priùs contusis incoquuntur, posteà iterùm coquuntur. Vel stercus caprillum cum cruda hordei farina coctũ ex posca inducitur: adhibeto, si placet, & salis florem, fouendo autem priùs cyprino cum aceti momento, malagmatis vtitor, primùm simplicioribus, quale est hoc. Ceræ sesquilibra, [b]centaurij libra, nitri triens, terebinthinæ, seminis viticis, capparis radicis corticis, singulorũ quincunx: coctis quę liquari possunt, arida insparguntur. iam quod ad Nileum autorem refertur præstantissimum est. Verùm vbi inflammatio in scirrhum degenerat, valẽtioribus vti conuenit, vt etiam cutis summa exulceretur, quale est quod ex fimo caprillo constat, & citrinum. huc accedunt Macherionis, Curei, item ex baccis lauri confectum, & ex salicibus. Quod subsequetur, etiã ipse expertus sum, auri pigmenti vncię duæ, san-

Lienis inflammatio.

Lienis scirrhus.

darachæ vnciæ duæ, ceræ libra, terebinthinæ libra, picis aridæ tantundem, galbani vncia, opopanacis vncia, capparis radicis corticis, glandis vnguentariæ, singulorum vnciæ quatuor, [c] lacrymæ ammoniaci scrupula sex, nardini, vel cyprini vnciæ quinque. Ammoniacum etiam cum aceto applicatum, lieni sæpe profuit, item potum scrupulis tribus quaternísve cum vno castorei, si priusquàm in lauacrum descendant, ficum siccatam comederint, sputóq; eam reddiderint. vel ammoniaci pars vna, castorij tantundem: datur drachma. hæc etiam ad induratos scirrho proficiunt, quemadmodùm capparis quoq; cortex ex aceto contritus, applicatúsq;. Idem bibitus aceto, vel oxymelite, crassos, glutinosósque humores vacuat, interim sanguinem. Iam salicis cortex, consimiliter inungitur, & cinis ex officina fabrili cum cruda hordei farina ex oxymelite inductus. item centaurei succus à foris impositus, epotusq;, & lupinorum amarorum decoctum cum ruta & pipere potu assumptum, nec non farina ipsorum obducta, & aqua in qua candens ferrum subindè extinctum est, febricitantibus per se data cyathis tribus. febri carentibus autẽ cũ vino & aceti cyatho vno, vel rumicis Syluestris radicis cũ scilla tres oboli, vel chamædryos, vel serpilli acetabulum totũ cum oxymelite, vel anagallidis, quę cœruleum florem obtinet, duo oboli, cum posca bibuntur, vel acetum scillites, vel oxymel. Composita autem hæc, panacis radicis, guttæ ammoniaci, capparis radicis corticis, herbæ lanariæ, scillæ tostæ medullæ æquales portiones, exhibentur drachmæ vnius pondere. benefaciat etiã suspiriosis, & hydropicis.

ALIVD. Myricæ fructus drachmæ quatuor, piperis tantundem, spicæ nardi drachmæ duæ, suffiminis ammoniaci totidem. Teruntur aceto scillino, instar drachmæ vnius dantur ex oxymelite.

Ad Lienem scirrho induratum.

CYCLAMINI drachmæ viginti, brioniæ drachmæ tres, dictamni drachmæ duæ, scillæ tostæ drachmæ octo, herbæ lanariæ drachmæ sex, capparis radicis drachmæ sex. pastillus triobolaris ex oxymelite porrigitur: & [d] qui ex æruca præparatur, non inidoneus est. Cibus competit tenuis, acris, siccus: potio paucissima. adhibendæ exercitationes, frictionésque, & sinapismi, interim etiam cucurbitulæ cum scarificatu defigendæ.

ANNOT.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cùm lien melancholicum. *Galenus lib.9.de compositione medicamentorum, secundum locos. Oribasius lib.9.& Aetius 10. sermone de liene in eandem ferè sententiam tradiderunt.*

Centaurij. *Malè habet codex Græcus ταυρίου pro κενταυρίου.*

Ceræ libra, terebinthinæ. *Græcus codex habet, κηρίων τερεβινθίνης, pro κηροῦ λίτρα. α. τερεβινθίνης λίτρα. α.*

Cinis ex officina fabrili. *Cinis hic est, quem ferrum dum in officinis fabrilibus ignitur, ac malleo tunditur, abiicit. Verba Græca hæc sunt, καὶ ἡ τέφρα τῶν χαλκείων, vbi Oroscius pro χαλκείων legendum putat κοχλειῶν. At Gale.lib.9.iam citato, primùm aquam in qua ferrum ignitum sæpius extinctum sit, potui lienosis præbet. Paulò post Cataplasma ex cinere fabrilis officinæ obducendum exhibet, hoc pacto inquiens, καὶ ἡ τέφρα ἐκ τοῦ χαλκείου μετ' ὄξους.* τέφρα χαλκείων.

Acetabulum cum oxymelite. *Lectio codicis Græci deprauata est: habet enim, ξύβαφον πάντα ἢ ὀξυμέλιτος, ἀνναγγαλλίδος, pro ὀξύβαφον μετὰ ὀξυμέλιτος, ἢ ἀνάγαλλιδος.*

CORNARII.

a *Quod si atrabiliarius humor in ipso splene obturatur, primùm quidem inflammatio, &c.*

b *adipis taurini lib. 1. Græcè habetur, ταυρείου. λ. α. Vbi aut intelligenda est vox στέατος, aut fortaßis etiam excidit reponenda. At hîc taurini adipis vim mollitoriam requisitam non animaduertentibus, visum est κενταυρίου pro ταυρείου substituere, manifesto errore.*

c *ammoniaci thymiamatis sexuncē, nardini aut cyprini quadrantē.*

d *quin & ex erica pastillus.*

De morbo regio, qui Icteros Græcè dicitur. Cap. 1.

REgius morbus, quem Græci Icteron appellant, bilis est per totum corpus suffusio, modò atræ, de qua in lienosis a me dictum est, modò flauæ. Differentiis constat numerosis: quarum causæ & notæ hæ sunt. Si enim febricitante ægro repentè superueniens febrim finierit, crisim testatur, materia ex alto foràs prorumpente, contractum. Medicina non indiget, vt quod balneis, & moderata frictione subitò discutiatur. Si autem cum febri & biliosis deiectionibus inuadat, & præcordiorum dextra parte grauitas adsit, feruens iocinoris inflammatio significatur: cuius vi sanguis in bilem mutatus, per vniuersum corpus defertur. Sin autem feruor citra grauitatem in ipso substet, ex sola iecoris calida intemperie, vitium gignitur. Si absque febri, alba deiician-

Icterus criticus.

Ex hepatis inflammatione.

Ex intēperie calida.

Ex obstructione vesicæ fellis.

tur, vesicæ fellis malum ostenditur, vel ipsius meatuum, si grauitas quidem præcordiorum dextram partem premat, obstructorum. sin autem citra illam, facultate imbecillium, vel attractrice, eius qui humorem ex iocinore eliciat, vel expultrice, illius qui ad intestina eundem protrudat. Quippe sanguis biliosus non expurgatus, in totum corpus diffunditur, quemadmodum in nigro arquato fieri dicebamus, statim verò his etiam vrinæ biliosissimæ affatim excernuntur.[c]

Ex intemperie solidorum corporum.

Cęterùm fit etiam arquatus, ex intemperie calida solidarum partium, dum id quod ratione alimenti ipsis offertur, in bilem transmutant, quemadmodum in aquæ subter cutem genere, cui nomen Anasarca, in pituitosam humiditatem est mutatio. Verùm talis arquatus dignoscitur hac nota, quòd non subitò, ac vna vice, sed paulatim procreetur, sic vt nullum ex commemoratis adsit. Iam verò noxij medicamenti potus, & virus extrinsecus à venenato animali illatum, regium morbum parit. Itaq; calidæ iecoris intemperiei, & inflammationis, viriúmque imbecillitatis, curationem suprà sumus persecuti, vbi de ipso agebatur, quam etiam integram huc transferre oportet, ne eadem mihi sint repetenda. At si meatus conceptaculi fellis vtrique sint obstructi, vel alter duntaxat, venam in cubito dextro ipsis diuidi consilium est. Nonnulli verò, tum his, tum illis qui ex iecore inflammato, arquatum contraxerunt, venam propter minimum dextræ manus digitum, incidunt. Cataplasmatis quæ inflammationem arcent vtendum est, & purgatione ex hiera, nec non clysteres idonei sunt, potui rectè datur arquaticis, ius apij, vel adianti, vel rumicis, vel serpilli decoctorum ad tertias, vel absinthium potioni inspergitur. Præclarè faciunt raphani succi cyathi duo, cum vini cyatho vno poti. Et cichorei succi cyathi bini, vel terni per se aut cum vino poti. Sed qui iecoris inflammationi arquatum ferunt acceptum, mulsum bibent, vel decoctum tenuis aristolochiæ, vel hyperici, vel adianti, vel herbæ lanariæ, vel erythrodani similiter, vel cornu ceruini scobis drachma cum vino, vel pastinacæ syluestris decoctum in vino, vt tertia pars supersit, vel sulphuris viui drachma in ouis sorbetur. Hæc etiam propter obstructionem arquato laborantibus valde auxiliantur: seminis autem atriplicis scrupuli octo, cum chrysattico, aut alio passo in solij ingressu poti, vacuationem magnam pręstant. Re-

Ex veneno.

Curatio.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ctè etiam picra datur, & ſicca, & ex oxymelite, & Theodoretus. Iam ex amaris amygdalis paſtillus datur, & cinamomi quantum tribus digitis comprehendi poteſt, in mulſi cyatho vno, vel aqua temperata, vel myrrhæ ad fabæ magnitudinem cum piperis granis quinque, tantundémq; cinamomi. Qui verò ex calida ſolidarum partium intemperie in arquatum inciderunt, molli frictione, exercitiis moderatis, vnctione & balneis tractandi ſunt, cibo humido, & mediocriter refrigerante, cremore ptiſanæ, intybo, ſeri, cichoreo, piſcibúſque, vino tenui aquoſo. Qui ex lethali potione, aut ex virulentorum animalium morſibus in hunc affectũ ſunt prolapſi, de iis quinto volumine tractabitur. Porrò ſi bilis in oculos faciémque ſe receperit, elaterij inſtar erui cum lacte muliebri naribus in balneo inſtillato, & ſtatim in ſolium deſcendant, cauentes ne caput immergatur. Poſt balneum victu recreatis, rurſus medicamentum errhinon in ſole, naribus infundito. Bene facit etiam cyclamini ſuccus, porri, & nigellæ. Acetum verò acerrimum naribus attrahat in ſolio deſidens, contineátque etiam preſſis naribus pauliſper, & mirificè vacuabitur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si enim febricitante ægro. *Græca ſonant, εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ πυρετικῇ νόσῳ ἀθρόως γεγονὼς ὁ ἴκτερος ἀποπαύσῃ τὸν πυρετὸν, hoc eſt ad verbum: Si enim poſt febrilem morbum ſubitò ortus arquatus febrim finierit. Vide nonum Oribaſij, & decimum Aetij.*

Si abſque febri alba deiiciantur. *Alba, quia bilis in meatibus obſtructa ad inteſtina non potuit deſcendere, quæ excrementa tingeret.* *Excremẽta alba.*

Seminis autem atriplicis ſcrupuli octo cum Chryſattico, aut alio paſſo. *In Græco exemplari habetur, μετὰ χρυσαττίκου ἢ ἄλλου γλυκέος. Aetius meminit paſſi Chryſattici. Alexander item ſæpius citat. dicitur eſſe coloris aurei. Scribit Dioſcorides atriplicis ſemen cum mulſa Ictericis conuenire.* *χρυσαττικὸν γλυκύ.*

CORNARII.

e *Græca hîc corrupta ſunt: deeſt enim articulus τῶν, & pro φερόμενον legendum φερομένων. ſic, γίνεται δὲ ἴκτερος καὶ διὰ δυσκρασίαν θερμὴν τῶν στερεῶν σωμάτων εἰς χολὴν μεταβαλλόντων τῆς τῷ λόγῳ τροφῆς αὐτοῖς φερομένων. vel εἰς χολὴν μεταβαλλόντων τὸ τῷ λόγῳ τῆς τροφῆς αὐτοῖς φερόμενον.*

De

De Vmbilico prominente. *Cap.* LI.

CAusam vmbilici prominentis,& quomodo id vitij manu curetur, in parte chirurgica docebimus. Quoniam verò nonnulli etiam medicamentis in naturalem statum redierunt, ipsa hoc loco dicemus. Aluminis scissilis drachmæ quinque, flocium [f] vini drachmæ octo, rosacei decem, gallæ immaturæ drachmæ duæ. Vino diluta, & in mellis spissitudinem redacta loco affecto inducuntur. Extrinsecus spongia posca madens superiniicitur, & fasciola deligatur.

ALIVD. Fabæ fresæ corticum, gallæ, balaustij pares portiones, coquuntur in aqua: vbi dissoluta fuerint, tritaque diligenter, spongia, vt prædictum est, imponuntur.

ALIVD. Plumbi scobis drachmæ sedecim, cicutæ, mannæ, cerussæ, hypocisthidis succi, singulorum drachma, vino dissolutis in modum prædictum vtitor.

ANNOTAT. ANDERNACI.

ἐξόμφαλον. Causam vmbelici prominentis. *Hoc vitium vno vocabulo Paulus vocat lib. 7.* ἐξόμφαλον, *quod videlicet aut rupto in ea parte peritonæo, prolapsoq; aut omento, aut intestino, interim ocioso humore vmbilicum subeunte: interim carne subnata, aliàs sanguine ob venæ aut arteriæ rupturam concreto, aliàs spiritu indidem collecto, generatur. Celsus etiam caput facit de vmbilico prominente.*

ἐρεγμός. Fabæ fresæ corticum. *In Græco est,* ἐρεγμοῦ λεπύρων. *Significat autem* ὀρεγμὸς *fabam fresam seu fractam. Dicitur autem etiam de aliis leguminibus confractis, nomine ipsorum apposito. Quanquam hîc possit simpliciter de faba dici* καταχρηστικῶς, *vt sit fabæ corticum. tu vtrum malis sequere.*

CORNARII.

f *fæcis vini rhodij drach. x. gallarum, &c. Græca itaque sic legantur,* στυπτηρίας σχιστῆς <.ε. τρυγὸς οἴνου ῥοδίου <.ι. κηκίδων, *&c. Hoc & ratio ipsa dictat, quæ omnem pinguedinem respuit, & alioqui rosacei, vt cum vino ad reliqua diluenda adhibeatur nullus est vsus. Et Aetius lib. 4. cap. 26. idem medicamentum tradens rosaceum penitus non habet, sed alumen, fæcem vini austeri, & gallas cum vino ad craßitudinem redigenda esse dicit. Apparet autem vinum rhodium fuisse austerum, ex eo quòd Aetius fæcem vini austeri præscribit. Meminit fæcis vini rhodij Archigenes apud Gal. lib. 1. cap. 8.* κατὰ τόπους. *& ibidem non solùm fæx vini rhodij, sed etiam fæx rhodia appellatur.*

Quomodo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Quomodo impuberes imberbésque diu maneant, & particulæ naturales testesq; conseruentur, ibidem etiam Psilothra numerantur. Cap. LII.

CImoliæ cretæ, & cerussæ æquales partes, alterci succo excipiuntur, vt sordium spissitudo fiat: deinde oleo lentiscino quantum sufficit adiecto contundito, ac vtitor.

ALIVD. Cicutæ succum, solani, alterci, lupini foliorum tenerrimorum, psyllij æqualem modum, vbi contriueris, vtitor, sed locum priùs abstergito abluitoque. Oportet autem pridiè quàm vsurpare velis, aquam bibere. Medicamentum pilis abolendis dicatum, Psilotrum appellatum. Asellorum domesticorum, qui tacti conduplicant sese in orbem pilulæ rotundissimæ similē, Græci κατοικιδίους ὀνίσκους vocant, drachmæ duæ, sandarachæ drachmæ quatuor, calcis drachmæ octo, aceti veteris cyathus. Lixiuiæ è ficu tantundem: coquito in fictili, ac in balneo vtitor.

ALIVD. Calcis viuæ partibus duabus, auripigmenti totidem, terræ cimoliæ parte vna, in aqua coctis quemadmodum explicitum est, vtitor.

ALIVD. Simplex odorísq; expers: [g] calcis viuæ vtriusque sextarium, sandarachæ vnciam. Coquito vt dictum est, & vtitor. Porrò quæ pilos adimant, in ocularijs exposita sunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Asellorum domesticorum qui tacti complicant se in orbem. *Sic interpretatus sum ex Largo* ὀνίσκων κατοικιδίων τῶν σφαιρουμένων. *Ipse autem addit in pilæ rotūdissimæ similitudinē. Cæterùm varia habent nomina,* πολύποδες *enim Græcis,* κουβαρίδες *Dioscoridi,* κύαμοι *Galeno appellantur. Nascuntur sub aquariis vasis, vt ait Archigenas: imò etiam omnibus locis humidioribus.* ὀνίσκοι.

Calcis viuæ partibus duabus. *In Græco est,* ἀσβέστου κονίας. *Nam* ἄσβεστος κονία *inextinctam calcem significat. Si autem* κονία ἀσβέστου *ponatur, pro Lixiuio calcis accipiendum est.* ἄσβεστος κονία. κονία ἀσβέστου.

CORNARII.

g *Calcis viuæ sextarius, id est sandarachæ, &c.*

De Ramicum generibus. Cap. LIII.

CVm intestina peritonæo rupto deuoluuntur, operosa nimiùm est curatio. cùm verò ob raritatem illius descēdunt, facilior sanandi ratio est: Ac huic malo pueri potius, vtpotè humidioris naturæ, sunt opportuni, multique adeò citra manus operam medicaminibus impositis, & conue-

nienti deligatura persanati sunt. Vtendum verò est remediis infra comprehensis, vbi hoc solum addiderimus, affectus solo loco differre. Quando nanque intestinum etiamnum suprà in inguinibus iacet, nostri inguinis Ramicem Græci βουβωνοκήλην vocant. Cùm in scrotum iam infrà delapsum est, intestinorum Ramex, Græcè ἐντεροκήλη dicitur. Malicorij igitur drachmæ decem, gallæ immaturæ drachmæ quinque, in vini austeri cyathis tribus incoctæ,[h] & læuigatæ imponantur, intestino priùs confricato, & aqua frigida superfusa: decimo die soluuntur, sed ita, vt æger in lecto maneat diebus triginta, bibátque cupressi decoctum cum vino, vel eius globulorum tres obolos, ex diluta vini potione. hoc medicamentum auxiliatur pueris.

Bubonocele. *Enterocele.*

Aliud glutinatorium.

SYMPHYTI radicis, marrubij succi, amygdalarum amararum, gummi pares portiones.

ALIVD. Terebinthinæ sescuncia, ceræ, thuris, myrrhæ, ichthyocollæ, cochlearum cum suis testis, singulorum vncia, ichthyocolla in aceto diebus tribus antè maceratur.

ALIVD. Cupressi, galbulorum vncia, gallæ tantundem, malicorij semuncia, taurocollæ vnciæ tres, mannæ thuris semuncia, symphyti tantundem, cochlearum cum testis vncia. Galbuli & malicorium vino astringenti diu incoquuntur, & cum reliquis leuigatis excepta, in vsum accommodato.

ALIVD. Aloes, malicorij, thuris, hypocisthidis succi, glutini fabrilis, picis, bituminis, singulorum sescuncia, vini dulcis quod sufficit.

ALIVD magis varium, facit etiam adultis cùm morbus vetustatem nõdum senserit: Chrysocollæ, taurocollæ, sarcocollæ, ichthyocollæ, lapidis Gagatis, lapidis hæmatitis, rhu syriaci & coriarij, acaciæ, singulorum sescuncia,[i] lapidis pyritis ignem non experti, magnetis cœrulei coloris, aluminis scissi, mannæ thuris, singulorum vncia, picis bruciæ vnciæ quinque, cochlearum cum testis vncia, argenti recrementi quod Helcysma dicitur, vnciæ quatuor, gallæ,[k] squamæ stomomatis æris, singulorum vncia, bituminis vnciæ sex, Myrsinati quod satis est. Vino astringente arida excipiuntur, Medicamento tam spisso vt digitos non coinquinet, vtitor. Quod si iacere non sustineant, triangula ipsos fascia crassiore, quæque intestina possit constringere, tutò deligabis.

bis. A cibis inflantibus abstinendum, vino copiosiore, crebris balneis, valido motu, nempe cursu, saltu, clamore, & id genus aliis.

Ad aquosum ramicum qui Hydrocele dicitur, vt humor collectus euacuetur.

PIPERIS grana centum, lauri baccæ octoginta, nitri drachmæ viginti, ceræ drachmæ quadraginta, olei heminæ dimidio exceptis, vtitor.

ALIVD. præstātissimum. Lapidis asij floris drachmæ sex, vuæ passæ acinis vacuæ drachmæ duæ, cumini æthiopici drachmæ octo, nitri rubri tantundem. Trita imponito, fouens vesperi & manè: quidam verò adiiciunt etiam sulfuris drachmas octo.

ALIVD. Calcem viuam balnei sordibus exceptam cum cerato impones, & paululum nitri calci miscebis.

ALIVD. Radicis brassicæ crematæ, cinis adipe suillo veteri liquefacto exceptus inducitur: per triduum soluitur. † Ne autem humoris magna fiat colluuies, hoc vtere malagmate, Ceræ libris duabus & semisse, picis triente, guttæ ammoniaci triente, aluminis liquidi sescuncia. Proficit etiam medicamentum Diægiron, hoc est ex populo nigra & reliqua extrahentia.

† Ne autē rursus humor colligatur. πρὸς δὲ τὸ μὴ πάλιν συλλογὴν ὑγροῦ γενέσθαι. Goup

ANNOTAT. ANDERNACI.

Aqua frigida perfuso. *Græcè est, προκαταντλήσας ὕδατι ψυχρῷ. antè hoc προανατρίψας habetur, videtur legendum προαναθλίψας, vt scilicet prius intrò reprimatur. Nam quid confert prius intestinum cōfricare, quod προανατρίβειν signat. nolui tamen immutare, quod non haberem quem sequerer.*

Medicamento tam spisso. *Sic verti, ἀμολύντῳ χρῷ. Signat autem ἀμόλωντον non inquinans, à verbo μολύνω. Coquuntur medicamenta nunc, vt liquida permaneant, nunc vt dura sint. Liquida immittentis digitos inquinant: dura ac spissa non item. Est itaque ἀμόλωντος spissitudo qua digiti, aut manus non inquinantur, quam Oroscius verterit, postquam ex coctura recrementa iam separata fuerint.*

CORNARII.

h tritáque perfricto ac retruso intestino imponito, &c.

i lapidis pyritæ, sulfuris ignem non experti, magnetis spirantis. λίθου πυρίτου, ἀπύρου, μάγνητος φυσῶντος. Primùm vox ἀπύρου videri posset ad pyriten lapidē pertinere. Sed Aetius lib. 14. cap. 24. idem me-

dicamen

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

dicamentum, adhuc tamen variegatius recensens, seorsum lapidem pyriten habet, & interpositis aliis ἀπύρου vocem per se habet, vt non ad pyriten pertineat, sed per se sulfur viuum significet. Deinde magnetem spirantem dixit, qui validam adhuc trahendi ferrum vim habet, vt φυσῶντος idem significet quod ζῶντος. Temerè igitur mutata est lectio in Basiliensi editione κυχνίζοντος pro φυσῶντος.

x *squamæ stomomatis ferri vnc. I. æris vnc. I.*

De inflammatione testiculi scrotique, & aliis ipsorum affectibus. Cap. LIIII.

SCroti inflammatio hisce agnoscetur notis. locus primo contactu indolescit, feruor, duritiésq; intensa apparent. Testiculo autem inflammationem sentiente non ex leui tactu dolent affecti, sed innixis validius digitis rubor & durities ipsius per summa minor extare videtur: impressis autem digitis durities in alto occurrit, & febris nonnunquam oritur. Itaque testiculorum inflammationibus propriè conuenit sanguis ex talo dimissus: communiter autem omnibus cataplasmata & cerata. Imponi igitur debent ex lomento diluta vini mixtione cocto cum vuis passis pinguibus acinorum expertibus, cumini, vel hastulæ regiæ radix incocta, contritaque miscetur tenuissimæ parti polentæ æquali: vice cataplasmatis adhibetur, vel lini semen ex diluto vino, vel fœnugræcum ex mulsa, vel lilij radix ex mulsa, aut recentibus vini flocibus cum polentæ polline. Vel senecion & coriandrum viride cum vuis passis, quibus acini sunt exempti. Sin multus infestat ardor, foliis alterci cum triticea farina aut cicerum obducuntur, vel arundinis foliis, vel cucurbita cruda. Si vetustior est morbus cum duritie, cucumeris syluestris radix in mulsa cocta, lęuigataque cum lolij farina admouetur. Item hoc efficax est auxilium, vuarum passarum quibus acini sint exempti, vnciæ quinque, cicerum subferuefactorum sescuncia, cumini vncia, sulfuris vnciæ nouem, nitri vncia, resinæ vnciæ tres & semissis. contrita omnia cum melle in cataplasmatis formam digerens, vtitor. Cerata autem hæc sunt, olei cyathus, colophoniæ vnciæ sex, plumbaginis, cumini, vuarum passarum, lomenti, singulorum triens, ceræ sextans. Plumbago cum oleo adusque aliquantulam spissitudinem incoquitur, deinde cera resinaque inditur. Sublata ab igne semifrigida, vuis passis contritis, farinísque superfundito.

ALIVD.

ALIVD. Olei anethini & rosacei, ceræ, resinæ piceæ, singulorum quincunx, cumini vnciæ duæ & semissis, stercoris, asinini sescuncia. cuminum teritur cum stercore asinino, ceratumque refrigeratum miscetur, vnàque læuigatur, deinde in panniculum illitum admouetur, lana superaccommodata. olei omphacini, vel butyri, vel resinæ æquali modo vtitor. Quòd si à sudoribus vlcera in scroto excitentur, gallam detritam, vel alumen inspargito pingui aut hircino felli, & perungito. Porrò ad testes Aphthæ vlcere pressos terram cimoliam cum aqua prius illitam, finito siccescere, calidáque aqua abstergito, myrtum siccam, & smyrnij paulum in puluerem redactum applicato. Si caro in testiculis excreuerit, cinis sarmentaceus nitro & aqua maceratus curat inductus. Pruritu scrotum irritante, nitrum, pedicularia, Græci staphidagriam appellant, alumen liquidum, aceto contritum, rosaceóque, illinitur in balneo. Vbi laueris, candidus oui liquor cum melle parti inungetur.

Scroti vlcera ex sudoribus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tenuissimæ parti. *Sic ferè vbique παιπάλην sum interpretatus: aliquando pollinem, quod Oroscius reprehendit, mihi verò placet, cum alios etiam doctissimos ita vertisse videam.*

Aphthæ vlcere pressos. *ἀφθῶντας in Græco habetur. quid sit ἄφθη alibi exposuimus.*

ἀφθῶντες.

De seminis profluuio & veneris insomniis. *Cap.* LV.

SEminis profluuium quod Græcè γονόῤῥοια appellatur, est inuita ac præter voluntatem excretio, quæ continuè naturalibus non intensis, ex retentricis naturæ facultatis imbecillitate prouenit: in qua ex vsu est conquiescere, lumbos pubémque Hapso ex vino & melino vel œnanthino contegentes: mox cataplasmatis obducere ex palmulis, malis cotoneis, œnanthe, acacia, hypocisthide, rhu, & similibus. Insidere oportet lentisci, rubi, & id genus aliorum in vino decoctionibus, vel etiam aquis cibísque vti siccantibus: post prima morbi tempora ad exercitatoriam rationem deducere, qua totum corpus, partésque affectæ confirmentur. Cæterùm quomodò seminis paretur fœcunditas, libro primo, vbi de sanitate tuenda agitur, abũdè tractauimus: vbi etiam illorum qui venerem exercere nequeunt, scripta est curatio, item quæ ad veneris insomnia proficiant. porrò iuuabit genituræ profluuio laborantes, & lectus frigidior, & dextri la-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

teris, vel ſiniſtri incubitus, item medicamenta frigida lumbis ſubſtrata, qualia ſunt coriandrum, cicuta, ceruſſa, portulaca: omnia verò ex aceto.

De Satyriaſi. *Cap.* LVI.

SAtyriaſis eſt naturalium palpitatio, quæ cuidam ſeminis vaſculorum inflammatoriæ affectioni cum intentione ſuperuenit. Hæc palpitatio niſi finiatur, in ſeminariorum vaſorum reſolutionem, aut conuulſionem delabi conſueuit, ac qui conuulſi fuerint celeriter intereunt. obeuntes autem ventre inflantur, & frigidum ſudorem emittunt. ac mulieribus quoq; ſed rarò hoc mali accidit. ſanguinem igitur protinus dimittere conuenit, victu vti tenui, & abſtemio, [l] eúmque aſſumere quotidiè, valēter nunquàm, ſed paulatim. Laudatiſſimum igitur eſt remedium, beta, malua & mercurialis momentum, & ius [m] eſculentum cochlearum: nil mali fuerit etiam ex ſimplicibus clyſterem ab inferiore parte iniicere. Quæ verò vrinam mouent, medicinæ cauendæ ſunt, lumbis refrigerantia quoque admouere oportet, vt ſolani ſuccum, aut portulacæ, aut alterci, aut cicutæ. Neceſſe verò eſt colem, & inter anum, ſcrotúmque locum, refrigerantium, quibus leniendi vis ineſt aliquo demulcere, nempe argenti ſpuma, cimolia creta, ceruſſa, aceto dilutis, aut aqua, aut vino dulci, aut ſapa. ſupino cubitu cōquieſcere nociuum eſt. Rurſus confert bibere nymphææ radicem, iridem, & adiantum. Rutæ verò ſucci potus profuerit, & ſeminis profluuio laboranti, & cui naturalia ſunt arrecta. Cibus datur frumentaceus modicus, ſitis indicitur. At ſi prorogatur vitium, cucurbitulæ cute ferro inciſa defigendæ ſunt. Si plenitudo adſit etiam hirudinibus vacuare, & ventrem cruda hordei farina oblinere, alienum non eſt.

ANNOTAT. CORNARII.

l *Et quotidie quidem aluus emollienda eſt, vehementer nunquam, ſed placidè ac leniter. Hîc deſunt in Græcis duæ voces* ὑπομαλάσσειν τὴν κοιλίαν, *neceſſariò reponendæ ex Aetij lib. 12. cap. 21. Legatur igitur ſic.* φλεβοτομεῖν αὐτίκα, καὶ δίαιταν λεπτήν τε καὶ ἄοινον ἐπιτρέπειν, καὶ καθ' ἡμέραν μὲν ὑπομαλάσσειν τὴν κοιλίαν ἰσχυρῶς μηδέποτε, ἡσυχῇ δέ.

m *Concharum iuſculum.* τῶν κογχαρίων ζωμός, *ex eodem Aetio, non* κογχλιαρίων, *neque* κοχλίων.

De Priapismo. Cap. LVII.

PRiapismus est firmum genitalis incrementum, quod in longum latúmque intumescit, citrà veneris appetẽtiam. flatulentus nimirùm est spiritus qui particulam in tumorem attollit, ex humoribus crassis, & viscosis modici caloris opera procreatus. Notum verò est cuilibet, particulas non esse calfaciendas, sed leniter refrigerandas cerato rosaceo, cum aqua contuso, item chamæmelino cerato in genitali & lumbis imposito. victus & medicamẽta exhibẽtur, quæ extenuare citrà manifestum calorem possunt. Applicabuntur etiam quæ naturali modo operantur, experimentis ac vsu probata. Nymphæa igitur potui dabitur, viticis semen rutæq; viridis obsoniis mixtũ. Sed per initia id non assumi debet, vt quod vehementer calefaciat: verùm post aliorum extenuantium vsum. Si vacuatione vti libeat per vomitum id facies. Nam per aluum factæ, vicinas particulas sæpè fluxioni oportunas efficiunt. Exercitium fricatióque flatibus discutiendis rectè adhibentur. Nulli prædictorum venus prodest, nisi quibus eà huius abstinentia semen abundare coniicimus. *Curatio Priapismi.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Priapismus *Galenus ad verbum lib.10. hæc habet. Vbi malè in codice Græco ἐνιμάτων legitur pro ἰμμοτων.*

Nymphæam igitur. *Vulgò nenupharim appellant insigni refrigeratoria vi præditam. Duplex est eius species: de aqua aliàs.*

De particulis inefficacibus. Cap. LVIII.

QVi hoc vitio laborãt, nõ ruunt in venerẽ, eóq; pusillanimes fiunt. Causa horũ est particularum resolutio, vel seminis inopia. Cũ igitur ea quæ semini generãdo sunt, libro primo inter præcepta salubria exposuerim, tũ quę simplici virtute ad venerẽ incitant, nunc valẽtiora adiicere oportet. Communiter igitur medicamentis quæ à lassitudinibus reficiẽdis, Acopa dicũtur, ad resolutionẽ inscriptis, hic quoque vtendum est. Priuatim stellio cõcrematus, in puluerémque redactus cum oleo magno dextri pedis digito, illinitur, & venus exercetur: vbi cessare voles, digitus abluatur. Iam medicamentum ex stellionibus varia constans mistura efficax est. Potui verò dantur quæ incitant, quale hoc primum est, piperis, baccarum pini, petroselini, ceruini genitalis ramenti, terebinthinæ pares portiones. melle excipiuntur. *Stellionis vsus.* *Incitantia ad venerẽ.*

ALIVD. Cicerum crudorum, baccarum pini, singulorum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

vnciæ duæ, ſeminis erucæ, piperis, ſingulorum vncia, mellis datur quod drachmas duas impleat cum vino. Item Satyriace dicta ex multis compoſita congruet, atque id genus alia. Inſpicere prætereà oportet reliquas morbi cauſas, & conuenientem ipſis correctionem accommadare.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Particulæ De particulis inefficacibus. *Hoc loco particulas intelligo, eas corporis partes, quæ generationi dicatæ ſunt. Barbari caput faciunt de frigidis & maleficiatis.*

Priuatim ſtellio concrematus. *Hoc ex Oribaſio ſumptum eſt. Aetius ſermone vndecimo mentionem facit: aliorumq́; complurium.*

Satyri. Satyriace. *Hoc eſt medicamentum, quod penem erigat, à ſatyris dictum, qui naturalibus arrectis depinguntur.*

Pudendorum & ani remedia. *Cap.* LIX.

Vlcera pudendorum, & ani. NAturalium aníq; vlcera citra inflammationem oborta, medicamentis indigent, quæ vehementer reſiccant: cuiuſmodi ſunt ex charta combuſta, anethum vſtum aridum, cucurbita cõcremata. At ſiccis recentibúſq; vlceribus, etiam aloë præſens eſt remedium, ſi arida in puluerem redacta applicetur. Porrò omnium leniſſimum eſt, & nihilominus efficax pompholyx. At ſi humidiora euenerint vlcera, piceæ cortex per ſe, lapis hæmatites. ſin etiam altè deſcenderint, manna prædictis miſcebitur. Si paſcendo ſerpant, lenticula cum malicoriis inducetur, vtendúmque eſt Coraco ex oxymelite appellato, & bithyno, adhæc, eo quod ex charta vſta componitur. *Rimæ pudendorum.* Rimas autem naturalium ſedíſq;, Græci vocant Rhagadas, iuuat reſina fricta, cum roſaceo cõtrita, vt ſordiũ fiat ſpiſſitudo, adiecto etiam luteo oui, opioq́;: vel hederæ foliorum combuſtorum cinis cum roſaceo in plumbea pila tritus admouetur. [a] Iam paſtilius ex œnelæo, & lapis phrygius admodùm probata ſunt remedia ad rimas, tum ſordida circa ani orbem vlcera, præſertim quæ elidi nequeunt.

ALIVD ſimplex quod etiã acrimoniam obtundit. Cadmię combuſtę elotæq́; vncię duæ, roſarũ vngue ex foliis deſecto, vnciæ ſex. puluis inſpergitur parti, vino priùs abſterſæ. Ad condylomata verò faciunt chalcitidis, œſypi, medullæ cerui pnæ, rubi foliorum æquales portiones cum cerato, idem præſtant paſtilli ex œnelæo. Quod ſi in cole intra genitalis foramen vlcus delituerit, pus, vel ſanguis citra vrinam redditus ſatebitur. Curatur primùm aquoſa mulſa collutum, mox lacte,

cte, posteà collyrio Asteri lacti mixto, ° aut pastillo Leuco, aut is qui vocatur dialotarion, in plumbea pila subactus demittitur, vel etiam penna tincta perlinitur. indè tenue linamentum tortile vnctum imponitur. Præstantissimum verò est etiam quod capit gallæ, pompholygis, amyli, & aloës pares modos, rosaceo, & plantaginis succo læuigatos.

Ad naturalium dolores.

BVTYRI, resinæ, paribus portionibus pulchrè liquatis obducito, vel ex seminis lini succo, æquum myrrhæ & resinæ frictæ pondus læuigatum imponito.

Ad intumescentia pudenda.

P VITIS foliorum tenerorum triginta numero, cerussæ drachmæ quatuor trita applicantur. Cæterùm fotu ex aqua marina frigida coles vtitor & quiete, penémque deligato. ¶ Carnosas naturalium excrescentias quas Græci Thymos vocant, compescit, nec finit rursus augescere cinis palmitũ cum aceto cataplasmatis modo illitus, item salicis corticis combusti cinis. In vniuersum & thymus, & myrmecia, & verruca pensilis quæ dicitur acrochordon per medicamenta valenter exulcerantia eliduntur: iis autem quæ exedunt, emoriuntur. Propriè contra hæc vitia proficit, elaterium cum sale impositum, grossi cum aceto, nitro & farina. Liquor fici illitus, smaridis caput salsum crematum in cinerem, ærugo cum sulfure viuo combusta, tithymalli liquor illitus, ocymi folia cum atramento sutorio, vel heliotropij maioris semen cum vino cataplasmatis modo applicatum.

Thymorum curatio.

Verrucarũ omnium.

Ad ani inflammationem.

CERVSAE vnciæ quatuor, pompholygis vncia, vel cadmiæ tenei ç, thuris singulorum vncia: sereos succi hemina diluuntur, succus autem paulatim affunditur, donec absumatur. Deinde ceratum ex vnciis duabus ceræ, & rosacei libra confectum vbi deraseris miscetur, validéque emollitur. Demittitur autem instrumento quod à pure trahendo πυϊλκον Græci nominant, & superdeligatur, facit autem & ad ani fissa cum inflammationem sentiũt, item aduersus sedis exulcerationes, cum ardore, aut rosione infestantes.

Ad sedis Erysipelata.

MEDICAMENTI, quod ab herbarum succis diachylon appellatur, libra, rosacei quantùm satis est, panis puri libra, croci vncia, opij vncia. crocus & opium passo macerantur,

panis aqua. Deinde læuigatis ipsis, medicamen diachylon, & rosaceum admiscetur, emollitúrque. Vtile est etiam ad podagras calidissimas.

ALIVD. Arcet etiam ani inflammationem cerussa cũ vino rosaceóque in pila plumbea, & cochleari plumbeo trita inunctaq;, vel cerussam & oui cãdidum rosaceúmq; in eadẽ pila læuigata, dum sordium spissitudinẽ habeant, perungito.

Hedricum ad ani dolores.

ALTERCI folia tenera, portulacæ folia tenera, micas panis in vino tinctas, ouorum tostorum lutea pari pondere, rosacei quod satis est. vbi locum rosarum & meliloti decocto foueris, cataplasma imponito.

Hedricum optimũ ad ani inflammationes, eiusdémq; excrescẽtias.

CERVSSAE, spumæ argenti, suffiminis ammoniaci, bdellij,[r] singulorum scrupula sex, terebinthinæ vncia, ceræ semuncia. Arida succo solani, alterci, vel portulacæ conteruntur. Quæ liquantur, vbi illis adiuncta fuerint, excipito. Et emolitis rosaceo, vtitor. Iam medicamen phicotyche, & dia molibdenes, ad hæc dialotarion, prætereà pastillus dia halicacabu & dia rodon ad ani inflammationes genitaliúmque laudata sunt remedia.

Ad excrescentias ani.

EXCRESCENTIIS si inflammatio adest, vtendum generatim iam commemoratis, & propriè hoc pastillo, Cerussæ quadrans, pompholygis vncia, argenti spumæ sextans,[s] mastiches scrupula sex, alterci succo excipiuntur. Si careant inflammatione, cupressi galbulorum combustorum cinis, loco dolenti, vino priùs absterso inspargitur, vel cucurbitæ aridæ corticis combusti, vel palmularum nucleorum cinis similiter, vel testarum ouorum, & fœniculi cinis, vel succi mali punici foliorũ, æqualis modus. Vino albo detersa pars diebus septem eluitur. callosa autem tubercula calce & auripigmento cum aceto acri trito rectè etiam in sole perungis.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Sin etiam altè descenderint. *In Græco est* εἰ δὲ καὶ βάθος αὐτοῖς τι συνείη, *hoc est: Sin autem profunditas etiam quædam ipsis adfuerit.*

Resina. Iuuat resina fricta. *Hoc est sicca & retorrida. Duplex resinæ species est, sicca & liquida. Sicca præparatur, vt Dioscorides memoriæ prodidit. Liquida vtribus conditur, quanquàm idem autor ex iisdem*

dem arboribus alias esse siccas, alias haberi liquidas autumat. Sicca Græcis φρυκτὴ nominatur, liquida ἡ ἐκ τῶν κεδραμείων ὑγρά, hoc est si ad verbum exponas, retorrida, & ex vtribus, seu doliis liquida. φρυκτή.

Puluis inspergitur parti vino prius. *Hoc est, ista in puluerem redacta. Textus Græcus deinde sequens deprauatus est, habet enim προαποντίπτων ἀπίῳ, pro προαποντίπτων, οἴνῳ, vt ego conuerti.*

k Triginta numero. *Viciosus est codex Græcus, vt qui habeat < α. hoc est drachmam vnam pro λ. quod signat triginta, facili nimirum lapsu. Galenus & Oribasius vndè Paulus sumpsit, lectionem hanc confirmant.*

CORNARII.

n *Pastillus quoq; ex vino & oleo, et qui ex lapide phrygio paratur, valde commoda sunt medicamenta, & ad rimas, & ad sordida circa coronam vlcera, & maximè quum detrahere præputium nō possunt. In Græcis pro καὶ τὸ λιθοφρύγιον, lege καὶ ὁ διὰ λίθου φρυγίου, scilicet pastillus. Habetur autem lib. 7. cap. 12. στεφάνην verò, id est coronam vocat eminentem colis partem ac circulum illum cui præputium inducitur. Quod vbi inductum est, vt vlcerata corona reduci ac detrahi non poßit, hæc medicamenta commoda esse dicit. Intelligenda enim est vox πόσθης in verbo ἀποσυρειν, quum dicit καὶ μάλιστα ὅταν ἀποσυρειν μὴ δύνωνται.*

o *Aut pastillum album, aut eum qui ex loto fit, in plumbea pila tritum immittito. In Græcis deest vox λειώσαντας, quam ego tritum reddidi. Vult autem aliquid ex plumbi facultate pastillis accedere.*

p *Vitis foliorum tenerorum drach. I. cerusæ drach. v.*

q *Verrucas in pudendis.*

r *Singulorum sexuncem.*

s *Mastiches sexuncem.*

De Hæmorrhoidibus. Cap. LX.

ORis venarum, quæ quod sanguinem fundere solita sint Græcis αἱμοῤῥοΐδες appellantur, iusto largius inanitis, habitum in aquam subter cutem resolui contingit, & affectos, infeliciter contabescere: periculum verò est, etiam ne largum sanguinis profluuium accidat, quemadmodùm ne idem in totum supprimatur: vndè laboriosa est curatio. Quare cum plures sint hæmorrhoides, vnam purgationis gratia relinquere oportet. Quædam verò superius existunt, non apparentes, eóque difficilem curationem recipiunt. Cæcæ autem nihil quidem excernunt, sed dolorem mouent acriorem. hæ itaque succo cyclamini illito adape-

riuntur. Contrà eas verò quæ immodicè fundũt sanguinem, spinæ ægyptiæ, foliorum sambuci, artemisiæ, singulorum vnciæ quinque, sideritidis vnciæ quatuor, coquuntur in aquæ heminis octo ad dimidias, inde herbæ proiiciuntur. aquæ verò miscetur puluis hic, cretæ sutoriæ, aluminis rotundi, singulorum drachmæ octo, argenti spumæ drachmæ quatuor, gallæ drachmæ tres, misyos drachmæ duæ, sereos tantundem. vbi puluerem decocto solueris, septies quotidiè irrorato. insecuto die pari modo aliam confectionem mensura æqualem superfundito: sic tertio. Et si reliquiæ aliquæ remaneant, quarto die acu compunges: si sentiat æger, aut cruor emanet, decoctum similiter facit. pulueris verò partem dimidiam miscebis. Cum foueris, puluere attingito, vt exactè adurantur. panis ob inflammationem instar cataplasmatis inducetur.

Garum primarium. ALIVD. Panis purus in garum primæ notæ tinctus, vstúsque in nouo fictili, & pertritus applicatur, ano priùs vino abluta. Facit etiam ad excrescentias.

ALIVD.[t] Sereos drachmæ duæ, chalcitidis drachma, misyos tantundem, atramenti sutorij quod chalcantum dicitur drachmæ tres, aluminis scissi drachmæ nouem, æris combusti drachma, cretæ sutoriæ drachma. sicco vtitor. Cibi erunt iis qui supramodùm inaniuntur, pauci sanguinis efficaces, & minimè recrementitij, quiq; siccant, & astringunt, cuiusmodi est chondrus ex posca lotus: oryza & halica. Ex oleribus conueniunt intybus, cichoreum, portulaca: inter vina, quæ astringunt. In hæmorrhoidibus autem obcæcatis, his contrarius victus proderit: potissimùm verò lolliginum, sepiarum, multipedarum, torpedinis, selachiorúmq; esus probè conueniet. hæc enim sanguinem commouent, item quæ mensibus ciendis sunt, hisce congruunt.

Ad procidentem anum.

ERICAE fructus, gallarum, cerussæ, acaciæ, hypocisthidis succi, piceæ corticis, thuris, myrrhæ minææ, paria pondera. Sicca admoueto, ano vino priùs austero detersa.

ALIVD. Recrementi plumbi, rhu syriaci, singulorum drachmæ octo, rosarum floris drachmæ quatuor, myrrhæ minææ drachmæ duæ. Vtitor sicut priore.

ALIVD. Piceæ corticis, mannæ, spumæ argenti, singulorum drachmæ octo, cupressi orbiculorum siccorum, plumbagi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

baginis, singulorum drachmæ duæ: vtitor quemadmodum pręceptum est. item vrina ipsius ægri calens adhuc superfusa adiuuat.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Oris venarum quæ quod. *Ita simplicem dictionem Græcam αἱμοῤῥοΐδας sum interpretatus. Sunt autem venulæ quædam recti intestini, ore hiantes, eò quòd stato tempore sanguinem crassum faculentúmque excernunt, hæmorrhoides appellatæ. cùm autem apertæ non sunt, nihilque excernunt, sed tumidæ apparent, sanguine in eis suppresso, τυφλαὶ Græcis, Cæcæ, quasi foramen nullum habentes, Latinis vocantur. Differunt autem situ & origine, si Galeno in Anatomicis fidem accõmodamus, aliæ siquidem in recto intestino, aliæ in ano, aliæ in circulari musculo aluum constringente, qui σφιγκτὴρ appellatur, consistunt. Atque hoc est quod Paulus dicit, quædam superius delitescunt, non apparentes, ob loci longinquitatem. Quantùm ad originem attinet, aliæ videntur ex ramis venæ portæ, qui omento, lieni, ventriculo communes sunt, propagari: aliæ ex cauæ venæ diuaricatu in crura facto, vbi grandis arteria cauam venam conscendit. Hæ itaque vel ex porta, vel ex caua ortæ nunc iusto largiùs profluunt, nunc supprimuntur, quando remedia adhibere conuenit. Sin autem mediocriter fluant, corpus multis morbis liberant.*

Hæmorrhoidum differentia.

τυφλή.

Situs hæmorrhoi.

Infeliciter contabescere. *Sic reddidi, πονήρως ἀποσίτους γίνεσθαι. Abusus est Paulus verbo ἀποσίτους pro ἀσίτους, hoc est, ἀτρόφους γίνεσθαι, quod signat, cibum non sentire, contabescere.*

ἀπόσιτος.

Quare cùm plures sint hæmorrhoides. *Ex Hippocrate sumptum est, aphor. lib. 6. vbi habet, αἱμοῤῥοΐδας ἰηθέντι χρονίας, ἢν μὴ μία διαφυλαχθῇ κίνδυνος ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι ἢ φθίσιν. Miror cur Aetius à Galeni sententia, aliorúmque ferè omnium Græcorum discesserit, nullam esse relinquendam censens.*

Quædam verò superius. *Hoc est, quædam in recto intestino habentur. quæ superiorem locum occupant, quàm quæ in ano, & circulari musculo apparent.*

Cæcæ autem. *Hoc est cùm apertæ venæ dolorem mouent, copia humoris melancholici grauatæ.*

Cretæ sutoriæ, aluminis rotundi singulorum. *In Græco codice deest ἀνὰ, & στρογγύλης per se signat alumen rotundum, sicut σχιστὴ scißile. Aliqui tamen pro μελαντηρίας, legunt στυπτηρίας.*

Recrementi plumbi, rus syriaci, singulorum drachmæ. *In vulgatis codicibus Græcis habetur vnciæ octo. Verùm Galenus & Oribasius habent drachmas octo.*

CORNARII.

t Soreos drachmæ II.

De vteri affectibus, & primùm de mensium purgatione.

Cap. LXI.

Mensium tempus.

MVlierum plurimis menses quartodecimo anno fluere incipiunt, paucis verò ante tertiumdecimum, aut duodecimum, plerisque autem post quartumdecimum erumpunt. Tempus cuique purgationi præfinitum est, ordinatúmque, multis ad duos trésue dies, haud paucis vsque ad quintum profluit, aliis etiam adusque septimum: raró ad duodecimum purgatæ sunt. Porrò desinunt menstrua aliis anno quinquasimo, paucis autem vsq; ad sexagesimum durant. Nonnullis à triginta quinque annis, præsertim obesis, menses cessare incipiunt. Morata igitur purgatione, lauandum est circa statum menstruale tempus, ac præsumetur potui, aut sesamum, aut capitatum porrum cum pipere, & ruta simul incocta. Potio autem ex passo cretico erit, cuius heminæ mensura pota ambulationibus menstrua dimoueantur. Cibus sit, lolligines, sepiæ, polypodes, & quæ eiusdem sunt generis: quippe sanguinem propriè commouent.

De mensium suppreßione.

SVPPRIMITVR menstrualis purgatio, interim toto corpore malè affecto, nonnunquam verò locis peculiari vitio conflictantibus ex frigiditate insita, aut ictu, aut intemperie ab origine, seu acquisita malignitate. magna verò parte ex abortu, vel principaliore quadam parte primariò affecta, nempe iocinore, aut ventriculo, aut thorace, aut id genus aliqua, longo morbo vitiata. At suppressio complures affectus, & longos solet procreare. Cùm igitur propter aliquod interaneorum affectum primarium purgatio circuncciditur, aut moratur, ex vsu maximè fuerit, id quod primariò afficitur curare, inde vteri habere rationem. Notæ verò quibus hæc deprehenduntur, in superioribus sunt expositæ. Cùm verò nihil illorum adfuerit, constat palam primario affectu vterum occupari. Itaque si ætas non prohibet, aut habitus, aut aliud quippiam, venam oportet incidere, ídque non ante statum mensium tempus: sed vbi iam præterierit, decem dies superadiiciantur. Detrahetur autem sanguinis, neque plus duabus libris & dimidia, neque minus vna, si quidem venam diuiserimus. Sin autem non, hiera diacolo-

cynthidos

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

cynthidos purgari debent, duarum drachmarum pondere, in ſex mulſæ cyathis. Si febris adſit, hiera quidem vti non expedit, verùm ſanguinem mittere in primis febriculæ diebus eſt opportunum. A' purgatione reficiendæ ſunt mulieres diebus pauculis: in ſequentibus autem, exercendæ obambulationibus, inferiorum frictionibus, & balneo, Cibi congruunt diſtribui faciles, & liquidi, olera, dulcia omnia, piſces ſaxatiles, ex auibus teneriores, lactis potio, ex melle confectiones, μελιτ]ώματα vocant, vinum tenue, album, non adeò vetuſtum. carnes inidoneæ his ſunt, & legumina, præter ptiſanam. Vbi ſtatum menſium tempus propinquum eſt, dantur ex marinis ſelachia, & malachia, vt dictum eſt, item oſtracoderma, hoc eſt teſtaceam cutem ſortita, capitata porra, cum ruta & pipere cocta, eorúmque ius potui datur: inferne partes vinculis, tribus quatuórue diebus conſtringuntur. Cùm inſtat tempus purgationis, tollitur deligatura, myrrhæ obolus bibitur, aut fabæ inſtar, vel caſtorium ex paſſo, aut mulſa, vel decoctum artemiſiæ, aut ſaluiæ poſt balneum ex paſſo, & abſinthij. Abſinthites autem vinum per totius curationis decurſum potatur. Vbi acceſſerit iam menſtruale tempus, ſi nihil, aut nulla mẽtione dignum fuerit excretum, ex talo ſanguis detrahẽdus eſt. Poſt ſeptimum, aut octauum diem, purgatione ex hiera vtendum eſt, ſecundum quartum diem, dropax inferiori ventris regioni, lumbis & feminibus applicetur, atque aquæ potu triduum vſa, ſinapi cum æqua panis macerati portione aduſque æquinoctium admoueat, deinde lauet: inſecuto menſe ficus ſiccatę in vicem panis miſceantur decocto fœnugræci, maluæ, pulegij, rutæ & artemiſiæ. In ſinum verò demittetur, ſuſinum, aut amaracinum, peſſusq; inſeratur enneapharmacus, aut libanius. Eſt autem peſſus lana cõcerpta, & in rotundam digiti humani formam redacta qua medicamenta contineantur. Hæc igitur curatio pleriſque ad purgationem abundè fuit. ſin autem vehementioribus indiguerit medicamentis, hęc ſunt, iris illyrica cum vino pota, iunci anguloſi, ariq́ue radix, caſia, iunci rotundi flos, & nardus, helenij radicis decoctum, myrrhæ ad fabæ Gręcæ magnitudinem cum paſſo ex dimidio mulſæ cyatho pota, atque dictamni decocti cyathi duo, item ammoniacum, & ſagapenum. Quæ minùs ſtomachi vitiis ſunt opportunæ, etiam opopanacis paululum in globulos redactum

Peſſus.

Menſes cientia.

percocto

percocto melli intinctum, assument. Iam verò consueta nobis semina menses mouere possunt, sed minùs: fœniculum, cuminum, apium, daucum creticum, seseli, ami, sison, cicer, fructus cedri, ac omnia quæ vrinam prouocant. Commodè etiam sinui muliebrium imponuntur myrrha, absinthij, aut lupinorum decocto trita, aut rutæ succo læuigata, bdelliúmq; similiter, styrax, syluestris oleæ gummi, aut rutæ succi itidem, aut longa aristolochia, in collyrij formam concinnata. Persimiliter etiam magni centaurei radix, aut veratri, aut liquor scammoniæ, & cucurbitæ syluestris medulla per se, & artemisia applicata cum ruta, insuper & galbanum suffumigatum. Eadem verò & fœtus solent educere.

Fœtus educentia.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Circa statum menstruale tempus. *Græci vocant certum præfinitúmque tempus προθεσμίαν, vel προθεσμίαν τακτὴν, & προη-μβίαν. vt Budæus etiam annotauit.*

Detrahetur autem sanguinis. *Hodie sumus timidiores quàm vt libram integram vna vice detrahamus, tantùm abest, vt libras duas & dimidiam auferamus.*

Est autem pessus. *Descriptio pessarij. In Græco codice autem superfluum est ἤτοι, vel in hunc modum legi debet, πιλὸς δὲ ὄζην ἔριον διεξασμένον ἤτοι καὶ σφαιρωθέν. Aliqui legendum putant ἤτοι καὶ, hoc est, vel aliquid.*

Ami, sion. *Malè in exemplari Græco impresso σίνων habetur, pro σίον, aut σίσον. vtraque vim semina prouocandi menses obtinent. Paulò pòst ἐῤβινίδας pro ἐκλεγίδας substitutum est.*

De immoderata purgatione vteri & sanguinis profluuio.

Cap. LXII.

IMmodicæ purgationes mulieribus oboriuntur, interim mensibus adauctis confarctimq; ac concitatius erumpentibus, interim ob legitimum partum quæ plerunque etiam sponte suacessant: crebro autem abortus causa, vehementi laborant profluuio, vt subinde periculum accedat. Imprimis igitur extremi artus ab alis & inguinibus, vinculis excipiuntur. Posca non frigida potui datur, muliebria ex eadem fouentur, & iniiciuntur locis multæ lanæ, ex vino, oleo, vel rosaceo, vel melino, vel myrteo expressæ. Cibus dabitur chondrus lotus ex posca, vel oryza, vel halica: vino autem abstinebitur, & hydromalum austerum, aut omphacomeli, aut huiusmodi quippiam ipsis exhiberi debet. Balaustium in

Sãguinis ex vtero profluuium sistentia, tam sumpta, quàm admota.

posca

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

poſca propinari, vel hypociſthidis, vel acaciæ ſuccus, vel lycium, vel ſamius aſter, vel ſuccus immaturæ vuæ ſiccus, vel rheon, vel [u] lenticulæ ex Italico fictili cōbuſtæ cinis, aut ſeſamum editur in poſca maceratum, quoad molle delicatúmque euaſerit: inſinuati verò peſſi per naturalia, ſanguinis fluorem ſiſtunt, hypociſthidis ſuccus, aut acaciæ cum manna in aceto contritæ. Mirificè auxiliatur ſpongia in vino, aut liquida pice demerſa, peſſarij modo adhibita, vel combuſtæ ipſius cinis cum aceto, vel poſca eodem modo inſinuatus. Similiter etiam [x] ſuberis in Italico fictili concremati cinis. A` foris autem impoſita iuuant aſtringentia epithemata, & cataplaſmata ex palmulis, & cotoneis: quæ malicoria receperint, aut [y] fageam glandem, aut rubi ſurculos, aut lentiſci folia, balauſtium, acaciam, hypociſthidem, gallæ modicum, alumen. Maximè verò hoc, taurocolla madeſcit poſca, quouſque ſoluatur, deinde in linteolum validum illinitur, lumbíſque agglutinatur. Efficacia ad hoc ſunt, & glutinantia emplaſtra, veluti Armonia, Iceſios, Athene, Meline, Indica, & ſimilia. Peſſulis quoque ad ſanguinis profluuium vti oportet. Gallæ interius lęuigatum, & thuris lacryma aqua diluta naturalibus inſeritur, [z] vel cytini, vel mala punica dulcia ſimiliter, vel polygonum tritum. Compoſito autem, aluminis ſciſſi, gallarum interioris, acaciæ ſucci, mannæ, ſingulorum vnciæ quatuor, ouorum toſtorum lutea quatuor. arida lęuigantur ſucco plantaginis, miſcentúrque. Cùm vſus exigit, excipiuntur in peſſum ex lana, & in roſaceum intinguntur, inſinuántque naturalibus. Iam cucurbitulæ leues magnæ frequenter ſubter mamillas affixæ abundè retrahunt. Inſeſſus autem profluuio ſanguinis laborantibus conuenit, [a] ex marino iunco, Græci vocant oxyſchœnum, capitibus myrti, roſis, rhamni foliis, rutæ ſurculis, æquali pondere in aqua coctis inſidere iubeto.

Aliud. Mali punici dulcis radicis corticis, myrti, cupreſſi corticis, ſingulorum tres partes, gallæ pars vna, aquæ quod ſatis eſt. Infundito autem per vterinum clyſterem, ſuccum plantaginis, aut ſereos, aut polygoni, aut ſolani, aut perdicij herbæ, aut pſyllij, aut hypociſthidis, aut acaciæ, eaque lana, aut digito, aut ſpecillo, aut pinna in longitudinem figurata, aduſque orificium imponatur. Inſuper paſtillus Andronis per vterinum clyſterem infuſus cum quodam

dam ex ſuccis commemoratis, aut vino aſtringente efficax eſt remedium.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ob legitimum partum. *Hoc eſt, abſolutum, perfectúmque. Nam poſtea dicit, vel ob abortum, illegitimum ſcilicet partum profluuia accidere. Verùm quæ ex naturali partu fiunt, ſua ſponte plurimùm ceſſant. Erat in Græco, ἐπὶ τελέαις ἀποτέξεσιν, quod Oroſcius vertendum cenſuit, In fine partus, quàm eruditè, vel mediocriter literatus iudicare poterit.*

ἀποτέξει τέλεια.

Vel combuſtæ ipſius cinis. *Lege in codice Græco pro λειουμένου, λειουμένου αὐτοῦ ἡ σποδιά. Paulò pòſt λεκκίδα βραθὺ habetur, tu fac λεκκίδος βραχύ.*

CORNARII.

v *Similiter etiam ſuberis ex Italico vaſe vſti cinerem. Hîc legendũ non eſſe φακοῦ, id eſt lenticulæ, ſed φελλοῦ, id eſt ſuberis ex aliquot verſibus ſequentibus ſatis admonemur. Nam ſicut hîc bibendum, ita illic apponendum ſuberis cinerem præſcribit, nõ cuiuſlibet ſuberis, ſed eius quo vaſa vinaria Italica obturata fuerunt, ex quo etiam paſtillũ lib. 7. cap. 12. habet: quanquam etiam iſtic σφηκλοῦ pro φελλοῦ falsò legatur. Quod autẽ is fuerit ſuberis vſus in cõmentariis medicis ex Plinio lib. 16. cap. 8. docui. Meminit etiã Gal. comm. 4. in lib. 6. Epidem. Hippoc. in Aph. 8. Sed & iſtic τυφλοῖς πωμαδίοις pro φελλοῖς habetur.*

x *ſuberis ex Italico vaſe vſti cinis.*

y *aut ilicis glandes.*

z *flores mali punici dulcis. In Græcis abundat οὐ. legendum enim κυτίνους ῥοᾶς γλυκείας: non enim ipſa mala, ſed flos cytinus appellatus habet hanc vim.*

a *Iunci acuti capitulorum, myrti, roſarũ, &c. ὀξυσχοίνου κεφαλῶν, μυρσίνης, &c. Vox κεφαλῶν ad oxyſchœnũ, id eſt iuncum acutũ pertinet, cuius capita, in quibus ſemen, huc faciunt: & non ad myrtum. Et alioqui morem hunc Paulus, & Græci medici habẽt, vt primùm vniuerſalem rei nomenclaturam faciant, & mox partem adiiciant, ſicut mox habetur ῥάμνου φύλλων, & βάτου ἀκρεμόνων: ita & hîc ὀξυσχοίνου κεφαλῶν, & non κεφαλῶν μυρσίνης. Nam huius folia accipienda ſunt, quorum nomenclatura ſequitur poſt ῥάμνου.*

De fluore muliebri. Cap. LXIII.

VVluæ fluor, totius corporis quod expurgatur eſt diſtillatio: Talem verò ſpeciem id quod euacuatur, repræſentat, qualem etiam humor in corpore ſuperans obtinet: aliud rubrum, veluti ſanguinis ſanies, aliud candidum, pi-

uitæ

tuitæ ſoboles eſt,pallidum aliud, quod bilem teſtatur, aliud verò aquoſum. at ſi ſanguis purus, ſicut in venarum ſectione,efferatur,attendendum eſt accuratè,ne quędam in vulua eroſio ſit exiccata.his notis fluor deprehenditur, loci continuè madent humoribus, colore variantibus, laborans decolor eſt, cibum non ſentit, eumq; faſtidit,in obambulatione difficulter ſpirat,oculos habet prętumidos,nunc cum dolore, nunc citra illum, aut cum exulceratione, aut ſine illa, aut inflãmata,aut ſordida, aut pura. Toti igitur corpori auxiliantur,quæ citra manifeſtum calorem exiccant,cùm affectus ſit humidus, frictio totius corporis, & vnctio ex melle abundè cocto.medicamina dantur vrinam cientia,vtpote aqua,cui aſarum & apium ſit incoctũ: vacuatur etiam totum corpus per aluum: præterea portulaca commanducata,ſuccúſque ipſius potus præſidio eſt. Item balauſtium, rubi fructus & flos,quercus liber qui cortici ligni ſubiacet,& tunica glandis putamini ſubiecta.Equiſetum maximè ſiſtit rubrum fluorem, potum ex aqua, aut vino. Vel hypociſthis, lentiſci fructus torrefactus, cum vino ſumptus,ſamius aſter,lemnia ſphragis,coagulum leporis,aut hœdi,aut ouis,aut vituli,aut cerui,vinacea trita,myrti,vua immatura ſicca,piceæ cortex, & quæ ad vuluam ſanguinis profluuio laborantem dicta ſunt,non admodum efficacia. Vbi verò cum labore fertur, per ſiphonem vteri,clyſterémue halicæ ſuccum,aut ptiſanæ, aut tragi,aut orizæ demittes cum aliquo medicamentorum quæ dolorem ſopiunt, ἀνώδυνα Græci vocant:& in acceſſionibus quidem lenire oportet:cùm autem remittit,circuitum enim nonnunquam habet,habitũ corporis mutare noxium humorem euocando expedit variis geſtationibus,obambulationibus,vociferatu,inunctionibus,cucurbitulis,dropacibus ad partes ſuperpoſitas, vinculorum iniectionibus, frictionibus,pſilothris,ſmegmatis,ſinapiſmis, vomitibus à radicula, victus ratione viribus recolligendis dicata, balneis, vino,vario ciborum genere.

Signa fluoris muliebris.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vnctio ex melle. *Sic Galenus libello de prænoſcendo præcipit in vxore Boethi, Romanorum conſulis. Conſideraui ſcopum intentionémque victus inſtituere ex potione pauciſsima, ex totius corporis frictione, & præterea vnctione ita præparata, non ex pice, & reſina, ſed ex melle ſolo diutius incocto.*

Quercus liber. *In Græco codice habetur, Δρυὸς τὰ ὑπὸ τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου τὸ ὑμενῶδες. Galenus ita legit, Δρυὸς τὸ ἐν τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου τὶ ὑμενῶδες. Dioſcorides, τὸ μεταξὺ τοῦ φλοιοῦ καὶ τοῦ πρέμνου ὑμενοειδές. In Paulo igitur legendum cenſeo, Δρυὸς τὸ ὑπὸ τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου ὑμενῶδες.*

De inflammatione vteri, & declinatione. Cap. LXIIII.

Cauſæ inflammationis vteri. INflammatio vuluæ, pluribus ex cauſis oboritur, nempe ex ictu, menſium retentione, frigore, & inflatione: adeoque ex abortu, & ob ſiniſtram partus æditionem. *Signa.* Comes inflammationis vuluæ eſt febris acuta, dolor capitis, tendinis, baſis oculorum, brachialis, digitorum, & colli deorſum retractio, declinatio ad oppoſita, ſtomachi ex conſortio dolor, oris vuluæ conniuentia, pulſus exigui, crebrique. Et ſi languida fuerit inflammatio, haud valido ipſius vteri dolore torquentur. Sin vehemens, & ipſe totus pulſatilem cruciatum percipit, vndiquaq; inflammatione obſeſſus. ſi pars ipſius illam ſentit, in ea magis dolor intenditur. nam ſi poſteriora ipſius ſolùm laborent inflammatione, dolor lumbos inuadit, ſtercus longanone compreſſo, retinetur. ſi priora, dolor inferiorem ab vmbilico ventris regionem occupat, & ſtillicidium, aut vrinæ difficultas veſica preſſa excitatur. lateribus inflammationem expertis inguina tenduntur, & crura grauantur. Extrema ad fundum vteri parte inflammata, in vmbilico dolor potiſſimùm cum tumore infeſtat. Cùm verò os vuluæ inflammatio affligit, in abdomine dolo reſt, digitoq; *Curatio.* immiſſo os occurrit durum rigidúmque. Itaque in curatione primùm vſui venit fotus ex vino & oleo, vel vino & oleo roſaceo ſuper infernam ventris regionem & lumbos per hapſum ex lana puriore citra deligaturam adhibitus. Cibo abſtinetur triduum, ſecundum quod ſanguis ex cubito mittendus eſt, ſi nihil prohibet. alendæ ſunt chondro ex aqua mulſa, vel pane, vel ouo ſorbili, vno die interpoſito. Poſt quintum, cataplaſma ſuperaccommodatur, polline farinaceo, ſemine lini, fœnugræco, ex mulſa, in qua papauerum capita decocta, reiiciantur, & oleo. at ſi inflammatio eryſipelatis naturam ſortita excandeſcat, meliloto in paſſo cocto tritoque, ouorum toſtorum lutea adiicito cum roſaceo; vel melino, vel crocino, & cataplaſmatis modo adhibeto: aut palmulas vino temperato ferueſactas, cum polentarum polline, & quodam ex enumeratis vnguentis læuigato, applicatoque

tóque. In morbi autem declinatione ceratum nardinum, aut cyprinum iniiciendum est. Per totum verò morbi decursum, etiam insessus vtiles sunt ex decocto fœnugræci vel seminis lini, maluæ, artemisiæ, & oleo: in iis autem quæ non sustinẽt calorem, ex aqua calida rosaceo superfuso. Pessos autem infusionẽsque adhibere conuenit ex œsypo, butyro, medulla ceruina, adipe anserino, vnguento susino, & cera thyrrenica. in quibus autem calorem ferunt, etiam pessus qui ab aureo colore Chrysus nuncupatur, ipsis conueniet, item enneapharmacus: rursus in quibus non tolerant, ex ouo, rosaceo, adipe anserino, vel gallinaceo adaptabitur. Porrò ad inflammationes magis furibundas emplastro diachylon quod est ex herbarum succis, in vase fictili cum rosaceo liquefacto, miscetur succus plantaginis, vel sereos, vel cichorij, vel intybi. Aut hoc vtere: adipis anserini, vel suilli recentis drach. quatuor, cerati rosacei, vel susini sextante, ouorum tostorum luteorum vncia, croci drachma, myrrhæ tribus obolis, opij obolis duobus, vel loco opij, papauerum capitum decocto: si dolor multus excruciat, lacrymæ papaueris instar lenticulæ cum lacte muliebri, & succo fœnugræci in pesso subiiciendum exhibeto. At si inflammatio cum duritia infestat, tetrapharmacum rosaceo solutum, applicatur, vel infunditur. Si à naturali sede vulua declinauerit, per accessiones similem inflammationibus curationẽ recipiet. vbi verò remittitur dolor, & declinat, leuioribus vtendum. Quod si malum inueterauerit, noxia ex alto euocantibus vtendum, quæ Metasyncritica dicunt. Extrinsecus autem duritie oborta, malagmatis pugnãdum, nempè dia melilotom, hoc est ex sertula campana confecto, item Mnasei, Icesi, melinç Serapionis, aut pyrina. victus autem per initia tenuis adhibetur. Vbi paulum declinauerit malum, ægrotantes ad balneum ducentur: varióque magis cibo & pleniore nutriendi.

Vteri declinationes.

ANNOTAT. ANDERNACI.

De inflammatione vteri. *In ipso titulo Græcum exemplar deprauatum est. Habet enim παρεκλύσεως pro παρεγκλίσεως.*

Dolor capitis, tendinis. *Hîc nimirùm intelligit tendinem in vtraq; capitis parte situm corpus tenue, ac fibrosum, quod excrescentiam vermicularem ad particulas natibus cerebri, vtrinq; adiacentes, illigat, ne errabunda vagetur, vel neruos in sincipite intelligunt.*

Tendo medius inter neruum & ligamentũ.

Per hapsum. *Sic reddidi πίλημα. Nam Celsus libro septimo ait πόλεμα.*

inquit: Tum multo is oleo perungendus, inducendúsque hapsus lanæ mollis, tepido oleo repletus, &c.

De vuluæ abscessu. Cap. LXV.

Signa abscessus vteri. INflammatione in abscessum transeunte, dictæ quidem notæ intensiores erunt. Præterea verò inordinatæ febrium cum horrore accessiones obueniunt, primis quidem temporibus intensæ, cum doloribus. ad vltimum, vbi suppurauerit, aliquantulum remittunt. Postquam verò erumpit vomica, dolores acriores subinde visi sunt, ceu lancinantes, & punctus modo incidere, febriculæ vehementius infestant. Atque vrina nonnunquam retinetur, nonnunquam stercus, impedimento ab affecta vteri parte facto. Aliàs tumor in pube eminet, & veluti exundationis sensus cum abscessus maior fuerit. *Dioptra.* At quod in expositis locis est, etiam instrumento ad perspiciendum iniecto, aut digitorum tactu deprehenditur, præterquã quòd dolores ob neruosam oris vuluæ membranam acriores vrgeant, sicut in fundo sinúque minus doloris percipitur, & digitis quidem tumor non occurrit, os autem gracilius ostenditur. *Curatio.* Suppuratio itaq; celeriùs adiuuanda est cataplasmatis ex fœnugræco, sémine lini, farina hordeacea, aut frumentacea, cui ficus coctæ adiiciantur, interim & stercus columbinum. Insessibus etiã ad inflammationem aptis, frequentiùs vtendum. Item pessulis ex terebinthina, myrrha, œsypo, butyro conueniunt. Abscessu autem rupto, si ad vesicam pus euaserit, lactis & cucumeris seminis potu vtendum est: sin ad longanonem ruptus sit, lenticulæ & malicorij decoctum indetur aluo. At si in sinum pudendi eruperit, [b] mundum quidem à pure, rosaceum infundetur, aut candidum oleum, aut tetrapharmacum regale, aut butyrum recens. sin autem efferatur sanies tenuis, fœtida, ceu ab vlceribus depascentibus, magis astringens erit enema ex myrto, palmulis, & lenticula. Si verò humoribus etiam excretis, inflammatio diuexet, persistere in cataplasmatis, & insessibus ratio est. Cæterùm si in vuluæ ostiolo, abscessus sit obortus, neque rumpatur, partibus, quæ puri incumbunt, extenuatis, ad puris excretionem, quæ manu administratur, diuertere consilium est, vt in chirurgica pertractabimus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Prætereà verò inordinatæ. *Oroscius Græcum codicem deprauatum dicit, legendúmque putat* πυρετοὶ δὲ ἄτακτοι μετὰ φρίκης ἐν

τοῖς

τοῖς ἐπισημασίαις γίνονται, hoc est: Febres autem inordinatæ cum horrore in acceßionibus fiunt. &c. At ἐπισημασίαι, per se febrium acceßiones significant: nisi fortè inflammationum acceßiones, aut in pure generando intentiones naturæ intelligere velimus. Tunc enim, vt ait Hippocrates, dolores ac febres accidunt magis quàm in iam confecto. Vtram tu malis, sequere lectionem. Certè omnia antiqua exemplaria quæ mihi videre contigit, impreßi codicis verba habent. ἐπισημασία

Aut candidum oleum. *In Græco est λελευκασμένον ἔλαιον, hoc est, dealbatum oleum. Quomodo oleum fiat candidum, ex Dioscoride condisces.*

CORNARII.

b *Si quidem purum pus fuerit.*

De vteri exulceratione. *Cap.* LXVI.

EXulceratur subinde vulua ex infelici partu, aut fœtus extractione, aut eius corruptela, vel ex medicamentis acribus, vel fluore, vel abſceſſibus diruptis. ſi igitur prompta in conſpectum venerit exulceratio, inſtrumento locis inſpiciundis idoneo deprehenditur: ſin altè deſederit, ex iis quæ excernuntur. Humor enim diuerſus excernitur, ex inflammato quidem vlcere, paucus, cruentus, aut fæculentus cum magno dolore: ex ſordido autem copioſior, & ſanies cum minore cruciatu: depaſcente, fœtidus, niger cum doloribus vehementioribus, aliíſque inflammationis ſignis. iam quæ laxant medicamina, irritant, contraria leuant. Cùm purum vlcus eſt, humor paucus, æqualis odoris expers, craſſus, candidus, cum ſentiendi facilitate habetur. Si inflammationem experitur, vlcus, iis quæ ad illam ſcripta ſunt, vtendum eſt. Sordidum, ptiſanæ cremore cum melle illuendum eſt, aut tetrapharmacum iniiciendum cum ſuſino, vel mulſa, in qua fœnugræcum ſit decoctum, aut malua, aut furfures, aut lenticula cui cortex ſit detractus. Porrò quò magis expurgetur, etiam marrubium, aut eruum, vel melli adiuncta erui farina, vel iris, vel alumen rotũdum, vel aliquid ſimile inſpargatur. Hæc ipſe etiam extrinſecus ex mulſa macerata inſtar cataplaſmatis illinuntur. Peculiarius prodeſt hoc medicamẽtum. Crocus primæ notæ læuigatur cum lacte muliebri, deinde exceptus cerato roſaceo, cum adipe anſerino inungitur linteolo. verùm quod infrà ponitur, iſto quoque efficacius dolores diſcutit. Capita papaueris in paſſo temperato madeſcũt diebus tribus, deinde incoquuntur, donec intabeſcãt, poſteà

Causæ & signa vlcerationis vteri.

Curatio.

teruntur vnà cum rosæ foliorum drachmis quinque, croci drachmis tribus, iure capitum papaueris admisto, indè ceræ cum rosaceo liquatæ drachmæ duæ ipsis superfunduntur, ac in pessulo subiiciuntur rosaceo perunctis. Salutare est etiam medicamen ex ouis, croco, rosaceo, adipe anserino, cerui medulla præparatum. Item Aegyptia citra æruginem mirificè ad exulcerationes conducit.† vbi autem pascendo serpũt vlcera cum inflammatione quidem obducitur panis tepida maceratus, ex hydromelite, oleo, althæa, fœnugręco, palmulis pinguibus. Iniicietur autem plantaginis succus solani, polygoni, & sereos primum per se, mox cum vino austero, aut aceto. At citra inflammationem, si vrgeat depastio valentiora iniicientur, veluti decoctum malicorij, rosarum, summitatis oleæ, cupressi, malorum cotoneorum, rubi, myrti, lentisci, rhamni, rhu coriarij ex vino astringente. posteà verò aluminis, acaciæ, lycij, hypocisthidis. ex eisdem verò decoctis parabitur etiam insessus.[c] Si nihil proficitur, nõ alienum fuerit medicamen ex charta cum posca primùm demittere, deinde cum aceto, aut Antheram, aut chalcitidem, aut attramentum sutorium, ex eisdem liquoribus, & quæ dysentericis congruunt: cibus dandus boni succi, modicus. Purgato vlcere, ægrotans balneorum ciborúmq; varietate sollicitari, vinóque refici debet, quo caro statim procreetur. Pessi loco subiicietur medicamentum diámoron, hoc est ex moris, remissum cadmia, vel ladano, vel plumbagine. A foris autem emplastrum, quod cicatrici ducendæ est, abdomini coxísque imponitur. Quemadmodùm enim cataplasmatum, ità etiam emplastrorum facultas per latentes meatus traducetur.

† Vbi autẽ est nome cum inflammatione inducere cataplasma oportet ex pane puro subacto ex hydromelite. Goup.

CORNARII. ANNOTAT.

c Si non succedit, medicamentum aridum ex charta immittito, primùm cum posca, deinde cum aceto. Aut puluillum antherum, hoc est floridum appellatum. Ambo hæc medicamenta, & quod ex charta vsta quam recipit, nomen habet, & quod antherum appellatur ex floribus rosarum quas recipit, habentur lib. 7. cap. 13. inter medicamenta arida diuersúmque est medicamentum τὸ διὰ χάρτου ξηρίον à pastillo ex charta, cuius descriptio est eiusdem libri cap. 12.

De cancro. Cap. LXVII.

Signa cancri vuluæ sine vlceratione.

CAncrorum vuluæ alij cum exulceratione, alij citrà vlcus inuadunt. vbi igitur exulceratio non est, tumor in vul-

uæ

uæ oſtiolo reperitur durus, inæqualis, prætumidus, colore fæculentus, ſubruber, interim ſubliuidus, ac vehemens dolor exercet inguina, abdomen, imum vẽtrem, & lumbos [ad manus contactum] variámque medicinam excandeſcunt. *[Chærurgiam]* Exulcerato autẽ cancro, prçter dolores, durities, tumorémque, vlcera eroſa ac inçqualia conſpiciuntur, plurima ex parte, ſordida, labris prçtumidis, albicantia, [d] turpem humorum colluuiem concretam habentia. *Cum vlceratione.* Quæ verò pura videntur, fæculenta, liuida, ſubrubra, & cruenta apparent: ſanies indè manat continuò tenuis, aquoſa, nigra, aut ruffa, grauiter olens. Interdum verò & ſanguis defertur, aliçq; notæ in vulua inflammata expoſitæ. Itaq; affectus nulla medicina ſanatur. Quemadmodùm etiam Hippocrates pronuntiauit, lenire tamen eſt inſeſſibus ex fœnugræco, malua, ac cataplaſmatis ſimilibus. Inſigniter autem leniunt, ſolantúrque in acceſſionibus malua, aut althæa in mulſa intabeſcens, & roſacei paululo læuigata, & applicata. Ad hæc cataplaſma ex ficis ſiccatis melilotis, ruta, thure, buniade hærba diligenter cum oleo contuſa. Item quod conſtat palmulis in paſſo coctis, cui adiecta ſint ouorum lutea, polentáq;, vel ex papauere cum coriandro, aut polygonio, aut ſeri. Hæc in doloribus vſui ſunt, Poſteà ceratum iniiciatur ex roſaceo, aut myrteo, aut œnanthino, aut melino, cum palmulis in paſſo coctis. propriè verò cõuenit [e] præparatum ex amurca in vaſe æneo collecta, quæ torrefacta lçuigatur, & roſaceo cerato, aduſq; emplaſtri ſpiſſitudinem excipitur. hæc quidem extrinſecus conferunt. Intus autem oleum quoque lenit, vbi fuerint exulcerati, item lac muliebre infuſum. Pari modo ſuccus plantaginis tepidus. Sin cruentum ſit, ſuccus polygoni cum thuris modico dolorem ſopit. Ad hæc peſſuli ex croco, muliebri lacte, lachrima papaueris, & œſypo. Omnibus autem efficacius eſt etiam ad ſedis affectus medicamentum quod recipit: Argenti ſpumæ Italicæ lotæ ſelibram, thuris maſculi, œſypi, adipis ſuilli recentis, butyri recentis, ceræ thyrrenicæ, ſingulorum ſextantem, roſacei trientem. Argenti ſpuma ex ſereos ſucco trita, liquatis iniicitur. Cibus dabitur qui facilè in corporis membra queat diſtribui, boníque ſucci, vinum pauciſſimum, aquoſum. acrium eſus, & alimenti copia vitanda eſt, vt quibus cibi promptè corrumpantur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ANNOTAT. ANDERNACI.

ἀλιχθᾶς. Turpem humorum colluuiem. *Græce est ἀλιχθᾶς, hoc est, turpem aspectu, qualis in Elephanticorum facie aliisq; partibus videri solet. Vsus est eo vocabulo lib. quarto in hac sententia. Habet enim ἀλιχθιστέρον ἁπλῶς μόνον τὸ πρόσωπον. Hoc est: Faciem autem solam aspectu quodammodò tetram, horridam & deformem.*

Amurca. *Hoc sedimentum in æneo vase ad mellis spißitudinem decoqui solet. Interim torreri in duriciem, seu puluerem. Ac posteà etiam aliis liquidis commisceri.*

CORNARII.

d *Turpes crustas inductas habentia.*

e *Id quod ex fæce in æneis vasis, in quibus aqua coquitur, subsidente paratur hæc enim fæx insuper assata, &c.* ἰδίως δὲ συμπεφώνηται το διὰ τῆς ὑποστάθμης τῆς ἐν τοῖς χαλκείοις, ἥτις ἐποπτηθεῖσα λειοτριβεῖται, καὶ ἀναλαμβάνεται ἐικρωτῇ ῥοδίνῳ, μέχρι συστάσεως ἐμπλαστρώδους. *Verba hæc satis indicant à Paulo hîc intelligi id quod paratur ex fæce in æneis vasis in quibus aqua coquitur subsidente. Quam fæcem etiam πῶρον, id est tofum vocat lib. 7. cap. 16. vbi in collyrio ex hydria πῶρον τὸν ἐν τοῖς θερμαντηρίοις ἀγγείοις εὑρισκόμενον recipit, hoc est tofum qui in vasis calfactoriis reperitur. Legitur tamen falsò θεσμοφορίοις pro θερμαντηρίοις, id quod ex Galeno constat, qui lib. 4. de compos. medic. per genera, inter medicamenta citra mordacitatem siccantia recenset tofaceum illud quod in æneis vasis calfactoriis reperitur. Sic enim locum conuerti in mea totius, Gal. operum recèns facta editione.* καὶ τὸ συνιστάμενον πωρῶδες ἐν τοῖς θερμαντηρίοις ἀγγείοις. *Habent tamen & hîc exemplaria πυρῶδες pro πωρῶδες. Quod autem ita generari soleat tofus in æneis vasis dum in ipsis aqua coquitur, experientia quotidiana testatur. & Galen. in comm. 1. in 6. Epidem. super textum, In renem dolor grauis. & comm. 3. in eundem lib. super textum, post mictionem concretio pueris magis, declarat eodem modo nasci in pueris tofaceum lapidem, quo extrinsecus tum in aquis calidis naturalibus concrescere videtur, tum in vasis in quibus aqua quotidie calefit. Item lib. 1. de Aliment. vbi de loto pane agit.*

De Scirrho & duritie. Cap. LXVIII.

SCirrhum contrahit vulua, aliàs repentè, vt nulla causa euidens præcesserit. plerunque verò eundem inflammatio mouet, quæ nec soluta, nec in abscessum mutata fuerit. At

scirrho

ſcirrhorum genere comprehendetur etiam durities, quam σκλήρωμα Græci vocant, circa vuluæ ceruicem potiſſimùm obueniens: tumorem quidem pari modo repræſentans, ſed minùs tactui renitentem & cum mediocri dolore. Comitatur autem hos quoque vteri in oppoſita declinatio † & tumor qui ratione depreſſionis vehementer renititur, cum grauitate, motuque difficili, non crurum modò, ſed totius etiam corporis, atque obeundis actionibus pigritia. ſequitur non probè curatas malus corporis habitus, aquam inter cutem repræſentans. Per initia igitur ſanguis educi, aut purgatio ex hiera, Archigenis, aſſumi debet. Deinde cataplaſmata ex caricis, [f] œſypo, nitro, abſinthio: & cucurbitulas cute ferramento inciſa admouere conſilium eſt. Malagmata verò hæc, Polyarchion, & diaſpermaton, hoc eſt, ex ſeminibus confectum, & quod baccis lauri conſtat. Inſeſſus ex caricarum decocto, artemiſiæ, pulegij, althææ. peſſulos ex terebinthina, galbano, myrrha, iride, œſypo, dropaces, aquas naturales ſulfuroſas, bituminoſáſque vſurpare commodum fuerit: ſi vires conſtant, etiam helleboriſmus conuenit.

Scleroma vteri.

† Tumor ratione plenitudinis vehementer reſiſtens. Goup.

Peſſulus emolliens.

CERAE ponticæ, nardini vnguenti, ſingulorum quadrans, irini, gleucini, cyprini ſingulorum vnciæ duæ, adipis vrſini anſerinique, butyri, œſypi, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, ſingulorum vncia.

ALIVD. Polij drachmæ duæ, myrrhæ drachmæ quatuor cum vino Mendeſio tritum irinóque imbutum ſubiicitur.

ALIVD. Ceræ thyrrenicæ, adipis vitulini, terebinthinæ, medullæ ceruinæ, mellis attici, olei veteris pares modos.

MEDICAMENTVM noxia euocans quod Græci dicũt Metaſyncriticon, & ad inflationes, Vuæ paſſæ candidæ ſine acinis vnciæ tres, rutæ viridis foliorum vnciæ duæ, aquæ marinæ ſeſcuncia, cymini drachmæ quatuor, mellis quod ſufficit. Inunctum verò peſſulum cyprino oleo immergito, & ſubiicito. Prætereà Chryſus, ab auro ſic dictus peſſulus, Libaniúſque, & Enneapharmacus affectui ſunt vtiles. verùm Titianus his magis accommodatur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Helleboriſmus. *Paulus lib. 7. aliquot rationes tradit veratri exhibendi. Tu indè colligito.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Metaſyncriticum. *Superius expoſui, quid ſibi velit μετασυγκριτικὸν, quod alij malè recorporaticium interpretantur, niſi fortè intelligas noxium humorem euocando reſtauraticium.*

CORNARII.

f *Hyſſopo nitro, &c. In hoc cataplaſma non æſypus, ſed hyſſopus herba recipitur. Nam hunc hyſſopi ad duritias in cataplaſmatis vſum etiam Dioſco. prodit. καταπλάσσεται δὲ, inquit, μετὰ σύκου καὶ νίτρου πρὸς σπλῆνα καὶ ὕδρωπα.*

De mola. *Cap.* LXIX.

MOla quoq; induratus eſt tumor, interim in vuluę oſtiolo, interim etiam per totam ipſam prominet, tactu lapidis duriciem refert: ita vt ea & quæ ſuperiacent deorſum trahantur, corpus emacietur, color prauus appareat, cibi faſtidium vrgeat, menſes ſupprimantur, mamillæ inturgeſcãt, vt in quibuſdàm per initia de fœtu concepto ſit ſuſpicio. Inſecuto autem tempore diſcernuntur: nonnullæ verò aquæ inter cutem præbent opinionem, ſed hoc intercedit diſcriminis, quòd tumor durus ſit, nec ſonus fiat cum digiti iniiciuntur, quemadmodùm in morbo hydropico. g Cùm autem intenditur, in aquam ſubter cutem reuerà degenerat Nonnunquàm etiam inſanabilis magna ex parte affectus redditur, quibuſdàm & ſanguis erumpit. Iraque decumbere in domuncula anguſtiore minus luci expoſita, modicè frigida cubili immobili, omnibus ex æquo confert, ſed ita vt pedes habeant elatiores quietóſque. Nam motus quamlibet fluxionem concitat. Ac tumores duritiáſque iis remediis quæ in ſcirrhis & duritiis vuluæ dicta ſunt, perſanabimus. Porrò hydropicas ſuffuſiones, illis quæ in capite de aqua intercute comprehenſa nobis ſunt, ſanguiníſque eruptionem, vt etiam fluorem muliebrem curabimus. Cæterùm ſunt qui molam carnem aſſerant informem, ipſis vuluæ tunicis adhæreſcentem, fœtus modo in lucem ædi. Atque hæc morbi ſpecies victus ratione laxante tractabitur, quò citius excutiatur.

Mola ab hydrope dignotio.

Curatio molæ.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Sanguiníſque eruptionem. *Cùm mola ſcilicet in vtero affligit, ita curabimus, vt ſanguinis profluuium, quod in immoderata purgatione ex abortu potiſſimum accidit. Item ſicut muliebrem fluxum, de quo ſuprà quoque eſt comprehenſum. Baſilienſis corrector dictionem vnam expunxit ſuperfluam eſſe ratus. Nam legit.*

τὰς

τὰς δὲ αἱμοῤῥαγίας ὥσπερ καὶ τὸν ῥοῦν. Ego ex ipſo ſenſu & exemplari veteri legendum cenſeo: τὰς δὲ αἱμοῤῥαγίας, ὥσπερ τὰς αἱμοῤῥαγίας καὶ τὸν ῥοῦν. Primùm αἱμοῤῥαγίας refertur ad id quod Paulus antè in eodem capite dixit: τισὶ δὲ καὶ αἷμα φέρεται, hoc eſt, quibuſdam verò etiam ſanguis effertur. Secundum αἱμοῤῥαγίας ad caput de immoderata purgatione vbi habet: συνεχῶς δὲ καὶ ἐπὶ ἀμβλώσεσιν ἰσχυρῶς αἱμοῤῥαγοῦσιν.

CORNARII.

g *In quibuſdam autem reuera in hydropem tranſitio fit. Aldinus codex ἐπιτείνων habet, id in poſteriore editione in ἐπιτεῖνον mutatum eſt. Sed neutra lectio recta eſt. Legendum enim ἐπίτινων in quibuſdam.*

De inflatione vuluæ. Cap. LXX.

INflatur vulua ex frigore, vel corruptione fœtus, vel ex ægro partu oſtiolo conniuente, vel ſanguine in grumum intus coacto. Aliàs ſpiritibus in concauo ipſius ſpatio conceptis, aliàs in raritatibus vuluæ corporis, quas tumor pubis & imi ventris comitatur cum duricie & dolore punctorio, qui ad ſeptum tranſuerſum vſque & ſtomachum inguinaq; pertingit, ac ſonitus digitorum impulſu tympani modo redditur. *Cauſa & ſigna inflationis vteri.* Auxiliatur ergo primùm ſanguis demiſſus, ſi nihil obſtat, mox in acceſſionibus inedia, fomentáque ex oleo rutaceo adhibentur: inſeſſus ex rutæ pulegij, artemiſiæ, caſſiæ decocto, ſimilibúſque. cataplaſmata ex ſemine apij, cumini, aniſi, ameos, farina lolij. Adhæc cucurbitulæ, tum leues, tum cute inciſa affixæ. At ſi diutiùs vitium ſe prorogauerit, purgatio ex hiera picra vtilis eſt: dropaces, ſinapiſmi, & aquæ naturales. Obſtetrix autem priùs digito peruncto inſerto grumum incumbentem ſi contingat, auferet, leniter ipſum diſſipans, rurſuſque admouebit cataplaſma, ex ficu, nitro, & abſinthio. At epithemata mollientia erunt, Polyarchion, dia ſpermaton quod eſt ex ſeminibus, & diadaphnidon, ex baccis lauri præparatum. Prætereà peſſi ex ruta, melle & nitro. Maximè verò hîc conducet, ficuum pinguium contuſarum drachma, cumini drach. duæ, aphronitri drachma. at acrimoniæ cauſa, in lac priùs immergantur. Iam emollientes peſſuli ſunt huic vicio accõmodati. *Curatio.*

De vuluæ ſtrangulatu. Cap. LXXI.

STrangulatus vuluæ ad ſuperiora recurſus eſt, quæ principaliſſimas partes in doloris conſortium perducit, vt- *Partes per conſenſum dolentes in vuluæ ſtrãgulatu.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

potè arterias, quas vocant Carotidas, cor, cerebríque membranas. Comitatur affectas, cùm accessio propinqua est, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallida facies, [h] aspectus oleosus. Cùm iam instat strangulatus, grauis sopor premit, quæ Cataphora dicitur, mens desipit, sensuum instrumenta deprehenduntur, impediuntúrq;, vox obmutescit, crura contrahuntur: deinde maxillæ rubere incipiunt, [i] faciésque repletur. Cùm remittet, humiditas quædam ad tactum ex locis muliebribus præcedit, [k] ventrísq; strepitus, ac aliquod ex interaneis progreditur, ipsaque vulua paulatim laxatur, atque sic mens ipsis, & sensus redit. Cæterùm morbus iuxta circuitum mouetur, sicuti comitialis, ídque nimirùm vulua repleta, aut seminali, aut alia materia, quæ intus computruerit: ac multæ rursus à morbo sese recolligunt. nonnullæ verò in ipsis accessionibus perierunt subitò, quibus pulsus quidem crebriores, [l] & inordinatè intercidunt: deinde etiam in totum abolentur. Modicus verò humor superficiem irrorat, respiratio primùm languida est, mox in totũ abscinditur. Porò vitium hoc hyeme & per autumnum magis infestat iuuenculas ad venerem procliues, steriles & potissimùm si ex medicina sumpta fuerint infœcundæ, item alias perfrictiones expertas. In accessionibus igitur summa deligare conuenit, crura tota, corpúsque totum perfricare, [m] vt animo destitutæ sese recipiant, item quæ fœdioris sunt odoris, naribus oportet admouere. Exempli gratia, linamẽtum ex lucerna extinctum, castorium, picem liquidam, cedriam, lanas & lacinia combustas. Quidam verò & matulam naribus admouerunt cum vrina veteri, vel deiectione cucurbitulas adglutinare vincit inguinibus & imo ventri cum multa flamma, & leues, & cute incisa. Quòd si longiùs accessio se produxerit, etiam quæ flatibus educendis sunt, proficiunt, vt quæ [n] colica dicuntur, ano subiecta, nempe cuminum, nitrũ cum melle. Item stercus clystere subducere profuerit, ne illorum appositu sedes prematur. In vuluam verò vnguenta odoratissima infusa, ipsam solent detrahere, sicut amaracinum, malabathrinũ, ac sinapi, partim naribus offeratur, partim applicetur pedibus. Deinde inclamabit aliquis ipsas voce asperiuscula, excitabítque, & ea admouebit, quæ per sternutamenta euocant, ex castorio, struthio, & pipere. vbi accessio conquierit, vomitum cogere, cibum nullum aut

Signa. *Curatio.*

paucum

paucum præbere oportet. A' septimo die, purgatio ex hiera diacolocynthidos dabitur, post triduum cucurbitulæ defigentur lumbis & iliis. Mox castorei potione vtemur, nunc artemisiæ decocto, nunc ex mulsa: in quibusdam enim hoc vel solum ad integram morbi curationem abundè fuit. Insessus porrò & pessus mollientes his adiungentur. Atque hęc ad accessiones proficiunt, verùm vt totum corpus reficias, à sanguinis dimissione auspicatus, ad purgationem ex hiera transgredieris. Inde picram ex aloë factam exhibes drachmæ pondere cum tribus aquæ mulsæ cyathis, diebus continuatis, vel interpositis mensura duarum drachmarum, cum senis aquę mulsæ cyathis. Iam dropacismos, cucurbitulas, & sinapismos vtiliter applicas, nec non acopa ex euphorbio. Posteà exercitiis vti, frictione & vocis exercitio prodest, denique & aquis naturalibus.

CORNARII.

h *aspectus tristis. Græcè est, βλέμμα περιλίπαρον. Sed ego περιλύπηρον legendum esse arbitror, id est tristis aspectus. Neque enim video quid pingui aspectu accipiendum sit.*

i *καὶ τὸ πρόσωπον ὑποπίμπλαται. Suspicor autem legendum esse ὑποπίμπραται, id est facies aliquantulùm ardescit.*

k *& murmur quoddam intestinorum præcedit. Legito Græcè, καὶ βορβορυγμὸς προσέλευσει τις τῶν ἐντέρων. Aetius enim simpliciter habet lib. 16. cap. 68 καὶ τὰ ἔντερα βορβορύζουσι. Verùm quod legitur in impressis, murmur fieri significat, & progredi aliquod intestinum: quam sententiam quum & rei ratio, & experientia neget, neque Paulus prodidisse credi debet, vt sic scripserit, καὶ βορβορυγμὸς, καὶ προσέλευσει τι τῶν ἐντέρων.*

l *& inordinatè subtremiscentibus, subaudi pulsibus. ὑποσπαιρόντων.*

m *& velut eos qui in animi deliquium inciderunt reuocare.*

n *velut collyria in anum subdita. Falsò legitur, διὰ τὰ κωλικὰ δακτυλίῳ προστιθέμενα, pro κολλύρια. Sic enim suprà cap. 42. appellauit ὑπόθετα κολλύρια.*

De vuluæ procidentia. *Cap.* LXXII.

VVlua procidit raró quidem, sed multis occasionibus; vel enim ab alto delapsa, & in coxas firmata, membranis, quæ interaneum id continent, ruptis, aut extractione secundarum simul ipsam extrahentium, vt quæ eidem adhærescant quemadmodum in partu difficili: vel indiligentiùs, imperitiúsq; extracto fœtu, vel ex vulnere, vel aliqua animi *Causæ vteri procidentiæ.*

perturb

perturbatione, ſcilicet nuntiato filiorum interitu, aut hoſtium inſultu, aut periculoſa nauigatione, aut eiuſmodi quadam cauſa: vt cum tota corporis mole ſoluta, vulua ſimul ſit deuoluta, vel ob reſolutionē, imbecillitatémq; particularū, vt in declinantibus ætate potiſſimùm accidit. Procidit autem iuxta os ipſius. Quidam verò & totam vuluam prolabi memoriæ produnt, quod à vero longè abeſt. Qua enim ratione ſurſum redacta queat affirmari? Conuenit igitur fæcibus clyſtere priùs euacuatis, vrinaq; excreta, quò vulua vndiquaque ſit libera, laborantem figurare ſupinam, vt coxas habeat ſublimiores, poplitéſque flexos cruribus diuaricatis.

Curatio.

Deinde hapſum capere ex lana, figura & craſſitudine ſinui muliebri proportionalem, tenuique linteo circundare, & in ſuccum acaciæ, vel hypociſthidis vino dilutum demergere, tum vuluæ inſerere, & citra violentiam totum quod procidit ſurſum agere, °quoad tota moles in ſinu factus ſubſederit. inferna ab vmbilico regio ſpongia in poſca expreſſa extrinſecus contegenda eſt. Mulier iacebit extenſis adaptatíſque inuicem cruribus, vt alterum alteri incumbat. Inde cucurbitulæ agglutinabuntur cum flamma copioſiore vmbilico, & vtriſque iliis: naribus odorata admouebuntur olfactanda. Tertio die lana ſinui iniecta, mulier inſideat in vino nigro auſtero modicè tepido, vel in decocto myrti lentiſci & malicorij. his probè peractis, lana ingeſta tollitur. Altera in vicem prioris eodem humecta medicamento inſeritur. Cataplaſmata à foris imo ventri ſuperiniiciuntur ex palmulis, polenta, vel lenticula & malicorio cum oxymelite, ac tribus diebus interpoſitis rurſus hæc fient, quoad perfectè curationem abſolueris. At ſi proceſſu temporis id quod prolapſum eſt, putredinem fuerit expertum, idipſum auferetur, nullius metu periculi. Etenim vulua vniuerſum ablata, vbi computruerat, mulierem ſuperuixiſſe commemorant.

Vterus totus ablatus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

σπλάγχνον Interaneū.

Quæ interaneum id. *In Græco codice eſt, ἡ κατέχει τὸ σπλαγχνον, quod eſt, quæ continent viſcus. Appellat vterum, viſcus. Ego dixi interaneum, nam cor iecur, cerebrum, pulmo, lien propriè viſcera appellantur.*

Vulua procidit.

Quidam verò & totam vuluam. *Paulus negat totam vuluam poſſe procidere. At noſtris temporibus in vna & altera totam procidere extra ſinum vidimus, ex cornibus tantùm & quibuſdam*

adhuc

adhuc ligamentis suspensam, cuius rei etiam hodie testimonium adferre possumus.

. Vaporibus & suffimentis vaporum. *Verba Græca ita habent, ὑπαϑυμιασμοῖς, καὶ θυμιάμασι, quasi dicas subuaporationibus & suffimentis.* *ὑπαϑυμιασμὸς θυμίαμα.*

CORNARII.

o *donec tota moles ad sinum redigatur.*

De muliebrium locorum clausura, quam Phimon appellant. *Cap.* LXXIII.

Loci muliebres circa ipsorum os clauduntur, vel ex præcedente exulceratione, vel in scirrhum durata inflammatione. Curabuntur insessibus qui emolliant, ex hydrelæo & fœnugræci decocto, consimilibúsq; cataplasmatis & pessulis. Porrò si malum inueterauerit, suffimentis vaporibúsq; iis qui ex aromatibus confiunt vtendum erit. Iam verò soluit etiam hoc vitij cùm nihil aliud sit quàm vuluæ ostioli astrictio, pessulus ex œsypo, nitro, resina, & terebinthina. *Causæ phimi.* *Curatio.*

Vt sterilis mulier concipiat. *Cap.* LXXIIII.

Communiter itaq; ambobus congruit, & viro & mulieri vniuersum corpus conseruare probè temperatum, laboris, cibi, balnei, & reliquorum omnium mediocritate, & quod inter ea maximum est, curare ne habitu sint obesiore. Neque enim pingues liberis procreandis sunt idonei, eò quòd genitalibus mutuò se contingere haud possint commodè, tum quòd momentum seminis emittant. Neque tamen nimis extenuati liberis operam dare feliciter queunt. Iuuabunt autem ipsos omnia calefacientia, & leniter inflantia: vinum itaque calidum modicè sumptum. Et ex oleribus, eruca, horminum, erysimum, & consimilia: ruta verò & calamintha omnino vitanda sunt. At si humorum quodam vitio fœmina non concipiat, hos expurgare, aut proba victus ratione emendare expedit: Propriè verò mulieribus conueniet, curam locorũ genitalium quàm fieri potest maximam habere, & menses sine vllo impedimento emanare. Cùm igitur propinqua est purgatio, cibi potúsque quàm maximè licet mediocritatem curæ habebunt, & ex iis quæ purgationi irritandæ sunt, aliquid assument, cuiusmodi sunt odorata olera, & acria, vtpotè scandicem, crithmon, fœniculum, apium, smyrnium. Porrò vuluæ intemperiem corrigere oportet: frigidiores itaque notat menstruorum retentio, victus *Conceptionem iuuantia, & impedientia.* *Intẽperies vteri frigida.*

frigidior

frigidior,& crassi succi,stupidum quid in ventris parte inferna lumbis,& cruribus oboriens. Quæ verò penitus refrixerunt, ne venerem quidem appetunt. Quare conuenit cum aliis remediis,tum fomentis omnibus & iis quę constat suffitibus,calorem reuocare.Nec abs re fuerit,castoreum bibere,& ex seminibus odoratis, cuminum, anisum, pulegij comam,iuniperi fructum, pipere singulis adiecto. at fomenta ipsarum vuluarũ, partim vapores erunt qui inferius per sellam assumentur,partim aqua calida ad collutionem iniecta, in qua decocta sit saluia,artemisia,ruta,iuncus odoratus angulosus,pulegium,acorum, seminaq; odorifera. hæc singularum etiam inferiori ventris regioni ab vmbilico applicantur.Præsidio est,& polyarchi epithema.Item inferioris ventris coxarũmq; fricationes nihilominus conducunt. Insuper in pessis subiiciuntur ex myrrha, ruta, galbano & castoreo, vbi priùs aqua mulsa, aut marina vuluam foueris. proficit

Calida. etiam ad hæc pessulus Gone appellatus. Calidiores locos fatetur corpus totũ calidius,menses pauci & laboriosi,genitaliaq; mulieris exulcerantes.corriguntur modicè humectis & frigidis, cuiusmodi sunt olera quidem lactucæ, maluæ, blitum,cucurbita,cucumis,pepon,atriplex,portulaca, aliiq; cibi consimiles.vesicæ, abdomini,& lumbis frigida applicantur cataplasmata, sicciq; illinuntur.

Humida. At humiditatis vitio fœcunditatem frustrari indicat, in coitu vulua humescens, tenuius & copiosum menstruum. His victus vtilis est siccior, labores,superiorũ perfricationes, vomitus, cibi sicci & mediocres. Profuerit & vuluam acerbis medicaminibus continere,quale est lentisci decoctum,myrtorum,rosarum,rhus: item mali granati floris, & rubi ramusculorum teneriorum, & gallæ.

Sicca. Sicciorem verò vterum contrariis curare oportet, balineis dico,inunctione,& alimento humido,olerosoque, mediocri vino, & non nimis veteri.

Intẽperies vteri cum humore. Quòd si à crassioribus succis concipere impediantur,siquidem rodens aliquis fuerit,ꝗmulierem probè purgare conuenit medicamento quod cuilibet humori proprium est.maximè autem picra ex aloë, mox sero lactis aluum ducere,& victum probiorem deligere.Pituitosos autem humores laboribus vacuare,sudoribus, & vomitu:vel per inferiora.Cæterùm ex medicamentis epithymum quoque,euphorbium,piper,dauci semen, petroselini semen, omnia contrita drachmarum duarum pondere

potui rectè dantur. Hoc & ventem probè ducit, ac vuluam calefacit,[r] quemadmodũ sæpe iam menses eruperunt etiam iis quæ purgationem non sunt expertæ. Postquam verò vterum emendatum esse constiterit, menstruis bene responden tibus, tunc venus est ineunda, purgatione desinente. Iam verò, quoniam spiritus similiter in vulua inclusi conceptionem impediunt, notas ipsorum ex capite de vuluæ inflatione sumemus. Medemur autem parciore primùm victu, mox cuminum, anethum, apij semen, rutæ, anisi, & pleraq; aromata præstamus, partim potanda, partim subiicienda. Conniuentes locos aperiemus iniectis clysteriis odoriferis, fomentísque ex malua, semine lini, fœnugræco & oleo. Nõnunquam etiam melle, validioribúsque, artemisia, cunila, calamintha, pulegio, & anthemide.[s] Præter hæc conuenit vti terebinthina, nitro, cucumere agresti, elaterio, casia, picis sero. Quibus autem os hiat, victus, fomenta, medicamina ficciora astringentiáque, grana mali punici, lentiscus, rubi radices, myrta, & quæ humidiori vuluæ congrua sunt adaptantur. Peruersiones autem fomentis instaurare ac dirigere oportet,[t] item iis quæ molliunt insertis. venus autem à tergo exercita, ad concipiendum videtur conducere.

A' flatu impedita conceptio.

CORNARII.

p *καὶ βάτου τῶν ἁπαλῶν ἀκρεμόνων, καὶ κικίδος. Deest in Græcis codicibus ἀκρεμόνων.*

q *Oportet purgare mulierem, quemadmodam quisque humor peculiariter id exigit. Hîc καλῶς suppositum est pro καθὼς. Neque legendum καλῶς ὡς.*

r *quemadmodum sæpe etiam menses his quæ non purgantur prodire fecit.*

s *In pessis verò vtantur terebinthina, &c. pro πρὸ δὲ τούτοις, lege προσθέτοις. sunt enim πρόσθετα, quæ in pessos ac similes figuras efformata ad vterum subduntur.*

t *& mollientibus pessis subditis, καὶ τοῖς μαλακτικοῖς προσθέτοις legendum, non καθέτοις.*

De Vuluæ scissuris, Condylomatis, & hæmorrhoidibus.

Cap. LXXV.

IN vuluæ ostio rimæ, quas Græci Rhagadas vocant, ex enixu violento fiunt. Primùm sanè latent cum recentes adhuc ex partu sunt dolores, posteà verò paulatim percipiuntur, aliàs manus tactu, aliàs in coitu, quando & propter affricationem

cationem cruorem reddunt. deprehenduntur autem sinu adaperto: etenim diruptiones scissuræque in ostioli circuitu oculis patent. In quibus manuum operationem rodentiaq; medicamina vitantes, simplicioribus insessibus, pessulísque vtemur. prodest etiam tetrapharmacum dilutum. At si callum contraxerit, medicamento quod charta constat, ex rosaceo vtendum. Sin autem ipsius vim non tulerint, iridem illyricam terebinthina exceptam imponito. Vlceribus iam cicatrice obductis, conueniet ex cadmia præparatum, aut aliquod ex iis quæ sedi consecrata sunt: veluti quod dia lythargyru, hoc est argenti spuma inscribitur. Cùm verò scissuras veteres in condylomata degenerare contigerit, similibus excindi, adq; cicatricem duci debent. Cæterùm hæmorrhoides vuluæ os, & ceruicem infestant, quæ in partibus instrumento ad perspiciendam vuluam accommodato exploratis, deprehendentur," inde quòd excrescentia in accessionibus appareat dolorifica, cruenta & subrubra. At vbi remiserint, fluxio citatur citra dolorem subliuida & fæculenta. In his igitur cùm morbus remittit, volsella modò fieri queat, præhensas amputare oportet: sin minus, certè medicamentis ipsas destringere, partim attingẽtes sicco malicorio cum galla, aut huiusmodi aliquo, partim iis quæ in vulua sanguinem fundente exposita sunt vtentes: †quæ etiam profluuiis, & hæmorrhoidibus conducent, eò potissimùm distinctis, quòd vulua continuo cruore manet per remissionem, non solùm in menstrualis purgationis tempore.

Cõdylomata. Hæmorrhoides vuluæ.

†quæ ob imbecillitatem sanguinem fundẽtibus. ἃ καὶ ταῖς διὰ ἀῤῥωστίαν αἱμοῤῥαγούσαις. Goup. ῥάγαδες.

ANNOTAT. ANDERNACI.

In vuluæ ostio. *Rimæ, aut fissa vocantur Latinis, quæ apud Græcos ῥαγάδες, etsi nonnulli πελίδας ita nominent. Celsus libro sexto rhagadia appellat.*

Subliuida & fæculenta. *Codex Græcus impressus, aliíque nonnulli scripti manu habent: ὑποπέλιον καὶ τρυγώδη, pro ὑποπέλιδνον καὶ φυγώδη, ita etiam legendum putat Oroscius: Gemusæus autem non aduertit.*

Volsella præhensas. *Græcè sonat μυδίῳ διακρατήσαντας. Est autem μύδιον, ferramentum quo aliquid prehendimus, quod Celsus Volsellam nominat: Neque quicquam, inquiens, commodius est quàm volsella prehendere, sub eáque quod volumus excidere. Græcus quidam author anonymus ait: ait τὰς δὲ κεχαλασμένας σαφυλὰς ἀμύφρως*

μύδιον: Volsella.

τρως ἐκτέμνομεν μυδίῳ λαβόμενοι, *hoc est: Vuas autem immodicè relaxatas volsella prehensas excindimus.*

CORNARII.

u *Eminentia apparet circa exacerbationes dolorosa, cruenta, ac rubicunda. In interuallis autem rugosa, doloris exors, sublinida, ac stillans. Hæc rectè in Græco sic legantur* ὑπεροχὴν φαίνεσθαι κατὰ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς ἐπαλγῆ, διαιμόντι καὶ ἐνερευθῆ. ἐν δὲ διαλείμμασι ῥυσσὴν καὶ ἀναλγῆ, καὶ ὑποπέλιον, καὶ, σταγγώδη. *Opponitur enim* ῥυσσὴ ὑπεροχὴ *ei quæ prætumida est, &* ἀναλγὴς ἐπαλγεῖ, *&* ὑποπέλιος τῇ διαίμῳ, *&* σταγγώδης τῇ ἐνερευθεῖ: *stillat enim guttatim* σταγγώδης, *quum* ἐνερευθὴς *rubicunda manens nihil sanguinis effundat.*

De partu difficili. *Cap.* LXXVI.

Difficilis partus accidit, aut vitio parientis, aut fœtus, aut secundarum, aut foris aduenientium. Parturientis quidem si crassa obesáque sit, aut vulua tota exigua, aut dolorum imperita, aut timidiuscula, aut inflammationem [in locis genitalibus aliáve particula experta] aut alio quodã modo laborans, aut natura imbecillis, vt fœtum nequeat propellere, aut si ante tempus pariat. At fœtus vitio, si vel insitæ magnitudinis existat, vel exiguus & modicæ grauitatis, vel magni capitis, vel monstrosus, vt biceps, vel mortuus, vel viuus quidem, sed imbecillis, vt foràs non possit procedere, vel si plures fœtus sint. Nam Herophilus, quinque edidisse mulierem, memoriæ prodidit. Vel si figuram naturæ contrariam obtineat. Naturalis siquidem figura est fœtui: prima quidẽ, qua manus femoribus porrectæ sunt, & caput nusquã inclinans ad os vuluæ rectà dirigitur. Proxima huic vbi in pedes conuersus est. Aliæ omnes præter has à natura abhorrent. Ob secundas, quod velamentum [intus]est, partus redditur difficilis, si aut non auellatur ob crassitiem, aut priusquàm opus est propter subtilitatem abrumpatur, humore siquidem euacuato, infans præ siccitate ægrè deuoluitur. Ab externis difficultas oritur, aut frigore, quod vuluam densauerit, aut calore immodico, qui vires dissoluerit, aut ex quodam fortuito accidente. x Si igitur ex astrictione, aut veluti fœtu adfirmata pariendi oriatur difficultas, laxatione prius opitulandum, infundendo largiter oleum dulce, & calidum, cum decocto fœnugræci, aut maluæ, aut seminis lini, aut etiam oua, quòd leniẽdi facultate prædita sint. Deinde &

Causæ difficilis partus.

[In vtero, aut aliquo alio genitalium & naturaliũ partium loco]

Quinque fœtus vno partu editi.

[interius]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

pubem cum abdomine & lumbis cataplaſmate obducere,
quod ſemine lini conſtat, aut aqua mulſa, aut hydrelæo, in-
ſeſſibúſq; ſimilibus prodeſt. Inſuper laxationes balineis mo-
liri, niſi febris, aut alia quędam occaſio impedierit, mouerć-
que parientē ſella in aëre calido mediocriter. Nonnulli etiā
conquaſſationes validas, ſternutamētíſq; ciendis idonea ad-
hibuerunt. Timidæ, mentis robur admouendum : imperita
dolorum docebitur, vt validiſſimè ſpiritum comprimat, &
Ad ilia. ad inguina depellat. Animo deficiens iis quæ deliquio abi-
gēdo ſunt, naribus admotis recreabitur. Alleuiata mediocri-
ter, cibo modico refocillabitur. Obeſam mulierem in lectu-
lo reſupinam figurare oportet, vt ad femina genua ſuccli-
net, inflectátq;, quò vulua ad abdomen tendens, è directo
oſtioli habeatur, quod ceratis, aut pinguitudine delinire di-
gito oportet, & ſenſim aperire. Atq; ſi morbus aliquis parti-
culas malè habeat, etiam huic proſpicere. Ad hæc ſtercus de-
[cum ea tā tentum molli clyſtere emoliri, & [ſecundas] clauſas diuidere,
ſolidæ ſunt, aut digitis, aut ferramento quod [πολύκοπον] vocant, in ipſis
vt eas fæ- occultato, ſiniſtra manu pręcedente. ac humorem quendam
tus nō poſ- oleoſum in vuluæ ſpatium interius clyſterio indere. Verùm
ſit perrum- vbi fœtus præter naturā figuratus fuerit, naturalem reddere
pere] figuram decet, partim pellendo, partim adducendo, partim
[polypicum flectendo, partim in rectum agendo. Et ſi quidem manum
gladiolum pedémve præmiſerit, non attrahere mēbro prehenſum opor
vt lib. 6. tet, magis enim affirmatur, vel luxatur, vel etiā abrumpitur:
cap. 74.] verùm digitis humero infantis, vel coxæ affixis rurſus in cō-
uenientem locum id quod præmiſſum eſt, diducere. Porrò ſi
cum firma adhæſione, totius infantis indecora fuerit figura,
ſurſum prius ipſum ab vteri ore ſublimen detrudere conſi-
lium eſt, deinde prehenſum rurſus ad os dirigere. Poſtremò
ſi plures vno infantes deferantur, iterum à ſuperiore, infer-
náque parte referes, ſic vt omnia ſenſim & citra cōtuſionem
fiant, oleo locis perunctis. Tempus quo in ſellam collocabi-
tur parturiens, eſt cum vuluæ os dehiſcens, digito occurrit,
& quod præruptum eſt, procumbit. Verùm ſi non procedat,
quòd infans mortuus ſit, aut alia de cauſa ad extractionem
quam Græci ἐμβρυουλκίαν appellant, veniendum eſt.

ANNOTAT. CORNARII.

*Si igitur ob coarctationem aut velut obturationem fœtus parien-
di difficultas fiat.*

De coxarum morbis. Cap. LXXVII.

COxarum dolor ab articulari morbo nihil differt, nisi quòd ipsius causa, nempe crassus pituitosúsque humor in sola coxarum compage, articulóque concretus insideat. Dolor ipsis à gibba natium regione inguinibúsque ad genua vsque, in plurimis autem ad summum vsque pedem pertinet. Per initia igitur ægro nobis oblato, fæcibus clystere vacuatis, vena in cubito secanda, cum sanguinis detractione: si autem vetustas vitium occupauerit, ex talo partis affectæ imminutionem sanguinis moliemur. In accessionibus fotu hoc vtendum, Cyprini cyathis octo, aceti cyathis quatuor, nitri cyathis duobus, cachryos cyatho vno, succidis lanis calida admouentur. Deinde applicabitur ipsis farina lupinorũ amarorum cum oxymelite, aut farina lolij cum resina, cucumeris Syluestris radice, nitro, calamintha, cachry, baccis lauri. Iam calamintha sola vtiliter ex oxymelite, aut aqua mulsa admouetur. Emplastro verò hoc quod leniẽdi facultatem obtinet, vtendum est. Ceræ drachmæ centum, terebinthinæ drachmæ vigintiquinque, æruginis drachmæ sex, myrrhæ, galbani, iridis, singulorum drachmæ sex, cedriæ drachmæ quinque. Propinabitur ipsis liquoris cyrenaici quantum eruus implet, aut castorij drachma cum opopanacis tribus obolis. Porrò radicis capparis cortex potui datus, & cataplasmatis admistus est remedio. Cùm autem dolor multus excruciat, etiã medicamenta à dolore leniendo ἀνώδυνα dicta locum habent, vtpotè quod ad Philonem refertur, & quod duplici pipere constat. Hoc autem enema inseretur, Mellis cyathus vnus & semis, olei tantundẽ: aquæ cyathi duo, nitri drachmæ octo, terebinthinę drachmę quatuor. His calidis iniectis, anus debet foueri, vt longiori tempore ea retineãtur: muccosa vacuat nonnunquàm & sanguinem, quandò etiam magis opitulatur. At si malum perseueret, quod rarum est, iterum frequentius eo vtendum est, in vicem aquæ, centaurij decoctum admiscendo. Sanguinem verò trahit & thlaspis semen per inferiora inditum, succus elaterij, & medicamentum ex ipso factum, vel quod ipsius radicibus constat. Item oleum sicyonium, salsorum piscium muria, & oliuarum colymbadum probè per anum ingeretur. Cucurbitulæ coxendici multa cum flamma, cute prius incisa defigendæ, interim quoque hirudines. Quod si his malum

Coxendicis morbi ab articulari differentia, & eius causa.

Curatio.

non finitur,ad purgationem eũdum eſt,aut ex hiera, aut colocynthidos partis internæ probè contritæ drachma offeretur in aquæ mulſæ cyathis duobus, aut paulò amplius, aut minus,pro laborantis virtute, & alui facilitate dabitur.In aqua verò mulſa ruta decoquatur. Plus etiã ex cucurbita Syluestri confecta rectè hos expurgat.In quibuſdam verò & vomitus à radiculis citatus per initia profuit. Cùm morbus ſe remiſerit, dropaces ipſis applicantur, acopáque ex euphorbio ſunt vtilia,præſertim quòd à varietate vocatur Pœcilon. item balineæ naturales his accommodæ. Si deſiderantur,in aliis lauabunt balneis,commemoratíſque vtendum eſt acopis, & compoſitis nitris,medicamento Aſclepio,&eo quod ex euphorbio,adarce,nigro veratro,caſtoreo, pyrethro, pipere,pedicularia,quam ſtaphida agriam vocant, ſimili pondere conſit. Secundùm balineas inſpergentur picis aridæ vnciæ tres, ſulfuris ignem nõ experti vnciæ duæ, cuti adhuc calidæ: quæ charta etiam contegetur. At ſi ne hæc quidem profecerint,vel reliquiis morbi remanẽtibus,congruum erit & ſinapi cum caricis, vel etiam per ſe illitum. In totum verò hos reſtituit ſanitati, Iberidis herbæ vſus, quam Lepidion quoque, alij Agrio cardamon hoc eſt, Syluestre naſturcium appellant. Quæ verò apud nos fruticoſa naſcitur ſimilibus lauri foliis & multò amplioribus, reſpondere, multa experimenta teſtantur, non ſolum in coxarum, ſed in aliis quoque diuturnis affectibus. per æſtatem verò longè ſunt efficaciora.Atqui ſi folia tunc non produxerit, cortex ipſius radicis cõtunditur cum adipe ſuillo, vt emplaſtri ſpeciem repræſentet,inde linteolo denſiori illitum locis maximè dolentibus imponitur, nempe toti in natibus gibbo & femoribus, ſinéſque tam diu quoad cuticula ſuperior nigreſcat, aut ex toto liueat.Poſteà ipſum auferes, lotóq; ægrotanti ceratum impones,opopanacis drachmas quatuor, quæ aceti cyathis duobus diſſoluuntur,excipiuntúrque cerato cyprino.Quòd ſi talium adurentium vſus abominentur, emplaſtris vti refectoriis oportet,è quorum numero hoc quoq; eſt, ceræ, reſinæ pityine ſingulorum drachmæ duodecim, terebinthinæ, columbarum Syluestriũ ſtercoris, feculæ vini combuſtæ recentis, ſingulorum drachmæ ſex, galbani ſeſquidrachma. Atque ex reficientibus eſt quod leæna appellatur. vtilia verò ſunt quæ ex lixiuio & nitro præparantur.Iam nonnulli iis vſi

Iberidis vſus.

ſunt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſunt potionibus quæ ad annum continuantur, in quorum grege habetur medicamentum diateſſaron vocatum: chamædryos pondo, gentianæ deunx, ariſtolochiæ rotundæ deunx, rutæ ſeminis ſicci ſextarius. hæc tuſa cretáque dantur quotidiè cochlearij menſura ieiuno, & probè concoctione obita, ex duobus aquæ frigidæ cyathis ad annũ, donec morbus finiatur. Eadem promittit medicamentum dia hepta, id eſt ex ſeptem confectum, & quod ad Proclum authorem refertur. Exercitia abſoluuntur, inambulatione, continuis flexionibus, ſaltatu, & curſu. Cibus mediocriter tenuis & concoctu facilis conuenit. porrò ſi malum nulli ex commemoratis cedit, aliàs in ſuppurationem conuertitur, aliàs neruis qui artus conuinciũt, laxatis, membrum luxatur. Quarè cum vitium lõgius ſe prorogat, articulum tribus quatuórve locis vrere oportet, vt in chirurgica dicetur, ac compluſculis diebus vlcera adaperta, ſine cicatrice ſeruare.

ANNOTAT. CORNARII.

A gibba natium regione. *Græcè legitur ὁ δὲ πόνος αὐτοῖς ἀπὸ τῶν κατὰ σφαίρωμα καὶ τὸν βουβῶνα τόπων. Ad verbum ſonat: Dolor autem ipſis ex locis iuxta ſphæroma, & bubonem, &c. Quæ iam pars ſit σφαίρωμα, audi. Autor quidem Græcus anonymus ita ſcriptum reliquit: λήγει δὲ ἡ ὀσφὺς εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. παρ' ἑκάτερα δὲ τούτου τὰ ἰσχία ἐστὶ, ἐφ' οἷς οἱ γλουτοὶ διὰ τὸ ὀστᾶ εἶναι ὑποκείμενα μέγιστα ἔνθεν ὑπεστρώθη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη, ὧν τὰ κυρτώματα ἐκ τοῦ περιφερῆ εἶναι, σφαιρώματα προσαγορεύεται. Hoc eſt ad verbum: Deſinunt autem lumbi in os ſacrum. Vtraque huius parte coxæ ſunt ſuper quas nates eò quòd oſſa ſubiecta ſint maxima. Hinc carnoſa corpora ipſis ſubſtrata ſunt, quorum gibba, inde quòd rotunda ſint, σφαιρώματα, quaſi orbiculata appellantur.* σφαίρωμα.

In quibuſdam & vomitus à radiculis. *Ita ferè ſemper Celſus interpretatur, ἔμετος ἀπὸ ῥαφανίδων intelligit autem raphanum. Vide ſeptimum librum, vbi de vomendi modis præcipit.*

Lixiuio. *Sic Græcis κονία, aut κονία στακτὴ vertimus. Malè Oroſcius hîc κονίαν πρωτοστάκτην lixiuium vertit cinerem, qui primus deſtillauerit, cum πρωτοστάκτη ſit lixiuium quod cinere & calce adiecta fit, apud Paulum in ſeptimo.*

CORNARII.

y *Et compoſitis his. Græcè legitur, τοῖς τε λελεγμένοις ἁπλοῖς χρηστέον, καὶ τοῖς συνθέτοις νίτροις. Videtur itaque νίτροις corruptè legi pro τούτοις, Sequuntur enim compoſita quæ adhibenda cenſet.*

De Podagra & articularijs morbis. Cap. LXXVII.

Arthritidis causa duplex. NOn sola particularũ corporis imbecillitas, podagricos articulariósque cruciatus excitat, quoniam accessiones, sine vllo temporis interuallo vrgerent, quatenus infirmitas imbecillibus articulis semper incumbit. item ne humor quidem solus hos dolores creat, quandoquidem non solis vitium articulis insidet: sed vtrunque & humor à natura alienus, & particularum imbecillitas morbum adfert articularium. quoties enim altrix particularum facultas imbecillior, ciborum grauatur copia, ex qua cruditates enascuntur, humor superans, in quodcunque articulamentum, quod anteà imbecillius euaserit, se confert, & artubus sese insinuans, colligantes neruos distendit, dolorem excitat: neque enim neruos, per quos motus dispensatur arbitrarius, affectu primario, inflammatio infestat, quoniam oporteret etiam medios internodiorum locos, ipsam occupare, vtpotè tibias medias aut femora aut cubitos, aut brachia. attamen afficiũtur iidem nerui lege consortij, quod cum articulis ineunt. *Podagra.* Quousque igitur & solus humor pedum articulamenta molestat, podagra vitium nuncupatur. *Arthritis.* Vbi verò causa in omnes corporis articulos compulsa fuerit, ἀρθρῖτιν Græci nos articularios morbos appellare consueuimus. Quo vitij nomine, vertebras, humeros & maxillas comprehendimus, omnémque articulum, quicunque morbo implicatur. Nonnulli verò aures, dentes, guttur, & nonnunquàm iecur, lienémque articulariis doloribus conflictari pronuntiant. A quibus nisi de subito vitium in artus sese recipiat eructétque, periculum breui tempore laborantes occupauerit. Sed humor superans qui iuncturis sese inserit, nunc biliosus est, nunc sanguineus, aliàs atra bile vitiosus, plerunque etiam pituitosus crudúsque, copia alimenti, aut cruditate, aut otio congestus, verùm vetustate in articulis crassescit, & glutinosior euadit: sic vt in duritiem contumacissimam, quam Latini tophum, Græci poron appellant, occallescat. Interim verò diuersa humorum colluuie, vitium contrahitur, ob quod ægrè dignosci, & difficulter medicamentis elidi potest, vel etiam penè nullo remedio sanescit. Cæterùm hoc mali frequenter antecedit improbus labor, vehemens ambulatio, equitatus creber, vsus veneris intempestiuus, insueta frigidæ potio, frigidorúmque,

rumque, vel multorum noxiorúmve ciborum esus, multus vini vsus. Iam aliqui prolapsu, vel deturbatione, vel propulsu, vel distorsione, vel id genus aliis, prima morbi fundamenta iecerunt, † materia quidem præcedente in corpore, quæ anteà conquiescebat, nunc autem à causa primaria est commota. Mœrores autem, curæ, peruigilia, & reliqui animi affectus, non modò mouent, sed ipsi quoque noxios succos, siue primario, siue ex accidenti procrearunt. Variæ igitur, vt à me dictum est, affectus causæ habentur. Sed deprehendi tamen facilè humorum noxam inferentium discrimina possunt, tum suis coloribus, tum iis quæ superueniunt denotata. Siquidem biliosa defluxio præter colorem pallidum & rubidum, caloris sensum dolorémque acriorem efficit, & protinus in cutem sine magno tumore erumpit, incandescítque calidis impositis, sicut è contrario iis que refrigerant remittitur. Hoc sanè cum aliis omnibus magna ex parte, tum maximè iis qui à bilioso humore originem habent euenire consueuit. Subinde febris in ipso accessionum statu accedit, quando & sitis conficit. Pari modo in melancholicis, color partis nigrior reddetur, in pituitosis exalbidus & aquæ subter cutem similis apparebit, vbi dolor altiùs delitescit, & tardius in tumorem sese attollit. quemadmodùm si sanguineus humor redundet, cruentus color emergit. Verùm vt singula exactius dignoscas, superior victus ratio reliquáque consulenda tibi veniunt.

† *materia antè coaceruata in corpore. Gonp.*

Humorum nota.

Curatio biliosæ defluxionis articulis conceptæ.

INITIVM curationis si flaua bilis articulos exerceat, magísq; ipsius qualitas, vacuatione noxij humoris tentabitur per medicamenta purgantia. quale est maximè quod ex rhodomelite temperatur, tum quod malis cotoneis constat, item antidotum ex hiera picra, & aloë catapotia. Per accessiones verò à foris vtendum rosaceo cum oui luteo, & vini momento, particulam sensim infricando, herbæ autem admouentur quæ refrigerant, vt solanum, portulaca, altercum, semperuiuũ, palustris lenticula, seris, papauer, polygonium, rosarum folia, & consimilia: Ea nunc per se illinuntur, nunc cũ micis panis posca imbutis adhibentur, vel hordeacea farina cum rosaceo instar cataplasmatis superaccõmodatur. At in Erysipelacea inflammatione articulorũ manifestò lenietur cucurbitæ recentis cortice imposito, aut peponis, aut cucu-

meris carne,& per se,& cum pane,item perdicij foliis & hederæ cum pane vel tenuiore parte polentæ. Ad hæc psyllium farinæ hordeaceæ incoctum, ardentes inflammationes mirandum in modum solatur. simili modo & rosaceum ceratũ cum quibusdam refrigerantibus succis illitum,& quod ex fabarum lomento componitur. habet autem hoc pacto: ceræ vnciæ quinque, chamemælini, rosacei, singulorum vnciæ duæ & S. fabacei lomenti semuncia, ouorum lutea quinque.

† deinde albo ouorum admixto, quæ lectio magis cõuenit. Goup.

Aliud cataplasma. Virentes maluæ coctæ teruntur, psyllium priuatim in viscũ redactũ, admiscetur: † deinde ouorũ luteis admixtis, oleóque chamæmelino applicantur. Si verò tantus vrgeat dolor, vt laborãs par esse ferẽdo nequeat, medicamẽto ex croco, glaucio & opio vti conueniet, quæ in posca tritáve sublinentur, vel cũ micis forma cataplasmatis obducuntur. Galenus autẽ, huius meminit, lacrymæ papaueris drachmas quatuor, croci drachmã cum bubulo lacte, vel caprillo trita, vel panis micã iniicito, & emolliens rosaceo excipito, ac vtitor cataplasmate, aut opium crocúmq; pariter trita in lacte, cerato rosaceo excipito. Contulerit etiam eadẽ parte in accessionibus ceratum ex turpena pisce confectũ, item oleum ex eodẽ expressum. Persimilis est hoc efficaciæ, micarum panis aqua, vel posca maceratarũ & semperuiui, vel portulacæ, vel solani vel palmularum carnis & papaueris capitũ seminis, pari portione, ouorum tostorũ luteorum & rosacei quod sufficit, accõmodato in cataplasmate. Verùm his quæ membris torporẽ inducunt, narcotica Græci vocant, diutius non erit insistendum, quàm vt doloris vehementiam solum lenierint. siquidem largior ipsorũ vsus, sic insertum constringit humorem, vt in tophaceam duritiẽ quos Græci πώρυς appellant occallescat, ac diuturnas motus difficultates pariat. Ab eorum igitur vsu quæ dolorem arcẽt vel medicamento è succis herbarũ facto. Diachylon vocant, ex chamæmelino resoluto vtendum erit, vel eo quod Dialthæas appellãt, vel huius generis alio. Posteaquàm verò partem affectam quæ refrixerit recalfeceris, roboranda erit palmulato medicamine quod diaphænicinen dicũt, cum oxyrhodino, vel vino & rosaceo soluto. At si emplastra detrectent grauentúrque, acaciæ succum ex posca, vel lycium adiecto croco & glaucio, & succo perditij ex posca, delinere conuenit. Victus autem ratio refrigerans humidáq; erit, vt hordei cremor, ex chondro

Stupefaciẽtium vsus noxius.

sorbi

ſorbitiones: ex oleribus, malua, lactuca, intybus: auium cohortalium maximè pulli, piſcium ſaxatiles, erinacius, pectines, & eius notæ reliqui. Vitanda omnia calfacientia, & quæ pallidam, aut flauam bilem generant, vinum vetus, fuluum, & nigellum, & cibi repletio. balineis [z] vtendum aqua potulenta factis, ſi nihil prohibet, etiam cùm defluxiones ipſæ infeſtant, & cùm abſunt quantùm ad cauſam pertinet. Temperandum ab iracundia, inedia, acrium eſu, tumulentia, immodico labore, & veneris vſu.

Curatio ſi ſanguis artus infeſtet.

IN quibus ſanguineus humor redũdat, protinus ſanguis mitti debet: ac nõ in his ſolùm, ſed etiam in pituitoſioribus, aut melancholicis. Siquidem in his quoq; ſuccus venis plurima parte continetur, qui copia ſua potiùs quàm qualitate offendit. ſtatim igitur cùm quis morbum experiri primùm cœperit, ſanguinis miſſio erit tentãda: nam quos iam fluxio frequenter infeſtarit, ij plus inde noxæ, quàm auxilij ſentiunt: pręſertim quibus corpus eſt natura frigidius, aut etiam imbecillius. Poſt ſanguinem detractum, niſi ſolus ille ſuperauerit, momento temporis interpoſito, etiam purgationem ex hiera antidoto moliemur, aut Iuliani oxymelite: quippe hęc magna commoditate purgant. qui verò ab huiuſmodi medicamentis vacuantibus abhorrent, catapotia quæ ſequuntur deuorabunt: Aloës, colocynthidis, id eſt cucurbitæ ſylueſtris, veratri nigri, ſcammoniæ, ſingulorum vnciam, euphorbij, nitri, ſingulorum ſemunciam, ſucci braſſicæ, quod ad ea capienda ſatis ſit. Dantur ſingulis pro virium ratione. melius proficiet, ſi cotoneorum ſucco excipiantur. Aliud catapotium quod & in acceſſionibus, & remiſſionibus exhibetur podagricis, qualiſcunq; etiam humor articulos affligat. Recipit aloës ſelibram, agarici, croci, ſingulorum ſemunciam, coſti, ſpicæ nardi, iunci odorati rotundi floris, opobalſami, caſię, ſingulorum vnciam, ſcammoniæ ſextantem, epithymi quadrantem cum ſemiſſe. Modus mediocris inſtar duorum ſcrupulorum, ſummus quaterni ſcrupuli. Iam verò ex armeniaco lapide catapotia, mirificè purgant, ac propriè articulariis doloribus congruũt, tum inter fluxionum principia, tum in decremẽto, tum in remiſſionibus. ſed quoniam nonnulli ſcammoniam ceu ſtomacho noxiam fugiunt, dabuntur ipſis præſertim, cùm pituitoſa ſubluuies torquet, hęc

Catapotiũ varium.

Scãmonia ſtomacho noxia.

De ſang.

catapotia, colocynthis medullæ, veratri nigri, bdellij, gummi, aloës, ſingulorum vncia, nitri alexãdrini, euphorbij, ſingulorum ſemuncia: dantur quaternis ſcrupulis. Ego in vicem gummi epithymum adiiciebam. Sunt qui in omnibus articulariorum viciorum acceſſionibus, purgatione ex hermodactylis ipſis aluum ſollicitauerint: ſed attendendũ eſt, quoniam hermodactylus ſtomacho faceſſit negotium, anxietatem & cibi faſtidium mouet. Quapropter in his vti cõſilium eſt, qui obeundarum actionum neceſſitatem habent. etenim breui poſt duos plurimùm dies defluxionem ex toto finiũt, ſic vt conſuetis muniis obeundis ſint idonei. Notus mihi eſt qui non hermodactyli ſubſtantiam, neque aliquod ex ea compoſitum medicamentum, ſed herbæ ipſius decoctum cum aliquo conſueto medicamine, vtpotè aniſo, vel apio decoquens ipſum, potui exhibuerit. ac mirum eſt quàm reſoluta ſępe aluo defluxionem ſedaret. Verùm quia, vt nuper retuli, ſtomacho inimicum eſt, iis poſteà quæ ſtomachum confirmant, viréſque eius recolligunt, medioeri calfactione os ventriculi corrigere oportet. Iis autem quæ ex hermodactylis fiunt, multò laudatius eſſe medicamentum Alexander prodidit, quod ex coronopodio temperaretur, quòd & eandem vacuationem præſtet, & dolores ſopiat, præterquàm quòd ſtomacho noxam non inferat. Cæterùm loco inducentur cataplaſmatis modo in pituitoſis, ſi medioeris dolor afficiat, viridis braſſica, apium, cunyla, verbenaca recta: ſin acris dolor affligat, farinæ fœnugræci parteis treis, pollinis loliacei, farinæ cicerum, ſingulorum partem vnam ex aqua mulſa, aut vino tenui cum modico cyprino, vel nardino conuenit applicare, maximè per hyemem. item cinis crematæ radicis braſſicæ, eiúſque cauliculorum cum axungia inductus, multis fuit præſidio. Sed ſopiendis doloribus recens adhibenda axungia, diſcutiendò autem humori vetus ſalſa auxiliatur. Bubulum etiam ſtercus cum hordeacea farina in aqua mulſa coctum prodeſt: vel per ſe recens & liquidum, vel cum foliis braſſicæ. Similiter caprillus fimus per ſe, vel cum hordeacea farina coctus in poſca. Quoniam verò nonnulli ex iis quæ contraria eſſe videntur remedium ſenſerunt (etenim diuerſorum humorum miſtura dignotionem poſtulat) commemoranda iam harum materia eſt promiſcua. Itaque iuuat ſylueſtris atriplex & ſatiua

Hermodactylus ſtomacho noxius.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

tiua cum pane applicata, aut verbaſci folia cum bulbis & pane trita, vel cum polenta, vel cataplaſmata ex hordeacea farina cruda. At in quibus obſcura morbi eſt origo, hæc ſemel experiri abundè fuerit, modò ad conſimilia tranſgrediundum eſt, modò contrariis pugnandum. Neque tamen eiſdem diutiùs immorari conſilium eſt, ſi nullum ex eis ſolatium perceperint. Hæc quotidie in artis operibus fieri videmus, vt idem medicamentum vni articulo profuerit, alteri in eodem ægrotante ſimiliter inflammato non modò non opituletur eodem tempore, ſed aliquando (quod maximè eſt mirum) offenderit. Quippè vnus idémque ſæpè articulus, ex eodem remedio nunc iuuabitur, paulò pòſt eiuſdem appoſitu inflammationem concipiet. [a] Nunquam igitur aliquis cùm glutinoſus craſsúſque humor ſuperat, calidioribus leuabitur auxiliis. Verùm cùm acris aut feruida humoris qualitas præcellit, tum refrigerantibus ſolatium inflammationis paratur. Nec miraculum eſt ſi materies natura frigidior inflammationis tempore, & feruore æſtuet & incandeſcat, vt bilis, ſi ita contingat, admiſtionem omittam. Porrò tophos in artubus impedit coaleſcere lupinorum farina cum oxymelite, vel poſca, [b] vel laſerpitio, aut bryoniæ radice cum pane. Iam hoc quod ſequitur citra noxam mitigat, & mediocriter diſcutit, lycij, ammoniaci thymiamatis, ſingulæ vnciæ cum vino veterrimo & oleo omphacino tritæ coquuntur, & è lomento fabarum, quod ſufficit, adiicitur, coctæ mediocriter modo cataplaſmatis applicantur. Poſt inflammationis ſtatum, tumore relicto applicandi bulbi per ſe, vel cum polline polentæ, ad ruborem vſque. hoc enim modo efficacem vſum exhibent. Quòd ſi nihil hiſce cataplaſmatis leniuntur, fotibus & ſuperfuſionibus erit certandum, maximè ſi tumor extrema occupet, chamemæli & meliloti, aut centaurei decoctis. Nonnullis etiam capparis decoctum abundè fuit auxilij: hoc tamen quod infrà ſcribitur, omnibus præſtat efficacia. Thymus, origanum, ſatureia, & calamintha, in aceto quàm acerrimo cocta: eiuſdem aceti imbre affectæ partes non ſemel, aut iterum, ſed frequenter in die fouentur cum fiducia. Hoc pręſidio permulti priſtinam valetudinem recuperarunt, quibus non pituita ſolùm, ſed flaua etiam bilis fuit infeſta. Non deſunt qui & ſubſequens medicamẽtum ſalutare ſint experti, ilicis glandes

Cauſa obſcura quid faciendum.

Tophos cõcreſcere prohibentia.

des in farinam redigunt,ac diu coquunt,hoc decocto extremos artus per fluxionum initia longo tempore aspergunt. At quæ interius partes habentur,spongiis fouent,& per hæc materiæ impetum repellunt. Idem & bile vitiosis artubus conuenit,quemadmodum ex calida aqua sine aliquo decocto superfusio. Porrò doloribus qui intenso frigore,aut humoribus inter articulorum ossa impactis contrahuntur, valens hoc est remedium.Olei veteris sesquilibra,nitri alexandrini, resinæ terebinthinæ, singulorum libra, euphorbij vucia, iris, sextans, fœnugræci farinæ sextarius vnus & dimidius. his autem ea quoque quæ aduersus coxendicum cruciatus scripta sunt, pulchrè nimirùm opitulantur. multi siquidem aduersus huiuscemodi perfrictiones cùm morbus declinauerit, sinapi cum siccatis ficis vsi sunt, tum aliis quæ extrinsecus ruborem excitant. Alij verò medicamentum ex cantharidibus admouent,verùm hęc in posterum officiunt, nisi aliquo etiam moliente vtantur,vt, diastruthion & pyxide,& basilio,aut diaelates,aut dia ægiru,aut bromio,aut lysiponio,aut valentioribus acopis,in quibus etiam nerui cõsensus,potissimùm & infarctus humorum eueniunt. [c] At ex mulæ lotio,in morbi statu præsertim,& in frigidis defluxionibus fouere commodum est. Pariter conuenit etiam ex vtroque veratro pastillus cum mollis & fungosus tumor articulos implicat, & fomentum ex sale torrido, aut etiam aliter è marina calida per spongias artus perfudisse vincit.item emplastra ex sale præparata, vel ex lixiuia, & nitro, hísque consimilia cataplasmata, post vigorem morbi auxilio sunt. victus ratio siccior,miniméq; excrementitia competit: item inedia, vel parciores cibi: frequentibus balneis abstinendum. At si lauent,nitro aliísque pulueribus vtentur detersoriis.Vbi dolor declinauerit,exercitiis se credent,& frictionibus maximè articulorum:in naturales balineas descendent, aut etiam arena contecti incalescent.Vomitus à radicula cibísque assumptis mouebitur.Qui ad hoc commodè habent, etiam veratro nigro vacuentur per vomitum, vel etiam per aluum inferiorem purgentur.

Tumores laxi.

[d] *Quomodo sanguine infestati artus curentur.*

QVI ex sanguine dolorem articulariũ conceperunt,post sanguinis initio morbi detractionem,remedia cõmemorata loco dolenti sunt inducenda, si biliosior quidem acriórq; sanguis

ſanguis redundet, eiſdem quæ in flaua bile diximus, certandum, ſi frigidior, pituitoſiórque, aut melancholicus humor coaluerit, † iis quæ poſt illa ſubdidimus præter nimis acria, curationem tentabimus: at ſi vitium in vetuſtatem incidit, his quoque locus erit. iam hoc cataplaſma in principio proficiet. Malicoria, & rhus cum polenta ex vino detrita obducuntur.

† iis quæ in illis dicta ſunt τοῖς ἐπ' ἐκείνων Goup.

ALIVD. Braſſicæ folia cocta accuratè conteruntur, aceti floces cum duobus coctorum ouorum luteis, & roſacei momento, adiiciuntur, leuigatáque ſimul loco iniiciuntur, ſubinde ea mutando. Cibi aſſumentur qui extenuant, & parum nutriunt: carne igitur & leguminibus & vino copioſiore nigro abſtinendum. ſi autem fieri poſſit, etiam ex toto vinum circuncidendum. Plurimos ſiquidem noui, qui prorſus abſtemij omnes ſanitatem conſecuti ſint. Alij ſiquidem per morbi initia omninò liberati ſunt. alij in poſterum rarius & minori dolore acceſſiones perceperunt. Quapropter niſi contrariũ hinc accidat, aut futurum inde aliquid metuant, perpetuò vitam agent abſtemiam. At qui per imbecillitatem, aut perfrictionem † aliquid ſubſecuturum opinentur, ad biennium vſque abſtemij, inde ad priſtinam conſuetudinem reuerſi, modicum dilutúmque continenter bibent. Oportet autem abſtemios in vicẽ vini, decocto aniſi, aut alicuius cõſimilis ſeminis vti: fructibus pomaceis, reliquíſque refrigeratoriis abſtinere, tum veneris vſu. Qui verò per medicamenta, quæ per annum bibuntur, morbum prorſus tollere voluerunt, multis ſanè quibus pituitoſus & excrementitius humor articulis incubuerit, opitulati ſunt. verùm qui calidioribus ſiccioribúſque conſtarent naturis, hos in ſubitam mortem præcipitarunt, quòd materia ad inteſtinum, aut renes, aut coſtas, aut pulmonem, aut principem quandam partem ſe contulerit. Satius itaque eſt bilioſiore pręditis habitu, aut copioſo ſanguine refertis, vini vſu interdicere: quod nullus ex eius abſtinentia, in cõmemorata vitæ pericula inciderit: frigidiores autem & recrementis pleni, ex viperis theriaca vti debent, hyeme frequentius, concoctione bene obita, per ęſtatem rarius. vel enim morbo liberabit, vel certè leuiorem reddet, nulli ex prædictis particulis officiens. Quoniam verò nonnulli nos etiam commemoratis vti antidotis cogunt, non te lateat id quod ex damaſonio

Abſtinentia à vino.

† expuere aliquid videntur. Goup.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

constat & quod ad Agapetum refertur. item quod atacton & octoidon dicitur, & quod Proclo inscribitur: item quod ex scordio, aut corallio cōponi solitum est, alia pleraq; nō mediocriter proficere. omnium verò securissimum est, longóq; vsu probatissimū, diacorallij: siquidem concretas iam in tophum duritias discutit. Horum omnium vires & modū vsus, & quid in his caueri debeat, volumine, quod compositis medicaminibus dicatum est, reperies: similiter aduersus articularios dolores, medicaminum quæ psilothra vocant, misturam vsumq; in eodem habitu, nempe pituitosiore. Alij verò qui à toto se morbo vindicare volunt, integras vulpes oleo incoquunt, quo articulariis morbis medentur. Non desunt qui viuas lebetibus magnis iniiciunt. alij tantùm emortuas. Pari modo etiam hyænas percoquunt, oleum hinc cōficientes, quod discutiendi vim habeat. deinde eo balnei solia cōplent: in quæ postquam descenderūt, immorari ibidem diutius præcipiunt, vnde sæpe factum, vt non modò artuum tumores, sed etiam vniuersum corpus euacuaretur.

Vulpes in oleo cocta.

De Tophis, quos Græci Poros vocant.

QVONIAM & Tophi subinde in articulis creantur, modò ob humoris qui ad eos decubuit crassiciem, terrestrémq; duritiam, modò propter immoderatos discutientium resiccatiúmque medicinarum vsus, sine earum mistura, quæ emolliendi virtute pollent, sciendum venit ea esse cōuenientiora, quæ mollientem simul & discutientem naturam sortiuntur. itaque emolliunt adipes vetusti, medullę, ammoniacum, bdellium, oleum bene vetustum & styrax. Discutiunt autem & resiccant, nitrum, sal, lixiuium, adarce, euphorbium, & consimilia. verùm ad concretos in articulis tophos propriè facit vetustissimus acerrimúsque caseus cum suillæ carnis præpinguis ac veteris decocto contritus & superimpositus. siquidem sua sponte Topho dehiscente quotidie humor qui intus coierat, eructatur. Valet etiam medicamentum diapernes, vsu probatum, quod duplici modo præparatur: item quæ dia stactes dicuntur. iam hoc peculiariter facit, quod recipit spumæ nitri, resinæ terebinthinæ, lixiuij quod calcem adiectam habet, propolis, singulorum triens, ceræ bes, colophoniæ libra, olei sescuncia: mixtis vtitor, tum in Tophis, tum in abscessibus. Iam quod ex cynabari temperatur, mirificum est ad Tophaceos tumores, aliaq; complura: sed

Caseus vetustissimus.

Cinnabaris varitas.

ra: sed ægrè paratur. Quod verò dia leptocaryon dicitur, præterquam quod probatum, etiam facilè conquiritur, non solùm valentioribus, sed teneris quoq; corporibus accommodatum, si assumat medicamenti ex melle, vel ex anemone confecti partes duas ad illius partem vnam: quæ si desiderentur, etiam eius quod cerusa constat, subinde æqualis modus ipsi miscetur.

ALIVD. Ad Trophos, sandaracham contritam querneo visco excipito, & vtitor.

ALIVD. Proficit etiam ad fistulas, & ægilopas, olei sextarius, spumæ argenti vnciæ octo & semis, auripigmenti vncia. Argenti spuma, oleúmque tantisper incoquitur dum manus non inquinet, posteà tritum auripigmentum aspergitur, & priusquam vstionem senserit medicamentum ab igne tollito, ac vtitor. Ex Asij lapidis flore confecta, vbi morbus intermiserit imponuntur, quæ ad omnium articulorum nodos concretos accommodata toto morbo liberare, nonnulli veterum testatum nobis reliquerunt. Et ex salis flore præparatum medicamen si in morbi declinatione similiter imponatur, tumorum reliquias discutere experimenta fidem fecerunt.

Quomodo quis à podagra se tueatur asserátque.

PODAGRAM quæ iam constiterit, articularisúmue dolorē, sine prædicta medendi ratione aboleri longè difficillimum est. At eam quæ nondum creata est præcauere, facilius, si quis cibis demat, & eis vtatur quæ promptè in membra digeruntur, excrementísque vacant. item vino moderatiore & exercitationibus satis se committant. Quod ad præsidij partem attinet, sal minutim in oleo tritus, & articulis affrictus, omnes qui se ab hoc vitio vindicare volunt, magnificè iuuat, nisi præter modum sicca intemperie sint præditi, eóque illitu, & mane, & vesperi per totum vitæ curriculum, & vbi inflammationes inclinauerint, vtendum est.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Non sola particularum. *Vide Galenum libro decimo de compositione medicamētorum secundum locos, Oribasij nonum, & duodecimum Aetij.*

Et cùm absunt. *Deest in Græco codice particula καὶ, vt sit καὶ χωρὶς. Vult itaque Paulus, vt lauent & cùm defluxiones adsunt, & cùm non adsunt.*

Statim

Statim igitur cùm quis morbum primùm experiri cœperit, ſanguinis miſſio erit tentanda. Nam quas iam fluxio frequenter infeſtarit, ij plus. *Pauli ſententia eſt, vt quàm primùm quis fluxione cœperit infeſtari, mittendum ſanguinem curet. Vbi autem iam ſæpe eadem fuerit conflictatus, præcipuè in frigidioribus natura, & imbecillibus. Paulus de iis mentionem facit, qui iam ex ſanguineo temperamento, ad pituitoſum inclinant temporis proceſſu, naturáque frigidiores, ac imbecilli ſunt, quæ duo ſanguinis miſsionem recuſant.*

Anxietatem & cibi faſtidium. *ἀσώδεις καὶ ἀνορέκτους, hoc eſt, anxios & inappetentes. ἄση quid ſit, antea ſum interpretatus. Aliqui nauſeabundos hîc exponunt.*

Nec miraculum eſt ſi materies. *Hoc eſt humor pituitoſus per ſe frigidus, vbi accenſus, inflammatúſque fuerit temporis ſpacio, vt viridia ligna, æſtuat, incandeſcitque, & ſi bilem habuerit admiſtam, tantò facilius accenditur. Eóque dicit, vt bilis admiſtionem omittam.*

CORNARII.

z *Vtantur balneis potabilium aquarum, & circa ipſas fluxiones, quantum ad cauſam attinet, & abſque illa, ſi non aliud quid prohibeat.*

a *Non igitur aliquando fortaſsis, vbi quidem materia viſcoſa, & craſſa obtinet, frigefacientibus mitigatur.*

b *Aut ſilphij, aut bryoniæ radix cum pane.*

c *Emplaſtrum verò ex mulæ vrina, etiam in vigoribus impoſitum, frigidioribus præſertim fluxionibus commodum eſt. Similiter ex duobus veratri generibus paſtillus. Porrò ad laxos tumores, &c.*

d *Curatio eorum qui ex mixti humoris fluxione laborant. Græca falsò habēt, περὶ τῶν ἐπὶ αἱματικῷ χυμῷ ῥευματιζομένων. Nam de his in præcedentibus egit, ſicuti de his qui bilioſi humoris fluxione laborant. Iam verò de mixti humoris fluxione conſequenter agit, vbi videlicet vel pituitoſior, vel bilioſior, vel magis atrabiliarius eſt ſanguis. Lege igitur, περὶ τῶν ἐπὶ μικτῷ χυμῷ ῥευματιζομένων. Et mox, οἱ δὲ ἐπὶ μικτῷ χυμῷ πάσχοντες, id eſt, qui ex mixto humore affecti ſunt.*

Ad Perniones qui tum pedum plantas, tum calces infeſtant. Cap. LXXIX.

Perniones vlcera ſunt, quæ ex frigore hyberno in digitis manuum pedúmq; contrahũtur. Græci Chimethla nuncupant. Itaque tepidam aquam marinam ſuperfundere oportet,

portet, vel betæ decoctum, vel lenticulæ, vel erui, vel hastulæ regiæ radicis. A superfusione, lenticulæ coctæ vinóque detritæ admouentur, vel ficus ex oleo læuigata imponitur, vel alumen & farina pari modo, in vino pertrita applicantur, aut floces vini subaridæ, aut bulbus recens vino tritus adglutinatur, aut allia in oleo fricta, proiectáque, & cera oleo mediocri liquefacta imponitur, aut malicorium incoctum vino, & in tenuem redactum puluerem, cerato rosaceo exceptum inducito, prius locum decocto lupinorum irrorans, aut mannam, sulphúrque ignem non expertum, cum melle cocto imponitur: at alterci succus continenter illitus, ab inflammatione & doloribus vindicat.

Marcellium ad perniones.

Rapae satiuæ radice excauata, coniicitur in capacitatem ipsius ceræ sextans, olei lentiscini quantum sufficit: cocta in duplice vase ex marina aqua, aut muria, aut lupinorum decocto, hoc quidem superfundito, ceratum verò in rapa liquefactum frigidum imponito. At in exulceratis pernionibus, thuris, aluminis scissi, minij, resinæ terebinthinæ singulorum par modus: adipe suillo diluta inducuntur. Verùm si inflammatio exulceratos perniones malè habeat, medicamento vtendum hexapharmaco, quod recipit, olei vncias nouem, taurini adipis & fellis, singulorum libram, argenti spumæ vncias sex, colophoniæ, vncias quatuor, mellis vncias sex.

Ad digitorum rimas totorúmque pedum, quæ Rhagades dicuntur.

Pice liquida delinuntur, aut cancro fluuiatili, aut marino super carbones cremato, testa abraditur, & cum oleo trita vt mellis spissitudo sit, absterfis priùs scissuris instillatur. Proficit etiam scillæ medulla oleo feruefacta, item cum terebinthina læuigata, necnon cornu caprillum vstum, exceptúmque adipe caprillo, sed callos circumpurgare oportet, & sic medicamentis vti.

Ad scissuras calcaneorum & plantæ pedum, Anthera.

Calcis viuidæ drachmæ decem, cerusæ drachmæ viginti, ceræ tantundem, aut triginta, porcinæ pinguedinis recentis vnciæ septem, colophoniæ vnciæ nouem, succi lini seminis cyathus, olei dulcis vnciæ quadraginta: teneram plantam efficit vt aliud nullum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ALIVD. Adipis caprilli, ceræ, olei ſingulorum pari menſura vtitor.

ALIVD. Malicorium aceto incoctum diebus quinque applicatur, deinde loco vndiquaque purgato calx viua cum oleo, aut ſordibus imponitur.

ALIVD. Scilla cocta oleo, ipſa quidem fricta proiicitur, oleo verò in quo tamen terebinthina liquefacta ſit vtitor.

Ad attritus calcanei ex longo decubitu.

CERAE, olei, argenti ſpumæ, mellis, pares modi, proficiunt in omni exulceratione plantæ pedum, calcanei, ſupernæ partis, & internæ digitorum, magíſque ſi vlcus vngui ſit propinquum.

Ad ſordida plantæ vlcera Emmoton, facit etiam genitali exulcerato.

AMVRCAE cyathus, aceti cyathus, cocta vaſe æreo donec melleam ſpiſſitudinem habeant, & trita ſeparatim proſunt. Item ſquamæ æris drachmas duas, mannæ tantundem, lanarum ſuccidarum mollium, quantùm manu comprehendi poteſt, inuolutarum tedæ, vſtarúmque cinerem totum excipito, & vtitor, in vulneribus quidem vino diluens: in naturalibus autem & pedum plantis paſſo.

ALIVD. Amurcæ, mellis deſpumati, paria pondera, [f]hoc etiam cicatrices tollit.

Ad intertrigines, ex calceamentis.

PVLMO agninus, ſuillus, & caprillus benefacit, verùm coria ex veteribus calceamentis combuſta, ſi inflammatio vrget, nihil quidem adferunt præſidij, ſed illa finita, mula tum: vel cepa cum gallinæ adipe copioſior adiicitur, vel galla combuſta inſpergitur, vel acacia aceto diluta illinitur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Olei lentiſcini. *Deeſt in codice impreſſo τὸ ἀυταρκες.*

Minij. *Sic verti μίλτυ, Celſum imitatus qui μίλτον σινωπικὴν reddit minium Synopicum. Manardus reprehendit Barbarum, quod μίλτον expoſuerit minium, & non potius rubricam.*

Calcis viuidæ. *Hoc eſt, calcis non extinctæ, Verba duo græca idem ſignificant. ἄσβεστος, & ζώον. Sed primum calcem viuam per ſe poſitum ſignat, cum dictione ζώον, calcem tantùm.*

Emmoton. *Hoc eſt, medicamentum, quod linamentis filatim concerptis excipitur. Nam μοτοὶ linamenta græcis appellantur, quibus oræ vulnerum obturari ſolent.*

μοτοὶ. Emmoton.

CORNARII.

e *Ac tritum.*

f *Hoc etiam gingiuas purgat. Hoc medicamentum etiam Aetius habet lib.14.cap. 83.sed aluminis phorini drach. 1.adiicit. Et fieri potest vt alumen ex paulo exciderit, aut ab Aetio adiectum sit, vt hoc præstare poßit quod de ipso testatur, gingiuas, inquiens, purgat ac firmat. Vocem autem firmat, id est ligατύρει Paulus non habet, quia nec alumen, quod id præstet.*

Ad clauos callosq;. Cap. LXXX.

CLauis prius vndiquaque purgatis, inducitur medicamentum quoddam ex edentibus, quæ septica Græci vocant, aut ærugo rasilis, aut sandaracha, aut syringiacus puluis, aut collyrium syringiacum loco gummi, ammoniaco exceptum. Est autem clauus teres figura callus, candidus, clauorum capiti similis, qui in omnibus corporis partibus, sed pedum plantis, digitísque præcipuè nascitur. Tollitur autem longiori tempore, etiam si quis excedentem claui partem continuè abradat scalpello, aut pumice affricet, similiter etiam callos. Proficit lupinorum crudorum concrematorum cinis cum melle, aut misy liquida pice exceptum, melanthion cum vrina pueri venerem non experti, vel oui luteum, fabarum lomento cum aceto incoctum. At hoc subinde expertum est, cantharidum, atramenti sutorij, castorei, par modus singulorum, excipitur terebinthina, vt emplastri fiat spissitudo, clauóque prius circunciso, imponitur. *Clauus quid.* *Callus.*

ALIVD. Fæculæ, calcis viuæ, visci, singulorum pares portiones, cum stillaticia lixiua, vel vrina pueri venerem non experti.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Clauis. *Celsus inquit: Clauus autem nonnunquàm quidem etiam alibi sed in pedibus tamen maximè nascitur: præcipuè tamen ex contuso, quamuis interdum aliter, dolorémque etiam si non alias tamen ingredienti mouet.*

Syringiacus puluis. *Hoc est, puluis qui fistularum callis exterendis conuenit: Dixit Græcè Paulus συριγγιακὸν ξηρὸν quasi syringiacum aridum.*

Ad vnguium vitia, & primùm de reduuiis. Cap. LXXXI.

REduuiæ, Græci paronychiam appellant, abscessus est qui ad radices vnguium coit, cùm parua adhuc est, &

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

prima habet rudimenta, galla cum melle eam reprimit, & confirmari prohibet, vel Musæ pastillus,[g] vel Heræ, ex aqua. At vbi caro iam præter naturam excreuerit, eo curatio dirigenda est, vt per rodentia medicamenta absumatur, rumpatúrque: valet autem ad reduuias, tum aurium sordes, tum lycium. suppuratas autẽ reduuias, acu adacta humorem emittere, spongiámq; aqua imbutam imponere oportet, vel lenticulam applicare ex aqua tritam, aut palmularum cum vino, vel rosas virides, vel siccas, aqua maceratas, tritásque, vel polentam cum aqua: efficax est reduuiis etiam lupinorum farina melle, vel mulso macerata. Exulceratis reduuiis opitulatur hoc medicamentum. Aeruginis, argenti spumæ singulorum drachmæ quatuor, sarcocollæ tantundem, [h] super linamentum ex vino & spongia imponitur. Conuenit autem carnem vndiquaque ab vngue diducere.

De Pterygiis.

PTERYGION carnis incrementum est, aliquam vnguis partem operiens, ex reduuia, aut alia huiusmodi causa proueniens, aduersus quam auripigmentum & manna pari pondere inspargitur, super autem linamentum ex vino & spongia imponitur.

ALIVD. [i] Chalcitidis squamæ, malicorij æquales partes. Excipiuntur fico tosta & melle, parte affecta, lupinorum decocto priùs aspersa. Quod autem siccum est in vngue circuncidito.

Ad digitorum pterygia putrida, item ad pudendorum vlcera.

LACRYMAE thuris drachma, squamæ æris drachma, æruginis rasæ drachmæ quatuor, mellis cyathus, teruntur in sole donec subflauescant, & loco vino priùs irrorato per splenium inducuntur.

Medicamentum quod subito pterygia desiccat persanátq;.

SORYOS combusti drachmæ duæ, thuris tantundem, æruginis rasæ drachma, cum melle contrita, ipsi pterygio inducuntur. Valet etiam ad reliqua maligna horum locorum vlcera, nigritias & putredines.

ALIVD. Squama æris, palmularum carne excepta, aut ficorum vtitor.

ALIVD. Columbæ stercus cum polentæ polline ex passo coctum pertritúmq; calens imponitur, item æris squama per se inspersa, pterygia desiccat. Oportet autem crebrò angulum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

gulum vnguis pterygion pungentem, ne increſcat, ſcalpello ſuperimmiſſo, adimere.

Ad vngues contuſos.

MYRTI, & mali punici foliis teneris vngues obducito.

Ad cruentos vngues.

FARINA pice miſta imponitur.

Vt vngues qui laborauerint abſcedant.

SVLFVR tritum adipe ſuillo exceptum iniicitur.

Vt ſcabri vngues abſcedant.

VISCI quercini, ſandarachæ, fœnugræci ſingulorum pondo ſextans, cantharidum, thapſiæ ſingulorum vncia, aceti quod ſatis eſt.

ALIVD. Propolis atticæ, ceræ, bituminis, ſingulorum drachmæ duæ, ſulfuris ignem nõ experti drachma, oleo non inquinet, in vſu calefactum vnguibus applicatur.

ALIVD. Picis liquidæ, ceræ, colophoniæ, terebinthinæ, guttæ ammoniaci, ſulfuris viui, aphronitri pares portiones, ne manus inquinent.

ALIVD. quod ſeparat ſcabros vngues ſine exulceratione. Bituminis, auripigmenti, ſandarachæ, ſulfuris viui ſingulorum drachmas quatuor, reſina excipito & vtitor, diſſoluens per dies ſeptenos.

ALIVD. Erui farina, felle ouillo, vel vrina ouilla imbuta vtitor, vel calce viua cum oleo, vel chia cum opobalſamo, vel viſco, atramentum ſutorium, ſulfúrque viuum quod ſatis eſt, exceptum, pelli illitum ſuperinducito, vel herba pedicularia, cum aceto trita vtitor, vel reſinæ terebinthinæ drachma, ſandarachæ duplicata portio ſimul radici vnguis imponitur, diligentíque faſcia illigatur. Cùm autem vnguis exciderit, ceratum myrteum cui medicamenti ex reſina paululum adiectum ſit, ſuperaccommodatur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

In *Græco codice habetur* στυμμάτων, *quaſi dicas ſpiſſamentorum Oroſcius* τύμμιως *legendum ex veteri exemplari putat. Mihi autem videtur* θέρμον, *quod eſt, lupinorum, vt ſuperius etiam habetur. Nam decoctione metallorum, præſertim ſtimmeos in hac re nihil apud bonos autores habetur.*

Ne manus inquinent. *Hoc eſt tam ſpiſſa duráque fiant, vt digitos iniectos non inquinent, ea enim eſt emplaſtrorum craßities.*

Græci eam ἀμόλυντον appellant, vt superius annotaui. Hic disiuncto verbo dixit Paulus, μὴ μολυνέσθω.

CORNARII.

g *Aut Musæ pastillus, aut Nere cum aqua. Græcè habetur, ἢ ὁ μουσᾶ τροχίσκος, ἢ ἥρεων δι᾽ ὕδατος. Corrupta itaque est vox ἥρεων pro νήρη. Quod etiam suprà lib. 3. cap. 23. annotatum est. Quòd autem Nere pastillus appelletur, constat ex Paul. lib. 7. cap. 12. Nolo tamen præterire Aetium, qui lib. 14. cap. 75. eandem pastilli huius descriptionem recensens, pastillum ipsum ἶριν, id est iridem appellat, vt dubium sit Irisne, an Nere pastillus hic dicendus sit. Si itaque Iris vera est huius appellatio, hoc loco Pauli ἶρις δι᾽ ὕδατος legendum erit, & suprà lib. 3. & infrà lib. 7. Si verò Nere recta appellatio est, apud Aetium Neren pro Iridem legemus.*

h *Quantum satis, est insperge, & supernè linamentum, &c. In Græcis deest vox ἐπίπαττε, & καὶ. Legendum enim ex Aetij loco paulo antè citato, πρὸς δὲ τὰς ἡλκωμένας παρωνυχίας, ἰὸ, λιθαργύρου ἀνὰ ∠. δ. σαρκοκόλλης ∠. δ. ἐπίπαττε ἱκανὸν, καὶ ἐπιτίθει. Aetius tamen habet σαρκοκόλλης ∠. α. & verisimile est ita esse legendum. Alioqui Paul. ἀνὰ de tribus coniunctim vsurpasset.*

i *Chalcitidis, squamæ æris, malicorij, singulorum æquales partes. Excipe ficu assata & melle, & loco priùs ex spissamentorum decocto rigato impone. Græcè legitur προκαταιονῶν στυμμάτων ἀφεψήματι. Quidam στίμμεως ἀφεψήματι, quidam θέρμων ἀφεψήματι legendum censuerunt. Sed στυμμάτων genuina lectio huius loci est. Habet enim idem medicamentum Aetius iisdem penitus verbis lib. 14. cap. 74. Sunt autem στύμματα odoramenta quibus in oleum iniectis ac maceratis præparabatur id, ad vnguentum, quod postea aliis additis aromatis condiretur, & odore imbueretur, & vnguentum ex oleo fiebat. Sic Dioscor. in Amaracino vnguento στύμματα habet, xylobalsamum, iuncum rotundum, &c. aromata verò ad odorem conciliandum, ἡδύσματα appellata, amaracum, costum, &c. στυμμάτων igitur ab expresso oleo restantium decoctum Paul. & Aetius ad pterygia præscribunt, vel illorum etiam per se, non prius in oleo maceratorum, decoctum. Meminit & Gal. lib. 2. κατὰ γένη. Sed στιγμάτων corruptè pro στυμμάτων legitur.*

PAVLI

PAVLI AEGINETAE LIBER IIII. IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

De elephantia. *Caput I.*

RECTE mea sententia † Cappadox Aetius memoriæ prodidit, auxiliorum vim morbis fortiorem esse oportere, eóq; elephantiam nunquàm curari, vt qua nulla potentior medicina reperiatur. Si enim cancer veluti elephantiasis quædam vni obortus particulæ, inter morbos insanabiles vel ab ipso Hippocrate relatus est, quantò magis elephantia, seu totius corporis cancer aliquis, ab omni abhorrebit remedio? Cùm enim atra bilis, ex qua huic affectui origo est, duplici modo generetur, (vel enim ex melancholico sanguine, fæculentioréq;, & veluti eius limo, vel bile flaua, vtrisque nimiùm vstis, nascitur) subrubicundam quidem elephantiasim mitiorẽ, quodammodò, vt autem veriùs dixeris, minùs malignam, prima ipsius differentia procreat: reliquam verò, & maligniorem in qua totum corpus fœdatur vlceribus, & extrema decidunt, altera flauæ bilis supra naturæ modum adustæ soboles producit. Quapropter morbo iam victis manus admouenda non est. At si rècens adhuc malum est, vt nihil ex summis deciderit, nulla autem infestarit exulceratio, neque tamen eminentiæ tuberosæ plurimùm exurgant, sola autem facies aspectu ingratior, deformiórque sit quodammodò, eáque non admodùm indecora appareat, curationem experiemur. Nonnulli siquidem haud pauci, sola capitis adustione multos qui hoc inceperant vitio corripi, ne vincerentur, inhibuerunt. Protinus ergò inter initia sanguis mitti debet, & magis vere, in quo potissimùm hæc lues, & nascitur, & in-

† Cappadox Aretæus. quæ lectio magis probatur κακπαθό-κην ἀρε-ταῖον. Goup.

Elephatiæ causæ.

Quæ elephantia curari poßit, & quomodo.

tenditur. paucis diebus interpositis, nouem decémve, pulte diacolocynthidos ipsos purgabimus, non semel, verùm sub inde, ex ratione virium quantitatem medicaminis adaucturi. Item ex hiera purgatio his est idonea. Rursus interpositis circiter decem diebus, lactis fissilis serum dabitur, neque minus tribus heminis, neque amplius quinq;. Insequenti tēpore non fisso, aut recens multo lacte nutrientur. Ob quæ si morbus remittat, eodem vti cibo debent: si remanet, lacte abstinebunt: acribus autem assumptis vomitus cietur, à radicula, aut cibis. Proficit & ex albo veratro post hæc purgatio: bis quidem, si fieri potest, vere, semel per autumnū adhibita. Malo victis neq; sanguis mitti, neque veratrum exhiberi debet, cùm materia neque ex cute in altum deriuari, neq; hinc etiamnum minui possit. sed ea quidem ad ventrem, & intestina deducenda est. Medicamentis autem noxia euocātibus vtendum, metasyncritica dicunt, & summam cutem desiccare, & astringere oportet. Leues igitur cucurbitulæ ventriculi ori & præcordiis agglutinabuntur, eadem membra etiam dropace delinentur. Modico temporis processu rursus ad superiora reuertendum est, à purgatione quā præstat hiera, incipiendo, prætermissa sanguinis detractione, vt quæ plus noxæ, quàm præsidij esset allatura. Atque hoc circuitu ad ternas vices quaternásve per annum vti expedit, vere potissimùm & autumno. potare his prodest aceti cyathū, cum cedrini liquoris cyatho, & brassicæ crudæ succi cyathis duobus. mista dantur manè & vesperi. Vel syderitidis herbæ folia torrida denarij pondere in vini cyatho, vel cornu ceruini drachma, & scillitici aceti quantū cyathus implet, quotidiè post matutinā obambulationem potui exhibetur. Reliqua verò pro ratione temporis his offeruntur, [k] vel scillæ lotæ drachmæ quinque in mulsa, vel melle, eclegmatis modo: vel liquoris cyrenaici ad erui magnitudinem, melle & butyro subacti, vel eboris ramenti drachma semissis, cum vini cyathis duobus, vel cumini æthiopici drachmæ tres cum melle, instar eclegmatis. His amplius iuuat theriacorum pastillorum drachma in vini primæ notæ cyatho læuigata epotaq;. Similiter etiam scilliticorum pastillorum drachma bibitur. Et calaminthæ succum ceu efficacissimum potu auxilium commendant. incipiendum dicunt à cyathis ternis adusque senos. Cæterùm omnibus his efficacior est theriace

ex

ex viperis, tum potui data, tum extrinsecus illita. Cùm autem viperarum copia datur, nihil æquè proficit, ac viperarũ carnes comestæ albo iure ex copiosiore aqua, sale, porro, & anetho decoctæ; vsque dum spinæ dissoluantur, sed capitibus ipsorum, caudísque digitos quatuor priùs amputatis, interaneísque ipsorum ablatis & cute. Item theriaci sales eadem per se promittunt, cũ obsoniis assumpti. Tali enim ipsorum vsu accidit, nõnunquam squamas, † vel ceu [l] vulpis pellem quandam ex cute elephanticorum decidere.

Viperarum carnes.

† veluti cepæ tunicam & tenuem illam pellẽ. ἢ οἷον τινὰ λαπὸν. Est autẽ λεπὸς τῆς κρομμύου λέπυρον, id est cepæ tunica. Goup.

Victus ratio talis erit.

A' SOMNO manu molliter permulceatur, aluóq; deiecta gestetur, vocem exerceat: deinde perfricetur, & vario exercitationum genere vtatur, nunc saltu, nunc magis alteribus, & folle. Postea sudore, quem illinc contraxit, absterso delinetur adipe vrsina, aut vulpina, aut hircina, aut auis alicuius, aut butyro recenti. pauxillo temporis interposito in lauacro perungetur succo fœnugræci, aut ptisanę cremore, aut ammoniaci momento, quod aceto subegeris. A' balneo detersus perungetur oleo lentiscino, aut œnanthino, aut myrteo, vinóque modico cum alumine, vel ammoniaco, vt sordium sit spissitudo. Rursus teneris panniculis abstersus dimidia hora conquiescat. Inde potu aquæ ad vomitum sollicitetur, digitis in os, aut pinnis demissis. post vomitũ detur potui vinum absinthites, aut origanites. Cibus erit panis hordeaceus, vel maza ex polentis. Inter olera, beta, lactuca, raphanus, porra, brassica aquis binis edulcata, & capparis. Ex marinis ostrea sumuntur, pelorides, erinacei, pectines, tellinæ simul cum betis incoctæ: salsamentum vetus ceu in medicamenti vicem adhibetur. Vino autem per totum morbi curriculum & venere similiter abstinendum. At cùm vires ex purgationibus lacessitæ recreantur, pauxillum duntaxat vini tenuis & aquosi assumitur. quando & acria circuncidi debent, exceptis condimentis. Rectéque ipsis datur ptisana, oua, chondrus elotus, lac, mel cum pane, malua, rumex & sisarum: piscis molli præditus carne. Ex iis quæ volatu fidunt, probis donata succis. Inter fructus, ficus, vua, & vuæ passæ: ex dulciariis mellitis conferunt, quæ pini nucleis, aut amygdalis frictis, & cnico, constant. [m] Iis qui bis quotidie cibum capere solent: graue autem his est molestúmque, semel duntaxat cum assumere. Interiorum cura habita, smegmatis in

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

balneo vtendũ ex decocto betæ,aut fœnugræci cũ aphronitro,aut sapone,aut myrobalano: interim & psilothris. Abstergit itidem portulaca cum aceto detrita,tenue semperuiuum, rumicis radices aceto incoctæ, alumen cum sale:item sandarachæ par modus ex vino, & oleo lentisci. [n] Huc spectat medicamentum, ad vitiliginis speciem quæ Alphos dicitur, accommodatũ, ex alcyonio,nitro,myrto, sulfure, fici agrestis foliis siccis, cum aceto tritum, illitúmque.idem præstat quod ex sepiæ testa concremata fit, pumice, nitro, terra cimolia extorrefacta, gummi, galla omphacitide pari pondere siccum insperſum, aut ex aceto infricatum. Hoc autem mirabiles habet effectus: rumicis radicum fasciculus, qui manu comprehendi possit,nitri drachmæ quadraginta, thuris vigintiquinq;,sulfuris tantundẽ,ex aceto Aegyptio illinitur. Similiter hoc efficax est,quod recipit auripigmẽti drachmas decem,sulfuris ignem non experti drachmas octo, costi drachmas duodecim, calcis viuæ drachmas quatuor, ceræ totidem,baccarum lauri aridarum drachmas duodecim. Hæc macerantur populi albæ foliorum succo, aut crasso decocto. Vbi mellis spissitudo est facta,illinuntur.

ALIVD. Radicum rumicis fasciculi duo, aceto incoquuntur, & in pilam coniecti conteruntur læuigantúrque. Deinde alcyonij libra,aphronitri vnciæ octo,sulfuris ignem non experti libra, cochleæ testarum combustarum triens, †chamæleontis cum radice triens. Omnia simul leuigantur, donec sordium fiat crassitudo. Deinde illinuntur per æstatem in sole frequenter, hyeme in balneo vsque ad desudationem. Item Aesculapij aridum smegma pulchrè his conueniet,ac omnia quæ communiter dicentur smegmata,imò etiam ea quæ Alphis dicata sunt propriè huc pertinent: quemadmodum & quæ nunc aduersus illa prodidimus. At tumidas eminentias si inflammatione tententur, aut exulceratæ sint,delinentur lycio indico,vel glaucio,vel aloẽ, vel Andronij pastillo, aut polyidæ sphragide. Cataplasma ipsis aptabitur ex chondro cum succo polygonij,vel plantaginis, vel parietaria trita. [o] Insuper melissæ herbæ viridis folia cum axungia tusa, applicatáque mirabiliter proficiunt. Etenim rubor in partibus excitatur,sed ex facili remittitur pane applicato,aut cerato ex amygdalino, atque color naturalis redit. Exulceratis rectè accommodantur emplastra,tum ex diphryge

† chamæleõtis nigri radicis vnciæ tres. χαμαιλέοντος μέλανος ῥίζης. Gourp.

phryge

phryge pręparatum, tum ex vino melinum. Adde Coracion, quódque constat ex oxymelite, & pastillum Andronij, pompholygem, & cadmiam. indicium verò est totum morbum mitescere, si prima vlcera cicatricem recipiant. Ad spirandi verò difficultatem eorum qui elephantia laborant, aselli sub aquariis degentes, quinque aut sex, ex aquæ mulsæ cyathis tribus potantur. Iam verò quædam ex iis quæ ad ægrè spirantes inscribuntur, ipsis quoque communiter competunt. Aquarum naturalium vsus adhiberi debet, ceu maximè necessarius, præsertim aluminosarum, ferrúmque resipientium, & si fieri potest, frigidarum: conferunt ipsis si etiam bibantur, necnon marinæ arenæ vsus. Eandem habent efficaciam omnia quæ desudationes mouent. Quoniam verò affectus hic, non minùs ac pestilentia contagiosus est, quàm longissimè ab vrbibus remoti ægri, in locis mediterraneis, frigidis, & vbi sit hominum si fieri possit infrequentia, habitabunt: inde verò ad confinia migrabunt, tum ipsorum causa, tum illorum potiùs, qui vt vero simile est, ipsis † incident. Quippe & aëre fruentur commodiore, & alios hac lue non inficient.

Cõtagio ex elephãtiasi.

† frequentius. Goup.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Elephantia. *Morbus hic Græca tantùm habet nomina, vocatúrque ἐλέφας, ἐλεφαντίασις, ἐλεφαντία. A quibusdam λεοντίασις, aut σατυρίασις. primam ab elephanto, aliam à leone, & satyris nomenclaturam accepit. Est autem is nimirùm, qui vulgò dicitur lepra. Græcorum enim lepra cutis tantùm asperitudo est. Iam barbari elephantiasim vocant pedum tumorem quendam, qui febribus superuenire solet, ne te fallat interim nominum diuersitas.* *Elephãtia.*

Extrema decidunt. *Hoc est digiti pedum manuúmque, auricularum summa, pili, nasus, sed hæc posterius. Istam speciem efficit atra bilis ex flaua supra modum naturæ adusta, quæ ideo perniciosa esse videtur Galeno, quòd vehementer erodat, & terram fermentet.*

Neque tamen eminentiæ tuberosæ. *Sic reddidi, μήτε μὴν ὄχθοις. Sunt enim ὄχθοι tumores verrucosi, tuberosiq; in elephanticis apparentes. Vnde ὀχθώδη ἕλκη vlcera dicuntur prætumidis labris.* *ὄχθοι.*

Sola capitis adustione. *Vnde lib. 6. vbi habes expositum, quomodo ferramento quinque excitant crustas in elephanticis. Est autem cap. 2.*

Nunc saltu, nunc magis alteribus. *Habetur in Græco, τὰ μὲν ἀφαλλόμενον, τὰ δὲ πλέων ἀλτῆρσι, sed legendum est, τά μὲν*

ἀφαλλό

ἀφαλλόμενος, τὰ δὲ πλεῖον ἀλτῆρσι. quod etiam anteà in meis annotationibus monueram. Quia igitur Paulus valide exerceri vult elephanticos, præcipit illis saltum, halteres & follis vsum. Sunt autem *Halteres.* *halteres massæ quædam graues, vel ex lapidibus, vel metallis, quales hodie in librandis rebus adhibentur. Galenus lib 2. de sanitate tuenda, cap. 9. declarat, exercitij modum præscribens. Ex quibus satis liquet, quid halteres apud Martialem, & alios veteres scriptores fuerint. At litera vna addita ἀλκτῆρες, dicti, non sunt massæ quædam, sed adminicula, quibus in saltu innitimur: quales sunt cuspides, hastæ, arundines. Galenus horum quoque mentionem facit libro iam citato, in hanc sententiam: καὶ μὴν δὴ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἔνεστιν ὀξὺ γυμνάσιον ὁμοιότροπον γυμνάσασθαι χωρὶς τοῦ κατέχειν ἀλκτῆρας, &c. Hæc exercitia supernis partibus valent, lumbis & obliquis spinæ regionibus.*

Insuper melisiæ herbæ. *Quæ herba ita vocetur nondum apud idoneos authores comperi. Aetius eam vocat Milesiam herbam Sermone tertiodecimo.*

Conferunt etiam si bibantur. *Quia meatus viscerum vi quadam peculiari adaperiunt, & aluum etiam mouent comprimendo ea quæ intestinis inhærent.*

Eandem habet efficaciam. *Interpretatus sum ἀφυδρωτήρια, quæ desudationes mouent. Sudor autem Celso authore duobus modis elicitur aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est & harenæ calidæ, & Laconici, & Clibani, & quarundam naturalium sudationes, vbi è terra profusus calidus vapor, ædificio includitur, sicut super Baias in Murtetis habemus.*

CORNARII.

k *Aut scillæ assatæ drach. v. &c. In Aldino cod. legitur, ἢ σκίλλης πλυ ∠. ε. Nec dubium vocem περὶ hîc corruptè legi. Itaque in Basilieñsi editione legitur πεπλυμένης. pro περὶ. Sed et id falsò, quùm non soleat lauari vt metallica, ipsa scilla, sed assatur & coquitur, vt Dioscor. docet lib. 2. Proinde ὀπτῆς pro περὶ legendum censeo. Poßit etiam rectè σπέρματος pro περὶ legi, nisi pondus quinque drachmarum nimium videretur. Aetius enim lib. 15. cap. 122. Elephanticis scillæ semen trium obolorum pondere in cyatho mellis semicocti delingendum dat.*

l *aut veluti quendam corticem de cute ipsorum discedere. Græcè falsò habetur, τινὰ ἀλώπεκα, id est quandam vulpinam pellem. Nam λεπὸν legendum pro cortice.*

m *Bis autem in die alantur, graue enim his est.*

n *Hoc*

n Hoc medicamentum habetur infrà hoc lib. cap. 6. Ex quo patet non σμύρνης sed μυρσίνης legendum esse. Sed & Aetius lib. 13. cap. 123. μυρσίνης φύλλων clarè habet.

o Sed et Melissæ herbæ. Hoc auxilium ex Milesia herba habet Aetius lib. 13. cap. 124. Neque alia esse videtur quàm ea quam supra Iberidē appellauit lib. 3. cap. 77. Est enim idem vsus facultásque.

De lepra, & scabie, quæ Psora dicitur. Cap. 11.

VTerq; affectus, cutis aspritudo est cum pruritu, in qua corpus absumitur colliquatúrque originem ex melancholico humore trahens: sed Lepra altam cutem orbiculatim depascitur, & piscium modo squamulas ex se remittit, Scabies verò summa infestat potius variè figurata, furfuraceáque remittit: in quibus sanguinis dimissio adhibenda est, si corpus magis plethoricum videatur: sin minus, purgatio certè ex iis quæ atræ bili vacuandæ sunt. Extrinsecus autem vtere communiter vtroque veratro, calcémque habe elotam & siccam: in ipso autem vsu, aqua diluens, ad sordium spissitudinem illinito. *Causa lepræ & psoræ, & differentiæ.* *Curatio.*

ALIVD. Saluiæ, oleæ, æthiopicæ lacrymæ, singulorum drachmę octo, capparis radicis corticis, gummi, singulorum drachmæ quindecim: inunguntur ex aceto ad solem. propriè verò lepras disiiciunt anemone applicatæ: item vitis albæ radix. Composita verò hæc, lolij farinæ chœnix, cardamomi albi drachmæ quatuor, nitri spumæ drachma, atramenti sutorij drachmæ octo, hastulæ regiæ radicis mediæ drachmæ quatuor, aceto pertrita, & in cerati spissitudinem coacta illinūtur, parti priùs nitro detersæ. vbi solueris (solues autem tertia die) & frigida aqua elueris, rursus inungentur.

ALIVD. Hastulæ regiæ radicis succi vnciæ sex, sulfuris ignem non experti, mannæ, singulorum drachmæ decem, nitri drachmæ octo, aceto subacta illinuntur. Ad scabiem peculiariter facit, ex simplicibus herba pedicularia, staphis agria dicitur, lupini amari, cardamomum cum aceto, lilij radix cum melle, resina terebinthina, sulfur, cicer, caprillum stercus. Inter composita, misy & chalcitis pari modo ex vino humidiores scabies delinuntur.

ALIVD. Rhododaphnæ tenera folia in olei sextario simul incoquito, donec arescant, ac vbi proieceris, oleo adiunge ceræ dealbatæ vncias tres, postquam soluta refrigeratáque fuerint, sulfuris viui vnciam inspergito, ad solem, vel

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

in balneo perungito. nonnulli ſimul cum rhododaphne etiam ſcillam coquunt.

Aliud. Medicamenti διὰ χυλῶν, hoc eſt ex ſuccis herbarum confecti vnciæ duæ, ceræ tantumdem, roſacei vncia, argenti ſpumæ vnciæ tres, ceruſæ totidem, liquidæ picis vnciæ ſex, ſtercoris argenti vnciæ duæ, ſyrici tantundem, aceti quod ſiccis læuigandis ſufficit.

Aliud. Ceruſæ ſemuncia, amyli tantundem, plumbi vncia, lotariorum rubrorum vel anchuſæ, vnciæ duæ, ceræ vnciæ ſex, roſacei vnciæ nouem. Anchuſa probè cum roſaceo coquitur, deinde reliqua adiiciuntur.

Aliud. Oua decem, vel quot ad vſum opus eſt, aceto quamacerrimo macerantur, quouſque putamen ipſorum tenereſcat, lutea in eodem aceto coquuntur, læuigantúrque roſaceo, & reliquo aceto etiam argenti ſpumæ modicum ad ſordium ſpiſſitudinem coactum illinitur.

Aliud. Ouorum quæ in aceto cōmaduerint, lutea tria, roſacei vnciæ ſex, ſulfuris viui vnciæ tres, læuigatis prius cū aceto luteis & ſulfure, ceratum adiicito. Argenti ſpuma verò oxyrodino detrita, vt emplaſtri craſſitudo fiat, acriores ſcabies exterit. Iam verò ex lapatho ſmegmata, & ex iis quæ elephanticis faciunt, plura communiter tum ad lepras, tum ad pſoras conueniunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vterque affectus. *Non de lepra vulgari hic agit, ſed de extraneo cutis affectu, vt anteà monui. Vide Oribaſij librum ſeptimum.*

In qua corpus conſumitur. *Græcè eſt, μετὰ ἀποτήξεως σώματος. Eſt autem ἀπότηξις, qua ſemper aliquid à corpore abſcedit, eliquatúrque. Sic in externis, lib. 2. de internis vſurpatur. Nam pſora & lepra melancolici cutis tantùm affectus ſunt. Nam ſi in venis & carne proueniant, cancri vocabulum ſortiuntur.*

ἀπότηξις.

ἔλκυσμα.

Stercoris argenti. *Vno verbo Græcè dictum ἐλκύσματος. quanquam etiam σκωρία ἀργυρίου & ἔγκαυμα apud Dioſcoridem appelletur.*

Lotariorum rubrorum. *Græcè eſt, λωτάρια ἐρυθρὰ: fortè legendum λωταρίων ἐρυθρῶν. Hermolaus Barbarus Lotarium rubens quaſi diminutiuum loti interpretatur, niſi quis non de ſylueſtri potius dictum accipiat. alij de Aegyptiaca intelligunt. Citatur apud Paulum libro ſeptimo, Paſtillus dia Lotarion ad pudendorum, ſediſque vicia.*

De Imp

De Impetiginibus. *Cap.* III.

IMpetigines ex serosis tenuibus, acribúsque humoribus, crassioribus aliis mistis contrahuntur, celerrimè in scabiem,& lepram transeuntes: quapropter remedia validè siccantia requirunt. Corpore igitur toto, si opus fuerit, euacuato simplicia quidem ipsis conferent, cicer, veratrum, erinaceus saxatilis, pix cerato, resinæq; mista, crocodili terrestris stercus, atq; sturnorum, cum oryzam solam ederint. Pleriq; hoc solo impetigines mentum infestantes, aliámve particulam, aboleuerunt. Tritici multum capitur, incudiq; ignitæ cuipiam imponitur, & quicquid indè humoris defluit, calés adhuc impetiginibus illinitur. Puerorum impetigines, hominis saliua continuè defricantur. His opitulatur pruni gummi illitum. In vetustatem incidentibus viticis folia cum aceto detrita applicantur, vel capparis folia similiter. Composita verò hæc, sulfur cum thuris lacryma, aut cum ammoniaco, subactum aceto illinitur.

Pastillus ad impetigines.

GLVTINIS fabrilis drachmæ quatuor, thuris drachmæ tres, aceti cyathi dimidium, aceto soluta illinuntur.

ALIVD. Chalcitidis, gummi, singulorum drachmæ octo, sulfuris ignem non experti, misyos, singulorũ drachmæ sex, squamæ æris, acaciæ, singulorum drachmæ duæ, aceto delinuntur.

ALIVD. Sulfuris viui, nitri spumæ, singulorum drachmæ quatuor, cachryos grana sexaginta, læuigátur ex aceto. Sola verò pars vitiata inungitur, sed ita, vt quæ integra est, non coinquinetur: exarefacta, aqua frigida eluitur.

ALIVD. Veratri albi drachmæ octo, farinæ lupini, buccinorum combustorum, nitri, singulorum chœnix, arido medicamine defricentur. Porrò impetigines, quas ἀγρίας, id est, feras appellant, mediocriter siccantibus remediis non discutiuntur, acrioribus autem irritantur. Adhibere igitur oportet medicamenta abundè quidẽ efficacia, sed quæ non valenter erodunt, quale est istud, Glaucij, thuris, alcionij, bituminis, sulfuris, gummi, singulorum vncia, aceto inungitur. *Impetigines feræ.*

ALIVD. Picem aphricanam cum aceto coctam liquatámque illinito.

ALIVD ad impetigines & pruritum. Atramenti sutorij, sulfuris

ſulfuris viui, nitri, thuris pari modo, in impetiginibus quidem, aceto adiecto, in pruritu autem, vino vtitor P.

ALIVD Leichenicon, ab impetiginibus curandis nuncupatum, guttæ ammoniaci, erui farinæ, lupini farinæ, æquales portiones aceto illinuntur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Plerique hoc ſolo impetigines. *Has Galenus lib. 5. de cõpoſitione medicamẽtorũ ſecundũ locos nominat μεντάγρας, voce nimirũ ex Latina & Græca dictione cõpoſita, quod cõtra rationẽ Grãmaticæ fieri videtur. Plinius etiã libro ſextodecimo huius meminit, aitq́; ſub Claudij Tiberij Cæſaris principatu potiſſimũ hãc mẽti impetiginem inualuiſſe: quidam hanc morbum quem hodiè Gallicum, aut Hiſpanicum vocant, eſſe opinantur.*

CORNARII.

p. *Aliud ad impetigines. Ammoniaci thymiamatis.*

De Pruritu. CAP. IIII.

Pruritus cauſa. *Curatio.*

PRuritus qui ſenibus accidit, ex toto nunquã conſaneſcit, verũ lenitur infrà poſitis remediis. In reliquis ætatibus, ſi ex prauo humore contrahitur, qui nimirùm biliosſus, aut pituitoſus, putris vel etiam ſalſus eſt, per ipſius vacuationem tollitur. Porrò cognoſcitur ab ætate, temperamento, victus ratione, anni tempore, regione, & reliquis his conſimilibus. Si igitur in venis ſimul cum ſanguine redundare videatur, à ſanguinis dimiſsione auſpicandum eſt. Sin autem qualitate magis peccet, congruis eo medicamentis vacuato, ad externam curationem diuertemur. Lauandum itaque prorſus ieiuno eſt, nonnunquàm & modico cibo ſumpto, iterum lauandũ: quippè vitium vix inhumeſcit, detergitur autem fœnugræci decocto, aut betarum, aut furfurum, aut maluæ agreſtis & ſatiuæ, aut ptiſanæ. Præter hæc, farinæ etiam fabaceæ, vel lupini, vel myrobalani, ver ſmegmatis ex pepone præparati, quod πεπόνατον appellant. Si inueterauerit, lauatio ſimiliter quidẽ conuenit: fotus autẽ ex ſaluiæ decocto, myricæ, mercurialis, origani, pulegij, baccarũ lauri, cucumis ſylueſtris radicis, capparis, lixiuio, & oxalme, deinde reſpergũtur arido nitro, vel cum fæcula aceti, vel quod recipit nitri ſpumæ ſextariũ, thuris, ſulfuris viui ſingulorum librã, cimoliæ libram ſemiſſem. Vel hoc, Aphronitri, ſulfuris viui, alcyonij combuſti, pari modo, ſiccis vtitor, vel cũ quodam ex ſuprà dictis decocto. Si autem placet, etiam veratrũ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſiccum inſpergito, ſine pingui addito. Illinitur autem cum oxelæo, herba pedicularia cõtrita, vel ſulfur, vel ſandaracha, vel omnia, vel ſinapi cum myrobalani expreſſo, & oxelæo, vel vtere cochleis combuſtis lęuigatíſque melle, vel rumicis radicibus, vel ſmegmatis inde confectis, vt in capite de elephantia comprehenſum eſt, aut quibuſdam ad ſcabiem efficacibus. Si autem exulceratio partes exercuerit, parygro, vel diapompholygos appellato medicamine vtendum, vel ceræ vncia liquefacta in cyprini cyatho, cui ſulfuris adiecta ſit vncia.

ALIVD ad pruritus. Nucum magnarum rancidarum vncia, ſulfuris tantundem, apij ſucco læuigatis vtitor in balneo, membra affatim defricans. Hoc ſolum multis tum ſcabioſis, tum alio pruritu detentis, abundè fuit. Item apium per ſe viride tuſum infricatúmq; in balneo vehementer auxiliatur. ¶Similis effectus eſt perdicion, & acerna reſina cum roſaceo ſoluta, illitáque.

ALIVD. Oryzæ puræ & nimis candidæ, vnciæ tres, tuſæ cretæq́ue aceto quàm acerrimo læuigantur, donec ſordium fiat ſpiſſitudo, adiiciatúrque priuatim ſulfuris viui detriti vncia. mixtis perbellè in balneo vtitor diutius defricans. At in iis qui ſuperfluitatibus magis redundant, pari portione illorum temperata, præſtantius remedium reddetur.

ANNOTAT. CORNARII.

¶ *Hæc Græcè ſic legantur.* ὁμοίως δὲ καὶ τὸ περδίκιον, καὶ ζυγίας μετὰ ῥοδίνου λυθεῖσα, καὶ καταχριομένη. *Reſina itaque aceris Græcis eſt* ζυγία. *Eadem enim infra lib.7.cap.8. in malagma Baium recipitur. Aliàs* ζυγία *ipſa arbor eſt, quam tertium aceris genus Plin. lib.16.cap.15. facit.*

De Leuca. *Cap.* v.

LEuce, cutis quædam ad albidius mutatio eſt, quæ viſcoſa, glutinoſáq; pituita contrahitur. Quoniam verò non quælibet leuce curationem recipit, notas ipſius tales habeto. Acu per ſumma leucem pungito, ſed cute non penitius: & ſiquidem ſanguis emanauerit, ſanabilis eſt: ſin lactea humiditas, deſperata eſt. Vel panniculo laneo aſperiore infricata cutis, ſi quidem rubicundior euaſerit, medicinæ locus eſt: ſin idem color remanet, non conſaneſcit. Et quæ plura corporis loca obſidet leuce, difficilius tollitur, quã quæ pauca deturparit, item vetuſtior, quàm recens minus in medicina ſpei

Quæ leuce curabilis, quæ non.

Curatio varia.

habere censenda est. Nonnulli igitur adustionem quæ ferramento candente administratur, in leuca probarunt, sed ita, vt hæc vel sola valetudini sufficeret. Alij verò dolorem inde cicatricémque secuturam veriti, vt quæ non minus ac leuce indecora sit, medicamentis crustam inducentibus, qualia & cicatricem aiunt concolorem efficere, vsi sunt. Alij, & horum inefficaciam repudiantes, tincturis vti maluerunt, imposturæ potius quàm auxilij rationem habentes, quæ sanè omnium maximè vitari debent, quòd affectus celeriter renascatur. Itaque subiectis vti medicinis consilium est. adarcæ, seminis roris marini, sulfuris viui singulorum paria pondera, tusa & in cerniculo priuatim creta, deinde simul cum aceto in puluerem sat multis diebus detrita, in sole illinuntur, non cumulatè, ne cutis exulceretur. Procedente autem tempore † veratri & gallæ similiter momentum adiicitur.

† Veratri albi λευκοῦ ἐλλεβόρου. Goup.

ALIVD. Fici nigræ surculis aceto maceratis contritísque misceto, aphronitri, sulfuris ignem non experti, myricæ fructus, parem singulorum modum, vbi nitro cutem defricaueris, perungito: solíque exponito, animum attendens ne exulceretur. Archigenes autem fici foliis, calcis viuæ eo quod satis est, mixto, similiter vsus est, vel infricatas (inquit) leucas, albo veratro, donec sudore diffluentes reliquo corpori concolores fiant, illinito synopide, [r] vel mediade, vel acu transfixa punctas quoad cruor emanet, illinito synopide, cum aceto, vel prius absterfis, vt est comprehensum, perungito, fici liquore recenti, & folio eiusdem affatim infricato.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Leuce.

Leuce, cutis. *Leuce vitiligenis species est albida, & altius descendens: in eáque albi pili sunt, & lanugini similes. Duæ verò aliæ restant, alphus & melas appellatæ Celso, Paulo autem alphus albus & niger. In prima color albus est, fere subasper, & non continuus: vt quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur. Interdum etiam latius, & cum quibusdam intermissionibus serpit. Altera colore ab hac differt, quia niger est, & vmbræ similis. Leuce quem occupauit, non facile dimittit.*

Experimẽtum.

Acu per summa leucen pungito. *Celsus libro quinto eadem ferè habet. Vtrum autem inquiens, horum al‑quod sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet aut acu pungi.*

gi si sanguis exit, quod ferè fit in duobus prioribus, remedio locus est: si humor albidus, sanari non potest.

CORNARII.

r *Aut meliade terra. Aut acubus simul innitentibus perpunctione facta donec cruorem fundant. Græce legendum* σινωπίδι ἢ μηλιάδι, ἢ βελόναις συνεπερειδομέναις καταχεντήσας, οὐ μηλιάδι, *nec* συνεπειραγμέναις, *velut codices habent. Quæ autem sit terra Melias, apud Dioscor. lib. 5. habetur.*

De Alpho albo & nigro. *Cap.* VI.

ALphi cognato leucis modo generantur, sed illæ quidem altius cutem mutant vt pilos quoque sibi similes pro *Alphi à leucis quid differant.*
creent: Alphi autem summam cutem infestant, quanquàm & ipsi cum vetustatem sentiunt, penitius recedunt: vt etiam albos pilos producant, idque humoris qui subest ratione. Etenim ex pituitoso humore albi ducunt originem, nigri *Alphorum causa.*
autem ex melancholico. vtrisque igitur commune prodest auxilium, Elota calx aqua soluta, aut dracunculi radix, cum aceto applicata, simili modo vtrunque veratrum eisdem efficax est, item lupinorum amarorum decoctio superfusa, eorúmque farina ex aceto, vel oxymelite inducta. iam capparis radicis cortex cum aceto, liliíque radix cum melle, cepa ex aceto in sole illita, crocodili terrestris fimus idem præstat. pari efficacia & sturni excrementum, cum oryzam duntaxat ederit, sepiæque testa concrementa. Compositum verò hoc præstans est, Alcyonij, nitri, singulorum sextans, veratri albi, sulfuris viui, singulorum vncia.[s] Nonnulli verò & floces vini combustas adiiciunt.

ALIVD. Sulfuris ignem non experti, nitri spumæ, singulorũ drachmæ quatuor, seminis roris marini[t] grana septem, teruntur cum aceto. solùm verò alphum perungito, sed ita vt integram partem non attingas. siccatum medicamen aqua frigida eluitur.

ALIVD Farinæ lupini,[u] buccinorum, & nitri singulorum chœnix, veratri albi drachmæ octo. Arido pars defricatur.

ALIVD. Erui farinæ libræ duæ, erucæ seminis, amygdalarum amararum, cucumis Syluestris radicis, singulorum libra: mulso simul læuigata delinuntur, & hora interposita per spongiam abluuntur. facit etiam ad ephelidas, varos, & cutis sordes.

Ad Alphos albos experta.

SVLFVRIS ignem non experti sextarij duo, calcis viuæ candidæ vnciæ quatuor, albumina ouorum quinque, olei nardini & aceti momentum. sulfur primùm in puluerem cogitur, mox oleum nardinum ei superinfunditur, rursusque læuigatur, deinde acetum instillatur, & iterum teritur, calcem vero priuatim lotam semel, bis térve sulfuri adiicimus, vnà cum ouorum aquato, & denuò conterimus. collectus humor effunditur, pauxillum verò relinquentes, vt vnguentum queat illini, in hunc modum vtimur.

ALIVD probatum. Sulfure viuo, fici foliis aridis, aphronitro, alcyonio, terra cimolia, myrto, ex aceto vtitor.

ALIVD Archigenis. Fici foliorum quæ in vmbra exaruerint, sulfuris, aluminis singulorum æqua portio, cum aceto inungitur, aut foliorũ fici, drachmæ quatuor, nitri drachmæ duæ, alcyonij combusti tantundem, aceto in balneis illinuntur. Priuatim nigros exterit efficaciter sandaracha, cum sulfuris dimidio, sed cute nitro priùs defricata, in sole perungitur, albos verò tollit atramenti sutorij, æruginis, æqualis modus, nitri duplicatus, sine pingui infricatur, illinitúrque. vel cachryos, sulfuris viui, adarcæ æquæ portiones, ex aceto pertritæ infricantur, illinuntúrq; : cum inaruerint abluito, locum perfricans. Idem facit & leucis.

ANNOTAT. CORNARII.

Exemplaria Græca hîc corrupta sunt. Aldinum habet, ἔνιοι δὲ καὶ σφέκλησιν. Basiliense, ἔνιοι δὲ καὶ σφέκλης κεκαυμένης. Non esse autem sic legendum ex eo constat, quod σφέκλης vox per se fæcem vini vstam significat. Sic enim Paul. libro 7. cap. II. exponit. σφέκλης, inquit, ἥ τίς ἐστι τρὺξ οἴνου κεκαυμένη. Legendum igitur, ἔνιοι δὲ καὶ σφέκλης γο. α. poßit addi verbum προστιθέασι, sed non est necesse.

s *Quidam etiam fæcis vini vstæ vnciam vnam addunt.*

t *Grana. lx. κόκκους. ξ. Græcè legendum. Idem enim suprà habetur eodem pondere huius lib. 4. cap. 3. ad impetiginem.*

u *buccinorum vstorum, nitri, &c. In Græcis falsò legitur κηρύκων καὶ νίτρου, pro κηρύκων κεκαυμένων, νίτρου. Non enim opus est καὶ coniunctione, quæ supposita est pro abbreuiato κε. quod significat κεκαυμένων, vt suprà eodem cap. 3. ad impetiginem.*

Ad

Ad Stigmata, ex commentariis Archigenis.

CAPVT VII.

STigmata curabis, si quod matulæ adhærescit, cum aceto quàm acerrimo illinas, vel calcis viuæ partem vnam nitri tosti fului dimidiam, cum aqua in sole illinito. At vbi exulcerationem fuerint experta, cicatricem tanquàm vlceri inducito. Crito verò iubet confricatæ nitro priùs cuti terebinthinam illini resinam, linamentísque ligatam sex diebus relinqui, septima deinde solui, & acu pungi stigmata, & sanguinem qui flueret spongia detergi, interiectóque breui temporis spatio, tenui sale confricare locum. Tum imponi, ad dies quinque medicamentum quod recipit, thuris, nitri, calcis viuæ, ceræ singularum drachmas quatuor, mellis octo. Quùm enim à parte medicamentum deposueris, nigrum in eo offendes.

ALIVD vnguentum. Piperis drachmæ duæ, rutæ drachmæ quatuor, sandarachæ drachmæ quatuor, auripigmenti drachma, mellis quod satis est, cuti priùs nitro infricatæ illinitur, item aliis priori consimiliter peractis, per triduum soluitur, & nigritie abstersa rursus inungitur. Exterit enim (inquit) diebus viginti, tam integrè, vt nec exulcerationem, nec cicatricem relinquat.

ALIVD [x] quod Criticon dicitur. Thuris drachmæ quatuor, nitri drachmæ duæ, attramenti sutorij drachmæ quatuor, ceræ drachmæ sex, piperis drachmæ tres, calcis drachmæ tres, thapsiæ totidem, auripigmenti drachma vna & semis, sandarachæ drachmæ tres, mellis quod sufficit, vtere quemadmodùm superiore. Oribasius tradit ranunculum applicatum, vel capparis folia stigmata exterere. At si altius fixa non discutiantur, modicam verò cutem attingant, crusta ferramento frigido excitata tolluntur. *Ranunculus.* *Cauter frigidus.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Stigmata curabis. *Stigmata in vetere medicina dicta sunt, non puncta, sed maculis punctorum quantitate & forma decolorata hominis cutis. Porrò latinis etiam in vsu est ea dictio. Plinius enim & Largus aliquoties vsurpant.* *Stigmata.*

Quod matulæ adhærescit. *Hoc est, quod in vrina subsidet, hoc namque matulæ solet adhærescere. Dioscorides oculorum cicatrices expurgare commemorat.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

CORNARII.

x *Aliud Cretitum appellatum.*

De Exanthematis. *Cap.* VIII.

Pustularũ causæ. EXanthemata generantur, ex crassis in cute impactis humoribus, magísque adhuc in superiore pellicula cum densa est. In quibus igitur, si etiam in alto humorum copia substiterit, primùm purgatio tentanda est. Nam si hoc neglecto, priùs discutere aggrediaris, obstrues ipsos potius *Curatio.* quàm per cutem euacuabis. Sin autem nullæ in alto deliteát humorum colluuies, per cuté vacuare oportet, y nec procul attrahere, si aluo, aut vomitu vacuationem moliri velis, sed humorum qui cuti impacti sunt, curationem medicamentis experiere, quæ exurunt, calfaciúntque, maximè quum lata sunt exanthemata, siquidem ex frigido admodùm, crassóque humore, talia sunt procreata. Lauri igitur tenerorum foliorum, rutæ & mannæ æqualem singulorum portionem detritam, & lacrymam thuris oleo subactam delinito, vel betam teneram incoctam, tritámque inducito, aut ceræ drachmas octo, sulfuris tantundem, salis drachmas sex. arida in pollinem coacta, & olei cyatho dimidio superfusa, omnia simul incoquito, factóque emplastro vtitor. Sed coctioni sedulò assistendum est, vehementer bonum remedium existit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Exanthemata. Exanthemata. *Pustulæ sunt exiguæ Celso, quales ex vrtica, vel sudore fiunt. Interim pituitæ eruptiones, ita Plinio appellantur, de quibus hic agitur. Græci etiam ἐξανθήσεις, quasi dicas efflorescentias nominant, a verbo ἐξανθεῖσθαι.*

Cuticula. In superiore pellicula. *Græcè est* ἐπιδερμίδα, *quàm Latinè posßis interpretari cuticulam. Nam summa pars, & veluti ipsa cutis efflorescentia existit.*

CORNARII.

y *Nec procul distrahere, quod contingat si per ventrem, aut per vomitum euacuare velis. Cæterùm curationem humorum cuti infartorum per fomenta & calfactoria facere oportet.*

Ad Epinyctidas. *Cap.* IX.

EPinyctides vlcuscula sunt, sua sponte erumpentia, pustularum specie, & subrubra, quibus diruptis, cruenta sanies defluit, per diémque non magnopere excruciant: per noctem verò, graui magis quàm pro ratione vlceris, dolore torquent. Itaque liquor laseris aqua solutus imponitur. nam citra

citra rosionem desiccat, aut cicuta in læuorem detrita inducitur, aut brassica cruda cum aqua, aut apium cum polenta trita applicatur, aut alterci folia cum melle pertrita admouentur, aut solanum per se, & cum coriandro viridi, aut oliuæ foliis vtitor cum aqua coctis: aut vuas acinis exemptis, læues, splenio illitas imponito, vel adiantum ex melle tritum. Vitari debet acrium, acidorum, & salsorum esus, fomenta, balneum & insolatus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Splenio illitas. *Hoc est, panniculo lienis modo oblongo. Plinius, superimponi oportet splenium è melle decocto.*

Salsorum esus. *Malè in codice Græco est προφορὰν, tu fac προσφορὰν.*

De pustulis, quæ Græcè Phlyctænæ dicuntur. Cap. x.

PVstulæ quæ non sua sponte rumpuntur, sed graui dolore excruciant, acuta perforari acu debent, vt humoris colluuies habeat emissarium. Deinde humore leuiter expresso cutis præposita sinitur, donec impleatur. At si vulnus conniueat, denuò pustula perforanda est, similiter & exprimenda, tum cutis astricta seruanda quandiu id quod sub ea exulceratum est, ad cicatricem peruenerit. Priusquàm igitur pustulæ aperiantur, cocta lenticula cum aqua læuigata inducitur, vel mali granati virgulta, cinere calido tepefacta imponuntur, & loci attinguntur. Quod si ruptæ fuerint, & vlcus excitatum, adeps suillus liquefactus & argenti spumæ detritæ mistus, in linteúmque illitus admouetur, vel lilij radix in aqua cocta tritáque cum cerato imponitur. *Bullæ.*

Ad Epinyctidas, & Phlyctænas.

ARGENTI spuma & sulfur ignem non expertum pari portione cum aceto applicantur, item myrtus in læuorem redacta, sordium illitione cum oleo & vino benefacit, tum his tum calidis eruptionibus, & papulis feruentibus, gliscentibus capitis vlceribus, furunculis incipientibus & adustis medicamentum, & quod Molybdæna, & quod ouis præparatur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vt humoris colluuies habeat emissarium. *Græcè est κατὰ ὑπόῤῥυσιν, quasi dicas, ex confluxu. Quidam Græcus autor habet κατὰ ὑπόχυσιν in eodem significatu.* ὑπόῤῥυσις.

Calidis eruptionibus. *Sic verti ἐκβράσματα feruentibus pa-* ἐκβράσματα.

περιξέματα pulis, περιξέματα. *Gliscentibus seu manantibus capitis vlceribus;* ἀχῶρας. *Atque hæc autoritate veterum.*

CORNARII.

Z *Spumam argenti & sulfur viuum æquis portionibus cum aceto, & oleo myrteo ad strigmentitiam spissitudinem trita illine cum oleo & vino. Græca sic legenda.* λιθάργυρον καὶ θεῖον ἄπυρον ἴσα μετ' ὄξους καὶ μυρσίνου λεῖα, γλοιώδη, ἐπιχρίσει μετ' ἐλαίου καὶ οἴνου.

Ad Ambusta. *Cap.* XI.

AMbusta medicamentis indigent quæ modicè abstergant, non euidenter calefaciant aut refrigerent. Itaque terra chia, cimolia, cretica, omnísque leuis terra illita cum aceto non admodùm acri, vel aqua, præclarè facit, prohibétque pustulas excitari.[a] item oui albumen crudum statim impositum, lana molli exceptum. etenim refrigerat leuiter & citra rosionem desiccat. idem efficit atramẽtum scriptorium illitum, vel lacryma thuris aqua diluta, vel lenticula cocta tritáque, vel eruus applicatur. At ex aqua calente vstiones priusquàm pustulæ oriantur, oliuarum salsarum aqua continuè superfunduntur, ipsæque oliuæ salsæ cum polenta contritæ inducuntur, aut alumen scissile, pertritum cum aceto illinitur, aut fel taurinum cum aqua copiosiore liquatum inungitur, aut lixiuium superfunditur, garo, aut muria fouetur, aut bulbi liliorum, aut hyacinthi, aut narcissi cum rosaceo triti, & in sordium spissitudinem coacti delinuntur. Marcellus autem hoc compositum tradit. Panniculi melle imbuti & hordei farina inuoluti, combustique cineris mittuntur drachmæ octo, cerusæ drachmæ quatuor, butyri drachmæ octo, ceræ, seui caprilli, rosacei, singulorum drachmæ sedecim. At pustulis iam excitatis, rhus cum polenta tritum aceto applicatur, aut calcem viuam cerato mixtam, illitámque linteolo imponitur. iam quod Spherion dicitur medicamentum, ambustis vtile est. partes exulceratæ porris contritis obducuntur, aut portulaca contrita cum polentis, aut colombæ fimi linteolo inuoluti combustique,[b] & oleo diluti cinere vtitor. Mirificè proficit pini aut piceæ cortex, aut adiantum aridum, læuigatúmque aut myrti folia combusta, pertritáque insparguntur, efficax autem vnumquodque horum est, & si cum cerato componitur, item quod rubræ anchusæ radicis siccæ, & in læuorem contusæ trientem recipit, ceræ albæ dodrantem, rosacei vncias

cias duodeuiginti. iam quod cerusa constat cum modica cerui medulla, laudatum est remedium.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ambusta. *Latini πυρίκαυτα ambusta, vel cōbusta, vel exusta, citra ignis vocabulum additum exponunt. Propriè verò signat vsta igne, eoq; Paulus primum πυρίκαυτα dixit. Combustionem verò ex aqua calente κατακαύματα ἀφ' ὕδατος. Quanquàm & aliæ materiæ sæpè adurant.*

Oui albumen. *Malè in codice nostro legitur ὠὸν ὅλον pro ὠὸν λευκὸν. Ita etiam Auicenna habet, & Dioscorides.*

Hordei farina. *Simpliciter in Græco codice est κριθαῖς, quod est hordeis. At significātius ex Auicenna & Serapione hordei farina positum est.*

Illitumq; lintheolo. *Malè Græcè habetur ἐμπάσσων, pro ἐμπλάσσων.*

CORNARII.

a *Item ouum totum crudum, euestigio impositum, &c. Rectè legitur, καὶ ὠὸν ὅλον ὠμὸν παραχρῆμα ἐπιτιθέμενον. Nam ita etiam Aetius habet lib. 14. cap. 64. Nec opus est Diosco. citare, qui de oui candido prodit, quod ambustis illitum euestigio, bullas excitari prohibet, quum totum ouum omnibus suis partib. huc faciat, perfrigerans nimirum & resiccans citra mordacitatem. Non ergo ὠοῦ τὸ λευκὸν, sed ὠὸν ὅλον ὠμὸν legendum.*

b *Et cinere eius oleo diluto vtere, admirandum est medicamentū. Pinus quoque &c.*

Ad eos qui flagris cæsi sunt. CAP. XII.

CErusæ, argenti spumæ æqualis portio, ceræ quadrupla cum susino, aut rosaceo, emplastri modo inducitur, primo die priuatim susino solo vtitor. vel croci drachma, tragacanthi tantundem,[c] ouum integrum sine putamine, vnita cæsis imponuntur, item pellis ouis recens excoriatæ calens adhuc circnudata, quolibet efficacius die vno, & nocte persanat.

ANNOTAT. ANDERNACI.

c Ouum integrum. *Græca sonant ὠὸν ὁλόκληρον χωρὶς τῶν ὀρόβων, hoc est: Ouum integrum sine eruis. Quid sibi velit, eruis, non video, cum nulla sit antè mentio eruorum facta. Puto igitur legendum, χωρὶς τῶν ἐρίγμων, hoc est, sine putaminibus. Quamuis etiam eruum cæsis conueniat.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

CORNARII.

e *Ouum integrum absque testis.* ὠὸν ὁλόκληρον χωρὶς τῶν ὀρόβων, *sed corruptè* ὄροβον *pro* ὀρόφων. *Significat enim hîc* ὄροφος *ouorum testam, quæ est veluti tectum & fornix, ac quasi concameratio quædam oui.*

Quomodo pili adustis renascantur. CAP. XIII.

PIli ambustis nascuntur, si fici folia in fictili tosta, cum cerato in emplastri modum imponas, aut [d] caricæ drachmis octo, sampsuchi drachma, tritis cum oleo donec cerati fiat spissitudo, vtitor. vel detrimenti lapidis drachmas centum, æris squamæ drachmas decem cum aqua subactas in pastillos cogito, in vsu partem vnam cerati partibus octo diluito.

ANNOTAT. CORNARII.

d *Græcè est,* ἢ καρίνης <. η. *Nec videtur aliud esse* καρίνη *quam carica, idest ficus arida, quæ* ἰσχὰς *quoque Græcis appellatur. In vitarum venditione Luciani, de Epicuro quærit emptor, quibus edulijs delectetur, respondet Mercurius, dulcibus vescitur & mellitis,* καὶ μάλιστα τὰς ἰσχάδας. *subijcit emptor,* χαλεπὸν μὲν οὐδὲν, ὠνήσομαι γὰρ αὐτῷ παλάθας τῶν καρινῶν. *Siue itaque à loco, siue aliunde nomen habet carica, Græcis pariter ac Latinis vsurpatur. Porrò caricum medicamentum duplex, aridum & liquidum habet Hipp. lib. de Vlceribus, sed neutrum caricas recipit, neque ex caricis nomen habet, sed è Carum gente, quibus in multo vsu fuit, appellatum esse videtur.*

Ad abrasa, quæ Aposyrmata Græci dicunt. CAP. XIIII.

A[e] Brasa & superficiem infestantia vlcera, primùm aut vino, aut aceto, aut muria aceto mixta quæ oxalmæ dicitur, astringes. Deinde medicamentis, ad cicatricem ducendam vtêre, tum liparis, tum ex albis emplastris trypheris. Summè autem facit quod cerusæ partem vnam recipit, ammoniaci dimidiã, myrtei quod satis est. Ammoniaco ex aqua in læuorẽ trito cerusa miscetur, myrteumq; super funditur: vtitor lipara. Vel lapidis detrimento, squamã æris admisceto, & myrteo in læuorem coactis vtitor, aut cimolia, & argenti spuma ex vino recininoq; & myrteo tritis vtitor.

Ad abrasa, intertrigines, inueterata vlcera, senilem teneramque cutem.

ARGENTI spumæ chrysitidis drachmæ quinquaginta,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ceræ drachmæ viginti, resinæ siccæ ex picea drachmæ duodecim, olei sesquicyathus. Argenti spumæ oleo incoctæ reliqua adiiciuntur. rudicula agitatis, vel etiam in pila emollitis vtitor. sed cutem abrasam ab vlceribus non oportet amputare, sed medicamentum ei inducere, sic enim glutinabitur, vel nigrescens. At vlceri, quod eroditur, sordidumque est, si carne nudum hiat, vix cicatrix obducitur. Cæterùm abrasa tuetur ab inflammatione, rhu rubrum, si illinatur læuigatum, cum melle, aut lentisci coma cremata, & cum melle imposita.

Ad abrasa flagris cæsa, & articulorum contusiones medicamentum, quod dolorem leuet Anodynum appellatum.

ARGENTI spumæ, cerusæ singulorum vnciæ decem, ceræ vnciæ sex, olei puri aut rosacei sesquilibra, amyli vnciæ duæ. Ad eadem valet Pelarion quoque ex helcysmate. id est, recremento argenti paratur. item medicamentum quod ouis constet.

De formica & verruca. CAP. XV.

VTrunque vitium, cutis excrescentia est exigua, callosa, & plerunque figura teres: sed formica, quę Gręcè Myrmecion dicitur, latiore basi, † similem si quis non tractet mordentis formicæ sensum inducit. Verruca autem, quæ Græcis vocatur Acrochordon, angustiore, vt chordæ summo assimilata, pendere videatur. Hos igitur tumores, elaterium cum sale infricatum tollit, thuris lachryma cum aceto, grossi cum aceto, farina, & nitro, liquor fici illius similiter facit: tithymalli, smaridis caput salsum concrematum, ærugo cum sulfure ignem non experto combusta, ocymi folia cum atramento sutorio, sarmentorum adhuc viridium vstorum quod distillat, fimus ouillus cum aceto, hircinum fel illitum, heliotropij magni semen, cum vino applicatum, ruta cum nitro & pipere, nitrum cum vrina pueri venerem non experti, stercus bouis gregarij in aceto.

† Duplex lectio. vna, si quis detrahat, altera. Si quis constringat, Goup.

De Ganglio. CAP. XVI.

GAnglium neruorum concretio est, ex ictu, aut lassitudine oboriens, in pluribus quidem corporis partibus, pręcipuè verò motui dicatis, nempè manu summa, & pedibus. Quo in vitio Archigenes calcem viuam vnà cum adipe anserino, & terebinthina, imponendam censet [f] [Doles] verò medicamento, quod lapidem achatem recipit, vtitur. At Oribasius,

[Diocles]

sius, eò quòd subsequitur, cerusæ, resinæ è pinu, olei veteris, singularum vncia, ammoniaci suffiminis, galbani, singulorum tantundem, ceræ vnciæ quatuor aut [pilam] plumbeam (inquit) crassiorem, vertebræ modo, ganglio [ampliorem] imponito, deligatoq́; pondere siquidem longiori temporis spatio ipsum dissoluit, atque hoc nos vtimur. [g]

[laminam AEtius] *[æqualem AEtius]*

ANNOTAT. CORNARII.

e *Ganglion nerui contortio est.*

f *Polles.*

g *Facit etiam oxerum & masticherum emplastrum. In Aldino codice corruptè legitur, ἢ ξηρὰ καὶ μαστιχηρά. legendum autem ποιεῖ δὲ καὶ ἡ ὀξηρὰ καὶ μαστιχηρά: sunt enim emplastra ita appellata, descripta li. 7. cap. 12. Horum emplastrorum mentionem facit rursus sequēti cap. 18. Sed in Basiliensi exemplari vtrisque locis ea verba desunt, velut nihil significantia, vt arbitror omissa.*

De inflammatione. CAP. XVII.

OMnes ex æquo tumores calidos, quibus dolor, feruorque adest, nostri inflammationes, Græci Phlegmonas appellare consueuerunt. Verùm pro diuersa quæ ipsos facit, materia, hi quoque euariant. Cùm enim sanguis probus, & crassitie mediocris, in particulam aliquam subitò confluxerit, ac propter copiam impactus inhæserit, inflammatio propriè appellata nascitur. Cùm verò flaua bilis in parte aliqua substiterit, Herpetem: vbi & sanguis, & bilis flaua simul incubuerint, Erysipelas excitatur. At cùm sanguis, qui influit, calidus impensè, & crassus fuerit, carbunculos mouere solet. Itaque ab inflammatione quæ peculiariter Phlegmone dicitur, & multis semper accidit, incipiendum esse iudico. Tumor rubens, dolorificus, tangenti renitens, & calidus ex sanguine, vt à me dictum est, probo originem trahit: qui, sanguinem dico, nunc ex toto fertur corpore, nunc in aliquam particulam copiosus incumbit, sic vt à vasis nequeat contineri, exciditque, aliquid roris modo in ampla partium quæ intercedunt, spatia. Sæpè verò vitium hoc vulneribus, fracturis, vlceribus, aliisq́; pluribus externis causis superuenit. Cùm itaque inflammatio repentè euestigio particulam quampiā sine manifesta causa præcedente obsederit, totum vero corpus parti contagium transmittat, vniuersum quidem id, sanguinis dimissione,

Phlegmone. *Herpes.* *Erysipelas.* *Carbunculus.* *Phlegmōes notæ, & causæ.*

ne, vacuari oportet. quod autem inflammationem experitur, ſuperfundere ac obducere medicamentis, quæ non calefaciant, humectentq́;, ſed illuuiem humoris repellere ſint idonea[h]. At quod iam in affectam partem ſe receperit, euacuatur. Itaque illinitur cataplaſma quod conſtat ſemperuiuo, mali punici corticibus, vino incoctis, rhu & polenta. hoc & ſimilibus cùm dolor vehemens non vrget vtendum eſt. Vbi verò particula fluxionem cum dolore ampliore ſenſerit, ne ſic quidem calens aqua oleúmve adhiberi debet, aut ex farinis cataplaſmata: vt quæ fluxionum vitiis omnia ſint inimica. doloris tamen vehementia leniri eo quod conſtat paſſo, roſaceo, ceraq́; modica, & lanis ſordidis quæ œſypi multum contineant. Per æſtatem quidem frigida, hyeme tepida excipiuntur, applicanturq́;, ſed ita vt ſuperiores quoque affectis partibus loci, ſpongia vino auſtero imbuta, aut poſca frigida comprehendantur: cæterùm miſcentur cum cataplaſmatis vtiliter etiam herbæ. Parietaria igitur ad omnem inflammationem accommoda eſt, tũ per initia, tum in augmento, conſimiliter glaucium, atriplex, malua, lactuca, cucurbita, calidis illitæ. benefaciunt & tribuli vtrique inflammationibus ex influxu concitatis. braſſica vero dureſcentibus valet. At vbi immutatio his oboritur, nec pus ſubſidet, curationem tentabis emplaſtro, quod ex chalcitide conficitur, aut quodam perſimili fluxionibus dicato, lanam verò puram vino auſtero imbutam extrinſecus medicamento ſuper accommodabis. Atque hac ratione inflammationibus ex humoris defluxu contractis medeberis. Eas autem quæ occaſioni cuidam feruntur acceptæ, ſi calefacias, humecteſque, non offenderis: ac ſi vſus quandòque poſtulauerit, ſcarificare ipſas, conueniens erit. At ſi ob defluxionem ortas inflammationes ſcarificatione diuiſeris, præſertim per initia, malum quoddam haud mediocre ægrotanti accerſes.

Herbæ inflammationibus commodæ.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Mali punici corticibus vino incoctis, rhu & polenta. *Galenus eadem ferè libro ſecundo ad Glauconem habet. Vnde lectionem Pauli corrrigendam puto, vt legatur, ῥοῦ τε καὶ ἀλφίτων, pro κηροῦ τε καὶ ἀλφίτων. Nam cera hic nihil proficit, ſed ſumac, vt barbarorum more loquar, aſtringendi vi præditum.*

CORNARII.

h *& id quod in affecta parte continetur euacuare.*

De exterioribus corporis abscessibus. CAP. XVIII.

Suppurantia, & discutientia. QVòd si fieri non posse tibi videatur, vt suppurationem impedias, panem hydrelæo incoctum delines, aut farinam hordeaceam cõsimili præparatam modo, particulam iure radicis althææ incoctæ fouebis. At si tumor ad suppurationem contumax est, aut ægrè discutitur, cataplasmate ex ficis siccatis vtere: oportet autem ficus dulces pinguésq; incoctas aqua eliquescere, ac ius ipsarum in tenuis mellis speciem cogi, farinámq; hordeaceam adiici, & si quidẽ tumor discutitur, minus autem ac conuenit, cum ficis siccatis incoques hyssopum, origanúmve: si voles magis intẽdere, salem decocto iniicies, diligenter animum aduertens, ne siccando nimiùm pars in scirrhum occalescat. Tale si quando videris, cucumis syluestris radicem, aut althææ, aut bryoniæ aqua simul decoques. valentior autem & discutiendo promptior, dracunculi radix est, ipsúmq; medicamentum, quod dracũculo constat, validè huiusmodi vitia diiicit. Nonnunquàm igitur solum hunc decoques, nõnunquàm & ficus siccatas admiscebis, farinámque simul cum adipe. Iam anethinum oleum crudos humores, incoctósque tumores & cõcoquit, & discutit. Item pix duros ac crudos tumores vniuersos cataplasmatis indita concoquit, magísque liquida. MEDICAMENTVM compositum, quod abscessus iam coctos † expellit, vt subinde pus in splenio reperiatur: nõdùm verò coctos in totum discutit. Lapidis pyritis drachmæ duodecim, ammoniaci triti tantundem, lomenti drachmæ sex, exceptum pice liquida, pellique illitum imponitur. Splenium verò non prius aufertur quàm sua sponte deciderit, sed medicamentum non multò antè preparari debet, vt quod confestim siccescat. In his autem si tumor non dissipatus fuerit, & pus sub eo delitescat, parte scalpello diuisa, idipsum vacuabitur, cura déinceps adhibita ne oleum, aut aqua admoueatur, verùm si vulnus abluere interim oporteat, aqua mulsa, posca, vino & mulso vtendum est. Si verò inflammatione conflictetur, ex lenticula cataplasma inducitur. vbi inflammatio abest, alio quodã emplastro medicamento in huiusmodi sectionibus vtemur, quinetiam eo quod constat chalcitide.

† nullo negotio. ἀπόνως. Goup.

Cæterùm

Cæterùm ſuper ipſis iniicitur ſpongia lanáve vino auſtero imbuta, vulneri autem nullum pingue medicamentum accommodatur, quale eſt tetrapharmacum. nam vehementer poſtulat ſiccelcere.

Quæ abſceſſus rumpant.

QVONIAM nonnulli abſceſſus ferramento diuidi non ſuſtinent, tentanda ſunt & medicamenta, quæ ab extrahendo dicta ſunt Epiſpaſtica: narciſſi radix in pollinem detrita, ex mulſa cum irino cocta applicatur, vel tenera arundinis radix, minutim detrita cum melle. quòd ſi dura fuerit, mulſæ prius incoquetur: vel ariſtolochiã cum melle applicato. rumpit autem picis aridæ & propolis creticæ par modus, cicatricémque inducit.

Dionyſia ad abſceſſus mirabilis, item ad mammas & inguina, epiſpaſtice, quæ per latentes meatus diſcutit.

OLEI veteris aquæ ſingulorum libra, hydrelæum incoquitur paulatim, mox aphronitri vnciæ ſex adiiciuntur, miſyos vncia vna vel duæ, incoquuntur donec manus non inquinent. Déinde miſcentur mannæ thuris, ceræ, terebinthinæ, ſingulorum vnciæ ſex. *Dionyſia emplaſtrũ.*

Ad neruicos abſceſſus.

CERAE, colophoniæ, butyri ſingulorum libra, picis aridæ, mellis, ſingulorum libræ duæ, vnciæ ſex, æruginis vnciæ tres, viſci quod ſatis eſt. ALIVD epiſpaſticum. Suffiminis ammoniaci ſelibra, ceræ, terebinthinæ, ſingulorum triens, ſulphuris viui quadrans: nitri quadrans. Smilion autem medicamen appellatum, & quod porris conſtat, validè tumores iam mutatos rumpit. Quod lini ſeminis ſuccum recipit, per commodè diſcutit, mutat, rumpitque. At mitioribus abſceſſibus medicamenta congruent etiam ad parotidas inſcripta. Atque hæc de abſceſſu, qui ab inflammatione emanat. Galenus autem memoriæ tradidit abſceſſum nulla præcedente inflammatione conſtitui, quæ ex probo ſanguine habet originem. Statim ſiquidẽ ab initio (inquit) humor aliquis aliàs ſpecie alius, in parte quadam collectus, vicina illi corpora excoriat tempore, & à ſubiectis dirimit. Sanè inueniuntur in huiuſmodi abſceſſibus cùm ſcalpello ſunt diuiſi, omnigenæ, tum humorum, tum ſolidorum quorundam corporum ſpecies. Et enim [ſtercori] vrinæ, grumo, humori mel referenti, mucoſoque: ad hæc oſſibus, vnguibus & pilis, conſimilia *Abſceſſus abſque inflammatione præcedẽte.* [luto. βορ-βόρῳ.]

corpora

corpora reperiuntur, imò & animalcula ſubinde inuenta omnibus propè quæ ex putredine ſubnaſcuntur ſimillima. Prætereà in abſceſſibus potiſſimùm inueteratis, qui humorum ex loco in locum decubitu prouenerint, colligi tradit, quæ lapides, arenas, teſtas, ligna, carbones, lutum, ſordes, amurcam & fæcem repræſentent. Quare abſolutior exteriorum maximè corporis abſceſſuum ſignificatio compẽdioſè tradenda eſt, tum eorum qui medicamentis diſcuti non poſ-

Abſceſſus quid. ſunt. Abſceſſus itaque eſt carnium ſeu partium carnoſarum, nempe muſculorum, venarum, arteriarum corruptio, [mutatioq́ue.] *[in pus]* In genere abſceſſuum nonnulli tunica comprehen-

Abſceſſus cum tunica & ſine tunica. duntur, vt atheromata, ſteatomata, melicerides. Alij ſine tunica conſtituuntur, quæ generis vocabulum vſurpant, vndè ſermo hic noſter procedit. Porrò abſceſſuum generationem plurima parte inflammatio præcedit, de qua diſceptatum eſt. Interim protinus ab initio, quemadmodũ nuper dicebamus

Abſceſſus ſigna. enaſcuntur. Comites abſceſſuum ſunt, igneus loci feruor, tumor eminens rubérque magis ac anteà, durúſque cum dolore punctorio, pulſu & grauitate, vt aliquid ex particula ſuſpenſum eſſe videatur. Quòd ſi verò locus inſignis extiterit, febris accedit & rigor inordinatus, noctu potiſſimùm dolor fatigat, & febricula. [k] Eſt cum inguinis inflammatio, proximis in glandulis excitetur. Vbi verò abſceſſus in to-

[horũ ſymptomatum plurima minuuntur.] tum fuerit abſolutus [magna parte decreſcit,] punctus obueniunt pruriginoſi, & leuiter ſtupidi, tumor in mucronem acutum magis faſtigiatur, tactu [lenis,] *[mollis]* cedensq́ue, ſuperficies in vertice auellitur. Dico autem hæc de his qui foras rumpuntur. Si igitur vel medicamentis, vel ſua ſponte rupti fuerint emmoto medicamine curationem tentabis, parte iam purè vacuata: ſin aliter accidat, aperire ipſum in eum modum oportet, quem in chirurgica explicabimus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cataplaſmate ex ficis ſiccatis. *Vide librum Galeni iam citatum. Voco autem ficus ſiccatas* ἰσχάδας*: quas etiam Caricas nominare licet. Galenus autem habet. Non autem oportet ipſas caricas aſſumere, ſed aquam, in qua illæ decoctæ intabuerint.* *ἰσχάδες.*

Si voles magis intendere. *Hoc eſt, ſi vehementius voles ſiccare. Nam Galenus pro* ἐπιτείνειν *habet* σφοδρότερον ξηρᾶναι.

Galenus autem memoriæ. *Libro quartodecimo methodi medendi meminit, vndè etiam Paulus hæc quaſi mutuatus eſt. Eadem*

ferè

ferè tradit etiam lib.2.ad Glauconem, & commentario de Tumoribus præter naturam, vbi ad verbum ista habentur.

Qui humorum ex loco in locum decubitu. *Græca lectio nonnihil est viciata, habet enim* τοῖς ἀπὸ σκήμματος μάλιστα χρονίσασιν ἀποστήμασιν, *pro* τοῖς δὲ ἀποσκήμματος μάλιστα χρονίσασιν ἀποστήμασιν. *Nam vna dictio est* ἀπόσκημμα. *Quam Galenus in hunc modum exponit:* ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὰς διαθέσεις ἐκείνας, ὅταν χυμοί τινες ἐνοχλοῦντες ἑτέρῳ μορίῳ, καταλιπόντες ἐκεῖνο, εἰς ἕτερον μεταστῶσιν. *Atque hic alter modus est generationis abscessuum. Sit itaque* δὲ ἀποσκήμματος *quod* ῥόπῳ ἀποσκήμματος, *vt ait Galenus. Differunt igitur inter se* ἀπόστημα, & ἀπόσκημμα, *vt apud idoneos autores licet condiscere.*

Porrò abscessuum generationem. *Græcus codex vitiatus nonnihil est, vbi habet* ἀντὶ τῶν ἀποστημάτων γενέσεως, *pro* τῆς δὲ τῶν ἀποστημάτων γενέσεως, *dictio* δὲ *omissa sententiam poterat confundere.*

CORNARII.

i *Singulorum lib.*II *æruginis quadrantem, visci quod satis est. Facit item oxerum & masticherum emplastrum.*

k *Quandoque etiam inflammatio ipsis excitatur in glandulis vicinis.*

De Gangræna, & Sphacelo. *Cap.* XIX.

CVm inflammatio, neq; discutitur, neq; in pus mutatur, sæpè in gangrænam, & siderationem, quæ Græcis dicitur sphacelos, incidit, de quibus iam sermonem instituimus. Gangrænas enim appellant, cum membrum aliquod ob inflammationis, qua conflictatur, magnitudinem emoritur: neque iam confirmatas sic dicunt, sed quæ etiamnum fiunt. Eius mali vis est, vt nisi celerrimè succurras, facilè affecta pars, quatenus vicina comprehendit, mortis habitum repræsentet, & hominem iugulet. Vbi verò membra sic vitiata in totum sensu fuerint destituta, affectum non amplius Gangrænam, sed iam Sphacelum nuncupant. Quin & ossibus hoc mali accidit, cùm caro ipsis circundata, praua scatẽs sanie, ipsa hac imbuerit, ac putredine consumpserit. Cùm itaque membrum ex toto vita, sensu, motúque priuatum est, confestim præcidi oportet quàm proximè sanæ parti. Gangrænam verò curamus, sanguine ex parte vitiata affatim emisso, vel enim vena incisa sanguis corruptus, cùm vena amplior in ipso membro appareat, detrahendus: vel cute

Gãgræna.

Spacelus seu caries.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

totius corporis diuisa, multis altisque plagis. vbi verò sanguinem emanare permiserimus, medicamentum aliquod putridis consecratum induci debet, quale est, farina erui, aut lolij, aut lomentum, ex oxymelite. Quòd si valentius imponere cogites, salem adiicito, aut pastillum Andronis, aut eius generis aliquem. Faciunt ad Gangrænas, & vetustæ nuces: [m] cortex autem ipsas expurgat: item liquor tithymalli tempestiuè & mediocriter adhibitus. Opitulatur ipsis & lupinorum amarorum decocti ius superfusum. Nonnulli verò vbi putridam partem præciderint, quò securius mali radicem euellant, candens ferramentum adigunt: in [n] quibus sale cum porro vtendum est. Vt autem crustæ citius decidant, cataplasma deinde accommodatur ex pane, vel hordeacea farina, vel triticea ex hydrelæo incocta. Item medicamenti cephalici puluis ex melle, tetrapharmacum, & Macedonicum vt appellant, vtiliter imponitur. Iam panis cum apio tritus, aut ocymo, sic iris vel panax, vel aristolochia, vel acorum cum melle, vel thus, crustas probè separat. Idem præstat Machærionis medicamentum, & Isis linamento illita ex melle. In teneris autem corporibus abundè est etiam erui farina ex melle.

Ex Oribasij commentariis ad Gangrænas.

AERVGINIS rasæ, minij, aluminis scissilis, singulorum par modus, aqua detritus Gangrænis illinitur, [o] scalpello vndiq; exasperatis. Item lolij farina cum raphano & sale, nondunquàm etiam aceto: vua passa acinis vacuata, cum corticе ex sale & oxymelite. Ad hæc nucum iuglandium medulla, myrti folia vino incocta, tritáq; ex melle raphanus cum aceto. crustas etiam ad ossa vsque rumpit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cum inflammatio neque. *Inuenies penè eadem in secundo ad* νεκροῦται. *Glauconem libro. Verti autem* νεκροῦται *membrum emoritur: quod alij barbarè exponunt, mortificatur.*

CORNARII.

l *Græca hîc sic restituenda ex lib. 2. ad Glauc.* καὶ ἐάσαντας ἀποῤῥυῆναι τὸ αἷμα, τῶν φαρμάκων ἐπιθεῖναί τι, τῶν πρὸς τὰ σηπόμενα χρησίμων. ἔστι δὲ ταῦτα.

m *Repurgat autem ipsas vrtica, & tithymali succus, &c.*

n *In quibus sale cum porri succo vtendum est. Legito Græcè,* ἐφ' οἷς ἁλσὶ μετὰ πράσου χυλοῦ χρηστέον. *Ex suprà citato Gal. loco.*

tamen

tamen in impreßis Gal. codicibus vox χυλοῦ deest.

• *Gangrænas circumſcarificabit impoſita farina loliacea cum raphano & ſale, quandoque etiam cum aceto. Vua paſſa, &c. Græcè habetur γαγγραίνας καταπλασσομένας περιχαράξει αἴρινον ἄλευρον. Sed legendum καταπλασσόμενα, & rectè ſequentur res quæ id faciunt.*

De Herpete. *Cap.* XX.

CVm bilis flaua nullo miſta humori excreta in particulam quampiam decumbit, malum Herpes nuncupatur. *Herpes.*
Si quidem ſubſtátia craſſior ſit acriórq;, totam cutem aduſq; carnem ſubiectam exulcerat, vocatúrque Herpes exedens. *Herpes exedens.*
Si verò tenuior & minus acris calidáque, puſtulas exiguas per ſummam cutem milio ſimiles excitat, ob quam ſimilitudinem, Herpes miliaris dicitur. *Herpes miliaris.* At Oribaſio authore, pituita cum flaua bile miſta, miliarem Herpetem creat. *Curatio.* Corpore igitur toto medicamine quod ducendæ bili eſt, euacuato, loco affecto refrigerantia ſiccantiáque inducuntur, principio capreoli vitis, rubi, & plantaginis applicantur. poſteà verò lenticula his miſcetur, interim & mel & polenta. Item cataplaſma, quod ad inflammationes ex confluxu inſcriptum eſt exempto ſemperuiuo. Verùm exulcerata paſtillis inunguntur, paſſo, aut vino tenui & auſtero non veteri, aut poſca aquoſa ſolutis. inducitur & glaucium, eíque conſimilia ex aqua. Cùm autem nihil proficit acetum admiſcetur. ſucco [p] autem plantaginis, aut ſolani, † aut vino diluta magnificè auxiliantur: aut lini ſemen torridum oleo vinóque incoctum, inque læuorem redactum imponitur: aut terra cimolia, ſolani ſubacta ſucco perungitur, & argenti ſpumæ vnciæ quatuor, [q] porri ſucci cyathi dimidium, betæ ſucci tantundem, læuigata illinuntur. at inueteratis iam huiuſmodi vlceribus, Muſæ paſtillus & Andronius efficax eſt.

† Vbi ex vino coxeris multum iuuabis. καὶ ἑψήσας οἴνῳ, μεγάλως ὀνήσεις Goup.

Alivd ad Herpetem puſtuloſum. Recrementum plumbi ex vino auſtero læuigatum illinitur, ſuperiiciuntur betæ folia vino incocta. [r] vel ceræ triens, myrtei vnciæ ſex, ſtercoris plumbi triens, vino diluta illinuntur. at vbi id quod ſerpit repreſſum fuerit, cerato ex [recremento] vtitor, aut lente cocta cum melle partem obducito. *[plumbi]* Ad Herpetem verò qui ſub cute affligit, retrimentum plumbi [s] rutæ læuigatæ ſucco excipitur, aut ceratum myrteum in vicem rutæ.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ALIVD. t Lanæ veteris illotæ, circà tedam combuſtæ drachmæ duodecim & ſemiſſis, ceræ drachmæ vigintiquinque, recrementi [plumbi] vncia vna. S. ſeui caprilli curati [in aceto macerati ὀξυβαφῆς] lotíque ex aqua drachmæ vigintiquinque, myrtei vnciæ quinque.

ALIVD ad Herpetas acutè depaſcentes, Corij mali punici dulcis drachmæ ſex, argenti ſpumæ tantundem, lanæ illotæ circa tedam combuſtæ drachmæ tres, ceræ drachmæ duodecim, ceruſæ drachmæ octo, thuris, aluminis ſciſſi, ſingulorum drachma. vino aut myrteo excipiuntur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cùm bilis flaua nulli mixta humori. *Hoc eſt, cum ſyncera bilis, nullum alium humorem vel pituitam, vel bilem atram, vel ſanguinem coniunctum habens. Oribaſius libro quartodecimo ſimilia habet.*

Porri ſucci cyathi dimidium. *Viciatus eſt codex Græcus impreſſus. Nam pro* κυ. ς. *legendum eſt* κυ. ἡμίσει. *quod valet Cyathi dimidium: Paulò poſt, myrtei vnciæ ſex, in Græco erat* Γο. ιϛ. *pro.* ϛ. *hoc eſt ſedecim, pro ſex poſitum. Statim in eadem linea, Vino diluta, Græcus codex habet* οἴνῳ ἡμίσει, *pro* οἴνῳ διεὶς. *Non multò poſt, recrementi plumbi vncia vna. S. Græcè erat* οὐγγίας μολίβδου ἐξυβάφου <. S. *pro* οὐγγίας μολίβδου Γο. ι. S.

Circa tedam. *Hoc eſt circa lignum ad tedam aptatum, cui lanæ cum alia quadam pinguedine circumuoluitur, ad flammam alendam: cuiuſmodi hodiè etiam lucernarum loco vtuntur.*

Thuris, aluminis ſciſſi. *Lectio vetus habet* λίβανου σχιστῆς <. α. *quod ad verbum ſonat, thuris ſciſsilis drachma nullo ſenſu, cum legendum ſit* λιβάνου, σχιστῆς, ἀνὰ. <. α. *quod ſignat thuris, aluminis ſciſsilis, ſingulorum drachma. diſtinctione poſt thuris addita, deinde poſt* σχιστῆς ἀνά.

CORNARII.

p *Sed & plantaginis ſucco aut ſolani dilutum magnopere prodeſt. In Græcis vox* οἴνῳ *redũdat, & facit totam ſententiam alienam: non enim vult plantaginis ſuccum aut ſolani vino dilui, ſed glaucium ſi etiam plãtaginis aut ſolani ſucco diluatur magnopere prodeſſe ſcribit. Legendum igitur,* καὶ χυλῷ δ' ἀρνογλώσσου ἢ στρύχνου διεὶς μεγάλως ὀνίνησι. *Hanc autem rectam eſſe lectionem declarat Gal. lib. 2. ad Glauco.* εἰ δὲ στρύχνου, *inquit,* διαλύσειας χυλῷ ἢ ἀρνογλώσσου μειζόνως ὠφελήσεις. *Præmiſit autem de glaucij vſu eadem ferè quæ hîc Paul.*

q *Succi porri cyath.* VII. *Habent exemplaria* πράσου χυλοῦ κυ. ζ. *Sed Oribasius* κυ. S. *habet. Quod mirum non est, potuit enim fieri vt vel hîc vel istic error à scriptore commiteretur. Non errabit tamen vsurus, si neque ad nimiam neque ad imminutam mensuram respiciens, spumæ argenti trientem terat, de vtrisque succis quantum satis est affundat, quò medicamentum commodè illini possit.*

r *Aut ceræ trientem, myrtei sexuncem, recrementi plumbi trientem, vino tritum recrementum reliquis liquatis cerato excipe, ac illine. Sic igitur legendum ex Aetio lib.* 14. *cap.* 60. ἢ κηροῦ Γο. Λ. μυρσίνου Γο. ϛ. σκωρίας μολίβδου Γο. Λ. οἴνῳ λειάνας σκωρίαν, καὶ τ' ἄλλα τήξας κηρωτῇ ἀναλαβὼν καταχρίει.

s *Rutæ tritæ succo. Græcè est* πηγάνου χυλῷ. *Sed Aetius habet pro* πηγάνου, πολυγόνου.

t *Lanæ mollis non lotæ, circa tedam obuolutæ ac vstæ drach.* XII. S. *ceræ drach.* XXV. *recrementi plumbi acetabuli dimidium. Græcè legendum,* ἐρίου ἁπαλοῦ, *non vt exemplaria habent* παλαιοῦ, *ex eodem Aetij loco. Rectè etiam recrementi plumbi* ὀξυβάφου το. S. *etiam si Aetius sesquiunciam habeat: nam si acetabuli mensura vnciarum trium plus minus statuatur, acetabuli dimidium sesquiunciæ respondebit.*

De Erysipelate. *Cap.* XXI.

GAlenus tumorem ex feruente & tenui sanguine conflatum priuatim quidem & propriè Erysipelas, appellauit: *Erysipelas propriè quid* cum verò ex ambobus, sanguine & bile constat, vtique ab *Inflammatio erysipel.* eo quod in mistura superat nomen vitio indidit. Etenim vbi sanguis excellebat, inflammationem Erysipelaceam, vbi bi- *Erysipelas* lis flaua præpollet, Erysipelas inflammatorium dixit. Verùm *inflammatorium.* communis tumorem ex sanguine & bile calidioribus factis conflatum, Erysipelas appellauit. Vtro autem modo dicas, nihil adeò ad præsidiorum vsum interest. id verò scire oportet Erysipelata quæ capiti potissimùm oboriũtur, plus facessere negotij, adeóque esse periculosa, vt nisi efficax consequantur auxilium, interim quoq; affectos strãgulent. Quod simul ac fuerit deprehensum, protinus ab initio vena in cubito præsertim humeraria debet incidi: sin autem hæc non appareat, eam quæ se conspectui obiicit. At si quid sanguinis dimissionem impediat, purgatione vtendum ex medicamento quod bili ducendæ est. Hac sanè & in aliarum partiũ Erysipelatis vti, vel clysteriis efficacioribus oportet, tum ipsis illinere quæ influentem materiam refrigerantium virtute repellunt: collectam verò, calefacientium mediocriter & hu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

mectantium discutiant: prius quàm particula liueat, aut nigrescat, adhibita semper cura vt per liquida inungantur, ita vt frequentius immutentur, primis per spongias molles ablutis, siquidem multus particulæ feruor celeriter in vaporem erumpens, hæc desiccat. Cæterùm requirunt Erysipelata per initia, vt dixi, quæ refrigerent cum humiditate, non astringant: quale est semperuiuum, portulaca, psyllion, lenticula palustris, seris, cucurbita, solanum, altercum, lactuca, glaucium, item apium, & rhamni folia per se vel cum pane inducta, item ceratum ex aqua admodùm frigida. His miscetur etiam opij aliquid, lacrymæ papaueris, cicutæ & [u] mandragorę. Iam composita medicamenta inducuntur, fiétq; teratũ cera dealbata, rosacei quadruplo admixto, ex oleo omphacino sine sale cõfecto: his in pila emollitis, aquæ frigidę superfunditur quantùm potest recipi. Si verò aceti tenuis & pellucidi momentum temperes, præstantius medicamentum habiturus es. Item polenta cum herba quadam frigidiore ex iis quas enumerauimus, affatim membrum refrigerato. Idem efficiunt palmulæ pingues cum horum aliquo mixtæ. Ad hæc pars etiam delinitur cerusa, vel terra cimolia, aut figulari cum solano, aut argenti spuma cum rosaceo, aut chalcitide cum oleo, passóque, aut cerusa cum aceto & lycio, vel acacia cum aceto. Cùm feruor remittit vtendum simplicibus quidem, sulfure viuo & menta cum oxyrhodino, aut ruta cum absinthio aceto & oleo, aut argenti spuma cum porri & betæ succo. compositis autem, priuatim in capite hoc pastillo, Argenti spuma, cerusa, croco, sulfure ignem non experto, opióque cum passo. Communiter autem omnibus, minio sinopico, chalcitide, misy tosto, ęrugine rasa, attramento sutorio, alumine scissili pari pondere ex aceto vtitor.

ALIVD. Sulfuris viui, cerusæ, opij, acaciæ paribus singulorum portionibus ex aceto. Cataplasma ad Erysipelata, Herpetas, Abscessus, Parotidas & Ambusta. Althææ nouellæ foliorum tenerorum libra: cocta in hydrelæo perbellè terũtur, adiectóque rosacei triente, argenti spumæ, cerusæ singulorum vnciis duabus & semisse, iterũ lęuigantur cum succo coriandri, aut sęmperuiui, aut solani: deinde micis panis adiunctis vt emplastri formam induat, illinitur. Hoc autem emplastro vtitor, quod recipit, ricinini pondo, myrtei pondo, [x]

vngue

vnguenti quincuncem, argenti ſpumæ trientem, æruginis raſæ ſextantem, Aerugo & argenti ſpuma aceto læuigantur. Ceratum ad Eryſipelata & Ambuſta. Ceræ albæ triens, roſacei quadrans, oua ſex, perdicij herbæ triens. Vbi verò inflammatio membri conquieuerit, aut vetuſtatem experiatur, cataplaſma illi, priuſquam liueat, ex cruda farina hordei eſt imponendum. Quòd ſi liuor iam occuparit, cute ſcarificatu inciſa, cataplaſma induci, locúſque perfundi ex aqua calida dulci debet, ſed & marina & muria interim conducet, quinetiam ipſi cataplaſmati talis aqua, vel acetum, vel muria cum aceto miſceatur. Deinde commemoratis medicamentis compoſitis cura adhibita vti licet. Nam ſi inflammatio remaneat, aut in pus, aut in putredinem conuertitur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Eryſipelas. *Multi inter latinos ſcriptores interpretantur Eryſypelas ſacrum ignem. Celſus autem hunc ab illo ſeparat, eóque maluit Græca vti dictione quàm expoſitione eſſe obſcurus. Vide Galenum ſecundo ad Glauconem: Aetium libro quartodecimo, & Oribaſij ſeptimum.*

CORNARII.

u Et mandragoræ, & fiunt compoſita medicamenta. Fieri quoque poteſt ceratum ex cera alba, roſacei, &c. Cera alba hîc & ſæpe à Medicis Græcis κηρὸς τράκτος dicitur, quia tractu ac tractatione eò deuenit, vt alba euaſerit, quod quomodo fiat docet Dioſco. lib. 2. Videtur itaque vox τράκτος à Latinis ſumpta eſſe, ac Græcis vſurpata. Sicut etiam τρακτάζω verbum exponunt dictionarij Græci τὸ λευκαίνω καὶ κατασκευάζω.

x Ceræ quincuncem.

De Phymate, Bubone, & Phygethlo. Cap. XXII.

AVtore Galeno, Bubo, Phyma, & phygethlon, glandularum affectus ſunt: Bubo quidē inflammatio, †y phyma autem glandulæ inflammatio ad ſuppurationem ſpectans. Aliorum verò quorundam ſententia communiter omnes, qui à natura abhorrent [ceu abſceſſorij] tumores quamcunque corporis partem obſideant, Phymata appellantur. Siquidem Hippocrates in hunc modum ſcribit, Quibus Phymata vrinarium meatum exercent, hi abſceſſu in vomicam erumpente liberantur. At Bubones qui prolapſu, aut aliis vlceribus, aut doloribus contrahuntur periculo vacant: fe-

†Phygethlum autem eſt eryſipelas phlegmonodes, vel eryſipelatodes phlegmone glandulæ. Hæc deerant. Goup.

[qui in abſceſſum facilè vertuntur, ἀποστηματώδεις]

Qui Bubones cum periculo, et ſine periculo.

bribus autem superuenientes, qui plurima parte ex pestilentiali lue solent incidere, deterrimi sunt siue femora, siue alas, aut ceruicem inuaserint. Verùm priores initiò, quemadmodùm inflammatio quælibet, auxiliis repelluntur, quæ refrigerant astringúntque, vel spongiis ex posca impositis, vel lanis oleo crudo vinóque imbutis, vel rosaceo, vel melino, vel lentiscino, vel myrtheo: deinde iis quæ digerunt vtendum. At si corpus vniuersum succis æquabiliter redundet, priùs ipsum vacuari conuenit: vbi iam inanitum est, vlceris, in quo id prouenerit, cura haberi debet, sicuti in capite de vlceribus explicabitur. Glandula si inflammatione tentetur, lanis oleo quodam laxante irriguis rectè lenitur, totúmque ipsis membrum inuoluitur. Cùm tumor ad suppurationem spectauerit, non promptè diuidere, sed medicamentis quæ cerati speciem referunt, discutere nitemur, cuiusmodi potissimùm est ex [a] perano confectum. Item quod ab herbis dicitur Botanicon, si per hæc non discutitur, rumpere adgrediemur, aliorum abscessuum modo, similitérq; illis mederi. In iis autem qui ob febres aut omnino humorum abundantiam procreantur, caueri debent repellentia, ne materies penitius detrusa cursum repetat, sed ab iis quæ discutiūt statim curationem incipere consilium est. Si autem nihil prohibet, nempe aut ætas aut virtus, sanguis priùs è cubito dimittetur, deinde loco fomenta inducentur ex decocto chamæmeli aut anethi, aut eius generis alicuius. Reliqua medicamentorum sylua, maximè ex iis quæ tertio volumine ad Parotidas dicta sunt, transferenda est. Item ex illis quę nuper contra inflammationes prodidimus. quemadmodùm etiam Phygethli curatio tum hinc, tum ex remediis Erysipelati accommodatis petetur. *Aster atticus.* Aster atticus herba quam & bubonion, quasi dicas inguinariam, ea ipsa de causa vocant, non solum illitus, sed etiam contactus, bubonibus auxiliari creditur. Phymata autem priuatim discutit adiantum si illinatur, atriplex, parietaria, althææ radix vino incocta, ammoniacum cum melle emollitum inductúmq;, [a] viscus cum resina, ceratóq;. Rumpit autem abscessum propolis, lupini amari ex aceto illiti, cucumis Syluestris radix terebinthina excepta, capparis radix similiter, nitrum cum fermento aut ficis.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Abscessorij tumores. *Hoc est qui abscessum repræsentant. sic verti*

verti ἀποστηματώδεις ὄγκοι quasi dicas apostematici tumores.

Phyma & Phygetlon. *Tubercula sunt tumida. Celsus Græcis nominibus quoque appellat Bubo à loco nempè inguine, cui solet magna ex parte accidere, appellationem accepit: quanquàm etiam alas, & ceruicem interim infestet.*

CORNARII.

y Tuberculum verò ad suppurationem citò tendens glandulæ inflammatio. pro ἐπιγινομένη lege ἐπειγομένη ex Gal. lib. 2. ad Glauc.

z ex apyrano.

a Viscum cum resina ac cera. Græcè habetur, ἰξὸς σὺν ῥητίνῃ κηρωτῇ. Sed pro κηρωτῇ legendum καὶ κηρῷ. Ita enim Diosco. de visco, δύναται, inquit, διαφορεῖν φύματα μιγεὶς ῥητίνῃ καὶ κηρῷ ἴσῳ.

De furunculo, qui Dothien appellatur. CAP. XXIII.

FVrunculus, tumor est abscessum præ se ferens, qui ex crassis humoribus in carnosis plerunque partibus concipitur, mitis quidem, cum in sola cute coiit: peruicax autem, malignusque vbi subter actis radicibus in superficiem erũpit. Dissipat autem furunculum, triticum mansum & impositum: mastiche ægyptia, vuę passæ quibus acini sint exempti, cum sale tritæ ac admotæ hunc aut disiiciunt, aut rumpunt: vel siccæ fici hydromelite incoctæ imponuntur, vel resina ficis mista inducitur, vel ipsæ ficus siccatæ cum fuerint pingues dissectæ, vel fermentum cum nitro, vel lini semen cum melle, vel alterci folia, trita cum butyro. Composita verò hæc proficiunt, quod ex fermento, quod polline farinaceo constat, & quod priuatim à furunculo Græcè dicitur Dothienicon, fomenta autem adhibentur ex spongiis mollibus continuè calenti aquæ intinctis, deinde sic medicamenta iniiciuntur.

De Terebintho. CAP. XXIIII.

ORibasius Terebinthum sanè Phymatis speciem esse affirmat, in cuius [extima] parte pustula [nigra] incumbit: *[superna]*
hac rupta id quod subiacet [abraso] simile apparet. vbi scalpello diuiseris, pus inuenitur. Dioscorides autem Alexandræus literis mandauit terebinthos cutis esse excrescentias rotundas, nigrouirides, terebinthi fructum referentes, atque has aliis phymatum tumoribus similiter curari censet: auxilia ex suprà comprehensis huc transferenda.

[inferna nigra] *[diuulso ac dilacerato]* *Dioscorides Alexandrinus.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Oribasius. *Libro septimo huius tuberculi meminit. Pauli autem lectio nonnihil est viciata: habet enim, ὠδινκᾶσθαι δὲ αὐτῆς ἀνωκάτω pro ἀνωτάτω. Paulo post, τὸ ὑπὸ κάτω pro ὑποκάτω vt sit vna dictio.*

De Carbunculo. CAP. XXV.

Carbunculi causa & notæ.

[milij seminum]

[quæ inferiori sui parte, basi ac radice adhærescit]

[vicina depascitur]

[consensum ac sympathiam]

[conuersa, sub. corpora subiecta]

Curatio.

CVm sanguis magis melancholicus effectus inferuescẽsque aliqua se parte receperit, carbunculus fieri solet, quod vlcus est crustaceum plerunque à pustula ambustis simili, interim verò & sine hac incipiens. Cæterùm inter initia, quibus hoc malum instat, in particula omnino pruritum sentiunt, deinde pustula, nunc vna, nunc plures tenues exoriuntur, [miliorum quorundam] instar: quibus perruptis, similiter crustaceum vlcus prouenit, quale ferramenta cãdentia excitant, modò crusta ipsa cinereum colorem, modò nigrum præferente, [sic vt inferiori carni continua adhærescat,] & quodam modo affixa [sit depascaturque.] Reliqua autem caro circomposita, feruidam refert inflammationem, quam Græci Phlogosim appellant, & colore nigrescit, splendetque bituminis & picis modo. talis autem est bilis exactè atra. Verùm carbunculi, qui carnem inuaserint, confestim circũscribuntur qui membranas, neruosque occupant, diutius remanet, [luemque] subiectis corporibus impartiunt: vt etiam inflammationes quæ erysipelatis naturam recipiant, in ipsis excitentur. plerisque itidem in suppurationem [conuersi] sunt, multis febres simul accedunt. Iam verò carbunculi ex causis populatim grassantibus excitantur. Curatio ipsorum, nisi admodum fuerint exigui, à vacuatione sanguinis è vena ad animæ defectionem vsque dimissi, tentanda est: mox scarificatus rectè accommodatur, plagis ob succi crassitiem altioribus: particulæ laboranti inducuntur, quæ modicè reprimunt dissipantque. tale est cataplasma, quod ex plantagine & cocta lente cõstat, [b] quod recipit panis furnacei micam. Est autem panis, nec omnino à furfure purus, nec nimium eius habens. super ipsum verò vlcus valens aliquod medicamentum imponitur, cuiusmodi est Andronis, Pasionis, & Polyidæ, diluique id vino aliquo dulci, ad sordium spissitudinem debebit. Item massalioticum aridum, vel & ipsum similiter dilutum. Item radix dracunculi, vel aristolochiæ, vel liquor silphij, vel cyrenaici, singula ex aceto probè

to probè delinentur. At quæ Eryſipelatis naturam referunt, ſuprà comprehenſis ad id vitij remediis perungentur. Quæ verò partes conſortij lege affici putantur, ſuccidis ſanis ex œnelæo madefaciendæ ſunt. Vbi iam ordor acquieuerit, carbunculis iniiciuntur cerata cephalica, diluta, illitaque in linteolis. generoſiſſimum eſt quod herbis, tum illud quod nitro conſtat, item arida vlceribus depaſcentibus dicata, per ſe, & cum roſaceo. Cùm autem durities remanet, vtemur Melino Serapionis, operam adhibentes, vt quàm celerrimè carbunculi ſuppurent. Quod quidem fiet, ſi die bis, noctu ſemel, tum cataplaſmata tum medicamenta mutes. At quò radicitus carbunculos diuellas, dirimáſque ab adiacentium commercio, malum punicum acidum, minutatim conciſum in aceto coques: vbi intabuerit, in læuorem deteres, linteóque illitum induces: cum ſiccefcit, aceto humectabis. Item nucis auellanæ veteris vel etiam non veteris medulla carbunculos maturat rumpítque. Hoc præſtant & cupreſſi folia tum germina, nouelli & molles galbuli cum polenta, vua acinis vacua, ficus ſiccatæ vino incoctæ, papaueris ceratidis flores, liquor ſilphij, cum ruta & mellis momento, pix liquida cum vuis paſſis, & ſuillo adipe.

Ad Carbunculos vehementer efficax.

ARGENTI ſpumæ libra, olei veteris libra & ſemiſſis, auripigmenti vncia. Oleo cum argenti ſpuma dum manus non inquinet incocto, ſublatoque ab igne, auripigmentum adiicitur, rurſusque medicamentum coquitur donec nigreſcat, tritis in pila vtitor in linamenta filatim carpta illitis.

Ad Gangrænas, vlcera vetera, chironia, ſtrumas, podagram: priuatim verò ad carbunculos, præſertim eos qui palpebras infeſtant.

OPII, acaciæ, miſyos toſti, ſquamæ æris, ſingulorum drachmæ duæ, atramenti ſutorij drachma, alterci ſeminis drachma, tritis ex aqua vtitor. probè facit & tetrapharmacum quod quintam thuris partem contineat. Aduerſus naturalium carbunculos, chalcitidis, attramenti ſutorij, ſingulorum drachmis octo, aphronitri drachmis duabus. ex aqua tritis vtitor. Valet ſtercus quoque ouillum, torridum cum melle. In Alexandria Serapiade quæ orchis & triorchis dicitur viridi, cum micis panis, cataplaſmatis modo vtuntur ad carbunculos, omniaque cruſtoſa. Vbi verò cruſta exciderit, *Serapias.*

rit, communis vlceris modo curabis.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Carbunculus. *Sic verti Græcam dictionem ἄνθρακες: id est ad verbum, Carbones. Celsus autem, quem libenter in dictionibus latinis imitor, Carbunculum nominat.*

Quod vlcus est crustaceum. *Habetur in Græco εἴπερ εἰσὶν ἐσχαρώδη ἕλκη, quod est, siquidem sunt crustacea vlcera. Ego autem legendum puto pro εἴπερ, οἵπερ vt referatur ad ἄνθρακες.*

Depascaturque. *Sic exposui, μετὰ νομῆς quod est cum depastione. Sensus est, ita carni subiectæ affixa est, vt eam quoque depascatur. Volui itaque versionis meæ rationem reddere, ne quis seuerior censor nos à verbis ipsis discessisse clamet.*

περιγράφεσθαι, Circumscribuntur. *Ad verbum exposui περιγράφονται. Signat autem hoc loco circumscribi, tolli, aboleri. Nam qui carbunculi carnem obsident, facilè tolluntur. qui partes solidas, pertinacius hærēt.*

Vel & ipsum similiter dilutū. *In Græco codice pro εἰ τὺ fac ἢ, quod et si exiguum, sensum tamen poterat confundere.*

CORNARII.

b *Cui panis clibanitæ neque valde puri, neque sordidi micæ teneræ sint adiectæ.*

c *Nucis regiæ veteris nucleus.*

De Cancro. CAP. XXVI.

CAncer in qualibet corporis parte oriri consueuit, siquidem in oculis, & vulua, quemadmodùm in ipsorum capitibus expositum est, aliisque pluribus particulis, sed præcipuè in fœminarum mammis accidit, quoniam natura fungosæ & inanes. crassissimā atræ bilis, vndè hoc vitium contrahitur, materiam promptè possunt excipere. ex eo enim humore cum referbuit, cancri proueniunt: atque si acrior illa fuerit, cum exulceratione. Quapropter colore magis quàm inflammationes nigricant, sed ita vt tantam caliditatem nō experiantur. Venæ autem quæ circa sunt, intumescunt, intenduntur que, cancri animantis pedum modo, vndè & appellationem hanc vitium est sortitum. Nonnulli verò inde sic nuncuparunt, quod difficillimè ab his partibus quas obsederit, euellatur, quemadmodū cancer aquaticus animans. Hoc malum planè propter succi crassitiem non consanescit, vt potè quod nec repelli, nec discuti queat, nec totius corporis purgationi cedat, vel quod etiam mitiora negligat remedia, vehementioribus autem irritetur, excandescatq;. Prima

sanè

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ſanè cancri initia prohibere, ne augeſcant, licet: ſi melancholicus humor priùs vacuetur, quàm in affecta particula radices ſubter egerit, impactúſque ſit. vacuatio quidem primùm tentanda eſt, ſanguinis dimiſſione, ſi nihil prohibet, mox purgatione: per initia quidem ex ſimplicioribus petita, quale eſt epithymon, quatuor drachmis & S, in ſero lactis, aut mulſa exhibitum: deinde ex hiera, quæ nigrum veratrum recipit. Loco autem dolenti inductũ ſubſequens remedium ſine dolore facit exulceratis, Solani ſuccus linteo molli duplici in eum tincto imponitur, extrinſecus autem lana molliuſcula, & ipſa ſucco imbuta circundatur, cura adhibita, ne hæc ſicceſcant ſucco continentius ſuperfuſo. Iam vti diutius poteris in cancris exulceratis medicamento quod pompholyge conſtat. Nec inepta ſunt, quæ tertio volumine de vuluæ cancris prodidimus.

Ad Carcinode, malignáque tum ad ſedis tuberoſa vlcera, item ad naturalium vel teſticulorum, vel mammarum inflammationes.

IN plumbea pila piſtillo plumbeo lemniam ſphragidem ex poſca, & mulſa, vel lacte conterito, vt nigreſcat: vel roſaceo, vel immaturo oleo, ſuccóve ſemperuiui, vel cotyledonis, vel lactucæ, vel pſyllij, vel vuæ acerbæ tritam ſimiliter inungito. Crebrior victus ægro dabitur, ptiſanæ cremor, lactiſque ſerum: ex oleribus malua, atriplex, bletum, cucurbita: piſcium ſaxatiles: omnis generis aues præterquam paluſtres.

Archigenis ad Carcinode, & maligna vlcera.

CANCRORVM fluuiatilium crematorum & cadmiæ par modus in pollinem coactus inſpergitur, aut cancrorum cinis vnà cum cerato inducitur, item eryſimi ſemen detritum cum melle accommodatur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cancer in qualibet. *Hoc caput quaſi ad verbum habet Aetius libro quartodecimo. Oribaſius ſeptimo. Galenus ſecundo ad Glauconem. Habet autem lectionem deprauatam in exemplari Græco,* οἷον ἐστὶ τὸ ἐπίθυμον πλῆθος, Γο. *A. S. quæ ſonat ad verbum, quale eſt epithymum pondere vnciarum quatuor. At nemo non medicinæ peritus intelligit nunquam epithymum dari tanto pondere. Legendum itaque venit in hunc modum,* οἷον ἐστὶ τὸ ἐπίθυμον πλῆθος. *A. S. id eſt quale eſt epithymum pondere drachmarum quatuor &. S. Nam Dioſcorides, aliíque eiuſmodi ferè pondus admittunt.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De molli & laxo tumore, qui œdema Græcis dicitur.

CAP. XXVII.

CVm de tumoribus qui ſuccis calidioribus contrahuntur, diſputatum ſit, iterum de contrariis agemus, ab eo quod Græcis œdema dicitur, exorſi. Quemadmodùm enim ex bilioſa fluxione eryſipelas, ita ex pituitoſa, œdema laxus quidam atque indolens tumor excitatur. Equidem ſcimus aliter quoque œdemata prouenire: nempe in pedibus, in aquæ ſubter cutem affectibus, habitu corporis contabeſcente, qui Phthoë Græcè dicitur, & malo, qui Cachexia. Atq; in illis quidem tumor hîc affectus qui hominem premit accidens eſt: nullam ſeorſum curationem propriam poſtulans. Satis enim eſt, ſi quidem curatione egebit, ipſa tum crura perfricare[d] oleo cum ſale, aut etiam oxyrhodino ſal habente. At ſi ex pituitoſo humore in particulam influente œdema conſtitit, abundè quandoque eſt ſpongia poſca imbuta, cum ligamento leuiter ſtringente impoſita, quæ ab inferiori parte incipiens, ſuprà finiat. Eſto autem ſpongia, modò conducturа ſit: recens, ſi huius copia non eſt, eam, cuius erit facultas, detergebis, expurgabiſque nitro, magiſque aphronitro, & lixiuio. Quòd ſi per hæc tumor non ſubſideat, paululum aluminis iniicies, cõmodùm autem eſt tenerrimum ellychnion, poſca madens impoſitum: bonum eſt & glaucium. Quòd ſi in vetuſtatem œdema inciderit, parti oleo priùs inunctæ ſpongia ex lixiuio imponitur, eiuſque violentiore conſtrictione curatur. diſcutit autem ac comprimit tumores laxos cedenteſque quælibet terra illita, magiſque Aegyptia, tum iſatis domeſtica.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Oedema laxus quidam. *Omnia ex Galeno ad Glauconem, ſeptimo Oribaſij, quartodecimo Aetij tranſcripta ſunt. dixi autem indolens tumor, hoc eſt doloris expers tumor. Vide etiam Galenum libro quartodecimo Methodi.*

Affectus qui hominem premit. *Lectio Galeni libro iam citato corrupta eſt: habet enim* τὸ κατέχοντος πλῆθος, *quod Linacer exponit multitudinis quæ hominem præmit, cùm legendum ſit* τὸ κατέχοντος πάθος. *hoc eſt affectus, qui hominem premit.*

Tenerrimum ellychnion. *Ellychnion eſt quod ex papyro, ſparto, canabe, aut ſtupa tortum in lucernis vritur. dixi tenerrimum, hoc eſt molliſſimum Græci.* ἁπαλότατον.

Ellychniū.

CORNARII.

d aliquando cum aceto & rosaceo, aliquando etiam cum oleo & sale, aut etiam ad ipsum acetum & rosaceum sale iniecto. Græca sic, emendato, τρίβειν τὰ σκέλη ποτὲ μὲν δι' ὀξυροδίνου ποτὲ δὲ δι' ἐλαίου καὶ ἁλῶν. ἢ καὶ αὐτῷ τῷ ὀξυροδίνῳ τῶν ἁλῶν ἐπεμβαλλοντα. Ex Gal. lib. 14. meth. & 2. ad Glauc.

De inflatione. Cap. XXVIII.

INflatio ex flatuoso spiritu nunc sub cute, nunc sub membranis, quæ ossibus circundantur & musculis, collecto, enascitur. Porrò is colligitur aliquando in ventre & intestinis: itémq; in medio horum spatio & membranæ quæ Peritonæos dicitur, vt in aquæ subter cutem genere, cui nomen est Tympanias. Differt quoque hęc ab œdemate, quòd pressa digitis, fossulam non repræsentet, & sonitum tympani modo ædat. Membrorum autem densitas, tum spiritus simul crassities efficit, vt idem spiritus non dissipetur. Vnde curandi ratio huc dirigenda est, vt membra rarefacias, crassiorémq; spiritum extenues, quod medicamenta tenuissima & potestate calida præstant: atque in ventre quidem & visceribus oleum tenuius quod rutam habet incoctam, aut aliquod ex calidis seminibus, qualia sunt, cumini, apij. Interim verò & cucurbita iustæ magnitudinis citra cutis incisionem vmbilico bis, térue defixa, inflationem discussit. Musculis autem ex contusione, quemadmodum propulsu inflatis particulas calidis nimiùm, & acribus excandescere contingit. Quare per initia medicamenta quæ magis leniant adhibenda. Vbi facta est inclinatio, ea quæ discutiãt.[e] Vtendum igitur sapa, cum olei momento, ac ex lanis succidis calida excipiantur, vel etiam ceratum ex œsypo admiscetur, cura adhibita vt caliditas permaneat, frigus enim non conducit. Vbi iam æger lenitus sopitúsque est, acetum admisceatur, & nitrum, aut aphronitrum, deinde & lixiuium. Postremò emplastris vtendum quæ discutiendi vim habent, quò inflatio subsidat, quale est quod sequitur, Sordes balneorum subferuefactæ percolantur primùm, vt puræ euadant, & rursus lebeti iniiciuntur, tritaque calx restincta farinæ modo etiam inspergitur, dum luti fiat spissitudo, ac vtitor. Hoc efficacius est medicamentum ex sycomoro compositum.

Inflationis causa.

Inflationis ab œdemate distinctio

ANNOTAT. CORNARII.

e In Græcis impressis pro ἀφεψήματι lege ἐψήματι. pro τῶν δι' ὑσσώπου κηρω-

πον κηρω

πȣ κηρωτὴν lege τὴν δὶ οἰσύπȣ ex Aetij lib.15.cap.2.

De intortis & contusis. Cap. XXIX.

ARticulis intortis, contusisque benefaciunt lanæ succidæ, aut spongia oxelæo imbuta impositaq́;. item bulborum elixorum pars tenerior cum melle, viticisque folia, sal nitrum tostum, læuigata cum cerato inducuntur. Iam superfusio aquæ dulcis, aut marinæ calentis vtiliter adhibetur. Vbi verò inflammatio, & dolores conquierint, intortæ partes etiam rectè perfricantur.

De carne contusa, & sanguinis subter cutem coitu, quod Græcè Ecchymoma dicitur. Cap. XXX.

CArne à graui quodam corpore, quod extrinsecus superinciderit contusa, venísque exiguis indidem diuortium expertis, sanguis profunditur [per subsultum] quod Græci κατὰ διαπήδησιν appellant, vnde sub cute collectus Ecchymoma dictum efficit. Cute, inquam non diuisa, tanquam tumor tactu mollis & cedens, comitatur liuidus, & magna ex parte indolens. Eò igitur animum tendimus vt sanguinem qui continetur dissipemus, ídque confestim priusquam nigruerit. Per initia sanè nonnihil ex astringentibus, iis quæ discutiunt, admiscere oportet, eò quòd tunicæ venularum contusæ densationem requirant: inde etiam solis discutientibus sine astrictione vtemur, ac scarificatis initio Ecchymomatis, ita subsequentem curationem accommodabimus. Ad inueterata autem Ecchymomata, raphanus applicatus prodest. [f] Quippe discutit ea vbi erodere inceperit, aut raphani succus, cum micis panis inductus. Cæterùm Ecchymomatis species sunt, [g] suggillata, & liuores ex ictu, Hyposphagmata dicuntur. Item sanguinis inter vngues concursus ex percussu proueniens, de quibus priuatim tertio volumine dictum est. Verùm de vnguium vitiis, in parte chirurgica differemus.

[transcolatus.]

ANNOTAT. ANDERNACI.

διαπήδησις

Per subsultum. *Græcè subsultus dicitur, διαπήδησις. Galenus libro quinto Methodi quomodo fiat, exponit in hunc modum, Diapedesis ex tunica quidem ipsa rarefacta, sanguine verò tenuato: interim etiam ex gracilium vasorum adapertum nascitur, &c. quando autem hoc fit, sanguis veluti subsiliendo ex vasis prodit.*

CORNARII.

f *Tollere autem ipsum oportet, quum mordere incipit. Dictio vna vitiata*

vitiata ſententiam corrumpit. Eſt enim διαφορεῖ, *pro* ἀφαίρει, *id eſt, diſcutit pro tolle. Lege igitur* ἀφαίρει, δὲ αὐτὴν ὅταν ἄρξηται δάκνειν, *id eſt, tolle ipſum cum mordere cæperit.*

g *Suffuſiones effuſi ſanguinis, ſub oculis contingentes, hypopia ac hypoſphagmata appellata.*

De ruptis & auulſis. *Cap.* XXXI.

RVptio cum Ecchymomate prorſus accidit: curatur autem medicamentis mediocriter calefacientibus, quale eſt ex nigris populis acopon, aliáque huic conſimilia. At altioribus rupturis magis acria, magíſque incidentia accommodantur. Talibus ſanè & cucurbitulæ vſus proficit. Ergò ſi euocatum celeriter per halitum Ecchymoma totum eſt, facilè dehiſcens ipſa caro coaleſcet. Sin longiore ſpatio ſordes copioſa ſuccreuerit, ruptum deinceps coire non poteſt, ſed tantùm propè ipſius labra admouentur: quò fit, vt leui momento ea facilè ſeparentur, & medius inter ipſa locus ſuperuacuo humore repleatur, nihílque aliud, quàm aſſiduè nouum quodammodò Ecchymoma creetur, primo perſimile, niſi quòd citius quàm illud diſſipetur, vtpotè ex tenui magis ſanie nunc conſtans, cum per initia è ſanguine Ecchymoma eſſet. Conuulſum autem fibris quibuſdam laceſſitis diſtractíſque leniri tantùm deſiderat, quoad dolor ſopiatur: quippe conglutinari nequeunt. Itaque Ariſtolochia rotunda ruptis conuulsíſque, ſi quid aliud, idonea eſt. ſimiliter centaurei maioris radix eiúſque ſuccus, rheum, coſtus, bdellium cum oxymelite pota.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ruptio. *Vnitatis ſolutio pro particularum natura, nomenclaturam ſortitur. In oſſe Græcis* κάταγμα *quaſi fractura dicitur, in carnoſis muſculorum partibus ex diſtentione perueniens,* ῥῆγμα *hoc eſt ruptura, de qua hîc fit mentio. Cum autem filamenta ſimiliter tenſa rumpuntur, vulſum. In carne vulnus.* ῥῆγμα.

De Scirrhis. *Cap.* XXXII.

EXactus quidem ſcirrhus, tumor eſt præter naturam, ſenſus expers, & durus: non exactus autem, vix ſenſilis eſt. Ac qui ſenſu vacat ſanari non poteſt: qui ægrè ſentitur, vix ſaneſcit, ſi quidem humor vndè huiuſmodi vitium contrahitur glutinoſus craſſúſq; eſt, qui particulis quæ ſcirrho obducuntur impactus ſolui contumaciter repugnat. Eſt cum *Exquiſitus ſchirrhus, & nō exquiſitus.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Medici scirrhos inducentes.

statim ab initio constituitur, augetúrque, plerunque verò à medicis qui erysipelata & inflammationes vehementer refrigerauerint astrinxeríntque, originem sortitur. Quòd si quis ea quæ valenter discutiunt medicamenta, partibus scirrho obductis admoueat, huic paucis primis diebus, manifestò scirrhus decreuisse videbitur. Cæterùm quod de affectu restat, id reddit insanabile. siquidem totó quod in eo subtilissimum erat dissipato, quod reliquum est desiccatum, ceu lapidosa concretio relinquetur. Quapropter conuenit discussorium aliquod medicamentum, & emolliens habere, quod non validè calefaciat atque desiccet. Huius autem generis sunt medullæ omnes, magísque ceruina, & vitulina. Ex adipibus commendatur, leonina, pardalis, vrsina, deinde taurina. Inter aues anserina, & gallinaceà & phasianicà, ficciórque caprillà, & hircina. Ad hæc ammoniacū suffimen, bdelhum maximè scythicum, styrax qui humentior est & pinguis: ac Aegyptiaca mastiche. In aliis sanè particulis scirrhum expertis his seorsum vtendum est, tùm iis quæ inde componuntur. verùm in tendonibus & ligamentis, lapis haigni candens, aceto ecerrimo extinguitur, & siquidem haberi potest, pyrites: sin eius copia non est, molaris, in quo pars affecta commoueri debet, vt vaporem ascendentem recipiat, atque inde rursus medicamen quod emolliat imponitur, oleo tamen tenui non aqua quotidiè ab initio per totum morbi curriculum pars affecta perfunditur. interim oleo in quo althææ radix ac Syluestris cucumeris sit incocta. A balneo autem in totum ægri abstinebunt, vel certè frequenti, sed posteaquàm scirrhus emollitus fuerit, ammoniacum pinguissimum aceto quàm acerrimo maceratū particulæ sat multis diebus inungitur. Deinde rursus emollienti medicamine vtendum, quod receperit galbanum, & opopanacem, éáque pinguissima. eiusmodi verò sunt potissimùm, ex petasone confectum, & quod ad Amythaonem refertur, & strumis dicata medicamenta.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Exactus quidem scirrhus. *Vide secundum ad Glauconem, & quartumdecimum Methodi, vndè hæc omnia ferè sunt translata, quanquàm Oribasius anteà & Aetius ea quoque transcripserint.*

A balneo autem in totum. *Videtur Paulus præcipere vt in totum à lauacris abstineant scirrho laborantes, aut si id non fiat, sal-*

tem

tem à frequentibus. alioqui dictio συχνοῦ ex superfluo fuisset adiecta. Ego itaque lego ἢ γοῦν duabus dictionibus, non ἤγουν vt habetur in exemplaribus. Aetius abstinendum præcipit à balneis medicamentosis quæ atramentum sutorium, alumen, aut sulphur resipiant.

De Strumis. *Cap.* XXXIII.

STrumæ glandulæ sunt scirrho induratæ, qui in ceruice, alis & inguinibus maximè nascuntur. Curatio earum, cum illa quam in scirrhis tradidimus communis est. Priuatim verò lupinorum amarorum farina ex oxymelite cocta applicatur, ea quoque phymatis proficit: vel bouillum stercus aceto incoctum inducito, id etiam tumores scirrhosos omnes dissipat. probè autem discutit strumas, calx viua, melle vel gymnasiorum sordibus excepta, vel oleo vel adipe suillo: aut calcis nitríque par modus, nasturtij, & fœnugræci quadruplum cum melle, malagmatis modo imposita[h] duritias dissipant. in pus conuersas rumpit loliacea farina cum fimo columbæ & semine lini vino incocta, grossi syluestres, & satiui, aut nasturtium album detritum cum pice liquida malagmatis forma applicatur, aut cucumeris syluestris radicis siccæ, lauri foliorum siccorum concrematorum cinis cum terebinthina inducitur, aut pediculariæ herbæ, & nitri æquale pondus, erucæ duplum cum resina iniicitur, aut stercus caprillum bouillúmve aceto incoctum, aut erui farina in vrina pueri venerem non experti macerata exceptáque pice, cera, & oleo liquefactis, aut anguem mortuum in ollam coniectum, gypsóque oblitam in fornacem mittito, concremati cinerem æquali fœnugræci pondere misceto, melle, excepto vtitor. Item quod aspidibus constat medicamentum, mirificæ virtutis est, tum quod ex struthio conficitur, tum quod cucumeri syluestri, tum quod cedrio liquore confit. strumas ad suppurationem perducit, aut diffundit hoc, myrrhæ drachmæ decem, ammoniaci thymiamatis drachmæ septem, visci quercini drachmæ octo, galbani drachmæ quatuor, propolis drachma, in pila contunduntur. Ad strumas mammarum duritiásq; proficit subscriptum medicamentum, visci elaborati, resinæ siccæ, ceræ, singulorum pondo, galbani quadrans.

Ad strumas exulceratas, & sine vlcere.

CERAE, resinæ pityinæ, adipis suilli insulsi, marrubij, æruginis rasæ, singulorum selibra,

Medicamentum ad ſtrumas, quod dicitur Cheradicum.

OLEI veteris põdo duo, ceræ pondo, colophoniæ trieſ, nitri tantundem, [i] allia duodecim membranis detractis in oleo per triduum macerantur, deinde cocta cum fricta fuerint, proiiciuntur, eliquatis oleo poſtquàm ab igne amoueris, nitrum tenuiſſimum inſpergitur: rumpit etiam abſceſſus.

ALIVD. Cineris è ficu vnciæ duæ, aluminis ſciſſi vncia, aphronitri tantundem, picis liquidæ vnciæ ſeptem.

Exedens Cheradicum.

ALVMINIS ſciſſilis, ſandarachæ, ſingulorum drachmæ quatuor, ſquamæ æris drachma, auripigmenti tantundem, arido ſtrumas conſpergito, at ſi cancri naturam induerint, roſaceo maceratis bis die vtitor.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Naſturcij. *Malè in codice Græco καρδαμώμου pro καρδάμου habetur, item σκλήρας pro σκληρίας. In fine ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος* ℥.β. *Vbi Gemuſæus ex codice Ruellij* ℥.ʒ. *legit, à quo hîc non diſſentio.*

CORNARII.

h *Hoc duras diſcutit, in pus tranſmutatas rumpit. Item loliacea farina, &c.*

i *Allij capita* XII. *Allij nucleos decorticatos in oleo ad triduum macerato, &c. Allij nucleos dixi partes capitum allij, in quas pelliculis detractis diffringuntur. Paulus hîc σκελλίδας vocat, Galen. ſæpe πυρῆνας. Dioſcor. ῥάγας, Aetius ὄνυχας, Hipp. ἄγλιθας & σκορίδας. Vide Galen. in gloſſis Hippocra. Latini quidam ſpicas vocant.*

De ſteatomate, atheromate, & meliceride. *Cap.* XXXIIII.

CVm hęc quoque inter abſceſſus, quemadmodùm in illis dicebamus, habeãtur, ſingula propriam appellationem à ſimilitudine rerum quæ in tumoribus continentur, ſortita ſunt. Alij ſi quidem ipſorum veluti pingue quiddã ſeu adeps ſubeſt, alij melli ſimile quippiam, alij quaſi tenuis pulticula. Conſilium igitur curationis eſt commune, vt quod tunica illa contineat, diſcutiatur, aut medicamentis totum exedatur, aut ſectione auferatur. Quidam enim ex iis tumoribus triplici hac ratione curãtur, ij nimirum qui liquidiorem humorem continent, qualis eſt Meliceris: aliqui duplici tantum vt Atheroma, quod & ſectione aufertur, & medicamentis exeditur: Steatoma verò nec diſcuti, nec exedi poteſt, ſed

Steatoma.
Meliceris.
Atheroma.

manu

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

manu duntaxat curatur. Quomodò autem vnumquodque horum agnoſcas,in parte chirurgica edocebere. At medicaminum,quæ diſſipandi vim habent,materiam,vbi actum eſt de ſtrumis,reperies.Priuatim verò Meliceridas hoc diſſipat, vuæ paſſæ acinis exemptis octo,ſquamæ æris drachmæ tres, parte fomentis priùs lenita imponitur.

Alivd. Ladani,bdellij,galbani,ammoniaci thymiamatis,propolis,terebinthinæ,ſingulorum æqualis portio in pila contunditur: facit etiam ſtrumis,parotidibus,furunculis, phymatis. At Archigenes contra Meliceridas commendat aphronitrum & veratri partem duplam, cum cerato duriore impoſitam. exedentibus autem in cute circundata, vti non licet. Hac igitur prius Meliceridas, Atheromata, vel etiam ſtrumas medicamentis adurentibus detegere oportet, ſimplicius illorum eſt quod recipit calcem viuam, ſaponem & lixiuium.Varium autem magis, quódq; reconditum ſeruari poteſt, capit calcis viuæ drachmas quatuor, fæculæ quæ eſt fex vini combuſta, [k] nitri liquidi toſti ſingulorum drachmas duas,minij drachma,lixiuio teruntur: vbi mellis liquidioris craſſitudo facta eſt, ter feruefacito. vt mediocrem ſpiſſitudinem habeat, pixide plumbea reponito,lixiuiam ſuper diſtillans ne ſubitò exareſcat.valet quoque ad verrucas, myrmecias, pterygia, clauos, callos, cicatrices ſupercreſcentes, fæcula[l] bimeſtri non vetuſtiore cutem delinito:vbi areſcere inceperit, ſpongia elotam rurſum perungito: vbi nigruerit denuò ablues medicamentis cruſtam inducentibus: poſtquàm autem cruſta deciderit, exedentia adhibentur. Medicamentum exedens validè citra roſionem, ſquamæ æris drachmæ quatuor, ſandarachæ drachmæ duæ, veratri nigri tantundem,cum roſaceo vtitor.

Alivd. Squamæ, ſandarachæ, vrticæ ſeminis torrefacti pari menſura cum roſaceo vtitor.

Alivd. Erinaceorum combuſtorum, ſepiæ teſtæ, auripigmenti æquale pondus ex roſaceo. quæ ambiunt, partes orbiculatim omnes prius, delinito ceruſa cum oleo. Item efficax eſt compoſitio ex calcis viuæ partibus duabus, chalcitidis parte vna, auripigmenti parte vna.

ANNOTAT. CORNARII.

k *Nitri rubri toſti, &c. Græca exemplaria habent, νίτρου ὑγροῦ ὀπτοῦ, id eſt nitri liquidi toſti. Sed ea differentia nitri, vt quoddam*

liquidum sit, nusquam, quod sciam, legitur. Nitrum autem rubrum sæpe Gal. Aetius, Paul. habent. Quare pro ὑγροῦ legendum esse puto ἐρυθροῦ. Nam & Dioscorid. lib. 5. ῥοδωπὸν νίτρον præfert aliis, quod roseum ac rubicundum colorem habet.

l Fæx autem vini non sit duobus mensibus antiquior. Ex hoc cutem illinito, & vbi siccari incœperit, spongiis abluito, ac rursus illinito, & vbi cutis nigrefacta fuerit rursus abluito, ac crustam inducentibus illinito.

De Fauis. Cap. XXXV.

FAuus qui Græcis Cerion dicitur, tumor est qui in cutè foramina habet, per quæ humor crassitudinē mellis referens excernitur: rectè igitur ipsi imponuntur vuæ passæ cum ruta, aut fici folia mollissima cum melle, aut nasturtium cum lini semine ex melle, aut cucumis domestici radix cum melle, aut sulfur viuum cum cerato, vel terebinthina. Cæterùm variam magis fauorum curationem moliere, si quæ tertio volumine de manantibus capitis vlceribus dicta sunt, in hunc locum transferas.

De simplici vlcere. Cap. XXXVI.

QVoniam simplex vlcus continui solum est diuisio, si quis partes diductas fascia orbiculatim circundata committat, vtique citra aliquam aliam molitionem coalescent. Cùm verò alterum vlceris os in obliquum spectauerit, inde deligaturam tentare & in contrarium ducere oportet: cum vtraque illius labra eò vergant, à duobus principiis incipiendum est, & ora sic adducenda. Nam cùm nihil intra oras inciderit, nempe pilus aut arena, aut oleum, aut sordes, aut id genus aliud, omnino vlcus concrescet. quod si magnum sit, adeò vt diductæ partes in totum prædicta deligatura committi nequeant, suturis ipsæ priùs adducentur, deinde sic deligatæ, glutinatoriis, vt vocant, præsidiis vtemur, quæ collectam humorum subluuiem desiccare & consumere queant: aliam, ne influat, prohibere.

Quæ vlcera glutinare possint. Cap. XXXVII.

QVercus folia applicata vlceribus glutinandis sunt. Item salicis, brassicæ, oleaginis fruticis quæ chamælea dicitur & fructus & folia & cortex, succúsque austerioris plantaginis, papyrus posca aut vino imbuta & in orbem circundata. Recentia vlcera glutinant pini & piceæ folia, cortéxque recens ligamenti modo circundatus cum aqua aut posca, aut

aut vino. caseus recens læuigatus extrinsecus imponuntur folia rumicis aut vitis, aut betæ, aut lactucæ. At ex acido lacte caseus qui oxygalactinus dicitur, vulnera quoq; ampliora committit, pira Syluestria quæ achrades dicuntur, fluxionem reprimunt. equisetum si applicetur, etiamsi nerui fuerint præcisi. Isatis satiua in duris corporibus vlcera etiam si musculorum capita affligant, idem præstat. cupressi folia, germináque & nouelli galbuli molléque etiam duris corporibus proficiunt, [m] sed miscendus est pollen farinæ, qui à pariete propinquo molæ assumitur. myrrha cum aqua illita, vel lacryma thuris, terræque lumbrici etiam neruorum præcisiones glutinant, pentaphylli folia cum melle, allia combusta applicata. Inueteratis vlceribus anagallis prodest cum cerato. hordeum combustum, & cerusa cum myrtei cerati triplicato pondere. Ad capitis vlcera valet, myrrham aridam inspergere non madefactam, quippe celeriter contrahit, vel aloën aridam, vel aristolochiam tritam & melli ex vino incoctam dum mediocris fuerit spissitudo, in linteum illinens applicato. Composita autem ad glutinandum sunt Barbara, Chryse, Nicolai. item dia iteon quod salicibus, diadictamni quod dictamno constat, atque alia his consimilia quæ magnis potissimùm vulneribus glutinandis sunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quercus folia applicata vlceribus. *Vide Oribasij librum septimum, ex quo Oroscius Græcam lectionem castigandam putat, legendúmque ἄχνλω ἀλωρν pro ἀράχνλω vt sit pollen farinæ, non aranei telum, quanquàm hoc etiam recentibus vulneribus conglutinandis conducat. Sed malo cum Oribasio legi ἄχνλω.* ἄχνη.

Anagallis. *Rursus ex Oribasio ponendum anagallis, pro ἀνάπαλιν ποιεῖ. Expunge periodum. Exemplaria Ruellij, & Lascaris veterem lectionem retinent.*

CORNARII.

[m] *Græca hic corrupta sunt. μιγνῦναι δὲ χρὴ λελειωμένην ἀράχνλω ἀλένρα λαμβάνοντα πλησιάζοντος μύλη. Nam etiam si ἄχνλω pro ἀράχνλω legas, & tenuißimum farinæ puluillum accipias, tamen vox πλησιάζοντος non habet quò referatur. Si itaque Oribasium sequamur lib. 7. cap. 1. sic legendum erit, μιγνῦναι δὲ χρὴ λελειωμένην ἄχνλω ἀλένρα λαμβάνοντα ἀπὸ τοίχου πλησιάζοντος μύλη. Atque hanc sententiam expreßimus donec meliorem assecuti fueri-*

rimus: nam suspicio nobis est araneæ telam accipiendam esse, quæ vicino molæ parieti adhærens, aliquid de puluillo illo farinæ molendini in se suscepit, maximè cum de ea tela Dioscor. prodat, quod sanguinem sistat, & vlcera in superficie ab inflammatione tueatur, vt fortaßis legendum sit, μιγνῦναι δὲ χρὴ λελειωμένην ἀράχνην ἀλεύρου τι λαμβάνουσαν ἀπὸ τοίχου πλησιάζοντος μύλῃ. *Hac enim lectione geminum auxilium, & ex araneæ tela, & ex molendini puluillo indicatur.*

Si dolor & inflammatio vlcera exerceat.

CAPVT XXXVIII.

SI dolor & inflammatio vulnera obsideat, vsus est medicamentorum quæ desiccant, atque inflammationem arceant. Ex liquidis igitur laudatissimum est vinum, deinde posca. Si verò etiam cum sordibus inflammatio infestet, mulsa aquosa conuenit. Ex iis autem medicamentis quæ siccandi potestate prædita sunt, communiter quidem conferent, inflammationibus dicata, si oleosa acriáque excipias: priuatim hoc proficit, malum punicum dulce vino incoctum tritúmque applicatur, mirabile nimirum & multiplici vsu commendatum est remedium, facit enim tum ad capitis, tum naturalium vlcera, tum ea quæ toto corpore excruciant, oculorúmque inflammationes. Atsi Erysipelas, aut eiusmodi quippiam vlceri accesserit, iis vtendum præsidiis, quæ aduersus illa inscripta sunt.

Si maturari, & ad suppurationem perduci nequeant.

CAPVT XXXIX.

R",Ecentia quidem vlcera, & quòd inflammatione adhuc occupentur, non suppurantia, concoquit maturátque ex simplicibus, aqua temperata superfusa, farina triticea, vel chondrus, vel panis, vel glutinum librarium, cum terebinthina obducta. item cera, crocus, lacryma thuris, pix, rosaceum, adeps suillus, vitulinúsq;. Inter composita verò tetrapharmacum quod linteolis illinitur, rosaceo subactum. Vetera autem & callosa maturant, simplicia quidem vua passa domestica, styrax, galbanum, myrrha, ladanum, pix, resina, butyrum, mastiche ægyptiaca, & œsypum. Composita verò ex ricinino dictum Aceron, id est, absque cera, quod ad Galenum authorem refertur, si linteolis illinitur, oleo veteri aut ricinino solutum. item quod à duplici colore Dichromō dicitur, pari modo & basilicum, similiáque.

Simplicia suppurantia.

Composita.

De

De cauis vlceribus. *Cap.* XL.

CAuum vlcus carnem quæ periit restitui postulat: cuius generandæ materies sanguis moderatus est, & probus. Huius igitur mediocritatem ex alimento sufficienti [n] conciliabimus: temperiem verò probam ex bonis ciborum succis, & proba particulæ in quo vlcus est temperatura. [o] At in recremento quod euacuatur, tenue quidem, humidum vlcus reddit: crassum verò, sordes circum ipsum coalescentes, eoque medicamentis eget quæ modicè siccant purgántque. Eiusmodi sunt lacryma thuris, hordeacea farina, eruorúmque, fabarum lomentum, iris, aristolochia, cadmia, panax, & pompholyx. Quòd si nihil medicamentum ad creādam carnem inductum proficit, ad aliud sic digrediendum est.[p] At si plusculum sordis sit, humidiúsque vlcus, sciendum venit medicamentum intra modum desiccasse, intendendúmque esse ipsum mellis mixtura: sin purum & absque humore cernitur, vltrà ac conuenit desiccauit, ac oleo pleniore dilutum ceratum inducere oportet. Accidit nonnunquam carnem à medicamēto valentiore colliquari, vt sordidum humidúmque vlcus appareat, quemadmodum ab iis quæ minus ac par est, desiccant. Verùm hoc vlcus dum cōsumitur, cauum magis euadet, labris prætumidum, rubens præterea & inflammationis particeps. sæpe verò æger manifestam erosionem percipit. Alterum illud quod à parum siccantibus remediis humescit, nihil horum succidaneum habet. Putrilago igitur lignorum, & potissimùm eorum quæ moderata astringendi abstergendíque virtute donata sunt, quemadmodum & vlmus, purgant vlcera, puraque iam facta, carne replent, vel anemonæ apposítæ. item piceæ cortex derasus, tritúsq; cum cerato & linteolis illitus cauis vlceribus auxiliatur, & præsertim recentibus, vt quæ carne destituta reficiat, repleátque. Composita verò, vbi pura quidem sunt vlcera, accommodantur, quod ostreis constat, quod Manathoni adscribitur ex vini fęcula, & quod ex aloë conficitur, quod Melitera appellatur aridum, & quod amyli, mannæ, thuris, halicæ, erui, pares portiones recipit. similiter quod è thure confit, & aphroditarium. Sin autem sordibus magis scateant, cephalica appellata arida conueniunt, & quæ linteis illinuntur, vt Trophos dictum, Isis, Athene, ex attractylide præparatum, Italicúmque, & quæ experientia comprobauit.

Carnē quid generet.

Siccātibus & detergētibus vlcera curātur.

ANNOT. CORNARII.

n *Legito κνησόμεθα pro χρησόμεθα.*

o *Quandoquidem verò superfluitas, &c. Lege ἐπεὶ δὲ τοῦ κινουμένου, &c. pro ἐπὶ.*

p *Si enim copiosior sordes, &c. Lege πλείων pro πλεῖον.*

Quæ sordida vlcera purgent. *Cap.* XLI.

SOrdida vlcera siue caua, siue plana fuerint, probè purgat aristolochia cum melle, terebinthina cum pari rosaceo, & melle, vel loco rosacei butyro, iris illyrica ex melle, oliuæ colymbades applicatæ. Ad ea verò quæ neruosis obueniunt, terebinthina cum butyro liquefacta: sordidis nimium & depascentibus benefacit marrubium cum melle. hoc etiam crustas deiicit. Composita autem remedia hæc sunt, amurcæ coctę, mellis despumati, aluminis phorimi, hoc est liquidi, paria pondera.

ALIVD. Serapiadis herbæ, quæ & triorchis dicitur, siccæ, iridis illyricæ, marrubij sicci, aristolochiæ, singulorum drachmæ octo, erui farinæ drachmæ decem, arido vtitor & cum melle. Insuper ad sordida vlcera facit tum Aegyptia, tum ex sale cerata liquefacta, tum Indice, tum Athene, tum viridia diluta. Ad hæc, quod pumice constat, & ex eruo, sicca, pastillúsque Melanchlorus, hoc est, nigro viridis, similiter etiam Criogenes appellatus.

Ad vlcerum vermes. *Cap.* XLII.

AD vermes qui in vlceribus procreantur arcendos, primùm quidem est, vt humiditatem putredinémque eorum opificem tollas. Cæterùm necant vermes communiter quidem omnia quæ ad auriũ vermes inscripta sunt. Ad eos autem qui vlcera infestant, Archigenes commendat cerussam, poliúmque, pari modo cum pice liquida illitum.

Quomodo caro vlceribus supercrescens exedatur.

Cap. XLIII.

SVpercrescens vlceribus caro medicamentis quæ valenter exiccant tollitur, cuiusmodi est diphryges inspersum squama æris omniaque testacea combusta, & erinacei concremati vtrique cum toto corpore. Verùm hęc modicè purgant, & supercrescentia continent. Asiæ verò petræ flos validior est, hoc magis sori, chrysocolla, chalcitis, misy: combusta minus rodunt. item æris flos. similiter ærugo omnibus est valentior. sales autem concremati humentes & flaccidas

carnes

carnes consumunt. sic etiam linamenta carpta è panniculo, muria acriori imbuta & resiccata, quæ si imponantur, mediocres carnium supercrescentias exedunt. Aerugo cum æris squama inter ea refertur, quæ validè excrescentia supprimunt. Composita Rhodia (vt dicitur) arida, psaron, adhæc xanthon, sine morsu retinent. At maximas carnium excrescentias adusque penitiora crustis obducunt, pastilli Faustiani, triti inspersique, & medicamentum quod à solis æstu Heliocaes dicitur, aridũ. Adde his quod recipit calcis viuæ, squamæ æris, & mannæ thuris, pares modos. Idem ea quæ nimium excreuerunt, fungisque respondent, cum melle purgat, cum cerato, carne replet.

Arida compositio ad carnem compescendam.

ARGENTI spumæ, chalcitidis, æruginis, plumbaginis, singulorum æqualis portio.

ALIVD vehementer reprimens citra rosionem, valet quoque ad pascentia vlcera, & præsertim gingiuarum vitia, quas Epulidas vocant, necnon ad dentium candorem. Calcis viuæ pondo, auripigmenti selibra, hoc auripigmentum siccum, inquam, ex aqua detritum calci viuæ, cadmiæ modo lotæ adiicitur: in puluerem redactis siccis vtitor. Ex pastillis autem, tum qui Pantolmius dicitur, tum qui ad polypum inscripti sunt, pulchrè coercent. sic emplastra viridia, & præcipuè id quod ex sale Cappadocico præparatur, similiter & isis summè carnem supercrescentem in vlceribus continet.

De vlceribus serpentibus, & putridis, & phagedæna. Cap. XLIIII.

SVperfusiones vtiles sunt vlceribus depastis, putridisque ex aceto, posca aut vino astringente, aut aqua frigida, aut marina, aut decocto lenticulæ, malicorij, balaustij, lentisci, myrti, spinæ ægyptiæ, aut aliquo ex iis quæ astringunt & siccant. Cataplasma his ipsis exhibetur ex farina erui, alumine liquido, panis siliginei mica, gobio veteri, aut alio salsamento veteri carnis illotæ, terebinthina liquida pari pondere detritum, vel aristolochia, vel ricininorum foliorum succus æqualis, æruginis pars dimidia, ex aqua vt mellis sit spissitudo illinitur: si crusta non deciderit, elaterij parem modum ærugini admisceto. putridis efficax est sori si tritum inspergatur, & super linamenta carpta arida, vel aristolochia

rotunda

rotunda, vel gallæ, æquo pondere cum oleo illinuntur, vel cucumis syluestris radix, vel brassicæ, vel betæ, vel cucumeris folia illigata calidis cineribus reconduntur. Vbi verò emollita fuerint, cum sale trita imponuntur, valentérque repurgant: vel oleæ summitates in vino decoctæ cum melle inducuntur: vel chalcitis applicatur, vel apij semen contritum, vel lini semen læuigatum, cum atramento sutorio inducitur, vel thymum, vua passa, & ficus incoctæ applicantur, aut fici folia in læuorem trita cum melle, ¶ aut nitrum, cuminum & farina ex melle, aut cucumeris syluestris radix, aut scilla cocta ex melle, aut soreos drachmæ duodecim, chalcitidis drachmæ decem, misyos drachmæ quatuor, cum dimidia aceti acerrimi hemina, læuigantur donec arescant: exceptis vteris, specillum intingens, ac vlceri circumadigens, supérque duplex linteolum ex œnelæo imponis: sin inflammatione sint occupata, altercum cum polenta, aut brassicam cum melle obducito.

Ad putredines quamlibet partem occupantes, & vlcera quæ depascunt.

CALCIS viuæ, chalcitidis, singulorum drachmæ duæ, auripigmenti drachma: hoc quoque ad digitorum Pterygia & Phagedęnas efficax est. Item naturalium carbunculis cum melle vtiliter adhibetur. In reliquis vitiis arido vtitor, super splenium ex resina inducito.

Ad omnia quæ depascunt vlcera, quæq; os infestant: item ad sanguinis profluuium, & carnem excrescentem, aridum, compescens, longè vtilissimum.

CHALCITIDIS, misyos, vtriusque crudi drachmæ viginti, squamæ ferri drachmæ sex, gallæ omphacitidis drachmæ octo.

Ad serpentia vlcera & putredines.

SALIS drachmæ duodecim, aluminis qualiscunq; combusti drachma, squamæ æris, pumicis combusti, singulorum par modus: valet & ærugo rasa cum misy combusto, pice liquida excepta, squamaque ferri cum oleo.

Ad vlcera pudendorum depascentia.

HAEC, & meleterion dictum Nomis proficient. Item dia oxymyrsines, hoc est ex acuta myrto, item ex charta medicamen aridum omnibus Nomis efficax est. Accedit huc coracion ex oxymelite, pastillus Andronis, & qui huic respondent.

dent. Eadem verò hæc medicamenta Phagedænis quoque congruũt, nam & ipſa vlcera ſunt quæ depaſcunt, exeduntq́;.

Ad flaccida humiditate vlcera fœtidáque.

LEMNIA ſphragis ex aceto, vel oxymelite, vel poſca, vel vino ſubacta, ad luti ſpiſſitudinem illita benefacit, aut cupreſſi folia, germina & galbuli teneri, aut cucurbitæ aridæ concrematæ cinis, aut platani corticis combuſti, aut anethi cremati ſimiliter, aut lanarum ſordidarum vſtarum, aut plantago, aut iſatis per ſe, vel cum polenta, vel peucedani radix arida.

ANNOTAT. CORNARII.

q *Græcè ſic: ἢ νίτρον καὶ κύμινον καὶ ἄλευρον μετὰ μέλιτος. Nolo nunc improbare hanc lectionem, ſed vehementer ſuſpicor pro καὶ κύμινον καὶ ἄλευρον legendum eſſe, καὶ κυάμινον ἄλευρον. Sic in lib. Gal. de Hirudinib. & reuulſ. κύμινον ἢ ἄλευρον προσπαστέον legitur, pro κυάμινον ἄλευρον.*

Quomodo cicatrix vlceri inducenda ſit. Cap. XLV.

SI carnem vlcerum quæ cicatrice indigent, ſiccemus, aſtringamúſque adeò, vt non modò id quod præter naturæ modum ſuperfluum eſt, diſcutiamus, ſed etiam illud quod naturale eſt, attingamus, ſuperficiem vlceris cuti ſimilem reddemus. Ad hoc autem ſunt idonea, galla acerba, & mali punici cortices modicè ſiccantes. Quæ verò præter aſtrictionem ſine morſu exiccant, ea quoque cicatricem inducunt, veluti myrrha, argenti ſpuma, oſtreaque concremata. Nam hæc quoque ſi inſpergantur arida, ſæpe cicatricem inducunt: pini cortex cum cerato myrteo, hederæ flos cum cerato, lilij radix cum roſaceo, reſina ex pinu arida, pumex toſtus, ſquama æris pari portione, ſiccis vtitor. idem etiam reprimit. vel pumici trito, mannæ thuris & diphrygis, ſingulorum miſcens paululum, vtitor. vel argenti ſpumæ partem vnam, diphrygis dimidiam cum cerato inſtar ſplenij impones. Vetera autem ad cicatricem ducit viſcus cum lacryma thuris, ærugo cum diphryge æquali, ceratoque myrteo: vel centaureum minus recens applicatum. At humidiora cyperi radice obducito: ſedis autem naturaliúmque vlcera, præſertim ſi inflammationem experiantur, aloë perſanat læuigata, arida, vel ex aqua. aut ſquama æris, aut chryſocolla in ſole cum cera emollita inducitur.

Cicatricem inducere quid ſit.

Aridum

Aridum ad cicatricem inducendam.

OSTREORVM drachmæ duodecim, pollinis thuris drachmæ sex, cadmiæ drachmæ quatuor: facit & nomis.

ALIVD. Aristolochiæ drachmæ sex, pini corticis drachmæ sex, pollinis thuris tantundem, pumicis, colophoniæ, iridis, singulorum drachmæ quatuor.

ALIVD.[r] Cornu ceruini combusti drachmæ quatuor, pini corticis vnciæ sex, cerusæ vnciæ quatuor, æruginis rasæ vnciæ nouem, cadmiæ drachmæ octodecim.

ALIVD. Cytinorum, atramenti sutorij, singulorũ drachmæ sedecim, squamæ æris, aluminis scissi, singulorum drachmæ octo, gallæ drachma.

ALIVD. Cerusæ, argenti spumæ, singulorum drachmæ octo, recrementi plumbi, gallæ,[s] myrrhæ aridæ, singulorum drachmæ quatuor.

Ad cicatricem inducendam.

ALVMINIS scissilis vncia, trita in aquæ sextario maceratur: vbi solueris, aqua linamenta imbuis, & siccatis vteris.

Emplastrum ad cicatricem inducendam ex simplicioribus.

CERAE drachmæ quadraginta, argenti spumæ drachmæ trigintaquinque, diphrygis drach. octo, myrtei heminæ dimidium: efficax est his quoque Palmulatu, quod phœnicine dicitur: item ex cadmia, tum myrsinatum, & consimilia. Ad ea verò quæ cicatricem vix recipiunt, ceræ, myrtei, singulorum drachmæ sex, cadmiæ drachmæ sex, plumbi, thuris, singulorum drachmæ duę, aluminis scissilis, æris combusti, singulorum drachma, æruginis rasæ drachmæ duæ: die interposito soluitur.

Diu inueteratis & ægrè ad cicatricem venientibus.

CADMIAE, chrysocollæ, aluminis scissilis, singulorum drachmæ octo, æruginis, squamæ æris, singulorum drachma, resinæ pityinæ drachmæ quadraginta, ceræ drachmæ centum, myrtei quod satis est.

ALIVD. Ceræ, resinæ pityinæ, singulorum vnciæ sex, cadmiæ tantundem, chalcitidis crudæ vnciæ tres, myrtei quantum satis est: vino læuigatur cadmia cum chalcitide, quando caniculæ sidus oritur: latiore vtere splenio, quod Platysma dicitur: super id linamentum carptum, & spongiam ex vino inducito.

ALIVD. Aeris combusti, aluminis scissilis, singulorum

vnciæ

vnciæ duæ, salis ammoniaci drachmæ duæ, ceræ vnciæ sex, colophoniæ tantundem, myrtei vnciæ duæ, arida in sole diebus viginti ex aceto læuigantur, vbi mellis facta fuerit spissitudo, cera eliquata refrigerataque emolliendo misce-tur. Valet etiam ad hæc medicamentum ex pumice: item isis, & id genus alia.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Myrrha. *Galenus tertio methodi fusius hæc exponit. Aetius pro myrrha videtur legere, myrtus, non omnino malè. nam vlceribus conglutinandis, si Dioscoridi credimus, efficax est. præterea astringit, & siccat citra rosionem: quod proposito conducit. facilis erat lapsus* σμύρνα *ex* σμυρρίνη, *aut* μυρτά.

Ostreorum. *Aetius habet, ostreorum crematorum: item in fine habetur singulorum vnciæ octo, nimirum pro drachmæ octo. Nam antiquum Lascari exemplar non* ΓΟ. *quod est vncia. sed* ∠. *habet. Rursus in sequenti emplastro, cadmiæ drachmæ sex. In Græco malè habetur* ΓΟ. *pro* ∠. *mox sequitur, æris combusti, singulorum drachma, vbi codex Græcus* ΓΟ. *hoc est vnciam habet.*

CORNARII.

r *Cornu ceruini vsti drach.* VIII. *corticis pinus drach.* VI. *cerusæ drach.* IIII. *æruginis rasæ drach.* II. *cadmiæ drach.* VIII. *Hîc Græca exemplaria falsa habent pondera, sic vt conuertimus restituenda, ex Aetij lib. 14. cap. 38.*

s *myrti siccæ. Ex eodem Aetio lege,* μυρσίνης ξηρᾶς, *& non* σμύρνης ξηρᾶς.

De maleficis vlceribus dolosisq́; Cacoëthe Græci vocant, aliàs Chironia & Telephia. Cap. XLVI.

INueterata & quæ vix cicatricem recipiunt vlcera, alij Chironia appellarunt, ceu Chirone medicinæ peritissimo indigentia: alij Telephia, quòd in tali vlcere Telephus consenuerit. Inspiciendum igitur venit, num & totum corpus vitioso redundans succo huiusmodi fluorem vlceri transmittat, ac qui superat humor, conuenientibus vacuari debet remediis. Si verò varix cruribus vlcere infestatis illum impertiat, etiam hic auferri debet, sicut in parte chirurgica explicabitur: aut venæ sectione ipsos vacuabimus, abundè sanguinis detrahentes. deinde loco inducemus auxilia, [t] quæ sine morsu [reficiendi] vim habent. simplicia igitur ex pumice, diphryge, squama æris, ærugine, calce mediocriter lota: alumen scissile tritum inspergitur, [u] hyssopi drachmæ [resiccādi.] quatuor,

quatuor, vuæ passæ tantundem, nitri drachmæ duæ, loco priùs melle illito applicantur: squamæ æris drachmæ decem, aluminis drachmæ duæ, cum ceræ drachmis decem emollitis in sole, imponuntur.

Composita hæc sunt, emplastrum ad chironia.

CERVSAE vnciæ octo, aluminis scissilis vnciæ duæ, squamæ æris drachmæ duæ, salis ammoniaci, thuris, ærugi- nis rasæ, malicorij, singulorum vnciæ duæ, calcis viuæ vncia, ceræ libra, myrtei libra vna & semis, arida vino teruntur. hoc medicamenti protinus ab initio callum excindit, & reconditum seruatur: postremò autem in vsu emollitum myrteo, cicatricem inducit.

ALIVD. Argenti spumæ libra, olei libræ duæ, chamæleontis nigri radicis, aristolochiæ, gallæ omphacitidis, singulorum vncia, galbani, guttæ ammoniaci, lacrymæ thuris, singulorum vnciæ duæ, præparato radicibus viridium arundinum agitans. Archigenis ad chironia, tum malefica vlcera quæ tibias mammásque obsident, item strumas & parotidas. Adipis bouilli libræ tres, terebinthinæ quincunx, pollinis thuris septunx, terræ sardæ dictæ, qua scriptores vtuntur quincunx, his quæ liquari possunt in arida coniectis vnitísque vtitor.

ALIVD. Archigenis, ceræ triens, x olei omphacini, pollinis thuris, vel eius lacrymæ, diphrygis, squamæ singulorum drachmæ quatuor, arida cum aceto læuigas, vbi mellis spissitudo facta, cerato misces, & vteris diluto quod linteolis possit illini.

ALIVD ad mulierum dolosa vlcera, & aliorum qui tenera carne præditi sunt, Ceræ tyrrhenicæ drachmæ octo, adipis taurini, terebinthinæ, plumbi combusti, lotíque, singulorum drachma: vtitor per linamenta ex rosaceo vel myrteo diluens.

ANNOTAT. CORNARII.

t *quæ citra mordacitatem extirpandi mali vim habent.*

v *Aut æsypi drach.* IIII. *&c.*

x *olei omphacini sexcunx.*

Ad cicatrices nigricantes. *Cap.* XLVII.

CIcatrices nigras tollit oleum in quo bryoniæ radix candidæ & nigræ incocta sit, dum succum reddat, impositum: calamintha ex vino cocta, argenti spuma cum rosaceo albo

albo lota: ex impetiginibus cicatrices, tum alias, & concolores efficit asini adeps illitus: erucæ semen ex felle caprillo, bubulo, & ouillo perunctum cum argenti spuma, ouillus talus combustus, ex vino austero tritus, gutta ammoniaci cum suillo felle illita. Composita verò, argenti spumæ, mentæ, lacrymæ thuris, pares portiones cum melle.

ALIVD. Nitri, suffiminis ammoniaci, sulfuris viui, myrrhæ, paria pondera, ex aceto albo, aut vino, aut aqua, minutim detrita modicè illinuntur, ne exulcerationem excitent.

ALIVD. Cimoliæ cretæ columbarum fimi, saponis, thuris, æquales modi ex aceto.

SMEGMA ad cicatrices nigras. Cimoliæ cretæ drachmæ octo, aphronitri drachmæ quinque, veratri albi drachmæ quinque, glandis vnguentariæ expressi drachmæ quatuor: in balneo cicatrices abstergito.

De Sinibus. *Cap.* XLVIII.

CVm adiacens vlceribus cutis, diutius subiectis corporibus non coalescit glutinatúrque, nostri Sinum, Græci Colpon nominãt. Si igitur ad superiorem partem porrectus sit, facilè sanies per os emanat, atque ideò promptè conglutinatur." Si inferius ipse spectet, sanies vicinam aliquam partem intus erodit, ac nisi emissarium quoddam collectionis scalpello priùs feceris, nihil promouebis, neque carne ipsum replendo, neq; conglutinando. Quòd si artus aliquos nempe cubitum, aut femur sinus occupet, poterit vtique decliuis figuratus citra diuisionem ex aduerso factam coalescere. Etenim in cubito cum oræ flexuræ ipsius vicinæ sunt, summam manum elatius protendens, sinum ad effluxum conuertis. At in femore si propter genu sinus desinat, decliui figura posito, iuxta poplitem mollem puluinum subiicis, quò inguina genu humiliora sint. Si igitur sinus carne impleri non desideret, statim fistula quadam recto peruia foramine cui vesica illigata sit, ad saniem quidem quæ sinui inhæret abstergendam aquosa mulsa potabili, elui debet: verùm vt coalescat, vino aut mulso: deinde ad glutinans medicamentum transeundum. Sin cauus sinus carnem requirat, primùm medicamenti, quod charta constat aridi paululum cum multo rosaceo inseri conuenit: deinde carpto linamento os obturari. Inde emplastrum Isis aut Machærionis, aut simile quoddam vnà cum rosaceo cerato liquidiore so;

Sinus quomodo abstergendus, & carne replendus.

lutū iniicitur. Vbi verò carne mediocriter sinus fuerit repletus, cōglutinans quoddam medicamentū impones, quemadmodùm & recens cruentum vulnus curabis. Huius autem generis sunt, Barbara, Dichroma, & scirrha, id est, fulua appellata. Maximè verò omnium quod ex ricinino, & metallicis sine cera præparatur fuluum Galeni emplastrum conueniet. Post medicamentum, spongia recens ex mulso, aut vino circumponitur, & quàm fieri potest mollissimè, deligatura à sinus fundo incipiēs in ipsius os desinet, linteorum verò circumductus fundum sinus sine dolore constringat, paulatim verò soluatur vsque ad sinus oras, emplastro extrinsecus sinui circundato, sed ita iuxta oras desciſſo, vt sanies queat excerni: quod fiet paruo quodam alio emplastro superimposito ex eodem medicamento ob effluxum laxo: sines id adusque solutionem, qua tertio quoq; die facta idipsum auferes mutabísque: quod toti sinui circundatum est relinquens. Nota verò erit an sinus ima coaluerint, si sanies probè emanet pauca, & concocta, aut si nequaquàm effluat: insuper eodem in sinu si neque dolor aliquis sensibilis, neque tumor, sed tota regio contracta, sicca, & doloris expers appareat. At si pus etiam maturum in ore modicum conspicias, multò magis de sinu conglutinando sperandum est. At si primo alteróve die sanies quædam tenuis è sinu excernatur, nihil adeò de glutinatione despera, quippè medicamenti virtus humorem tenuem † ex subiectis partibus frequenter extundit, vndè partes siccæ mediocriter factæ coëunt, & glutinantur. Tertio verò die aut quarto ab initio si cruda per os sanies euaserit, scito sinum non coiisse, eodémque medicamento non insiste, nam cùm propter humiditatem quampiam, vt verisimile est, à parte decidat, non alienum fuerit etiam mutare.

† *Superpositis. ἐκ τῶν ὑπερκειμένων habet antiquus codex. Goup.*

De sinibus laceris detritis q;.

VBI abscessus tardè sectus fuerit, vel medici imperitia, vel eius qui curatur timore, & cutis sinui obducta tenuis, diruptáque, quod Græci ab attritis vestium laciniis, Rhacodes dicunt: [2] nec fieri potest, vt prædictis collutionibus adimatur, glutinante vtendum medicamine, temperatura liquido, viribus autem sicco. tale est palmulatum dictum ex chalcitide, veteri dilutum oleo, vt neque admodùm sit durum, neq; manus intinctas inquinare desierit, deinde vno mediocriter

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

triter vetusto maceratum, posteà orbiculatim cum decenti deligatura impositum. Conuenit autem laceræ vt comprehensum est, cuti, potissimùm mel, quoad emplastri spissitudinem habet coctum impositúmque. Præstiterit autem post illitionem lacero [a] in sinu factam, myrrham in pollinem coactam, cribro suspenso ei inspergere, vel aloën, vel thus, vel simul omnia. Expertus autem sum, tenue centaureum in hunc vsum mirabile esse medicamentum. succedit huic symphytum, deinde iridis illyricæ radix, postremò erui farina. Nonnunquàm verò inter coquendum ea melli inspergun-tur, cum cacabus ab igne tolletur. Melius autem fuerit, si lebete iam à flamma amoto hæc fiant, deinde diligenter agitemus: vbi medicamentum tepidum euaserit, sinui imponatur, illigetúrque sicut expositum est.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si inferius spectet. *Galenus secundo ad Glauconem hæc ferè ad verbum habet. vndè etiam textus codicis Pauli impreßi corrigendus est, legendúmque, καταῤῥέποντος δὲ ὄντος αὐτοῦ, vbi habet ἀναῤῥέποντος δὲ ὄντος αὐτοῦ, contrario nimirum sensu. Galenus autem dicit κάταντους δ' ὄντους αὐτοῦ. Idem nanque est καταῤῥέπον, & κάταντες.*

Etenim in cubito. *Sic interpretatus sum ἐν πήχει, quæ vox* πῆχυς
Græcis significat eam brachij partem, quæ ad manum tendit interius, vlnam quidam recentiores nominant. ἀγκὼν flexura ipsa re- ἀγκών
ctè dicitur. Veteres sanguinem ex cubito detrahi præcipientes, hanc intellexerunt.

De finibus diruptus. *In Græco codice est περὶ ῥακωδῶν ἑλκῶν.* ῥακώδεις
Signat autem ῥακώδης idem quod ῥωγάλεος, καὶ διεῤῥωγὼς, hoc est, fractus & ruptus. Venit autem à ῥάκος, quæ vox significat ῥάκος.
pannum & vestem laceratam. Sicut ῥακῶν apud Aristophanem vestem vilem, detritam, & pertusam. Hic itaque ῥακώδης abscissui accommodatur. in quo cutis pus congestum integens, erosa extenuari deteríque instar pellium detritarum contingit.

CORNARII.

y *Si verò ex inferna (subaudi regione) sursum spectarit, ἀναῤῥέποντος δὲ ὄντος αὐτοῦ, id est sursum tendente ipso sinu. Quia ante dixit de eo qui ad supernam regionem extentus est, hîc de eo loquitur qui deorsum tendit. Quare καταῤῥέποντος quidam legunt, vel κάταντους ex Galen. lib. 2. ad Glauc. Verùm si ἀναῤῥέποντος vocem accipias, & de osculo sinus dicat quod sursum tendit, etiam si ipse sinus deor-*

ſum vergat, nihil opus eſt mutare exemplarium lectionem.

z *Et fieri non poteſt, vt ipſa adimatur, poſt relatas infuſas elotiones, glutinatorio, &c.*

a *Melius autem eſt poſt impoſitionem ipſius linteo excepti, inſpargere, &c.*

De Fiſtula. *Cap.* XLIX.

FIſtula ſinus eſt calloſus, qui magna parte ex abſceſſibus naſcens, ab arundinearum fiſtularum tralatione appellatur. Si itaque in os deſinat, curari ſine manu haud poteſt, niſi temporis ſpatio ſquama vltrò vel os deciderit. Si verò in os non finiat, medicamentis quæ callos elidunt & conglutinant perſanabitur. Itaque callos excindunt hæc quæ ſubiungam. Spondylij radix circumraſa impoſitáque fiſtularum callos eximit, item veratrum nigrum duobus tribúſve diebus inſertum idem præſtat. Ad hæc amurca cocta & in collutionem adhibita. Iam ſori crudum vel concrematum cum vini diluti momento ad collutionem iniectum: item ſori & crocomagma cum hydromelite, vel elaterium terebinthina exceptum in penicilla cogito, imponitóque, vel laſerpitij radicis ſuccum infundito. Id quod ſequitur callos conſumit. æruginis drachmæ duodecim, ammoniaci drach. duæ, excepta aceto in longum inducuntur.

Collyrium quo fiſtulis exterendis vtor.

GVTTAE ammoniaci, attramenti ſutorij, æruginis, miſyos, chalcitidis, gummi pari modo. excipiuntur aceto.

ALIVD ex his quę Heliodori chirurgica ſcribuntur. Cadmiæ, miſyos, atramenti ſutorij, æris combuſti, gummi, ſingulorum drach. quatuor, chalcitidis crudæ drachmæ tres, excipiuntur pueri veneris non experti vrina, & finguntur collyria, ex quibus vno fiſtulæ impoſito, panis mica aqua madens extrinſecus ſuperaccommodatur, mutatúrque ſæpius donec inflammatio conquierit & cruſta exciderit.

ALIVD quod in Alexandria accepi. Anchuſæ radicum, miſyos toſti, chalcitidis, æruginis, aluminis ſciſſi, atramenti ſutorij, aloës, ſingulæ vnciæ, cantharides quinque, aceto trita in collyria coguntur.

ALIVD. Atramenti ſutorij drachmæ duæ, chalcitidis, æruginis, ſingulæ drachmæ,[b] excipito ammoniaco & vtitor. Cùm autem callus fuerit extricatus, ęrugine cocta cum mulſa

sa purissima octupla in collyrij formam redacta, repurgatur. Vbi verò callum eliseris, iis quæ carnem procreant vti opportunum est.

Collyrium ad carnem generandam.

Aloes, myrrhæ, ammoniaci, ouorum putaminum combustorum cineris, æquale pondus, aqua detritis omnibus collyria formantur, imponuntúrque.

Alivd. Myrrhæ, aloës, thuris, malicorij, æqualis modus aqua excipitur, quidam verò taurino felle, carnes etiam oleo quod immaturis vuis expressum est eluuntur. Notus mihi est, qui cedrino liquore fistulas collueret, ac mirùm quanta res felicitate successerit. Postquàm verò carnes produxeris, glutinatorio vtendum medicamine, quomodò in aliis finibus præcipitur. At cum fistula arctior, longáque fuerit, Galenus ait, neque callum adhuc, sed sordiciem tantummodò contraxerit, primùm lixiuiam demisi, deinde eandem tantisper inibi permittens dum sordes excidisse sperassem, medicamentum applicaui. Est autem id quod ricinino oleo constet superius commemoratum.

CORNARII.

b *Excipe gummi, ac vtere in collyria efformatis. Postquàm verò callus excisus fuerit, ærugine cocta cum melle purissimo octuplo repurga. Hîc quædam transposita sunt in Græcis, & μελικράτου pro μέλιτος legitur. Sic ergo lege, ex Aetij lib. 14. cap. 55.* χαλκάνθου < . β. χαλκίτεως, ἰοῦ, ἀνὰ < . α. ἀναλάμβανε κόμμει, καὶ χρῶ ποιῶν κολλύρια. ὅταν δὲ ἐκτυλωθῇ ἰῷ ἑφθῷ μετὰ μέλιτος καθαρωτάτου ὀκταπλασίου ἀνακάθαιρε.

De vlceribus diruptis. *Cap.* L.

NOnnulla vlcerum cicatrice obducta, frequenter haud magno temporis interuallo, iterum inflammatione tentantur rumpuntúrque siquidem osse quodam affecto, interdum caro circundata ex facili cicatricem recipit, ac sana ex toto esse videtur: [c] verùm cursu humoris valido paulatim ex osse in alto contabescente, tum inflammatio, tum pus oboritur, quod cicatricem deradit. Curatio igitur eiusmodi vlcerum[d] tantam requirit siccitatem, vt os affectum decidat. Huius autem sinus concauos promptè replebunt papaueris syluestris ficique folia, cum polentæ subtiliore parte læuigata, atque ex vino applicabis, vel alterci semen, & atramentum

ſutorium pari pondere contrita imponentur, vel peucedani radix ſubitò ſquamas oſſium ſeparat.

ANNOTAT. CORNARII.

c *Verùm ſanioſo humore paulatim ex oſſe, &c. Græcè* ἰσχυρῶς *corruptè legitur pro* ἰχῶρος. *Legendum enim ,* πάλιν δὲ ἰχῶρος ἐπιῤῥέοντος.

d *Reſiccatio tanta , vt os &c. pro* ξηρανεῖς *legito* ξηραίνειν.

De articulorum vlceribus. *Cap.* LI.

Sicciora articuli vlcerati requirunt.

CVm articuli carnoſis partibus ſicciores exiſtant, exulcerati ſicciora medicamenta requirunt. Probè igitur facit paſtillus Polyidæ ex vino ſubactus donec ſordium fiat ſpiſſitudo. Item quæ ſimiliter huic deſiccant medicamina: Item marina, muriáque frequenter irroratos, melius affici conſpeximus. Quarè in articulis iis vtendum eſt, quæ maiori etiam ſiccandi virtute pollent.

Quæ ſpicula, aculeos, ſpinas, & conſimilia educunt. *Cap.* LII.

ACuleos , arundines , inſuper ſpicula & ſpinas extrahit vtrunque anagallidis genus, ariſtolochia rotunda , ammoniacum cum melle, alterci ſemen læuigatum inſpergitur, arundinis radix contuſa mellíque miſta in linteolum largum illinitur, impoſita ſubitò educit.

Si ex vena, arteriáve, & naribus ſanguis profluat.

CAPVT LIII.

Sanguinē ſiſtentia.

PArticulis ſanguinem fundentibus , figura ei quam in finibus expoſui contraria rectè adhibebitur , nempe quæ ſurſum vergat, neque id tamen immodicè, nam periculū eſt, ne dolore oborto, vas rurſus ſanguinem profundat: cum nihil æquè ſanguinis profluuium excitet, inflammationéſque augeat, ac dolor. Cùm itaq; ſanguis erumpit, ſtatim digitum ori vlceris vaſculi iniicito, innitens leniter preménſque citra dolorem , nam ſimul & ſanguinem continebis, & grumum vulneri induces. Quinetiam ſi altiùs deliteat vas quod ſanguinem emittit, diligentius perdiſces, & ſitum ipſius, & magnitudinem, item vena ſit, an arteria: deinde ſi exiguum vas exiſtat, aliquo ex his quæ ſanguinem reprimunt , vtendum eſt. Optima verò eius generis ſunt, quæ obſtruendi vim obtinent, vndè Græcis Emplaſtica dicuntur, ex reſina fricta, farinæ triticeæ polline, gypſo compoſita, ſimiliáque, oui candido macerata , & cum leporinis pilis impoſita. At ſi amplum vas exiſtat, hamo ipſum attollere conaberis , & mediocriter

circumages, sanguine represso, siquidem vena extiterit sine funiculo sanguinem his ipsis medicaminibus sistere tentabis: sin arteria, alterū è duobus facies, aut funiculo circumposito, aut toto vase præciso, sanguinem coërcebis. Est, cum magnis quoq; venis funiculos circumdare cogimur, quemadmodùm nonnunquàm easdem totas trāsuersim nimirum amputare, in cuius rei necessitatem venitur, in venis quæ à penitiorib. rectè sursum ferūtur, præsertim per arctū quoddam spatium, aut principes particulas, sic enim vtraque pars vtrobique & reflectitur, & vulnus à vicinis corporibus premitur[e] contegitúrque: tutius autem fuerit vtrunque facere, funem quidem radici vasis circūdare, quod autem inde procedit abscindere. his sic peractis, vulneri celerrimè carnem inducere, priusquam funiculus à vase decidat[f] si enim subitò carnem contraxerit, & locus alibi inanis reperiatur, id quod Græcè vocatur Aneurysma sequitur. Dignosces autem num vena an arteria sanguinem profundat inde, quòd huius flauior tenuiórq; sanguis existat, & cum pulsu vacuetur, †illius autem nigrior, & sine pulsu. Subsequens igitur est omnium optimum quæ nouimus ad carnem inducendā medicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarum hæmorrhagias vti securissimum est, item ad colli vulnera, ipsarúmque venarum iugularium quas Sphagitidas Græci vocant, etenim & harum sanguinem citra vinculum cohibet. Recipit autem thuris lacrymæ pinguissimæ partem vnam, aloës in mollioribus quidem corporibus partem dimidiatam, in durioribus æqualem, ac in vicem lacrymæ thuris, tenuissimæ eiusdem partis tantundem, cum oui albo subigitur, dum mellis fiat spissitudo. deinde leporis pilo mollissimo excipitur, mox vasi ipsi, tum vlceri vniuerso copiosissimè imponitur. Deligandum verò extrinsecus est fascia ex tenui linteo, cuius fasciæ primi quatuor aut quinque amplexus super ipsum vas quòd profluit, iniicientur, hinc ad radicem ipsius distribuentur, posteà vbi tertio solueris die, si tutò adhuc medicamentum vlceri adhęreat, aliud rursus orbiculatim circūdabis, ac[g] veluti contegens, iterum deligabis quemadmodùm prius. at si sponte sua primum reiecerit linamentum, vasis radicem digito leniter comprimens, ne videlicet quippiam confluat, hoc quidē sensim auferes, alterum verò impones, atque hoc modo quoad carne obducatur vas, curabis: ita vt semper ac-

Arteriarū & venarū sectio.

Aneurysma.

† Vena autem nigrior & craßior sine pulsu. μελάντερον καὶ παχύτερον. Goup.

cliuis particulæ figura sine dolore seruetur. At quæ crustas generant, quoties illæ decidunt, nudam magis partem quàm naturaliter esse debet, efficiũt, multísq; iam ex iis quibus crusta decidit, sanguinis profluuiũ quod ægrè supprimi queat, superuenit: quanquàm & his vtendum est cùm magna vrget necessitas. Maximam verò necessitatem vel crustam inducentibus medicaminibus, vel ignitis ferramentis vtendi puto, vbi ex erosione putrescentis alicuius profluuium sanguinis concitatur. Quinetiam cùm in huiusmodi affectibus totum quod putredinem expertum est exciderimus, tutius est, vel ipsius quasi radicem adurere vel medicamentis quę crustam faciunt vti: hoc autem maximè tum in pudendis, tum in sede fieri consueuit. At scopus crustam generantium medicamentorum erit calor cum astrictione, quemadmodùm in chalcitide, misy & atramento sutorio habetur. Quæ autem ex calce viua conficiuntur, vehementiora quidem his sunt, cæterùm quia calx non astringit, crustæ citius ab ipsis decidunt, hærere autem ipsas longè est vtilius, quippe ad basim earum caro supernascitur, efficitúrque vasis profluentibus veluti operculum. At huiusmodi sanguinis profluuium isatis satiua si inspergatur probè çoërcet, vel gallæ combustæ. [h] Porrò ipsa ferramenta ignita ex aceto aut vino restringere oportet. In vniuersum sanguinis profluuionem sistunt, simplicia quidem, aloë, thus, eiusque pars subtilior, terra samia, ærugo ferri, lanarum crematarum cinis tenuissimus similiter, stercus asini & equi, bitumen modicum, malicorium, diphryges, galla, myrtus arida, alumen omne, tum crudum tum combustum, resina fricta, vitis cortex, aut folia arida, platanorum galbulorum pollen tenuissimus, maximè cum humorem concretum deposuerit. Priuatim autem ex naribus profluuium imposita reprimunt iunci acuti semen, vrticæ foliorum succus, chalcitis, anthyllis concremata, pili leporis, ferulæ medium vstum cum aceto, † stercus asininum siccum vel humidũ, succus porri cum thure, ellychnio exceptus. Composita verò ad quodlibet sanguinis profluuium hæc quoque faciunt, spongia recens in liquida pice mersa & bitumine circumlita, olla recenti concrematur, cineris partibus duabus, miscentur plumbi & stimmeos, singulorum pars vna.

Crustam inducentibus & cauteriis quando vtendum.

Sanguinem sistentia simplicia.

† Omnis sicca vel humida ὀνω-νὶς ξηρὰ ἢ ὑγρά. Gonp.

Alivd. Thuris lacrymæ, eiusque partis tenuioris, sulfuris ignem non experti, æqualem modum inspergito.

Alivd.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ALIVD. Chalcitidis [k] drachmæ viginti, lacrymæ thuris vel tenuioris eius partis drachmæ sedecim, resinæ frictæ, gypsi combusti, singulorum drachmæ octo.

ALIVD crustas inducens, sanguinémque reprimens. Chalcitidis, æris combusti, atramenti sutorij, misyos tosti paria pondera. item Rhodia dicta, & Xanthe probè sanguinem cohibent.

ANNOTAT. ANDERNACI.

At scopus crustam generantium. *Hoc est, eò consilium in crustam generantibus dirigitur, vt calefaciant simul & astringant. Calx autem calefacit tantùm, eoque non ita commodè adhibetur. Hæc sunt ex Ruso, petita.*

CORNARII.

e *occultatur ac tegitur.* θρύπτεται *pro* κρύπτεται *falsò legitur.*

f *si enim non citò incarnetur, sed locus, &c. Legendum enim,* εἰ μὴ γὰρ ταχέως σαρκωθῇ, *non autem* εἰ μὲν γὰρ.

g *& velut insuper humectans.*

h *Oportet autem ipsas (subaudi gallas) igne candefactas aceto aut vino extinguere.* αὐτὰς διαπύρους, τὰς κηκῖδας *scilicet,*

i *pilularum platani lanugo, maximè vbi crustam abiecerint.* τῶν πλατάνων τῶν σφαιρίων ὁ χνοῦς, μάλιστα ὅτε τὸν ἐπίπαγον ἀποβάλλῃ. *Quibus verbis non significatur lanuginem pilularum platani tum maximè sistere sanguinem, vbi nescio quem concretum humorem abiecerint, sed vbi vasa crustam inustam abiecerint. Nam antè dixit quòd crusta dilapsa plerisque sanguinis eruptio consequatur, quæ sisti non possit. Igitur* ὅτε τὸν ἐπίπαγον ἀποβάλλῃ, *scilicet* αὐτὰ τὰ ἐσχαρωθέντα ἀγγεῖα, *id est vasa quibus crusta inducta est. Est autem hîc* ἐπίπαγος *crusta, id est* ἐσχάρα, *medicamento aut cauterio inducta, id est* ἐπιπηγνυμένη. *Nam & suprà Paulus dixit,* τὰ δὲ τὰς ἐσχάρας ἐπιπηγνῦντα, *id est, quæ crustas inducunt, & velut affigunt ac compingunt.*

k *chalcitidis drach.* VIII.

De neruis conuulneratis. Cap. LIIII.

NEruis vulneratis aut punctis, ex sentiendi quod obtinent, acumine, inflammatio & dolor immodicus accidit. Quare & febres & conuulsiones his oboriuntur, quibusdam & delirium ob commercium quod nerui cum cerebro obtinent. Interim verò in aliis quoque ambientibus particulam vulneratam locis, inflammationes & abscessus ex ipso neruo vulnerato ob cohærentiam solent accidere. Ratio igi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

tur est, cutis vulnus apertum inglutinatúmque relinquere, quò per id sanies effluat. At si punctus in conspectum non veniant, etiam duabus lineis sibi continuis incidere præterea oportet. Remedio autem est, si corpus Plethoricum sit & magna vrit inflammatio, primùm à sanguinis demissione auspicari: si verò vitiosis repletum sit humoribus, etiam purgatione vtendum est. Medicamenta verò vulneri applicentur quæ dolorem leniant, & effluxum saniei patefaciant, non facta præsertim diuisione. Itaque aqua calida, quanquam reliquis inflammationibus sit accommodatissima, vulneratis tamen neruis est inimica, ac præstiterit eos oleo subtili, quod astrictionis sit expers, ad sensum calido irrorare: neque enim frigida, neque tepida admodùm tutò adhibetur. Verùm ex medicamentis idonea est terebinthina resina, per se quidem, in pueris & mulieribus, & iis qui molli sunt carne, cum euphorbio autem emollita, in duris corporibus: & [l] si nonnunquam duriora contigerint, cum oleo quodam subtiliore. Cataplasmata verò in neruis, qui inflammatione tentantur & putrefiunt, adhibebis hordeaceam farinam, aut fabaceam, aut eruinam, in lixiuio cum oxymelite coctam. [m] Si putredine careant puncturæ neruorum, rectè cerato vteris, quod recipit ceræ quadrantem, euphorbij vnciam, aut columbini fimi in duriusculis corporibus, olei sextantem: interdum etiam terebinthinæ vnciam: vt autem emplastri figuram induat medicamentum, vnciæ vni euphorbij, sex vncias singulorum sequentium, ceræ, resinæ frictæ, olei, picis liquidæ iniicies. At si in vicem resinæ propolim pinguissimam indideris, multò id reddes præstantius: atque hoc ad neruos punctos laudatum est remedium: idem & à rabioso cane morsis efficax est. Aceti sextarius, picis pinguis libra, opopanacis quadrans: opopanax aceto solutus magis læuigatur, pix liquefacta mixtaque coquitur: medicamẽtum compunctis neruis idoneum est, vt quod os puncturæ non sinat conniuere, quemadmodum nec in his qui à rabido cane morsi sunt, vlcus in cicatricem coalescere: sed efficax solis duris corporibus: sin autem in pueris, aut molli carne præditis, punctura affectis vti cogites, licet ipsum ex digerente quodam amaracino, aut opobalsamo, aut oleo veteri liquefacere. Conuenit etiam medicamentum basilicum quod nitrum recipit, aut calcem viuam, aut euphorbium

Nerui punctus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

bium, aut sulfur viuum, aut syluestris columbæ fimum, aut opopanacem, aut sagapenum, aut liquorem cyrenaicum, aut castoreum, ac in medicamenti libram, dictorum alicuius vncia debet iniici. Facit autem bene neruorum vulneribus, & præsertim puncturis: quin & in agro vbi nullius copia datur, propolim recentem pinguémque vulneri poteris inducere, aut fermentum maximè vetustum per se, aut cum propoli mixtum, vel cum liquore tithymalli. cataplasmatis vtendum ex oxymelite factis, aut lixiuio cum lomento fabarum, aut eruorum farina, aut cicerum, aut lupinorum amarorum, aut hordeacea, aut subtiliore polenta, ídque non solùm dum inflammatione tentati sunt, sed iam inde ab initio protinus. Cæterùm quæ relaxant cataplasmata in neruorum vulneribus semper vitare oportet. At si neruus non punctim, sed planè cæsim vulneratus fuerit, cute etiam quæ interueniebat diuisa, vt nudus appareat rectúsque, non transuersim dissectus, commemoratis ex euphorbio & tam acribus nullis vtere, quippe nudus cùm sit neruus, vehemẽtem ipsorum vim ferre nequit. Quare calcem quæ sępius æstiuo tempore lota sit, & oleo liberaliore intincta, assumes. Proficiunt hîc & quę ex pompholige confecta sunt: item quod melle constat, rosaceo largiore liquefactum. Sed ea adhibenda cura est, ne quid ex iis vulnus contingat, quandoquidem neruus ipse & sensilis maximè est, & temperamento suo frigidus, & principum corporis partium primati continuus, imò ne oleo quidem eiusmodi vlcus irrorare conuenit, hinc enim sordidum redditur. Abluenda igitur à vulnere sanies est molli lana specillo subunctorio circunuoluta. Quòd si omnia ex animi sententia processerint, etiam vino dulci madefacere citra periculum licebit: sed in robustioribus Polyidæ pastillo in linamentum illito cum sapa calida vti. postquã neruum denudatum contexeris, linamenta extrinsecus circunducere oportet ex medicamento quod angustis vulneribus faciat, nempe eo quod euphorbio præparatur, aut fimo columbarum: sed ita vt etiam sanas partes ampliter comprehendat. Cùm verò transuersum nerui vulnus est, maior cõuulsionis metus impendet, ac quæ ad curationem vulneris spectant, hîc quoque sunt eadem, quanquam nonnulli in vulnere adhuc recenti suturis vsi sunt, ac medicamento aliquo conglutinatorio: verùm suturas nõ summæ nimium cuti, sed altius

Nerui vulnus.

moliri

moliri conuenit, ne quæ in imo sunt inconglutinata dehiscant: rursus cura adhibenda est, ne ab acu neruus compungatur. Cæterùm in summa sciendum erit, in neruorum vulneribus medicamentum natura calidius quod puncturis medetur, diuisionem nerui nõ posse curare, vt qui rosionem ipsorum feruorémque sustinere nequeat: neque quod diuisionibus medetur, puncturis conuenire: non enim virtus ipsius altè quum angusta est cutis diuisio, penetrat. Victus itaque adhibebitur tenuior, lectus mollis, oleúmque calidum alis, capiti & ceruici superfunditur: at si in crure neruus vulneratus sit, inguinibus, inferioribus ventris partibus, & locis vicinis: balneo in totum donec inflammatio inclinauerit, abstinendum est, quum aquæ contactus nequaquam, vt dixi, ipsis conueniat. Quoniam verò nõnulli citra id manere consuetudinis gratia non sustinent, siquidem læsa particula in manu fuerit, conandum est quatenus fieri potest, ipsam aqua seu calida, seu multò magis frigida non madefacere. Si pes vulnus acceperit, quoniam fieri nequit, vt non madescat, vbi lauacrum ingressuri sunt, emplasticũ aliquod medicamentum vulneratæ parti superaccomodabis, iterum extrinsecus linteolos multiplicatos plures oleo imbutos iniicies, iterum fasciam ex linteo à foris deligabis: deinde rursus in ipso balneo fasciam oleo prius superfundes, cùm æger in solium descendet: vbi lauerit, omnia quæ imposita sunt abiicies, ac prædicta totius curationis ratione vteris. Contusi verò nerui vbi simul cum his cutis contusa exulcerat áque fuerit, cataplasma ex fabarum lomento & oxymelite postulant, nonnunquam adiicitur erui farina & iris. At si dolor contusioni adest, picem liquidam admisce: sin autem citra cutis contusionem euenerit, magis discutiens adhibebitur, nempe oleum calens, anethinum dico, superfusum cõtinuè, aut rutaceum, aut irinum, aut amaracinum. Quòd si totus neruus præcisus sit, periculum quidem nullum sequetur, verùm particula debilis manebit. Curatio autem eius communis est cum ea quæ aliis vlceribus accommodatur, hæc quidem ex simplicioribus remediis in neruis conuulneratis curatio abundè est: quidam verò compositis vti consueuerũt, cuiusmodi sunt, ex metallicis confecta, Barbara appellata, Cissinum, ex senecione pręparatum, Melanchloron, Indice, Harmonia, & Athene, quorum & compositionem, & vtendi modum

Nerui contusio.

modum ſeptimo libro reperies. Sed quia nonnulli præpotentium etiam ſumptuoſis ad neruorum vulnera remediis vti volunt, Galenus literis prodidit, ad puncturas neruorum, hæc, cinnamomi, dictamni, [n] fœniculi, ſingulorum vncia, amaraci ſextans, ceræ bes, opobalſami dextans, terebinthinæ vncia.

ALIVD. Liquoris cyrenaici vncia, ceræ quadrans, opobalſami libra. Ad denudatos neruos hoc valet. Ceræ vnguētariæ quadrās, vnguenti ſpicati aut foliati, aut nardini libra, pompholygis, ſpicæ nardi, amomi, phylli, ſingulorum vncia: atque hæc ſupra ſpem reſpondere Galenus pronuntiauit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Neruis vulneratis. *Paulus hæc ferè ex Galeni tertio ſecundum genera mutuatus eſt, mutato tantùm docendi ordine. Aetius libro quartodecimo, Oribaſius ſeptimo habet eadem. Cæterùm vocat in neruis vulneratos, νευροτρώτους in tendonibus, τενοντοτρώτους. Curatio autem communis eſt.* νευρότρωτος.

Specillo ſubunctorio. *Sic reddidi ὑπαλείπτρῳ, nimirum à verbo ὑπαλείφω, quod ſubungo ſignificat, deriuato.*

Maior conuulſionis metus. *Malè in codice Græco habetur, ὁ μὲν κίνδυνος τοῦ σκεπασθῆναι, pro ὁ μὲν κίνδυνος τοῦ σπασθῆναι.*

CORNARII.

l *Et ſi quandoque durior ſit reſina (ſubaudi terebinthina) cum aliquo oleo tenuiore.*

m *Verùm citra cocturam ad punctiones etiam cerato, &c.*

n *dictamni vnc. I. mari vnc. I. amaraci drach. II. μαράθρου vox pro μάρου falsò ſuppoſita eſt. & pro ἀμαράκου Γο. β. legendum ἀμαράκου ∠. β.*

o *pompholygis lotæ. legendum enim, πομφόλυγος πεπλυμένης Γο. α. Porrò cera vnguentaria videtur fuiſſe appellata, quòd ad vnguentorum vſum parata haberetur: nam Gal. pro ipſa Thyrrenicam accipi poſſe dicit.*

De articulorum contractione, ſeu ligatione, quæ Ancyloſis dicitur. Cap. LV.

ARticulos ex humoribus infarctis, ac neruea quadam tenſione contractos, detentóſque, Ancylas & Ancyloſes appellare conſueuerunt. In quibus remedio opus erit quod emolliat relaxétque. Communiora igitur his remedia conueniunt, quæ in particulis ſcirrho induratis, ac adeò quæ in reſolutis commemorata ſunt: propria verò magis, irrora-

tio ex hydrelæo, in quo decoctum sit lini semen, fœnugræcum, althæa, laurus, cucumeris agrestis radix, ipsumq; oleum sicyonium. Vbi his artus irrorati fuerint, accommodantur primùm acopa simpliciora, cuiusmodi ex nigra populo, ex abiete, Bromium, quod ad Basileum refertur, Pyxis, deinde Aristophaneum, & quod Asanito attribuitur. Validissima, Lisoponium appellatum, & Pœcilum: emplastra, quod Amythaoni adscribitur & Anicetum. Laudatissimum verò quod recipit, bdellij, adipis vitulini, suffiminis ammoniaci, iris illyricæ, singulorum drachmas sedecim, opopanacis, galbani, cachryos, styracis, thuris, singulorum drachmas octo, piperis grana centum sexaginta, ceræ libram semissem, resinæ terebinthinæ tantundem, irini sedimenti quod satis est, & vini quantum sufficit: tunditur hoc medicamentum. Est & Acopon nō inefficax dissolutum irino, aut cyprino, aut laurino. Inter acopa verò & emplastra, medicamētum medium est diapternes variis confectum misturis. Verùm Acoporum vsus molli adhibebitur & continua frictione, ita vt simul affectum articulum experiare, an flecti possit, & extendi.

ANNOTAT. ANDERNACI.

ἀγκύλαι. Ancylas. *Celsus & Scribonius eius discipulus, Contractionem, ligationémque articulorum interpretantur Græcorum dictiones ἀγκύλας, & ἀγκυλώσεις.*

De articulis relaxatis. *Cap.* LVI.

LAxantur subinde articuli ob longos febrium morbos, colicos & resolutorios, præsertim vbi calidior ipsos humidiórque intemperies occupauerit: atque motus inde impeditur. Succurrit his acaciæ succus aqua solutus, & parti superfusus: aut rubi, aut myrti, aut lentisci, vel vlmi radicum corticis decoctum congruet, aut malicorium applicatum, aut myrti folia, cum cerato myrteo imposita. Nam colligantes nerui firmari desiderant facultate quæ astringat desiccétque. Huiusmodi igitur medicamenta articulis imponi debēt, cuiusmodi ex salicibus est, & oxerum, & palmulatum quod vinum astringens, aut acetum assumpserit. Multi verò eiusmodi impotentiam à frigore fieri putantes, deinde calidioribus vsi præsidiis, maiorem noxam intulerunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

νεῦρα συνδετικά. Nam colligantes nerui. *Hoc loco intelligit per συνδετικὰ νεῦρα, ipsa ligamenta, quæ ossa colligant: vocat autem neruos quod*

eos imitentur. Nam alibi tres species enumerant, alios qui sensum motúmque præbent, alios qui motui tantùm seruiunt, vt tendines, alios qui osseam compagem ligant, vinciúntque.

De lumbricis. *Cap.* LVII.

TRes sunt vniuersæ lumbricorum differentiæ: prima Teretum secundum crassitiem, altera Latorum, tertia eorum quos Ascaridas nuncupant. Origo omnium generum ex cruda, crassa, pituitosáque materia, & putredini accommoda, qualis in pueris aliísque voracibus colligitur: non autem ex calida, acri, aut melancholica substantia. Hæ siquidem alimenti naturam ingressæ, lumbricis procreandis ineptæ redduntur: econtrario autem, biliosa potissimùm recrementa etiam hos perimunt. At si quando flaua bilis vnà cum lumbricis infrà, aut etiam vomitu eruperit, ipsos quidem intestina obsidere: humorem verò biliosum ventriculi os, aut aliam quampiam particulam occupare scito. Cuiusq; igitur ipsorum differentiæ speciem, generationem, locum, notas, curationémque exequemur, à rotundis exorsi.

De rotundis lumbricis.

TERETES igitur lumbrici speciem habent omnibus perspicuam, quòd sanè aliis frequentiores sint, in gracilibus plerunque intestinis consistunt, & superiorem ventriculum subeunt, ideoque frequenter per os reiiciuntur. quibusdam & è naribus redditi sunt: atque hoc genus infantibus peculiare & plurima parte cum febricula. sed per febrium initia orti, substantiam ex subiecta corruptione retinent: in statu, ex malitia morbi: in declinatione, toto ad melius mutato. Etenim Hippocrates memoriæ mãdauit bonum esse indicium teretes lumbricos prodire cùm morbus ad iudicationem tendit, qui subitò etiam intereunt. Sequitur autem eos qui rotundos lumbricos continent, rosio intestinorum & ventris, tusses exiguæ cum siccitate irritantes: nonnullos comitatur singultus quoque, & somnus cum palpitatione, iiq; sine ratione expergiscuntur. nonnulli & cum clamore expergefiunt, & iterum sopiuntur, pulsus inæquales & febres augescunt inordinatè, quæ cum extremorum perfrictione, tertiam, interim quartam, die vel nocte accessionem sine ratione habent. Infantes autem etiam mandent lingua inaniter exerta, & dentibus strident, oculis conniuent, volúntque conquiescere, excitantibus ipsos indignantur, † oculi † oculi caui apparent. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι φαίνονται. Gorup.

apparent

apparent, genæque rubeſcunt, ac rurſus liuent: atque hæc paulatim & ex interuallo. Quibuſdam nauſeæ & roſionis cauſæ ſtomacho peculiares creantur, atque ægri cibum reſpuunt: compulſi autem ad cibum nauſeabundi vix quod aſſumitur deglutiunt, vel etiam aſſumptum reuomunt: pleriſq; verò aluus deſcendit corruptos cibos egerens, & tympani modo inflatur. Reliquum corpus ſine ratione contabeſcit, neque eſurie, neque euacuatione modica ſuborta. Atqui non in omnibus omnia quæ iam commemorauimus ſigna inquirere oportet, ſed nonnulla ex eo quod præpollet, interim & plurima. Hæc autem eueniunt, dum animalia per inteſtina ſerpunt rodúntque: febris autem calor vapores ſurſum cerebro tranſmittit prauos, ex putrida in ventriculo collecta humiditate exhalantes, in quibus amborum partim ſimiliter curam habere conuenit & febris & lumbricorum, partim de febre parum ſolliciti, lumbricos de corpore eximere connitemur. Multi ſiquidem nulla lumbricorum cura habita, exeſi ab ipſis ſunt, & conuulſi interierunt. Alij produnt ſe lumbricos vidiſſe, qui ex inguinibus ægri erupe-rint. Cæterùm occiſos hos omnes priùs educes: occides autem, amaris potiſſimùm vſus remediis. Cùm igitur febris & lumbricorum communis ſit curatio, conuenient auxilia ſimpliciora. potui igitur dabitur chamæmelorum decoctum, vel myxariorum, vt appellant, vel ipſa myxaria decocta eſui dantur. item ſereos ſuccus, aut coriandri ſemen cum aqua calida, vel cum poſca, vel myoſotidos herbæ decoctum, vel cornu ceruini ramentum, vel minium ſynopicum tenuiſſimum, ac olei immaturi amariſſimi paulatim cochlearia duo abſorbeant, quà enim amarum eſt, lumbricos occidit: quà lubricum, detrahens ipſos cum ſtercore reddit. At ſi inflammationem diſtentionémque viſcera experiantur, cataplaſmate vtendum eſt, quod lini ſemine, [r] farina loleacea, abſinthio & bryoniæ radice conſtat, ex hydromelite, vel etiam humido fotu ex oleo chamæmelino, vino, abſinthij ſemine, & aloë, præcordiis accommodato. Vbi verò non vehementer febres moleſtant, miſcenda eſt myxariis mentha & exhibenda eſt. Cùm ad integritatem ventum eſt, efficaciora quoque vſurpantur, quale eſt decoctum ſeriphij, vel calaminthæ, vel filicis, vel cardamomi ſemen, vel mali punici acidi radicis ius ad tertias redactũ, vel fricti cumini, vel nitri

ri fului, singulorum scrupula tria, vel santonicum, vel abrotonum, vel etiam ambo simul, cum melle in catapotia coacta, vel lupinorum amarorum scrupuli terni, vel brassicæ, vel erucæ semen læuigatum, vel absinthium, quod etiam solum frequenter abundè fuit. Dantur autem & terna lotæ aloës scrupula: quod remedium est laudatissimum: in validioribus illota quoq; aloë vtimur.[s] quia verò infantes aloën cochleari non admittunt, supinis fasciola ipsis detentis, ore adaperto per clysterium quoddam valido munitū canali, inuitis aloën quàm penitissimè transmissam iniicimus. Atque hæc mirifica medendi ratio in pueris est, qui difficulter possunt tractari: quibus etiam cibos subinde sorbiles, quemadmodùm iis qui cibum auersantur, infundimus. Cęterùm & cyphi & masuaphium rectè dabitur, item cornu ceruinum combustum cum pipere & melle vel oxymelite, reliquáque ex oxymelite ipsis dare conabimur: præstiterit autem si acetum scillinum fuerit, præsertim ætate prouectioribus [t], aut sinapi cum oleo & aceto ad cochlearis magnitudinem. At qui lumbricis, cum alui profluuio infestantur, præbibent plantaginis succum, ipsamq; plantaginem aridam assumēt, ex ęquo enim vtriq;, & fluori & lumbricis efficax est. Cataplasma his accommodabitur ex farina hordei cruda, filice, absinthio, farina lupini, santonico & abrotono. Iam verò & malicorium, acacia, galla, vel balaustium admiscebitur. Quoniam verò nonnulli subinde amaras potiones ceu ingratas respuunt, ex iis quæ modò comprehensa sunt, dabuntur non manifestò amara. His accedent insuper chamæpitys, marrubium, heleniū, baccæ lauri, acacia, thymus, pulegium, carpesium, iuncus odoratus angulosus, polypodium, iris, cnicon, erythrodanon[u], spina ægyptia cum pipere, singula sex scrupulorum instar: item decoctum menthæ, mori radicis succus decoctúmve, petroselinum reliquáque odorata semina. extrinsecus autem inducitur aloë cum melino & vino. hoc & appetentiam excitat, quæ vix magno negotio recipitur: miscetur autem sæpius aloë absinthium, aut felle taurino, cum amaris quibusdam prædictis vmbilicum impleto, aut oleum ex rhododaphne factum sæpè delinetur, aut liquor cedrinus & solus & cum cerato toti vētri imponitur, aut pix arida trita inspergitur, vel mentha, vel melanthium cum rosaceo, vel etiam seriphij decoctum ipsis admiscebitur,[x] vel fraxini persicę fo-

lia in pollinem detrita applicabimus. Vtendum verò est & medulla cerui, vnguinis modo, in vmbilico, inferiore ventre & lumbis: ceratúmque adiungetur, si res postulet, hoc. Aloës, absinthij, farinæ lupini, seriphij, melanthij, singulorum scrupula sex, ceræ vncia & semissis, chamæmelini quod satis est, felle taurino arida læuigantur. Porrò ab inferioribus partibus mulsam iniicere sæpius expedit, quò lumbrici mellis dulcedine illecti deorsum descendant: si autem putrefacti in alto corporis non excernantur, sed potius vapores sursum mittant, educendi sunt, aut aloës, aut medicamenti amari ex ea confecti potione; quandoquidem etiam in aliis mediocris alui vacuatio, non expers est præsidij.

De latis lumbricis.

LATVS lumbricus mutatio est (vt ita dicam) adnatæ in interiori intestino membranæ in materiam animalis modo mobilem, quæ sæpè tota redditur longitudine incredibili, vel pars ipsius excernitur: dissolutus verò, non coalescit: & nunc in iis etiam qui febricarent, abundat: nunc febricitantibus accidit, ex longo morbo continuas stomachi rosiones inferens, ac impotentem ciborum appetentiam. Nam quod animatum euasit, in intestinis obiectum rapit alimentum, vt alio statim opus sit, & nisi assumpserit, intestina rodantur. His occupatos comitatur corporis gracilitas [y] & pulsus inæqualitas, cum inæqualitate: at quod certissimum est indicium, cum recrementis nonnulla semini cucurbitæ similia excernuntur. Curatio concordat, potio enim ex acribus petita, & alliorum esus, tum filicis vel centaurei decoctum potum, & ab inferioribus partibus inditum, vel calaminthæ vel dictamni, vel pulegij: dabitur autem in aluum & muria. Præbibere verò hoc medicamentum quod sequitur, neque iis qui aliis lumbricis infestãtur, inutile est, si febre potissimùm vacauerint. Nitri rubri, piperis, cardamomi pares portiones: dantur terni scrupuli cum vino aut aqua calente.

ALIVD eclegma. Piperis, baccarũ lauri purarum, cumini æthiopici, mastiches, pares modi, mellis quod satis est: datur cochleare vnũ mane, & dormituro. At si efficacius id fieri desideres, nitri quoque rubri parem portionem adiicies.

ALIVD helenij, suffiminis ammoniaci, piperis, [z] in alio filicis, singulorum drachmæ quinque, cum oxymelite calido: tempore interposito dabitur euphorbij drachma, vel duæ prouo

prouectioribus potui. ALIVD. Filicis acetabulum, nitri drachmæ duæ, datur vnũ cochleare aquæ euacuatione priùs facta: satius autem erit si etiam scammonij momentum assumat.

ALIVD. Mali punici acidi radicum corticis in summo decorticati drachmæ quatuor, piperis tantundem cardamomi drachmę sex, marrubij drachmæ duę: melle dantur, porro priùs assumpto. Verum vt ex toto affectus discutiatur, theriacem quoque exhibebis, si valida febris non prohibet.

De Ascaridibus.

ASCARIDES, vt modò etiam diximus, specie lumbricorum continentur, vermibus similes quæ in extremo longanone & musculi anum stringentis σφίγκτηρ Græcis dicitur, initio reperiuntur, vehementem locorum horum pruritum excitantes: generant speciem hanc praua alimenta, perfrictio, & ciborum corruptio. Vacuari, igitur debent in infantibus, glandibus ex melle, cum salis momento, vel nitri: in prouectioribus, acri muria, aut decocto centaurei, cum nitro & melle, aut cucurbitæ syluestris, aut absinthij, aut chamæleontis, aut anchusæ, aut cnici, aut hyssopi, aut pulegij, aut calaminthæ, aut lupinorum: secundùm clysteres sublinetur longanon, simplicibus quidem, acacia, aut hypocystide cum nitro, aut rhu syriaco cum alumine liquido. at quibus aluus astricta est, lemnia sphragide, cum vino: compositis autem Andronis pastillo, similibúsque. Cedrinus autem liquor ipsis iniicietur per clysterem multis peruium foraminibus, quales ab vtero Metrenchytæ appellantur: aut carnem salsam commodè impositam deligamus, quamdiu sustineri possit, eámq; frequenter mutare oportet. Cæterùm communiter omnes quos lumbrici male habent, pili ichneumonis iuuant, suffiti. Cibi præscribentur ipsis probi succi, & qui facilè in membra digeruntur, nec lumbricorum effectricem causam adaugent, nec vires superari permittunt, propter quas & vinum aquosum exhibebimus: frequentius autem nutrire ipsos ob hoc ipsum oportet, ne alimenti expertes lumbrici rosiones pariant. dabitur autem cibus, tum præcipuè quùm potissimùm nutriti magis fuerint. At si alui profluuium fuerit, sciendum est lumbricos magis abundare, cibo nõ distributo: ac iam sorbiles ægris cibi dantur, admixtis quibusdam etiam astringentibus, verbi gratia,

pyris, aut malo cotoneo, aut malis punicis, præcipuè acidis, à foris autem ventri remedia continentia inducuntur, de quibus suprà dictum est.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tres sunt vniuersæ. *Aetius libro nono eundem ferè docendi ordinem seruat. Celsus duorum generum meminit, Latorum, quos etiam peiores dicit, et Teretum, Græci addunt etiam Ascarides. Habetur in Græco codice* ἄρθρων *pro* ἄκρων, *hoc est extremorum perfrictione potius quàm articulorum. anteà notaueram.*

ζωμήρυσις. Cochleari. *Sic exposui* ζωμήρυσιν. *quod Grammatici Græci dicunt instrumentum esse, quo spuma ab ollis tollitur. Quia igitur nullum commodius vasculum ad hanc rem inueni, cochleari interpretatus sum.*

Recentiorum opinio. Carnem salsam. *Recentiores medici carnem suillam pinguem, salsámque volunt subiici. Aetius pinguedine adempta subdi præcipit. Tu vide quos imitari malis, vtrobique bona est ratio.*

CORNARII.

p *Hipp. lib. prognost. parte prima.*

q *Oculi subcruenti apparent.* ὀφθαλμοὶ ὕφαιμοι φαίνονται.

r *Farina lupini.*

s *Quia verò pueri aloën non admittunt, supinis ipsis detentis, & ore per cochlearium disparato, per clysterem, &c.*

t ἢ τὸ νάπυ μετ' ἐλαίου καὶ ὄξους, κοχλιαρίου μέγεθος. *Redundant duæ voces* κοχλιαρίου μέγεθος. *Nam & cochlearij magnitudo dici non solet, sed mensura, neque de sinapi, neque de aceto & oleo accipi potest. Verum videtur hîc in libero iudicio vsuri reliquisse, vt quantum vellet exhiberet, sicut pleraque alia sine pondere & mensura præscripsit.*

u *Spina ægyptia cum pipere pari sex scrupulorum pondere, in decocto menthæ, aut mori radicis succo, aut decocto petroselini, ac reliquorum odoratorum seminum. Græca sic distingue ac emenda.* ἄκανθαν αἰγυπτίαν μετὰ πεπέρεως ἴσου γράμματα ϛ. εἰς ἀπόζεμα ἡδυόσμου, ἢ μορέας χυλὸν, ἢ τὸ ἀφέψημα πετροσελίνου, καὶ τῶν παραπλησίων τῶν εὐωδῶν σπερμάτων.

x *Aut mali persicæ folia contrita imponimus. pro* μηλαίας περσικῆς τὰ φύλλα, *lege* μηλέας περσικῆς τὰ φύλλα. *Qui enim fraxini persicæ folia accipiunt, toto cælo aberrant. Non enim fraxini vllius regionis, nedum Persiæ huc faciunt folia, sed eius mali arboris vulgò omnibus notæ persicæ appellatæ folia, de quibus lib. 7. ex Gal. dicit*

quòd

quòd eius germina ac folia amara sunt. Lumbricos, itaque occidunt trita vmbilico imposita.

y Et impotentia cum inæqualite. παρέπεται δὲ αὐτοῖς καὶ ἰσχνότης τοῦ σώματος, καὶ ἀδυναμία μετ' ἀνωμαλίας. *Et habet Aetius eadem verba lib. 9. cap. 40. nisi quòd pro* μετ' ἀνωμαλίας *legit* μετὰ βραδύτητος, *id est, cum tarditate. Quæ de pulsu dicta non accipias, quasi legendum esset,* καὶ σφυγμοῦ ἀδυναμία μετ' ἀνωμαλίας: *non enim de pulsu, sed de totius corporis imbecillitate loquuntur.*

z In alio exemplari filicis.

a A prægresso allij esu.

De dracunculis. *Cap.* LVIII.

IN India & superioribus [Aegypto] locis dracunculi generantur, ceu animalia quædam lumbricos imitantia, in partibus musculosis, puta brachio, femore, tibia: in pueris etiam latera sub cute perreptant & palam mouentur, [deinde cùm diu extremum aliquod dracunculi remanserit] locus suppurat, & cute ipsius adaperta, initium ipsius progreditur: cùm trahitur, dolores mouet, præcipuè abruptus. Quapropter nonnulli dicunt plumbeam molam ex dracunculo suspendendam ne vniuersim, sed particulatim molis pondere decidat. Alij verò hos damnant quòd nihilo magis pondere molis plumbeæ dracunculus abrumpatur, & dolores [varios] concitet. iubent partem in aquam dimitti calidam, quò dracunculus tepefactus foràs prorepat, deinde digitis ipsum [membratim] extrahere. At Soranus neq; animal prorsus, sed [neruosi cuiusdam] substantiam esse putat, quòd opinionem motus solum præbeat, siue autem hoc sit, siue quod prius dictum est, Sorano & Leonidę, aliísque visum est, calida superfusione & cataplasmatis concoquentibus in his vti ex mulsa, farina triticea, aut hordeacea. Est cũ emplastri vsum eiusdem potentiæ probant. Conuenit autem & quod ex baccis lauri & quod ex melle constat: emortui si quidem horum vsu dracunculi, nimirùm quod continetur corpusculum excidit. Suppuratione autem facta, nisi exciderit, cutis diuidenda est: vbi denudaueris, quod continetur auferes, & [cutem linamento penetrabis,] ac deinceps eam curandi rationem adhibebis quæ puri sit maturando.

[vt Arabia, et Aethiopia]

[deinde cũ extremus dracunculi finis aliqua in parte diu remanserit]

[validos]

[sensim & paulatim]

[neruosam quandam]

[cutem diuisam linamẽto implebis]

De dracunculis vide Aetiũ lib. 14. cap. 83. et Gal. lib. 6. de loc. affect.

PAVLI AEGINETAE LIBER V. IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

Quomodo quis ab omnibus communiter virulentis bestiis se tueatur.

CAPVT I.

De virulẽtis bestiis pręcipientes,[b] ab iis quæ in omnibus huiusmodi communiter proficiunt, exordiemur, itàvt quomodò quis ab illarum iniuria se tueatur, prius expediamus. Si igitur aliquis neceßitate quapiam coactus, loco feris frequenti obdormiat, vbi potißimùm salamandræ aut phalangia, aut serpentes aliqui abundent[c], horum cauas latebras allio in aqua detrito, aut aliqua ex herbis quas exponemus, obturare conuenit. Suffitus autem rectè excitantur ex cornu cerui-no, caprarum vngulis pilísve, lapide gagate, bitumine, bdellio, galbano, cupreßi aut cedri rasura, melanthio, peucedano, viticis foliis, nepita, sagapeno, castorio, cachryos radice, cunila, aut ex reliquis grauiter olentibus aliquo. Culices autem propriè persequitur suffitus ex atramenti sutorij, melanthij syluestris, seminis cumini, paribus modis. item fimus bubulus eosdem fugat. Ad hæc etiam ignes incendere crebriores vincit, fugiunt enim magna parte feræ eorum splendorem. Cæterùm torum substernere ex hastula regia, nepita, vitice, pulegio, polio,[d] cunila bubula, abrotono, expedit. At si toto huiusmodi toro vti non datur, † stratis saltem imponenda sunt. Iam verò animum adhibere oportet iis quæ coquuntur, aquæ & vinorũ cadis, vt exactè sint operculati. Focus autem non sub arboribus quibusdam excitabitur,

† *circum lectũ saltem ipsa ponere oportet.* περὶξ τῆς στρωμνῆς αὐτὰ θεῖναι. *Gup.*

bitur, præſertim pinu aut picea. in his enim ſalamandræ, & erucæ lethales crebræ verſantur, quæ ab ignis tepore calefactæ, decidunt in obſonia aut alia vaſa, ſi non fuerint operta. Qui verò tutiores eſſe volunt, iis conuenit etiam ceratum corpori oblinere liquidius, ex cera, roſaceo, galbano modico, ſcobe ceruini cornu exigua, vel etiam æthiopico cumino peculiariter autem maluæ folia cum oleo detrita ſi illinantur, ab apum & veſparum morſu præſeruant. *Apes & veſpæ ne feriant.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

De virulentis beſtiis. *Hoc libro in multis Dioſcoridem Paulus imitatur: quanquàm Galenus etiam librum de Antidotis conſcripſerit, poſt eum Oribaſius, Aetiúſque.*

CORNARII.

b *Legito Græcè*, ἀπὸ τῶν κοινῶς ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ὠφελούντων ἀρξόμεθα.

c *Horum quidē ſubterraneas latebras. Lege* τοὺς ὑπογείους φωλεούς.

d *Conyza, abrotono.*

Communis omnium qui à virulento quopiam morſi vel icti ſunt, curatio. *Cap.* II.

QVòd ſi feriri aliquem aut moderi à venenato animali contigerit, homo adhibendus eſt qui vulnus exugat. non tamen eum ieiunum eſſe oportet, verum etiam vino os colluiſſe, & oleum in eo continere. Deinde particulæ commorſæ, ſi admittit, cucurbitulam cum multa flamma adhibere oportet, ſic vt vicinæ etiam partes ſcarificentur. Nam virus vnà cum ſanguine, & ſpiritu rurſus ita extrahitur. Item exulcerata adurere ac cruſta obducere, [e] adeóque præcidere conueniet, ſi fera quæ momordit, lethalis fuerit, quales aſpis, ceraſtes, vipera, ſimiléſq; aliç ſunt: quemadmodùm Galenus memoriæ prodit, vinitorem quendam à vipera morſum, vbi feram cognoſceret, falce læſum digitum ſtatim abſcidiſſe, atque in totum periculo liberatum. At ſi venenum per corpus fuerit diſperſum, ſanguis ſtatim demittendus eſt, præcipuè ſi is qui percuſſus eſt, plethoricus exiſtat. exhibere cum cibis edendum piper aut allium conducit: potui, vinum validum: [f] recentibus vaporibus, & conuenienti naturæ caliditate, corporis temperamentum replere, deinde iis oblinere, quæ commorſam partem poſſunt calefacere, & vellicare. Imponetur itaque cinis braſſicæ aut fici aceto miſtus, aut lixiuia, aut garum, & cæpe cum polen- *Præſectio partium.*

ta aut pane: item porra abunde cum ſale, aut pix liquida cum ſale calida: aut cedrus, aut fimus caprillus. Conuenit autem ipſis acetum calidum quoque ſuperfundere, in quo nepita ſit incocta: aut acetum & aquam marinam aut acetum cũ muria. Cæterùm locis affectis gallinæ, & magis galli gallinacei, aliáve animãtia per medium diſſecta, calida imponi debent. Nam virus tranſſumunt euocántque, & dolores mitigant. Emplaſtra quoque vtiliter applicantur, tum hoc quod ſale, tum illud quod cachry & adarce conſtant: in totum, quę acrioris ſunt potentiæ. Omnes verò communiter & morſi, & icti à quocunque tandem virulento animali, præterquàm ſi interiora omnino offenſa non ſint, [g] potabunt ſerin, aut ericen, aut aſtragalon herbam cum aceto, aut bitumen, aut paliurum ſimiliter, aut veteris rhu decoctum, aut muſtelæ inueteratæ drachmæ duæ ex vino ſumptæ, præſenti ſunt remedio: vel marinæ teſtudinis ſanguis, aut caſtorei drachma cum diluta vini potione, aut roris marini tantundem, aut ſicyoniæ radicis aut porri ſuccus, aut chamæpitys, aut ſmyrnium, aut cinamomum, aut ariſtolochia, aut viticis ſemen, aut cupreſſi pilulæ, aut ſeſeli, aut piper, aut trifolij ſemen, aut baccæ lauri, aut cancer fluuiatilis toſtus aut elixus: item compoſita hæc Theriace vtilis eſt.

Theriace aduerſus virulenta & lethalia venena, viperæ morſus, & ſcorpionis ictus.

BRYONIAE, opopanacis, iridis illyricæ, roris marini radicis, [h] zingiberis, ſingulorum drachmæ quatuor, ariſtolochiæ drachmæ quinque, lacrymæ thuris, rutæ ſylueſtris, ſingulorum drachmæ tres, farinæ erui drachmæ duæ: finguntur paſtilli vino, dantúrque ſinguli qui treis obolos pendeant, ex eodem vino. Cæterùm purgatio omnibus conueniet, deſudationes, & theriace ex viperis aſſumpta.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Homo adhibendus eſt qui vulnus exugat. *Celſus libro quinto idem præcipit. Si cucurbitula inquiens non eſt, quod tamen vix incidere poteſt, tum quodlibet ſimile vas, quod idem poßit: Si ne id quidem eſt, homo adhibendus eſt, qui vulnus exugat. Græcè erat ἐκμυζησμῷ κεχρῆσθαι, hoc eſt exuctione vti.*
ἐκμυζησμός.

Galenus memoriæ prodit. *De vipera multis in locis meminit, tum in commentario ſimplicium medicamentorum, tum vbi antidota, confectionémque Theriacæ comprehendit.*

Aut

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Aut paliurum. *Codex Græcus deprauatus particulam ἢ desiderat. Legique debet, ἢ παλίουρον, quod etiam Oribasius libro octauo habet.*

Desudationes. *Græcè erat, ὑδρωτήρια, hoc est, quæ sudores* ὑδρωτήρια.
mouent, vt laconicum, aliiq; id genus modi, vt scilicet venenum ab internis foràs euocent.

CORNARII.

e *Sed & extremarum partium præsectiones adhibere commodum fuerit. Legendum Græcè, καὶ ἀκρωτηριασμὸς δὲ παραλαμβάνεσθαι καίριον.*

f *vt ex eo recentibus vaporibus & familiari caliditate corporis miscella repleatur.*

g *In potu detur seris, aut erica, aut astragalitis cum aceto, aut bitumen, aut paliurus eodem modo, aut paliuri decoctum. Græca exemplaria corrupta sic restitue: προποτίζειν δὲ σέριν, ἢ ἐρείκην, ἢ ἀστραγαλίτιν μετ' ὄξους, ἢ ἄσφαλτον, παλίουρον ὡσαύτως, ἢ παλιούρου ἀφέψημα.*

h - *myrrhæ. Græcè est, ζιγγιβέρεως pro σμύρνης. Atque hic error valde frequens est in Græcis medicis omnibus, cuius occasio inde est, quòd Græcis σμύρνη etiam ζμύρνη scribatur. Vide Lucianum in Vocalium iudicio. Et cùm ita ζμύρνα pro σμύρνα scriberetur, factum est vt cōpendij gratia per duo ζζ. denotaretur ζμύρνα. Quod compendium ignorantes, ad id dispendij deuenerunt, vt myrrham per duo ζζ. notatam pro ζιγγιβέρεως voce agnouerint, atque ita zingiberi pro myrrhæ supposuerint.*

De rabiosi canis morsu, & metu aquæ, quæ Hydrophobia dicitur. Cap. III.

EXordium sermonis à rabiosi canis morsu capere, quàm ab aliis maluimus, quòd animal & fœcundum prouentu, & contubernale homini existat, rabieq; sæpius corripiatur, & ægrè caueri possit, ac periculum ab eo sit ineuitabile, nisi multis aliquis & conuenientibus vsus fuerit præsidiis. Rabiunt canes plerunque in æstu vehementiore: vt autem Lycus memoriæ mandat, interim etiam per frigora maxima: rabidi autem & potum & cibum auersantur, siti premuntur, neque tamen bibunt: anhelant præterea non parum, aures inclināt, saliuam & copiosam & spumantem ædunt, muti in totum sunt, & veluti insani, vt ne domesticos quidem agnoscant, insiliunt itaque sine latratu omnibus pariter & bestiis, & hominibus, mordéntque. vbi momorderint, statim quidem nihil molestiæ adferūt, præterquam ex vulnere *Signa canis rabiosi.*

dolorem: posteà verò aquæ metum, Hydrophobiam Græci appellant, faciunt, qui cum conuulsione, totius corporis rubore, præsertim faciei, sudore & anxietate accidit, aquam fugiunt, & dum vident, & dum admouentur: nonnulli etiam omnem humorem: alij canum ritu delatrant, & obuium quemque dentibus appetunt, morsúque suo in alios eandem affectionem transferunt. Porrò accidentium, aliorum quidem causa manifesta est, occupatis scilicet veneno partibus vniuersis: metum verò aquæ nonnulli ex immodica fieri siccitate dixerunt, quasi humida ipsorum substantia in contrarium penitus habitum mutata. verùm Rufus talem melancholiæ speciem ipsis oboriri pronuntiauit, veneno humorem illum imitato: quemadmodum alios melancholicos nouimus alia timere, quæ causa superuenit etiam iis qui dicunt, canis qui momorderit imaginem in aquis opinari se videre. At ex iis qui hoc vitio sunt occupati, nullum, præterquam vnum aut alterum, superuixisse, ex historia didicimus, eósque non à rabioso cane morsos, sed ab homine quodam morso vitium adeptos. At ante affectus huius occupationem multi etiam quos canis momordit, seruati sunt. hinc igitur curatio auspicanda est. Quoniam verò subinde, eò quòd tunc aquæ metus non inuadat, (magna enim ex parte circa quadragesimũ ferè à morsu diem solet ingruere, quibusdam & post sex menseis, [1] proditum est nonnullis post septem quoque obuenisse) nonnulli canem qui momorderat non rabire arbitrati sunt, properarunt vulneri cicatricem inducere: vnde ipsi causam huic affectioni dederunt. hac autem probatione vsus deprehendes, morsus rabiosi'ne canis fuerit, an non. Iuglandibus nucibus concisis vulnus diligenter obstruitur, sequenti die ablatæ, gallinaceo, aut gallinæ in cibo apponentur: ac primùm sanè non attingent, fame autem vrgente si edant, rem considerato. Nam canis qui momordit si non fuerit rabiosus, viuent: si rabidus, sequenti die peribũt. atque tunc ad vulneris dilatationem properandum est, iterúmq; post paucos dies eadem probatione vtendum, & si non perierint gallinacei, tunc vlcus ad cicatricem perduces, nullum veritus periculum. Hanc itaque probationem Oribasius tradit. Quòd si ex commemoratis indiciis accuratè canem rabire cognouerimus, statim iis medicamentis quæ aperiundi vim habent, vtemur. Primùm igitur ex aperiuntibus

Hydrophobiæ signa.

Curatio morsus canis rabiosi.

Canis rabidi morsus cognitio.

riuntibus est, quod pice, aceto quam acerrimo, & opopanace constat, in capite de neruorum vulneribus explicatum: at si qui morsum accepit, delicatiorem cutem habeat, dilui ipsum irino debet, aut balsamo, aut eiusmodi aliquo: vel vlcera priùs fomentis adiuta, allio obduces. hoc quod sequitur etiam crustam facit.

Aridum ad crustam in canis rabiosi morsu excitandam.

SALIS fossitij drachmæ octo, chalcitidis drachmæ sedecim, scillæ tantundem, rutæ viridis drachmæ quatuor, æruginis rasæ totidem, marrubij seminis drachma: vtitor primùm arido vt crustam inducat: deinde cum rosaceo, vt crustæ excidant. Cæterùm partes affectæ ad dies quadraginta duos, vt minimum, sine cicatrice seruentur.

Cataplasma quod oras vulneris latas in rabidi canis morsu seruat.

CEPAE cum sale & ruta inducuntur, aut laserpitium cum sale, aut salsamentum vetus, aut cinis sarmentaceus cum oleo, aut allia, aut sambuci folia, aut mentha, aut apiastrum, singulatim, aut cum sale: aut iuglandes nuces, cum allio, sale & melle, aut cinis fici, cerato exceptus. vulnus autem aqua abluetur, in qua decoctum sit chamæmelum, & syluestris lapathi radix. Nonnulli & ferro candenti vlcus adurunt. Cæterùm potui assument commorsi, simplicia quidem, lycium, absinthium, liquorem silphij, chamædryn, scordium & polium: composita autem hæc, cancrorũ fluuiatilium, sarmentorum vitis albæ, in cyprio vase aut æreo combustorum, cochlearia duo, gentianę radicis lęuigatæ cochlear vnum, cum vini meri veteris cyathis duobus, [k] ad dies quatuor potui dato. aliqui verò & perdicis sanguinis duo cochlearia addunt. Capies autem cancros dum lana increscit, priusquam sol exoriatur. iis autem qui eodem die non biberunt, duplicem portionem exhibeto, interim & triplicem. Iam theriaca ex viperis rectè datur. Purgare expedit medicamento ex cucurbita syluestri, ita vt quotidie id exhibeas, [l] cum decocto elelisphaci, aut sideritidis heracliæ, quam & dialyson appellant: nonnulli verò & iecur canis qui momordit, edendum dederunt. Cæterùm victus ratio talis adhibenda est, quæ simul veneni vires hebetet extinguátque, simul & descensum ad interiora prohibeat: quæ duo præstare potest, vini dulcioris vetusti & meraci, lactísque potio. idem efficiunt allia, porra, & cepæ in cibo sumpta. At si per initia ob impedimen

dimentum aliquod non præsumpta quæ retulimus remedia fuerint, carnis præscisio, vel cucurbitulæ, vel vstio non adhibenda est, vt cùm iam venenum penitius secesserit: medicamentis autem quæ euocent, Græci Metasyncritica vocāt, vti consilium est, aquæ metu videlicet non oborto. purgatio ex hiera & scissili lacte petetur. item sudoris euocatio, dropacismus & sinapismus, toto corpore particulatim adhibebitur. omnium tamen efficacissima deprehensa est purgatio quæ fit per veratrum.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Aquæ timor. ὑδροφοβία.

Hydrophobiam. *Celsus hoc morbi genus miserrimum, aquæ timorem appellat. Largus aquæ, hoc est, liquoris metum interpretatur ὑδροφοβίαν.*

ἀπορία.

Sudore & anxietate. *Verti ἀπορίαν anxietatem. Est autem propriè ἀπορία consilij, aut propositi inopia, incertitudo, ex qua quis nescit, quid potissimùm acturus sit. Ruellius vertit ἀπορίαν, languorem.*

περισαρκίζειν.

Carnis præscisio. *Græcè erat, τὸ μὲν περισαρκίζειν. quasi dicas circa carnem sectio, vel circunscriptio: nam interim carnem amputare scalpello conuenit.*

CORNARII.

i *narratur quibusdam etiam post septimum annum accidisse. μετὰ ἑπταετίαν ex Dioscoride.*

k *ad dies quadraginta bibenda præbe. Lege ex eodem Dioscor. πότιζε ἡμέρας. μ. non vt exemplaria habent, δ.*

l *cum decocto saluiæ, aut sideritidis Heracleæ, quam sanè etiam Alysson vocant. Græca falsò habent, ἣν καὶ διάλυσσον καλοῦσι. Nam ἄλυσσον vocari sideritidem Heracleam, ab insigni aduersus rabiem virtute testatur etiam Aetius lib. 6. cap. 24. vbi eadem quæ hîc Paulus tradit his verbis: μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου, ἢ τῆς σιδηρίτιδος πόας, τῆς ἡρακλείας καλουμένης. Χρῶνται δὲ αὐτῇ τινὲς καὶ μόνῃ, καὶ φασὶν ἱκανῶς βοηθεῖν. διὰ τοῦτο καὶ ἄλυσσον ταύτην ὀνομάζουσι. Est & alia herba Alysson priuatim appellata, vt Galen. & Paul. infrà libro 7. dicit, ab eo quòd à cane rabido morsis auxiliatur.*

Ad morsus canis non rabiosi. Cap. IIII.

CAnis non rabiosi morsus, cùm & ipsi virulentæ cuiusdam substantiæ sint Participes, statim aceto irrorans, lata manu morsum ferito, insuper nitrum cum aceto tritum ex alto in partem fundito, deinde spongiam recentem aceto, aut

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

to, aut ipſo nitroſo aceto madidam imponito, triduo idipſum ſuperfundens, tandem enim conſaneſcet. vel erui farinam oleo maceratam imponito: aut ſpongiam recentem, aut lanam ſuccidam aceto & oleo imbutam acommodato, aut rubi folia cum aceto tuſa inducito, aut cepam tritam cum melle, vt origani comæ, ſalis, cepæ, pares ſingulorum modos cum melle: vel marrubiũ nigrum, quod & balloten dicunt, cum ſale. [m] ad feruidos autem iam morſus, erui farina melle macerata admouetur, peculiariter enim his efficax eſt. inflammatione conflictantes, argenti ſpuma trita ex aqua oblinito.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Lata manu morſum ferito. *Hac locutione Celſus etiam vtitur. Si manus, inquiens, vulneri imponitur, ſupérque id duobus digitis verberatur.*

Ad feruidos autem iam morſus. *Græca ſonant,* πρὸς δὲ ἤδη πεπυρωμένα τῶν δηγμάτων, *hoc eſt, ad morſus quos inflammatio iam feruida inuaſit.* πεπυρωμένα δήγματα.

CORNARII.

m *Cæterùm ad morſus iam ſuppuratos. Græcè legendum,* πρὸς δὲ τὰ ἤδη πεπυωμένα τῶν δηγμάτων. *Exemplaria falsò habent,* πεπυρωμένα. *Sed repugnat huic voci medicamentum quod ſequitur: itémque* τὰ φλεγμαίνοντα *deinceps ſequentia.*

De veſpis & apibus. *Cap.* V.

APum ictu dolor ſentitur, locus rubeſcit, propinquæ partes tument increſcúntque, aculeus in vulnere relinquitur. In veſpis autem ſimilia quidem, ſed intenſiora omnia ſunt, nec aculeus relinquitur. Remedio ſunt aduerſus vtraque lutum, & bubulus fimus illita: & lac ficulneum, aut læuigata mori arboris folia, aut maluæ: aut farina hordeacea ex aceto imponitur. quinetiam muria aut marina aqua fouere conducit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Et lac ficulneum. *Hoc eſt, liquor ficulneus, ſic lac papaueris, lac laſeris, aliorúmque conſimilium pro liquore aut lacryma.* *Lac ficulneum.*

De phalangiis. *Cap.* VI.

PHalangiorum morſu locus ipſe quidem rubeſcit, & veluti punctus per ambitum apparet, non autem tumet, neque incaleſcit, ſed leniter rubidus frigore & pruritu vexatur. Comites notæ percuſſorum ſunt, perfrictio, tremor, corporis *Signa morſus phalangiorum.*

poris

poris grauitas, sudor frigidus, dolor validus, pallor, continua vrinæ excernendæ incitatio: quibusdam & vrinæ difficultas, colis intensio, oculi hument, inguina & poplites intenduntur rigéntque conuulsorio modo, valida stomachi rosio vrget, lingua sermonem manifestò non explicat, vomitus aquæ vel aranearum textis similium erumpit. sunt etiam quibus per vrinas, & aluum eadem descendunt. demissi igitur in aquam calidam dolore liberantur, ac rursus validè indolent. Auxilio est, si extrinsecus cinerem ficulneum cum sale lęui ex vino maceratum, imponas: aut radicem syluestris punicæ tritam, aut aristolochiam, cum farina hordeacea aceto madefactam. Iam & vlcera fouere marina aqua calidiore, aut apiastri decocto, conducit, eiusdémque folia imponere. adhæc balneum frequentius vtile est, atque his potionibus medicis vti: abrotoni semine, [n] anetho, aristolochia, agresti cicere, cumino æthiopico, cedri baccis læuigatis, platani cortice, trifolij herbæ semine, myricæ semine, singulorum drachmis duabus [o] cum vini ciatho, [p] & viridium cupressi foliorum aut pilularum decocto, vino temperato. Ferunt nõnulli & cancrorum fluuiatilium succum cum lacte & apij semine datum, periculo subtrahere.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Sed leniter rubidus. *Græcè habetur ἀλλὰ μετρίως μὲν ὑπέρυθρος, quod est, sed mediocriter quidem subrubens. Dioscorides impressus habet pro ὑπέρυθρος, ὑπέρυγρος, hoc est humidus. atque ita vertit Ruellius. Marcellus autem ὑπέρυθρος. quanquam suprà Paulus dixerat, ἐνερευθὴς. vide vtra placeat lectio.*

Et viridium cupressi foliorum. *Mutilus est codex Græcus. Nam desideratur dictio φύλλων, legendúmque venit χλωρῶν κυπαρίσσου φύλλων ἢ σφαιρίων.*

CORNARII.

n *aniso. Ex Dioscor. lege ἄνισον, pro ἄνηθον*

o *cum vini hemina vna. Lege ex eodem Dioscor. πότιζε μετ' οἴνου κοτύλης .α. & non κυ.α. vt habent exemplaria.*

p *facit & viridium cupressi pilularum aut foliorum decoctum. Græca sic habent, καὶ χλωρῶν κυπαρίσσου ἢ σφαιρίων ἀφέψημα. Aut igitur vox φύλλων deest, aut particula ἢ redundat. Si vocem φύλλων recipis, habes authorem Aetium lib. 15. cap. 18. Si ἢ redundans reiicis, Dioscoridem, qui de cupressi pilulis solùm dicit.*

De aranea ictu. Cap. VII.

EST quoddam etiam aranearum genus, quod percussu validos dolores circa media præcordia excitet: item ruborem, & vrinæ difficultatem, nonnunquam & suffocationem. Leuantur autem ictu hisce remediis: Cumini syluestris thebaici, aut viticis seminis, aut albæ populi foliorum potu, vel aliis solis assumptis & vino meraciore superbibito iuuantur.

De scorpionis ictu. Cap. VIII.

A Scorpione ictis locus quamplurimùm inflammari incipit, duratur, rubet, & cum dolore circumtenditur, nunc feruor, nunc frigus vicissim inuadit, accedítque dolor qui itidem modò decrescit, modò intenditur. comitatur ipsos sudor, horroris sensus, tremor, extremorum perfrictio, inguina his attolluntur, particula intenditur, sæpè etiam flatus cum sonitu per sedem erumpunt, pili rigent, cutis fit discolor, dolórque tota cute affligit, ceu acus spiculo excitatus. His auxiliantur protinus, lac ficulneum instillatum vulneribus, ipseque scorpio qui percussit minutim contritus, vulnerique impositus sibi remedium est. post hæc sal tritus cum lini semine salutariter imponitur: item althææ herbæ semen: succurrit & sulfur viuum resina terebinthina exceptum: similiter etiam galbanum splenij modo dilatatum impositúmque, nepitaque læuigata & applicata, & hordeacea farina in vino parata, & in rutæ decocto exhibita. auxiliatur his etiam trifolij herbæ semen læuigatum iniectúmque. Ad hæc, potiones hæ conueniunt: aristolochiæ drachmæ duæ, præsertim corticis cum vino, gentiana tusa, pulegiúmque abundè decoctum: item baccæ lauri numero decem læuigatæ, nepita cum posca largiter incocta, cyperis cum vino, ruta similiter, lac ficulneum & laserpitium, si adsit, si desideretur, parthico liquore vtendum erit. benefacit etiam trifolij ocymique semen epotum. idem q; præstat argenti spuma subito ictui prçter opinionem imposita. omnium autem horum vicem præstat balnei continuus cum multo sudore vsus, vini potio plenius diluta. Porrò composita hæc potari debẽt: sulfuris viui fabæ Aegyptiæ instar cum piperis granis octo, in dimidia vini hemina: vel liquor laserpitij cum cancro detrito in vino: aut melanthij, cumini æthiopici, viticis seminis, pares portiones cum vino.

Symptomata consequẽtia scorpionis ictum.

Ad

Ad scorpionum periculosorum & phalangiorum ictus.

Fæcis drachmæ sedecim, pyrethri drachmæ quatuor, rutæ syluestris seminis drachmæ tres, castorij, erucæ seminis, singulorum drachmæ duæ: excipiuntur [r] sanguine hirudinis marinæ. dantur quaterni oboli cum vini meraci vel aceti cyathis tribus.

ALIVD. Pyrethri, aristolochiæ, singuli trientes, piperis drachmæ duæ, liquoris laserpitij drachmæ: exhibetur ad fabæ Aegyptiæ magnitudinem.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Particula intenditur. *Hîc intelligo particulam panem ipsum. Sic etiam apud Græcos τὸ μορίον accipitur. Dioscorides ὀρθοτριχίαν huius loco habet, quod est pilorum erectionem.*

CORNARII.

q *præter opinionem quoq; facit argentum statim plagæ appositum.*
r *testudinis marinæ sanguine.*

De scolopendra terrestri & marina. Cap. IX.

Scolopēdræ morsum sequētia symptomata.

AT si scolopendra momordit, communiter quidem locus affectus in orbem liuescit attollitúrque, aliquando fæci similis, rariùs autem ruber apparet, exulceratúrque statim ab ipso morsu adeò vt vix magno labore curari queat. præter hæc etiam toto corpore pruriginis sensus percipitur, peculiariter autem iis qui à marina scolopendra impetiti sunt, aquosus pellucidúsque tumor interim efficitur: à terrestri, rubens.

Curatio.

Plagæ igitur imponi debet sal bene tritus, vel ruta læuigota, aut cinis aceto maceratus, aut scilla. Fouendus locus est muria cum aceto. Archigenes autem oleo calido liberaliore fieri id iubet, & prædicta sic imponi. Potui dabitur aristolochia cum vino, aut serpillum, aut calamintha, aut syluestris ruta, aut trifolium, aut succus radicis hastulæ regiæ dimidiæ heminæ mensura cum vino.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Attollitúrque. *Pauli codex Græcus habet ἐπαίρεται, hoc est, attollitur, Dioscorides vnde hæc transcripsit, περισήπεται, hoc est cōputrescit, legit. Itē Paulus ἀνωδυνῆ ponit pro δυσίατον, hoc est δύσφορον.*

[s] *Ad stellionis transmarini morsum.* Cap. X.

SEsamo trito cataplasmatis modo obducito.

De fele. Cap. XI.

QVi à fele mordentur, validè quidem dolent, & locum affectum liuidum habent, sed statim cepæ & allia

ictui

ictui applicata, auxiliantur. insuper eorundem esus, vino meraco super assumpto, remedio est.

CORNARII.

s *Qui à stellione morsi sunt, intentè dolent, & morsum liuidum habent. Opem autem sentiunt, si plaga cepis & alliis integatur. Quin & si eadem edant, insupérque vinum meracum absorbeant, curantur. Sesamum etiam tritum ipsis imponitur. Hoc loco Græca Pauli exẽplaria vitiata sunt, vt cõuerti emendãda. De quo vt ne quis dubitet, habet omnia hæc hoc modo, velut dixi Aetius lib. 13. cap. 12.*

De mure araneo. *Cap.* XII.

VBi verò mus araneus nocuit, sequuntur dolores pulsatiles, & in singulis dentium eius animalis ictibus, rubores: pustula insurgit sanioso humore plena, propinquæ partes omnes liuẽt: cute pustulæ dirupta, [t] album vlcus apparet: nam ad membranas neruosas deraditur. ad hæc excidunt etiam partes exesæ depastione oborta, his quæ serpunt simili: præterea etiam intestinorum tormina comitantur, vrinæ difficultas, & frigidi madoris vndique eruptio. Auxiliatur ipsis galbani splenium per se impositum, vel tritum cum aceto, vel hordeacea farina, cum oxymelite applicata, ipséque mus araneus qui momordit dissectus admotúsque sibi est remedio. Aduersatur etiam pyrethrum illitum, vel mali punici dulcis corium incoctum, vel malua syluestris, vel allia contrita, vel sinapi læuigatum cum aceto: item ex calida muria fotus cõducit, deinde hordeum vstum ex aceto applicatum. Potui propinabitur abrotonum ex vino coctum, aut sisymbrium, aut serpillum, aut eruca, aut galbanum, aut elelisphacum, aut teneræ cupressi pilulæ cum oxymelite, aut pyrethrum cum vino, aut chamæleontis radix, aut hœdi agníve coagulum, aut gentianæ radix, aut verbenaca, quæ etiam imponitur cataplasmatis modo: ipsúmque murem qui momorderit, exactè detritum cum vino bibunt. Efficax hoc etiam quod sequitur. Myrrhæ drachmæ sex, aristolochiæ corticis drachmæ quatuor. porrò ad muris aranei & scolopendræ morsum, sal cum liquida pice rectè applicatur, aut cedria cum melle, aut allium cum fici foliis & cumino, aut calaminthæ folia, vel hordeum etiam cum aceto.

Sequentia muris aranei morsum.

Curatio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Album vlcus apparet. *hoc est vlcus depascens, quod νομὴ Græcis appellatur.* νομὴ.

L

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Frigidi maioris. *Hoc eſt corpus frigido ſudore perfunditur, ma-*

νοτίς. *dor initium ſudoris eſt. νοτὶς Græcè dicitur.*

CORNARII.

t *Album apparet vlcus, dilaniatis membranis neruoſis. Ex Aetio colligo legendum eſſe ἀναξαινομένων τῶν ὑμένων νευρώδων. Græca enim impreſſa nullam hîc ſententiam exhibent.*

De vipera tum mare tum fœmina. Cap. XIII.

Comitãtia viperæ morſum accidẽtia. IN viperæ tum maris tum fœminæ morſu ſimiliúmve animalium virus iaculantium, dolor loci ſtatim ab initio ſequitur, mox totius corporis: apparent etiam in morſu duo foramina paruo inuicem ſpatio diſcreta, fluítque ex his ſanguis humórque ſanioſus, deinde oleoſus, poſtremò etiam æruginoſus, quem nonnulli virus viperarum eſſe dicũt. præter hæc tumores iuxta morſum ſubrubri liuidíq; aſſurgunt, corporis color perit, vertigines oculorum, ſtomachi reſolutio, & animæ defectus oboritur, quibuſdam etiam vomitiones bilioſæ, vrinæ anguſtia, inſuper puſtulæ in commorſa parte erumpunt, veluti in ambuſtis. item depaſtio ipſam inuadit, ad viciniam procedens, gingiuę his cruentantur, accedit etiam tremor, ſopor, & frigidi ſudores. [u] minori autem cum periculo liberari, quos vipera mas, quàm quos fœmina momordit, videntur: ex his ipſis minus periclitantur qui cibum præſumpſerunt. *Curatio.* In curatione autem præſtantiſſimum remedium eſt, allij eſus, & vini meraci potio, adeò, vt ſi aliquis vti ſuſtineat, nullum prætereà remediũ deſideret. eduntur etiam vtiliter & porra & cepæ & ſalſamentum quàm acerrimum. Sunt qui & ranas in cibo elixas dederunt. benefaciunt & hæc quæ ſequuntur cum vino ſingulatim pota: teſtudinis marinæ ſanguis reſiccatus cum cumino ſylueſtri, coagulum leporis, aut hinnuli tribus obolis, [x] ceruini genitalis ſicci, anchuſa tenuifolia tota, hanc autẽ nonnulli etiam collo ſuſpendunt, porri ſuccus dimidiæ heminæ menſura ex mulſa, apiaſtri foliorum ſuccus, ſylueſtris ruta, gallinarum cerebrũ, panacis radix cum vino incocta, agarici drachma, iuniperi baccæ, haſtulæ regiæ radix, piſtacia trita, viticis ſemen, muſtelæ inueteratæ ſiccatæque drachmæ duæ: [y] echini radix ſuccúſque, cancri fluuiatiles aut marini per ſe, cúmque herba pedicularia, ſale & polio: ariſtolochiæ radix cum myrrha, gentiana, baccis lauri, æquali modo melle excepta. atque hoc quod ſubiungam mirificè efficax eſt.

Oriba

Oribasij ad viperarum morsus.

Anisi acetabulum, piperis drachmæ quatuor, aristolochiæ corticis, opij, castorij, myrrhæ, singulorum drachma: passo læuigata in pastillos instar fabæ Græcæ cogito, & pro viribus cuiusque exhibeto, cum ternis diluti vini cyathis

ALIVD ex Lyci commentariis medicamentum viperæ morsibus præsentaneum. Myrrhæ, castorij, piperis, *sandarachæ, singulorum drachma, anethi seminis acetabulum: læuigata ex passo dantur.

ALIVD, Ex Archigenis commentariis. Cancros viginti cum farinæ triticeæ quod satis est, in pila diligenter contundito, admixtáque nepita & salis momento, pastillos fingito & siccato: in vsu, cum lacte applicato, vinúmque cum mulsa potato. At si fluuiatiles cancros desideres, marinis vtitor. extrinsecus autē plagæ inductus caprarum fimus ex vino strenuè auxiliatur: aut lauri folia cum oleo incocta, aut baccæ lauri, aut nepita, erica, ruta, apium, abrotonum, galbanum in splenio adhibitum, origanum viride læuigatum, gallinacei pulli dissecti, & protinus calidi impositi: † farina erui cum vino macerata crebro emplastri forma illita, raphani cortex læuigatus, scilla cocta, farina hordeacea ex oxymelite, cucumeris syluestris folia cum tenuissimo farinæ hordeaceæ polline, fæx vini similiter cum farinæ polline, ruta cum sale & melle, furfures in aceto coctæ, cinis cum aceto, cedrinus liquor cum sale, pix liquida cum sale. Foueri debent trifolij decocto aut pulegij, aut muria aceto adiecto. Quùm autem subcruentæ pustulæ euaserint, ipsas scarificabis, ita ne excories. deinde multa aqua foueto, lenticulam coctam cum melle obducito, dum consanescant. At ex viperis antidotum propriè his & potum & plagæ impositum efficax est.

† et frequēter permutati. καὶ συχνῶς ἐπαλλαττόμενοι. Goup.

ANNOTAT. CORNARII.

v *Minore verò periculo liberari videntur qui à vipera fœmina morsi sunt, quàm qui à mare.*

x *Ceruini pudendi sicci drach. I.*

y *Echij radix.*

z *Portulacæ. Hoc medicamentum pernitiosè corruptum est in Pauli Græcis exemplaribus, vbi σανδαράχης pro ἀνδράχνης legitur.*

De Amphisbæna & Scytale. *Cap.* XIIII.

COnsimilia ex horum morsibus eueniunt, eadémque ipsis auxiliantur, quare peculiarem aliquam descriptionem sortita non sunt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

De amphisbæna. *Hoc animal biceps est, autore Galeno, & vtraque parte ingreditur, vndè nomen illi est inditum.*

[a] *De Dryino. Galeni hæc præfatio.* *Cap.* XV.

Dryini venenum consequentia. DRyinus in quercuum radicibus vitam agens, tam malefica paratáque ad nocendum vi est, vt calcatus solum, pedes hominis cute nudos relinquat: totísque cruribus tumorem laxum quem œdema vocant, copiosum excitet. Ad hæc quod multò magis est mirabile, ferunt omnes eorum pariter manus excoriari qui curationem vitij administrauerint: & si quis vlciscendi studio interemerit, dicunt hũc prauè admodùm olere,[b] illóq; suo fœtore omnium aliorum odorum sensum auferre. Ictis ab hoc animali tumor circa locum vitiatum cum rubore excitatur, pustulæ in circuitu assurgunt, aliquando aquosa sanies emanat, stomachi erosio vexat, & torsiones. *Curatio.* Congruit ipsis aristolochia vino pota, item trifolium herba, radíxque hastulæ regiæ consimiliter assumpta. prodest cuiuscunque quercus fructus læuigatus, & epotus. Itidem ilicis radices tusæ, & loco admotæ auxiliantur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Dryinus. Dryinus. *Vide Galenum de Theriaca dictus est à δρῦς, quòd in quercuum radicibus viuat.*

στρόφοι. Torsiones. *Græca dictio est στρόφοι qui propriè tormina sunt circa vmbilicum, omnéque id spacium quod in anteriore parte ab ore stomachi ad vmbilici partes descendit hominem torquens.*

CORNARII.

a *Hæc sunt apud Gal. lib. de Theriaca ad Pisonem, ad verbum.*

b *Et nihil aliud olfacere. In Galeno hæc sic leguntur, λέγουσιν αὐτὸν νομίζειν μοχθηρὸν εἶναι πᾶν τοὐναντίον. id est, dicũt ipsum omnem gratum odorem, prauum esse existimare.*

De Hæmorrhoo, & Prestere seu Dipsade. *Cap.* XVI.

Accidẽtia Hæmorrhoi morsum sequentia. QVi Hæmorrhoi ictum sensêre, validos experiuntur cruciatus,[c] admodùm exigua angustáque redduntur corpora ex dolore continuo, multus ex plaga sanguis erumpit: & si cicatrix toto corpore inducta fuerit, rũpitur, fundítq; sangui

ſanguinem. cruenta excernuntur recrementa, ſanguis qui defluit, in grumum concretus eſt: tuſſi ex pulmone ſanguinem reiiciunt, quem euomentes etiam ſine remedio intereunt. A Dipſade percuſſos ardor intolerabilis vrget, ſitis *Dipſadis.* tanta excruciat, vt nec extingui nec intermitti poſſit: copioſè potum ægri hauriunt, eadem tamen ſiti conficiuntur, tanquàm nihil planè hauſiſſent, [d] ſimiléſque toto habitu ſunt iis, qui anteà potus nihil hauſerint. vndè propter continuam potus aſſumptionem Preſter ab vrendo, dipſas à ſitiendo *Preſter &* ſerpens appellatur. Multi autem veterum ab Hæmorrhoo *Cauſus.* & dipſade commorſos ceu deſperatæ ſalutis & conclamatos *Curatio.* eſſe putauerunt. Porrò ſi ſpecialia aduerſus feram præſidia deſideremus, communia tentare oportet, ac protinus ſcarificationem vſtionémq; adhibere: & ſi liceat partem vitiatam præcidere. deinceps autẽ acria cataplaſmata imponi debent. vtilia ſunt omnium ciborum acrium eſus, præſertim quæ ex ſalſamentis petuntur, vini meraci potio, & lauacrum. hæc autem continuè, & exiguis temporum interuallis ſubinde adhibenda, priuſquàm morbi corripuerint: nam vbi illi ſemel emerſerint, nulla medicorum ope iuuantur. Cæterùm remedia quæ loco inducuntur, contra morſus inſcripta reperimus, Dipſadis quidem, portulacæ folia contrita ex aceto, polentam, rubi folia cum melle læuigata, plantaginem, hyſſopum, allium album, porrum, rutam, vrticam. Hæmorrhoi præter iam dicta etiam hæc benefaciunt, vitis folia cocta cum melle læuigata. per os autem Hæmorrhoi ipſius caput crematum potui datur, aut allium cum irino oleo: eſui dantur etiam vuæ paſſæ.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Qui hæmorrhoi ictum. *Hæmorrhus & hæmorrhois ſuis ipſorum nominibus ſimilem hominibus perniciem adferunt: quippe per-* *Hæmorrhus.* *cuſsi ab eis, ſanguine per os, nares, totóque corpore effuſo intereunt.*

Redduntur corpora. *Græcus codex habet ἀραιώματα. hoc eſt raritatis. Dioſcorides quem Paulus ſequitur, σώματα, eóque ſic vertendum duxi.*

Et ſi cicatrix toto corpore. *Sic quoq; legit Aetius, quanquàm Marcellus Virgilius aliter legendum in Dioſcoride ſentiat.*

Quem euomentes. *Pauli codex impreſſus ἐξαυματοῦντες pro ἐξεμετοῦντας habet. Dioſcoridem ſecutus ſum, vndè Paulus hæc tranſcripſit: licet ſententia non multum variet.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

CORNARII.

c *Qui breues penitus ac angustas reddunt corporis raritates, præ afflictionum continuitate,* βραχέα δὲ παντελῶς καὶ στενὰ παρέχουσι τὰ ἀραιώματα. *Appellat autem hîc Paul.* ἀραιώματα *corporis raritates, quæ eiusdem cauis partibus opponuntur. Sic lib. 3. cap. 70. vsurpauit.* ποτὲ μὲν, *inquit,* ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ κύτους ἀποληφθέντων τῶν πνευμάτων, ποτὲ δὲ ἐν τοῖς ἀραιώμασι τοῦ τῆς μήτρας σώματος. *id est, quandoque in cauitate spatij ipsius flatibus conclusis, quandoque in raritatibus corporis ipsius vteri. Dioscor.* τὰ σώματα *habet, pro* τὰ ἀραιώματα, *quem qui sequuntur, & sic quoque in Paulo legunt, sententiam penitus obscurant, quæ nunc si modò quis* ἀραιώματα *vocem assequatur, euidens est, nimirum raras corporis partes contrahi, & angustas reddi præ afflictionum continuitate.*

d *Consimilísque totius corporis habitus consequitur, velut in hydropicis propter assiduam potus ingestionem. Vnde &* πρηστὴς, *&* καῦσος *ab ardore, aut dipsas à siti appellatur. Græcè legendum,* παραπλησία τις τοῦ ὅλου συγκρίματος ἕξις παρακολουθεῖ τῇ τῶν ὑδρωπικῶν. *Ex Aetij lib. 13. cap. 22.*

De Natrice quam Græci Hydron dicunt. Cap. XVII.

NAtricis morsu vlcus factum dilatatur, & liuescens augetur, sanies ex eo nigra, copiosa, & fœdi odoris, qualis ex depascente vlcere, excernitur. Curatio mali, tẽporis processu, & vix procedit. imponetur itaque morsibus origanum læue, ex aqua maceratum. confert & cinis quercus, oleo temperatus, vel hordeacea farina cum melle deliquato bibitur. item aristolochia drachmis duabus diluta vini potione, vel in poscæ duobus cyathis: deinde marrubij succus aut decoctum cum vino, aut nasturtium syluestre, aut semen hastulæ regiæ seu flos, aut fœniculi semen cum vino: item recens fauus cum aceto comeditur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Natrix. Hydros. Natricis morsu vulnus factum. *Natrix primùm in terra viuit, & Chersydios appellatur, deinde in aqua, vndè hydros dicitur. Similis est pusillæ aspidi, præterquàm quòd ceruicem latam non habet vt aspides.*

De Cenchro. Cap. XVIII.

Cenchry morsus symptomata. QVòd si cenchrus nocuit, morsus eius viperæ similis est, putredo comitatur & carnes intumefactæ priùs, vt in

in aqua inter cutem, defluunt, lethargo veternóque premuntur. Testatus Erasistratus est, iecur ipsis, vesicam, & colon affici: resectis siquidem ipsis, partes quodammodò corruptæ inueniuntur. His igitur lactucæ semen cum lini semine applicatum auxiliatur. succurrit & satureia trita, ruta syluestris, serpillum cum hastula regia læuigatum: potui verò datæ protinus, centaurij radicis drachmæ duæ cum ternis vini cyathis: aut aristolochiæ radix similiter. nasturtium itidem & gentiana, potu conducunt. *Curatio.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Nasturcium. *Dioscorides legit καρδάμωμον hoc est cardamomum non κάρδαμον quod est nasturcium, sequere vtram malis lectionem.*

De Ceraste & Aspide. *Cap.* XIX.

TRia aspidis genera Galenus prodit, primum eius quam Chersæam quasi terrestrem vocant, mox eam quæ Chelidonia dicta est, tertiam Ptyada appellarunt, quæ omnium est perniciosissima: siquidem erecto collo, extensoq; pro distantia loci, ad quem dirigit, venenum in hominem iaculatur. hanc memoriæ tradit reginam Cleopatram, quum Antonio deuicto Augustus eam capere vellet, sinistræ mammæ admouisse, morsúmque ab ea interiisse, vt quæ longè celerrimam mortem inferat. *Cleopatræ mors.* Porrò Cerastis morsu locus cum duritie & pustulis intumescit, emanat ex vulnere sanies, modò nigra, modò subpallida & porraceo colore: totum corpus varicum modo attollitur, genitale arrigitur, mens alienatur, oculi obscurescunt: postremò, conuulsione vt in Tetano pereunt. *Cerastis morsus accidentia.* Verùm aspidis morsus acus puncturæ similis, omnino exiguus sine tumore apparet, sanguis nō copiosus, sed exiguus & niger destillat, subita oculorum hebetudo inuadit, dolor corporis multiplex admodùm, sed mitis, nec sine voluptate comitatur. *Aspidis.* Quapropter rectè Nicāder cecinit:

Et vir perit absque dolore.

Mutatur color & virescit, stomachi rosio exigua infestat, frons continuè reuellitur, palpebræ sine sensu veluti in somno commouentur, atque inter hæc mors prehendit, ne tertia quidem diei parte dilata. His itaque vtrisque membri affecti mutilatio mox à morsu facta, succurrit: eóque sine mora, si fieri potest, præcidēdum est: & in his & propinquis partibus omnem carnem circum secare statim, & radicitus vsq; *Curatio.*

ad os excindere oportet. deinde reliquiæ ferro candenti exiccandæ ſunt. etenim horum virus, ſicut & baſiliſci, taurino ſanguine ſimiliter, celerrimè ſanguinem in arteriis & ſpiritum coagulat.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Reginam Cleopatram. *Vide Galeni commentarium de Theriaca, vbi hiſtoriam ampliter comprehendit, ſpecieſque aſpidum enumerat.*

De Baſiliſco. Cap. XX.

HAec beſtia raro quidem hominum oculis occurrit. Eraſiſtratus autem hæc inquit: quùm Baſiliſcus momorderit, plaga ſub aureo colore tingitur. conducunt ipſi, inquit, caſtorij drachmæ tres potæ, ſimiliter etiam papaueris liquor. Nos autem hæc experti non ſumus.

De Paſtinaca marina, & Muræna. Cap. XXI.

IN marinis nempe Paſtinacæ & Murænæ, agnitio manifeſta eſt: piſces enim hi ab omnibus cognoſcuntur. Auxiliantur ipſorum morſibus lactis ficulnei guttæ quatuor aut paulò plures, cum ramuſculis ſerpilli tribus aut quatuor, & quæ ad viperas commemorata ſunt.

De Dracone marino. Cap. XXII.

MArini draconis ictum plumbo infricato, aut ſerpillo trito obducito, aut lente elixa, aut ſulfure cum aceto, aut dracone ipſo euiſcerato. foueri locus vrina humana debet, abſinthium cum diluta vini potione bibi, aut eleliſphacus, aut ſurculi ficulnei, in dulci vino dilutum, aut piſcis ipſius cerebrum.

De Scorpione marino. Cap. XXIII.

SCorpij marini ictum ſanat mullus piſcis diſſectus impoſitúſque, ſulfur viuum cum aceto infricatum, baccæ lauri tres tritæ potæque.

Quomodo teſtudinis marinæ ſanguis præparetur. CAPVT XXIIII.

TEſtudinis marinæ ſanguis in hunc modum præparatus, reponitur. In ligneo aut fictili vaſe reſupinata teſtudine, caput ipſius celeriter amputato. concretum autem ſanguinem in multas partes arundine diuidito, impoſitóque operculi inſtar vaſi cribro, in ſole reponito: ſiccatum excipiens vtitor aduerſus viperarum morſus, vt prædictum eſt, drachmis duabus cum vno aceti cyatho: ſequenti drachmis quatuor,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

quatuor, cum duobus cyathis: tertio die, drachmis octo cum tribus aceti cyathis.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Drachmis duabus. *In Aldino exemplari erat Cyatho vno. Basiliensis corrector fecit cyathis duobus. Aetius integram lectionem ita habet: Drachmis duabus ex cyatho vno acethi: Sequenti die drachmis quatuor ex cyathis duobus. Tertia die drachmis octo ex tribus cyathis. Lege igitur in Græco* < . β. μετ' ὄξους κυ. α. τῇ δὲ ἑξῆς < . δ. μετ' ὄξους κυ. β. τῇ δὲ τρίτῃ < . η. μετ' ὄξους κυ. γ.

CORNARII.

e *Hîc exemplaria Græca mirè sunt corrupta, quæ sic ex Aetio lib. 13. cap. 24. repones.* χρῶ ἐπὶ τῶν ἐχεοδήκτων ὡς εἴρηται < . β. μετ' ὄξους κυ. α. τῇ δὲ δευτέρᾳ. < . δ. μετ' ὄξους κυ. β. τῇ δὲ τρίτῃ < . η. μετ' ὄξους κυ. γ.

De Crocodili morsu. Cap. XXV.

AD Crocodili morsus nitrum cum melle tritum vsque dum vlcus repurgetur, imponito: deinde repleto melle, butyro, medulla ceruina, adipe anserino. Galenus autem tradit se cognouisse qui à Crocodilis commorsi, adipe ipsorum imposita vulneribus, exactè fuerint adiuti.

De hominis morsu. Cap. XXVI.

NOn extra institutum fuerit, cum virulentis bestiis, etiam hominis morsus conscribere: siquidem maligniores multò aliis vlceribus apparent, præsertim si ieiunus momorderit, prius leguminibus vsus, & præsertim lenticula. Communiter itaque quæ in aliis virulentis commemorata sunt, etiam in his extrinsecus per initia morsibus applicare conueniet, præter ea quæ nimiùm acria, adurentiaque sunt. peculiariter autem oleo morsum priùs illitum, fœniculi radice cum melle obducito, aut lomento cum posca & oxyrhodino, frequenter immutans. Emplastro autem hoc vtere, quod recipit squamæ æris, galbani, æruginis singulorum vnciam, ceræ libram, plumbaginis libras duas, olei sextarium: plumbago cum oleo priùs incocta assumet æruginem, & squamam: vbi coierint, quæ liquari possunt adduntur. Finita autem inflammatione, communis vlceris modo etiam hæc curabis.

Curatio morsus hominis.

De Venenis. Cap. XXVII.

QVùm de virulentis bestiis succinctè tradiderimus, proximum fuerit, vt de venenis sermonem aggrediamur,

ſimplicia quidem referentes, eorúmque notas & remedia, tum communia, tum ſpecialia: compoſita autem ex ſtudio omittemus. Etenim nonnulli variorum medicamentorum lethalium compoſitiones expoſuerunt, quæ nocere magis, quàm iuuare legentes poſſunt: neque enim exacta horum indicia ex his qui aſſumpſerunt, inueniuntur, vt etiam congruum ipſis remedium queas adaptare. Quum igitur hæc varia ex ſuperante in ipſis vi appareant: id etiam aliquis rectè quod exhibetur, varium adaptans, nonnunquam ex æquo, nonnunquam vt excellat, medebitur. Incipiemus itaque & hîc rurſus à præcautione.

De venenorum præcautione. Cap. XXVIII.

Præcauere à venenis difficile.

DE venenoſis medicamentis diſciplinæ ea pars quæ præcauere illa, & declinare præcipit, longè difficillima eſt. propterea quòd ij qui huiuſmodi inſidias homini clàm machinantur, tanto id aſtu faciunt, vt vel peritiſſimus quiſque decipi poſſit. ſiquidem amaritudines venenorum dulci aliquo admixto, obtundunt, grauémq; odorem odoramentis additis operiunt. interim ceu ad ſanitatem, ſalutíſque gratia in morbis hæc propinare crediti, quod genus eſt abſinthiũ, abrotonum, opopanax, caſtorium, venena ipſis admiſcent, tum in cibis, puta ſolidioribus, vel obſoniorum varietate adumbrantes, ipſa offerunt. vnde cui in ſuſpicione huius doli vita fuerit, vitare eam oportet condita elaborat áq; cibaria, omnéſq; in guſtu qualitates intenſiores, exempli gratia, dulces, acidas, & ſalſas, potiſſimùm verò aquæ quod ſatis eſt præſumere oportet. [f] reſtincto enim hac appetitu, poſtea qualitates aliæ à ſtomacho non apprehenduntur. verumtamen alia quædam ratio aſſerendi hominem ab iniuriis venenorum, eſt efficacior. Conuenit enim cùm ſuſpicio mali medicamenti accepta fuerit, præcomediſſe aliquid quod obtundere venena poſſit, & inefficacia reddere: cuiuſmodi ſunt caricæ cum nucibus iuglandibus, ruta, ſalis grumo, & quæ mala medica dicuntur: item naporum ſemen drachmæ pondere cum vino, aut nepitæ folia, aut terram quam lemniam ſphragidem vocant, aut rutæ folia viginti: nullúmque nocebit venenum. Iam verò antidota cum vino quotidie fabæ Aegyptiæ inſtar aſſumpta, tutò admodum præſeruant, quale eſt quod terreſtri crocodilo conſtat, dia ſcincu dicitur, & quod à variorum animalium ſanguine dia hæmaton vocatur,

tur, & Mithridatium. hoc aliquando etiam ipſe rex Mithridates vſus eſt, quotidie præſumens, vt à lethali medicamento ſe vindicaret, præſeruarétque. Quum igitur à Romanis captus, bis lethali medicamento epoto, mori non poſſet, gladio ſibiipſi vitam ademit. Quoniam verò etiam citra inſidias propter neceſſitatem aliquando locis deſertis nociuis verſantes, fortè ſub arboribus, vt picea aut pinu cibum aſſumunt, diligenter attendendum eſt, ne ex his aut ſuperioribus locis mortifera labantur animalia, & vaſa, tum quibus hauritur vinum, tum quibus aqua, tum quibus obſonia incoquuntur, exactè operculentur, quemadmodum in virulentorum animalium præcautione expoſitum eſt.

Mithridates contra venena munitus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Rex Mithridates. *Galenus ea commemorat libro de Theriaca ad Piſonem, vnde Paulus tranſcripſit.*

CORNARII.

f *Expleta enim apppetentia, de cætero facilè deprehenduntur qualitates, ἀποπληρωθείσης γὰρ τῆς ὀρέξεως, εὐκατάληπτοι γίνονται τὸ λοιπὸν αἱ ποιότητες. Nec video cur quis ἀκατάληπτοι legere malle debeat. Docet enim Paulus ad præcauenda venena, vitanda eſſe edulia condîta, vitandas omnes qualitates intentas, dulcem videlicet, ſalſam & acidam. At ſi quis famelicus aut ſitibundus ad cibum aut potum accipiendum accedat, is præ nimia appetentia non facilè deprehenderit ipſorum qualitates. Si verò aquæ quod ſatis eſt præſumat, iam expleta inde nimia illa appetentia, de cætero facilè deprehendet ſingulorum qualitates, atque ſic ipſas vitabit.*

Communis venenorum quomodocunque aſſumptorum curatio. Cap. XXIX.

AT ſi nonnulli lethale venenum ſponte ſua, vt mortem ſibi conſciſcãt, aſſumpſerint, qualia multa in hominum vita ſolent accidere, aut etiam aliquorum inſidiis, ſiquidem nobis conſtet quod veneni genus potatum ſit, protinus ad conueniẽs ei remedium deſcendemus, vt in horum enumeratione dicetur: at ſi medicamen exhibitum tunc nobis fuerit incertum incognitúmque, conuenit ſtatim ad ea quæ cõmuniter ad quæcunque venena ſumpta congruunt, diuertere. Nam indicia quæ comitantur ſi expectes, nihil planè in medicina ſpei eſt, ægris propter moram iam deploratis, deſperatíſque. Actutùm igitur nulla mora interpoſita, oleo calenti per ſe, aut etiam cum aqua exhibito, vomere cogendi ſunt.

ſunt. Si eius copia non eſt, butyrum cum aqua calida ingeri debet, aut maluæ, liníue ſeminis, aut tragi frugis, aut fœnugræci, aut vrticæ ſeminis decoctum. Non enim ſolùm vomitionibus euacuabunt, ſed aluum quoque ſubducent, & venenorum malignitati aduerſabuntur, acrimonias ipſorum hebetantia, præſertímque oleum: quod manifeſtò inde licet cognoſcere. Si nanque cutis exulcerandæ ſtudio, cantharide aut calce viua, aut eiuſmodi quodam acri vtaris, corpus oleo prius oblitum, non exulcerabitur: imò neque corpus aſtringere potueris, oleo præunctum. Præterea vomitus non modò quòd nociuum euacuat, vtilis eſt, ſed interim hauſtum venenum odore, concretis grumis, aut colore prodit. odore ſiquidem & amaritudine, [g] cicutam: colore ceruſſam, vel gypſum: concretis grumis, lac aut [h] recentem ſanguinem: halitus grauitate, virus qualitate & odore, leporem marinum, & rubetam ranam oſtendit, vt per hæc ad accommodata ſingulis remedia via non ſit difficilis. Admiſcebitur autem oleo maluæ decoctum, aut anſerinus adeps, aut ius ex carnibus pinguibus, vel gallinarum: aut ex lignorum cinere facta lixiuia. Facit etiam huc nitrum detritum cum hydromelite potum, vinum copioſum & vetus: & quæ adipe aut butyro conſtant. Verùm iis quæ in ventriculo hærent, per vomitum ablatis: quod inteſtinis illapſum eſt, clyſtere acriore euacuabimus. Poſt hæc lac potui dabimus. nam ab hoc quod afficit, & venenoſum eſt, facilè immutabitur. Iam verò medicamenta omnibus communiter conuenientia offeruntur, quale eſt, minium lemnium, abrotonum, agaricum, eryſimum, eringij radix, paſtinacæ erraticæ ſemen, vel nepitæ, nardum gallicum, caſtorium, medulla viridis ferulæ, [i] nerij, quod rhododendron eſt, aut rhododaphne flores, marrubij ſuccus, laſerpitium, aut liquor ipſius, ſagapenum, opopanax, peucedani liquor & radix, ariſtolochia longa, rutæ ſylueſtris ſemen, folia ceſtri, quæ betonica dicitur. dantúrq; ſingula drachmæ pondere cum vino. Efficax in id eſt, polij herbæ decoctum & picis liquidæ linctus. generoſiſſimè etiam opitulantur antidota ſuperius comprehenſa, magíſq; ex viperis theriaca. non autem eaſdem vireis habent, ſi poſt medicamenta lethalia, aſſumantur, quàm præſumpta: quæ enim ipſorum quantitas præſumpta ad affectum cauendum eſt ſufficiens, hæc ſi quadruplo auctior, aut quintuplo poſt præſtetur,

Oleum venenis aduerſatur.

Antidotorum quantitas.

pręſtetur, adiuuat: idq; non ſemel die, ſed bis etiam. ſic enim & Galeno illi admirando viſum eſt.

ANNOTAT. CORNARII.

g *papaueris ſuccum. Græca habent, ἐκ μὲν γὰρ τῆς ὀσμῆς καὶ πικρίας, κώνειον, id eſt cicutam, pro μηκώνειον, ex Dioſcor. qui apertè habet μηκώνειον, id eſt papaueris ſuccum. Habere autem papaueris ſuccum inſignem amaritudinem, & odorem qui latè diffunditur, idem Dioſc. teſtatur, & Paulus infrà cap. 43.*

h *recens mactati tauri animantis ſanguinem.*

i *In Græcis falsò legitur hîc νηρίτου pro νηρίου. & πράσου χυλὸν, id eſt porri ſuccum, pro πρασίου χυλὸς, id eſt marrubij ſuccus. Sed & legendum, κέστρου τῆς βεττονικῆς, non ἰττονικῆς.*

Enumeratio ſimplicium venenorum. Cap. XXX.

INter venena, animalia quidem ſunt vitæ noxia hæc, cantharis, bupreſtis, ſalamandra, piceæ eruca, lepus marinus, rana rubeta, & muteſcens paluſtris rana, hirudines deuoratę: ex ſeminibus, altercum, coriandrum, pſyllium, cicuta, melanthium: ex liquoribus, meconium, opocarpaſum, thapſiæ ſuccus, elaterium, mandragora: ex radicibus chamæleon, aconitum, thapſia, ixia, veratrum, agaricum nigrum, ephemeron, quod nonnulli colchicum dicunt, quòd in Colchide naſcatur: ex ramoſis & oleribus, ſmilax, quam nonnulli thymium vocant, Romani taxum, ſolanum furioſum, quod etiam dorycnion appellant, ſardoë herba, quæ ſpecies eſt ranunculi, papauer corniculare, pharicum, toxicum, ruta ſylueſtris, fungi: ab animalibus autem, ſanguis tauri recens, lac cui coagulum ſit admixtum, mel quod ad Heracliam naſcitur: metallica, gypſus, ceruſſa, calx, auripigmentum, ſandaracha, argenti ſpuma, adarce, plumbum, & quod vocatur argentum viuum: ex iis quæ domeſtica & in quotidiano vitæ vſu ſunt, vinum copioſum raptim à balneo potum, aut paſſum, aut frigida aqua ſimiliter.

De Cantharide. Cap. XXXI.

QVi Cantharidem aſſumpſerunt, eos notæ grauiſſimæ comitantur. ferè enim à ſtomacho vſque ad veſicam cuncta illis morderi ſentiuntur, guſtum ſimilem pici aut cedrino liquori habent, dextra præcordiorum parte inflammationem experiuntur, vrinam difficulter, ſæpe etiam ſanguinem per eam reddunt: item per aluum ipſis excernũtur, qualia in torminibus inteſtinorum egeri ſolent. prætereà

Cantharidis ſumptæ ſymptomata.

animo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

animo linquuntur anguntúrque, & vertiginibus laborant: *Curatio.* tandem verò mente alienantur. Succurrit ipsis vomitus ex hydrelæo petitus, & lactis potio, terræ cimoliæ drachmæ quatuor cum mulsa, nuclei pinei, cucumeris semen. Adiuuat bene & ius pingue ex bubula factum, aut anserinum, aut ouillum: carnésque gallinaceorum, aut agninæ, aut ouillę, aut porcellorum, omnésque flaccescentes coctura longiore, & pingues cum lini semine elixæ: vinum itidem dulce & copiosum, thuris corticis drachmæ quatuor. [k] Post cibum iniicietur per clysterem cremor oryzæ aut chondri, aut tragi, aut ptisanæ, aut maluæ, aut lini seminis, aut althęæ, aut fœnugræci. interim etiam mulsa cum nitro intestino absterso, conuenit hæc rursus inserere: posteà verò inflammatione occupata medicamentis ex lini semine & hordeo lenire, per initia enim offendunt. deinde & lauacris aquæ dulcis vtendum est: item vnguentum irinum rosaceúmque potui dabitur.

ANNOT. CORNARII.

k *Post vomitiones autem infundere oportet, &c. In Græcis malè* μετὰ δὲ τὰ σιτίσματα, *id est post cibos. Legendum enim,* μετὰ δὲ τὰ ἐμέσματα, *id est, post vomitiones, ex Dioscoride.*

De Buprești. Cap. XXXII.

Buprestis haustũ quæ sequantur. [l] BVpresti potione absorpto, in gustu viroso simile quippiam percipitur, dolor stomachi ventrísque vehemens comitatur, eædémque partes in speciem hydropici intumescunt, extima totius corporis cutis intenditur, vrináque cohibetur. Prosunt ipsis quæcunque aduersus cantharides *Curatio.* opitulantur. priuatim autem conducunt, post euacuationes & vomitu, & clystere factas, ficus aridæ: item earum decoctum ex vino. Vbi [m] verò periculum iam de suo acumine remiserit, declinátque, Thebaicarum palmularum cibo, aut earundem tritarum in mulso, aut lactis potu, iuuantur. pyrorum etiamnum omne genus esse, & lac muliebre bibere, conuenit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ficus aridæ, item. *Transposita & peruersa videtur lectio in Pauli codice impresso. Nam Dioscorides, vnde omnia hæc sumpsit, aliter habet. Fac itaque in hunc modum,* σῦκα ξηρὰ λαμβάνοντες καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ αὐτῶν σὺν οἴνῳ, παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατ' ὀξύτητα κινδύνου ὠφελοῦνται θηβαϊκὰς βαλάνους ἐσθίοντες ἢ λελειασμένας σὺν

νας σὺν οἰνομέλιτα ἢ γάλακτι πίνοντες, ἢ καὶ ἀπίων ἅπαν τὸ γένος ἐσθίοντες καὶ γάλα γυναικεῖον πίνοντες. Ita quoque nos reddimus. Pauli scriptura ad verbum habet vt sequitur, σῦκα ξηρὰ λαμβάνοντες, καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῶν σὺν οἴνῳ ἢ γάλακτι πίνοντες, ἢ οἰνομέλιτι. καὶ ἀπίων πᾶν γένος ἐσθίοντες, καὶ γάλα γυναικὸς λαμβάνοντες. παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατὰ τὴν ὀξύτητα κινδύνου. ὠφελοῦνται θηβαικὰς βαλάνους ἐσθίοντες λελειασμένας σὺν οἴνῳ. hoc est iuuantur, si ficus aridas sumant, earúmque decoctum cum vino aut lacte bibant, aut mulso, ac pyrorum omne genus comedant, & lac muliebre assumant: vbi periculum lenius fit & declinat, confert, si glandes thebaicas detritas cum vino edant. Nota.

CORNARII.

l Qui buprestim hauserunt, viroso nitro simile quid in gustu percipiunt. In Græcis deest vox νίτρῳ ex Dioscor. & Nicandro restituenda, & legendum, τοῖς δὲ βούπρηστιν πεπωκόσι, δοκεῖ κατὰ τὴν γεῦσιν ὁμοιόντι βρωμώδει νίτρῳ συναισθάνεσθαι.

m Declinante verò acuminis periculo, meliùs habent ex palmularum Thebaicarum esu, aut earundem tritarum potu cum lacte, aut vino mulso. Sic ergo Græca legito: παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατ' ὀξύτητα κινδύνου, ὠφελοῦνται θηβαϊκὰς βαλάνους ἐσθίοντες, ἢ λελειασμένας σὺν γάλακτι πίνοντες, ἢ ὀξυμέλιτι. Ex Dioscoride.

De Salamandra. Cap. XXXIII.

QVibus Salamandra data est, eis lingua inflammatur, mens impeditur, tremor cum torpore quodam & resolutione vrget, partes quædam corporis in orbem liuoribus variantur, vt subinde permanente veneno, putrefactæ defluant. Ad quæ omnia faciemus quæ in cantharidibus dicta sunt. propriè autem resinam è picea, aut pinu, vel galbanum cum melle offeremus, aut nucleos pineos cum decocto chamæpityos, aut vrticæ folia cum liliis in oleo decocta, testudinis marinæ vel terrestris oua elixa, ranunculorum ius esculentum, incocta simul ipsi eryngij radice. *Salamãdra sũpta quid efficiat.* *Curatio.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Mens impeditur. *Græca habent, λαλιᾶς ἐμποδισμὸς, hoc est loquelæ impedimentum. At Dioscorides vnde hæc sumpta sunt, διανοίας ἐμποδισμὸς, id est mentis seu intellectus impedimentum habet. Ita quoque Aetius libro tertiodecimo scribit. Quibus authoribus mutandam lectionem putaui, saluo aliorum iudicio.*

Et resolutione vrget. *Hîc quoque vitium exemplaris Græci est, habet enim καὶ ἐλκύσεως pro ἐκλύσεως.*

De pino

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De pinorum erucis. *Cap.* XXXIIII.

Symptomatæ ex pinorum eruca. PInorum eruca pota, ſtatim ſequitur oris palatiq́ue dolor, valida linguæ inflammatio, ſtomachi, inteſtinorúmque cruciatus, quæ cum pruritu circumtendi ſentiantur: feruor itidem toto corpore affligit, & ſtomachi faſtidium vrget. *Curatio.* Succurri debet non aliter quàm iis qui cantharidas biberunt. priuatim autem in ipſis loco ſimplicis olei melinum adhibebimus.

De marino lepore. *Cap.* XXXV.

Quæ ſequãtur leporis marini potum. LEporis marini potum guſtus ſequitur piſcibus viroſis non abſimilis, tempore procedente aluus indolet, vrina ſupprimitur: ſi quando autem eruperit, purpurei coloris cernitur. præterea qui illum aſſumpſerunt, auerſantur oderúntque piſceis omneis: ſudor fœtidus erumpit, bilioſusque vomitus, nonnunquam ſanguine mixtus ſuperuenit. *Curatio.* Adiuuari autem debent hoc malo circumuenti, lacte aſinino aut paſſo continuè exhibito, aut maluæ radicis & foliorum decocto, aut cyclamini radice trita ex vino, aut veratri nigri, aut ſcammoniæ liquoris drachma ex mulſa, anſeriſque ſanguine recenti adhuc calido. [n] item cancros fluuialeis ſolos, ſi ſuſtinent, offerre oportet. Nota autem ſalutis eſt, quùm piſcem quoque poſſunt comedere.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Piſcibus viroſis. *Corrige lectionem Græcam, mutáque* ὅμοια ἰχθυος, βρομώδης, *in* ὁμοία ἰχθυσι βρομώδεσι. *Paulò pòſt,* ἱδροῦσι δὲ δυσώδη αἵματι μεμιγμένα. *Mutila eſt lectio, quæ ſic inſtaurari debet:* ἱδροῦσι δὲ δυσώδη, καὶ ἐμοῦσι χολώδη, ἐνίοτε δὲ αἵματι μεμιγμένα, *vt nos vertimus. Non multò pòſt* πολυκελάνου *malè habetur pro* κυκλαμίνου.

CORNARII.

n *Sed & cancros fluuiatiles ſolùm in cibo admittunt. Græcè legitur,* καὶ καρκίνους τε ποταμίους μόνους ἐὰν ἀνέχονται προσενέγκασθαι. *At legendum,* καὶ καρκίνους δὲ ποταμίους μόνον ἀνέχονται προσενέγκασθαι *ex Dioſcor. qui ſic ait: Quum nullum piſcem admittant, ſolos fluuiatiles cancros coctos edunt.*

De Rana rubeta & paluſtri. *Cap.* XXXVI.

Veneni Rubetæ effectus. RAna rubeta, aut paluſtris hauſta, corporis tumorem inducit, pallorémque intenſum, buxo ſimilem, ægrè ſpiritus trahitur, os fœtet, ſingultus infeſtat: aliquando etiam ſemen ſine volũtate prorumpit. Facilè autem poſt vomitum

reficiun

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

reficiuntur, multa meraci vini potione assumpta, [o] arundinis radicis drachmis duabus, aut cyperi totidem. Cæterùm cogendi sunt obambulare [p] celeriter & currere, ob torporem qui ex hoc malo contrahitur, adhæc quotidie lauare. *Curatio.*

ANNOTAT. CORNARII.

o *Item radicis arundinis. Legendum Græcè ex Dioscoride & Aetio,* λαμβάνοντες ἄκρατον πολύ. καὶ καλάμου ῥίζης.

p *Contentè* συντόνως *pro* συντόμως.

De Hirudinibus. Cap. XXXVII.

Hirudines deuoratas, cum aqua & adhærescenteis faucibus, inde adeò dignosces, quòd vẽtriculi os veluti exuctione vellicatur mordetúrque. atque hæc etiam nota est hirudinis deuoratæ, nonnũquàm & sanguinem floridum, hoc est vinum excreant, hirudinibus gutturi affixis, [q] quas muriæ sorbitio expellit, aut betæ folia cum aceto, aut niuis glebula cum posca epota, gargarizandum quoque nitrum cum aqua, & atramentum sutorium cum aceto. [r] At si gutturi adhęserint, in calidam aquam descendent. item lupinorum farinam assument, frigida in ore retenta eximentur. quippe frigidæ aquæ appetentiores, ad eam festinant prosiliúntque. Nonnulli cimices iis quibus sanguisuga deuorata erat, exhibuerunt. ego autem (inquit Galenus) alliis in his vtens, cimicibus nunquàm opus habui.

Hirudinis deuoratæ signa.

Curatio.

ANNOTAT. CORNARII.

q *Eiicit autem ipsas muria si sorbeatur, & succus cyrenaicus, aut folia silphij, aut betæ cum aceto, aut nix cum posca pota. Græca restituenda ex Diosco. Gal. lib. 2. de Antidotis, & Aetio, in hunc modum.* ἃς ἐκβάλλει ἅλμη καταῤῥοφουμένη, καὶ ὀπὸς κυρηναϊκός, ἢ φύλλα σιλφίου, ἢ τεῦτλον σὺν ὄξει, ἢ χιὼν σὺν ὀξυκράτῳ πινομένη.

r *Eas verò quæ gutturi affixæ sunt extrahes, si in solium calidum ad collum vsque desidere iubeas, & aquam frigidam ore detinendam præbeas. Quæ in Aldino codice sic leguntur:* τὰς δὲ τῷ βρόγχῳ προσφυεῖσας, ἐμβιβάσας εἰς ἔμβασιν θέρμινον ἄλουρον, δούς τε ψυχρὸν τῷ στόματι διακρατεῖν ἐξελεῖς. *In qua lectione duæ voces corruptæ sunt* θέρμινον ἄλουρον. *Quare legendum ex Aetio lib. 13. cap. 56.* εἰς ἔμβασιν θερμὴν ἄχρι τραχήλου.

De Chamæleonte. Cap. XXXVIII.

Chamæleonte nigro assumpto, valida superuenit ventris erosio, dolor, cum totius corporis peruersione tre- *Veneni chamæleontis symptomata.*

mor, mox conuulsio incidit. item vomitiones pituitosæ & spumantes, quibusdam etiam singultus aduenit, vox nihil sonat, facies distorquetur. His autem conuenit cremor tritici pinguis, calidus epotus, item dulce vinum aquosum calidum, vomitus, lactis potio, mollis clyster, fomentáque ex cataplasmatis. ad eum verò qui suffocationem parit liuorémque, absinthium bibitur, aut nitrum cum oxymelite, vel radiculæ, fotúsque præcordiorum congruet.

Curatio.

De Alterco. Cap. XXXIX.

Hyoscyami sumpti noxæ, & curatio.

SI Altercum aliquis aut ebibit, aut comedit, mente abalienatur ebrij modo: facilem tamen curationem recipit, mulsa liberalius pota, & lacte, præcipuè asinino: sin minus, caprillo, aut vaccino, ficuúmque siccarum decocto. benefaciunt ipsi & nuclei pinei, & cucumeris semen cum passo assumptum, prætereà vinum salsum cum recenti adipe suillo & passo, vrticæ semen similiter, vel nitrum cum aqua conducit: insuper cichorium, sinapi, nasturtium, raphanus, cepæ, & allia, singula cum vino sumpta. Cæterùm conquiescere cogendus qui altercum hausit, vt id sicuti qui vinum biberunt, concoquat.

De Coriandro. Cap. XL.

Coriandri noxæ, & curatio.

COriandrum latere propter odorem non potest: potum verò raucitatem facit & mentem mouet, consimiliter temulentis. Loquuntur itaque qui id sumpserunt turpia, totius corporis ipsorum odor coriandrum indicat. Adiuuantur, vbi id oleo aut irino vnguento, vt suprà monstratum est, eduxerint, vino meraciore cum absinthio, & per se poto: ouísque vacuatis in sese detritis, cum muria sorptis: ad hæc muria ipsa bibitur, & ius salsum & gallinaceum & anserinum: postremò passum cum lixiuia sumitur.

De Psyllio. Cap. XLI.

Torporis à psyllio inducti remedia.

PSyllij potu totum corpus refrigescit torpétque cum resolutione & tristitia, vt animum despondeant. Præsidio sunt omnia quæ contra coriandri potum commendantur.

De Cicuta. Cap. XLII.

Veneni cicutæ mala, & eorum curatio.

CIcutam potam caligo vertiginésque insequuntur, vt nec minimùm videre liceat: item singultus, mẽtis alienatio & artuum perfrictio comitatur: vltimóque conuulsi qui eam sumpserunt, præfocantur, cessante à motu omni in arteriis spiritu. Per initia igitur, quemadmodùm & in aliis, vomitu eam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

eam eliciemus, deinde hac euacuatione vsi, quod in intestina delapsum est, excernemus: ac tunc, ad vini meraci potionem veluti præsentissimum remedium transibimus, per interualla eam exhibentes: in quibus interuallis lac vaccinum, aut asininum, aut absinthium cum pipere & vino, item castorium, rutámque & mentam cum vino exhibebimus, præthereà cardamomi, aut styracis drachmam, aut piper cum vrticæ semine ex vino aut tenera lauri folia: similitérque laserpitium, aut eius liquorem cum oleo & passo. Item passum per se potum, præclarè opitulatur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cum oleo & passo. *Variat lectio Dioscoridis à Paulo impresso: habet σὺν ἐλαίῳ καὶ γλυκεῖ, hoc est cum oleo & passo, vbi Paulus σὺν οἴνῳ καὶ γλυκεῖ. quod est cum vino & passo. Aëtius tantum ex vino dulci habet: sequere quemcunque voles.*

De Papaueris liquore. *Cap.* XLIII.

PApaueris liquorem epotum, subsequitur veternus cum perfrictione & pruritu adeò vehementi, vt subinde veneno incrudescente tanta oboriatur prurigo, vt qui id biberunt, ab ea excitentur, adhæc toto corpore veneni odor sentitur. Saluti est post vomitiones oleo factas, acri vti clystere. item oxymel cum sale potum proficit: aut cum calido rosaceo mel: prætereà merum copiosius cum absinthio & cinnamomo: necnon acetum calidum per se: insuper nitrum cum aqua: origanum cum lixiuio, rutæ semen cum pipere, ipsúmque piper cum castorio & oxymelite, vel satureiæ, aut origani decocto, vino addito. Cæterùm excitare ægros oportet iis quæ naribus admouentur, & in aquam calidam deducere, fomentísque propter accedentem pruritum adiuuare: à lauacro, pingui iure, cum vino aut passo, vti. Iam medulla cum oleo pota ipsis opitulatur.

Meconij sumpti symptomata.

Curatio.

[s] *De Carpesiæ liquore.* *Cap.* XLIIII.

CArpesiæ liquor potus, soporem & strangulatum præcipitem inducit. Eodem remedio, quo & cicutæ, auxiliamur.

ANNOTAT. CORNARII.

s *Græca exemplaria falsò habent τῆς καρπησίας, pro καρπάσου. Quid autem sit carpasi succus, & quòd aliud sit à carpesio siue carpesia in commentariis Medicis docui.*

De Mandragora. Cap. XLV.

Ex mãdragora accidentia, & curatio.

ACcidit Mandragoræ potu quàm primum sopor, virium resolutio, validus veternus, vt nihil à morbo qui lethargus dicitur, differat. Quibus antequàm horum aliquod eueniat, vomitus conducit: post hunc, aqua mulsa, nitrum, & absinthium cum passo, aut vino dulciore sumpta. caput rosaceo foueri & aceto debet: corpus excitari commoueriq́;. Adhibenda itidem quę odoratu excitant, piper, sinapi, castorium, ruta cum aceto trita, pix liquida, lucernarum funiculi combusti extinctíque. Quòd si ægrè excitentur, etiam quæ sternutamenta mouent, adducenda, aliísque communibus remediis in his quoque vtendum est.

De Aconito. Cap. XLVI.

Aconiti venenũ comitantia.

ACconitum statim quùm potum est, in lingua cum astrictione quadam dulcescit. inde vertigines, præsertim in exurgendo, & oculorum humiditates inducit, thoracis, grauitatem & præcordiorum, ita vt multi flatus erumpant. In quo vitio vomitu venenum educi debet, & aluus clystere subduci. Potiones contrà aconitum hæ proficiunt, origani, rutæ aut marrubij cum vino, aut absinthij, aut erucæ, aut abrotoni, aut chamælææ, aut chamæpityos. Prodest ipsis & opobalsami drachma cum vino. item coagulum hœdi, aut leporis aut hinuli cum aceto. adhæc ferri recrementum aut vinum in quo ipsum ferrum, aut aurum, aut argentum sit restinctum. insuper lixiuium cum vino, & gallinacei elixi carniúmve pinguium ius cum vino assumptum. Cæterum chamæpitys quæ peculiariter aduersus aconitum conducit, in Heraclia Ponti, vbi & aconitum nascitur, holocleros appellatur, †Athenis, didonia: in Eubœa, sideritis.

Curatio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Præsertim in exurgendo. *Hoc est cùm è lectulo leuare se conantur, vt ait Largus. Græca sonant,* ἐν τῷ ἐξανίστασθαι.

Opobalsami drachma cũ vino. *Dioscorides habet cũ melle aut lacte. In primo lib. etiã cum lacte opobalsamũ valere contrà aconitum tradit. vide an malis cũ Dioscoride legere. Ego exemplar sum secutus.*

Nota.

CORNARII.

† *Athenis Ionia.*

De Ixia. Cap. XLVII.

Ixiæ venenum quæ sequantur.

IXia quæ & Vlophonos dicitur, odorem habet & gustum quum sumitur, ocymi, linguæ inflammationem validam inducit,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

inducit, mentem abalienat, atque omneis naturaleis excretiones supprimit, [u] strepitus tumultúsque alui elidit cum animæ defectu, nec quicquã tamen eiicitur. Adiuuantur læsi ab ea, postquàm vomitionibus fuerit educta maior veneni portio, aut aluus soluta, absinthij diluto cũ vino pleniore aut aceto aut oxymelite poto: item rutæ syluestris semine, vel laserpitij radice: similiter tragorigani decocto cum prædictorum aliquo, aut lacte, [x] aut resina terebinthina, aut nardo, aut castorio, aut Laserpitio, singulis oboli pondere. Prosunt cum vino etiam nucis iuglandis nuclei læuigati, resina, castorio, & ruta additis, singulis drachmæ pondere. Proficiunt itidem chamælaæ drachmæ duæ, [y] aut thapsiæ succi totidem cum aqua mulsa. vtiliter & acetum calidum bibitur. *Curatio.*

ANNOTAT. CORNARII.

u *Murmura simúlque strepitus inducens.*

x *Aut resinæ terebinthinæ, aut nardi, aut castorij, aut silphij singulorum obolus cum vino. Conueniunt etiam nucis regiæ fructus triti cum vino. Aut resinæ & castorij, & rutæ singulorum drach. I. Græca sic legenda:* ἢ ῥητίνης τερμινθίνης, ἢ νάρδου, ἢ καστορίου, ἢ σιλφίου ἑκάστου ὀβολὸς σὺν οἴνῳ: ἁρμόζουσι καὶ οἱ τοῦ βασιλικοῦ καρύας, *&c. Deinde:* ἢ ῥητίνης, καὶ καστορίου, καὶ πηγάνου ἑκάστου ʒ. α ὁμοίως χαμαιλαίας ʒ. β.

y *Diosco. pro* θαψίας *habet* ἀψινθίου. *At de absinthij cremore ante mentionem fecit, vt hîc de succo nõ videatur repetiuisse. Et thapsiã legendum esse non dubitem, si drach. duarum pondus non nimium esset. Diosc. enim lib. 4. expressè dicit, radicis thapsiæ obolos IIII. dari, succi obolos III. liquoris obolum I. Et Paul. ipse infrà cap. de Cerussa, thapsiæ aut scãmoniæ obolos III. cum aqua mulsa exhibet. Proinde cautos esse oportet talibus vsuros, quæ cum prosint aliàs, nimio vsu lædere possunt: qualis est thapsia, quam infrà cap. 64. Paulus etiam inter venena recenset.*

De Ephemero. *Cap.* XLVIII.

Ephemeron, quod nonnulli Colchicon eo quòd in Colchide nascatur, vocant, aut bulbum agrestem, epotum protinus, totum corpus prurire facit, velut vrtica & scilla tactum irritatúmque: interiora erodit, stomachum vrit cum ponderosa grauitate. Inualescente autẽ malo, cruenta strigmentis mista per aluum egeruntur. Succurrendum, vt salamandræ, vomitionibus & clysteriis: sed antequàm vires sibi asciscat venenum, dari debet foliorum quercus, aut glan- *Ephemeri venenum comitantia.* *Curatio.*

dium, aut malicorij, aut ferpilli decoctum cum lacte bibendum: aut poligonij ſuccus, aut ſurculorum vitis, aut rubi, aut tenerarum ferularum medullæ, aut myrtorum cum vino. item ipſorum myrtorum in læuorem detritorum, maceratorúmque in aqua, dilutum potum auxiliatur. Benefacit itidem caſtanearum interior tunicula, ſi cum aliquo è ſuccis quos prædiximus, aſſumatur: origanum quoque cum lixiuia potum, in idem efficax eſt. Adeò verò exactum præſidium eſt lac vaccinum calidum potum, & ſimul in ore contentum, vt hoc præſente nullum aliud deſideretur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Largus. *Nota.*

Totũ corpus prurire facit. *Græcè eſt κνησμὸς καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Dioſcorides etiã in hunc modũ habet. Largus autẽ cuius, mentionem Galenus ſubinde facit, pro corpus, habet os, in hunc modum. Ephemerum potum protinus quidem os prurire facit, velut ſcilla tactum, poſteà etiam adurit, quaſi pipere manducato. Hæc te, lector, latere nolui.*

De Smilace. *Cap.* XLIX.

Smilacis veneni vis, & remedium.

SMilax, quæ à quibuſdàm thymion, à Romanis Taxus nominatur, pota perfrictionem totius corporis & ſtrangulatum, mortémque maximè præcipitem inducit: quibus omnia auxiliantur, quæ & cicutæ epotæ.

De Solano furioſo, quod Dorycnion à nonnullis dicitur. *Cap.* L.

Dorycnij veneni vis. *Curatio.*

DOrycnium potum, quod aliqui ſolanum furioſum appellant, guſtum quidem ceu lactis repræſentat, ſingultus crebros facit, linguæ humiditatem, & cumulatam ſanguinis eductionem: per aluum mucoſa feruntur ſimillima torminoſis. Auxilio ſunt, antequàm horum aliquod fuerit ſecutum, quæ in ephemero dicta ſunt, vomitus dico & clyſter, & quæcunque potum venenum poſſunt excernere. Propriè autem ipſi ſuccurrit aqua mulſa aut lac aſininum caprillúmve, & dulce vinum tepidum cum aniſi modico potum: item amygdalæ, & elixa gallinarum pectora, idem præſtant conchylia cruda pariter & toſta, in cibo, adhæc locuſtæ marinæ & gammari, & ius ex ipſis eſculentum potui aſſumptum.

De Sardonia. *Cap.* LI.

Sardoniæ venenum comitantia. *Riſus Sardonius.* *Curatio.*

QVæ Sardonia herba nuncupatur, ranunculi ſpecies eſt: pota autem vel comeſta mentem abalienat, conuulſiones adfert cum labrorum contractione: vt riſus imaginem præbeat, à quo affectu etiam riſus ſardonius non laudabili dicterio inter homines iactatur. Cui vitio priuatim

poſt

post vomitionem conducit aqua mulsa liberalius exhibita, lactísque potio. item corporis totius respersio inunctióque, ex medicamentis quæ calefaciunt petita. vincit item in hydrelæum calidum descendere, deinde corpus inungere & valenter infricare. summatim, vt in conuulsione tota curatio administranda est.

De Papauere corniculato. Cap. LII.

PApauer quod corniculatum appellatur, esum potúmve, eadem quæ papaueris liquor inducens pericula, iisdem quoque curatur remediis.

De Pharico. Cap. LIII.

PHaricum dictum toto gustu nardum syluestrem repræsentat: potum verò resolutionem cum furore & conuulsione excitat. * Aduersus quod vbi vomitu fuerit eductum, absinthium cum vino propinatur: item cinamomū aut myrrha, aut nardum Cilicium, quod nonnulli Isatim vocauerunt: aut spicæ nardi drachmæ duæ, myrrhæ oboli duo cum passo misti: aut iris crocíque flos ex vino. Capute ipsorum derasum farina hordeacea cum ruta trita, & aceto cataplasmatis modo obducere conuenit. *Pharici veneni vires, et remedia.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Pharicum dictum. *Multi scriptores dubitant, simpléxne sit an compositum. Largus ex compluribus componi affirmat.*

Nardum syluestrem. *In codice Pauli Græco deerat ἀγρία. Tu ex Dioscoride restituito.*

CORNARII.

* *Oportet autem post eductionem ipsius cum vino absinthite bibendum ipsis dare cinnamomum, aut myrrham, aut nardum celticam, quam aliqui Saliuncam vocauerunt, aut spica nardi, &c. Græcorum exemplarium lectio hîc corrupta est. Legendum autem est ex Diosc.* δεῖ δὲ μετὰ τὸ ἐξεράσαι, αὐτοὺς, ποτίζειν μετ' οἴνου ἀψινθίτου κινναμώμῳ, ἢ σμύρνῃ, ἢ νάρδῳ κελτικῇ, ἣν ἔνιοι ἀλιούγγαν ἐκάλεσαν. *Legitur tamen etiam in Dioscoride falsò* σερίνην *pro* ἀλιούγγαν. *Quod autem nardus celtica appelletur* ἀλιούγγα, *id est Saliunca, testatur Diosco. lib. 1. cap. 7. Sed & Scribonius cap. 195. de pharico sic scribit. Adiuuantur verò læsi ab eo saliunca id est nardo syluestri quamplurima ex vino sæpius data. Ex quibus indicatur non Ciliciam sed Celticam nardum legendam esse, & neque Isatin, neque Serinen dici. Quanquam Nicander in Alexipharmacis Ciliciam nardum ad pharicum probet.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De Toxico. Cap. LIIII.

Toxici sumpti symptomata.

TOxicum inde nomen videtur accepisse, quòd barbari sagittas, quas Toxeumata vocant, eo illinant. vbi potum est sequitur labrorum & linguæ inflammatio, mentis furor, qui coërceri non possit, variis obnoxius imaginibus. eóque difficilem curationem recipit: rarò etiam nonnulli qui id biberunt vitæ restituuntur. Oportet igitur continere ipsos vinculis & cogere, & vi adigere, vt vinum dulce cum rosacco bibant, reddántque per vomitum. Item raporum semen cum vino potum peculiariter ipsis cōfert, & quinque folij radix, hircinus caprillúsve sanguis potui datus, ad hæc, quercus cortex aut fagi aut ilicis cum lacte læuigatus potúsque proficit. Idem faciunt mala cotonea manducata, vel trita cum pulegio, ex aqua pota: prætereà amomum, & balsami cum vino semen. Qui verò mali huius periculum euaserint, diu in lecto decumbunt, & quùm surrexerint, attoniti ac stupentes reliquum vitæ tempus transigunt.

Curatio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vt vinum dulce cum rosaceo. *Deprauatus est Codex Græcus impressus: habet enim γλυκὺμ διομ, pro γλυκὺμ οἶνομ.*

De Fungis. Cap. LV.

Fungorum venenū, & aduersus id remedia.

FVngorum alij genere, alij copia offendunt: integri sumpti strangulatus laqueis simileis inducunt. his statim cōmuni præsidio resistendum est, & qui eos hauserunt, oleo ad vomitum cogendi. Mirificè his proficit lixiuium ex sarmentis aut ex pirastri surculorum cinere cum posca, sale vel nitro, potum: item pira ipsa syluestria aut folia simul incocta, vim strangulandi quæ fungis inest, tollunt, eadémque in cibo conferunt. Ad [a] hæc oua gallinarum elixa & in posca pota, aristolochiæ drachma aut absinthij, cum vino: insuper mel delinctum potúmque cum aqua. Prodest apiastrum cum nitro, panacis radix & semen cum vino, floces vini combustæ cum aqua, aut atramentum sutorium cum aceto, raphanus itidem aut sinapi, aut nasturtium in cibo sumptum. Quoniam verò nonnulli fungi à venenatis corrosi non modò strangulant, sed etiam intestina exulcerant, dari debet absinthium copiosum & ficuum decoctum, origanique. [b] Ad hæc ex aqua mulsa, vomitus confert, in calidam descendere, & crudam farinam hordeaceam præcordiis admouere.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Atramentum sutorium. *Hic quoque vitiatus est codex Græcus: habet enim χαλκȣ̃ ἄνθ۞, hoc est, flos æris, pro χάλκανθον, vt sit atramentum sutorium. Ex Dioscoride castigatum. Largus habet æris flos, sed male opinor.*

CORNARII.

a *Commodat ipsis & gallinarum stercus in posca potum. Oua gallinarum huc non facere, vt habent Græca exemplaria, sed ipsarum stercus, ex Aetio constat, qui libro 13. cap. 75. Philagrium citat his verbis. Cæterùm Philagrius gallinaceũ stercus album, inquit, exhibemus ex posca, aut aceto mulso: huius enim manifestum habemus experimentum, quod ad fungorum strangulationes auxilietur. In Dioscoride tamen item oua leguntur his verbis: βοηθεῖ ᾽ δὲ αὐτοῖς ἀλεκτορίδων ᾠὰ σὺν ὀξυκράτῳ πινόμενα. Non tamen putandum est Paulum falsam Dioscor. lectionem secutum transscripsisse, quasi qui ignorarit gallinarũ stercus ex aceto mulso, aut aceto, aut vino mulso potũ facere, vt strangulantes fungos reuomant, qui illos in cibo acceperunt, vt haud dubiè etiam hoc loco legi debeat: ὠφελεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ ἀλεκτορίδων ἀφόδευμα ἐν ὀξυκράτῳ πινόμενον. Atque etiam in Dioscor. ᾠὰ simpliciter pro ἀφόδευμα omnes interpretes deceperunt.*

b *origani decoctum, & aqua mulsa. Conducet etiam vomitus.*

De sanguine taurino. *Cap. LVI.*

SAnguis tauri recens occisi potus, spiritus difficultatem & strangulatum procreat, dum tonsillarum & gutturis meatus cum valida conuulsione obstruit. Iam lingua iis qui sanguinem hauserunt rubens inuenitur, dentes tincti, & vestigia cruoris concreti inter ipsorum commissuras. In hoc malo vomitus vitari debet: grumi enim attractu ad sublime relati, magis gulæ inculcantur. Exhibentur ergo quæ sanguinem coëuntem soluere, & aluum subducere possunt, vt grossi liquore suo pleni cum posca & nitro. huc facit etiam omne coagulum cum aceto, & laserpitij radix cum suo liquore. similiter etiam brassicæ semen, lixiuiúmque ex cinere ficulneo: item cunilæ folia cum pipere, [c] rubique succus cum aceto. Iam verò aluus rectè subducetur. Solent iis qui seruantur [d] inferius recrementa fœdi odoris egeri: stomachus & venter hordeacea farina cum aqua mulsa obduci debent.

Taurini sanguinis vires.

Curatio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Dentes tincti. *Græcus codex impressus habet ὀδόντες βεβρωμένοι, hoc est, dentes erosi. Dioscorides οἱ ὀδόντες βεβαμμένοι, quod*

est Dentes tincti. At Aetius legit gingiuæ corrosa. Secutus sum Dioscoridem.

CORNARII.

c *καὶ βάτου χυλὸς etiam ex Dioscor. pro καὶ βατράχου, vt malè habet Aldina editio.*

d *fluida ac graueolentia per sedem reddi solent. Græcè legitur κοπρώδη καὶ δυσώδη, id est stercoracea & graueolentia. Sed Dioscorides ῥυώδη legit, quem sequi malui.*

De Lacte intus congelato. *Cap.* LVII.

Lactis intus coagulati symptomata, & remedia.

[e] LAc potum quod subitò ac confarctim sit intus congelatum, multam strangulationem parit, eò quòd in grumos coit gelatúrque. Auxiliatur huic malo, antidoti modo, coagulum, si cum aceto frequenter bibere compellas eum qui lac hausit. item conferunt nepitæ folia arida, aut succus ipsius similiter, aut laserpitij radix liquórue cum posca: idem præstat thymus cum vino, [f] & è cinere lixiuia. salsum verò nihil offerri debet, nam hinc lac magis coit, ac in caseum transit. nec vomitus in hoc malo conducit: nam in grumos concretum, dum ad stomachum assurgit, strangulat.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Lac potum quod subitò ac confarctim sit intus congelatum. *Sic interpretatus sum γάλα ἐμπιτυαθὲν ἀθρόον. Nam si prius coagulatum est quàm fuerit assumptum, non opus habet, vt rursus congeletur. Longè dissentio à Marcello, qui ἐμπιτυαθὲν vertendum censet, cui coagulum sit admixtum: cùm Paulus coagulum superbibi cum aceto percipiat. Sed ἐμπιτυαθὲν intelligo intus, hoc est in corpore congelatum. Ibi enim aliquando coit in grumos, & densatur, vt respirationem impediat. Vbi igitur lac assumptum repentè ac cumulatim, in corpore coierit, remedia adserenda sunt.*

κονία πιλοποιικὴ.

ὕδωρ πιλοποιητικόν.

È cinere lixiua. *Turpiter hic Ruellius Marcellus, aliíque interpretes lapsi sunt, qui κονίαν πιλοποιικὴν verterint, nunc lutum excolatum, nunc lixiui genus aliquod. Nihil enim aliud est quàm è cinere lixiuium, quo & pilotarij, & alij artifices vtuntur. Sicut apud Galenum ὕδωρ πιλοποιητικὸν, quod Largus in eodem medicamento dixerat, è cinere lixiuium, vt alias annotauimus.*

CORNARII.

e *Qui lac coagulatum sumpserunt, his aceruatim ingens suffocatio imminet. Græcè legendum ἐμπιτυαθὲν ἀθρόως.*

f *& lixiuium pileatorum, id est eorũ qui pileos faciunt, & appellat κονίαν πιλοποιικὴν, sicut suprà lib. 3. cap. 2. & infrà lib. 7. cap. 17.*

ὕδωρ

ὕδωρ πιλοποιοῦ. Eandem etiam hoc loco Dioscor. præscribit, πιλοποιικὴν κονίαν itidem appellans, magno omnium Dioscoridis interpretum & aliorum tormento, donec ex vetusto exemplari non πηλοποιητικὴν per η. in prima syllaba, sed per ι. scribendum esse compertum est.

De Melle quod in Heraclia nascitur. Cap. LVIII.

MEl quod in Heraclia Ponti prouenit, aut esum, aut bibitum, eadem pericula quæ aconitum, infert: quare & eadem vtrique conueniunt remedia. Facillimè autem curantur qui id hauserunt, g continuò hydromelitis potu, cui rutæ folia sint admista.

ANNOTAT. CORNARII.

g *ex vini mulsi assiduo potu. Ex Dioscor. & Aetio Græcè legendum οἰνομέλιτος, pro ὑδρομέλιτος.*

De Gypso. Cap. LIX.

GYpsum potum strangulatum parit, in lapidem coalescens: vnde transferre oportet huc præsidia quæ aduersus fungos conueniunt. datur etiam in hoc malo maluæ decoctum loco olei: pingue siquidem quum sit, & lubricas vomitiones procreet, corpora deradi non finit: quod lapidescens gypsus facit. Porrò conducit & oleum in mulsa, & ficuum decoctum, lixiuiaque è ficulneo, aut è fermentorum cinere facta cum vino copiosiore, h item origanum, aut thymus cum lixiuia acetóue. Clyster ex passo & maluæ decocto in anum dabitur. *Gypsi venenum, & eius curatio.*

ANNOTAT. CORNARII.

h *Et origanus & thymus cum lixiuio, aut aceto, aut passo. Oportet autem & his maluæ decoctum per clysterem infundere. Græca malè distincta & corrupta ex Dioscor. & Aetio sic emenda: καὶ ὀρίγανος ἢ θύμος σὺν κονίᾳ, ἢ ὄξει, ἢ γλυκεῖ. δεῖ δὲ καὶ τούτους ὑποκλύζειν τῷ διὰ μαλάχης ἀφεψήματι.*

De Cerussa. Cap. LX.

CErussa propter colorem facilè deprehenditur, quoniam sponte sumpta palatum & linguam, dentiúmque commissuras albefacit: præterea singultum, tussim, linguæ siccitatem, extremorum perfrictionem, cum mentis abalienatione, & difficili corporis motu, inducit. His prodest aquam mulsam, aut ficuum, aut maluæ decoctum propinare. item lac calidum, vel sesamum cum vino tritum, aut lixiuium è vitium sarmentis; aut oleum amaracinum, siue irinum, vel *Cerussa quæ mala inuehat.* *Curatio.*

persicorum

persicorum ossa cum hordei decocto: vel lacryma thuris, vel prunorum gummi, aut vlmi humo qui in folliculis ipsius seruatur, cum aqua tepida. Iam vomitus continuè cietur. Proficiet etiam succus thapsiæ, vel liquoris scammoniæ terni oboli cum aqua mulsa poti.

De Calce, Sandaracha, & Auripigmento. Cap. LXI.

Cal. Sanda. Aurip. venena, & remedia aduersus ea.

CAlx, Sandaracha & Auripigmentum pota, ventris & intestinorum torsiones cum vehementi rosione faciunt. quare omnia quæ temperare & soluere ea possint, adhiberi debent: item quæ vomitiones facileis & aluum lubricam efficiant, qualis est hibisci & maluæ succus, decoctúmque lini seminis aut tragi, aut oryzæ. lac prætereà copiosum, aqua mulsa, iura pinguia, boníque succi.

De Argenti spuma. Cap. LXII.

Spumã argenti sumptam sequẽtia symptomata.

SPuma argenti pota, quam Græci Lythargyron dicunt, grauitatem stomachi, ventris, & intestinorum, cum torsionibus validis infert: nonnunquam & intestina pondere vulnerat disrumpítque, vrinam impedit: corpus eorum qui eam biberunt, intumescit, & coloris plumbei fiunt, & deformitatem acquirunt. [i] Adiuuantur, secundum vomitiones agrestis hormini semine cum vino: myrrhæ drachmis octo, absinthij, hyssopi, aut apij semine, aut pipere, aut ligustri flore cum vino, palumbium fimo arido cum nardo & vino.

Curatio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Hormini semine. *Malè habetur in codice Græco θερμίνου ἀγρίου pro ὁρμίνου ἀγρίου.*

CORNARII.

i In his conuenit post vomitum, hormini syluestris semen cum vino potum, myrrhæ oboli III. *absinthium, hyssopum, aut apij semen, aut piper, aut ligustri flos cum vino. Hîc Græca falsò habent pro ὁρμίνου, θερμίνου. Deinde σμύρνης <.η. nos ex Aetio & Nicandro fecimus obol.* III. *Postea ἀψινθίου & ὑσσώπου conuertimus in ἀψίνθιον & ὕσσωπον, & κυπέρου ἄνθος ex Diosc. & Nicãdro in κύπρου ἄνθος.*

De Plumbo. Cap. LXIII.

PLumbi scobs aut lotura pota, similia inuehit argenti spumæ pericula: eadémque requirit præsidia.

De Argento viuo. Cap. LXIIII.

ET argentum viuum potum, eadem quæ spuma argenti infert, atque eisdem remediis qui id assumpserunt, adiuuantur,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

iuuantur. adhæc prodesse ipsis videtur lac copiosè datum, cæterùm & hi vomitionibus sollicitabuntur.

De Veratro albo, thapsia, elaterio, agarico nigro, ruta syluestri, nigella, & pappis.
Cap. LXV.

HAbenda cura est, & eorum quæ iuuandi gratia exhibentur, sæpe verò non minora aliis pericula adferunt. cuiusmodi sunt superius commemorata, nempe veratrum album, thapsia, elaterium, agaricum nigrum. hæc enim strãgulatus excitant, aut magis quàm opus est, purgant: in quibus strangulationes, vt in fungis & similibus comprehensum est, curabuntur: nimias purgationes, iis quæ excretiones cohibent, sistimus. Iam verò quæ paulum nocere videntur, interim tamen pericula inferunt, negligi non debent: cuius generis est syluestris ruta, melanthium, [k] recentes pappi: flores autem sunt spinæ quæ cactos dicitur, in quibus solus vomitus adhibitus laborantes sanitati restituit. *Medicamẽta quædam vtilia aliquando nocere.*

ANNOTAT. CORNARII.

k *De spina quæ Cactos appellatur, & de eius pappis vide Teophr. lib. 6. de plantis, vbi scribit lanuginosa semina auferenda esse, si quis fructum edere velit, satis declarans qui sint pappi, siue lanugines spinæ cacti. Athenæus verò lib. 2. Dipnosoph. Theophrastum citans, ait cactum Romanis dictũ esse carduum, & eam quæ cinara Græcis appelletur, ac κάρδον ac κάκτον idem esse, duabus saltem literis immutatis.*

De familiaribus ac domesticis, nempe Vino & aqua frigida. Cap. LXVI.

AQua frigida subitò ac cumulatim pota, vinúmque meracius, copiosum, dulce, præsertim à balneo, aut cursu, validísq; exercitiis strangulatus & dolores concitat. in quibus sanguinis dimissio protinus adhibita, & inanitio imminens periculum dissoluit.

PAVLI

PAVLI AEGINETAE LIBER VI. IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

*

Proœmium Chirurgicæ.

CAPVT I.

QVoniam chirurgica in partes duas diducta est, vt vna ſit quæ carnis vitia tractet, altera quæ [oſſium, tam in rupturis quàm luxationibus comprehendat,] ab ea quę [carni ſeruit] in præſentia exordiemur, conſueto & hîc vſi compendio. Rurſus igitur à [ſuperioribus] auſpicantes quomodo caput, præſertímque éius vertex vratur, exponemus.

[oſſiū morbos tam in fracturis, quàm in luxationibus curet]
[carnis vitiis auxiliatur]
[ſuperioribus corporis partibus]

Quomodo caput aduratur in lippientibus, ægrè ſpirantibus, & elephanticis. Cap. II.

CVm humor oculis influit ſupernè, cúmque difficilis vrget ſpiratio quæ humiditatis excrementitiæ copia è capite [inferius] in thoracem tranſmiſſa, & particulas [indidem] continuo ſuo curſu offendente, contrahitur, † caput per medium hoc modo vrunt. Vertex ad cutem priùs tundetur cutis aduſque os ferramentis candentibus nuclei modo rotundis aduritur: [quod, vbi cruſta deciderit, raditur.] Nonnulli verò vbi idipſum os aduſſerint,[1] faciũt vt ſquama inde recedat exigua, quò facilè humores illinc perſpiratu diſſipentur euacuentúrq;, ſeruato diu vlcere, deinde ſic ipſum ad cicatricem perducunt.[m] † At in [elephantiaſi curanda,] quinque nonnulli cruſtas in capite excitant, vnam in priori

[deorſum] [ibi ſitas]
† Vſtio per medium caput.
[id fit, vt carnoſa cutis ſubſtantia, quæ ſcabro oßi adhærere non poteſt, cùm radula læuigatum fuerit, citius faciliúſque & renaſcatur, & oßi applicetur: id etiam fit, vt ſi quæ ſanies ex vlcere ſtillans os humectauerit, ac vitiauerit, ſublata ea parte oßis, ac deraſa, quæ ſanie perfuſa fuit, nulla caries ſequatur.] *† Vſtiones in elephantiaſi.* *[Elephanticis]*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

parte [supra sinciput,] alteram hac inferiorem, paulò [superius quàm frons habetur,] vbi ferè pili desinunt: ac aliam in occipitio, quod Græci Opisthocranion vocāt, reliquas duas iuxta ossa à squamis dicta Lepidoide [quæ superius aures conglutinant :] vnam ex his, parte dextra, alteram sinistra: atque ita pluribus squamis detractis, & copiam, & crassitiem humorum euaporatu ex [alto capitis deriuantes , lumina] offendi prohibent. Iam lieni quoq; aliud ferramentum adigunt, vt primo melancholici recrementi opifici per crustam in cute excitatam medeantur.

[in suprema ossis, quod βρέγμα dicitur, parte: ἀνωτάτω τοῦ καλουμένου βρέγματος: nẽpe in vertice capitis, iuxta suturam sagittalem.]

[paululum supra aures.]

[profundo capitis educẽtes faciẽ: τὴν ὄψιν. i. τὸ πρόσωπον.]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Cùm humor oculis. *Liber hic sextus curationem tradit , quæ ferramentis & manu administratur. Certè difficilis existit, tum quòd nemo hæc eo ordine tractarit , tum quòd ij vnde transcripsit , non extant. Curabo tamen pro mea fide, vt nihil quod lectorem remorari poßit, indiscußum relinquatur.*

Ferramentis nuclei modo rotundis. καυτῆρας πυρηνοειδεῖς. *Græcè dicuntur πυρῆνες, extrema specillorum siue acuta, siue caua, siuē rotunda. Hoc autem loco , rotunda vt vstio commodius administretur , aliqui nuclearia vocant instrumenta. Celsus tenuibus, retusisq; ferramentis ait lib. 7. de oculorum humoribus reprimendis sermonem faciens.*

At in elephantiasi. *Paulus hoc lib. 4. iam docuerat, nempe multos , ne in totum insanabiles fierent, ex capitis vstione seruatos.*

CORNARII.

l *squamam paruam excidere faciunt.* ἐμπίπτειν *falsò legitur pro* ἐκπίπτειν, *id est excidere.*

m *At verò in his qui ad elephantiasim inclinationem habent.*

Cùm humor capitis cutem inflat, eáque intumescit, & prementi digito cedit, Hydrocephalon dicitur. Cap. III.

SI humor natura aqueus capitis cutem subit , vitium propriè Hydrocephalon appellatur : † accidit autem pueris quàm primùm in lucem ædūtur , capite ab obstetricibus parùm dextrè presso, aut ex causa [latente,] aut ex vasis vnius, pluriúmue ruptura, & sanguine qui emanat in [ociosam inutilémque] mutato substantiam, aut materia ob meatuum raritatem resudante , ac inter cutem & membranam quæ caluariam integit, pericranion Græci vocant , erumpente : vel enim inter hanc, & cutem humor consistit, vel inter pericranion

† Hydrocephali causæ.

[interna]

[superuacuam]

nion & os, vel inter os & cerebri membranas. Cùm itaque cuti & membranæ caluariam integenti, humor interiacet, tumor ſequitur tactu mollis, concolor, indolens, [n][turgidus, puluino ſublimi, & paucis particulis ſubiectus : digitis prementibus facilè cedit, & rurſus aſſurgit.] Quibus pericranion & os intercedit humor, reliqua ſanè reſpondent, [o] ſed tumor durior multò eſt, & lentè cedit, vt qui etiam [pluribus corporibus ſubſit,] dolórque magis vrget. Si inter cerebri membranam & os humor ſe receperit, tumor quidem erit, ſed qui prementi non cedat, neque tactu ſit mollis, tamen violenter preſſus cedat, ſiquidem os infantium recens adhuc compactum facilè cedit, præſertim cum ſuturis [rarefactis] humori tranſitus foras pateat : cognoſcitur ex facili inde, quòd humor cùm illum [conſtringere] volumus, ex aduerſo repreſſus in altum effugiat. Dolor his acrior obuenit, caput totum [in diuerſa agitur,] frons ipſis foras [producta eſt,] oculis cernunt inconniuentibus, & crebrius illacrymant. His igitur ceu deſperatæ ſalutis non eſt manus adhibenda, & ſi maximè nonnulli chirurgicorum terebra perforatum os exemerint, vt in capitis fracturis dicetur. At ſi intra cutem & membranulam quæ ſub cute caluariam cingit, humor ſit collectus, tumore quidem exiguo ſubſtante, vna linea per medium tranſuerſa caput incidendum : ſi membranulæ caluariam inuoluenti, & oſſi colluuies interueniat, magíſque caput inturgeſcat, duabus vtemur lineis per medium ſe mutuò ſecantibus : ſi magis adhuc ſit turgidum etiam, tribus, ad ſimilitudiem H literæ. Vbi [manu] humorem exemeris, inſertis linamentis commodè partem deligabimus, & vſque ad tertium diem œnelæo perfundemus, inde ſolutam medicamento [in linteolum illito] perſanabimus. Quòd ſi longiore ſpatio os [carnem non recipiat,] leuiter ipſum rademus.

[in altū elatus, exiguo interuallo occurrēs, digitis impreſſis facilè cedens, huc illuc locū mutās. vt Græcè pro δὶ ὀλίγου σώματος legatur δὶ ὀλίγου διαστήματος] [interiectus plurib. partibus occurrat.] [laxatis] [premere] [ἐξίσταται in tumeſcit, nō δύναται. quanquam Albucraſis hunc locum vertens ſcribit, et ſignū certius eſt, quod vides oēs cōmiſſuras capitis apertas.] [prominet] [plana] [quod linamentis illinimus] [carne non obducatur]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Hydrocephalon. *Celſus lib. 4. Inuenitur genus quod longum poteſt eſſe, vbi humor cutem inflat, eaq; intumeſcit, & prementi digito cedit, ὑδροκέφαλον Græci appellant.*

In ocioſam inutilémque mutato ſubſtantiam. *Oroſcius exponendum hîc cenſuit ἀργὴν, crudam, non attendens, quo modo in re medica crudum dicatur. Nam ſanguis nunquàm dicitur, poſt abſolutum ſanguificationis terminum crudus fieri, ſed mordax, acris. crudum*

dum verò aut semicoctum succum, sanguinem mutari, aut sanguinem minus elaboratum, ac crudum adhuc in perfectum degenerari. Gal. enim lib. de sanitate tuenda quarto concoctionem ponit crudorum, vel etiam semicoctorum humorum, eductionem acrium. At sanguis non consistit citra concoctionis terminum. Et si adhuc in venis etiam illis capitis semicoctus ac crudus existeret, tamen non diceretur extra vasa elapsus, in crudam mutari substantiam, sed putridam potius ac peregrinam. Qui enim extra instrumenta sua elapsus est, non potest non corrumpi. Crudus autem fieri, non item.

Puluino sublimi. εἰς ὕψος κεκυρτωμένος, hoc est, in sublime eleuatus, quemadmodùm puluini in superficie tument, gibbero extãte. κεκυρτωμένος.

Et quia paucis particulis subiectus. Græca sic habent διὰ ὀλίγου σώματος ὑποπίπτειν κατὰ τὴν ἐπίρεισιν τῶν δακτύλων. At clausula hæc posterior κατὰ τὴν ἐπέρεισιν segreganda est à priori, connectendáque sequentibus, in hunc modum, κατὰ τὴν ἐπέρεισιν τῶν δακτύλων ῥᾳδίως ὑπείκων.

Duabus vtemur lineis. Hoc est duas diuisiones moliemur. Celsus vbique loquitur eodem modo, vt lib. 7. Reperti in Græcia sunt qui nouem lineis cutem capitis inciderent. Item Reperti sunt qui à capite rectè eas lineas ad tempora diducerent. Græcè est δυσὶ κεχρήμεθα διαιρέσεσι. Lineis incidere.

CORNARII.

n In altum incuruatus, per exiguum corpusculum ad digitorum innixum occurrens, facilè cedens ac contra renitens.

o Tumor autem solùm durior est. Græcè falsò legitur μᾶλλον pro μόνον. μόνον σκληρότερος.

Quomodo arteriæ diuidantur, Arteriotomia dicitur. Cap. IIII.

IN longis oculorum defluxionibus, tum vertiginoso affectu, arterias post aures incidere consueuimus. Radenda igitur posterior capitis pars, & digitis notanda est. Nam arteriæ situs ex loci pulsu facilè deprehenditur. deinde ipsam linea scriptorio priùs atramento ducta, duos digitos longa, vsque ad os diuidere oportet. p Quòd si in conspectum ita non venit, [incidendum] circiter trium digitorum interuallum, atque [tunc manus iniicienda,] sic vt arteriæ transuersim dissecentur, quousque & pulsatilis sanguinis fluor apparuerit, & [instrumentum os proprius accedat.] Vbi sat fluxerit sanguinis, membranula quę caluariam sub cute ambit, diuisa, ne [extensione] inflammationem contrahat, rasoque osse penicillum ex panniculo vulneribus debet insinuari, &

Quibus in affectibus arteriæ secandæ. [metiẽdum post aures.] [chirurgia vtendum.] [ferrum os tangat.] [alij sectione.]

[medicamentum] [os etiam membrana sua nudatũ fuerit diu]

[medicamento] quod linteolis illinitur adhiberi, q quòd si [remaneat etiam hoc os lene,] similiter id scalpello rademus.

CORNARII.

p *Hoc verò non occurrente, trium digitorum spatium ab auribus metiri oportet, & tunc chirurgiam adhibere, & arterias per transuersum dissecare, donec & fluxus sanguinis apparuerit pulsatorius, & organum contigerit os ipsum.*

q *Si verò etiam his nudum os permiserit.*

Quomodo vasa diuidantur, quæ Angiologia dicitur, eorúmque adustio sit administranda. Cap. V.

Quibus in affectibus vasorum sectio faciẽda [*tumórque*] [*obliquè*] [*et qua vas est, superficiariam cutis sectionẽ faciemus. Deinde penitus cute secta, hamulis sublatũ vas*] [*elatũ id ac contortũ penitus incidemus, sic vt vtraq; pars eius retracta occultetur. Vel, sic excindemus*]

IN hemicranicis, & in iis, quorum oculos aut longus, aut etiam acutus dolor ex calida acríque fluxione infestat, adeò vt in temporum quoque musculis calor, [laxúsque tumor, œdema vocant Græci,] excitetur, omnes medici vasorum diuisionem probarunt. Derasis igitur primùm in temporibus pilis, digitis vasa notabimus, sic vt fomenta præcesserint, aut etiam ceruix ligata sit: vbi iam vasa oculis sese obiecerint, atramẽto notabuntur, & cutis [ex lateribus,] tum sinistræ manus nostræ digitis, tum ministri leuabitur [ipsúmque vas superficiaria linea incidemus, deinde vbi totum penetrauerimus hamulis eleuatum] & à membranis vicinis instrumento quo illæ detrahuntur, denudatum, suspendemus vndiquaque liberum, etsi tenue vas fuerit, r per hamulum cæcum, [elato ei circunductóque membranam detrahemus, ita vt partem quoque ipsius apprehendamus.] At si magnum est duplex acu funiculus subiicietur, aut linum crudum, aut aliud quoddam validum, ac quamprimùm vas in rectum scalpello diuisum, sanguinis [quantùm satis est] fuderit, in vtroque extremo quod denudatum est, lino ligabimus, quod intercedit excisum, aut protinus, aut [cum soluetur] auferre conuenit. Nonnulli etiam candentibus ferramentis citra sectionem vasa adurunt plagis satis altis. vbi iam ferro negotium absolutum est linamentis carptis siccis vulnere oppleto, splenium quoque superaccommodatum deligabimus.

vt vtraq; pars arteriæ sese contrahat, & ita occultetur. ὅυτως ἐκτεμνόμενον ὡς ἑκάτερον ἀυτοῦ μέρος συστελλόμενον λαθεῖν. *Sic enim Albucrasis cap.3.lib.2.* [*Albucrasis modũ statuit ab vnciis tribus ad vnc. sex.*] [*cũ soluentur quæ vulneri admota ligatura continebãtur. Id autem vt author mõstrat cap.6. faciendum est post triduum, cessante iam aut sedata inflammatione: vel cum filum putre soluetur.*]

postquàm

postquàm solutum fuerit, medicamenta carni generandæ accommoda, tum arida, tum quæ linteolis concerptis illinuntur, nec non cicatrici inducendæ apta, ad curationem absoluendam inducemus, nimirum vbi vincula deligaturæ computruerint exciderintque.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Aut etiam acutus. *Fluxiones in oculos nunc longæ, nunc breues eueniunt, pro humorum in illos decumbentium ratione. Particula* εἰ *in Græco codice male pro* ἢ *posita est.*

Aut etiam ceruix deligata sit. *Vt scilicet magis conspiciantur. Nam Celsus lib. 7. de eadem re tractans, frequens curatio est, venas in temporibus adurere: quæ ferè quidem in eiusmodi malo tument, sed tamen vt inflentur, magisq; se ostendant, ceruix antè modicè deliganda est.*

Membranam detrahemus. *Codex Græcus viciatus est, vt qui* ὑφ᾽ ἓν *habeat pro* ὑμένα. *In fine capitis* ἀφσλωτικοῖς *vertit crustam inducentibus, cum dicendum esset, cicatricem inducentibus.*

CORNARII.

r *Hamulo cæco id extentum & obtortum per totum penitus excidemus, ita vt etiam pars ipsius apprehendatur. Græca sic habent.* τῷ τυφλαγκίστρῳ τοῦτο ἀνατείναντες καὶ περιστρέψαντες ὑφ᾽ ἓν ἐκτέμωμεν, ὥστε καὶ μέρος αὐτοῦ λαβεῖν. *Significat* ὑφ᾽ ἓν *idem quod* διαπὰξ *&* διαμπὰξ, *quibus infrà in hoc libro aliquoties vtitur, velut cap. 15. vbi itidem hanc circa vasa magna & tenuia distinctionem præscribit his verbis.* εἰ δέ τι διαιρεθὲν ἀγγεῖον ἐπισκοτίζοι τῷ ἔργῳ, βρόχῳ διαλάβωμεν αὐτὸ, ἢ διαπὰξ ἀποτέμωμεν, εἰ μὴ μεγάλα εἴη. *Dixit* διαπὰξ *penitus, & per totum, sicut hoc loco* ὑφ᾽ ἓν, *eadem significatione. Vult enim parua vasa ita dissecari penitus, & per totum transuersim, vt etiam pars ipsorum apprehensa simul excidatur.*

Quomodo frons incidatur, Hypospathismum vocant.

CAPVT VI.

INstrumenti species nomen administrationi dedit: vtimur autem Hypospathismo, in quibus fluor multus, & calidus in oculos defertur, facieśq; rubescit, & in fronte sensus quidam & discursus veluti vermium, aut formicarum oboritur. Derasis itaq; in fronte pilis iubebimus, vt inferior gena moueatur, cauenteśq; musculorum ad tempora motionem, tres lineas rectas pari spatio distantes in fronte incide *In quibus affectibus hypospathismo vtendũ.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

mus, latas quidem singulas duos digitos, altas adúsque os, trium digitorum interuallo inuicem discretas. secundùm sectionem tenuem spatham subiicientes, à linea quæ in sinisteriore tempore ad mediam tēdit incipiemus, totum quod interiacet excoriantes cum membrana quæ caluariam incingit, deinde rursus spathulam à media ad reliquam demittemus. Deinde scalpri quod Scolopomachærion dicitur, aciem in primam coniicientes lineam, vt acutum ipsius latus carni quæ ab interna parte cuti cohæret accommodetur, retusum verò ossi. propellemus ipsum adúsque mediam lineam, omnia à capite ad oculos descendentia vasa præcidentes, nō autem vsque ad cutis superficiem: rursus à media ad postremam ipsum deducemus, similiter vasa amputantes. Vbi mediocriter sanguis effluxerit, extusis grumis, tria linamenta tortilia singulis incisuris inseremus, panniculumq; implicitum, aqua madentem, superiniectum deligabimus. Postridie œnelæo non solum vlceribus respersis, sed etiam temporum musculis, auribusq; propter inflammationem, tertio die cum solueris, superfusione diu vtendum, & basilico rosaceo soluto [linamentis] insertis curationem quæ restat, absoluemus.

[vnctis linamētis ac]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Hypospathismus quasi spatæ trāsmissis.

Hypospathismo. *Anonymus quidam Græcus inquit, Hypospatismus itaq; tribus fit super frontem diuisionibus post latiore specillo quod spatonulam vocant, per corpora quæ interiacent, transmisso.*

Exilem spatham. *Hoc est gladioli modo latam Græce vocat Paulus ὑποσπαθιστῆρα. paulò post σπάθιον, quasi dicas spathulam. Hac autem dictione vsus sum nō quidem latina, sed medicis cognita.*

ὑπωσπαθιστηρ.

Panniculumq; implicitum. *Græci πλῦγμα & πλυγμάτιον appellant. Galenus in commentariis de Chirurgia.*

πλύγμα.

Quid agendum in sincipite secando, Periscyphismum appellant Græci. *Cap. VII.*

In quo affectu periscyphismo vtēdum, & illius notæ.

IN quibus multa, & in [in alto] vasa fluorē copiosum oculis transmittunt, [tribus lineis transuersis coronæ modo sinciput secatur,] quæ ratio Periscyphismus Græcè vocatur. Hoc morbo laborantium comites notæ sunt tales. Primùm oculi alimentum non sentiunt, exigui, & ad visum impotentes sunt, anguli erosi, palpebræ exulceratæ, & pili ipsorum defluit, lacrymæ tenues admodùm & acres cum calore deferuntur. Dolor in alto capitis acutus & vehemens vrget, sternu

[profunda]

[sinciput transuersim secatur]

ſternutamentum [continuum.] Itaq; deraſo capite, tranſuerſam lineam ſine muſculorum in temporibus motus oſtenſa, vt dictum eſt, incidemus: quæ à ſiniſteriore temporum parte incipiens in alteram deſinat, habeátq; terminos, vbi motus nullus eſt, paulò ſuperius quàm frons habetur, ducta, ſic vt ſutura capitis per verticem tendens ad aures, Græcis dicitur στεφανιαία, vitetur. Leonides per mediam frontem lineam deducit. Cæterùm oſſe detecto, penicillis, aut linamentis pluribus inuicem ſeparabimus [extrema diuiſionis] deligabimus, & vino oleóq; mixtis, vt priùs dictum eſt, aſpergemus. A ſolutione, cum inflammatio iam declinauerit, os radetur, quoad caro ſuppullulare incipiat, [rationémque carnis producendæ accommodabimus] medicamentis aridis in id efficacibus vtentes, quale eſt, quod recipit farinæ triticeæ partes duas, colophoniæ reſinæ partem vnam. Item quale eſt Cephalicum appellatum. Item quod ex pumice ad [carnem] creandam conficitur. [r] Nam cutis craſſiuſcula cicatrice denſata, & occluſa vaſorum ora per initia pituitæ impetum in oculos deferri prohibent.

[frequens] *[labra diuiſionis ac]* *[actum rationem quæ carnem gignit, ſequemur,]* *[cicatricem lego enim Græce ἐπουλωτικὰ, nō σαρκωτικὰ: id quod oſtendunt verba ſequētia, τῇ γὰρ οὐλῇ, &c. et quod lib. 7. Paulus medicamentū id eſſe ἐπουλωτικὸν tradit. Vide eius deſcriptionem.]*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Periſcyphiſmus. *Citatus ſuprà Græcus author, memoriæ prodit, Periſcyphiſmus eſt, cum tranſuerſis lineis coronæ modo frons ſecatur.*

Penicillis. *Sic reddidi σφηνίσκοις, quæ linamenta dicuntur cunei modo intorta. Vndè quidam reddunt cuneolos ex linamentis.*

CORNARII.

q *In his periſcyphiſmum, id eſt inciſionem circum ſcyphium, id eſt caluariam adhibemus. περίσκυ φισμὸς ſectio inde nomen habet quod περὶ τὸ σκύφιον fiat. Eſt autem σκύφιον calua ſiue caluaria. Sic Paul. ſuprà lib. 3. cap. 22. aliquoties σκύφιον vſurpat, & infrà lib. 7. cap. 16.*

r *Cute enim per craßiorem cicatricem denſata, etiam vaſorum oſcula concluſa, priorem fluxionem ad oculos, &c.*

De ſuperioris palpebræ ſutura, aliiſq; modis.

CAPVT VIII.

GRæci appellant διστιχίασιν, cum naturali pilorum palpebræ ordini, alij præter naturam pili ſuccreſcunt: quod vitium ex fluida affectione contrahitur, quando humor qui influit, copioſus quidem, ſed roſionis & acrimoniæ expers *Diſtichiaſis quid.*

fuerit. Nam acrior, aut salsus magis, aut alio quodam modo rodens, spatio temporis etiam naturales palpebræ pilos corrumpit. Interim igitur in hac affectione, sutura vtimur: interim in Phalangosi cum cilium introspectat pilorum acie simul cum eo inuersa, interdum etiam in palpebris relaxatis, quando naturales pili bulbum compungunt. Aeger itaque in sedili collocabitur, vel aduersus, vel à sinistra, superiórque palpebra inuertetur: siquidem longos habeat pilos, illos ipsos indice & magno sinistræ manus digito apprehendemus: sin admodùm breueis, acus filum ducens per medium cilium in exteriorem partem transmittetur, deinde per filum sinistra manu sublata palpebra dextra, cuspide specilli [post filum in rugas plicásque coacta] inuertetur, & subtus [linea] interius quàm pili pungentes habeantur per cilium ducetur, à maiori angulo vsq; ad minorem pertinẽs. filo [s] autem post interiorem sectionis lineam [subiecto,] pollice manus sinistræ exiguum quoddam linamentum implicitum obiicientes, supercilium attollemus, aliáque parua linamenta implicita summis angulis imponentes famulo posterius stanti iubebimus, vt palpebras [per ea attollat,] atque tunc lineam [veru modo] rectam, obeliæam Græci vocant, primùm scalpello suturis aptato incidemus paulò superius quàm naturales pili existant, ab angulo ad angulum tendentem, altam, vt sola [possit cutis diuidi:] post eam, lunatam adhibebimus, incipientes quidem vndè & [veru similis] linea inceperit, in tantam verò sublimitatem tendentes, vt totam cutem quæ superflua est circumscribamus, desinentésque similiter vbi & illa iam commemorata linea. Posteà cùm cutis duabus lineis circumscripta myrti similitudinem repræsentet, angulo qui ad dextram nostram spectet, hamulo transfixo totam hanc cuticulam excoriabimus, deinde vibicibus [t] spongia ter quatérve ablutis, oras vulneris contrahemus, à media auspicantes, acum verò per ipsam [interiorem sectionem] transmittentes: porrò filum ex lana esto. Cæterùm quod eius superfluum est amputabimus, non prope suturas, sed vt circiter trium digitorum longitudo [otiosa] pendeat, eámque [per frontem exporrectam,] cum emplastro quodam conglutinante applicabimus, palpebræ autem pilos à suturis, cuspide acus liberabimus. Hic igitur agendi modus & communis & securus

Phalãgosis.

[filo in posteriora plicata]

[sectio]

[recepto & extracto]

[super iis distendat]

[sagittæ modo]

[cutis diuidatur]

[sagittalem vertere. sic ὀβελιαίαν suturã caluæ interpretantur omnes]

[inferiorem ac rectam sectioné ad superiorem & lunatã]

[superuacua]

[in frontem sublatam]

curus eſt. Nonnulli excoriationem fugiunt, eóque poſt ductam ſubtus[lineam,]volſella palpebris continendis accommoda, hoc eſt, ad palpebræ ambitum apprehendendum figurata, id quod[ſupereſt]cutis, eleuatũ, ſcalpro amputant, ac ſuturas, vt comprehenſum eſt, adiiciunt. At ſi in parte aliqua ſolum palpebræ, ex pilis oriatur punctura, illi etiam ſoli manum adhibere conuenit, deinde linamenta implicita poſca madida imponemus, deligabimúſque imbuentes[ipſam partem]poſca aquoſa vſque ad tertium diem, quo ligaturam ſoluemus, ac ſuperflua fili parte abſciſſa oblinemus palpebras vel croco, vel glaucio, vel aliquo collyrio, quod inflammationem arceat, vt, croceno dia rodon. At ſi inflammationem ſuturæ patiantur, etiam emplaſtrum aliquod [lene]ipſis ſuperaccommodabimus,[u] &[veluti lacte infuſo] oculum leniemus, laxiores autem redditas ſuturas [amputando abſtrahemus.] Notus mihi quidam eſt qui palpebra, vt dictum eſt, excoriata, ſuturis non vteretur, ſed medicamento cicatricem inducente curationem abſolueret. Nam vulnere ad cicatricem veniente, [palpebram ex parte attollens] pilos extra inclinare coëgit. Quemadmodùm igitur alius quiſpiam ne excorians quidem palpebram, neque externis duabus vtens diuiſionibus, ſed interiore ſolum adhibita, palpebræ rugas digitis vel hamo attollebat, item duabus arundinulis aut lamellis [quibuſdam] palpebræ longitudinem æquantibus, latitudinem anguſti ſcalpelli, quod venis ſecandis adhibetur, ſuperfluam totam cutem mediam prehenſam conſtringebat,[vtriuſque] ipſius terminos[deuinciens.] Atque hac ratione, tota poſterior cutis alimentum non ſentiens, eóque emoriens, intra decimum aut plurimùm quintumdecimum diem cum arundinulis aut lamellis excidebat, ita vt nulla ferè cicatrix appareret.

[ſectionem] *[ſuperuacuum eſt.]* *[ipſas ligaturæ faſcias]* *[molle]* *[& liquido quodam vt lacte, aut oui cãdido. Aetius cap. 69. libr. 3. Sect. 2. lanã ouo imbutã toti oculo imponit, vt ſuſpicer legẽdum eſſe καὶ ἐγχύτῳ τινὶ ὥσπερ ὠῷ, ἢ γάλακτι, vt verti]* *[amputatas cõtrahemus]* *[palpebra ſenſim ſublata]* *[quibuſdã ligneis]* *[vtroſque ſtringens]* *ἀναῤῥαφὴς καταῤῥαφῆ*

ANNOTAT. ANDERNACI.

De ſutura. *Titulus capitis habet περὶ ἀναῤῥαφῆς quæ dictio deriuata eſt à ῥάφη & ἄνω. Sicut inferius caput facit de καταῤῥαφῆς hoc eſt de ſutura inferioris palpebræ à κάτω & ῥάφη.*

Græci appellant. *διστιχίασιν. Celſus eleganter libr. 7. hanc dictionem interpretatur, Modo ſub ordine naturali pilorum alius ordo ſubcreſcit. Quo authore ego quoque verti, cum naturali pilorum ordini, alij præter naturam pili ſuccreſcunt: nihil tamen ex Pauli ſententia commutani.*

φαλάγγω-σις. Interim in phalangosi. *Phalangosis est cum pilorum subnascentium duplex, triplexve acies vel in superiore, vel in inferiore palpebra prouenit.*

πυρῆν. σμήλης. Cuspide specilli. *Græcè est πυρῆνι σμήλης. At intelligendum venit apud Græcos πυρῆνα nunc pro cuspide accipi, nunc pro extremo quidem capi sed cauo, vnde aliquid infundi potest. Item rotundo, nucleóque, specilli. Hic igitur specilli cuspide palpebra in rugas, plicasq; aut sinum coacta quod κολπώσαντες significat, inuertitur. Dixi autem in rugas coacta, pro inuoluta circa cuspidem.*

κροκινῶν. διὰ ῥόδων. Vt croceno diarhodon. *Sic appellatur collyrion apud Paulum 7. lib. quod ex rosis inscribitur, adiecto croco in Græco codice κρονηρῷ habetur pro κροκινῷ.*

Et veluti lacte infu. *Græcè est ὡς γάλακτι ἐγχύτῳ. Oroscius voluit instillato dici, quasi vero non etiam infundi dicantur in oculum medicamenta. Celsus. Quicquid inspergitur, auerso specillo infundi debet.*

CORNARII.

s *Filo verò post subiectionem extracto. Græcè habetur. τὸ δὲ ῥάμμα ὑποβάλλοντες μετὰ τὴν ὑπόστασιν. Sed legendum ὑπολαβόντες, id est vbi extraxerimus.*

t *Deinde vibicibus per spongias detersis, tribus aut quatuor suturis vulneris labia. Græcè habetur τρισὶν ἢ τέτρασιν ἀφαῖς. Sed legendum est ῥαφαῖς. Non enim ad spongiarum vsum hæc verba referuntur, de quibus verbum ἀποσπογγίσαντες quod præcedit vsurpauit, sed ad labia vulneris contrahenda per tres aut quatuor suturas.*

u *Et ouis lacti admixtis oculo infusis mitigabimus. Græca sic habent. καὶ ὡς γάλακτι ἐγχύτῳ τὸν ὀφθαλμὸν παραμυθησώμεθα. Et velut lacte infuso oculum mitigabimus. Qui loquēdi modus non videtur Paulo aut aliis Græcis familiaris esse, sed potius huiusmodi vt verba transponantur in hunc modum. καὶ ἐγχύτῳ τινὶ ὡς γάλακτι τὸν ὀφθαλμὸν παραμυθησώμεθα, id est & quodā infuso velut lacte oculum mitigabimus. Quare suspectum mihi est, ὡς γάλακτι, & legendum mihi videtur ὠογάλακτι, velut etiam reddidi, ouis lacti admixtis. Nam Gal. lib. 4. κατὰ τόπους, lac muliebre, & tenuem ouorum liquorem, adhæc fœnigræci tum succum, tum decoctum ad oculorum dolores & inflammationes commendat. Habetur etiam vox ὠόγαλα lib. 3. cap. 42.*

Cur vrens medicamentum palpebris nō admouēdum.

Quomodo palpebræ medicamento vrantur. Cap. IX.

VStionem palpebrarum ex vrente medicamento factā, omnes, vt vno verbo dicam, veteres damnauerūt, tum propter

propter medicamenti acrimoniam oculis insidiantem, tum quòd ex immodica vstione affectus nascitur, quem Græci Lagophthalmum appellant, in quo hiantibus palpebris qualicunque de causa lumen offenditur. Quoniam verò multi à pilis [semper] punctionem [experiuntes, [ne] vocabulum] [*aßiduam*] quidem futuræ frequenter audire sustinentes,]detinent ple- [*patientes*] runque nos etiam inuitos, x tanquam aliis destituti præsi- [*mentionē*] sidiis vstionem per medicamentum adhibemus. Composi- [*cogunt*] tio verò medicamenti hæc recipit, calcis viuæ partes duas, saponis gallici vel cõmunis totidem. Quidam etiam aphronitri partes quatuor læuigatas lixiuio, aut saponario, aut alio è ficu, aut quercu, [aut] vrina pueri impubis excipientes [*ac*] mucrone scalpelli palpebræ iniiciemus, tantùm in myrtacei folij figuram, adurentes, quantùm etiam y in descriptione comprehenderimus. [vbi iam primo medicamenti impositu [*Quod si*] cutis fuerit adusta,] eo spongia ablato rursus aliud iniicie- *primùm im* mus, tam diu id cuti inhærere sinentes quousque nigrescat. *posito cutis* Sin id nõ assecuti fuerimus, etiam tertiò inducetur. Postquã *perusta non* verò cutis nigruerit, & reliquum iam crusta oborta medica- *fuerit phar-* mentũ ablueris, & balneis & superfusionibus, quousq; crusta *maco*] deciderit, vtemur. Inde rasilibus linamentis & [penicillis te- [*collyriis le-*] neris] cicatricem molliemur. *nibus*]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vrina pueri impubis. *Oroscius ἀφθόρου vult à me exponi, venerem non experti. At ego Plinium secutus dixi impubis. Ante pubertatem enim venerem exercere nequeunt pueri. Hermolaus aliiq; docti viri eo quo ego modo sunt interpretati. Sequente capite in Aldino exemplari habebatur, οὐ δεῖ γὰρ, vbi ipse ὃν relatiuè legendum censet: at ego ex Ruellij exemplari & sensu sine ὃν in hunc modum corrigendum dico, δεῖ γὰρ αὐτὴν τὴν οὐλήν, &c. In vndecimo capite pro δυστυχίαν, facito διστιχίαν.* *Vrina impuberis.*

CORNARII.

x *velut in rebus desperatis vstionem per medicamentum adhibemus. Legendum Græcè, ὑπουργοῦμεν, id est administramus, adhibemus.*

y *quantum etiam in sutura detraxissemus, pro ἀναγραφῇ legendum ἀναῤῥαφῇ.*

Si oculus cute non obtegatur, Lagophthalmum dicitur. Cap. x.

LAgophthalmon vocant, cùm superior palpebra sursum retracta est. Accidit †autem hoc vitij, aut naturaliter, aut

† Lagophthalmi causæ, & curatio:

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ex cicatrice [vulneris,] ᶻ eiúsq; vel sua sponte facti, vel ex sutura, vel vstione, vt nuper dicebamus, parùm dextrè administrata: in qua etiam solùm mediocris emendatio fieri potest, si palpebra crassitiem amplam habeat. conuenit enim ipsa cicatrice diuisa, & oris per linamentum diductis, etiam deligatura prorsus vsq; ad absolutam curationem vti. ita vt non nimium sicca, sed relaxantia magis [vnguina] adhibeantur: quale est fœnugræci succus superfusus, & basilicum tetrapharmacum [quod linteolis illinatur resolutum.]

[vulneris vel vlceris: ἢ δὲ ἕλκους ἢ ἕλκους ἢ φάρμακος] [& pinguia] [linamentis exceptum, ἐμμοτον ἀναλελημμένον] Palpebræ inferioris affectus & curatio.

ANNOTAT. CORNARII.

ᶻ *& hac aut sponte, &c. Græcè legendum, καὶ ταύτης αὐτομάτως, &c. refertur enim ad vocem ἕλκους, id est ad cicatricem, vt respondeat etiam sequenti voci γιγνομένης.*

De inferioris palpebræ sutura & vstione per medicamenta. Cap. XI.

QVot † pilorum affectibus superior palpebra opportuna est, tot etiam inferior. Etenim vltra naturæ suæ modum excrescens, [inuertitur,] & phalangosim, & [distichiam] sustinet. Eodem igitur modo quo in superioris palpebræ sutura, vtendum est, [ordine inuerso:] primùm lunata incidi linea debet, ne sanguinis fluor opus impediat, deinde recta. Subtus vitanda est sectio, quoniam palpebra inferior pondere suo, [genuino] promptè inuertitur. Cæterùm reliqua curatio in superioris palpebræ sutura tractata, hîc quoque conueniet, præter quàm quòd filorum [excessus] fronti non sint agglutinandi. At si in hac etiam affectione manum extimescens, vstionem potius è medicamēto deligas, hanc quoque iam traditam habes.

[ἔσω τρέπεται introrsum vertitur. Si enim introrsum nō vertitur, pili oculi bulbum nō pungunt, quod autor ait] [distichiasin] [sed ordine incisionum mutato] [natiuo ac insito.] [reliquiæ]

De Estropio. Cap. XII.

QVemadmodum † superiori palpebræ vitium vocatum Lagophthalmō, ita inferiori Ectropion oboritur: verùm id intercedit discriminis, quòd hoc non è natura prouenit, sed nonnunquam ex relaxatione, quam medicamenta in id efficacia, inflammatione præcedente concitarunt: nonnunquam [ex sutura, aut inartificiosa vstione] palpebra inuertitur. [Acu igitur] duo lina trahente [carunculam] transsuemus, à sinistoriore angulo ad dextrum deducta. Deinde

† Inuersionis palpebræ causæ, & curatio. [ob hypersarcosin, aut suturam, aut inartificiosam vstionem] [Curatio hypersarcoseos] [carnem superuacuam]

lino

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

lino vtrisq;[ipsius]extremis[admoto,carunculam per acum attollemus,]atque ita ipsam scalpello excindemus,auferentes simul cum ea & acum. Atque si figuram palpebra receperit,& æqualiter sit conuersa,satis manu profectum est. Sin autem posteà quàm caro fuerit ablata, adhuc inuertatur, auersum scalpellum quam partem Græci Cyathiscum nominant, [b] iuxta cuspidem, palpebræ sectæ subiiciemus. ac in externa illius parte duas incisas lineas, à duobus factæ sectionis angulis, auspicantes, in acutiem quandam ducemus, eásque in vnum cogentes, particulam Græcorum literæ Λ similem amputabimus, vt eius acuta pars infrà spectet oculum, latitudo suprà, cilium appellatum respiciat.[Secundum hoc]diductas oras acu ex lana filum ducente committemus, duabus suturis contenti. Quòd si verò suturæ, aut vstioni fertur acceptum Ectropion, [etiam sub inferioribus] palpebræ pilis per ipsam primam cicatricem lineam simplicem incidemus, labrísque diductis, linamenta inseremus, ac aliis præsidiis, quæ in Lagophthalmis comprehensa sunt, vtemur, præterquam fomentis, vsque dum sutura fuerit conglutinata.

[suis]
[connexo, carnem superuacuam attollemus]
[Hoc facto]
[præter duas internas sectiones etiam sub inferioris]

ANNOTAT. ANDERNACI.

De ectropio. *Inferioris palpebræ vitium est, quod parum sursum attollitur, sed pendet & hiat, neque potest cum superiore committi, vt ait Celsus.*

Ectropium oboritur. *Vide librum septimum Aetij. Inuertuntur palpebræ nonnunquam exulceratione præcedente, & carne ipsarum adaucta: nonnunquam ex duriore cicatrice.* — *Ectropium*

Auersum specillum. *Ita exposui autoribus Celso & Scribonio, vt etiam anteà annotaueram. At Græci τὸ κυαθίσκον τῆς μήλης videntur sæpè confundere. Nunc pro cauo, & ad fundendum apto specilli extremo, nunc pro acuto & in cuspidem abeunte accipitur, vt hoc in loco. Celsus etiam libro quinto. Quicquid, inquit, inspergitur, auerso specillo infundi debet. Item libro septimo, Nam quod paruulum est, super inguen in aluum vel digito, vel auerso specillo repellendum est. Iterum vulnus digitis, vel auerso specillo dilucendum est, vt torquentibus exitus detur: iisq; effusis tum diutius pura vrina descendat. Scribonius compositione 227. At quarto die auri scalpro auerso, quam partem κυαθισκὸν Græci vocant sensim tentare, mouere abalienatum oportet, quo celerius excidant hæmorrhoides.* — *Celsus.*

CORNARII.

a *& intro conuersa fuerit. Legitur ἴσον pro εἴσω.*

b *iuxta externam partem sectæ palpebræ subiicimus, & iuxta internam palpebræ partem, &c. pro ὀξὺ lege ἔξω.*

De Anabrochismo & vstione ferramento adhibenda.

Cap. XIII.

IN quibus haud multi palpebræ pili habentur, qui oculum irritent, sed circiter vnus, aut duo, aut plurimùm tres, inuicem propinqui, Anabrochismum Græcè dictum, probamus, ísque fit hunc in modum. Per acus tenuissimæ auriculam capillus muliebris, aut simplicissimum byssinum linum transmittitur, duobus simul extremis commissis, vt quod inseritur [duplicem] habeat ansulam, alterúmque huiusmodi filum, aut capillus ansulæ iniiciatur: traductáque acu per cilium vbi [pili enati apparent] pilum, pilósue ansulæ [impositos, auriscalpio detrahemus.] Et siquidem palpebræ pilus prehensus est, ansulam attrahimus. Sin verò vnus, aut plures exciderint, per iniectum [principium] rursus ansulam deorsum trahemus, iterúmque pilo, seu pilis in eam positis, attrahemus. At si vnus duntaxat pilus gracilis oculum pungat, etiam alterum ex naturalibus palpebræ pilis simul euellemus, inunctum prius gummi, aut alio quodam glutinante, deligabimúsque donec pilus coalescat. Nonnulli autem vstionem præponunt Anabrochismo: palpebram inuertunt, extractoq; vulsella pilo pungente siue vno, siue duobus, vel etiam tribus,[c] candens aut specillum, quod vtroq: extremo in cuspidem abeat, aut auriscalpium, aut eiusmodi aliquod tenue instrumentum loco adigunt, vnde pilus, pilíue sint euulsi. Sic enim cute densata, nullus pilus enascitur.

[sic duplicatum]
[pili præter naturalem ordinem nati apparet]
[melotide iniectos sursum trahemus]
[principio capillum]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Anabrochismum Græcè dictum. *Nulla est apud Latinos dictio, quæ anabrochismum significat. Deriuatur à βρόχῳ, & ἀνὰ, quasi illaqueationem dicas. pili autem ansulis ex filo factis comprehensi euellantur, vt non sit quod Oroscius damnet, pilorum euulsionem à me dictam, quæ per filum administratur.*

Auriscalpio. *Græcè est, μήλωτις, quod deductum est à μήλη, hoc est specillum, & οὖς, ὤτος, auris. propriè enim auribus destinatum est. Dicitur etiam μηλωτρίς.*

Specillum quod vtroque extremo in cuspidem. *Malè in codice Græco habetur διαπύρελον pro διπύρηνον. Quod instrumentum*

tum eſt duplici cuſpide præditum. Nam πυρῆνα extremum, ac ſummam cuſpidem, ſeu nucleum, ſeu capitulum exponunt.

CORNARII.

c *Specilli bicipitis caput, aut auricularium ſpecillum, aut tale quoddam tenue inſtrumentum igne candefactum adigunt loco. Græca ſic corrigenda.* διπύρηνον ἢ μηλωτίδα, ἤ τι τοιοῦτον λεπτὸν ὄργανον πεπυρωμένον προσάγουσι τῷ τόπῳ.

De Hydatide. *Cap.* XIIII.

HYdatis pinguis quædam eſt ſubſtantia, palpebræ cuti præter naturam ſubſtrata. In aliquibus autem, & præſertim pueris ceu natura humidioribus augeſcens, [malorum ſuperuenientium] cauſa redditur, dum oculum pondere ſuo grauat, eoque fluxionem excitat. palpebræ igitur ipſis ſubter ſupercilia aquam inter cutem repræſentant, nec vt par eſt ſurſum poſſunt attolli. [d] Si verò digitis ipſas deprimamus, inde digitos ſeparemus, quod medium intercedit, inflatur. Horis autem antelucanis potiſſimùm defluxione tentantur, neque contra ſolis ſplendores cernere ſuſtinent, ſed [tamen] illacrymant, continuiſque lippitudinibus infeſtantur. Figurato igitur commodè ægroto, digitis duobus, indice & medio paululum diſtantibus palpebram conſtringemus, collectionem quandam Hydatidis ad medium digitis interpoſitum molientes. Miniſtro autem poſterius ſtanti, capútque ægrotantis firmiter continenti iubebimus per medium ſupercilij palpebram modicè attollat. Nos ſumpto in manus ſcalpello, ipſam per medium linea tranſuerſa diuidemus, non maiore quàm in ſanguinis per venas detractione fieri ſolet. alta verò vt totam cutem diuidat, vel etiam Hydatidem ipſam attingat, ſed cura omnino debet adhiberi. plerique ſiquidem altius demiſſo ſcalpello, vel membranam quæ à cornu ſimilitudine Ceratoides dicitur, violarunt, vel certè palpebræ muſculos conuulnerarunt. Atque ſi quidem protinus Hydatis in cõſpectum venerit, ipſam extrahemus, ſin minus iterũ diuiſionem leuiter moliemur. Vnde ſi apparuerit digitis cum linteolo molli apprehenſam huc, illuc, nonnunquam etiam circumactam mouendo extrahemus. vbi ablata fuerit implicitum panniculum poſca madentem impoſitúmque deligabimus. Sunt autem qui & læuigatum ſalem ſpecilli capitulo diuiſionibus inſerant, vt ſi ex Hydatide quippiam fuerit relictum, ipſam conſumat. poſtquam

Veſica palpebræ quid.

[multorum ſyptomatũ]

[tremebũdo oculo]

Curatio.

ſolueris

ſolueris ſi deſit inflammatio collyriis quæ illini poſſint, aut lycio, aut glaucio, aut croco curationem expediemus. Sin inflammatio vrgeat, cataplaſmatis ad ea inſcriptis, aliiſque præſidiis medebimur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Palpebræ cuti præter naturam. *Codex deprauatus Græcus τῷ βλεφάρου δέρματι κατὰ φύσιν habet, pro παρὰ φύσιν.*

Collectionem quandam. *Ita expoſui, συναγωγὴν τινὰ τοῦ ὑδατίδος, hoc eſt congregãtes aliquo modo hydatidem intra digitos.*

CORNARII.

d *Et ſi digitis diſparatis eas compreſſerimus, id quod in medio ipſorum eſt, inflatur.*

De palpebris commiſſis. *Cap.* XV.

Palpebrarum coalitus, & curatio. [oculi difficilem motum] [melotide]

SVperior palpebra interim cum inferiori cilio coaleſcit, interim cum membrana adnata, interim etiam cum ea quæ ob cornu ſimilitudinem Græcè Ceratoides appellatur, ac [e] morbus [oculum tractatu difficilem] efficit. Cõuenit igitur vel [auriſcalpio,] lato palpebræ ſpatio ſubiecto, vel ea per hamulum eleuata, coalitum ſcalpello ad pterygia excidenda idoneo diſſoluere, cura adhibita ne cornea membrana vulneretur, atque inde procidentiæ occaſio fiat. Vbi incideris, ſucco in oculum infuſo linamentis palpebras diducemus, ne rurſus commiſſura fiat, lanaque ouo madente impoſita poſt tertium diem extenuantibus & quæ cicatricem inducunt collyriis vtemur.

ANNOT. CORNARII.

e *Et hic morbus oculum ad functionem ſuam impeditum efficit.*

De Chalaziis. *Cap.* XVI.

Grãdo palpebræ quid, & curatio.

CHalazium otioſi humoris in palpebra concretio eſt: quæ ſi ab exteriore parte palpebræ coaceruetur, ſcalpello extrinſecus tranſuerſa linea incidi debet: deinde auriſcalpio, vel aliquo huiuſmodi inſtrumento Chalazion auferemus. Quòd ſi magna eſt diuiſio, aut dehiſcit, ſuturis oras committemus, ac emplaſtro vtemur. Si exigua eſt, omiſſis ſuturis, curationem abſoluemus. Si ab interiori parte fuerit, vt per cartilaginem ipſa perluceat, inuerſa palpebra & tranſuerſim intus diuiſa, Chalazion tolletur: quo facto, muriam vulneri infundemus.

De Verru

De Verrucis & Encanthide. *Cap.* XVII.

PAlpebrarum verrucis, & in maiore angulo encanthidibus appellatis vulsella prehensis, scalpelloque amputatis chalcitidem læuigatam imponemus. *Verrucæ palpeb. & encanth. sublatio.*

De vngue oculorum, quod Pterygion à Græcis vocatur. *Cap.* XVIII.

PTerygion neruosa membrana est, quæ ab oculi angulo maiore plurimùm initium capiens, per minorem ad [interiora] progreditur, officítque oculo, quòd motum ipsius, bulbi contractione impediat, & quòd progrediens, totam pupillam contegat. Quùm igitur facilius curationem recipiant, quæ tenuia sunt, & albicant, hunc in modum admouenda manus est. Diductis palpebris, vnguem hamulo modicè inflexo exceptum attollimus. Acum verò, pilum equinum, & linum validum ducentem, ac paululum inflexam per summa ad vnguis dimidium traiicimus, & lino quidem vnguem deligatū sublimem eleuamus, pilo autem partem pupillæ proximam desecantes, vsq; ad extremum excoriamus, reliquam partem maiori angulo vicinam scalpello suturis dicato ex basi abscindimus, ita vt anguli carunculam relinquamus, ne ea ablata, humor postea semper descēdat, Rhyada Græci vocant. Aliqui lino vnguem eleuatum vt diximus, scalpello in id accommodato, totum illum excoriāt, cauentes ne à cornu dictam Ceratoidem tunicam attingant. Post manus administrationem momento salis in lquorem detriti loco iniecto, lanam ouo imbutam illigabimus. Ab huius solutione, muriam ipsis liberaliter instillabimus. Si inflammatio subsecuta fuerit, ad eam inscriptis auxiliis succurremus. *Vnguis oculi quid.* *[exteriora. ἐπὶ τὰ ἔξω]* *Curatio.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Pterygion, *Celsus libro septimo ita scriptum reliquit, Vnguis verò quod πτερύγιον Græcè vocant, est membranula neruosa oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoque peruenit, eiq; officit, &c. Hunc ego imitatus, dixi vnguem oculorum.* *πτερύγιον.*

Hamulo modicè inflexo. *Græcè est ἀγκιστρῷ μικροκαμπεῖ. Celsus eleganter dixit hamulum paulum mucrone intus recuruato: alibi, hamulo intus recuruato.*

De Staphylomate. *Cap.* XIX.

STaphyloma est tunicæ Ceratoidis, vnà cū Rhagoide, debilitatæ aut vitio defluxionis, aut exulcerationis, eleuatio. Admouemus autem huic vitio manū, nō vt visum abolitum *Staphyloma quid.* *Curatio.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

litum restituamus (nam id fieri nequit) verùm vt moderatum ægrotanti decorem conciliemus. Itaque acu ab inferiore parte sursum per basim Staphylomatis traiecta, deinde alteram acum duplex linum ducentem ab angulo qui ad manum spectat, ad alterum per basim Staphylomatis transmittere oportet, manentéq; prima acu, duplici lino amputato, Staphylomatis aliam partem sursum, aliam deorsum filis deuincire : atque tunc acu detracta lanam oui liquore imbutam imponere. Post solutionem blandis infusionibus oculum lenire, donec fila simul cum Staphylomate decidant.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Staphyloma est. *Celsus nomen Staphylomatis probè exponit libro septimo. In ipso autem, inquiens, oculo, nonnunquam summa attollitur tunica, siue ruptis intus membranis aliquibus, siue laxatis, & similis figura acino fit, vnde id Staphyloma Græci vocant. Itaque* κύρτωσις *rectè exponitur eleuatio. Nam alius quidam Græcus dixit* μετεωρισμός.

De oculis purulentis, qui Hypopyi dicuntur. *Cap.* XX.

[*Cap.9.lib. 14.meth.*] *Iustus medicus ocularius qua arte hypopyos oculos curabat.* [*impingeret*]

DE oculis purulentis [Gal.verba] apponere abundè est, quæ in eum modum habēt. Nostra ætate medicus quidam ocularius cognomento Iustus, etiam concussione capitis plerosque hypopyos persanauit. collocans enim eos in sella rectos, ac capita ipsorum vtrinque à lateribus comprehendens, mox quatiebat, adeò vt pus ipsis descendere palàm videremus. mansit autem deorsum propter grauitatem substantiæ, tametsi hypochymata nequaquam manerent, [f] nisi quis admodum diligenter ea [infarxisset.] Ac progressus iterum idem Galenus inquit : frequenter autem multum simul puris vacuauimus tunica ea diuisa, quæ cornu speciem refert, paulò supra locum quo vniuersæ inter se tunicæ cōmittuntur. nominant autem locum Græci nunc Irim, nunc Stephanem, hoc est coronam. Hoc quidem Galenus in commentario de morbis curandis prodidit. Cæterùm post puris euacuationem, vlcus ex mulsa aut fœnugræci succo, melle addito infusionibus repurgantes, deinceps reliquam purgationem accommodabimus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

ὑπόπυοι.

De purulentis Galeni verba. *Græcè purulenti* ὑπόπυοι *dicuntur, cùm scilicet totum oculi orbem, aut eius dimidium pus occupat.*

Histor

Historiam apud Galenum habes in Methodi medicatoriæ libro quartodecimo.

Nisi quis admodùm diligenter. *In Codice impresso Græcè habetur,* εἰ μὴ πάνυ τις ἀκρῶς. *Deprauatè nimirùm pro* εἰ μὴ πάνυ τὶς ἀκριβῶς.

CORNARII.

f Si non valde accuratè ipsas (subaudi suffusiones) quis constringat.

De suffusis. *Cap.* XXI.

SVffusio,[ociosi]humoris in cornea membrana iuxta pupillam concretio est, quæ visum impedit, aut certè ne clarè oculus cernat, efficit. Accidit potissimùm ex perfrictione ac imbecillitate spiritus visorij, eóq; senes magis & longo morbo confectos inuadit. fit etiã ex vomitu violentiùs concitato & ex ictu, aliísq; pluribus de causis. Verùm de iis suffusionibus quę nondum radices egerunt, nullam manus administrationem requirentibus, tertio libro comprehensum est. In hoc autem eas quæ iam confirmatæ sunt & ex toto concreuerũt, notis suis describemus. Omnes igitur suffusione laborantes lucem vident aut multam aut paucam, eóque discrimine suffusiones ab hebetudine & glaucomate separamus, tum eò quòd hebetudinem & glaucoma experti lucem omnino nullam cernunt. Rursus igitur Galenus docebit te suffusionum & concretionem & differentiam, item quomodò his manu mederi conueniet. Oculus suffusione tentatus concluditur, & palpebra magno digito ad oculum premitur, eíque adducitur, simúlque hac illac exprimitur, deinde oculo aperto & mente ei adhibita suffusionem conspicimus. In iis enim quibus humor nondum coaluit, fusio quædam ex digiti impressione oboritur, ac primùm latior apparet, rursus in suam & figuram & magnitudinem recurrit. At in confirmatis suffusionibus nulla immutatio nec latitudinis nec figuræ ex impressura obuenit. Quoniam verò commune hoc est indicium, & eorum in quibus modicè, & illorum in quibus suprà modum humor concreuit, colore ipsos discernemus. Nam si ferri aut marinæ aquæ aut plumbi colorem suffusio habeat, moderatè coaluit, & ad eductionem idonea redditur: si verò gypso & grandini similis color suffusionis est, suprà quàm par est concreuit. Sed quia hæc à Galeno didicimus, collocato ægrotante ad-

Quid suffusio, & eius causæ. *[inutilis & supernacui]*

Suffusionis confirmatæ & non confirmatæ discrimen.

Curatio per chirurgiã.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

uerſo lumine citra ſolem, oculum ſanum accuratè deligabimus, & diductis alterius palpebris recedemus ab iride appellata ad minorem angulum, quantum ſpecilli cuſpis ſpatij continet, atque tum punctorij ſtili mucrone locum deſignabis quem puncturus es: in ſiniſtro quidem oculo dextra manu functionem obiens: in dextro autem ſiniſtra. Atque inuerſa punctorij ſpecilli acie quæ ad extremum rotunda eſt, valenter impingimus, & partem deſignatam vſque ad vacuum intus ſinum penetramus: idque tam altè fiet, quàm pupilla ab iride nuncupata diſtat. Ex ſuperiori igitur parte vertici ſuffuſionis ſtilum punctorium adigentes, (videtur autem conſpicuè ferrum, quod tunica cornea pelluceat) humoris colluuiem per ipſam in ſubiecta loca deriuabimus. Et ſi protinus educta fuerit, ſiſtemus quieſcentes paululum, ſin autem recurrerit, rurſus ipſam deducemus. Euacuata ſuffuſione, ſtilum tollemus, leniter circumuertendo. g Poſt hoc oculo aqua eloto pauxillum ſalis cappadocici inſtillabimus, lanámque oui luteo cum roſaceo madeſcentem impoſitam deligabimus, ita vt ſanum quoque oculum comprehendamus, ne vnà commoueatur. Cæterùm collocantes ægrum in domuncula ſubterranea iubebimus prorſus ipſum conquieſcere, tenui vti victu, adúſque ſeptimum diem illigatum, niſi quid prohibeat. Poſt hunc ſolutis ligaminibus viſum experiemur, oſtendentes ei res quaſdam viſibiles, quod dum manu curamus, aut poſtea, fieri diſſuademus, quòd ex continuo nimium intuitu promptè rurſus ſuffuſio repleatur. Si inflammatio vrgeat, etiam ante ſeptimum deligatura ſoluta, aduerſus hanc pugnabimus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

ὑπόχυμα.

Suffuſio. *Latini interpretantur ὑπόχυμα, ſuffuſionem. Barbari Cataractam. Alibi Celſus etiam ὑπόχυσιν nominat.*

Lanámque oui luteo cum roſaceo. *Hunc locum Græcè ita habemus* ἔριον λεκιθῷ ὠοῦ σὺν ῥοδίνῳ δεθὲν.

CORNARII.

g *Et ſolutum in aqua modicum ſalem cappadocicum oculo infundimus.*

Quid ægilops.

[in abſceſſum facilè tranſiens, quod oſtendit Aetij de hoc morbo tractatio.]

De Aegilope. *Cap.* XXII.

AEgilops, tumor eſt [abſceſſorius] inter maiorem angulum & nares proueniens. Vix curationem admittit, tum partium tenuitatis cauſa, tum periculi, ne oculus conſortij lege

lege indolescat. Si igitur per summa ruptus fuerit abscessus, totum id quod eminet vsque ad os excidendum. Et si ad [malas] subluuies deciderit, totam ipsam [explicabimus,] os autem cariem nondùm sentiens, rademus. Quòd si iam carie vexatum est, ferro candenti acuto ac in cuspidem abeunte, aduremus, spongia frigida madente, oculo imposita. Sunt qui post carunculæ excisionem terebra vsi, humorem, aut pus in nares deriuarint. Nos autem satis habuimus eousque solùm ferramentis ad Aegilopem accommodatis adurere, vt squama abscederet. Ab vstione lenticula melle adiecto quod Phacomeli vocant, vel malicorio cum melle reliquísque siccantibus præsidiis vtemur. h At si Aegilops serpat ad angulum, [summáque inuadat, nequaquàm] tunc scalpello, quo aut pterygia, aut venas secamus, [media anguli parte ad abscessum resoluta, carnes] ex alto educemus, item mediocriter desiccabimus. Vitri autem puluis tenuissimus ipsis insparsus, mirabiliter desiccat. Ad hæc aloë similiter cum [fuligine] thuris. Reliquam verò Aegilopum medicinam, tertio libro sumus executi.

Curatio.

[malam]
[detegemus]

[ac in superficie prorsus non vergat]
[corpus in anguli medio sitũ ab abscessu separantes carnes]
[polline]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Et si ad malas, subluuies. *Hoc est si ad genas humoris impetus deciderit. Paulus dixit, καὶ ἐς πρὸς μῆλον ἐπιπίπτοι ἡ ὑποφορά.*

Ab vstione lenticula melle adiecto. *In Aldino exemplari habebatur omphacomeli, cuius descriptionem habes septimo Pauli inter potiones dulces. At hic nihil proficit. Sed phacomeli, legendum, quod est lenticula melle addito, vt superius τηλόμελι fenugræcum melle adiecto, item malicorio ex σιδιωτῷ reddidimus, à σίδια deriuatum.*

Phacomeli.
τηλόμελι.
σιδιωτόν.

CORNARII.

h *Si verò ad angulum repit ægilops, & omnino non ad summam cutem, tunc scalpello pterygiis destinato, aut venæ incisorio, corpus id quod inter angulum vsque ad abscessum est exoluimus, & carnes ex profundo educimus.*

Si meatus auditorij non perforati sint. *Cap.* XXIII.

HIc affectus à prima natali die contrahitur, membrana quadam auditorium meatum obstruente, nunc per summa, nunc in alto: posteà accidit præcedente in audiendi meatu exulceratione, si quidem caro supernascens ipsum occludit. Itaque si membrana auditum impediens altè in-

Auditorij meatus obstructio, & causæ.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Curatio. hærescit, difficilis erit administratio. Tentandum tamen est, tenui quodam instrumento ipsam incidere. si in summo fuerit, scalpro quod Græci Scolopomachærion appellant, hanc diuisam, vbi vsus exigat, etiam auferemus. At si caro supercreuerit, hanc pterygiis apto scalpello aut specillo polypis idoneo tollemus, deinde tortile linamentum ex viliore panniculo, spatioso meatus sinui aptatum aqua imbuemus, inuolutúmque chalcitide læuigata, aut huiusmodi quodam arido in meatum demittemus, ne rursus caro enascatur. Si inflammatio malè habeat, protinus id [auferemus!] Si fundat sanguinem meatus, spongiam aqua frigida imbutam imponemus, aliísque conuenientibus vtemur remediis.

[auferemus ac eius loco alterum cerato rosaceo illitum immittimus, donec inflãmatio sedata fuerit: deinde vlcus quousq; sanatũ fuerit, cõueniẽtibus remediis curamus. Si fundat, &c. Ea verba deesse puto, sic enim legit Albucrasis qui curationem hãc ex Paulo ad verbum transscripsit.]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Hic affectus à prima. *Celsus septimo penè eadem habet, Solet inquiens, tamen tumere, vel à prima natali die protinus, vel posteà facta exulceratione, deinde per cicatricem aure repleta, vt foramen in ea nullum sit, eóque audiendi vsu careat. &c. Græci vocant ὠό-ζυς ἀφύτους. In titulo malè per iota ἀφίτους impressum est.*

Posteà accidit. *Hoc est, post natalem diem accidit hoc vitium, si præcesserit exulceratio.*

Ad ea quæ in meatum auditorium inciderunt extrahenda.

CAPVT XXIIII.

SOlet etiam in aurem incidere, non modò calculus, sed etiam vitrum, faba, & siliquarum grana. vitrum itaq;, & calculus suam seruãt magnitudinem: fabæ autem, & siliquarum grana, aliáque id genus, naturali corporis madore inflata, maximos cruciatus mouent. Conuenit igitur vel auriculario specillo, vel hamulo, vel vulsella hæc extrahere. Aut violenta capitis concussione, aure super circulum quendam imposita. Iam verò calamo hæc subinde extraximus, exugentes etiam aquam auribus illapsam. similiter cera calami ambitum, qui auri iniicitur, obstruentes ne spiritui vsquam sit exitus. Calculos, & eius generis corpuscula eduximus specillo lana inuoluto, & in resinam terebinthinam aut aliud quoddam glutinans demisso, cóque in meatum auditorium coniecto leniter. Sin ista nihil proficiũt, medicamento quod sternutamentum prouocet, naribus indito, os & nares obturato. Si ne horum quidẽ nulli cesserit priùs quam inflammatio, conuulsio, & omnino periculum fuerit subsecutum, manu, & ferramentis ipsa auferemus: figurabitur itáque

[ægro

[ægrotus,vt auris auersa sit ad]basim ipsius post appellatã fibram,[&] lunata vtemur diuisione exigua,auersáque specilli parte corpusculum quod insidet, eximemus. Hoc ablato vulnus futuris committemus, & medicaminibus ad cruenta inscriptis vtemur.

[ægrotus cõmode, deinde auris euertetur: postea ad] [dele]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Auriculario specillo. *Sic exposui μηλωτίδα, quod aliquando etiam pro simplici specillo accipitur, vt in sequentibus interpretor.*

Violenta capitis concussione, aure super circulum. *Celsus libro sexto ex Hippocrate inquit, Tabula quoq; collocatur media inhærens capitibus vtrinque pendentibus, superq; eam homo deligatur in latus versus, cuius auris eo modo laborat: Sic vt extra tabulam emineat. Tunc malleo caput tabulæ quod à pedibus est, feritur: atque ita concussa aure, id quod inest, excidit.*

Iam verò Calamo. *Græcè est διὰ καλαμίδος. Sic enim aqua καλαμίς. potest elici, exugendo.*

CORNARII.

i *Locato igitur ægro aure auersa, sectione parua lunari ad fundum auris retro fibram vtemur, & auricularij specilli concauo insitam molem eximemus.*

De Polypo. *Cap.* XXV.

POlypus tumor est præter naturam in naribus oboriens, ex marini polypodis similitudine nomen sortitus, tum quòd illius carnem repræsentet [k], tum quòd suo complexu quemadmodùm ille, captãtes vlciscitur, nares ipsorum comprehendens, ita & vitium hoc laborantium nares obstruit, id efficiens vt & difficulter respirent, & sermonem ægrè exprimant. Duri igitur polypi, tactui renitentes, liuidi, & maligni, ceu cancri naturam induentes, attingi non debent. Molliores autem, laxos, stupidos, neque maleficos scalpello curare tentabimus. Figurato homine in sedili aduersus solis radios, & narium meatu sinistra manu explicato dilatatóq;, spatula ad id facta in myrtacei folij modum acuta orbiculatim polypum, aut carunculam dextra præcidemus, illic acie ferramenti imposita, vbi naribus coaluit: secundum hæc instrumento in oppositum conuerso, manubriolo ipsius, succisam carunculam foras eximemus. Et si quidem purũ naris meatum viderimus effectum, [l]ad curationem descendemus. Sin reliquiæ aliquę polypi superfuerint, alterius cultelli raso-

Quid polypus, & vnde dictus.

Curatio.

rij acie relictum corpus cum tensione, agitatione, & rasura valenti auferemus. Malignos & peruicaces polypos candentibus ferramentis adurere consilium est: inde remediis vstioni dicatis vti. Postquàm ferro satis effectum, spongia detergemus, ac poscam, aut vinum in nares fundemus. Et si humor per palatum in fauces euaserit, benè se habent munia scalpello obita. sin minus permeet, nota est, carunculam polypi ossibus à colando Ethmoidibus dictis insidere, aut supremis narium partibus, quam instrumenta non comprehenderint. Linum igitur mediocriter crassum [m] funiculi instar, ceu duorum triúmve digitorum longitudinis in nodos constrictum, per specilli duplici cuspide præditi foramen transmittemus, alterúmque extremum specillo per nares sursum ad meatus colatorios inseretur: idem per palatum, & os eiicientes vtráque manu extrahemus, tanquàm carunculas nodis desecantes. Deinde [funiculari linamento meatum diductum habentes,] post triduum pastillo musæ, & consimilibus, reliquias absumemus, simul & locum exiccabimus. Posteà verò pastillis cicatricem ducentibus vtemur, plumbeos canaliculos naribus, si opus sit, per totam curationem accommodantes.

[lucernario pãniculo ac linamento meatũ apertum seruantes. μοτὸν ἐλλυχνιωτὸν vocant, turundam factã ex lucernariis pãniculis, quales Tharsenses fuere laudati Gale. cap. 3. li. 14. method. & cap. 5. lib. 3. Pãniculi linei fuerũt, destinati cõcipiendæ lucernarũ flãmæ, ad quẽ vsum eos lixiuio abstergebãt, deinde sulphure, nitro, aphronitro vel imbuebãt, vel suffiebant, quo modo fungos arborũ ad igniariorum fomites præparamus.]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Polypus. *De hoc lib. 3. comprehensum est, vocat autem hîc molliores, dictione Græca ψαφαρωτέρους. quasi dicas teneriores fragilioresque.*

Spatula. *Celsus etiam hac dictione vtitur lib. 7. de Polypo. Ergo, inquiens, hunc ferramento acuto in modum spathæ facto, resoluere ab osse oportet.*

Manubriolo ipsius. *Græcè est τῷ κυαθισκῷ αὐτοῦ, quod superius exposui auersam specilli partem. Celsus autem videtur manubriolum capere pro aduersa specilli parte, vt lib. 7. de Chalazio. Dein scalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt, &c. quanquàm etiam dicat eodem libro, Auerso scalpello subsecare magna cum moderatione.*

Duplici cuspide præditi. *Malè rursus in codice Græco διαπυρίνου impressum est, pro διπυρήνου.*

CORNARII.

k *Et velut ille cirrhis suis venantes vlciscitur, manus ipsorum apprehendens, ita & hæc affectio ægrorum nares obturans, medela*

le adhibendæ difficultatem, & circa respirationem, & circa loquelam inducit.

l Ad curationem deuenimus.

m Gracè est ὅσον σφήκωμα, quantus funiculus est, sed legendum οἷον, qualis. Non enim ad longitudinem refertur, sed ad constrictionis modum, quo filum instar funiculi intortum esse debet ea craßitudine vt nodi in ipso ligari poßint, vt in nares immissum, per coliformes meatus ad palatum bicipiti specillo insertum trahi poßit. Vocat autem specillum biceps διπύρηνον. Quare legendum ἐνείρομεν διπυρήνου τρήματι, καὶ τὸ ἕτερον πέρας τοῦ διπυρήνου. &c.

Curta in auribus, & labris quomodo sarciri poßint: Græci vocant Colobomata. *Cap.* XXVI.

CVrta igitur in auribus aut labris, Colobomata Græci vocant, hac ratione curantur. Primùm cutis ab inferiori parte soluitur: mox oræ vulnerum contrahuntur, ac id quod in callum coaluit, aufertur. Dein suturæ illis iniici debent, & conglutinantia.

De Epulidibus, & Parulidibus. *Cap.* XXVII.

EPulis carnis tuberculum est iuxta dentium aliquem in gingiuis oriens. Parulis exiguus abscessus est, gingiuas infestans. Epulidem itaque vulsella, aut hamulo eleuatam præcidemus. Parulidi in orbem exactæ linamenta inserimus. Vidi autem subinde scalpello, quo venas secamus, ipsam duntaxat punctam, & pure vacuato consanuisse. post ferrum, vino collui præcipimus. In sequenti die mulsa, tertio [Antheron puluerem] vulneri inducimus vsque dum curatio finiatur. At putredo gingiuis oborta si congruis medicamentis non curetur, candenti ferro ipsam aduremus.

Quid Epulis, & Parulis.

curationes.

[Antherō in puluerē tritum & aridum]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Antheron puluerem. *Libro septimo Pauli compositionem Antheri habes comprehensam. Dicitur autem ἀνθηρὸν, quòd rosarum flores inter alia recipiat.*

Puluis Antheros.

Quomodò dentes eximantur. *Cap.* XXVIII.

DEns qui eximetur vsq; ad receptaculum suum circumradi debet, inde forfice paulatim concussus, extrahitur. At si exesus est, id foramen tenui linamento primùm replendum est, ne constrictus sub forfice confringatur. Eo exemplo, sale tenuissimo insparso relictas carunculas consumemus. Posteà vino, aut posca os colluetur dum consanescat.

Dentes superuacui. Quoniam verò superflui nonnulli dentes enascuntur, eos qui receptaculo adnati coaluerunt, [scalpris] excindemus: *[celo]* qui non coaluerunt, forfice tollemus. Sin autem dens aliquis excreuerit, aut [& iam] confractus fuerit, [nõnunquàm] *[etiam interdum]* limula, id quod excedit, superfluúmque in eo est, deteremus, *[dele]* adiectásque ipsis, vt verisimile est, squamas auerso scalpello, aut rasorio, aut lima perpurgabimus.

De ligatione linguæ quod Ancylion dicitur. *Cap.* XXIX.

Ancyloglossi causa. LIgatio linguæ quæ Ancyloglosson Græcis appellatur, aliàs naturaliter accidit, membranis durioribus magísque à prima origine minutis linguam continentibus, aliàs ex acquisito ob cicatricem quampiam duriorem sub ipsa ex vlcere contractam. Qui igitur ex natura hoc vitij habent, eo quòd tardè sermonem explicare incipiunt, & vinculum sub lingua iusto magis appareat, exulceratione non præcedente, cognoscuntur. Qui verò ex acquisito, cicatricem manifestò conspicuam habent. *Curatio.* Collocari igitur debet ægrotus in sedili ea figura vt linguam ad palatum suspendeat, & nerueum illud vinculum transuersa plaga incidetur. Quod si ex cicatrice aliqua ligatio prouenerit, ea hamulo transfixa callum sursum extrahemus, ac laterali facta diuisione ligationem soluimus, cura adhibita ne particulas altè latentes incidamus. Nam sanguinis profusio quæ sisti nequeat, frequenter inde secuta est. Post hæc aqua frigida aut posca vulnus debet elui. deinde medicina vtendum quæ relaxet & carnem inducat.

De Tonsillis. *Cap.* XXX.

Antiades quid sint. QVemadmodum glandulæ scirrho induratæ, strumæ appellantur, ita etiam tonsillæ inflammationem expertæ, & supra naturalem modum auctæ, &[n] veluti desiccatę, deuorationi spirationíque negotium exhibentes, è regione vtrinque sibi inuicem oppositæ, *[dele]* [eodem partis vocabulo,] tonsillæ, Græcè Antiades vocantur. Quibus cũ adest inflammatio, scalpellum admouere cautio est. vbi illa modice conquierit, manum admoliemur, præsertim albis, contractis, angusta basi firmatis. Nam humiditate flaccescentes, rubicundæ, amplam basim habentes, facillimè sanguinem profundunt. *Curatio.* Collocato igitur homine aduersus Solis lumẽ, iubebimus vt ore hiet, ministro caput continente, alteróq; linguã spatha ad id facta quam Græci Glossocatochon appellant,

infe

inferiori maxillæ apprimente, nos hamulo per tonſillam traiecto, etiam quantùm licet ipſam attrahemus, ita vt non membranas ſimul euellamus. Deinde totam ipſam ex baſi amputabimus ſcalpro ligationi dicato, ἀγκυλότομον nuncupant. Sunt enim duo eiuſmodi inſtrumenta, aduerſos acie inflexus habentia. Poſtquam vna fuerit ſuccisa, ad alteram eodem modo vice conuerſa veniundum eſt. Functione ſcalpello obita, æger ex aqua frigida, aut poſca gargarizabit. At ſi profluuium ſanguinis eueniat, etiã rubi & roſarum, myrtique diluto egelido vtetur. Si verò copia ſanguinis prorumpat, plantaginis & ſymphyti ſucco: item ex electro paſtillo, & lemnia ſphragide poſca ſoluta os collui debet. Ceſſante autem profluuio, proximo die, roſarum flore, croco & amylo cum lacte perungentur ex aqua, vel oui liquore candido, vel hydroroſato: Si ſordes vlceribus increuerint, etiam ex melle & collutione, & illitus commodè adhibentur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tonſillæ. *Latinos in hoc vitio peculiariter ſignificando verborum inopia laborare teſtatur. Siquidem per tonſillas & partem corporis, & morbum exponere cogimur. Græci autem diſtinctam partem παρίσθμια, affectum ἀντιάδας appellant.* *Pariſthmia. ἀντιάδες.*

Deuorationi ſpirationiq; negotium. *Græcè eſt δυσχερτίαν τι παρέχοντα τῇ τε καταπόσει, καὶ τῷ πνεύματι, quod eſt ad verbum, difficilem vſum deuorationi, & ſpiritui exhibentes.*

Quantum licet. *Hoc eſt quoad poſſumus, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα. Auicenna lib. 3. Trahuntur ad exteriora quantum eſt poßibile.*

CORNARII.

n & veluti indurata. Græcè legitur: καὶ διον ἀποξηραθέντα, ſed falſò: legendum enim ἀποσκιῤῥωθέντα, vt referatur ad præcedentes glandulas induratas, quas ἀδένας ἀποσκιῤῥωθέντας dixit.

De Vua. *Cap.* XXXI.

GVrgulio tanquam aliquod vocis plectrum ſubinde deſtillationem à capite recipit: idémque præter naturam auctus, ſi oblongior, tenuíſque fuerit, Columella nuncupatur: ſi verò craſſior ab ima parte, & rotunda, Vua dicitur. vtrunque autem nomen à ſimilitudine factum eſt. Si igitur vniuerſalibus, nempe & per ſanguinis dimiſſionem, & medicamento adhibitis vacuationibus [non abigatur,] neque etiam remediis loco admotis, quæ aſtringant, repellántque, vel etiam diſcutere poſſint, ceſſerit, ad ſcalpellum veniemus: *Columella. Vua.* *[quæ humores deorſum trahunt, nõ vincitur]*

ne continuo irritatu, tuſſis, vigiliæ, interim etiam ſtrangulatus ſubſequatur. Quæ igitur contractæ ſunt, rotundæ, non oblongæ, cruentæ, vel ſubnigræ, non attingi ſcalpello debent. Tenues autem, oblongæ, per ſumma graciles muris caudæ modo, [remiſſæ,] ſanguinolentæ non admodum, ſed albicantes, eæ curandæ ſunt. hæ ſiquidem protinus inflammatione liberantur. Id autem ex vua præciditur, quod præter naturæ modum eminet. Etenim ſi ad finem illa præcidatur, extremam omnes thoracis regiones noxam percipiunt: & vox intermoritur. Itaque figuratur ægrotus in ſedili contra Solis lumen, iubetúrque magnum hiare. deinde vulſella, aut forfice quod ſuperuacuum eſt prehenſum, inferiorique parti adductum ſcalpello vuis aut ſuturis accõmodato præcidimus. inde [quæ in vaſorum ſectione comprehenſa ſunt, agemus.] † Sæpe verò, aut propter laborantis timorem, ſanguinis profluuij metum,[o] [medicamentíue ſiccitatem] ferrum vitantes, adurente potius medicamento hanc abſumimus.[p] Conuenit igitur medicamento adurente quod in palpebrarum vſtione dictũ eſt, aut eius generis alio, [vuæ vſtæ ſinus implere,] ac homini magnũ hiare iuſſo lingua per famulum forfice conſtricta, [inſtrumento] adaperto tantam vuæ partem comprehendemus, quantam etiam [ſumus amputaturi.] Cæterùm ſpiſſitudinem medicamentum habebit, neque liquidam, ne diffluens ab vua decrret: ſubiectas autem partes adurat, ob quod ægro interdicimus, ne per totum vſtionis tempus deglutiat, neque omnino duram, quò facilius vuæ incidat, & ſi ex vno ipſius iniectu ſumma vuæ pars nigruerit, abundè eſt: ſin minus, etiam bis vtemur, ægro per totum adminiſtrationis tempus [inclinante ore in terram, vt ſaliua eliqueſcens ſimul cum medicamenti] particulis extra os euadat, ſiquidem hora vna emoritur: excidit autem tertio, quartóue die. Secundum vſtionem, lana molli aut ſtuppa indice digito inuoluto quæ gurgulioni circùm adhæreſcunt, extergemus, vel etiam aqua os collui iubebi-

Curatio per chirurgiã.

[in extremo laxæ]

[quæ vaſis diſſectis dũ ancylogloſſon vel antiadem excidimus, fieri iuſſimus, poſt chirurgiam faciẽda ſunt.]

† Per medicamẽtum vrens.

[aut ob medicamenti vim ac effectum, quẽ expeditũ ac promptũ eſſe nouerũt. διὰ τὸ ὀξυρὸν φαρμάκου lego. Eũdem errorẽ animaduerti cap. 5. lib. 14. meth. vbi τῶν ξηρῶν φαρμάκων legitur, pro τῶν ὀξυρῶν. quamuis illic ὀξυρὰ vocet quæ ex aceto cõponuntur, non autem quæ præſentaneum effectum habent.] *[inſtrumenti ad vrendam vuam apti, quod Staphylocauſton dicunt, cauitatem implere]* *[Staphylagra]* *[eſſemus amputaturi: cõprehenſamq́; medicamento vrimus. Cæterùm, &c. Sic omnino legendum]* *[deorſum inclinato, vt ſaliua ſimu lcum liquati medicamenti.*

mus,

mus. At ceruicis regionem fomentis ex chamæmelino, tum in his, tum in illis quibus tonsillæ ademptæ sunt ex consortij lege adiutabimus. Ad hæc gargarizationibus, & peruntionibus similiter vtemur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Gurgulio. *Eadem ferè Galenus libro sexto de compositione medicamentorum secundum locos habet, Carnosa, inquiens (vt nos vertimus) quædam particula in summa oris parte suspensa apparet, si quis toto ore plurimùm aperto linguam deprimat, hæc inquam caruncula duobus nominibus à veteribus Græcis nominatur Gargareon, & Cion, hoc est Gurgulio & Columna. Hoc posterius medici propè omnes non ita, sed cionida, quod est columellam ipsam nominãt. Nam eorum qui staphylen, hoc est vuam vocitant, satius est non meminisse. Non enim particulam, sed vnum aliquem ipsius affectum, Staphylen, hoc est vuam appellamus, &c.*

Gargareon. Cion. Gurgulio. Columella.

Tenues autem oblongæ *Celsus partem ipsam contra Græcorum opinionem, vuam appellat lib. 7. vua inquiens, si cum inflammatione descendit, &c. Paulò post quasi verba Pauli recenset in hũc modum. Si verò inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea vltra modum à pituita deducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itémque si ima, lucida, & crassa, summa tenuis est.*

Vua.

GORNARII.

o *aut ob medicamenti præstantiam. Græcè est, ἢ διὰ τὸ ξηρὸν τοῦ φαρμάκου, id est, aut ob medicamenti siccitatem. Sed non video cur medicamenti siccitas ad ferrum recusandum inuitare debeat, quum id mox neque ita liquidum esse velit, vt defluat, neque omnino durum, quò facilè vuæ adhæreat, & idem quoque potentia eò progressum sit, vt non siccitas, sed vis vstoria in ipso prædicari debeat. Atque hanc etiam à Paulo nobis commendatam esse credo, ex eo quod subiicit hoc medicamentum vna hora vuam mortificare, vt hinc adeò ob medicamenti præstantiam ferrum sit recusandum, & non ob siccitatem. Quare ἢ διὰ τὸ κῦρος τοῦ φαρμάκου legendum censeo.*

p *Oportet igitur medicamentum vstorium illud quod in palpebrarum vstione relatum est, aut aliud eiusmodi accipere, & ex hoc vstorij vuarum instrumenti cauitates implere, & ægro multùm hiare iusso, linguáque per ministrum cum instrumento ad id apto depressa, tantam vuæ partem instrumento quantum satis est aperto comprehendimus, quantam alioqui excideremus.*

Quomodo

Quomodo ſpinæ gutturi eximantur. Cap. XXXII.

DEuorantur ſubinde inter edendum ſpinæ, aut piſcium, aut aliorum quorundam, diuerſis in partibus. Quę igitur in conſpectum veniunt, vulſella, quam Græci propriè appellant Acanthobolon, eximemus: [quæ inferius ad ipſas fauces peruenerint] alio modo. Sunt qui dicant maiores moles eſſe deuorandas, vt, caulem lactucarum, aut buccellam panis. Alij verò ſpongiam puram mollémque exiguæ magnitudinis lino illigatam deglutire iubent, linoq́ue apprehenſo retrahi, ídque frequenter efficere, vt ſpina impacta ſpongiæ educatur. Leonides autem iubet cataplaſmatis vti, quæ concoquant, cuiuſmodi ex cruda hordei farina conficiuntur, quò ſpina in pus redacta ſua ſponte excidat. At ſi eadem hora aut etiam ante ventriculi concoctionem in ægrotum inciderimus, eo quòd infixum eſt nobis non conſpicuo, vomere iubebimus digitis aut pinnis in os demiſſis. Nonnunquam enim, id quod eſt infixum vnà cum vomitu educetur.

[quæ verò inferius latent, nec ad catoptrã cõſpiciuntur. τὰς δὲ κατωτέρω, καὶ μηδὲ πρὸς αὐτὴν τὴν κατόπτραν ὁρώμενα. Sic lego, vt κατόπτραν dicat quomodo διόπτραν, nempe inſtrumẽtum quod & κατοπτῆρα vocant, vulgo Speculum oris.]

Quomodo aſpera arteria incidi debeat. Cap. XXXIII.

CHirurgicorum præſtantiſſimi hanc quoque adminiſtrationem literis prodiderunt. Antyllus itaque hunc in modum ſcribit. [In Synanchicis] quidem, vt in ea parte dicetur quæ victus rationem tradit, Chirurgiã improbamus, cùm inutilis ſit præciſio, in quibus omnes arteriæ & pulmo affectus eſt. [In ore autem & mento] inflammationem experiuntibus, aut etiam tonſillis aſperæ arteriæ os operientibus, incolumi ſanè ipſa arteria, ratio eſt † ſectione vti, quò periculum ſtrangulatus euitetur: deinde cùm infra arteriæ caput ſpatio trium ipſius quatuórue circulorum manum adegerimus, partem nonnullam ipſius arteriæ ſcalpello pertundemus. totam enim diuidere ſecurum non eſt, tum quòd hic locus excarnis ſit, tum quòd vaſa procul à loco diuiſo ſint diſſita. Itaque inclinato ægroti capite retrorſum, vt arteria reddatur conſpicua, tranſuerſam lineam incidemus, inter duos circulos ipſam ducentes, ne cartilago, ſed membrana cartilagines colligans, diſcindatur. At ſi meticuloſior aliquis inter agendum fuerit, hamulo prius cutem eleuatam diuidet: deinde ſic ipſi arteriæ incidens, vaſis, ſi fortè occurrant, præteritis, lineam ducat. Hæc quidem Antyllus dixit, coniiciens arteriam ſcalpello eſſe penetratam, inde

[In Peripneumonicis]

[In Synanchicis autẽ ore, & gargareone]

† Summi gutturis ſectio.

inde quòd ſpiritus per eam cum murmure quodam erumpat, tum quòd vox intercisa ſit. vbi verò de ſtrangulatu metus amplius non eſt, oras vulneris renouabimus, mox ſuturis committemus, ita vt ſolam cutim citra cartilaginem ſuamus, vtemúrque medicamento quod cruentis facit. Sin minus conglutinetur, præſidio quod carnem inducat inſiſtemus. Simili verò curatione vtendum etiam ſi quis nobis obtigerit, qui mortis deſiderio iugulum ſibi inciderit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quomodo aſpera arteria. *Caput eſt περὶ λαρυγγοτομίας. Superius annotaui quid ὁ λάρυγξ apud Græcos medicos ſit, quid ὁ φάρυγξ & ἡ φάρυγξ. Hic dico τὸν λάρυγγα & φάρυγγα pro aſpera arteria vſurpari, & inter ſe confundi, ſicut etiam βρόγχον. Gale. eodem modo vtitur lib. 2. de placitis Hippocratis & Platonis. magis autem ὁ λάρυγξ pro ſumma parte arteriæ, ὁ φάρυγξ pro tota ipſa ponitur.* *Larynx. Pharynx.*

De Abſceſſu. *Cap.* XXXIIII.

QVòd abſceſſus carnium, vel partium carnoſarum corruptela mutatioque ſit, quomodo generetur, quótque eius ſint differentiæ, quarto libro abundè tractatum eſt. Nũc autem quemadmodum manu ſcalpelloque ei medendum ſit, exponemus: cùm omnino in pus tranſierit. Hoc autem deprehendimus inde quòd [dolores,] febris, ſi præceſſerit, rubor, pulſus & reliqua inflammationis ſigna minora tunc appareant. vbi iam tumor in acutum faſtigiatus eſt, & pus digitis innixis occurrat, præſertim cùm ſumma occupat abſceſſus, tunc ad ſcalpellum veniundum eſt. Si verò neque ad tactum occurrat, neque faſtigietur, eo quòd in alto deliteſcat, aliis mutationis notis attendentes, malum admoliemur. Sciendum verò eſt crudos interim ipſos priuſquam ex toto in pus mutati ſint, incidi, ſi aut articulis, aut principibus particulis vicini ſint, ne ligamentum, aut aliquod eis neceſſarium aſſidua putredine pariter contabeſcat. ¶ Porrò abſceſſus ano proximos crudos antequam in totum ematuruerint, diſſecari Hippocrates præcipit, veritus ne perforationem experiantur. Inciduntur ergo non omnes ſimili linea, ſed naturali quidem, vt in fronte: & piloſis locis, vt in capite, cura decoris quantum licet, habita. Recta verò linea artus ſecamus, veluti in muſculis, diligentiam adhibentes, ne & neruos, & arterias, & principales particulas attingamus:

Abſceſſus quando chirurgia curandus. *[dolor &]* *Crudi abſceſſus aliquando ſecantur.* *Secandi rationes.*

mus: interim in rectum, interim transuersim abscessu prout cuiusque vsus exigit, diuiso. In minoribus vnam scalpello sectionẽ molimur, in magnis plures, iuxta amplitudinis rationem vbique ea quæ tenuiora sunt, & effluxioni idonea, incidentes. Illos sanè abscessus qui plurimùm fastigiantur, [crudi,] tenues, & emortui sunt, [præcidimus] trianguli, aut myrtacei folij, aut [alterius angusti] figura, cùm circularis ad cicatricem recipiendam sit inidonea. Qui verò non in fastigium attolluntur, eos simplici duntaxat linea dissecamus. At vbi magnum signum inuenimus, si cutis superiniecta carnosa sit, & queat conglutinari, diuisione loci ea duntaxat vtemur, quæ humoris effluxui conueniat. Sin tenuis, admodùmque excarnis, totam in longitudinem simpliciter dissecabimus, & post simplicem diuisionem si corpora vtrinque sita gracilia valde & non carnosa videantur, ipsa tollemus. Administrato iam scalpelli munere, spongia locus abstergi debet: si paruus est abscessus, vnáque diuisio, simplex linamentum inseremus. Si magnus est & plures incisæ lineæ, implicitum aliquod in longitudinem linamẽtum semniscon Græci vocant, ipsis demittemus, ipsas similiter plagas linamentis replentes. Quòd si erumpat sanguis, aqua frigida, aut posca vtendum. si ita non substiterit, chalcitidis pollinem inspergemus, eoque frequenter ob flaccidam humore putredinem vtemur. Splenia si hyems est, & partes sint neruosæ, œnelæo imbuta deligabimus: sin æstas, & partes carnosæ, aqua cum oleo, aut ipso quoque vino cum oleo frigido tincta illigataque, sequenti die eisdem liquoribus superfundemus. Post tertium diem vbi soluerimus, spongiáq; deterserimus tetrapharmaco quod in linteola illinitur, vtemur. Si inflammatione caret vomica, idem fomentum & medicamen linamentis illitum accommodabimus. Si inflammatio adest, cataplasma, quod concoquendi vim habeat, iniiciemus, superfusionibus anteà vsi: vbi cessauerit inflammatio, medicina quæ pus maturet, & carnem inducat, medebimur. Cæterùm sinus, glutinãtibus remediis, vt quarto volumine de sinibus comprehensum est, curabimus.

[εὔπεπτα valde cocti] *[excidimus]* *[alia angulosa]*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ano proximos. *Codices nostri deprauati erant, δακτύλȣ habentes, pro δακτυλίȣ. vbi non parum debet Oroscius exemplari suo. paulò post fac διαφύσιν ex διάταισιν.*

Implici

Implicitum aliquod in longitudinem. *Sic interpretatur λημνισκὸν Celsus lib, 7. cap. 28. Intus inquiens, & implicitum in longitudinem linamentum (λημνισκὸν Græci vocant) in aceto tinctum demittere. In codice Græco est διὰ συρὸν distinctim, quasi duæ dictiones sint, impressum, quod legendum est, διὰ συρτὸν, quod pertrahi poßit & implicari.*

Fomentum & medicamen. *In exemplari Græco habetur, τὴν ἀντλὴν ἐμβροχὴν μοτοφυλάκιον φάρμακον, pro quo legendum censeo: τὴν ἀντλὴν ἐμβροχὴν, καὶ μοτοφυλάκιον φάρμακον. Nam anteà vino & oleo, aut aqua & oleo aspergi volebat, inde medicamen in linteolis illitum accommodari. Capitur autem eodem ferè sensu, quo ἔμμοτον.*

CORNARII.

q *In his quæ ad nos extant Hippocr. scriptis præceptum hoc nondum reperi.*

De Strumis. *Cap.* XXXV.

STruma quæ Græcè Chœras dicitur, glandula est indurata, in ceruice, alis, & inguinibus potissimùm enascens. Nomen habet à Chœradis petris, aut suibus, quòd numerosæ sobolis existant, aut quòd colla habeant glandulosa. Oriuntur autem strumæ in priori ceruicis parte, aut in altera, aut vtrinque vna, aut duæ, aut plures. Omnes autem suis membranis includuntur, quemadmodum steatomata, atheromata, & melicerides. Quæ igitur indolent attactu, & medicamentis impositis deteriores redduntur, malignæ sunt, quas etiam Carcinodas aliqui dixerunt, notúmq; est omnibus ipsas curationi quæ manu fit, non cedere. Morigeræ autem ac blandæ tum tactui, tum congruo medicamentorum vsui, hoc modo tractandæ sunt. Superficiariæ igitur, & in cutem erumpentes, simplici linea diuisæ, ab incumbentibus dissoluuntur: orarum cute hamulis distenta, membranis liberantur, vt in vasorum confectione, quam Angiologiam vocauimus, expositum est, ac paulatim eximentur. Maiores autem strumas hamis transfixas suspendemus, & simul excoriatæ corporibus eas continentibus vndiquaque liberabuntur, animo adhibito vbique, ne arteriæ, quas Carotidas vocant, & nerui recurrentes violentur. At si vas aliquod diuisum, opus obscuret, funiculo id excipietur, vel per medium amputabitur, nisi magnum fuerit, [vbi in arctum strumæ basis venerit,] dextrè ipsa præcidetur: ac indice demisso tentabi

Chœras quid, & vnde dicta.

Chœrades quæ curabiles, quæ non.

[cùm in basi strumæ paululum quidpiam tantummodo restabit, quod nō diuisum ac excoriatū sit]

tentabimus num & aliæ sint strumæ adiectæ, quæ eodem modo auferentur. Quòd si magnum aliquod [vas,] aut etiam plura subinde iuxta strumæ fundum esse suspicemur, non ex basi ipsam excindere, sed funiculo excipere conuenit, quò particulatim citra periculum sua spõte excidat. quo tempore medicamento in linteola illito, curatio tentabitur. Si verò inde excindatur, oras committemus: omnino autem rectas diuisiones adhibere oportet. Atque si nihil superuacuum habuerint, inde suturis iungemus. Sin ex strumæ tumore cutis redundet, parte ipsius myrti instar ablata, suturis vtemur, & medicamen cruentis aptum iniiciemus.

[vas vt sæpe cõtingit]

ANNOTAT. ANDERNACI.

In Ceruice. *Superstitiosi quidam doctores, pro in ceruice, censent dicendum, in collo, quod ἐν τραχήλῳ Græcè dicitur. At Celsus ferè vbique ceruicem pro collo, vt libro quinto de strumis agens in hunc modum, Nascuntur maximè in ceruice, sed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus.*

Arteriæ quas Carotidas appellant. *Hæ arteriæ in dextra, sinistráque circa guttur sursum procedentes vltra aures feruntur, quæ nomen inde sortitæ sunt, quod tensæ, aut alterationem quandam expertæ Caron inducunt, quemadmodum musculi καρωτῖδες apud Hippocratem de articulis.*

Nerui recurrentes. *Hi sunt nerui sextæ coniugationis cerebri, qui iuxta carotidas arterias deorsum feruntur, communi vtrinque velamento, & in Anatome plenius condisces.*

De Steatomatis, Atheromatis & Meliceridibus.

Cap. XXXVI.

HÆc quoque in abscessuum genere comprehenduntur: sed hoc discrimine ab illis variant, quòd abscessus propriè dicti inflammationem dolorémque testentur, & acrem humorem, ac rodentem contineant, nulla peculiari membrana, aut tunica inclusi. Cæterùm illa inter se quoque differunt, quòd humor in steatomate contentus, sicut appellatio ostẽdit, seuo sit persimilis. In atheromate, pulti frumentaceæ. In meliceride, humor mel repræsentet. Agnosces ipsa hunc in modum. Steatoma aliis durius est, tactui renititur, & basim habet solidiorem. Meliceris laxi cuiusdam corporis modo subsidet, & [tardè] quidem funditur: citò autem rursus [succrescit.] Curantur hæc quemadmodum strumæ, incisione, excoriatu, suturis & reliqua curatione, id solùm cauendo,

Steatomatis & cæterorũ ab abscessibus discrimen.

Notæ steatom. & melicer.

[citò. Aetius]

Curationes.

cauẽdo, ne mẽbrana vulneretur, vnde humor qui continebatur, profusus operationẽ impediat, & ne pars ipsius relinquatur, nam renascẽdi occasionem plerunque in brachiali, talo & articulamẽtis motui dicatis exhibet, quemadmodũ etiam struma vel tota, vel portio ipsius relicta. quòd si huiusmodi quippiam fuerit deprehensum, satius est non suere, sed excedentibus medicaminibus reliquias absumere.

De Aneurysmate. *Cap.* XXXVII.

Aneurysma tumor blandus tactu est, digitísque cedit, ex sanguine & spiritu contractus. Galenus de eo, hunc in modum scribit, Arteriæ apertæ affectus, Aneurysma vocatur. Fit autem eadem quoque conuulnerata, quoties incumbens ei cutis cicatricẽ quidem contraxerit, maneat autẽ arteriæ vulnus, [r] dum nec coaluerit, nec carne fuerit obstructa. Agnoscuntur huiusmodi affectus arteriarum pulsu, imò etiam prementibus nobis tumor omnis euanescit, substantia quę ipsum efficit, in arterias recurrente. Hæc quidem Galenus. Nos autem ipsa Aneurysmata hoc modo inuicem discernimus. Quæ ad aperta arteria fiunt, prolixiora apparent, & in alto constituuntur: digitísque impressis ceu strepitus quidam exauditur, cum nullus sonus in iis quæ rupturæ feruntur accepta percipiatur: illa[s] verò rotunda magis sunt, & per summa occurrunt. Quæ igitur alas, inguina & ceruicem infestant, aliáque loca, eximiæ magnitudinis Aneurysmata, curare propter vasorum amplitudinem nõ tentabimus. Quæ [verò] summas partes, artus vel caput affligunt, hac ratione aggredi conuenit. [t] Si quidem ex Aneurysmate tumor obuenerit, cutem linea recta in longum incidemus, deinde hamis diductæ oræ, sicut in vasorum dissectione dictum est, excoriabuntur, & scalpellis quibus membranæ auellũtur circumpurgata arteria nudabitur: acu traiecta duobus funiculis deligabitur, puncta priùs arteria scalpello per medium: vbi cum ambienti membrana vnita fuerit, curatione pus maturante vtemur vsque dum funiculi exciderint. At si ex ruptura arteriæ creatum sit Aneurysma, totum id quatenus fieri licet, cum cute digitis apprehendendum est, deinde acu duplex linum trahente, inferius eo quod exceptum est transsuendum. Et post acus traiectum ansulam forfice præcidere oportet, atque sic duobus filis hîc illic tumorem deligare, veuti in Staphylomate comprehensum est. At si metus sit ne

Quid Aneurysma.

Aneurysmatum dignotio.

Quæ Aneurysmata curabilia, quæ non.

[*verò mediocria*]

fila [x] circumuoluantur, altera etiam transmittenda est acus per totum quæ priorem premat, similiter duo fila ducens: amputata ansula ex quatuor filis conflata, ita tumorem ex li-
[ac] no deligabimus, [vel] tumore per medium adaperto post ex-
[quod ligatum est] cretionem, cutem adimemus [eam quæ ligata est] relinquentes, ac splenium ex vino & oleo imponentes, remediis in linamenta illitis vtemur.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Arteria aperta. *Galenus libello de tumoribus præter naturam hunc in modum habet* ἀρτηρίας δ' ἀναστομωθείσης, τὸ πάθος ἀνεύρυσμα καλεῖται. γίγνεται δὲ καὶ τρωθείσης αὐτῆς, ἐπειδὰν εἰς οὐλὴν μὲν ἀφίκηται τὸ προσκείμενον αὐτῇ δέρμα, μένει δὲ τῆς ἀρτηρίας ἕλκος, μήτε συμφυείσης, μήτε συνουλωθείσης, μήτε σαρκὶ φραχθείσης. διαγινώσκεται δὲ τὰ τοιαῦτα παθήματα τῷ σφυγμῷ τῶν ὀργαζομένων ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ θλιβομένων ἀφανίζεται πᾶς ὄγκος, παλινδρομούσης εἰς τὰς ἀρτηρίας τῆς ὀργαζομένης αὐτὸν οὐσίας. *Ex qua sententia, addendum in Paulo superius est* ἕλκος, *legendúmque* μένει δὲ τῆς ἀρτηρίας ἕλκος, *non* μένει δὲ τὸ τῆς ἀρτηρίας, *&c.*

Tumor omnis euanescit. *Codex Græcus habet* πῶς ὁ ὄγκος, *pro* πᾶς ὄγκος.

CORNARII.

r -Neque conglutinatæ, neque cicatrice obductæ, neque carne obturatæ.

s Et sint quoque magis hæ rotundæ (subaudi affectiones aneurys.) & in summo occurrant.

t Si ex apertione tumor factus est.

u Vbi prius intermediam arteriæ partem scalpello punxerimus, & quod continetur in ea euacuauerimus, suppurante curatione, &c. Græca corrupta sic emendentur. νύξαντες πρότερον φλεβοτόμῳ τὸ μεταξὺ τῆς ἀρτηρίας, καὶ κενώσαντες τὸ περιεχόμενον.

x dilabantur.

De asperæ arteriæ tumore qui Bronchocele dicitur.

CAPVT XXXVIII.

Bronchoceles differentiæ. Grandis in ceruice, & rotundus tumor fit, "nomenclaturam ab internis partibus sortitus. Duplex eius tumoris differentia est: alius enim adipe tumet, alius partium illarum
Curatio. dilatatione accidit. Atque hunc [notabimus veluti &] Aneu-
[signis deprehẽdemus quibus &] rysmata, desperatúmque fugiemus, non aliter ac vniuersa Aneurysmata quæ periculosam habeant administrationem:

præcipuè verò quæ circa ceruicem oriuntur, ob arteriarum magnitudinem. Qui adipe inturgeſcit, ita vt Steatomata curari debet, diſcretis, prætcritíſque vaſis, eo nimirum modo quem in ſtrumis expoſuimus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Grandis in ceruice & rotundus. *Celſus libro ſeptimo inquit, At in ceruice inter cutem, & aſperam arteriam tumor increſcit, βρογχοκήλην Græci vocant, &c. Qui hoc vitio laborant gutturoſi apud Latinos nominantur.* βρογχοκήλη *Gutturoſi.*

De Gangliis. *Cap.* XXXIX.

GAnglion, nerui eſt in nodum concretio, ex ictu, aut labore proficiſcens. plerunque verò in manus iunctura, quà cum brachio committitur, talo, & articulamentis abſoluitur: quanquam in aliis quoque partibus proueniat. Hæ comites ſunt notæ, tumor concolor, renitens, indolénſque. At ſi violenter premas, ſtupidum ſenſum experitur, non in alto, ſed ipſa ſub cute radices agens: & ad latera quidem transferri poteſt: ſin autem vi adigas tum antè, tum poſt, nequaquàm poteſt. Quæ igitur in cruribus aut brachiis aut ſummis partibus oriuntur, excindere tutum non eſt: periculum enim ne particula reddatur mutila. At quæ caput aut frontem inuadunt, cute ſcalpello diuiſa curamus, & ſi quidem parua fuerint, vulſella comprehenſa ex baſi præciduntur: ſi maiora, hamis transfixa excoriatáque tolluntur: oras ſuturis commiſſas, medicamento ad cruenta apto perſanamus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ganglion. *Verti ganglion, eſt nerui in nodum concretio, quod Græcè eſt συστροφὴ νεύρου. Nam indurantur nerui, contorquentúrq;, ac in nodoſam affectionem coeunt. συστρέφεσθαι ſignat inſpiſſari, coire, indureſcere.* συστροφή.

De venæ ſectione. *Cap.* XL.

ET ſi omnibus ſatis cõſtet, quomodo vena incidi debeat, tamen ne parti chirurgicæ aliquid deſit, & propter artificioſas ipſius diſtinctiones, omittendum non eſt. Primùm itaque venę ſectionis conſilium eſt, vt ſanguis qui redundat, euacuetur. Copia verò ipſius duplici modo capi demonſtrata eſt, vno ad vires, venæ licet plenæ non appareant: in quo ſtatu homo protinus imbecillis ac inualidus redditur, natura ecu ad graue aliquod onus ferendum impotẽte.[1] Altero, *Sanguinis copia duplex.*

vasa quæ id continent, in alia loca pondus transfundere spe-
ctantur:& si virtus haud cum molestia ipsum toleret: in qui-
bus ruptis interdum venarum commerciis, sanguinis spu-
tum, aut aliæ fluxiones accidunt. Copiæ igitur, quæ ex viri-
bus æstimatur, corporis grauitas, nota est. Venarum copia
tum extensione, tum quòd illæ plenæ tument, agnoscitur.
vtraque autem vacuationem necessariam indicat. Itaque pri
mo quoque die sanguinem vsu id exigente demittes, sola
in ventriculo ciborum concoctione, aut etiam perfecta in
iocinore sanguinis elaboratione expectata. At si inter initia
ob causam aliquam sanguinis detractio prætermissa fuerit,
vel vltra septimanam eum mittere alienum non est, si neces-
sitas postulet, & vires non dissuadeant. Cæterùm qui venam
incisurus est, id habet inspiciẽdum, nùm multa stercoris re-
tentio intestina vrgeat. Quod si ita deprehensum est, molli
clystere aluus anteà vacuari debet, ne venæ putridam ali-
quam excrementorum colluuiem ab intestinis attrahant. Iis
igitur qui ob morbi necessitatem, sanguinis detractionem
requirunt, quouis tempore venã incidemus, si particularium
duntaxat in febribus accessionum vigorem seu statum ex-
cipiamus. At si continens febris extiterit, matutinum omni-
no tempus magis idoneum est. Qui verò nullo morbo vr-
gente, sed præcauendi illius gratia sanguinis vacuationem
postulant, his ver opportunum est. Porrò in ætatibus vsque
ad quartumdecimum annum sanguis mitti non debet, sicut
etiam post sexagesimum, nisi necessitas quædam ineuitabi-
lis huc nos compellat. in summa, imbecillis viribus præditi,
hanc vacuationem vitabunt. Cæterùm in particulis recens
inflammatione tentatis, ex opposito inanitionẽ moliri con-
uenit: in vetustioribus, ex propinquo: siquidem ex multis cor
poris partibus sanguinem mittemus: frequentius autem ex
interiori cubiti flexura. Verùm id considerandum venit, in-
teriori & alariæ dictæ venæ, per totum arteriam subiici, me
diæ neruum: superior quæ & Humeraria dicitur, periculi ex-
pers est. Ac in capitis morbis humerariam incidimus. In his
qui infra ceruicem affligunt, alariam: media vtrisque conue-
nit. Fascia igitur arcta partem aliquam circa brachij muscu-
los deligare oportet, & frictione manuum alternãte, reple-
tam venam vsui commodam transuersim per totam ipsius
latitudinem solam diuidere. Etenim maiores hac plagæ,

ægre

Signa vtriusque.

Quæ in sanguinis missione obseruanda.

Tẽpus mittendi sanguinis.

Aetas quæ sanguinis missionem ferre potest, quæ non.

Quarũ partium vena secanda.

ægrè cicatricem admittunt:arctæ nimium inflammationem experiuntur,prçterquàm quòd crassioris succi transitum impediant.In quibus autem & secundo & tertio die, interim verò & quarto sanguinem detrahendum esse speramus,obliquius vena secari debet, quò manus inflexu dehiscens non protinus cicatrice obducatur,sic enim visum est Antyllo. At quantũ euacuabitur, ex viriũ robore,&morbi magnitudine metiemur. Si humoris copia subest, & materia efferuescit, vna vice vsque dũ anima deficiat extrahemus,virtute videlicet robusta,sic autem vt æger non ex humoris in ventriculum confluxu deficiat:ob quod etiam multi antè iustam vacuationem per initia statim animo destituuntur:verùm eius deliquium his vacuati humoris ratione obuenire oportet. Iam verò si magnam vacuationem res postulet, vires autem sint inualidæ, distribuenda erit inanitio : ac primùm parcius detracto sanguine denuo idem auferetur: si res exigat etiam tertio.Cæterùm vacuare solemus corpus vniuersum nõ modo in Plethorica affectione,[veluti &Galenus tradit,sed etiã] propter affectus magnitudinem, quanquàm totũ corpus humoribus, videas commoderatum,quemadmodùm in sanguinis ex naribus, aut alia parte profluuio, quod non copia excitauerit: ac vacuare reuulsorio modo ex oppositis cõuenit. Quinetiam in valida inflammatione idem faciendum est,sicut in colicis & renibus calculosis,lippitudine,&iis quæ tam præcipiti modo vrgent.Nam dolor & partis inflammatæ calor defluxioni præbent occasionem, licet vniuersum corpus superfluitatibus careat. Quapropter parcius id tunc faciundum est, vacuatione adhibita, quæ potissimùm laborantis ætati,& naturæ competere videatur:considerato etiam anni tempore,loco,& ægrotantis consuetudine. Porrò in quibus propè venã quæ diuidetur magna quædam est inflammatio, quemadmodùm in Pleuriticis & Iocinorosis, optimum est expectare,dum color sanguinis,& substãtia mutetur.Diuersus autem est in inflammatione sanguis,à naturali:quoniam largius incalescens, siquidẽ priùs erat crudior,rubicundior, magísque flauus euadit:si autem talis priùs extiterit,in nigrũ adustus mutatur. Non tamen ex toto mutationem ipsius expectare consilium est: sed etiam ante illam nonnunquàm cessare conuenit,idque duplici de causa,aut ob virium imbecillitatem,quas solui ex pulsuum tactu cognosces:sunt enim

Quantitas sanguinis euacuandi.

Animi deliquij causæ in venæ sectione.

Causæ aliæ mittẽdi sanguinis.

[sed etiam, veluti Gal. tradit.]

Quãdo mittendus sanguis ad ipsius mutationẽ vsque.

ipsi inæquales vehementia, & magnitudine, vel etiam languidi. & robur fluxionis inclinans imbecilles iam vires notat: vt propter inflammationis malignitatem: nonnunquàm enim nihil remittit, sed vehementer impacta est. At si nihil horum obstiterit, ægérque floridæ ætatis sit expectanda est sanguinis mutatio, magísque si ambiens aër temperatus fuerit. Si verò sanguis ante iustam vacuationem fuerit suppressus, id autem accidit aut propter timorem, & animi defectũ, aut sanguinis grumum, aut violentam constrictionẽ, contra singula pugnabimus. Animam deficiẽtem, odoratis naribus admotis refocillantes: constrictionem, vinculo remisso soluentes: in grumum coactum sanguinem, vel olei infusione, vel digitorum [fotu] dissoluentes. Reliqua sanguinis dimittendi præparatio nulli non cognita est: verùm hæc in cubiti venis fieri solent. At ex fronte sanguis detrahetur in capitis doloribus ita: capite fomentis adiuto, fascia ceruicem vinciemus, digitis super guttur interpositis, ne suffocatu ægri intereant: repleta iam vena in fronte, acie scalpelli diuidetur. Eodem modo etiam circa guttur extantes venæ Sphagitides appellatæ, ob vetustam lippitudinem aduersa scalpelli parte scindentur, ita vt sanguis erumpat. Item venas linguæ subditas, veluti in anginis, transuersas incidimus, euitantes constrictionem. Nonnulli verò in maioribus oculorum angulis venas eminentes, sicut in longis capitis, vel oculorum morbis similem in modum diuidunt. In quibus internas quoq; narium venas vel mucrone scalpelli contundentes, vel quibusdam asperis irritantes disrumpunt. item post aures sitas ob capitis affectus feriunt. Quæ verò poplitem perreptant, in renum cruciatibus aperiuntur. Quæ extremas corporis partes intercurrunt, superiacentibus vinculo exceptis & manuum frictione, & pedum incessu repletæ diuidentur. in sinistra quidem manu, cum lien malè habet, venam quæ inter paruum & anularem digitum porrigitur, præcipuè incidemus. cum iecur affligitur, in dextra. Nam extremarum partium inanitio, è longinquo magis facta efficatiorem molitur reuulsionem: in pede, veluti cum coxendicum dolores aut vteri vitia vrgent, eam quæ supra interiorem talum eminet, dissecabimus.

[ἐντρίψει, affrictu]

Venæ frontis sectio.

Iugalariũ sectio.

Venarum quæ sub lingua sunt, et aliarum sectiones.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Copia verò ipsius. *Vide Galeni commentarium de plenitudine:*

ne: vbi copiam vtramque fusissimè exponit.

At in capitis morbis. *Galenus libro de anatomicis tractationibus quarto in eandem ferè sententiam habet. In iis, qui infra iugulum afficiuntur, siquidem sanguinem detrahere oportet, principem locum præsidij ratione vena possidet, quæ cubiti flexum accedit: secundum quæ ad cubitum ipsum defertur: tertium communis: quartum quæ ab humeraria ad flexum cubiti pergit: postremum humeraria ipsa. In illis autem quos supra iugulum morbus infestat, contrà, humeraria primùm: quæ inde ad cubiti flexum porrigitur secundum: tertium communis: quartum quæ ab interiori parte flexum adit: quintum, quæ cubitum ipsum.* *Ordo venarum in mittendo sanguine.*

CORNARII.

※ *Altera ad continentia ipsum vasa, quæ in ipsa sanguinis fusura spectatur, etiam si vires citra molestiam ipsum ferant. Ex qua dum rumpuntur aliquando vasa, sanguinis, &c.*

De cucurbitularum vsu. *Cap.* XLI.

CVcurbitulis neque per affectuum initia, neq; cùm corpora sunt Plethorica, vtemur: sed iis priùs euacuatis, & cúmq; [nihil particula influit.] Vsus eius est mouere aliquid, agitare, & foras extrahere. Leuis itaque cucurbitula inflationes discutit, distillationes in stomachum suspendit, sanguinem attrahit, & profluentem rursus sistit, obiectis partibus admota: & quod altè conditum est, in summa rursus educit. in totum humores traducit, spiritus euacuat. At quæ cum scarificatu adhibetur, efficaciorem causis perspiratum præbet, sensibiliter ex alto ea quæ nocent eliciens: quippe non modò sanguinem, sed alios quoque humores vacuat, præsertim cum flamma ampliore adglutinata. Verùm si à carnosis particulis detractionem moliri statuimus, primùm cutis scalpello exasperanda, deinde cucurbitula imponenda est. Sin excarnis magis pars fuerit, leuem priùs cucurbitulam defigemus: vbi in tumorem particula eleuata sit, scarificatu adhibito, rursus ipsam accommodabimus: & si paululùm vacuare cogitamus, vna diuisio abundè est: sin amplius, plures adhibentur. Item si tenuiorem qui continetur sanguinem acceperimus, summa scarificari, si crassiorem, alta debēt: quando etiam concretum ex ictu sanguinem educere animus est, Terminus autem moderatæ diuisionum altitudinis est, sola cutis crassitudo. Nonnulli instrumentum ad hoc excogita-

[nihil amplius inflãmatæ parti affluit, ex Galeno] *Leuis cucurbit. quid efficiat.* *Cucurbit. cum scarificatu.*

runt tribus ſcalpellis æqualibus ſimul iunctis, vt vnica iniectione tres fierent plagæ: verùm hoc nos inutile putantes ſimplici ſcalpello contenti ſumus. Alij cucurbitulis vſi ſunt vitreis, vt ſanguinis qui vacuatur mẽſura in extractione pelluceſcat: verùm æneæ cum maiorem ſuſtineant flammam, multò ſunt efficaciores vitreis, quæ facilè dirumpuntur. Quinetiam quæ ex cornibus, ore ſugentes trahunt, minus quidem inaniunt, non autem ſiccant, quemadmodùm quæ cum flamma ſi opus fuerit, adhibentur. Cæterùm cùm admoturi ſumus cucurbitulam, particulæ in rectum figuratæ ex latere hanc defigemus. Si enim iacentibus ipſis super[z] linamentum ex lucerna ſimul cum flamma inducamus, in cutem decidens illa, grauiter adurit, vſu hoc non poſtulante. Eſt cùm cucurbitulæ magnitudo ſubiectæ parti adæquabitur, eáque de cauſa permultùm cucurbitulæ & paruitate & magnitudine differunt, quemadmodùm etiam collo prolixiores & ſpatio inferiori latiores aliis efficaciùs extrahunt. Cauendum autem ne prope mamillas cucurbitula applicetur: nam illapſæ cucurbitulis nonnunquàm mammæ & inturgeſcentes vebementer, haud facilè ipſas relinquunt, atque tunc ſpongias ex calida cucurbitulis circundare oportet, ſic enim remittuntur: ſin minus hoc modo fuerint laxatæ, perforari ipſas ratio eſt.

Cucurbitularum materia.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Leuis itaque Cucurbitula. *Dicitur leuis cucurbitula, quæ ſine ſcarificatu, & flamma imponitur. vide Galenum in libello de hirudinibus, reuulſione, cucurbitula, ſcarificatu.*

Leuis cucurbitula.

Alij cucurbitulis vſi ſunt vitreis. *Celſus duo genera cucurbitularum ponit, æneum, & corneum, quanquàm ex aliis quoque materiæ generibus fieri doceat. ac ſi cætera defecerunt caliculus quoque pultarius oris compreſsioris ei rei commodè aptatur.*

Genera cucurbitularũ

CORNARII.

y *Et nihil amplius influit parti, & opus fuerit aliquid mouere. Græca ſic legito.* καὶ μηκέτι ἐπιῤῥέει μηδὲν τῷ μορίῳ, καὶ χρεία γίνηται κινῆσαί τι.

z *Funiculum lucernarium ſupernè admouerimus, vnà cum flamma in cutem.*

Quomodo alæ adurantur. Cap. XLII.

HVmeri articulo luxato in nonnullis caput frequenter & continuè excidit, vel humiditatis ſuperantis vitio, vel quòd

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

quòd continuæ luxationi opportunus locus euaſerit, quando ad vſtionem deſcendere oportet. Proinde ægro, aut ſupino, aut in ſanum latus inclinato, interiorem alæ cutem quà potiſſimùm articulus excidit, duobus ſiniſtræ manus digitis,[a] vel hamulis tenuibus & oblongis eleuatam, candenti ferro adurere oportet, quouſque ferramentum ex aduerſo inflexum vno impreſſu duas cruſtas excitarit, & ſi magnum intercedens harum ſpatium fuerit, mucrone ſcalpelli per ipſas traiecto aliam in medio cruſtam faciemus, adurentes vſque dum ferramẽtum vrens ſcalpello inciderit. Item alias duas [Hippocrates] iuxta vtriuſque dictæ mediam fieri conſulit, [æquali illis ſpatio] diſtantes quadrangulæ figuræ modo. Altius autem cute non penetrabimus, quòd nerui, glandulæ, ac aliæ particulæ quæ inflammationem difficultatémque functionum excitare poſſint, ſubiecta ſint: curari verò aduſta debent porro cum ſale trito & impoſito, tum aliis præſidiis ad cruſtas inſcriptis, poſteà manu operandum cautè erit.

[Hæc non leguntur in Hippocr. lib. 1. de articulis, id quod exemplaria noſtra mutila eſſe oſtẽdit.] [æquali ab illis duabus ſupradictis ſpatio]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Hippocrates. *Libro de Articulis de ala mentionem facit. non autem certè altius ferrum adigi præcipit, quod nerui, venæ & arteriæ ſubſint, quæ calorem iſtum ex ferramento tolerare nequeunt.*

CORNARII.

a aut volſella diſtendere, & tenuibus ac oblongis ignitis cauteriis perurere, ita vt ex cauterio quod in aduerſam partem pertrudi poteſt, per vnam aggreſſionem duæ cruſtæ fiant. Græca ſic legito: ἄχρις οὗ κατὰ τὸ καυτήριον ἀντιπαρωστὸν κατὰ τὴν μίαν ἐπιβολὴν δύο ἐσχάρας γενέσθαι. *Verùm hæc fuſiùs & clariùs tractantur ab Hipp. in lib.* περὶ ἄρθρων.

De adnatis digitis & ſexto digito. *Cap.* XLIII.

Digitorum adnatorum differentiæ & præciſiones.

ADnaſcuntur digiti in manu nunc propè [maiores digitos,] nunc propè [exiguos:] raròautem viſi ſunt iuxta aliorum aliquem. Eorum verò qui adnaſcuntur, alij per totum carnoſi ſunt, alij oſſa in ſe continent, nonnunquam & vngues. Oſſa habentium, hi ab articulo procedunt, cuius commiſſuram [alteri digito communicant,] illi ex naturalium [digitorum fiſſura] oriuntur: atque huiuſmodi perpe-

[pollicem] [minimũ] [cum altero digito communem habent] [digitorum internodiis]

tuò ſunt immobiles: reliqui mouentur nonnunquam. Carnoſorum expedita eſt præciſio. nam ſcalpello quod superuacuum eſt in totum tollimus. Eorum qui ab articulo prodeunt, difficilior eſt tractatio. illis qui à digitorum [fiſſura] originem traxerunt, primùm caro orbiculatim vſque ad os exciditur, ipſumque os exciſum aut [eraſum] aufertur. Cæterùm inter curandum radimus ipſa, & cicatrice obducimus, quemadmodum etiam in oſſium vulneribus declaratum eſt.

[internodiis]

[ſerra exectum]

Quomodo purulentis aduſtio adhibenda. *Cap.* XLIIII.

VStio efficaciſſimum purulentis præſidium inuentum eſt. b Conuenit igitur [ferro candenti cruſtas excitare], [vnam inter clauiculæ compagem cute ſurſum educta.] duas autem exiguas iuxta mentum, ſic vt ab arteriis quæ Carotides appellantur, recedatur. Duas item ſub mamillis ampliores inter tertiam quartámque coſtam, alias duas inter quintam & ſextam paulùm in poſteriora ſpectantes: aliam, per medium pectus: rurſus aliam ſupra os ventriculi, tres poſterius, per medium dorſum vnam, vtroque ſpinæ latere duas, quæ in dorſo factam cruſtam excedant non admodùm excantantes. Alij, vt tradit etiam Leonides, ferro mucronato candenti per medium coſtæ ſpatium vbi abſceſſus eſt, adacto, vſque ad pus vſtionem moliti ſunt. Nonnulli etiam hos curare auſi ſunt, tranſuerſa linea inter quintam & ſextam coſtam ducta, & cute paululum obliquè diuiſa, deinde ſic ſcalpello membrana quæ coſtas ſuccingit perforata, pus excreuerunt. Atq; hi cum illis qui ferro vſque ad imum adurunt, aut ſtatim mortem inferunt, vitali ſpiritu cõfertim vnà cum pure euacuato, aut fiſtulas reddunt inſanabiles.

[radice Ariſtolochiæ longæ oleo feruẽti immerſa plures cruſtas, perinde ac igne admoto excitare]

[Ex Aetio cap. 57. lib. 4. Sect. 2. legendũ, vnã vtrinque, iuxta clauicularũ commiſſurã cute ſurſum ducta]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Conuenit igitur. *Græcus codex planè peregrinam habet lectionem: quid enim ſibi vult ariſtolochiæ mentionem facere, vbi ferramento cruſtæ excidendæ ſunt. Habet autem in hunc modum:* δεῖ οὖν τῆς μακρᾶς ἀριστολοχίας τὴν ῥίζαν ἐλαίῳ δεύσαντας ἐντιθέναι αὐτοῖς πεπυρακτωμένας τὰς ἰσχάρας. *hoc eſt, conuenit igitur longæ ariſtolochiæ radicis oleo imbuta imponere ipſis cruſtas ignitas. Mihi autem legendum videtur:* δεῖ οὖν αὐτοῖς καυτηρίοις πεπυρακτωμένοις τὰς ἰσχάρας ἐνθεῖναι, *vt nos vertimus.*

CORNARII.

b *Oportet igitur ariſtolochiæ longæ radicem oleo imbutam, ipſis per ignita*

ignita cauteria vstis, in crustas indere. Græca sic legenda puto, ita tamen, vt non grauatim cedamus meliori sententiæ. Δεῖ οὖν τῆς μακρᾶς ἀριστολοχίας τὴν ῥίζαν ἐλαίῳ δεύσαντας ἐντιθέναι καυθεῖσι τοῖς πεπυρακτωμένοις καυτηρίοις εἰς τὰς ἐσχάρας. *Videtur autem aristolochiæ lõgæ radicem oleo imbutã in crustas propterea indere, vt & inustas crustas mitiget oleum, & ipsa radix sua partium tenuitate, & vi extersoria pus attractum extergeat. Non enim crustas ita inuri vult, vt penitus penetrent.*

De Cancro. *Cap.* XLV.

CAncer, tumor est inæqualis, oris prętumidis, aspectu [teter,] liuidus, & [indolens,] interim sine vlcere, quem Hippocrates latentem nominauit: is si curetur, peior euadit, interim exulceratus: nam cùm ex atra bile ducat originem, magna parte [eroditur.] Pluribus † quidem corporis partibus accidit, præcipuè fœminarum locis, & mammis, [quæ venas vndiquaque turgidas habent,] quemadmodum cancer animal, pedes, vnde etiam nomen sortitus est. Quæ igitur per medicamenta curatio adhibetur, quarto volumine abundè explicata est: eius autem cancri qui vuluam infestat, tertio. Quoniam verò partes putrefactæ, aut quæ (vt simpliciter dicam) naturæ modum excesserunt, ablationem sui postulant: cancris autem vuluæ manus opera nec potest, nec vtile est admoueri: eorum qui exteriora infestant, præcipuè mammas curandi administrationem trademus. Quidam enim totam partem viciatam ferramentis candentibus absumunt: alij totam mammam præcisam adurunt. Galenus solam administrationem quæ per sectionem fit recipiens, hoc modo scribit: Si quando cancrum [scalpello] curare audebis, incepisse vacuationem [à melancholici humoris] purgatione oportebit, vbi iam totum quod vitiatum est exactè præcideris, sic vt nulla radix supersit, sanguinem effluere sinito, nec celerius eum cohibebis, verùm etiam premendo vicinas venas, crassiorem ex ipsis sanguinem exprimes: deinde aliorum vlcerum modo curabis. Hęc quidem Galenus memoriæ prodidit. Reliqua verò maligna putridaque vlcera nempe Phagedænas, Gangrænas, & consimilia eodem tractare modo debes.

Cãcer quid. [*fœdus*] [*dolorẽ excitans*] [*erodit*] † *Quas partes occupet.* [*venas porrò vndiquaque turgidas habẽt*]

Curatio. cancri exterioris. [*chirurgia*] [*ab atræ bilis*]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Galenus solam administrationem. *Libro quartodecimo Methodi hæc ad verbum inuenies,*

CORNARII.

e *Habet autem & venas vndiquaque extentas, velut animal cancer pedes.*

De iis quibus mammæ fœminarum modo inturgescunt.

Cap. XLVI.

QVemadmodum fœminis, ita masculis quoque pubertatis tempore, mamillæ modicè inflantur, sed plerisq; rursus subsidunt, in nonnullis sumpto initio crescunt pinguedine subnascente. Cùm itaque indecora hæc corporis figura muliebris habitudinis notam repræsentet, digna est cui manus admoueatur. Lunata per imam mamillæ partem linea ducitur cute detracta, ademptáque pinguedine, suturis committetur. At si fortè mamilla partibus [ipsius] ob magnitudinem ad ima, vt in mulieribus, inclinauerit, lunatas duas plagas in extremis inuicem coëuntes inferemus, vt minor à maiore comprehendatur. Cute quæ intercedit cum pinguedine adempta, similiter suturis vtemur. At si [aberrantes minus] exciderimus, tunc eo quod superest rursus adempto, suturas iniiciemus, & medicamentum cruentis idoneum accommodabimus.

[infernis]

[inscienter minus insto]

Quomodo Iecur aduratur. *Cap.* XLVII.

Dignotio abscessus in hepatis carne, vel eius membrana.

SI dolor cum grauitate iis oboriatur quibus iecur vomica laborat, carnea ipsa substantia vitiata ostenditur. Si acutus dolor magis vrgeat, puris in tunica collectio: adurere hoc modo oportet. ferrum candens mucrone tenui, paulò supra inguen quà iecur desinit, iniicitur, vt crustam vnam excitet: Vbi verò totam cutem adusserit, & vsque ad tunicam penetrauerit, pus excernetur. Ab euacuatione Phacomelite, hoc est, lenticula melle addito vtemur, tum iis quæ mulsa & speciebus ad carnem creandam componuntur: posteà verò etiam cicatricem ducentibus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vomica in pectore,

Vomica laborat. *Græcè est* ἀφιστάμενον, *quasi dicas, abscedens. Celsus de vstione iecoris agens, dicit: si verò iecur vomica laborat, eadem facienda sunt, quæ in cæteris interioribus suppurationibus: quidam etiam contrà id scalpello aperiunt, ipsam vomicam adurunt.*

Quomodo Lien aduratur. *Cap.* XLVIII.

CVtis quæ lieni incumbit, hamo eleuata, oblongo ferro candenti per totum ipsa aduretur, vt vnico impressu duæ fiant crustæ, ídque faciemus ter, quò omnes crustas numero

mero ſex habeas. Marcellus autem tridente, quam Triænam Græci dicunt, aut tridenti ſimili ferramento vtens, [d] vno adactu cruſtas excitauit.

ANNOTAT. CORNARII.

d *Vna aggreßione ſex cruſtas inurebat. Græca corruptè ſic leguntur: τῇ μίᾳ προσβολῇ τὰς ἐσχάρας ἐργάζεται. Deeſt enim numerus inducendarum cruſtarum, atque is non ternarius ſed ſenarius. Marcellus enim per tridentem ſex cruſtas inurebat, tres per cutem, tres in ſplenem: ſicut per ſimplex cauterium duæ cruſtæ inducuntur, vna in cutem, altera in ſplenem. Legendum igitur: τῇ μίᾳ προσβολῇ τὰς. ϛ. ἐσχάρας εἰργάζετο.*

Quomodo Stomachus aduratur. Cap. XLIX.

IN longis Stomachi defluxionibus, recentiores vſi ſunt aduſtione. Alij ferramentis candentibus mucronatis tres cruſtas moliuntur, vnam iuxta cartilaginem quæ ab enſis figura Græcis vocatur Xiphoides: alias duas inferius trianguli figura, altas vt cutem [diuidant.] Alij vnam duntaxat *[totam penetrent]* adhibent ampliorem ſupra ipſum os ventriculi. Sunt qui ne ferro quidem vrant, ſed Iſcis appellatis: ſunt autem hæ ſpon- *Iſcæ quid ſint.* gioſa quædam corpora in quercubus [e] & corylis naſcentia, barbaris magis vſitata. permittunt autem vulnera ſine cicatrice diu manere, imò etiam magis [adhuc diuidunt,] vt ma- *[augent]* iore per ipſa [difflatu] os ventriculi ab influxionibus immu- *[humoris diſcußione]* ne permaneat.

ANNOT. CORNARII.

e *& nucum regiarum arboribus.*

Quomodo aqua Hydropicis emittatur. Cap. L.

QVomodo aqua intercus contrahatur, quot ſint ipſius differentiæ, quæ cauſa, quæ notæ, quódque remedium, tertio volumine ſumus executi: vbi & demonſtratum eſt, illud ſolum aquæ inter cutem genus, quo veluti in vtrem aqua colligitur, Aſcitem dicunt, manus operam poſtulare. Atque eam hoc loco explicabimus. Itaque rectus homo ſta- *Aſcites chirurgia quomodo curetur.* tuitur, ſin minus, in ſedili collocatur: ſi ne hoc quidem fieri poteſt, attingi non debet, cùm adeò ſit inualidus. Stante recto homine, miniſtris retrò aſſiſtentibus iubebimus, vt tumorem ad pubem digitis premant, depellántque. Nos aculeo, aut ſcalpello quo vena inciditur, ſi ex partibus iuxta inteſtina ſitis originem contraxerit, directè ſub vmbilico tribus digitis interpoſitis imum abdomen aduſque tenuem

membra

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

membranam quæ peritonæos vocatur, diuidemus. Sin autem primario iecoris affectui malum fertur acceptum, à sinisteriore vmbilici parte dissecabimus. si à liene vitium trahit originem, in dextra. non enim in illa parte sectionem moliemur, in quam decumbent. Ac cute quæ superiacet acie instrumenti excoriata, membranam quæ finit abdomen, peritonæos vocatur, diuidemus, quousque scalpellum ad vacuam vsque regionem penetrauerit. Deinde per foramen abdominis, & peritonæi, æneam fistulam scriptoris calamis acie similem demittemus, & per hanc humor effundendus est pro cuiusque virium ratione, quam ex pulsus tactu deprehendemus. Deinde exempta fistula, humor sisti debet. sistetur autem statim cùm diuisio ipsa alternatim sit facta. At nos securitatis gratia linamentum tortile per solam abdominis diuisionem dimittimus, ægro recumbente recreatóque, per insequentem diem rursus momentum humoris quantùm virtus exigit fistula euacuabimus, atque ita deinceps faciundum est, quousque minimum humoris supersit, ita tamen, vt vbique subitam cumulatámque vacuationem vitemus, multis siquidem imperitè manum admoliti vnà cum humore vitali etiam spiritu vacuato subitò hominem iugularunt: qui verò securius rem agunt, modico humore educto, vt virtus magno leuaretur pondere, reliquum medicamentis aquam ducentibus arena, sole, siti, & cibis desiccantibus consúmpserunt. Iam verò vstione super stomachũ, iecur, lienem, imum ventrem & vmbilicum vsi sunt, quinq; crustas adhibentes. Alij ferro tenui candenti: alij Iscis nuncupatis, aut aliquo ex alia huiusmodi materia, & pleriq; hac curandi ratione magis consanuerunt, interim nullam in totum compunctionem (quam Paracentesin vocant) experti.

Non subitò vacuandus humor.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ascites.

Quo veluti in vtrem aqua colligitur. *Hoc est, si ascites hydrops est. Nam ἄσκος vtrem signat. Auicenna administrationem ex Paulo sumpsit.*

Imum abdomen adusque tenuem. *Sic reddidi ὑπογάστριον, quod ad verbum sonat imum ventrem. Sed abdomen imum ex Celso sumpsi, nam exterior ventris pars est, abdomen. fortè ἐπιγάστριον legendum est, vt in sequentibus, χαλκοῦν καλαμίσκον διά τε τοῦ ἐπιγαστρίου καὶ τοῦ περιτοναίου διαιρέσεως καθιέμεν.*

De Vmb

De Vmbilico prominente. *Cap.* LI.

VMbilicus indecorè prominere solet, quod vitium Græcè Exomphalon dicitur, interim [membrana quę abdomen finit, peritonæum appellaui, illic dirupta,] ac procidente, aut omento, aut intestino, interim colluuie [otiosi] humoris sub vmbilico contracta: interim verò carne subnata, aliquando sanguine irrumpente propter venæ aut arteriæ rupturam, vt in Aneurysmatis, interdum non sanguine, verùm spiritu solum irruente. Si igitur omentum prociderit, circa vmbilicum tumor concolor, mollis tactu, indolens & inæqualis apparet. Si intestinum prolapsum est, præter commemorata, etiam inæqualis magis tumor est, & digitis impressis cedit, euanescítque, nonnunquam strepitum elidens, balneis, [& distentionibus] magis increscit. At si humor collectus est, mollis similiter tumor apparet: pressus autem non cedit, neque decrestit, neque tamen augetur.[f] Quòd si autem accedat superioribus signis, vt tumor sit liuidior, carnéque subnata durior, etiam tactui renitetur, & eadem in magnitudine manet. Si ex inflatione eminet, tumor mollis ad tactum subsequetur, qui digitorum impulsu sonum quēdam reddit, & pressus aboletur. Hunc in modum [curabitur.] erecto homini iubemus, vt spiritum contineat, quò in omnem partem distendatur: deinde omnem vmbilici excrescentiam orbiculatim atramento scriptorio notabimus, resupinatoque homine scalpello tumorem, quà nota atramenti est exasperabimus: deinde medium hamo eleuatum, lino aut neruo qua exasperatio est, circum astringemus (hoc enim pacto continebitur ne deuoluatur) [ansulam supra deligaturam ponentes,] posteà tumore quem constrinximus iuxta verticem adaperto digitum indicem demittemus, tentabimúsque diligenter num intestini [implexus,] aut pars omenti simul fuerit constricta. Ac siquidem intestinum fuerit constrictum, laxata funiculi ansula, id introrsum pellemus: si verò omentum sit, eo [retracto,] quod superuacuum est amputabimus, vase [quod] (vt verisimile est) [coincidit] lino deligato: [g] mox accipientes duas acus simplex linum ducentes, iuxta hiatum per incisionem cutis factam traiectamus, & ansulis linorum præcisis, quemadmodum in Aneurysmate dictum est, [ex quatuor initiis] constrictionem moliemur. Vbi corpora lino deuincta computruerint exciderintque

Causæ prolapsus vmbilici.

[peritonæo rupto]

[superuacui]

Signa.

[& vehementi membrorum cōtētione. Alij, ventris distensione quæ fit compresso flatu]

Curatio.

[chirurgia fit]

Nodus ansatus.

[ansula ligaturā colligentes]

[voluta]

[protracto]

[si quod]

[occurrit]

[quatuor filorum extremis.]

deríntque, medicamentis in linteola illitis curatio absoluetur, si cauam magis cicatricem fieri semper cupiamus. Hæc quidem ad omenti, aut intestini affectum pertinent. At si caro, aut humor, aut sanguis vitium crearit, tumoris medio [circulatim] præciso: deinde eo quod [incumbit] extra peritonæum sublato, curationem carni generandæ dicatam tentabimus. Porrò si vmbilicus emineat, aut ex [vasorum dilatatione,] aut spiritu intercluso, attingi non debet, quemadmodum [etiam Aneurysmata.]

[in orbem] [imminet] [Aneurysmate] [nec etiam cætera Aneurysmata]

ANNOTAT. CORNARII.

f *Si verò sanguis ad prædicta signa, tumor etiam liuidior fuerit: Carne verò subter enata, durior & renitens erit tumor. Græca sic distinguenda & legenda:* ἢν δὲ αἷμα, πρὸς τοῖς εἰρημένοις σημείοις καὶ πελιδνότερος ὁ ὄγκος. σαρκὸς δὲ ὑποτραφείσης, σκληρότερος καὶ ἀντίτυπος ὁ ὄγκος ἔσται.

g *Postea acceptis duabus acubus simplex filum ducentibus, iuxta Chiasmum, hoc est ad literæ Græcæ. χ. figuram ipsas per fractam scarificationem transmittemus. Et dissectis filorum ansati nodi finibus, velut in, &c.* χιασμὸς *dicitur Græcis eadem ratione qua Decussatio Latinis, quum duæ lineæ obliquæ in decusses per medium sese secantes ducuntur. Et* χιασμὸς *quidem vocatur, quòd literam Græcam. χ. figura eius representet. Decussatio verò quod denarij numeri nota litera Latina. χ. eandem referat.*

De Peritonæo, hoc est, interiore abdominis membrana conuulnerata: item de intestini, aut omenti procidentia. vbi etiam tractatur, quomodo ventris vulnera sarciantur ex commentariis Galeni.

Cap. LII.

Si intestinũ prolapsum remitti nequeat.

QVomodo Peritonæi, hoc est, interioris abdominis mẽbranæ vulnera optimè queas manu curare, deinceps venit considerandum. [Si igitur] paruum adeò vulnus extiterit, vt inflatum iam quod procidit intestinum [remittere non liceat:] necessarium est, aut flatum elicere, aut vulnus ampliare. Satius autem fuerit meo iudicio quod prius dixi agere, si modò id consequi possis. At qua magis ratione id consequare, quàm si causam vnde intestinum infletur, è medio sustuleris? Quæ igitur ea est? nimirùm, ambientis nos aëris refrigeratio: quare etiam remedium ex calore petetur. Itaque spongia molli aqua calida madenti, mox expressa calefacce

[Hæc Gal. lib. 6. meth. cap. 5.] [contrahi nequeat]

lefacere inteſtinum oportet. Præparetur autē intereà vinum auſterum calidum, etenim hoc magis quàm aqua calefacit, ac robur inteſtino adiicit. At ſi per hæc inteſtini inflatio non ceſſerit, tanta peritonæi pars incidi debet, quanta id quod excidit, opus habet. Idonea verò ad eiuſmodi ſectionem habentur ſcalpella [recta quæ Græci Syringotoma vocant, id eſt, quæ ad fiſtulas incidendas ſunt accommodata.] Figura autem laboranti appoſita fuerit, cum in inferiori parte vulnus factum eſt, ſi ſurſum vergat: cum in ſuperioribus, ſi deorſum, & ſi in dextris vulnus ſit, in contrariam partem corpus [incumbet,] ſi in ſiniſtris, in dextram, atque hoc tum magnis, tum exiguis vulneribus commune eſt. Cæterùm cùm inteſtina in proprium reponi locum debent, ex magno vulnere collapſa miniſtro dextro opus eſt: oportet enim ipſum, vbi manibus ſuis totum vulnus à foris apprehenderit, intrò repellere, conſtringere, ac exiguum ſemper ſuenti denudare: quicentiam id quod conſutum eſt, mediocriter comprimere, quoad totum exactè perſuatur. Porrò quæ idonea ſuendi abdominis ratio exiſtat, deinceps dicamus. Quoniam coire abdomen cum peritonæo conueniet, incipiendum quidem à cute eſt, atque ab externo introrſus acus demittitur: vbi iam & cutem, & rectum muſculum totum tranſierit, [præterito] quód ei adiacet peritonæo, per [reliquam] huius partem eam ab interno extrorſum, atque inde per reliquum abdomen traiectabis: vbi hoc penitus pertranſierit, rurſus ab externo introrſum, idem abdomen perforandum eſt: mox vbi [peritonæum] quod illi quoque adiacet [præteris, &] ad oppoſitum perueneris, id quoque ab interno extrorſum perpungi, vnáque cum eo totum ipſi cohærens abdomen debet. Deinde ab hoc rurſus incipiendum, atque id cum oppoſito peritonæo conſuendū. Ac rurſus vicina etiam cute traiecta, iterum ab ea parte acus introrſum eſt iniicienda, conſuendúmque id cum oppoſito peritonæo, inibi quoque vicina cute tranſmiſſa: atque hæc iterum iterúmque facienda ſunt, quoad totum vulnus ſimiliter conſuerimus. Interuallum verò ſuturarum quod ad compeſcēda ea quæ ſubſunt, pertinet, breuiſſimum eſſe poſtulat. Quod autem ad firmitatem requiritur, inter ſuturas, cutis ne [alibi] rumpatur, vtile breue non eſt. quare vitato vtriuſque exceſſu, eligenda mediocritas eſt. Iam hoc quoque omnium vlcerum com-

[quæ Græci Syringotoma recta vocant, fiſtulis concluſa]

[vt incumbat]

Quomodo inteſtinum in magnis vulneribus reponendū.

[intacto]

[oppoſitam]

[peritonæo]

[præterito]

[alicubi]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

mune quodammodo eſt, ſicuti etiam ipſius quo ſuuntur fili
[cōſiſtētia] [ratio.] Quod enim durius eſt, cutem rumpet: quod mollius,
[tranſegeru] confeſtim ipſum rumpitur. pari modo ſi proximè oras ſum-
mas acum [tranſegerit,] quod reliquum eſt cutis, quoniam
minimum eſt, dum violenter adducitur, rumpi cogitur. Sin
plurimum ab iis receſſeris, non parum cutis inglutinatum
relinquetur. Hæc licet omnium ſint vlcerum communia,
maximè tamen ſeruanda in abdomine ſuendo arbitror.
Porrò ipſum abdomen, aut quemadmodum eſt expoſitum,
conſuetur, huc diligentia adhibita, vt peritonæum abdo-
[vix enim ſecum coaleſcit] mini coaleſcere poſſit: [quod vix ſperare audeas,] cùm ner-
uoſum exiſtat: aut ſicuti quidam factitant, [qui] quæ cogna-
tæ naturæ ſunt, [ea committunt,] vtpotè peritonæum perito-
[vt] næo, abdomen abdomini. Id autem fiet in eum modum. A
[coniungātur] vicino nobis abdomine incipitur, atque ab externo intror-
ſum per id ſolum acus traiectatur. [poſt præteritis] vtriſque
[intactis] peritonæi labris, [ex] obiecta parte à foris introrſum [per
[Poſt ex] vtrunque eius labrum acus reuocatur: dein hæc rurſus re-
[per vicinū epigaſtriū, & vtrunque peritonæi labrum acus reuocatur, atque ab] ducitur, atque ab] interioribus foràs per aduerſum abdo-
men tranſmittitur. Hic modus à communi, & ex prompto,
quo nimirum vno adactu per quatuor labra acus traiicitur,
id differt, quòd peritonæum totum intra abdomen prorſus
recondit. Cæterùm medicamenta adhæc idonea, materiæ
illius eſſe debent, cuius ſunt ea quæ cruentis iniiciuntur. Vt
autem nulla pars principalior conſortij lege doleat, lanam
conuenit mollem oleo mediocriter calido imbutam toti,
quod inter inguina & axillas eſt, circūdare. Præſtiterit autem
[hoc ipſum] ſi per clyſterem inteſtinis [aliud ſimile] infundas. Si verò
[inteſtinum aliquod] [nonnihil in ipſis quoq; inteſtinis] conuulneratum ſit quod
iniicietur, vinum nigrum, auſterum & tepens erit, eóque
magis ſi totum vſque ad interiorem meatum pertuſum ſit.
Quæ inteſtina vulnerata curari poſſint, quæ minimè. Facilè igitur curationem recipiunt inteſtina craſſa: ſecus ha-
bent tenuia: ieiunum verò [omnibus] inſanabile eſt, tum
propter vaſorum magnitudinem multitudinémque, tum
quòd tunica eius prætenuis neruoſáque exiſtat, accedit huc
quod etiam bilem ſynceram totam recipiat: adde quòd om-
[prorſus] nium maximè iecori vicinum habeatur. Ventriculi porrò
Ventriculi pars ima curabilis. imæ partes carnoſæ vlceratæ curari cum fiducia debent, ſi-
quidem fieri poteſt vt res bene ſuccedat, non ſolùm quòd
hæ craſſiores ſint, ſed etiam quòd ſedes medicamentis quæ
illas

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

illas curabunt,[adhibendis] in eo loco est accommoda. [h] At [excipiendis] [vlcerum quæ os] & gulam infestant, solo transitu medicamenta attingunt: quæ autem [orificium ipsius obsident, ij] [in illo]acutus sanationi aduersatur. Cùm autem peritonæo rupto omentum prolapsum aut liuescat aut nigruerit, fune exceptum [antequam nigrescat,]ne sanguis profundatur, præcidere conuenit id quod post vinculum habetur, [i] atque vt in extremo inferiori iam commemoratæ abdominis suturæ vinculi fines pendeant, curabimus, quò scilicet facilè eos [cum ex vulnere suppurante eructentur,] eximamus.

[excipiendis]
[vulnera quæ os ventriculi]
[in ore ventriculi sunt]
[in illa parte]
[supra eam partem quæ nigrescit]
[cum vulnere suppurāte putruerint ac deciderint]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Quomodo peritonæi. *Hoc caput ex sexto medendi Methodi libro sumptum est: verùm in codice Græco, mirùm quàm mutilum & deprauatum.*

Quare etiam remedium. *Lege in codice Græco* ὥστε καὶ ἡ ἴασις ἐν τῷ θερμῆναι.

Mox expressa calefacere. *Fac* ἐκθερμῆναι τούτῳ τὸ ἔντερον.

Quæ Græci Syringotoma. *muta in* τὰ καλούμενα ὀρθὰ συριγγότομα.

Figura autem laboranti. *Adde in Græco dictionem hoc pacto* ἐπιτήδειον δὲ σχῆμα τῷ κάμνοντι.

Cum in superioribus deorsum. *Deest in græco,* πρὸς δὲ τοῖς ἄνω, κατάῤῥοπον.

Quoad totum exactè persuatur. *Deest aliquid. Legēdum enim* ἄχριπερ ἂν ὅλον ἀκριβῶς ῥαφῇ.

Inde per reliquum abdomen. *Fac ex* διαπείρειν τὸ ἔντερον ἐπιγάστριον *hoc,* διαπείρειν τὸ ἔντερον ἐπιγάστριν.

Deinde ab hoc rursus. *Hîc multa desiderantur planè necessaria quæ superioribus adiiciantur, ne quis compendij causa ab ipso Paulo prætermissa censeat. Sic igitur ex Galeno instaurari debent.* εἶτ' αὖθις ἀπὸ τούτου πάλιν ἀρξαμένους συῤῥάπτειν αὐτῷ τῷ ἀντικειμένῳ περιτοναίῳ. κἄπειτα διεκβάλλειν διὰ τοῦ πλησίον δέρματος. ἐντεῦθεν δ' αὖ πάλιν εἴσω διάγειν, συῤῥάπτοντας αὐτὸ τῷ ἀντικειμένῳ περιτοναίῳ διεκβάλλοντάς τε διὰ τοῦ πλησίον δέρματος, εἶτα, &c.

Pari modo si proxime oras. *Legendum est* οὕτω δὲ καὶ τὸ μὴ ἐγγυτάτω.

Id autem fiet in eum modum. *Fac* ἔσται δὲ τοῦτο κατὰ τὸν δὲ τὸν τρόπον. *Quid enim sibi vult* ἔστω δὲ τοῦτο κάτω. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον.

CORNARII.

b *At verò vulnera in ore ipsius ventriculi ac stomachi transitu solum medicamenta contingunt. Sed & his quæ in ore ipsius sunt sensus subtilitas aduersatur, quominus curentur.*

i *. Ita vt ad infernum finem consutionis, laquei initia foras propendeant, quò facile, &c.*

Ad tegendam glandem colis si nuda est. Cap. LIII.

Duplex chirurgiæ modus adtegẽdam glandem.

[præputiũ in orbem]

IN quibus glans colis penuria cutis non contegitur, aliqui indecori gratia duplicem administrationis modum excogitarunt, nunc in superiore colis initio cutem orbiculatim secantes, vt facto ipsius diuortio, inferior cutis attrahatur, donec glans occultetur: nunc subtus interiorem cutem à glandis radice scalpello excoriantes, inde inferiorem trahentes, mox linteo quodam molli [ambiens præputium] deligantes, ita vt linteolum aliquod quà cutis excoriata est, interponatur, ne præputium cum glande coalescat. Hunc modum Antyllus magis recipit, longiore ipsum oratione exponens. Nos autem summatim dixisse contenti sumus, quoniam rarò inter artis opera huiusmodi administratio requiritur, tum quòd affectus nullam muniis obeundis difficultatem pariat, tum quòd neq; tantum indecori afferat, k vt hac magis inquisitionem aliquam ex chirurgia deligas.

ANNOTAT. CORNARII.

k *Vt huius chirurgiæ tormentum subire quis sustineat. Pro* ἱρᾶσθαι βάλανον *legito* αἱρᾶσθαι βάσανον.

Quomodo glans penis contecta aperiri poßit: vitium dicitur Hypospadiæon. Cap. LIIII.

[glandis figura absoluitur]

PLerisque glans ab origine non perforata est: verùm sub cane appellato quà [glans suspensa est] foramen habetur: vnde neque vrinam facere anterius possunt, nisi particulam versus imam ventris regionem, admodùm inclinent, neque liberis dare operam, cùm semen ipsorum in vterum recta non possit eiaculari. Omnium itaque simplicissimus tutissimúsque curationis modus est qui fit per præcisionem. Itaque resupinato homine glans sinistræ manus digitis validè attolletur: deinde scalpelli acie ipsa iuxta coronam præcidetur, plaga non obliqua, sed sculpturæ simili, vt per medium eminentia quædam glandem repræsentans appareat. Quoniam verò sæpè sanguis profundi solet, si fieri potest medi

medicamentis ei retinendo dicatis sistemus, sin minus, tenuibus ferramentis aduremus.

De Phymo. *Cap.* LV.

DVplex Phymi causa est: aliquando enim sic glandem præputium tegit ne nudari possit: aliquando retrorsum [deducta] reduci non potest. Hæc [l] species propriè Periphymosis dicitur. Prior itaque differentia, aut ex cicatrice quæ in præputio concreuerit, aut ex carnis incremento quæ illic coaluerit. Altera genitalium inflammationibus fertur accepta, quoties abducta [cuti] retrorsum glans intumuerit, nec vltrà præputium receperit. [m] Si igitur prima Phymi causa fuerit, curationem hoc pacto tentabimus: figurato homine, vt par est, præputium in anteriorem partem attrahemus, demissisque in summum ipsum hamulis tribus, quaterníve, ministris continendum exhibebimus, iubentes, ipsum quantùm fieri potest diducant aperiántque: deinde si ex cicatrice [exterior collectio fuerit creata,] scalpello ab interiore parte præputium in tribus quatuórve locis incidemus, lineis directis & æquali inuicem spatio distantibus, idque intrinsecus: est autem [duplex] in glande præputium: os igitur ipsius ab interiori parte diuidemus, sic enim contractione quæ ex cicatrice coaluit dissoluta, [n] præputium superinducemus. At si caro ab interioribus adnata Phymum produxerit, carne tota ferro scarificata, [præputium abstrahemus:] carnem inter lineas eminentem rademus, posteà plumbeum canalem glandi vniuersæ circundabimus, inuoluta ipsi papyro sicca. Habeat autem canalis foramen vndique æquale. sic enim huius circumposito præputium adductum rursus coalescere prohibebitur, dum & à plumbo & papyro inuoluta distentum seruatur: intumescens enim [ex deligatura] magis adhuc cutem diducet. Hoc igitur faciundum est, siue ob cicatricem, siue carnis excrescentiam Phymo generato manum adhibuerimus. Sin autem Periphymosis appellata creetur, vetustate temporis coalescit, & curationem non recipit, nisi quis eo modo velit tractare quem ad tegendam glandem vsurpamus. Sinautem nondum coaluerit, [vibicibus] super ipsum rectis tribus, aut quatuor, aut etiam pluribus circulatim [excitatis,] oleo copiosiore tepido superfuso, extrorsum attrahemus.

[reductum sub præputium]
Phymoseos causæ.
Periphymoseos causa.
[cute]
Curatio Phymoseos
[Phymosis genita fuerit]
[veluti duplicata cutis]
[præputio protracto]
[papyrus ex perfusione, ἐκ τῆς διαβροχῆς vel serosi humoris qui stillat ex plagis scarificatæ partis, vel medicamenti impositi]
Periphymoseos curatio
[scarificationibus]
[factis]

ANNOTAT. CORNARII.

l *Quæ species propriè Paraphimosis appellatur.* *Affectio retro abducti præputij, vt glandi amplius induci non poßit, παραφίμωσις appellatur, non περιφίμωσις. Opponitur enim τῇ φιμώσει, quæ affectio est præputij ita glandi inducti vt rursus detrahi non poßit.*

m *Si igitur prima constrictionis species fuerit.* *Expungenda in Græcis vox ἄιτιον, legendúmque, εἰ μὲν οὖν τὸ πρῶτον εἶδος τῆς φιμώσεως γίνοιτο.*

n *Præputium abducemus.* *Græcè pro ἐπάξωμεν legendum ἀπάξωμεν.*

Si præputium glandi adhærescit. Cap. LVI.

Quomodo glans à præputio separetur.

GLans & præputium inuicem committuntur exulceratione præcedente. Conuenit igitur subtus cute, quantum licet, excoriata, acie scalpelli, aut spathula polypo accommodata, ea quæ resistunt dissoluere, id potissimùm conantes, vt glandem purè à præputio adhærescente discernamus: quod si non fuerit expeditum, glandis potius nonnihil ad præputium assumere, quàm econtrario: cùm enim præputium tenue sit, facilè perforatur. Vbi commissuram dissolueris linteum tenue aqua frigida madens glandi & præputio interponendum, ne rursus coalescant, vino astringente cicatricem ipsis obducemus.

De Circuncisis. Cap. LVII.

Præputiũ affectũ quomodo circũcidatur.

NOn de iis qui religioso gentium more circunciduntur, nunc verba faciemus: sed de iis quibus affectu naturalium oborto, præputium nigrescit. Itaque in iis totum quod nigruerit, orbiculatim præcidi debet, deinde æris squama cum melle vtendum, vel etiam malicorio, & eruo medicamenti instar quod linteolis illinitur. Si verò sanguis quandoque profluat, ferramentis lunatis candentibus vtendum, quæ vtriusq; simul [iniiciantur,] & ipsi sanguinis profluuio, & [vulneri] depascenti. At si tota interim glans absumpta fuerit, exiguum è plumbo canaliculum imponentes meatui, per ipsum ægroto vrinam reddere iubebimus.

[prosunt] *[vlceri]*

De Thymis naturalium. Cap. LVIII.

Thymi quid Thymorũ per chirurgiã curatio.

THymi carnosa sunt tubercula, nunc in glande, nunc in præputio prouenientia. Ex his, alij maligni, alij non sunt. Mitiores itaque scalpelli acie deradere conuenit, & chalcitidem ipsis inspergere: in malignis, eo quod vitiatum

est.

eſt,exciſo,aduſtione vtendum. At ſi ex oppoſito aduerſoque ſibi inuicem in præputio fiant Chymi,hi intra ipſum, illi extrà, non oportet omnibus ipſis confeſtim manum admoli- [*aut equi-* ri,ne præputium ſtructura tenue, imprudenter pertunda- *no*] mus. Sed primùm interiores auferre conſilium eſt,iiſque ci- [*frigido cau* catrice obductis, tunc quoque exteriores aggredi. Nonnul- *terio. Sic vo* li verò recentiorum forfice ipſos auellentes [equino] pilo *cat cauſti-* deligatos, curare ſolent, quemadmodùm alij [refrigerato *cum medi-* ferro candenti] eoſdem deurunt. *çamentū*]

De Catheteriſmo, & clyſtere veſicæ. *Cap.* LIX.

CVm vrina non redditur,quòd iter ipſius obſtructum ſit, aut concreto intus ſanguine, aut calculo, aut alia quadam cauſa Catheteriſmo [id quod ſuperfluū eſt eximemus.] [*vrinæ ex-* Sumpto igitur cathetere, ætati & ſexui conuenienti, probè *crementum* ipſum dirigemus,quod hoc modo fiet: lana exigua lino de- *nos elicie-* ligata per medium, linóque ex acuto iunco per Catheteris *mus ac edu* fiſtulam traducto lanam foramini adaptabimus, quod iuxta *cemus*] Catheteris[mucronem]eſt,ac forfice præciſo eo quod ex la- *Catheteris* na eminet,Catheterem in oleum demittemus, ægro in ſub- *immittēdi* ſellium collocato,& fomētis ſi nihil prohibet,[irrorato] Ca- *præparatio.* theterem[in rectum]inferemus vſque ad colis[baſim:]dein- [*caput*] de[naturalia] ad vmbilicum inclinabimus. etenim ab hac [*antea per-* parte obliquus veſicæ meatus exiſtit,deinde ſic cathetera adi *fuſo*] gemus.Quùm verò iuxta regionem inter ſcrotum,& anum, *Catheteris* propè ſedem fuerit, rurſus[genitalia impoſito] inſtrumento *immiſſio.* deflectemus, in naturalem reducentes figuram.nam à peri- [*recta*] næo veſicæ meatus ſurſum tendit, propellemúſque Cathe- [*radicem*] terem vſque dum veſicæ ſinum penetrauerit:ſecundùm hoc, [*pudendū*] linum Catheteri iniectum retrahemus,quò vrina ſimul cum [*colem im-* lana attracta ſubſequatur, quemadmodùm in ſyphonibus *moto*] accidit: atque talis demittēdi Catheteris modus eſt. At quia *Collutiones* ſubinde exulcerata veſica collui deſiderat, ſiquidem auricu- *veſicæ.* larij clyſteres, id quod iniiciendum eſt poſſint tranſmittere, [*coriaceo* illis in prædictum modum vtemur, in veſicam demiſſis : ſi *vtriculo*] fieri nequit, Catheteri [pelle,] aut veſica bubula adaptata, eóque indito,veſicam colluemus.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Sumpto igitur Cathetere. *Hoc inſtrumentum à demittendo dictum eſt. nam per id aliquis liquor in veſicam demittitur à* [illegible] [illegible] *&* [illegible]. *Eſt autem rectus ſypho, vt ait Gal.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Quæ curatio Calculosis adhibeatur. Cap. LX.

CVm alibi demonstratum sit qua ex causa calculi generentur, tum quòd pueris in vesica magis prouectioribus, in renibus crescant, nunc rationem exponemus, qua excindi possint, vbi notas priùs eorum qui [vesica] habentur, designauerimus. Vrina igitur aquosa est, quod in eis subsidet, arenosum: pudendum continuò vexatur pruritu, laxatur sine ratione, rursusque arrigitur, crebrò id contrectant irritati ægri, & maximè pueri. cum calculus in ceruicem vesicæ incidit, etiam repetè vrina supprimitur. Porrò inter eos quibus calculus excinditur, pueri quidem vsque ad quatuordecim annos propter corporum mollitudinem, facilè curationem recipiunt: senes, quòd [corpus ipsorum contumax sit,] vix cosanescunt: mediæ horum ætates etiam in hoc, medio quodam modo habent, ac rursus facilè sanãtur qui maiores calculos habent, quòd inflammationibus assuerunt: qui minores, difficulter sanantur, contrarias ob causas. Hæc cum ita se habeant, ad chirurgiam [profecti,] concussione vtemur priùs, interim per famulos, interim ipso ægroto ex alto quodam loco desiliẽti, quò calculus ad vesicæ ceruicem propellatur, deinde figurari æger debet, ceu rectus in sedili, manibus subter femora porrectis, quò in angustum vesica compellatur. Si igitur cõtingẽtibus nobis [calculus] in regionem scroti & ani inter mediam procidat concussione exturbatus [inde] ad sectionem conuertemur. Sin minùs occurrat, indicem sinistræ manus digitũ, si puer sit qui ægrotat, vel etiam medium, si ætatis sit prouectioris, oleo perunctum, in anum demittemus, & supinis digitis perquirentes, calculúmq; occurentem paulatim traducentes, in vesicę ceruicem coarctabimus: & digito vno, pluribúsque propellentes ipsum in exteriora impactum, ministro altero manibus vesicam premere iusso, alteri præcipiemus dextra manu testiculos sursum [teneat,] sinistra regionem inter scrotum & anum mediam extendat in alteram partem, ab ea [qua] sectionem moliemur: ipsi assumpto scalpello ad [calculos] aptato, inter anum & testiculos, non per medium locum [inter scrotum & anum,] sed in [alteram partem] iuxta sinisteriorem clunem, obliquam super lapidem qui [subiicitur incidendis,] ducemus lineam, quæ extrinsecus latum habeat spatium, intus non amplius, quàm vt calculus per id queat excide

[in vesica] *Signa calculi in vesica.*

Quibus calculus excinditur tuto, quibus minime.

[in eorum corpore difficilia curatu sint vlcera.]

[venientes] *Calculi eximẽdi ratio.*

[extrinsecus calculus]

[statim]

[attollat]

[in qua]

[calculos eximendos]

[perinæi]

[altera parte]

[obiicitur]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

excidere [interim] ſiquidem digitis ſuper anum innixis, aut digito [vnà cum ſectione ſine euulſione] calculus leniter exilit. ſin minus exilierit, vnco huic rei accommodo iniecto eximemus. †Calculo iam ablato, medicamentis ſanguinem coërcentibus ex [fuligine thuris,] aloë, ſymphyto, vel etiam miſy, & conſimilibus ſanguinis profuſionem ſiſtentes, lanas, aut linamēta implicita, vino & oleo madentia imponemus, & ligaminibus ſex [proceſſuum ad calculos] accommodatis vtemur. At ſi profluuij ſanguinis metus ſit, linamentum implicitum ex poſca, aut roſaceo aqua admixta iniiciendum eſt, & ægro decumbēte crebriùs locum perfundemus. Poſtquàm tertio die ſolueris, & hydrelæo copioſo irrorraueris, tetrapharmaco linteolis illito vtendum, ita vt frequentius ipſos ſoluas, curéſque propter vrinæ acrimoniam. At ſi inflammatio quæpiam ſuperuenerit, cataplaſmatis & ſuperfuſionibus ad eam inſcriptis adiuuabimus, ac in veſicam roſaceum, aut chamæmelinum, aut butyrum, niſi aliqua nos inflammatio impediat, demittemus. ſimiliter etiam ſi vlcus [paſcendo, aut alio quodam modo ſerpat, aut] maleficum fuerit, ſingulis congruentia adaptabimus. cùm vlcus inflammatione caret, lauacrum adhibetur, inde emplaſtrum dia chylon, tum lumbis, tum imo ventri ſuper accommodatur. Per totum verò curationis curriculum, femora[inter ſe conuenit deligare,°& cum remediis requieſcere.] †Sin exiguus calculus coli inciderit, & per vrinam reddi nequeat, præputium validè in anteriora attractum deligabimus iuxta glandis ſummitatem, item poſteriore parte pudendi colem vinciemus, [iuxta terminum ad veſicam ſpectantem] conſtrictione adhibita: deinde infra colem diuidemus, ſuper lapidem ipſum qui [excidendis ſubiicitur,] flexo autem cole calculum eiiciemus, ſolutíſque vinculis vlcus ſanguine concreto [vacuabimus.] Poſterius [itaque vinculum iniectum eſt,] ne calculus retrorſum recurrat: anterius, [ne] poſt calculum exemptum præputij ſoliti cutis [in oppoſitum] recurrens [diuiſionem] contegat.

[Aliquando enim] *[ſtatim poſt ſectionē citra moram]* *† Calculo exēpto ſanguinem ſiſtentia, & vulnus curantia.* *[polline thuris, thure]* *[capitū ad calculos exemptos]* *[paſcendo ſerpat, aut alio quodā modo]* *[ſimul conuenit ligare, vt glutinātium remediorum vim adiuuent]* *†Colis inciſio ad eximendū calculum.* *[ad eius extremū quod veſicā ſpectat]* *[incidenti obiicitur]* *[mundabimus]*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Ligaminibus ſex proceſſum. *Hoc eſt ſex appendiculorum. ἑξάσκελὰς enim ad verbum ſonat, ſex crurum. à geometris petita di-*

[vinculum iniicitur] [vt] [retrorſum] [plagam]

ctio est, qui figuras quasdam ἐξαστικλᾶς nominant.

Super lapidem qui excidendis subiicitur. *Græcè est κάτωθεν διέλωμεν κάτω τὸν λίθον κατ' ἐπικόπου αὐτοῦ τοῦ λίθου, hoc est, deinde diuidemus infra calculum super ipsum lapidem qui incidendis subiicitur. At vitium exemplaris esse puto, ponendúmque pro τὸν λίθον, quod est calculum, τὸν καυλὸν, hoc est colem. verùm Aetius & alij veteres, sectionem in cole non infrà ad suturam, verùm suprà fieri præcipiunt. sed κάτω sunt qui intelligunt super lapidem ipsum qui inciditur.*

CORNARII.

• *quo auxiliis adhibitis inseruiant. In Aldino cod. sic legitur: παρ' ὅλον δὲ τὸν τῆς θεραπείας καιρὸν τοὺς μηροὺς ἅμα χρὴ διαγκέαν πρὸς τὸ τοῖς βοηθήμασιν ὑπηρεμεῖν. Vbi duæ voces corruptæ sunt διαγκέαν & ὑπηρεμεῖν. Et pro διαγκέαν cum aliis lego δεσμεῖν, ita tamen vt hanc vocem non genuinam huius loci esse putemus. Sunt enim femora deligenda quidem, sed latioris significationis voce, & hoc & alia mihi indicasse videtur, nimirùm voce διακεῖσθαι, quam pro διαγκέαν reponendam esse credo, & accipiendum femora simul ita disposita esse oportere, vt adhibitis auxiliis inseruiant. At pro ὑπηρεμεῖν legendum ὑπηρετεῖν.*

De Testiculorum partibus. Cap. LXI.

PArticularum quæ circa testes habentur, finitiones cùm ad ramicum incidendorum doctrinam conferant, priùs describemus, quàm ad illam veniamus. Igitur † testiculus substantia quædam est glandulosa, fragilis, ad vim genitricem seminis effecta. [At nerui testium, quos Græci † Parastatas & Cremasteras ab eo appellant, quòd ex illis genitales partes dependent, spinalis medullæ ex cerebri membrana propagines sunt, cum venis arteriosis ad testiculos pertinentes, per quos semen in naturalia permeat.] † Seminaria autem vasa, [venæ sunt à caua vena in] testiculos sinuosis anfractibus pertingentes, vnde testiculi alimentum capiunt. item tunica † Erythroides naturæ neruosæ, in gibba quidem parte, atque anteriori, à testiculo libera est. in concaua & posteriore, ipsi adhęrescit, ex peritonæo originem trahens. Vocant autem partem hanc qua testiculo adnata est, posteriorem Prosphysin, quasi dicas adnexum. † Darti verò membranæ sunt, quæ exteriorem testiculum conglutinant, iuxta tunicam erythroidem dictam ei adhærentes: quibus partibus & illa post testiculos tunica adunitur. Hæc autem ipsa cutis

† Testis.
† Parastata & Cremasteres.
[Cremasteres Peritonei mēbranæ productiones sūt, ad testiculos demissæ. Parastatæ verò exortus varicosi venarū arteriosarum per quos in pudendum semen eiicitur]
† vasa seminaria.
[venæ & arteriæ sūt, à vena caua & arteria magna in.]
† Erythroides
† Dartos.

cutis exterior rugosa testibus circundata, scrotum nobis, Græcis oscheon dicitur. *Scrotum.*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tunica erythroides. *Duæ sunt testiculorum tunicæ, dartos & erythroides. Hîc autem malè habebatur in Græco* ἐλιτροειδὴς *pro* ἐρυθροειδὴς. *Paulò post inuenies* ἐρυθρὸν *pro* ἐρυθροειδῆ *positum.*

De aquoso ramice, hydrocele dicitur. *Cap.* LXII.

HVmoris [otiosi] in particulis scrotum implicantibus colluuies, tumorem excitans sensibilem, hoc nomen sortita est. Itaque humor magna ex parte, in [tunica erythroide appellata, testiculum ambiente, in partem anteriorem] colligitur, quà potissimùm membrana illa à testiculo separatur. Rarò extra membranam hanc erythroidem vitium contrahitur. † Subinde peculiari tunica humor comprehenditur: vocántque hoc malum chirurgici in superadnata ortum. Quare si ob causam præcedentem, exempli gratia, particularum imbecillitatem vitium oboriatur, sanguis alimenti ratione adductus, in aquosam seriosámue, & [inutilem] substantiam mutatur: si ex ictu, sanguinea, aut fæculenta substantia comprehenditur. † Communis igitur nota est, tumor indolens, firmus, ac stabilis in scroto, [quacunque tandem occasione] non euanescens, sed in iis qui modicum continent humorem, cedens: in illis qui copiosum habent, non item. Ac quibus in erythroide tunica humor comprehensus est, tumor rotundus paululum, & oui modo longiusculus apparet. His testiculus in conspectum non venit, vt qui vndiquaque sit [implicitus.] Sin autem extra erythroidem membranam sub Dartis habeatur, [propter paucitatem particularum] occurrit. At si humor in membrana superadnata coierit propter contractionem ex omni parte, & rotunditatem, tumor [alterius] testiculi imaginem exhibet: & cùm aquosus humor [extiterit,] tumor concolor pellucet: P cùm autem fæculentus fuerit, aut sanguineus, aut rubicundus, aut liuidus apparet. At cùm in vtraque scroti parte hæ notæ apparuerint, duplicem ibi ramicem esse cognosces. † Hoc modo scalpello curantur. derasâ pube & scroto, nisi puer fuerit, ægrum super sedile resupinabimus, podici panniculo multiplici subiecto, scroto autem spongia [iustæ magnitudinis,] ac sedentes à sinistra ægrotantis, ministro qui ad dextram sedebit, iubebimus vt genitale in [alteram partē protendat,]

[superuacui]

[tunicæ erythroidis appellatæ, testiculum ambientis parte anteriore]

† Hydrocele tunica superadnata.

[superuacuam]

† Signa Hydroceles.

[quocūque corporis statu]

[humore obrutus ac contectus]

[paucis interiectis partibus]

[alius]

[coaceruatus fuerit]

† Curatio per chirurgiam.

[valde magna]

[oppositam herniæ partē auertat]

& cutem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

& cutem ſcroti ad abdomen eleuet, nos ſcalpello ſcrotum à medio iuxta longitudinem vſque ad pubem ferè, recta linea incidemus, quæ [vicina ſit lineæ] ſcrotum per medium [ſecanti:] ᵃ diuidemúſq; [tunc] tunicam erythroidem. Porrò ſi humor in adnata membrana hæreat, quà vertex eiuſdem tunicæ eminet, illac diuiſionem moliemur. Hamulo autem oræ vulneris diducentur; & cultro ad Hydrocelicos aptato, ſcalpelloque Dartos detegemus: nudata verò erythroide, ſcalpello quo venę incidi ſolent, mediam ipſam diuidemus, [per illas potiſſimùm partes, in quibus] à teſticulo [recedit.] Humore iam toto, aut maiore ipſius portione [in vaſe aliquo excreto,] erythroidem membranam hamulis [eximemus,] [quàm fieri licet] tenuiſſimã ipſius partem. Inde verò Antyllus ſuturis & medicina cruentis accommodata vtitur: recentiores ea, quæ quòd carnem inducat, Sarcotice appellatur. At ſi teſticulus putredinem expertus, alióue modo vitiatus deprehendatur, vaſa [cum neruo, qui ab inguinibus dependet, Cremaſtere dicto, fune] excipiemus, ipſoque cremaſtere præciſo, teſticulus eximetur. Item in iis qui duplici laborant ramice, ſimiliter [bifariam curationem] moliemur, vtrinq; per ſcroti partes [ad inguina] lineas incidentes. mox ſpecilli mucrone per [diuiſionem] deorſum ad ſcroti extremum demiſſo, ipſoque ſcrotum attollentes, acuto ſcalpro lineam [qua humoris eſt] emiſſarium, incidemus, vt & ſanguinem concretum & pus per [eam] excernamus. [ipſo verò] ſcalpelli mucrone linamentum in longitudinem implicitum ſuperiori [diuiſioni] inſeremus, & vibicibus per ſpongiam deterſis lanam oleo madentem per [ſectionem] infra ad teſticulum inſinuabimus, extrinſecus alias lanas vino & oleo imbutas ſcroto, imò ventri, inguinibus, regioni inter ſcrotum & anum, & lumbis ſuperiniiciemus, ac vbi linamẽtum triplex ſuper hæc [implicitum] deligauerimus vinculo in ſex proceſſus exporrecto, congruíſque faſciis, homo decumbet lanis ſcroto ſubiectis, vt conquieſcat, pelléque [ſuper] ipſas molli explicata, [quo] fomenta excipiantur. Superfundemus autem oleo calente, vſque ad triduum. poſt hoc vbi ſolueris, tetrapharmaco linteolis illito in vulnere vteris, ʳ linamentum in longitudinem implicitum ex farinaceo. polline ſuperaccommodans. extrinſecus fomenta rurſus propter inflamationem vſq; ad diem ſeptimũ iniicientur: inde

medica

[æquo ſpatio diſtet à linea]
[ſecante]
[aduſque]
[illa potiſſimùm parte, qua]
[ſeiuncta eſt]
[in vas aliquod excreto]
[ſublatam circuncidemus]
[nempe]
[cum cremaſtere fune]
[vtraq; parte chirurgiam]
[inguini vicinas]
[vulnus]
[vt humori ſit]
[plagam]
[eodémq;]
[vulneris parti]
[vulnus]
[expãſum]
[infra]
[qua]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

medicamento quod linteolo ſeruetur vtemur. Vulnere expurgato, & carne iam mediocri obducta, [deinceps etiam lauacris adhibitis] linamentum in longitudinem implicitum auferri debet, & reliqua curationis parte ſubſequente, quemadmodùm prius explicatum eſt, vtemur. Ac ſi inflammatio quæpiam fuerit, aut ſanguinis profluuium, aut aliquid eiuſmodi intereà ſuperuenerit, conuenienter vnicuiq; occurrere conuenit, ne ſemel dicta iterum repetam. Si verò vſtionem potius in aquoſo ramice, ſicut recentioribus viſum eſt, adhibeamus, omnia quæ ante chirurgiam, & poſt eam dicta ſunt, exequemur, [ipſum verò chirurgiæ opus ſine ferro tantùm & diuiſione per humoris emiſſarium fieri debet.] Decem itaque, aut duodecim ferramentis literam Græcorum. r. imitantibus, & duobus [gladiolis] primùm ſcrotum ferro. r. referenti per medium aduremus, cultello autem, aut cæco hamo membranas excoriantes [ferramento enſi ſimili,] has ceu præcidentes aduremus. Nudata verò tunica erythroide, facilè autem cùm alba & tenuis exiſtat, cognoſcitur, acie ferramenti inſtar. r. literæ facti perurentes humorem excernemus, poſteà totam ipſam detectā hamulis attollentes, ferramento [gladiolo ſimili] auferemus.

[vbi ægrū lauare permiſeri-mus]

[ac in ipſa chirurgia, niſi quod ferro tātùm non ſecamus, ſed cauterio, et emiſſarium humori non præparamus]

[cultratis]

[cultrato cauterio]

[cultrato]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Humoris ocioſi in particulis ſcrotum impli. *In Græco eſt, ἀργὸν ὑγρὸν συλλεγόμενον περὶ τὸ μέρος τῶν τὸν ὄσχεων διαπλεκόντων σωμάτων, quod ad verbum ſonat, prout verſio noſtra habet, Ceterùm commune ramicum nomen eſt, Hernia, vt ait Celſus: vnde Hernioſi appellantur.*

CORNARII.

p *Si verò fæculentus aut cruentus, rubicūdus aut liuidus apparet.*

q *diuiſione ad rubicundam vſque tunicam progrediente.*

r *ita vt lemniſcum in ſolutione permutemus. Græcè eſt, τὸν λημνίσκον διὰ τῆς γύρεως ἀλλάττοντα. Sed quid hîc γῦρις, id eſt pollen facit? aut quomodo lemniſcus per pollinem permutandus eſt? Paulò antè ſimpliciter dixit, lemniſcum traiicimus: paulò poſt ſimpliciter, lemniſcum auferre oportet: quid ergo hîc per pollinem permutandum eſſe dicit? Vnica vox γύρεως corrupta totam ſententiam vitiat, pro qua λύσεως legendum eſſe haud dubitamus, vt lemniſcum in ſolutione permutemus, hoc eſt priore exempto alterum indamus.*

De carno

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De carnoso Ramice & Tophaceo. Cap. LXIII.

[cōponunt] *Causæ herniæ carnosæ.* *Signa.* *[cuti]* *[natiuus]* *†Curatio.* *[incidemus]* *[in teste caro generetur]* *[carnoso tumore onustum]* *[excindemus]* *† Tophorū à reliquis herniis distinctio.*

CAro in particulis quæ scrotum [implicant alibi] succrescens carnosum ramicem producit. Nascitur autem ea, ex causa latente, testiculo fluxionem scirrhúmque experto, aut ex ictu, aut imperita post ramicis succisionem curatione: subsequitur autem hos color vbique [sui] similis cum duritia. Si autem tumor in scirrhum coaluerit, [nullus] nec color, nec sensus adest: si malignus sit, dolor vrget punctorius. † Itaq; manum admouentes ægro, figurabimus ipsum, sicut & priùs, [diuidemúsque] similiter,[s] & siquidem [ex generata carne, vitium testiculi creatum sit,] & Darton membranam & Erythroidem consimiliter discindemus, deinde testiculo eleuato, eoque extra Erythroidem exempto, Cremastere segregato à vasis, hæc quidem constringemus, illum verò nempe cremasterem amputabimus: testiculum autem [qui cum adnata carne coaluerit,] ceu alienum eiiciemus. Sin hæc carnis generatio in tunica aliqua, aut vase fiat, scroto diuiso, subiectísq; carni membranis, totum quod in carnem concreuit auferemus. [t] quòd si posterior commissura carne fuerit obducta, iis quæ ambiunt ipsam ademptis testiculum simul cum ea [excipiemus:] quippe fieri nequit, vt testiculus sine hac permaneat. † Cęterum Tophi & in testiculo & in membrana Erythroide occalescunt, renixu multo, duritie, & inæqualitate à carnoso ramice & aquoso discreti. His igitur manum sicut etiam carnoso ramici admoliemur.

ANNOTAT. CORNARII.

s *& si quidem cum teste caro concreta affectionem fecerit.*

t *At si posterior accretio cum carne concreuerit, circumsitis partibus ablatis.*

De varicoso ramice & ventoso. Cap. LXIIII.

Hernia varicosa. *[similis]* *[in motu corporis]* *† Chirurgia.* *[tractatur, ac]*

VAsa in scroto, aut dartis membranis dilatata, Varices simplici vocabulo nominant. Alia verò quę testiculum nutriunt, si varicum more dilatentur, varicosum ramicem, Græci Cirsocelen vitium nuncupant. Notæ horum euidentes sunt, quippe pars affecta tumidior, obliqua modicè, vuæ [in modum,] & testiculi relaxatio anteà apparet, tum aliæ nonnullæ [in agendo] difficultates maximè in cursu, exercitio, & itinere. † Hoc modo curamus: vbi commodè ægrum figuraueris, scrotum manu [permulcetur, neruus] Cremaster in partem inferiorem repellitur. Facilè autem is dinoscitur, vt qui

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

vt qui tenuior vasis sit, solidior, reniténsque, ceu potens validiúsque: æger quoque ad depreßionem ipsius indolet, v & iuxta colem [turbatur:] vasa autem digitis nostris & ministri excepta in scroto, validéque distenta, acie scalpelli [obliqua] adacta [supra instrumentum quod vasis cedendis supponitur] secabimus: deinde per hamulos ea quæ cuti subiacent eleuata excoriantur. vasis vt in capite de angiologia & aneurysmatis disputatum est, denudatis, acus duplex linum trahens transmittitur: ansáque lini abscisa, vasa & in prima ipsorum dilatatione & inferiori extremo fune deligabimus, & per medium recta incisa linea, & sanguine qui coierat euacuato, medicina ipsos curabimus quæ pus moueat, vt etiam funiculi cum vasis sua sponte excidant. Leonides autem præcipit, quòd si aliqua ex vasis testiculum nutrientibus dilatata fuerint, hoc modo esse faciendum: sin autem omnia, testiculum cum ipsis [capi] oportere, ne vasis alentibus destitutus contabescat. Porrò ventosus ramex, quùm genere Aneurysma existat, Leonidi quidem non attingendus videtur, propter periculum quod in varicibus ab incessabili sanguinis profluuio accidit. Recentiores autem quùm duplex ipsius sit generatio, alia ex [quatuor] vasis testiculum alentibus, alia ab arteriis darton membranam & scrotum intercurrentibus, hunc quidem ceu desperatæ salutis, repudiant, illum priorem scalpello curant. discernimus autem ipsos, quòd qui ab arteriis enascitur, facilè ad digitorum [constrictionem] euanescat, qui à venis testiculum nutrientibus, aut neutiquàm, aut cum multo [metu.] Cęterùm curamus ipsos, vt in varicosis ramicibus comprehensum est, singulas venas fune excipientes deligantésque.

[vexatur]
[obliquè]
[vasis ipsis pro tabula cæsoria subiectis]
[eximi]
Hernia ventosa.
[vox hæc redundat, cùm duæ tãtùm venæ sint testiculos alentes, vtrinque vna]
[cõpressum]
[compressu]

ANNOTAT. CORNARII.

v *insupérque ad colem situs est.*

De intestinorum ramice. Cap. LXV.

INtestinorum ramex, quem Græci Enterocelen dicunt, est cùm intestina sunt in scrotum deuoluta: † id quod fit, aut peritonęo circa ilia dirupto, aut eodem extenso. vtraque igitur, ruptura (dico) & extensio ex violenta quadam occasione præcedente proueniunt, nempe ictu, aut saltu, aut clamòre. At qui [laxationi fertur acceptus propriè] & propter resolutionem, & alias corporis imbecillitates, accidit. Notæ vtriq; com

† Enteroceles causæ.
[ramex ob laxationem fit, peculiari causa]
Signa.

communes sunt: conspicuus in scroto tumor: item quòd in exercitiis, [itinere,] spiritus retentione, aliísque [occasionibus] idem maior quàm priùs euadet: compressus, tardè quidem recurrat, celeriter autem rursus deuoluatur, supernè intestinum resupinatis in loco permaneat, donec erigantur. Stercus autem in scrotum receptum periculum subinde ipsis intulit: dolent [enim,] nonnunquam etiam impressis digitis sonitum elidunt. Peculiaria ramicis ad relaxationem relati indicia sunt, quòd non [vna vice,] sed particulatim temporis spatio, & quod ob caussas [quaslibet,] nonnunquam intestinum deuoluatur, tumor æquabilis, & profundus appareat, intestino quod deuolutum est, peritonæo constricto. Ex ruptura facti ramicis signum est proprium, quòd [vna vice] ac subitò ab initio intestinum deuoluatur, ídque ob caussas violentas duntaxat: quòd tumor immensæ magnitudinis, inæqualis, & per summa protinus in cute emineat, quoniam intestina extra peritonæum elabuntur.

[luctis, πάλαις. Alij ἁλίαις caloribus.]
[vehementibus tensionibus. περιτάσεσι]
[etiam]
[confertim]
[leues]
[confertim]

Si igitur rupto peritonæo omentum duntaxat in scrotum inciderit, vitium omenti ramex, Græcis Epiplocele appellatur: si intestinum quoque delabatur, omenti intestinique ramex, Græcè Epiploënterocele dicitur: si verò & aqua in tunica erythroide apparuerit, composita ex tribus quoque appellatio sumitur. Cæterùm neque hos, neque ex ruptura intestinorum ramicem [chirurgiæ subiicimus:] solum verò ex relaxatione ramicem intestini, manu curamus, hunc in modum. homine resupinato & cute iuxta inguina per ministrũ eleuata, transuersam lineam incidimus, vt in angiologia explicitum est. Nonnulli verò non transuersam, sed rectam lineam ducũt, hamuloque defixo diuisionem explicant, [quæ testiculum retractum mensura] adæquet, ˣ deinde rursus tot hamulis per [quartam cutem] transmissis quot vulneris magnitudini sufficiant, cæco hamo, aut cultro membranas & pinguedinem subtus excoriantes, scalpello præcidimus. detecto autem vndequaque peritonæo, demissoque indice digito ad posteriorem scroti partem inter peritonęum & dartum mẽbranam, posteriorem [connexum] soluemus: deinde dextra manu [extremum implicantes] ad interiora scroti, simúlque sinistra peritonæum [retrahentes ad diuisionem] retrahemus testiculum vnà cum membrana erythroide, ac ministro vni iubebimus testiculum eleuet, ipsi verò posteriorem adnexum

Epiplocele.
Epiploenterocele.
[chirurgia nos aggredimur]
Curatio enteroceles ex relaxatione.
[quæ testiculum eximendũ magnitudine]
[Darton tunicam]
[cohæsum]
[cũ Darto]
[scroti extremum replicantes]
[sursum tollẽtes ad plagam]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

adnexum [ex toto] simul cum membrana erythroide dissol- [prorsus]
uentes, explorabimus digitis num intestini [inuolutio quæ- [anfractus]
dam] in tunica erythroide relicta sit, & [infrà] hanc ad al- [sursum]
uum propellemus, deinde acu bonæ magnitudinis linum ducente duplex, decies implicitum, ad peritonæi terminum [qui diuisionem respicit] per medium transuemus. †Succisis [qui vulnus contingit]
autem linis, quatuor faciemus initia, atque his per vinculum rursus implicatis vtrobique, peritonæum valenter destringemus, iterúmque initiis circũuolutis, astringemus quidem strenuè, vt nullum ex vasis nutrientibus y adhuc possit [cedere ne inflammatio inde concitetur,] item [secundum extrinsecus] vinculum iniiciemus minus quam duos digitos à priori distans. Post hæc vincula digiti instar ex peritonæo relinquentes, totum ipsum orbiculatim præcidemus, auferentes simul nimirum & testiculum. rursus [diuisione iuxta emissarium scroti adhibita,] linamentum in longitudinem implicitum iniicitur, & fomẽtis oleo imbutis [vinculísque,] vt in aquoso ramice iniectis, omnia quæ restãt, quemadmodùm illic expositum est, perficiemus. Nonnullos autem non imperitos chirurgos noui, qui membrana erythroide excisa, ferramentis candentibus extremum ipsius adurerent, sanguinis profluuij metu, vt est verisimile. Hi autem ipsi [post scalpelli administrationem] ægros protinus in solio oblongo ligneo, cui aqua inesset calida ad septimum diem vsque lauabant, quinquies per diem noctémque id facientes, præsertim in pueris, & mirificè res processit: nam citra inflammationem [ipsi secabant,] & funiculi vnà cum [corporibus] protinus decidebant. Intereà verò dùm ægri lauabant, prædictæ superfusiones iniiciebantur. Alius quispiam præter commemorata etiam pipere trito cum oleo [ceruicem] ipsorum eodem tempore infricabat.

† postquam sciderimus duplicatum linum quatuor capita faciamus, et his decussatim implicatis ex vtraq; parte peritonæum valide constringamus, καὶ κόψαντες τὴν διπλόην, τέσσαρας ἀρχὰς ποιήσωμεν, καὶ ταύτας κατὰ χιασμὸν ἀντιπλέξαντες ἐξ ἀμφοτέρων. Corn.

ANNOTAT. CORNARII.

x *Deinde rursus hamulis infixis in intima cute tot quot vulneris, &c. Græca habent ἐν τῷ τετάρτῳ δέρματι, in quarta cute. Sed legendum ἐν τῷ ἐνδοτάτῳ δέρματι, vt conuerti.*

y *Alimentum suppeditare possit, vt ne hinc inflammatio oboriatur.*

[sanguinem afferre qui inflammationem excitet] [extrorsum magis] [plaga pro emissario inferna scroti parte facta] [fasciis] [post chirurgiam statim] [partes affectæ manebant] [reuinctis partibus] [spinam]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

De inguinum ramice, Bubonocele vocatur. Cap. LXVI.

INtestini ramicem ex relaxatione creatum, inguinum hernia præcedit: primùm enim peritonæo nimis intenso, intestinum laxatum tunc quidem in inguina abscedit, facítque ramicem, quem Græci Bubonocelen dicunt. Hunc vetustiores in eum modum [scalpello] curant. linea transuersa per inguina intumescentia, tres [digitos] longa inciditur. Hinc membranę & pinguedo eximuntur, *[aduerso autem specillo] peritonæo per medium detecto quà fastigiatur adigi debet, id enim intestina in altum repellit. Itaque [peritonæum intus restitutum vtrobique aduerso specillo,] suturis inuicem [committemur,] deinde specillum extrahemus, neq; peritonæum pręcidentes, neque testiculum, neque aliud quippiam [retinentes,] sed præsidio cruentis idoneo persanantes. Quoniam verò recentiores vstionem potius in inguinum ramicibus probarunt, hanc quoque non præter institutum trademus. Homo[a] mediocriter moueatur, tussi violenta, intentione, spiritúque retento. vbi tumor in inguinibus apparuerit, locum qui vri debet, atramento scriptorio aut collyrio, figura triangula circunscribemus, transuersam lineam per inguina sursum ducentes, [iniiciemúsque signum per] trianguli [medium,] postquàm æger decubuerit, candens ferrum per mediam notam imprimemus, primũ clauatum, inde per trianguli costas Græce. Γ. literæ figuram repræsentans, tertio laterculari aut lenticulato totum triangulum adæquabimus, ministro per totam vstionem saniem panniculo extergente: tam altè verò aduremus quousque pinguedinem pertingamus, idque in habitu corporis moderato,* neque enim in gracilibus ob siccitatem ferrum altiùs admouendum est, ne imprudentes peritonæum aduramus, neque tamen in crassioribus pinguioribúsque, in quibus vel antè iustam vstionem pinguedo apparet: sed quantùm vri conueniat artificiosa deprehendemus coniectura. Secundùm vstionem sal vnà cum porro tritus crustæ insinuabitur, & inguinario in literæ. χ. similitudinem ligamento vtemur, per insequentes dies remediis [crustam] adimunt, nempe phacomelite & similibus curabimus.

Bubonocele. *[chirurgia]* *Curatio per chirurgiã.* *[digitos trãsuersos]* *[auersum autem specillum]* *[peritonæi intus restituti ex vtraque parte auersi specilli prominẽtes partes]* *[committentur]* *[educentes]* *Per vstionem.* *[notato signo in] [medio]* *[quæ crustam]*

ANNOTAT. CORNARII.

z *Circa medium membranæ denudatæ qua parte fastigiatur, specilli caput adhibeatur. Ita enim intestina in profundum detrudantur.*

tur. Eminentes igitur membranæ partes, ab vtroque capitis ſpecilli latere, ſuturis inter ſe coniungemus, deinde ſpecilli caput extrahemus. Legitur πυρήνη σμήλης pro πυρὴν μήλης. Et rurſus, τοῦ τῆς πυρηνοσμήλης, pro τοῦ πυρῆνος τῆς μήλης. Vult enim per ſpecilli caput & auerſam partem, non per aduerſam & acutam, membranam abdominis deprimi, non ſcindi, atque ita eminentes ab vtraque ſpecilli parte membranæ partes ſuturis inter ſe coniungi.

a *Homo itaque poſt moderatum motum violentiùs tuſsiat, ac intendatur cum ſpiritus retentione. Lege γινέσθω τῷ ἀνθρώπῳ.*

b *Neque enim in his qui macilenti ſunt notam hanc obſeruabimus, vt ne fallamur, & membranam inuramus. Legendum τῷ σημείῳ προσεικῆ́ον pro προσακῆ́ον. Vult enim vſtionem fieri in his qui moderatum habitum habent ea profunditate vt pinguedo attingatur. Et hanc notam ſolùm in his obſeruari vult, non in macilentis, neque pinguioribus, in quibus vtriſque hæc non eſt obſeruanda, vt quæ fallat.*

De Scroto attenuato, laxóque attritorum panniculorum modo.

CAPVT LXVII.

LAxata ſcroti cute, ſine interioribus ipſius particulis vitium maximè indecorum gignitur, quod Græci Rhacoſin appellant. Leonides igitur reſupinato homine, quod in ea ſuperfluum erat ſcalpello ſuper aſſerem, aut durum corium, quod incidendis ſubiicitur excidebat, oráſq; vulneris ſuturis committebat. Antyllus autem tribus etiam quatuórve [ſuturis] ſuperfluam cutem priùs punctam, forfice acuta aut ſcalpello poſt ſuturas auferebat, ſuturíſque adunitam vt cruenta curabat. *Curatio. Rhacoſeos.* *[fibulis]*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Rhacoſin. *Ita appellant Græci ῥάκος quod vile detritúmque linamentum, vt ſuperius annotatum eſt. Cùm itaque laxior cutis ſcroti & veluti lacera pendet, Rhacoſin vocant.*

Quod incidendis ſubiicitur. *Græcè eſt κατ' ἐπικόπου σανίδος, quaſi dicas ſuper aſſerem, ſuper quem aliquid inciditur. Superius de calculoſis dixerat, κατ' ἐπικόπου τοῦ λίθου. Nonnulli calculum ipſum qui inciditur, exponunt, verùm in ſequentibus dictio ἐπίκοπος innoteſcet magis.*

Quomodo fiant eunuchi. *Cap.* LXVIII.

CVm ars noſtra huc tendat, vt corpora à ſtatu qui præter naturam eſt in naturalem deducat, eunuchos faciendi *Medicinæ ſcopus.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

ratio, quam Græci Eunuchiſmum dicunt, contraria promittit. verùm quia & inuiti ſubinde à præpotentibus quibuſdam eunuchos facere cogimur, explicandus compendioſè modus eſt, quo illis ſatisfaciamus. duplex itaque eſt, alter contuſione, alter exciſione perficitur, & prior quidem in hunc modum. Pueri adhuc infantes in aquæ calidæ ſolium collocantur: deinde vbi [corpora] eodem ſolio fuerint relaxata, digitis teſticuli premuntur, vſque dum aboleantur & euaneſcant, diſſoluti non amplius ad tactum occurrant, Exciſione hac ratione efficitur: Reſupinatur in ſedili qui eunuchus fieri debet, & ſcrotum cum teſticulis, ſiniſtræ manus digitis premitur: [c] quo facto duas lineas rectas [vnam per alterum teſticulum] ſcalpello incides: vbi exilierint teſticuli [cute detracta] execabuntur, ita vt tenuiſſimum ſolum naturale vaſorum commercium relinquatur: atque hic modus, eo qui per contuſionem fit magis probatur. Nam qui contuſionem teſticulorum ſunt experti, nonnunquàm venerem appetunt, parte aliqua vt veriſimile eſt teſticulorum inter contundendum [deliteſcente.]

Duplex modus Eunuchiſmi.
[partes ſcroto concluſæ]
[ſuper vtroque teſte]
[à Dartoij ſeparati]
[non confracta]

ANNOTAT. CORNARII.

c Et vbi rectum ſitum habuerit, duabus ſectionibus per ſcalpellum in directum ſecetur, ita vt ad ſingulos teſtes vna fiat. Vbi verò proſiluerint teſtes, excorientur, ac excindantur.

De Hermaphrotidis. Cap. LXIX.

HErmaphroditon vitium ex compoſitione Mercurij, & Veneris appellatum eſt, multum vtrique ſexui adferens indecori. Cùm enim quatuor Leonide autore differentiæ exiſtant, tres quidem in viris, vna in mulieribus conſtituitur. In viris ſiquidem aliàs [iuxta regionem inter ſcrotum, & anum,] aliàs in medio ſcroto muliebris pudendi pilis obſiti forma apparet. Tertia verò ad hæc accedit in qua nonnulli veluti ex pudendo quod in ſcroto eſt vrinam profundunt. In mulieribus ſupra pudendum [iuxta pubem] virile frequenter genitale inuenitur, tribus quibuſdam extantibus corporibus vno tanquam cole, duobus autem veluti teſticulis. Tertia itaque virorum [deformitas] qua vrina per ſcrotum excernitur, curationem non recipit, reliquæ tres curantur [corporibus] ſuperuacuis è medio ſublatis, & vlcerum modo tractatis.

Hermaphroditi genera. 4.
[inperinæo]
[in ipſa pube]
[ſpecies]
[partibus]

Quo

Quomodo Nympha excidenda sit, & Cerosis emendanda.

CAPVT LXX.

CAruncula in sinu muliebris pudendi [subsultans] Græcorum lingua Nymphe dicitur: quibusdam immensæ magnitudinis efficitur, & [non decentis inuerecundiæ notam præ se fert.] Quemadmodùm verò nonnulli memoriæ produnt, sunt quæ hanc partem arrigunt, viris similiter, & in venerem ruunt. Quapropter resupinata muliere vulsella Nymphæ superfluum prehensum scalpello excindimus: diligentia adhibita [ne altè ipsam penetremus:] vndè fluidus affectus, Rhyada vocant, excitetur. Porrò Cercosim, cum sit carnis ab vteri ore propago quæ muliebre pudendum repleat, interim foras caudæ modo procidat, Nymphæ consimiliter auferemus.

[eminens] [cum dedecore ac pudore viris coeuntibus occurrit] Nymphæ sectio. [profundius ipsam resecemus]

De muliebrium locorum Thymis, Condylomatis & Hæmorrhoidibus.

CAPVT LXXI.

THymus eminentia quædam est, nunc rubens, nunc alba, plurima parte sine dolore, thymi corymbis similis: Condylomata verò, excrescentiæ sunt rugosæ, quemadmodùm Hæmorrhoides iis quæ in ano sunt respondentes, interim & sanguinem profundunt. omnes itaque eiusmodi in mulieribus excrescentias, quæ in conspectum veniunt, [inter detegendum] vulsella comprehensas, ferramenti quod ex dimidio spatham refert, acie excindemus, vtemúrque galla læuigata, aut scisso alumine. Nam è lino deligaturam in his maiores chirurgi non admittunt.

Chirurgia excrescentiarum in mulierū locis. [nudata detectáq; muliere] Pudēdi muliebris non perforati causæ.

De non perforatis & Phymo. Cap. LXXII.

GEnitales mulierum partes clauduntur, interim ex natura, interim ex accessorio, morbo quodam præcedente, aliàs in imo, aliàs in † alis, sæpè etiam in medio spatio, [d] idq; aut [secundum naturam] aut ex obstructione. Quod autem foramen [intersepit intercluditque,] vel caro vel membrana est. Cæterùm hoc mali graue fit impedimentum, modò in coitu, modò in conceptu vel puerperio, aliquando mensium purgatione [e], si quæ loca obstruit caro totum spatium occupauerit, in quibusdam enim medium foramine patescit. Causa igitur inuenta, vel ex promptu, vel etiam demisso speculo, si quidem [commissura solùm fuerit, hanc,] recta linea scalpello [fistulis accommodato] dissoluemus: [f] sin

† Suba. pudendi. [marginū pudēdi coalitu] [obturat] Curatio. [cohæsus marginum solus fuerit, hunc] [fistula abdito]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

autem distentio, hamulis per medium corpus siue id membrana, siue caro existat, transfixis eleuatum, [scalpello] diuidemus, ac sanguinis fluore medicamentis sine rosione siccãtibus suppresso, iis quæ cicatricem ducunt vtemur, pessarium aliquo cicatricem inducente vnctum subiicientes, in quibus potissimùm non altè admodùm [administratio] est adhibita: quod ea de causa fiet, ne particulæ rursus coalescant. Iam Phymus in ostio vuluæ [succrescens] pari modo curatur.

[eodem scalpello]
[chirurgia]
[genitus]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Pessarium aliquo cicatricem inducente vnctum. *πελαπιοκὸν reddidi pessarium: nam illud nihil aliud est quàm penicillum, pudendi virilis figuram repræsentans. Superius autem habetur, speculo quod Græci διόπτραν appellant, à perspiciendo. Nam hoc instrumento triplici crure predito, naturalibus dilatatis, latentes in vtero morbi conspiciuntur, modum verò aptandi instrumenti vocant διοπτρισμόν.*

CORNARII.

Quis vteri abscessus, & quomodo curãdus.

d *Et aut ex concretione, aut propter obturationem. Græcè legendum καὶ ἢ κατὰ σύμφυσιν, ἢ δι' ἔμφραξιν.*

e *Si sanè id quod obturat, siue caro, siue membrana fuerit, penitus obstruat.*

f *Si verò obturatio. Græcè legendum, εἰ δὲ διάφραξις, vt ex superioribus liquet, & ea distinctione qua dixit, ἢ κατὰ σύμφυσιν, ἢ δι' ἔμφραξιν.*

De abscessu Vuluæ. Cap. LXXIII.

[plurimũ] *[ac cõtẽtus humor propria vteri facultate attenuatus]* *Curatio per chirurgiã.* *[subductis]* *[alternatim ex altera parte in alterã ductis]* *[sinum diducet]* *[altitudinẽ prius]* *[fistula]*

VBi abscessus circa os vuluæ prouenerit qui manu tractari queat, non promptè ad sectionem properare consilium est, sed cùm affectio fuerit absoluta, inflammatio [plurima parte] increuerit,[g] [corpora quæ humoribus incumbũt, attenuata, idque propter vteri excellentiam.] Inter agendum verò mulier in sella resupinabitur[h] cruribus ad abdomen, & femina [contractis,] inuicem diuaricatis: cubiti ipsius sub poplitibus subiicientur, & funiculis [congruentibus] ad ceruicem deligabuntur, medicus autem ex dextra sedens [tentabit] speculo, quod Dioptram dicunt, ætati accommodato. conuenit autem specillo sinus muliebris [altitudinem] metiri,[i] ne maiori speculi [tridente,] vterum premi contingat, & si amplior ille sinu reperiatur, linamenta implicita alis imponun

ponuntur, vt super ipsa speculum firmetur. Cæterùm conuenit speculi [tridentem qui testulam]habeat, [in superiore parte intrò demittere,] & [specillum] à medico contineri, [testulam] à ministro [conuerti, vt laminis tridentis] diductus sinus aperiatur. Iam verò si abscessus occurrens mollis & tenuis [existat, qui digiti tactu subsidet,] iuxta verticem diuidetur spathula, aut [specillo:] ori vuluæ pure vacuato, linamentum in longitudinem implicitum, Lemniscon dicunt, tenerrimum ex oleo rosaceo imponetur, vel potius extra diuisionem sinui muliebri sine compulsu inseretur. Extra verò [summas oras] & super pectinem, lumbósque lanæ succidæ aut puræ, oleo madentes accommodabuntur. Tertio die insidebit mulier in hydrelæum calidum, aut maluę decoctum: [abstersis sudoribus]linamentum in longitudinem implicitum in [fissuram] tetrapharmaco per se, vel cum discocto melle inunctum, leniter insinuabis: erit autem solutum butyro aut rosaceo, exterior regio cataplasmatis obducetur dum inflammatio cessauerit, &[vulua abscessu]purgata fuerit. Sin autem difficulter expurgetur, collui debet auriculario clystere ex iridis decocto, aut aristolochiæ [aut] melle. Cicatrix duci debet emplastro ex cadmia, soluto vino [per linamentum madidum.]At si intra os vuluæ abscessus fuerit, attingi non debet.

[fistulam quæ cochleam] [sursum versus intropellere] [speculum] [cochleam] [versari vt fistulæ cruribus] [sit, quod digiti tactu cognoscitur. Sic & Cornarius] [incidente specillo] [super alas] [absterso humore] [plagam] [pars] [cum] [linamentis illito]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Speculi tridente. *Sic exposui* τὸ τῆ διόπτρας λωτῆ. *Cùm enim speculum tria habeat crura, aut columnulas, aut dentes, inuicem iunctos, sed qui diduci poßint, non planè abhorrere visum est à sensu, si tridentem speculi dicerem. Nam quid sibi* λωτὸς *apud Græcos aliud velit, nescire me fateor.*

CORNARII.

g *Et humidis corpusculis incumbentibus attenuatis.*
h *Ita vt crura ad summum ventrem contracta habeat, fœmora verò inter se disparata.*
i *Ne si longior sit dioptræ fistula. Et mox, Et si longior sinu reperta fuerit dioptræ fistula. Et statim post, Oportet autem fistulam immittere vt cochleam ad supernam partem habeat, & dioptra quidem ab operante teneatur, cochlea verò per ministrum obtorqueatur, quò fistulæ laminis diductis sinus disparetur.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Qua ratione partus ex vtero excutiatur excidatúrque.

CAPVT LXXIIII.

Signa perniciosa in parientibus. [*exitioso affectu laborant.*] [*excitentur inclamatæ. Cornarius, per vociferationes*] [*tremunt*] *Chirurgia in extrahẽdo fœtu.* † *alias dextrã manũ contractam cũ fortibus digitis pingui aliquo inunctam, et τὴν ἐνώνυμον χεῖρα συνηγμένην μετ' ἰσχυρῶν δακτύλων λελιπασμένην. Goup. Ita et Cornar. nisi quod sinistrã manum dicit.* [*quæ iñctis valenter digitis tenuior fit*]

QVomodò ægrè parienti succurratur tertio volumine tradidimus: sin autem eo nihil proficiatur, ad chirurgiam meritò diuertimus, id primùm notantes, mulier superstésne futura sit, an minus: & si quidem salus speratur, tunc manum admoliemur: sin contrà, attingi non debet. Quæ igitur [perniciem sui portendunt] inexpugnabili dormiendi necessitate, vt in lethargo, sopiuntur, resolutæ sunt, & vix possunt excitari: ac si [excitentur,] imbecilliter respondentes, rursus graui sopore premuntur. Nonnullæ conuulsionis modo contrahuntur, aut neruis [commouentur,] aut alimentum nõ sentiunt, pulsus validè inturgescens deprehenditur, sed languidus & imbecillis: quæ incolumes futuræ sunt, nihil eiusmodi patiũtur. Oportet igitur resupinam mulierem in lecto sic collocare, vt figura ipsius magis sit decliuis, crura ipsius elata mulieres vtrinque contineant, aut quædam ministræ. Si verò non adfuerint, mulieris thoracem vinculis quibusdam lectulo adfirmabunt, vt ne corpus, attrahentes sequens, tractionis vim dissoluat, ac alis vuluæ diductis per ministrum† sinistram manum [contractam cum valentibus digitis extenuatis] in ostiolum inseremus, idémque pertentabimus, & oleo infuso relaxabimus, disquirentes vbi vncũ quo fœtus extrahetur, defigi cõueniat. Idonei verò loci sunt quibus iniicietur, si in caput conuersus infans descendit, oculi, occiput, os iuxta palatum, mentum, clauiculæ, & sub costis sitæ regiones, adhæc præcordia, quæ Græci hypochondria appellant: si in pedes cõuertitur, ossa super pubem extantia, intercostalia, clauiculæ rursus, [& deinde vncus dextra manu continebitur,] flexu ipsius digitis occultato, sinistra manu leniter inseremus, & particulæ cuipiam ex prædictis vsque ad vacua [transmittemus] huic alter opponetur, quo attractio recta procedat, neq; alterã in partem inclinet, deinde æquabiliter trahetur non solùm recta, sed etiam in latera, quemadmodùm in dentibus eximendis fieri solet, [&] tensionem intereà remittere [iterum non] cõuenit, posteà verò indicem digitum vnctum, aut etiam plures demissos inter os vuluæ & corpus impactum, orbiculatim circumagere, veluti excoriando:

[*vncum dextra manu prehensum*] [*infigemus*] *sed*] [*remittere non conuenit*]

coriando: si autem iuxta rationem vncus subsequatur, [k] in superiora transferre conueniet, atque sic agere dum perfecta fœtus sit extractio. Si autem manus obiecta fuerit, nec propter obstructionem queat conuerti, circumposito panniculo, ne reuoluatur, modicè attrahere oportet, ac prolapsam totam ab humero abscindere, idémque facere etiam si duæ manus prociderint. similiter etiam pedes procidentes, corpore reliquo non subsequente, ab inguinibus amputari oportet: deinde reliquum corpus dirigere conandum. At si caput iuxto maius [obstructionem pariat,] & Hydrocephalon sit, id est, aquam in capite infans collegerit, spathula polypis dicata, aut scalpro, aut cultro quod Scolopomachærion dicitur, inter digitos occultato, caluariam diuidemus, vt vacuata concidat. quòd si naturaliter amplum sit caput, similiter diuisam caluariam forcipe qua dentes aut ossa extrahuntur, [comprimemus. Si] ossa emineant, hæc quoque auferre ratio est. At si capite [ad thoracem adacto, obstructio prouenerit,] eodem instrumento clauicularum compages vsque ad interiora spatia diuidentur, vt humore vacuato thorax concidat & collabatur: quòd si non concidat, diuisas etiam clauiculas ipsas auferemus: tunc enim collabetur. Porrò si imus venter mortuo fœtu sit inflatus, aut aquam subter cutem collegerit, eadem ratione ac via eum vacuare cum ipsis interaneis aggrediemur. Cæterùm si in pedes deferuntur, fœtus declinati facilè ad vteri os diriguntur. quòd si iuxta thoracem aut abdomen fuerit impactus, [linamento] ipsum attrahemus, [l] eodémque modo ea quæ ambiunt, diuidemus. At si reliquis ablatis caput [ad superiora reuersum] inhæserit firmius, sinistra manus demittetur in vterum, & si os ipsius pateat, manum in ima trásferemus, ac caput inuestigatum digitis ad os deuoluemus: deinde [m] vncum vnum aut alterum defigentes, propter orificij inflammationem non propellemus, sed infusionibus pinguibus copiosisque vtemur: item insessibus, fomentis, & cataplasmatis, vt diducto ore auferatur, quemadmodum superius comprehensum est. Porrò latera fœtus, si quidem [in rectum diriguntur,] prędictis vtemur rationibus: sin minus, totum ipsum intus dissectum particulatim eximemus, cura adhibita, ne particula quępiam ipsius nobis nesciis intus relinquatur. Postquàm manu scalpelloque administrationem

Fœtus exsectio.

[impactum hæreat]

[cõteremus & si]

[producto thorax impingatur]

[obuouta panniculo manu. Sic etiam ferè Corn.]

[in vterum reuersum]

[dirigi possunt]

[*vteri commodis*]

obierimus, remediis ad inflammationem [inſcriptis] vtendum eſt. quòd ſi profluuiũ ſanguinis oboriatur, huius quoque curationem accepiſti.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Contractum. *Malè in Græco codice eſt, συνηγμένων pro συνηγμένην, paulò poſt λελεπτυσμένων, pro λελεπτυσμένην: rurſus, poſteà indicem digitum vnctum, λελεπισμένον habetur pro λελιπασμένον.*

Hydrocephalon ſit, hoc eſt aquã in capite. *Hoc eſt ferè quod Celſus dicit, ſolet etiam euenire, vt infans humore diſtendatur, ex eóque profluat fœdi odoris ſanies.*

CORNARII.

k *ipſum in vlteriores partes transferre oportet. Et mox, At ſi manus fœtus præmiſſa ſit, & impacta retrudi non poſſit, obuoluto panniculo, vt ne ob lubricitatem elabatur, &c.*

l *Et eodem modo facta diuiſione, ea quæ continentur euacuentur. Græcè legendum: καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διαιροῦντα κενοῦν τὰ περιεχόμενα.*

m *deinde vnco vno atque altero infixo attrahito. Si verò concluſum ſit vteri oſculum ob inflammationem, nulla vis inferatur, ſed infuſis pinguibus, &c. In Græcis quædam deſunt: ſic ergo legendum: ἔπειτα ἐμβρυουλκὸν ἕνα, ἢ δεύτερον καταπείραντα ἀποσπᾶσαι. μεμυκότως δὲ διὰ φλεγμονὴν τοῦ στομίου, μὴ βιάζεσθαι.*

Si ſecundæ fuerint relictæ. Cap. LXXV.

FŒtu excuſſo frequenter accidit, vt velamentum illius in vtero firmiter adhæreſcat, quod noſtri ſecundas, Græci Chorion, & Deuterion appellant. Diducto igitur vuluæ oſtio,[n] ſecundæ quæ inibi relictæ ſunt, & in partem aliquam [orbiculatim conuerſæ,] facilè educuntur. Manu ſiquidem ſiniſtra calida, inunctáq; in fundum demiſſa, ſecundas [ſublabentes] oportet eiicere.† Si autem in fundo vteri [fuerint adnatæ,] demiſſa ſimiliter manu comprehendentes tendemus, neque in rectum, ne vulua procidat, neque violenter admodùm, ſed leniter primùm deducemus, huc illuc [circumagentes,] deinde paulò valentius. hoc enim pacto obſequuntur, & à connexu diſſoluuntur. Quòd ſi vuluæ os conniuere fuerit deprehenſum, remediis ad hoc commemoratis vtendum eſt. Si vires non fuerint inualidæ, etiam iis quæ ſternutamenta prouocant, & aromatum halitu ex fictili vaporari conueniet: & ſi os vteri diductum ſit, manu inſerta

[*globi modo cõuolutæ. Sic etiã Corn.*]
[*occurrentes*]
†*Si ſecũdæ vteri fundo hæſerint.*
[*adhæreãt*]
[*traducentes*]

inſerta, ſecundas vt dictum eſt extrahere conabimur. At ſi ne ſic quidem exemptæ fuerint, terrere nos non debet: ſecundum paucos enim dies putrefactæ, & in ſaniem reſolutæ excidunt. Quia verò grauitate odòris & caput opplent, & ſtomachũ peruertunt, [ſuffitus conuenientes excitabuntur:] ad eos autem cardamomũ & ficus aridæ [commendantur.]

Secũdæ putrefactæ.

[alternatim ſuffitus & ſternutatoria nos adhibebimus. è Græco]

[præcipuè cõmendantur]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Manu ſiquidem ſiniſtra calida, inunctáque. *Græcè eſt, τὴν γὰρ χεῖρα τὴν ἀριστερὰν θερμὴν, καὶ λελιπισμένην. fac λελιπασμένην ἀλειπαίνω.*

CORNARII.

n & ipſa ſecunda ab vtero exoluta. Græcè legendum: καὶ αὐτοῦ τοῦ χορίου ἀπολελυμένου, ſcilicet τῆς μήτρας: nam ea vox præcedit, & ad ipſam relatio facienda, & opponitur voci προσπεφυκὸς, id eſt adhærens, quæ paulò poſt ſubiungitur.

Quomodo coxendices adurantur: Cap. LXXVI.

QVemadmodum humerus, ita etiam coxa propter humiditatis copiam nonnullis excidens, vſtionem poſtulat, quod Hippocrates his verbis teſtatur. Quibus coxa ex diuturno ipſius cruciatu loco ſuo mouetur, crus contabeſcit & claudi fiunt, niſi vſtionem experiantur. Conuenit igitur tunc illum præſertim locum [adurere, è quo articulus excidit:] ſic enim humor redundãs deſiccabitur, & locus cicatrice denſatus non amplius os ſuſcipiet, quare etiam penitius illic vſtionem moliri conuenit. Recentiores autem tres cruſtas adhibent, ° vnam retro vrentes in acetabuli ſinu, alteram ſupra genu extrinſecus, & ᵖ tertiam ſupra exteriorem talum, quà eſt carnoſior.

Aph. lib. 6. aph. vltimo.

[adurere in quẽ fœmoris caput ſuo acetabulo elapſum decidit. Nec enim vnquam ferro cãdente attingẽdæ vio lãdæq; ſunt articulorũ ſedes.]

ANNOTAT. CORNARII.

o vnam retro iuxta cauitatem clauis.

p Tertiã paululũ ſupra externũ talum. ἀνωτέρω τοῦ ἐκτὸς ἀστραγάλου. Ex quo loco oſtenditur etiã Græcos ἀστράγαλον & σφυρὸν inter ſe confundere, quùm Paulus hîc ἀστράγαλον τὸν ἐκτὸς apertè dicat, τὸ σφυρὸν, id eſt malleolum. Sunt enim σφυρὰ malleoli, imæ ab vtroque lateræ tibiæ ſuræq; partes. Sub his verò vtrinque ἀστράγαλος talus continetur, ac vndiquaque tegitur, vt tangi non poßit. Errant autem multi, inquit Galen. lib. de oßib. qui malleolos talos appellant. Ex quo apparet, & ex 2. comment. εἰς τὸ κατ' ἰατρεῖον etiam Galeni ſeculo ἀστραγάλους appellaſſe quoſdam τὰ σφυρὰ. Quare minùs mirandum eſt de Latinis ſcriptoribus quod malleols talos dixerunt.

De Fistu

De Fistulis & Fauis. Cap. LXXVII.

CVm locus postulet de ani fistulis disserere, nihil mali fuerit prius generatim de omnibus fistulis verba facere. Itaque fistula sinus est callo obductus, aliquatenus indolens, in pluribus nascens particulis, magna verò parte ex abscessibus oritur parum dextrè curatis. Callus autem [continua] quædam caro est, albida, madoris expers, eoque etiam doloris, neque vena, neque neruo ad ipsum pertinente. Interim sinus siccus, interim humidus est, nunc humor incontinenter fluit, nunc certis quibusdam temporibus remittit, ore ipsius oppleto, iterúmque adaperto. Aliâs Fistulæ in os desinunt, aliâs in neruum, aut aliam quampiam principem particulam, vel rectè intus tendentes, vel obliquè, item vel vno ore, vel pluribus peruiæ. Quæ igitur in grandes arterias, aut neruos, aut tendines notatu dignos, aut membranam costas succingentem, aut aliquam principalem particulam deueniunt, vel nequaquam, vel certè, cum multa artificiosaq; diligentia attingere debemus chirurgia fistularum, reliquis hunc in modum manum admoliemur. primùm tentabimus, si quidem rectè intus tendant, cultro excisorio: si obliquè, specillo duplici cuspide, flexili. Huiusmodi autem sunt quæ ex stanno fiunt, item ex ære tenuissima. In quibus autem duæ pluréssue oræ habentur, ꝰnotationi per specillum non obtemperantes, sinu per vnum ipsius orificium adusto, ex clysteris in reliquas oras transitu deprehendemus, num vna fistula sit pluribus oris dehiscens, an plures: ac vbi tentatum est, siquidem per summa habeatur sinus, actúsque sit, demisso [specillo] explicantes, scalpello figura commodiore callum tollemus, aut vnguibus, aut acie scalpri deradentes: at si latitudinem habeat, corpora superflua, tolli debent: sin autem non summa occupauerit, sed penitius rectè tendat, eo, quatenus licet, in alto diuiso, orbiculatim totum callum auferemus: quòd si reliquiæ ipsius aliquæ remanserint, medicamento adurente eas cõsumemus, quod si amplius cùm sit, medicamento non cedat, ferro candente crustas ei inducemus. Cæterùm si fistula in os terminatur, [hoc idẽ quod] integrum est, duntaxat rademus: vbi verò cariem aliamue quandam corruptionem experitur, quod vitiatum est, totum [excisoriis, aciem inter sese oppositam habentibus] tollemus, si opus sit, prius terebra perforatum, siue ad perspiratum

Fistula quid. *Callus.* [*solida. ita etiã Corn.*] [*scalpello*] [*& os*] [*impactis excisoriis scalpris*]

tum duntaxat, siue ad medullam vsque fuerit vitiatum. At si os quoque emineat, caulis modo porrectum, serra ipsum adimemus. Sumptis itaque duobus loris, vnius quidem medium ossi eminenti subiiciemus, ipsumque per ministrũ attollemus: alterius autem quod crassius est, vel ex lana quoque factum, similiter medium carni quæ ossi subiacet adaptantes, initiáque infrà prehendentes, per ipsum lorum carnem deorsum iubebimus detrahi, ne ipsa serræ dẽtibus per radatur, ᵃ atque hoc pacto nos excretionem molimur. Vbi verò particula quæpiam princeps subiecta est, exempli gratia, membrana costas inuoluens aut spinalis medulla, aut eiusmodi aliqua, [inter excidendum, aut serra concutiendum os,] laminam, quæ quòd membranam cerebri custodit Meningophylax Græcè dicitur, subiiciemus: [non vitiato autem osse, totum orbiculatim carne nudum serra eodem modo deradetur.] ᵗFieri nanque haud potest, vt ossa circulatim [implicita] carne obducantur. Simili ratione si ossis terminus propè articulum fuerit vitiatus, idem serra auferri debet. At si totum subinde os, nempe cubitus aut radius, aut tibia, aut eiusmodi aliquod contabuerit, totum adimetur. Femoris autem caput, aut coxa, aut spinalis medullæ vertebra affecta, attingi non debet, periculi quod ex [arteriis] adiacentibus accidit euitandi gratia. Hoc igitur modo ac via faciendum est, in singulis vbique particularum vitiatarum situ, vicinitate, & naturæ consortio inspecto, item morbi magnitudine, & laborantis virium robore considerato. Cerion autem, hoc est fauus, quùm sinus sit fistulosus, mellea defluens humiditate, eandem administrationem curationémq; cum fistulis & aliis sinibus requirit.

[dũ cultro aut serra os excinditur]

[Porrò os etiam si vitiatum non sit, tamen si carne in orbem detectũ est, serra etiã præcidendum]

[aere percussa]

[articulis]

Faui curatio.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Si obliquè, specillo duplici cuspide. *Malè in codice Græco habetur, διαπυρίνῳ pro διπυρήνῳ.*

Caulis modo porrectum. *Græcè est ἀποκαυλισθὲν, hoc notat caulium modo transuersim fractum.*

CORNARII.

q ita vt per specillum explorari non possit, his infuso per vnum osculum in sinum immisso, ex infusi ad reliqua oscula transitu comperiemus an vna multa osicula habens sit fistula, an plures. Græcè legendum: ἐφ᾽ ὧν ἢ δύο ἢ πλείονα στόμια εἰσὶ, τῇ διπυρήνῳ σημειώσει μὴ πειθόμενα, κλύσαντες τὸν τόπον, &c.

r *Siue*

r *Siue ad ſecundam laminam vſque ſolummodo, ſiue vſque ad medullam fuerit affectum. Græcè legendum, εἴτε ἄχρι διπλόης μόνον, εἴτε ἄχρι μυελοῦ εἴη πεπονθός. Eſt autem διπλόη oßis duplicati ſecunda lamina.*

s *Atque hoc modo nos deſectionem facimus. Græcè legito, ἀπόπρισιν pro ἀπόκρισιν.*

t *Fieri enim non poteſt, vt oſſa quæ circumcirca flatum excipiunt, carne inducantur. ἀδύνατον γὰρ κατὰ κύκλον περιπλεόμενα ὀστᾶ σαρκωθῆναι. Legendum videtur περιπνεόμενα, id eſt quæ circum circa flatum excipiunt, & non περιπλεόμενα, quod haud ſcio qua ſignificatione ſit accipiendum, vt oſſa circum circa carne denudata circum natari intelligamus.*

De ani fiſtulis. Cap. LXXVIII.

Latentis fiſtulæ ſigna. ANi fiſtulæ natantes quidem notantur inde quòd ore non apparente dolor ipſis oboriatur, & purulenta humiditas per anum profundatur. Plurimis abſceſſus quoque indicia præceſſerunt: *Manifeſtæ ſigna.* manifeſtæ autem cultro exciſorio, aut ſeta porcina demiſſa noſcuntur. Nam inſtrumentum ad ima penetrat, & digito indice in ſedem tranſmiſſo occurrit, fiſtula nimirum ad interiora perforata. *Non perforatæ fiſtulæ.* At in iis quæ perforatæ non ſunt, inſtrumentum digito non ſtatim occurrit, ſed obſtat in medio corpus non perforatum. *Tortuoſæ.* Tortuoſas autem & labyrinthi modo flexuoſas agnoſces inde, quòd inſtrumentum paululum procedat, pus autem ad illarum portionem copioſum efferatur. *Propinquæ inteſtino.* At quæ prope inteſtinum oriuntur fiſtulæ, agnitionem ſui præbent, quòd nonnunquam & lumbrici & ſtercus per orificium erumpat. In omnibus autem ferè callus aliquis in orificio prominet. *Quæ curabiles, quæ minimè.* Itaque fiſtula inſanabilis eſt, quæ veſicæ ceruicem perforauerit, aut quæ ad fœmoris articulum ſit, aut quæ ad ipſum longanonem tendat. Ægrè verò conſaneſcit, quæ orificio caret, tum quæ deliteſcit, & in os terminatur, multifariámque fiſſa eſt: reliquæ in vniuerſum facilè curantur, adminiſtratione hunc in modum adhibita. *Chirurgia fiſtularum curabilium.* reſupinato homine, vt cruribus ſurſum porrectis fœmora ad ventrem inclinet, quemadmodum fit in iis quibus clyſter in aluum mittitur, ſi fiſtulæ extremum in ſummo occurrit, culter, aut auricularium ſpecillum per orificium demittitur,[u] ſubiectáque cutis ſimplici linea exciditur: ſi autem altè iuxta ſedem fiſtulæ terminus finiat, demiſſo per orificium cultello, ſiquidem perforatam ipſam inuenerimus,

rimus, demiſſo iuxta oppoſitam affecto ano manum indice digito, eiuſdem cultelli initium adigentes & deflectentes, ipſum foras reducemus, aç corpora quæ incumbunt cultello, ſimplici diuiſione liberabimus. At ſi nondũ fiſtula perforata reperiatur, in altum verò ani duntaxat terminetur, & tentantibus nobis indici digito occurrat, corpus intercedens cum ſquamoſum membraneúmq; ſit, vehementius mucrone cultelli perforabimus, traductóque per ſedem cultro, rurſus ſcalpello corpora quæ ei incumbunt diſſoluemus, quemadmodum prius explicatum eſt. [Si igitur terebræ aut ſcalpelli ad fiſtulas accommodati] acie ſinus fundum iuxta ſedem perforauerimus, ipſum inſtrumentum per anum inſerentes, illinc totum quod interiacet acie terebelli pertundemus, & poſt exciſionem vulſella aut forfice corpora diuiſionem ambientia (calli autem ſunt) prehenſa ex toto adimemus, muſculum qui anum conſtringit, Sphincter dicitur, vbique vitantes. Nonnulli ſiquidem rudius dum in alto ſectionem molirentur, ipſum conuulnerarunt, atque inde inuoluntaria ſtercoris excretio homini accidit. At ſi qui timidiuſculi chirurgiam fugiant, Hippocratica vti debent è lino deligatura. Iubet ſiquidem Hippocrates, linum quintuplex crudum cultro forato vel ſpecillo per fiſtulam dimittere, & lini principia coniungi, ac quotidie conſtringi donec corpus totum quod duabus oris intercedit, diſſectum, linum eructet. Si [x] vetuſtate malum contraxerit, cùm diſſolues, etiam pſaro, aut eiuſmodi quodam arido illito linum oportet pertrahere. Sunt qui foramini [terebræ] fiſtulis dicatæ inſertum linum iuxta prædictam rationem propellunt, quod, meo iudicio, non conuenit. Dum enim chirurgiam vitant, præter quòd hanc [requirunt] etiam curationem remorantur. de latentibus autem fiſtulis Leonides hunc in modum tradit. Cùm [y] autem alta pars ſtringentis anum muſculi in fiſtulam dehiſcit, quæ vel à ſede incipiat, vel longius procedat, poſt notas indicatas, diſquiretur inſtrumento quod ad ſedem diducendam ſit aptatum. dico autem exiguo perſpecillo, quod Græci Dioptrion appellant, anum vt muliebrem ſinum diſtendi. At cùm fiſtulæ os clarè apparuerit, per ipſum ſpecilli mucro demittetur, propelletúrque in imum: [lamina verò ſubiecta] tota fiſtula ſuper eam diuidetur ſemiſpathula, aut ſpatha fiſtulis incidẽdis peculiari. Nos autem cùm in

[Vel etiã cũ nos faſciculæ ad incidendas fiſtulas accõmodatæ]

lib. de fiſtu-lis.

[faſciculæ]

[ſubeunt]

[ac ſuper ſpecilli manubrio tanquam ſubiecta inciſoria tabula]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

in talem incidiſſemus affectum, hoc adminiſtrationis modo vti non potuimus, quòd ductus fiſtulæ in conſpectum non veniret. Nam inter anum & eius fibulam dextra parte ſita erat, inſtrumentum verò quod ei diducendæ erat impoſitum, magis operationẽ adumbrabat: at per digitos diſtendentibus anum nobis, rima quædam inter vnam quandam ani rugam, ceu fiſtulæ emiſſarium, apparebat, etenim pus per ipſam emanabat: per eandem verò cultelli [mucronem] in fiſtulam demittebamus ceu manu ab ea ducti, deinde dextræ manus indice digito, [ani fibulæ] inſerto, cùm inueniſſemus quoddam inter digitum & inſtrumentum, tenue corpus, cúmque violentius cultellum digito adegiſſemus, fundum fiſtulæ ſurſum conuerſum perforauimus, vbi iam digito [mucronem] inſtrumenti, foras traiectaſſemus, conſpicuum nobis factum totum corpus quod inter fiſtulæ orificia habebatur: dico autem ea quæ initio ad humoris emiſſarium ſita erant, & ea quæ nunc à nobis facta ſunt ſcalpello præcidentes [diſſoluimus.]

i. ſphinctere-rem. — *[nucleum]* — *[versus ſphinctere]* — *[nucleum]* — *[inſtrumentum eduximus]*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Fiſtula.

Ani fiſtulæ latentes. *Fiſtulæ ani aliæ tortuoſæ, aliæ multiplices, aliæ tranſuerſæ, aliæ ſimplices habentur.*

Vel ſpecillo per fiſtulam. *Rurſus malè in Græco διαπυρίνου pro διαπυρήνου habetur.*

διόπτριον.

Inſtrumento quod ad ſedem. *Vocatur hoc διαστολεὺς διόπτριον, quaſi dicas diſtendens ſpeculum. verùm propriè dicitur διόπτριον de vtero. Poteſt autem accommodari etiam ſedi, cùm latentes in ea morbi ſint.*

CORNARII.

v *ſimplici ſectione cutem incumbentem reſecamus, pro τὸ ὑποκείμενον δέρμα lege τὸ ὑπερκείμενον.*

x *Si verò exolutio protrahatur, puluillus ſiccus pſari nomine, &c.*

y *Cùm profunda fuerit fiſtula quæ muſculum adſtrictorium perforauit, ſiue ab ano exorſa, ſiue multùm progreſſa in muſculo tamen conſiſtens, poſt relatam explorationem, inſtrumento ſedem diducente, parua dioptra dico, ſedem veluti muliebrem ſinum diducito.*

De Hæmorrhoidibus. *Cap.* LXXIX.

CVm Hæmorrhoidum notæ ex ipſo quod vacuatur innotuerint, antequam manum admoliamur, clyſtere vtemur copioſiſſimo, ſimul inteſtini ſuperuacua inanientes, ſimul & anum, vt promptius interuertatur, & extrema ipſius pars

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

Chirurgia hæmorrhoidum.

pars exeat, irritantes. Resupinato igitur ægrotante aduersus lumen clarum, [z] siquidem constrictione vsi fuerimus, linum quintuplex ferramento quo ora venarum in ano extantia aduruntur, vel quo vuæ, labris hæmorrhoidum circumponentes vnamquanque hoc fune astringemus, vna duntaxat relicta, qua sanguis superfluus emanet, quod etiam Hippocrates præcipit. Post astrictionem linamento implicito oleo madente, & ad sedem accõmodato ligamine vsi, ægro quietem indicemus, oleo tepido, aut mulsa ventri medicantes, deinde posteà cataplasmate ex micis panis & croco vtemur. Vbi hæmorrhoides exciderint vino cicatrix ducitur. Leonides autem non è lino deligat, sed forcipe prehensas ampliter hæmorrhoidas scalpello excindit. [a] A chirurgia, fuligine thuris vtendum & amylo, chalcitide, vel eo medicamento quod vsta spongia simul & pice constat, item pastillo faustino ad absolutam adustionem. Alij verò instrumenti quo vuæ vruntur, concauo, medicamine quod adurat repleto, quemadmodùm vuam, sic etiam hæmorrhoidas vsserunt.

Aph. li. 6. aph. 12.

ANNOTAT. CORNARII.

z *Si quidem constrictione vti voluerimus, filum lini quincuplum labiis venarum circundabimus, & singulas hæmorrhoidas cum hoc funiculo constringemus, vna relicta, &c. In Græcis codicibus redundant verba* τῇ αἱμοῤῥοϊδοκαύστῃ, ἢ τῷ σταφυλοκαύστῃ. *Nam his instrumentis neque ad filum circundandum opus est, neque vstionem fieri vult.*

a *Post chirurgiam manna thuris & amylo cum chalcitide, aut emplastro ex spongia vsta cum pice vtendum est. Sed & pastillo faustino ad perfectam adustionem quidam vsi sunt.*

De Condylomatis, Tuberculis, & Rimis. *Cap.* LXXX.

Chirurgia Condylomatum.

ANi Condyloma loco solùm ab eo quod muliebres locellos infestat, differt, rugosa & ipsa sedis excrescentia, aut inflammatione, aut Rima quæ dicitur Rhagas præcedente. Per initia itaque, Tuberculum appellatur: cum occalescit autem, Condyloma: quare conuenit, hęc quoque, quemadmodùm illa, vulsella apprehensa excindere, & medicamentis crustam ducentibus curationem absoluere: [b] Rimas autem à stercore potissimùm [indurescentes,] & quia dum cicatrix generatur, occalescunt, inueterascúntque, recentes faciemus, vel vnguibus vel scalpello radentes & cicatricem vt par est, inducemus.

[durogenitas]

ANNOTAT. CORNARII.

b *At verò rimas præduro maximè stercore orientes, & eo quod callosæ fiunt, cicatricem tardiùs recipientes, renouabimus, &c.*

De Ano non perforato. Cap. LXXXI.

Anus quomodo perforandus.
[*coalescit*]
[*hunc cohæsum*]
[*direptum*]
[*penicillo figura cuneolo simili*]
[*penicillus*]

PVeris recens natis, Anus ex natura non perforatus interim inuenitur, membrana videlicet obstructus. hæc igitur si fieri potest, digitis ipsis dirumpetur: sin minus, acie scalpelli eam excindentes, vino curabimus. Quoniam verò & prouectis subinde ob vlcus non dextrè curatum anus [committitur,] conuenit [hanc vnitionem] instrumẽto conuenienti [diruptam] curare, fistula plumbea, aut [obturamine quodam] ano vsque dum in totum consanescat, commodè imposito, ne rursus coalescat. Porrò [obturamentum] medicamine quodam cicatricem ducente oblini debet.

Quomodo Varices excindantur. Cap. LXXXII.

Quid varix, et eius causa.

VArix venæ dilatatio est, aliquandò in temporibus, aliquandò in ima ventris parte sub vmbilico, nonnunquã etiam circa testiculos, sed maximè in cruribus. Hîc igitur originem plurima parte ex materia melancholica trahit. eorum autem qui testiculis oboriuntur curationem per scalpellum iam in capite de varicum ramice tradidimus, atque his similiter crura infestantes aggrediemur, ab interiori femoris parte incipientes, vbi etiam origo ipsorum magna ex parte inuenitur: interius enim, in plures distributi propagines difficilius tractantur. Loto igitur homine, funiculum superiori femoris regioni circundamus, iubemúsque vt inambulet. inde repletam venam atramento scriptorio aut collyrio notabimus iuxta varicis situm trium digitorum, aut paulò ampliori spatio interposito: decumbente ægro cruribus extensis, alterum funiculum supra genu iniiciemus. Elata autem in tumorem vena, scalpellum adigimus, quà attramenti nota est, tam altè, vt cutem duntaxat scalpellum penetret, ne venam diuidamus. vbi oras vulneris hamulis diduxerimus & membranas cultro inflexo ad ramicem aquosum accommodo excoriauerimus, vena detecta & vndiquaque explicata femoris ligamenta soluemus, vase per cæcum hamum suspenso, acum duplex linum trahentem subiiciemus, plexúmque lini amputabimus, & diuisa scalpello per medium vena, detrahemus sanguinis quantum vsus postulat: deinde funiculo superiorem vasis part m

Varicum in femoribus sectio.

con

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

constringentes, erectúmque crus eleuantes manuum expressu, sanguinem qui in crure est euacuabimus: deinde infrà rursus vas deuincientes, vel id venæ quod inter vincula est, abscisum tollemus, aut manere id sinemus vsque dum sua sponte cum funibus excidat, & vulnere siccis linamentis oppleto, splenium vino & oleo madens, iniectum deligabimus, medicamentóque ad pus faciundum apto quod linteolis illinatur persanabimus. Noui autem veteres nonnullos, [funibus non vsos:] alios inde vas denudatum excindere: alios altè ipsum eleuatum cum violentia extrahere abrumpentes. Verùm omnium tutissimus chirurgiæ modus est, quem suprà diximus. Porrò varices in imo ventris suborientes consimiliter tractabimus: item eos qui tempora infestant, quemadmodùm in Angiologia comprehensum est.

[quia vase aperto sanguinem tãtum emitterent, nõ autem vas funiculus astringeret.]

De Dracunculo. *Cap.* LXXXIII.

DE Dracunculo quomodo medicamentis potissimùm emendetur, quarto libro peregimus.

De extremarum partium præcisione, Acroteriasmon appellant.
CAPVT LXXXIIII.

SVmmis partibus nonnunquàm putredine consumptis, nempe manu aut pede, vt etiam ossa ipsa contabuerint, vel ex causa exterius adueniente, fracta, vel etiam ex interiore causa putredinem experta, & serrula præcidi postulent, antè hanc necesse est corpora ossibus circundata primùm diuidere. Verùm quia dum hoc primùm fit, deinde longiore temporis spatio serræ administratio peragitur, sanguinis profluuij metus subsequitur, rectè Leonides non omnia primùm corpora præscindit, nisi ex toto putredine contabuerint, sed partem, vbi non plures neque grandiores esse venas aut arterias existimet principiò celeriter vsque ad os resecat, deinde os protinus serra præscindit, panniculum lineum partibus sectis circumponens, ne serra per ipsa tracta dolores pariat. Atque tunc reliqua parte excisa, ferramenta candentia vasis iniicit, [& sanguinis fluore suppresso,] linamentis insertis, & conuenienti deligatura adhibita, remedio vtitor quod pus moueat.

[vt sanguinis eruptionem sistat, deinde]

ANNOTAT. ANDERNACI.

De extremarum partium præcisione. *Sic vocatur Græcis ἀκρωτηριασμός. Celsus libro septimo de Gangræna inquit, Gangræ-* ἀκρωτηριασμός.

na inquiens, inter vngues, aláſque, aut inguina naſci, & ſi quando medicamenta vincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi dictum eſt.

Ex cauſa exterius adueniente. *Græcè eſt* ἐκ προκαταρκτικῆς αἰτίας, *quaſi dicas præincipiente aut primaria cauſa. vt* προηγουμένως *de intentiore cauſa dicitur.*

De vnguinum Pterygiis. *Cap.* LXXXV.

Quid Pterygium.
Pus tẽpore vnguem & digitũ corrumpit.
Curatio per chirurgiã.
Pterygium ex genere depaſcentium.
[depaſcens vlcus]
[ſubit]
[coercetur aut ſiſtitur]
[ac pungit]
[carnẽ quæ]
[maior caro eſt quæ eminet]
[circũ excindemus, mox cauſtico vtemur]

PTerygium in vnguibus carnis incrementum eſt partem vnguis operiens. Fit autem in pedis manúſque potiſſimũ pollicibus: in pedibus quidem, ex offenſione plerunque: in manibus autem, ex neglecta reduuia, inflammata, & in pus mutata. Siquidem hoc, pus dico, ſpatio temporis vnguis radicem exedit, ipſúmque corrumpit, ſubinde totum abolet, ſæpè medium vnguis admodùm infeſtat.[c] Iuxta vnguis autem radicem ipſam, nonnullam ipſius partem putrefactam, aliquando totam radicem à roſione immunem relinquit. Eſt quùm & os corrumpat, odor ædatur grauis, digitus per ſumma dilatetur magíſque liueat. his igitur manus debet admoueri, ita vt totam vnguis partem relictam acie ſcalpelli reſecemus auferamúſque, deinde exulceratam inciſamq́ue partem ferramentis aduramus. Etenim Pterygium genere [depaſtio] eſt, quæ nomẽ Græcè dicitur, neque [ſubſidet,] niſi aduſtum, adeóque ſi negligitur, digitum corrumpit. At ſi oſſe & vngui à vitio immunibus, exterior vnguis angulus [qui deliteſcit, &] carnem ipſi agnatam [pungit,] & inflammationem excitat, conuenit pungentem vnguis particulam tenui cultro aut eiuſmodi quodam ſubiecto ſublimem eleuatam, acie ſcalpelli adimere, & [quod] eminet medicamento cruſtis faciundis idoneo conſumere. Plerique hoc modo adminiſtrationis cõſanuerunt. Si [amplius fuerit vitium] primùm ſcalpello [circùm adimemus, mox remedium ex medicamentis petemus.]

ANNOTAT. ANDERNACI.

Pollicibus. *In Græco eſt* τῶν χειρὸς μεγάλοις δακτύλοις, *hoc eſt ad verbum in manus digitis magnis. Quia verò pollex quaſi maximus omnium eſt, verti pollicibus, Celſum imitatus.*

CORNARII.

c *Ad ipſas autem radices partem quandam incorroſam relinquit. In Græcis* διάσηπτον *falsò legitur pro* ἀδιάσηπτον, *id eſt non putrefactam, & incorroſam.*

De

De vngue contuso. *Cap.* LXXXVI.

QVoniam verò ſubinde ex ictu vnguibus contuſis dolores ſubſequuntur, qui ad manus operationem nos pertrahant, ſatis eſt Galeni verba hîc appoſuiſſe, quæ ſonant in hunc modum. Vnguibus contuſis præſens planè remedium ad dolorem auferendum ſanguinis detractionem experti ſumus, quùm pulſus, doloréſque vehementiſſimi oboriuntur. Cæterùm linea obliqua, non recta in[imum,] ſupernè [deorſum] ſcalpello acuto debet incidi, vt ſanie excreta, ſecta hæc vnguis particula veluti operculum quoddam ſubiacẽtium efficiatur. At ſi in rectum ſupernè deorſum lineam duxeris carnis excreſcẽtia quam Græci ὑπερσάρκωμα vocant, [diuerſum nimirum corpus] à carne quæ vngui ſubiicitur per mediam diuiſionem ſuppullulante, gignitur, inde rurſus dolores prehendunt, quos in reduuiis nominauimus, carne quæ ſub vngue ſuccreuit, compreſſa. Quia igitur ex huiuſmodi ſectione dolorem protinus ægro adimi videre licet, per dies inſequentes commodum eſt, nobis [d] ſubſectam vnguis carnem leuiter attollentibus, vnguis ſaniem excernere: ac rurſus ſubiectæ carni quemadmodùm dixi, vnguem operculi modo imponere: reliqua verò digiti totius medicina vti conuenit quæ leniat, diſcutiátque.

Chirurgia vnguis contuſi. *[profundũ ac]* *[deorſum tracta]* *[ſuperuacua nimirũ ſubſtantia]*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Vt ſanie excreta, ſecta hæc. *Codex Græcus tantùm habet,* ἵνα ἐκκριθέντος, *vbi addendum eſt* ἰχῶρος. *legendúmque* ἵνα ἐκκριθέντος ἰχῶρος.

At in rectum ſupernè deorſum. *Hic quoque mutila eſt lectio exemplaris Græci. Habet enim* ἂν δὲ κατ' εὐθὺ ποιήσαις τομὴν ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰς τὸ καλούμενον ὑπερσάρκωμα γίνεται δὲ, *&c. vbi legendum eſt,* ἂν δὲ καὶ εὐθὺ ποιήσαις τομὴν ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰς τὸ κάτω, τὸ καλούμενον ὑπερσάρκημα γίνεται, τοῦ *&c.*

CORNARII.

d *Subſectam vnguis partem, &c.*

Clauus quid.

De Clauis, Myrmeciis, & Verrucis. *Cap.* LXXXVII.

CLauus rotundus callus eſt, coloris candidi, clauorum capitibus ſimilis: toto corpore, ſed pedum ſolo digitíſque præcipuè enaſcitur, dolor ſequitur, & inceſſus impedimentum. Itaque circunſcarificatus vulſelláque apprehenſus, [ſcalpro acutæ aciei,] aut quo venæ ſcinduntur, radicitus eximetur. Nonnulli, ne rurſus ſuccreſcat, candenti ferro vtũ-

Claui ſectio *[ſcalpello roſtro corui ſimili, acutæ aciei. ὀξυκοράκῳ σμιλίῳ]*

tur. Myrmecia verò cutis tuberculum est exiguum, callosum, rotundum, & crassum, ad basim [insidens,] &[e] [ad frigora] sensum formicarum morsibus similem excitat. Hæc quoque totum corpus, præsertim autem manus infestat. nonnulli igitur, inter quos & Galenus est, præcipiunt scarificata extrema parte, fistula pennæ durioris, quales sunt veterum gallorum, anserum, & aquilarum, [in imum adacta,] ex basi Myrmeciam auferre. Alij ærea aut ferrea fistula, idem faciunt. Recentioribus satis est, scarificatam vulselláque apprehensam, scalpro, clauorum modo excindere. At Verruca, quæ Acrochordon Græcè dicitur, exigua cutis eminentia est, doloris expers, callosa, rotunda, plurima parte basim habet angustam, vt suspensa esse videatur. Nominata verò sic est, quòd chordæ [nexui] respondeat. [Extendentes] igitur, eminentiam excindimus: sin autem hoc non fiat, lino saltem aut pilo deligabimus. Noui plerósq; & has & prædictas omneis excrescentias ferramento extincto, vt dicunt, consumpsisse.

ANNOTAT. CORNARII.

e *Et si scalpatur formicarum morsibus, &c.* πρὸς τὰς παραψαύσεις.

De Telis è corpore extrahendis. Cap. LXXXVIII.

CHirurgicæ partem telis extrahendis dicatam maximè necessariam esse poëta Homerus his versibus innuit:

Vir medicus multis aliis præstantior, vt qui
Corpore tela trahens, medicamine vulnera curet.

PRIMVM itaque telorum differentiæ enumerari debent. differunt autem tela materia, figura, magnitudine, numero, habitu, viribus. Materia quidem quatenus hastilia aut lignea sint, aut arundinea. Ipsa verò tela aut ferrea sunt, aut ærea, aut stannea, aut plumbea, aut cornea, aut vitrea, aut ossea, aut arundinea, vel etiam eadem lignea, tot enim differentiæ potissimùm apud Aegyptios reperiuntur. figura autem, [f] quatenus alia sunt rotunda, † alia vngulosa, nempe triangula, alia sulcata quæ & Gonchota dicuntur, alia trisulca, [g] atque alia cuspidata, alia cuspidibus carent. ac cuspidatorum, hæc cuspides posteriora spectan-

[*sessile*] [*et cum manus frigore afficitur.* πρὸς τὰς περιψύξεις. *Sic legit Albucrasis. Et quando, inquit, inuenit eam frigus sentitur in ea simile mordicationi formicæ*] *Myrmeciæ sublatio.* [*circuntorquendo via ad profundum compulsa. Sic etiā Corna.*] *Quid Acrochordon, et eius excisio.* [*extremo*] [*subleuantes*] *Telorū differētiæ sex.* † *Alia angulos haben tia, & horum quidē alia duos angulos habent, alia verò angulum habentia, quæ lonchota, id est longa vt hasta, alia tres habent angulos.* τὰ δὲ γωνιωτὰ, καὶ τούτων τὰ μὲν διγλώχινα, τὰ δὲ γλωχινωτὰ, καὶ λογχωτὰ καλούμενα, τὰ δὲ τριγλώχινα. *Goup.*

tes

tes habent, vt dum extrahuntur contra defigantur: illa in anteriora, vt propulſata idem faciant: quædam obuerſas cuſpides habent, fulminis inſtar, vt dum ipſa trahuntur propelluntúrque, in obiecta infigantur. Sunt quæ mota cardine cuſpides habent contractas: quæ dum in trahendo explicantur, telum extrahi prohibent. Magnitudine variant tela, quatenus alia magna ſunt, vt trium digitorum longitudinem expleant: alia parua, vt vnum digitum æquent, quæ ſanè & Myiata apud Aegyptios vocantur, alia medium inter hæc locum occupant. Numero autem quatenus nonnulla ſimplicia ſunt, nonnulla compoſita. tenuia ſiquidem ferramenta ipſis imponuntur, quæ in teli extractione in imo deliteſcunt. Habitu, quatenus alia ferrum acutum ligno habent inſitum, alia concauum: ac quædam firmiter ligno infixa ſunt, quædam negligentius, vt in extractione ſeparata intus remaneant. Viribus differunt, quatenus veneno quædam ſunt oblita, quædam non. Atque hæc ſunt telorum diſcrimina. Nunc dicamus quomodo extrahantur in conuulneratis, & in bello, & extra bellum, ſponte, & inuito, quacunque occaſione, ac qualibet ex materia confecta. Cæterùm dupliciter tela in carne extrahuntur, tum euulſione, tum propulſatu. In quibus enim per ſumma telum impactũ eſt, euulſione eximi debet. ſimiliter etiam quæ altè inhærent: obiectæ verò partes ſi conuulnerentur, ſanguinis profluuio aut dolore ex conſortij lege periclitantur. At propulſatu vtimur in quibus altè telum infixum eſt, & partes obiectæ breue ſpatium continent, neque neruus, neque os, neque eiuſmodi aliquod diuiſionem impedit. Oſſe autem conuulnerato euulſorium modum aſſumit. Si igitur telum conſpicuum fuerit, [inde] extractionem moliemur: ſi occultatũ eſt, conuenit, autore Hippocrate, modò vulneratus poſſit, in ea figura conſtitutum notare, in qua etiam vulneratus eſt: ſi non poſſit, iacentis certè quatenus licet modo figurantes ſpecillo tẽtabimus. & ſi quidem in carne fixum eſt telum, manibus extrahemus, aut eius haſtili quod etiam Atracton appellant, niſi exciderit, ligneúmque id potiſſimùm ſit: ſi excidat forcipe qua dentes radicéſve euelluntur, aut ferramento quod à telo extrahendo Belulcum Græci vocant, aut alio quopiam inſtrumento accommodo, extractionem moliemur, nonnunquàm etiam carnem priùs incidentes, ſi vul-

Extractio telorum ex carne.

Extractio telorum ex oſſe.

[ſtatim]

nus instrumentum non recipiat. At si etiam in opposita telum processerit, nec illac ipsum possit extrahi quà infixum est, diuisis iis quæ opposita sunt, per illa ipsum eximemus, vel euellentes vt dictum est, vel per eam partem in quam tetendit propellentes, vel si hastile exciderit, demisso instrumento propulsorio ita vt neruum, aut tendinem aut arteriam, aut eiusmodi aliquod necessarium vitemus, protrudere oportet. turpe siquidem est, dum telũ extrahimus, peius eo malum efficere.[i] Et siquidem caudatum telum sit (hoc autem specillo deprehẽdemus) fœmina propulsorij instrumenti demissa accommodatáq; telum propellemus: si concauitatem, marem. Telum verò exemptum si sculpturas quasdam habere, ceu aliorum tenuium ferramentorum quæ ipsis imposita esse possint, appareat specillo rursus vsi, si illa inueniamus, eadem ratione & via auferemus. Sin oppositas cuspides, vt verisimile est, telum habens [non exilierit,] vicinus ei locus dissecari debet, si nulla pars necessaria contigua sit, detectúmque telum eleuantes, [modestè] extrahemus. Nonnulli verò exigua arundine cuspidibus ipsis circumposita sic telum euellunt, ne carnes à cuspide radantur. & si vulnus inflammatione vacauerit, suturis vsi cruentorum modo curabimus: si inflammationem experiatur, fomentis, cataplasmatis, & consimilibus medebimur. Porrò si venenato telo quis ictus est, totam carnem [k] quæ veneno iam mutata est, si quidem fieri potest, præcidemus. Agnosces autem eam quòd è sana carne differat: pallida enim, subliuida, & veluti emortua apparet. Aiunt autem Dacos & Dalmatas cuspidibus [elenium & Ninum dictum] oblinere, idq; vbi sanguini vulneratorum obuenerit, hominem occidere: comestum verò ipsis innocuum esse, & nihil mali efficere. At si telum ossi inhæserit, rursus instrumento experiemur, & si quidẽ caro impediat, hanc adimemus aut diducemus: si verò etiam altè in osse lapsum est, quod cognoscimus si firmiter id infixum nulla vi commoueatur, excisorio cultro osse quod iuxtà est exempto, aut etiam terebra prius perforato, si crassum sit, telum liberabimus. Porrò si in principem aliquam particulam telum defigitur, exempli gratia, cerebrum, aut cor, aut guttur, aut pulmonem, aut iecur, aut ventriculum, aut intestina, aut renes, aut vuluam, aut vesicam, quùm iam notæ lethales apparuerint, & euulsio præsertim multum cruciatum vexa-

Instrumenta masculina, & fœminina.

[*trahẽti nõ cedat*]

[*citra dilacerationẽ*]

Eleniũ dictum Ninum.

[*lego Elleborum & Aconitũ. Elleboro albo adhuc Hispani vtuntur ad eam rem, propterea id vocantes sagittariorum herbã, yerua del balestriero*]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

vexationémque accerſitura eſt, nihil tentabimus, ne præterquàm quòd nihil ſumus profecturi, etiam conuitiandi occaſionem idiotis præbeamus. Si verò exitus fuerit obſcurus, nec in conſpectum veniat, præfati periculum, opus aggrediemur. Multi ſiquidem abſceſſu quoque in aliqua vitæ neceſſaria parte oborto, prȩter opinionem conſanuerunt, cùm & iecoris fibram, & omenti partem, peritoneique, & totam vuluam ſubinde ademptam fuiſſe, nec mortem inde ſubſequutam, memoriȩ prodatur. Eſt cùm guttur de induſtria ſubinde in anginis diuidamus, vt in capite de ipſius inciſione dicebamus. Telum itaque ſi in his relinquatur, in præſentaneam mortem præcipitat, præterquàm quòd artem etiam inhumanam oſtendat: ſi eximatur, fortè etiam ſalus ſubſequitur. Porrò principalium particularum vulneratarũ agnitio non eſt difficilis, vt quæ ex accidentium proprietate, excrementis, & particularum ſitu, inueniatur. Si enim cerebri membrana vulnus accepit, dolor capitis validus ſubſequitur, oculi feruent, rubéntque, lingua [agitatur,] mens deſipit. Si cerebrum percuſſum eſt, ægri concidũt, [vox nihil ſonat,] facies peruertitur, bilis vomitus ſequitur, ſanguis per nareis [erumpit, per aurem humor albus pulticulæ ſimilis emanat, ſanies per vulnus exit.] At ſi in vacuam thoracis regionem telum defigatur, foramine ſpatioſo permanente ſpiritus erumpit. Corde vulnerato iuxta mamillam ſiniſteriorem, telum apparet non penetrans, ſed ceu [alteri] impactum, ac nonnunquam pulſatilem motum ædit, ſanguíſque niger effertur ſi tranſitus pateat: extrema frigeſcunt, ſudor emanat, animus deficit, & ſine mora exitium ſubſequitur. Pulmone icto, ſi ſpatioſa laxitas eſt, ſanguis ex plaga ſpumans vacuatur: cùm non eſt, [ore magis per vomitum redditur,] ceruicis vaſa attolluntur, lingua alium colorem aſſumit, multum ſpiritus attrahunt ægri, [frigidi] appetentes. In ſepto tranſuerſo vulnerato, telum quidem iuxta ſpurias coſtas defixum apparet: inſpiratio autem magna oritur, cum gemitu & dolore per totam humeri partium compagem. Quòd ſi abdomen vulnus acceperit, id ex recrementis innoteſcet, [cùm latum intus ſpatium exiſtat,] vel etiam telo exempto, vel haſtili intus fracto [ſuccus] ex ventriculo euacuatur, ex inteſtinis ſtercus, interim & omentũ, vel inteſtinum procidit. Veſica autem vulnerata, vrina excernitur. Itaque in cerebro

Partes internæ ablatæ citra vitæ damnũ.

Cerebri & eius membranarum ſauciatarũ notæ.

[balbutit]

[voce priuantur]

[erũpit, & per aures humor albus pultiſimilis per vulnus euacuatur, ſi ſanies exitum habet]

[ſolido corpori]

[tuſſi & ſputo redditur. Hæc verba Albucraſis nõ legit]

[frigidi aëris]

[ſi vulnus iis emittendis pateſcit]

[chylus]

eiúsq; membranis ictis, caluaria perforata telum eximimus, quemadmodum in capitis fracturis mox dicetur. in thorace autem, nisi telum subsequutum fuerit, per mediocrem intercostalium incisionem, vel etiam vna excisa costa, lamina quę membranā custodiat subiecta, euellemus. Similiter in ventre, vesica, cæterísq; in alto particulis, si quidem telum subsequatur, citra negotium eximemus: sin minus, rursus diuisione adhibita, medicina vtemur quæ cruentis conueniat. In ventre, si res postulet, etiam suendi eius ratio, quæ Gastroraphia dicitur, accommodabitur, quem in modum comprehensum est. At si in grandiore quodam vase, exempli gratia, in iugularibus venis quæ in imo latent, aut arteriis quas Carotidas appellant, aut etiam magnis arteriis quæ alas vel inguina intercurrunt, telum defixum, copiosius sanguinis profluuium propter exemptionem minetur, ratio est hæc funibus anteà ex vtraque parte constringere, deinde teli euulsionem moliri.[1] At si particulæ plures cōfixæ fuerint, verbi causa, brachio cum thorace coniuncto, vel cubito cum aliis corporis particulis, vel pedibus inuicem, siquidem non per totas vtrasque partes telum penetrauerit aut hasta, apprehensa hæc extrinsecus, veluti etiam in vna euellemus: sin ambas penetrauerit, dimidia ligni parte serra resecata, particulatim singula faciliori figura extrahimus. Quoniam verò & lapides subinde, [vel buccina,] vel plumbum, vel simile quippiam ex funda mittitur, tum vi, tum quòd angulosa sunt defiguntur. Agnosces igitur ea, quòd moles aspera & inæqualis [illabatur:] item quòd non omnino in rectum tendit diuisio, [sed amplior, & caro veluti] contusa liuidáq; appareat: adhæc, quòd cum grauitate dolor affligat. Hæc igitur conuenit agitata instrumento quo quid attollimus, [aut aduersa scalpelli parte, aut vulnerario specillo] recipere. si autem [fieri potest,]etiam forfice extrahemus. Multis autem infixa tela integra[m] intus insederunt, quæ vulneribus cicatrice obductis, deinde longiore temporis spatio partem eam abscessu occupante & dirupto exiliere.

[vel silices fluuiatiles, κάχληκες, nō κήρυκες]
[occurrat]
[quod tumidior caro & veluti]
[aut aduersa vulnerarij scalpelli parte]
[instrumentum admittunt]
βέλος.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Telis extrahendis. *Telum vocatur, quicquid manu iaci mittiue in aliquem potest. Vnde apud Græcos βέλος à βάλλω, quod est iaceo dictum est.*

Hastilia. *Sic exposui ἄφρακτα. Galenus in exegesi Hippocratis inquit,*

inquit, ἄτρακτον οὐ μόνον τὸν εἰς ἱερουργὸν χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον βέλους, hoc est atracto non modò ad sacrificium vtilem: sed etiam sagittæ lignum significat. Alibi appellat τὸ ἐπίθημα, nempe id quod imponitur. Ego vt obtemperarem Oroscio hastile dixi, quanquam interpretatio mea satis erat manifesta. ἄτρακτον.

Belulcum. *Celsus libro septimo hoc ferramentum ad Authorem Dioclem refert. Est autem lamina vel ferrea, vel ænea etiam ab altero capite, duos vtrinque deorsum conuersos vncos habet, ab altero duplicata lateribus, leuiterque extrema in eam partem inclinata quæ perforata est.* βελουλκόν.

Succus ex ventriculo. *Hoc est Chylus, quæ vox licet Græca sit, medicis tamen non est incognita. Est autem propriè Chylus, succus ex alimento in ventriculo prima concoctione factus. nec propriè succus Latinè dicitur. quia verò aliam dictionem non habemus, ea vtendum fuit.* χυλός.

Lamina quæ membranam custodiat. *Vocatur Græcis inde μηνιγγοφύλαξ. Celsus vt aliàs annotaui libro octauo exponit in hunc modum. Lamina ænea est, firma, paulum resima. ab exteriore parte leuis quæ demissa est, vt exterior pars eius cerebro proprior sit, subinde ei subiicitur, quod scalpro discutiendum est, &c. Sequenti capite rursus ait, subiicienda lamina est, quam custodem eius membranæ esse proposui, & super eam quicquid spinosum est, & intus eminet excidendum est. forte non male ἐπικόπος dici potest.* μηνιγγοφύλαξ. ἐπικόπος.

CORNARII.

f *alia sunt rotunda, alia angulosa, velut sunt triangula, alia cuspidata, & lanceata appellata, velut quæ tres cuspides habent. Græcè est, τὰ δὲ γλωχινωτὰ καὶ γογχωτὰ καλούμενα, τὰ δὲ τριγλώχινα, &c. Et γλωχινωτὰ significare cuspidata nō dubium est: quæ verò γογχωτὰ incertum. Atque ego quidem κογχωτὰ legendum puto, id est conchata, ἀπὸ τῆς κόγχης. aut legendum λογχωτὰ, id est lanceata, vt expressi. Deinde pro τὰ δὲ τριγχώχινα, legendum οἷον τὰ τριγλώχινα: producit enim hæc velut γλωχινωτῶν exempla, sicut anteà triangula angulosorum.*

g *alia aculeata, alia sine aculeis. Et ex aculeatis, &c.*

h *quæ sanè Micca in Aegypto vocant. Græca exemplaria habent μικτὰ. Videtur autem vox Aegyptia hîc à Paulo posita, quæ haud scio an μυῖτα sit, an μικτὰ, quum hæc Græca sit, illa penitus ignota. Mihi itaque μικρὰ legendum videtur, quæ vox etiam si Græca sit, ab Aegyptiis tamen vsurpari potuit, & à Doriensibus sumpta, qui μικκὰ appellant τὰ μικρά.*

i Et si

i Et si quidem telum extremam partem hastili infixam acutam habet, id quod ex specillo immisso cognoscitur, impulsorij instrumenti fœmina immissa ac adaptata telum propellemus: si verò tubulum habet, masculo.

K quæ veneno participauit. Græcè legito, ἅπασαν τὴν ὕλην μεταλαβοῦσαν τοῦ φαρμάκου σάρκα, pro μεταβαλοῦσαν.

l Si verò partis ad partem per telum affixio fiat, velut si brachium thoraci affigatur. Græcè sic, sed falsò, εἰ δὲ συνείλωσις μορίου γένηται, οἷον βραχίον(ος) θώρακι συνειλουμένου. Legendum enim συνήλωσις, & συνηλωμένου, à verbis ἠλόω, & συνηλόω, quod telo velut clauo coniunctæ partes videantur.

m infixa tela latuerũt. Græcè enim pro διῆλθεν legendũ διέλαθεν.

De fracturis, & quot ipsarum sint differentiæ.

Cap. LXXXIX.

PRoximùm fuerit tradita carnis vitiorum manu scalpellóue curandorum ratione, etiam de ossium fracturis, dico sanè etiam luxationibus, sermonem instituere, quoniam & ipsæ chirurgiæ generi subiiciũtur. & primùm de fracturis agam. iísque priùs quæ in capite fiunt, tum quòd inter carnis & ossium chirurgiam medium locum obtinent, tum quòd omnibus partibus [caluaria præcellit.] In vniuersum igitur fractura ossis est diuisio, aut ruptura, aut præcisio, à violentia quadam extrinsecus accidens. Cęterùm plures fracturarum sunt differentiæ, alia siquidem dicitur fieri Raphanidon, hoc est, ad raphani speciem, alia Schidacidon, alia *es* onycha, alia Alphitidon, alia cata Apothrausin, id est, iuxta refractionem. Raphanidon igitur ruptura ossis est transuersim per crassitudinem facta, quæ etiam sicyedon & cauledon nonnullis appellatur, ex cucumerum & caulium fractorum similitudine. Schidacidon autem, quasi assulæ modo, est oblonga ossis fissura, *es* onycha, quasi dicas in vnguem, iuxta partem aliquam recta est fissura, in extremo lunata: quæ etiam Calamidon appellatur. Alphitidon, ad farinæ similitudinem dicta, est cùm os in multas tenueis partes finditur, quæ & ipsa Caryedon à quibusdam vocatur. Refractio autem, quæ Apothrausis dicitur, vel etiam præcisio, est cùm pars ossis per [summitatis rupturam] aufertur, [n] vt ablata [superinnatet.] Atque tot fracturæ constant differentiis.

[superemi-net caluaria. Ita etiam Corna.]
Fractura quid sit.
Fracturarum differentiæ.
[rupturæ superficiem]
[deficiat]

ANNOTAT. CORNARII.

n ita vt pars ablata deficiat.

De fractu-

De fracturis capitis. *Cap.* XC.

FRactura in capite peculiariter caluariæ est diuisio, nunc simplex, nunc multifida, à vi quadam exteriore facta. Porrò differentiæ capitis fracturarũ hæ numerantur. Rhogme, id est fissio, Eccope, hoc est excisio, Ecpiesma, quod est effractio, Engisoma,° id est corporum appropinquatio, Camarosis, hoc est testudinatio, in infantibus etiam Thlasis quod est contusio. Rhogme igitur caluariæ per summa est diuisio, aut rima profundior, [in qua nequaquam os vitiatum foras emouetur.] Eccope caluariæ fissura est cum ossis offensi[ruptura.] At si à reliquo osse pars offensa discesserit, Aposceparnismon nonnulli vitium apellant. Ecpiesma in multas parteis caluariæ effractio est, in qua profundiùs ossa descenderint, & cerebri membranam contactu suo premãt. Engisoma caluæ ictus est, in quo os vitiatum ad interiorem cerebri membranam descenderit. Camarosis diuisio caluariæ est, [in qua pars affecta cameræ modo exaltata relinquitur, ᵖvt Galenus tradit, ac intro à sanis fracturæ partibus ossa magis recedunt, membranæque innituntur,] quemadmodùm in Ecpiesmate. sic enim ille existimat. Alij etiam† Trichismon, quasi dicas capillationem, his adnumerarunt. Est autem Trichismus arctissima rhogme, sensum plerunq; fallens, eoque latens: quæ quia non facilè se ostendit, mortis causam sæpe adfert.† Thlasis caluariæ diuisio non est, eoq; nec fracturam rectè dixeris eiusmodi affectionem, verùm est ossis caluæ in interiorem partem impulsio, aut inflexio, concauitatem integra caluæ continuitate tantùm efficiens, vt licet in plumbeis, ex crudoque corio confectis vasculis, si foris percutiantur illidantúrue, conspicari. Porrò contusionis huius duæ existunt differentiæ: vel enim calua per totam ipsius crassitiem contunditur, vt frequenter etiam cerebri membrana [abscessu occupetur:] ᑫ vel omnino à caluaria [hæc per totum, aut non per totum premitur,] sed iuxta exteriorem duntaxat superficiem vsque ad laminam secundam deprimitur. † Sunt qui his differentiis Apechema, quasi dicas ab Echo responsionem, addiderint. Ea est, à contraria ictus parte facta caluariæ fractura. At falluntur hi, quoniam non fit in hominis calua quemadmodùm in vitreis quibusdam vasculis fieri illi docent. illa siquidem vacua sunt, ideóq; id patiuntur: calua autem hominis vndiq; plena & alioquin

Fracturæ cap. differẽtiæ. 5.

[in qua læsum os ad intimã vsque partem sua sede motum nõ est]

[euersione]

[cum affectarum partium elatione, vel vt Gal. ait secessio ac excauatio ad interiora]

† Trichismus.

† Contusio quid, & eius differentiæ duæ.

[à calua abscedat. scilicet effractis vinculis quibus caluæ adnectitur]

[prematur]

† Apochema.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

solida est,[r] at Rhogme seu fissura caluariæ, quæ aliarū complurium capitis partium ictarum lapsu, vel citra cutis continui solutionem generatur: quæque postea abscessu in ea facto, eodémque secto, apparuerit, in opposita ictus parte facta esse ipsis videtur. atque hoc vitium quemadmodùm prima dicta Rhogme curatur. Si igitur fractura capitis facta fuerit, speciem ipsius ex [corpore] quod percussit, deprehendes, si acutum fuerit, aut graue, aut durum, aut violenter impactum. Item ex symptomatis quæ icto superueniunt, exempli gratia, vertiginibus, voce amissa, aut subito collapsu, præsertim in Engisomate, aut contusione, aut Ecpiesmate, [aut interiori camarosi] cerebro compresso. item ex notis quæ à sensu capiuntur. Si enim ampla cutis fuerit diuisio, per ipsam promptè cognoscemus: sin autem diuisio non per totum ierit, aut angusta sit, fracturam tamen esse suspicemur, cute diuisa, & oculis, & specillo demisso eam pernoscemus. Si enim ex aliis quæpiam fracturis fuerit, inde manifestum euadet. at si Rhogme solùm angusta & [pilosa] sensum fugiens, medicamento aliquo nigro, liquido, vel etiam ipso atramento scriptorio infuso, os rademus: ipsa nanque Rhogme nigra ostenditur, conuenítque rasuræ tam diu insistere, quousque signum [Rhogmes] aboleatur. Si ad cerebri membranam vsque peruenerit fractura, non rademus, sed agnoscere conabimur vtrum membrana ab osse [recesserit,] an affixa permaneat. Si enim ipsa manet, inflammatio [nulla] vulnus infestat, æger [paulatim febri liberatur,] & pus coctum apparet: si recesserit membrana, augentur dolores, & febris similiter, os alium sumit colorem, pus tenue & crudum effertur, † & si medicus rem negligentiùs tractet, nec perforatione vtatur, hoc grauiora oboriuntur symptomata, nempe bilis vomitus, conuulsio, mentis delirium, febris acuta, in quibus manum admoliri non oportet. Quòd si his absentibus membrana cerebri non abscesserit, Rhogme autem duntaxat fuerit, etiam [solo rasorio] curatur, vel si vsque in altum penetret. Sin autem tantùm vsque ad laminam secundam, quæ Diploë dicitur, fractura peruenerit, cousque radendum est. [vel etiam confractum os] eximendū quemadmodùm docebitur. At si in tenuia frusta os fuerit comminutum, hæc quoque diligenter instrumento idoneo [auferentur,][s] etiam si membrana non abscesserit. Ab initio autem cùm

Fracturarum capitis notæ.
[telo]
[aut camaroseos ambitu qui introrsum deprimitur]
[capilli modo tenuis]
[fissuræ ac rimæ]
[disiuncta sit]
[nulla. aut mediocris]
[vel nulla febre, vel leuiuscula tenetur]
† Perforationis vsus.
[sola radula]
[contusum quidem os]
[auferētur. Mēbrana quidē si abscesserit, & tu ab initio ægrotū tractādum suscepisti, cō-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

cùm vulneratum ſuſceperis,] hyeme quidem ante diem quartum decimum omnino os auferre tentato: æſtate, ante ſeptimum priuſquàm commemorata oboriantur ſymptomata. Cæterùm manum hoc modo admolieris.

Caluariæ fractæ curatio.

DERASO ſuper vulnus capite, duas lineas iuxta rectos angulos mutuò ſe ſecanteis, quæ literæ X figuram accipiãt, incidemus. harum autem alteram eſſe conuenit, quæ iam anteà erat, deinde quatuor in vertice angulos excoriantes, vt totum os, quod perforabitur nudum exiſtat: ſi quidem ſanguis fertur, linamentis ex poſca [obiectis] cohibebimus: ſin minus, ſiccis. deinde implicito linamento ex vino & oleo iniecto, conuenienti vinculo vtemur. ſequenti die, niſi recentius aliquod ſymptoma prohibeat, perforare os vitiatum aggrediemur. Collocato igitur in ſedili ægroto, aut recumbente prout vulneri conuenit, auribúſque ipſius lana obturatis, propter ſonitum qui ex [appulſu] redditur, [vinculum] vulneris ſoluemus. linamentis omnibus exemptis, & ſpongia deterſis ſordibus, iubebimus miniſtris duobus, vt tenuibus faſciolis circumpoſitis, quatuor angulos [corporum] quæ fracturæ [incumbunt,] attollant, & ſi quidem os fuerit imbecillum, aut natura, aut fracturæ vitio, id [ſcalpris excisoriis acie inter ſe aduerſis,] auferemus, primùm cauis exciſoriis ſcalpris, quos Græci Cycliſcos vocant, à latiore incipientes, mox anguſtioribus, [deinde ſpecilli modo anguſtis,] malleolo ſenſim adactis, [t] ad capitis concuſſionem vtemur. Si autem validum os fuerit, [u] priùs eo terebellis quæ mergi non poſſint, quas ab argumento [Abaptiſmos] dicunt, perforato, (eiuſmodi verò ſunt quæ paulò [interius quàm cuſpis acuta eſt,] eminentias habent, quæ ipſas ad cerebri membranam demergi prohibeant) [x] per ſcalpra circuncisione vſi, id quod vitiatum eſt, auferemus, non ſubitò, ſed [particulatim,] ſi quidem fieri poteſt, digitis: ſi non, forcipe, aut vulſella qua vel oſſa, vel pili apprehenduntur, aut eiuſmodi quodam inſtrumento. Locus autem qui inter foramenta eſt, tantum ſpatium continebit, [y] quantum [maximi mucronis ſpecilli longitudo.] tam altè verò deſcendet, vt interiorem oſſis ſuperficiem accedat, cura adhibita, ne membranã cerebri terebra attingat. Quare etiam terebram oſſis craſſitudini reſpondere cõuenit, compluribus id genus

ad hoc

tinuò ſerra eximẽdum os, nec vltra triduũ differendum. Si verò ægrũ abinitio tractandũ non ſuſcepiſti, &c. Ex Hippo. lib. de vulneribus capitis]

[iniectis]

[ferramẽti illiſu]

[ligaturã]

[cutis]

[incumbit]

[ſcalpris iniectis. Pro ἀντιθέτοις lego ἀσθε-τοις, vel ἰν-θέτοις]

[deinde ſcalpris latis, quæ σμιλώτα Græci vocant]

[abaptiſtos]

[ſupra cuſpidis acumẽ]

[paulatim]

[maximus ſpecilli nucleus]

ad hoc prçparatis. At si fractura caluariæ vsque ad secundam laminam duntaxat peruenerit, ad hanc etiam vsque solum foranda est. Osse iam ablato, asperitudinem quæ ab excisione caluariæ prouenit, [rosario [z] aut quodam scalpello excisorio adæquabimus,] laminam quæ membranæ custos est, subiicientes, ac ossiculis quæ remanserant, vt verisimile est, aut spiculis ingeniosè ablatis, linamenta inseremus, quem modum Diamotosin appellant. Hæc ratio chirurgiæ communior simul & promptior est, & periculo vacat. Item modus qui per lenticulatum excisorium scalprum fit, mirum in modum Galeno commendatur, sine [foratione,] post insculptionem cyclisis scalpris factã, ipsum adhibenti. Scribit itaq; hunc in modum. Si verò vnam semel partem nudaueris, ac scalprum qui in cuspide præfixam habet retusam leuémque lenticulæ speciem: aciem verò per longitudinem erectam, submiseris, vbi latam partem lenticulæ super membranam defixeris, malleolo feries, diuidésque sic caluariam. ita siquidem agentibus, omnia quæ requiruntur, euenient. Nam membrana, ne si dormitans quidem, agas, latæ tantùm lenticulæ parti occurrens violari non potest. Quòd sicubi adhæreat caluariæ membrana, huius quoque [adhærentiam] innoxiè dirimit rotundum lenticulæ extremum, subsequitur autem præeuntem eam à tergo ipse scalper caluariam secans. Quare nec qui minore cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modum inuenias. [a] At quæ administratio serris & modiolo, quem Chœnicion siue Chœnicida Græci vocant, peragitur, recentioribus, ceu noxia, improbata est, [sed administrationem quam in Rhogme exposuimus, probant.] Idem verò modus ossium excindendorum conueniet in reliquis etiam caluariæ fracturis. Quãtum verò excidere conueniat, Galenus nos docebit, hunc in modum manifestò scribens. Quod vehementer est cõfractum, id totum auferri debet: si verò ab eo [fragmenta] quædam longius excurrant, quemadmodùm aliquando cernitur accidere, hæc persequi ad extremum non oportet, illud probè scientes, nullam inde noxam sequuturam, modò reliqua omnia ritè sint confecta. Post chirurgiam panniculo simplici lineo vulneri æquali, rosaceo madenti, cerebri membranam operiemus, exiguámque lanæ stuppam similiter rosaceo imbutam prædicto panniculo imponemus: deinde linamentum

[radula, aut quodã scalpro complanabimus]

[terebrarũ vsu]

[adhæsum]

[Hactenus curationem quæ fissuris adhibetur, exposuimus.]

[fissuræ ac rimæ]

namentum implicitum duplex in vino & oleo aut ipso rosaceo tinctum, toti vulneri circumponemus, diligentia adhibita ne cerebri membrana grauetur, posteà latiore vtemur ligamento, neque hoc astringentes, verùm vt linamenta solum retineat. Victus adhibebitur qui inflammationem arceat, & febribus peculiaris est, membrana cerebri crebriùs intereà rosaceo superfusa. Post tertiũ diem, vbi [vincula dissolueris,] & sordes spongia deterseris, remedium induces quod cruentis iniicitur, & inflammationem repellit, superaccommodans membranæ aliquod ex cephalicis dictis aridis, vsque dum carne oppleatur. Nonnunquàm os radetur, si hoc res postulet, propter quasdam [summitates] extantes, aut etiam propter ipsius carnis productionem. Reliqua medicamentorum materies, vt in vulneribus [comprehendimus,] admoueri debet.

[ligaturam solueris]

[aciculas et cuspides]

[alius]

De cerebri membranæ inflammatione.

[refrigeratione]

[interna]

QVONIAM frequenter cerebri quoque membrana post chirurgiam, inflammationem experitur, vt non solùm caluariæ crassitudinem, sed etiam cutem ipsius excedat, cum renixu, & vt naturalis ipsius motus pulsatilis impediatur, quæ potissimum & conuulsio aliáque grauia symptomata vel ipsa mors subsequitur. Origo inflammationis aut ex acuta quadam ossis eminentia pungente ducitur, aut ex linamẽtorum grauitate, aut [perfrictione,] aut multo esu, aut vini potione, aut alia quadam occasione [latente.] Si quidem ex manifesta occasione inflammationem contraxerit membrana, ea protinus amputanda est: sin ex latenti, magis pugnare cõuenit, † vtpotè sanguinis dimissione, si causa non obstiterit, victu qui inflammationi cõgruat. Item loco induci remedia debent, calentis rosacei fotus & superfusio ex althææ decocto, aut fœnugræci, seminis lini, chamæmeli, similiúmque. cataplasmata verò ex cruda hordei farina, aut lini semine, cum prædicto decocto & gallinarum adipe, adhæc fomentum ex lana adhibebitur. Capiti & occipitio meatuíque auditorio oleum aliquod inflammationem prohibens instillabitur. Viscerum quoque cura habenda est, cataplasmatis adhibitis, item toti corpori prospicere consilium est, in calidam id aquam, vt par est, collocantes inungentésque. Si perseuerat inflammatio, & nihil aliud prohibet, medicamento quod bili ducendæ est, purgare ipsos Hippocrates præcipit.

† Magis pugnare oportet, vel venam secantes, si nihil prohibet, vel inedia, vel victu inflammationi conuenienti. πλεῖον ἀγωνίζεσθαι προσήκει, ἢ φλεβοτομίᾳ χρωμένους, εἰ μηδὲν κωλύει, ἢ ἀσιτίᾳ, ἢ τῇ πρὸς φλεγμονὴν ἁρμόζουσῃ διαίτῃ. Goup. & Cornar.

Si membrana cerebri nigruerit.

[medicamẽ CEREBRI membrana ſi quidem per ſumma ex [medi-
torum vſu] camentis in id efficacibus] nigruerit, † mel triplum roſaceo
† Melli tri miſcentes & per linamenta id applicantes, curabimus, [de-
plum roſa- inceps] & reliqua admouentes. At ſi nigrities ſua ſponte
cei miſcen- prouenerit, idque in imo potiſſimùm, cum aliis grauibus
tes. ex vete- indiciis, attingi tunc non debet, vt quæ natiuum calorem
ri co. Goup. emortuum innuat. Noui quendam qui poſt annum quàm
[conuenien [affectu conflictaretur,] caluaria perforata ſuperuixerit. erat
ter] enim fractura in ſincipite ex telo facta, emiſſariúmque ha-
[vulnera- bens per quod etiam membrana ab offenſa immunis con-
tus fuerat] ſeruata eſt.

ANNOTAT. ANDERNACI.

διπλόη. Vſque ad laminam ſecundam. *Græcè erat ἄχρι τῆς διπλόης Recentiores, iisq́; barbari dicunt ad caluariæ tabulaturam, alij vſque ad duplicationem.*

Mirum in modum Galeno commendatur. *Vide librum ſextum Galeni Methodi medendi, vbi de fracturis caluariæ agit.*

χοινίκιον. Modiolus. Choenicion. *Celſus interpretatur modiolum quod ita deſcribit libro octauo, cap. 3. Modiolus ferramentum concauum, teres eſt imis oris ſerratum, per quod medium clauus ipſe quoque interiore orbe cinctus demittitur.*

CORNARII.

o *Depreßio.*

p *Aut vt Galen. ait, ad interna receßio ac cauatio similiter vt in, &c.*

q *Vel omnino per totum à caluaria prematur. Aut non per totam craßitudinem, ſed circa externam ſolùm ſuperficiem vſque ad ſecundam laminam.*

r *Etenim capite in multis aliis partibus percuſſo, velut in cadendo contingit fiſſura caluariæ quæ citra ſolutionem continuitatis cutis contingit, poſteà abſceſſu circa, ipſam facto, &c. Græca ſic reſtituenda. καὶ γὰρ ἄλλων πλειόνων μερῶν τῆς κεφαλῆς πληγέντων, ὡς ἐν ταῖς καταπτώσεσιν, ἡ χωρὶς τοῦ λυθῆναι τὴν συνέχειαν.*

s *Quod ſi etiam diſceßit membrana, & tu ab initio vulneratum ſuſcepiſti. Græcè legendum. κἂν ἀπέστη δὲ ἡ μήνιγξ. μὴ voce expuncta, vt ipſa ſententiæ ratio docet.*

t *Ita vt vitemus capitis concußionem. Græcè legendum. ἠρεμοῦντες ἐπιτηροῦντες τῇ σφύρᾳ, φυλαττόμενοι τὸν διάσεισμον τῆς κεφαλῆς.*

u περιτρ

u Περιτρυπήσαντες τοῖς ἀβαπτίστοις λεγομένοις. *Quæ verò sint terebella* ἀβάπτιστα *mox describit.*

x *Scalpris excisoriis vsi. Pro* κοπέων *legendum* ἐκκοπέων. *Sæpe enim appellat* ἐκκοπέας *scalpra excisoria.*

y *Quantum est maximum specilli caput.*

z *Aut specilli formam habente excisorio scalpro. Græcè legito.* ἢ τινὶ τῶν μηλιωτῶν ἐκκοπέων. *Mox etiam meminit* φακωτοῦ ἐκκοπέως.

a *At verò per terebras & modiolos, &c. Paulus hic* πρίονας *non serras, sed terebras appellat.*

De naribus fractis contusisq́;. Cap. XCI.

Narium pars ima, quùm sit cartilaginosa, frangi non solet, sed contundi, sima fieri & peruerti: superior quæ ossea est, nonnunquàm frangitur. In his autem deligaturam damnat Hippocrates, vt quæ magis resimas efficiat & distorqueat, [b] prçterquàm [in his quç ex ictu per medias nareis emineant.] in his enim conuenientem fasciam, cum medicamine imposito assumit, vt compressæ nares naturalem figuram recipiant. Fractis igitur naribus, in ima quidẽ parte, indice aut paruo digito demisso in exteriora dirigentur: in interiore, etiam scalpelli nucleo id faciundum est, primo statim die, aut non multò post. [Quùm verò] decimo die naris ossa [continentur] extrinsecus indice magnóque digito hanc efformare congruit. Vt autem figura quam fingis non concidat, duo obturamina tortilia ex panniculo [inuoluta,] naso impones, vnum singulis nasi foraminibus, & si altera duntaxat naris pars sit peruersa: eáque sinere conuenit, donec os aut cartilago [contineat.] Nonnulli fistulas ex anserum pennis [c] panniculis replentes, naribus insinuarunt, quò figura custodiatur, & respiratio non impediatur. quod non necessarium puto, quùm spiritus per os trahatur. At si inflammationem nares sentiant, medicamentum aliquod quod eam arceat indemus exempli gratia, [ex succis inscriptum,] aut quod oxelæo constat, aut eiusmodi aliquod. vel ex triticea simila & thuris [fuligine seu] gummi vnà incoctis cataplasma iniiciemus, tum propter inflammationem, tum vt nares contineantur. Quòd si in alteram partem nares [distortæ,] Hippocrates postquàm commodè eas figurauerit, [oblongam

Nasi pars quæ frangatur, quæ contundatur.

[in iis quæ ob genitum maiorem et ampliorem callum eminēt. τῷ ἐπιπωρώματι. *ex Hipp.]*

Deligatura in nasi fracturis.

[Nam]

[solidātur]

[cōuoluto]

[solidetur]

Inflammationis nasi curatio.

[ex Gale. comment. in 1. de frac. lego, aliquē ex succis cōuenientibus, aut quod, &c. Adstipulatur huic emendation quòd Dia-

chylon inflammationẽ non arcet.] [manna ac] [distortæ sint] [oblõga habenulæ]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

habenulam [digitali latitudine iubet] circundari, alterum ipsius extremum taurino glutine, aut gummi illitum summæ narium parti [agglutinari, ex] latere quò inclinant. vbi illa exaruerint, habenam transferre per aurem oppositam versùs occiput, & frontem oportet, [d] deinde ipsi sub altero habenæ principio affirmabitur, vt nares in latera retractę ad mediam dirigantur figuram. quod non admodùm recentioribus placuit. Porrò minutim confractis narium ossibus, [diuidere ipsas, aut superiorem ipsarum partem] conuenit, ac fragmenta officulorum vulsella auferemus, suturis diductas partes committentes, accommodantésque ipsis remedium quod cruentis aptũ est, & conglutinat. Sin autem [e] extra nares vlcus fuerit excitatum, [f] linamentis in lõgitudinem implicitis curabimus. Sunt qui plumbeis canalibus, quas Solenas Græci dicunt, vsque dum cicatrix fuerit obducta vsi sunt, ne caro [ex] vlceribus supercrescat.

[alterum] [obliquè agglutinari super eo]

[incidere, ac vulnus ampliare. Sic etiam Corn.]

Vlcus narium internum.

[in]

ANNOTAT. CORNARII.

b *Præterquam si quæ circa medium nasum partes ob impulsionem superemineant. Græca sic reponenda sunt.* πλὴν τῶν κατὰ μέσης τῆς ῥινὸς ὑπερεσχηκότων ἐπὶ κρούσματι, ἐπὶ τούτων γὰρ, &c.

c *Linteis insutas.*

d *Atque eo loco postea alteram lori extremitatem firmare. Græca sic restituenda.* κἄπειτα αὐτόθεν τὴν ἑτέραν τοῦ ἱμάντος ἀρχὴν ἀσφαλίζεσθαι.

e *Intra.*

f *Lemniscis dictis linamentis, ex medicamentis congruis illitis ac inditis curetur. Græcè legendum* λημνίσκοις ἐκ φαρμάκων ἐμμότων χρισθεῖσι. *Sunt enim* ἔμμοτα *pharmaca quæ linamentis illita in vsum veniunt.*

De Maxilla confracta, & Aure contusa. Cap. XCII.

Maxillæ inferioris fracturæ variæ, & earum curationes.

DE Aure contusa tertio libro tractatum est, tanquàm huiusmodi affectio ad fracturas non pertineat. Maxilla multas ob causas frangitur. Si igitur extrinsecus solùm offensa, non per transuersum fissa, introrsus cauata fuerit, promptum sanè est cognoscere. [g] Opus autem est altera manu, siquidem dextra maxilla fracta fuerit, dextra: si altera, sinistra. indice igitur & medio digito in affecti os demissis, interiorem fracturæ [extantiam,] probè foras compellere conuenit, altera manu foris eam [excipiente.] Rectitudinem verò maxillæ ex eiusdem dentium æqualitate deprehendemus.

[conuexitatem]

[dirigente]

mus. Quòd si fractura per transuersum facta fuerit, primùm tensione, deinde retractatione, quam Antitasin vocant, partis in contrarium vsus, ministro eam continente, vt dictum est, dirigere aggredieris: porrò denteis in parte confracta diductos, inter se, vt Hippocrates præcipit, auro deligare, nempe lino ab auro chrysolino dicto aut chrysonemate: quoniã verò huius facultas non omnibus conceditur, lino valido, aut bysso, aut pilo equino, aut id genus aliquo. Verùm si quidem cum vlcere fractura euenerit, specillo tentandum, num tandem etiam [refractio] ossis facta sit. atque si exigua diuisione facta, os vnum [refractum] aut plura [remanserint,] idoneo instrumento auferentes, futuris oras vlceris committemus, & medicamento cruentis apto vsi deligabimus: sin autem citra vlcus contigerit, ceratum simplex maxillæ impositum conuenienter deuinciemus. fasciæ medium per occiput dispensabitur: habenulæ vtrinq; [per] aureis ad summam maxillam, inde rursus ad occiput, mox ad mentum, inde per genas ad sinciput, inde rursus sub imam [occipitij] partem distribuentur, vbi & fasciam desinere oportet. [h] Super hæc rursus vinculum aliud fronti circundatum, quod [Epialema] Græci dicunt, [post caput coniungetur, omnes prædictæ fasciolę id circum astringent.] Alij verò tenuem ferulam quemadmodùm alij corium, quod æquè sit longum [impositum] maxillæ, deligant, vt commemoratum est: reliqui deligatura, quam Græci dicunt Phorbiam, quasi dicas capistrum, vtuntur. At si vtraque maxilla in summo mento [auellatur, qua etiam parte coëunt] ambabus manibus parum inuicem [distantibus,] rursus [adaptato,] & denteis [adunitos,] quomodo diximus, deligato: ac congrua vsus ligatione, †tenui ac sorbili alimento ægrotantem nutriri iubeto. Nam mandere ipsi inimicum est. Si [aliquid emotum] à figura conuenienti putaueris, tertio die soluens, iterum illigato, quod tam diu facies, quàm callus fracturam firmarit. firmatur autem maxilla intra treis potissimùm septimanas, quoniam laxa & medullæ plena est. Quòd si inflammatio aliqua superuenerit, ne aduersus hanc quidem tum fomenta, tum cataplasmata negligere oportet. Quod in omnibus ex æquo obseruatum abs te cupierim.

Fractura cum vlcere. *[effractio]* *[effractũ]* *[sint]* *Deligaturæ in maxillæ fractura.* *[supra]* *[menti]* *[epiblema]* *[pone caput nectetur, quod omnes prædictas fasciolas circũstringat]* *[subiectũ]* *[diuellatur, quo loco ambæ vniuntur]* *[disiũctis]* *[cõmittito]* *[iunctos]* *† Iube vt quiescat, & tenui ac sorbili victu vtatur.* *Goup. ex Antiquo Cod. & Corn.* *[maxillam emotam]*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Tenui & sorbili cibo. *Celsus lib. octauo in quo Hippocratem*

magna ex parte sequitur, habet. Deinde die tertio humidum cibum, quod Paulus dixit λεπταῖς, καὶ ῥοφηματώδεσι ῥοφαῖς.

Maxilla intra tres potissimùm septimanas. *Huic sententiæ Celsus astipulatur, ferè verò intra quartum decimum & vnum & vigesimum diem sanescunt, maxilla, malæ, iugulum, pectus, latus, os scapularum, costæ, spina coxarum, os tali, calx, manus planta.*

Fracturarum differentiæ.

Quòd si fractura per transuersum. *Fracturarum differentiæ quinque sunt: prima quæ fit schidacedon, altera cauledon, tertia raphanidon, quarta sycyedon, postremò alphitedon. prima assulatim quasi per rectitudinem, secunda per transuersum, tertia in raphani modum per fissuras, quarta cucumeris modo, quinta in minutissimas partes vt farina efficitur.*

CORNARII.

g *Proinde alterius manus, dextræ, si dextra maxilla fracta sit, sinistræ, si sinistra, indice & medio digito ægroti ori immisso, &c.*

h *Adhæc rursus superiectio facienda est, hoc est ligamentum fronti circundatum in posteriore capitis parte connectatur, ad omnes prædictas deligationes constringendas.*

[naturali sua figura] [cum summo humero iungitur] [et quia humerum ac ipsum sustinet brachiũ, si fracturã] [vicinum] [deorsum magis quã internum] Iuguli fracturæ variæ [contra quã multi putauerint ex Hipp.] [eleuatione] [in opposita]

De Iugulo confracto. *Cap.* XCIII.

IVgulum, quod etiam clauicula dicitur, [quùm naturaliter figuratum est,] interiore ipsius extremo, cum pectore committitur: exteriore, [cum summi humeri compage, seu articulamento adunitur] [eóque si humerum, aut ipsum sustinens brachium, fracturam] quacunque tandem parte experiatur, quà humerũ [suum] spectat, plerunque [infrà interius] extremum fertur, vnà cum brachio detractum. Præstiterit autem per transuersum potius quàm assulatim, aut arundinis modo, hoc est, in longitudinem clauiculam frangi, [quod vulgò receptum est.] Nam transuersim confractum, [extensione] compressionéque digitorum promptè in naturalem figuram reuertitur: cætera verò eminentias habent, quæ ægrè possint coaptari. Si igitur per totam ipsius crassitudinem quocunque modo, iugulum fractum fuerit, duo ministri, vnus ad humerum eiusdem lateris fractæ clauiculæ manibus circuminiectis, brachium ad exteriora simul & sursum trahẽs, alter oppositum humerum, aut certè ceruicem attrahens, retractionem, [à se] quam Græci vocant Antitasin, molientur: medicus suis digitis fracturam diriget, prominentiora pellendo, ima foras attrahendo. Quòd si maiorem re-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

tractionem [à se] desideret, orbiculum bonæ magnitudinis ex pãniculo, aut lanis, aut eiusmodi [aliquod corpus] alæ subiiciens, cubitum lateri [indidem] adiget, ac reliqua sicut dictum est, exequetur. [1] si autem id [nequeat,] extremum clauiculæ [iuxta humerum] in alto situm ad [superiora] ægrotante resupinato, [educet] ceruicali quodam mediocri, dorso subiecto, ministro humeros duos ad ima deprimente, vt os clauiculæ quod in imo est, [reuocetur,] rursus digitis suis fracturam conformabit. Porrò si partem aliquam iuguli refractam, instabilem, aut etiam pungentem percipiamus, scalpello in rectum [diuisam] eandem auferemus: ac reliqua scalpris excisoriis, lamina quæ à tuendis cerebri membranis Menyngophylax dicitur, aut [alia quæ excidendis supponitur] propter firmitatem clauiculæ subiecta, exæquabimus: & siquidem inflammatione careat, suturis: sin aliter est, linamentis vtemur. & spleniis diuersis præparatis [ad] ossis eminentis [inclinationem,] maiora ex eis & crassiora superaccommodabimus: si inflammatio infestat, oleo imbuta: si minus, sicca, ac mediocri ex lana [orbe propter alam] subiecto, conuenientem inducemus deligaturam, per axillas, affectam clauiculam, scapulásque, prout res exigit, deligantes. & si quidem ad ima tetenderit pars clauiculæ humero proxima, latioris habenulæ dimidium, eiusdem cubito subiicientes, totum brachium ex collo suspendemus: altero autem [vinculi dimidio,] manum, quemadmodùm in iis fit, quibus ex cubito sanguis detractus est, [At si versùs superius extremum inclinauerit, quod rarum est,] brachium suspendi non debet, verùm resupinus æger decumbet, & tenui nutrietur victu. si verò opus est, etiam fomentis adiuuabitur, [sed pro ratione,] vsque dum callus eam firmarit, id quod fit plurima ex parte diebus viginti.

[in opposita] *[aliquam globosam molem]* *[quod è directo est.]* *[nequeat medicus]* *[humero vicinum]* *[superficiẽ]* *[reducere]* *[sursum reuocetur]* *[diuisa cute]* *[aut alio scalpro subiecto]* *[super]* *[inclinatione]*. *[globo alæ vicinæ]* *[vinculo]* *[ex collo pariter suspendemus. Si verò contrà, internum extremum deorsum subeat, quod autem vicinum humero est superne emineat, alterique inuehatur, quod raro accidit, &c. Ex Hippoc. sic restituendus hic locus.]* *[ac vt conuenit reliqua fient]*

ANNOTAT. ANDERNACI.

Lamina quæ à tuendis. *Gracè erat* μηνιγγοφύλαξ ἢ ἕτερος ἐκκοπεύς. *Adhibetur etiam lamina quam in cerebri membranis vsurpamus, aliis quibusdam excidendis: vt corium, vel asser, vel*

massa plumbea æneáque. Puto autem legendum ἐπικόπου pro ἐκκόπεως. Nam superius ἐκκοπέων facta iam erat mentio. Prætereà subiungitur dictioni μιωυργοφύλακος. In sequenti capite Græcè habetur προτυπεῦσι pro προσυπεῦται.

CORNARII.

i *Si verò extremitatem clauiculæ ad humerum, in profundum delapsam, ad superficiem attrahere non potueris, supino, &c.*

De Scapulis Cap. XCIIII.

Scapulæ qua parte frangãtur, & contrà, & variarũ eius fracturarũ curationes.

[confractæ] [immobilis ac minimè pungens] [fluitãs] [Aeger in oppositum latus decũbat]

SCapulæ quà latæ sunt & mensæ figuram repræsentant, non franguntur: [k] iuxta spinam verò fracturam sustinent, nunc compressæ, nunc rupturam simplicem expertæ, interim etiam [refractæ.] Compressionem itaq; tactu cognoscimus, si caua occurrat, stuporem proximi brachij, & dolorem [l] pulsatilem inducat. Ruptura ex tactus asperitudine & loci dolore deprehenditur: ambo autem ratione qua inflammationem arcemus, curantur. Refractio & ipsa tactu agnoscitur: [leuis ac modica] fascia cõuenienti adaptatur: [aucta] verò & pungens ablatione per scalpellum adhibita & suturis, vt prius dictum [m] est. Fasciæ autem & hic similiter vt in clauicula iniicientur, [incubitus oppositi lateris conueniet.]

ANNOTAT. CORNARII.

k *Verùm iuxta spinam suam fracturam patitur, quæ aliquando exprimitur. Græcè habetur κατὰ δὲ τὴν ῥάχιν αὐτῆς ὑπομένει κάταγμα, ποτὲ μὲν ἐκπιεζομένης, &c. Non enim de dorsi spina accipienda est vox ῥάχις, sed de ipsius scapulæ spina.*

l *Punctorium.*

m *Curatur. Deest in Græcis verbum θεραπεύεται.*

De Pectore. Cap. XCV.

[deprimitur] [effringitur] Rupturarum pectoris variarum notæ et curationes. [depressionem]

MEdium pectus diuiditur [imprimiturq;:] summum, [refringitur.] Rupturam itaq; per medium factam dolor loci & inæqualitas sequitur, & strepitus digitis innixis eliditur: [impressionem] verò dolor vehemens, spirandi difficultas, tussis membrana quæ costas incingit dispuncta, nonnunquàm etiam sanguinis [eruptio, partis confractæ cauitas, & in cedendo facilitas.] Curationem eam adhibere oportet, quam in scapulis prodidimus. In [impressione autem adaptatio] Hippocratis adhibebitur, quã ille in clauicula [n] quæ foras processerit, vsurpat, per incubitum supinum ceruicali dorso

[sputum, partis fractæ cauitas quæ sensu percipiatur. Albuc.] [depressione directio]

subic

ſubiecto, ſcapuliſque conſtrictis: ita vt coſtæ vtrinque manibus ſimul contrahantur. Iam verò coſtis lana obtectis circularem adhibebis deligaturam, °loris priùs in rectum ſubditis, poſteà duorum initia inuicem [excipiuntur, quæ] orbiculares faſcias decidere prohibeant.

[attollũtur, & ea, ſub. lora]

ANNOTAT. CORNARII.

n quæ intro ceßit.

o ſubiectis antea in directum duobus loris ex humeris dependentibus, ita vt poſtea amborum initia ad oppoſita connectantur, & orbiculares, &c. Græce legendum, πϱοϋποβεβλημένων ἐπ' εὐθείας δύο τελαμώνων, &c.

De Coſtis. *Cap.* XCVI.

EX coſtis quæ Pleuræ & Spathæ Græcis dicuntur, oſſeæ quidem omni in parte rupturam ſuſtinent: ſpuriæ autem, in ea tantùm quæ ſpinæ adiacet. nam hîc ſolùm oſſeam habent naturam: in anteriore parte in cartilaginem degenerantes contunduntur, nullam fracturam percipiunt. Notæ [ipſarum] non ſunt difficiles, etenim inæqualitas digitis explorantibus occurrit, ſtrepitúſque, & ad [confractum adductio.] Quòd ſi intrò ſpectauerint, dolor vehemens punctorius ſequitur, ᵖ eo qui in coſtis prouenit grauior, [quòd aculei modo membranam coſtas integentem cõuulneret,] item ægra reſpiratio, tuſſis, [eruptio] ſanguinis ſubinde comitatur. & reliquas [vtique] declinationes digitis licet conformare: eam verò quæ intro ſpectat, nequaquam, quòd tendi nequeat. vnde alij cibum flatulentum vberémque aſſumi iubent, vt fractura ex inflatione & tenſione foras propellatur, quod neceſſarium non eſſe puto. Nihil enim commune [ad hoc] inter ſe habent, tum thorax, tum viſcera nutritoria, præterquàm quòd inflammatio etiam ex repletione augeatur. Alij cucurbitulam adglutinant, quod à ratione & via curandi alienum non eſſet, niſi particularum ex attractu, collectione, fracturam amplius ad interiora propellerent. Quapropter Soranus hunc in modum ſcribit. Lanis oleo calido madentibus partes contegentur, & linamentis implicitis intercoſtale replebitur, vt deligatura æqualis [iuxta] orbicularem circunductum, veluti in pectore, fiat. Omnia verò vt in Pleuriticis fieri debent, ad magnitudinis proportionem. Porrò ſi magna quædam neceſſitas compellat, quòd membrana coſtas cingens vehemẽter compungatur, cutem

Fracturæ coſtarum notæ.
[ipſarũ fractarum]
[fracturæ locum digiti voluuntur]
[quod perinde ac ligneo paxillo mẽbrana coſtis ſubiecta vulneretur]
[ſputum]
[vtique fractæ coſtæ]
[quantũ ad hoc pertinet. Sic etiã Corn.]
[per]

diuidere conuenit, & fractam costæ partem detegere, deinde lamina, ne tunica costas tegens cõuulneretur, priùs subiecta, officula quæ pungunt ingeniosè excindere ac eiicere oportet. postquam hoc feceris, [ea sanè quæ] inflammatione carent coniunges, & cruentorum modo curabis: [quæ] autem illa affliguntur, linamentis oleo madidis operies, victum curationémque adhibens inflammationi [dicatam.] Decumbent ægri ex figura quam faciliùs tulerint.

[vulneris oras si] *[si]* *[curãdæ dicatum]*

ANNOTAT. CORNARII.

p grauior eo qui in pleuriticis sentitur. Græcè falsò legitur πλευρῶν *pro* πλευριτικῶν.

Fracturæ coxarũ & ossiũ pubis, & earum notæ.

De Coxarum & Pectinis ossibus. Cap. XCVII.

COxarum aut ilium ossa raró quidem franguntur, [sed] easdem cum scapulis differentias [sustinent.] Franguntur enim in extremis, rumpuntúrque in longitudinem, & per medium comprimuntur. Comites notæ ipsorum sunt, dolor partem affectam affligens, punctionis pulsusq; sensus, cruris in eodem latere subitus stupor propter compressionem. adaptationem verò scapulis similem postulant, auersantur autem [solam ex chirurgia] eius quod fractum est, [exemptionem] per externas partes. nam si opus sit, [digitis] conformantur. deinceps autem etiam [aliam curationem] moliri oportet, fomentis vtendo, & concaua ilium linamentis adimplendo, quò deligatura, [ceu fasciis circularibus superiniectis,] æquabilis efficiatur. Eadem etiam dicenda sunt, de pectinis ossibus, nihil enim peculiarius de ipsis dicere habemus.

[ac] *[habent]* *[solùm]* *[manu exẽptionem]* *[digitis fragmenta]* *[reliquã cu rationẽ cõuenienter]* *[in orbẽ cir cunductis fasciis]* *[ambitus]*

Fracturæ vertebrarũ raræ, & periculosæ.

De Vertebris, spina dorsi & sacro osse. Cap. XCVIII.

VErtebrarum [complexus] interim sanè contusionem, raró verò & fracturam experiuntur. propter quæ contusis spinalis medullæ membranis, vel ipsa etiam medulla, nerui in doloris consortium adducuntur, & mors præceps subsequitur, magísq; si ceruicis vertebras affectus infestarit. vnde præfatus periculum, siquidem fieri potest, audebis etiam sectione officulum quod premit eximere: si minus, ratione saltem qua inflammatio propulsatur, ipsas lenies. At si [processus] vertebrarum [aliquis vnde] spina constat, fuerit refractus, digitis tentantibus promptè occurret, dum [refractio] mouetur, [rursusque in locum transponitur.] Conuenit autem id quod refractum est auferre, cute extrinsecus incisa:

[processus aliquis] *[ex quibus sub. processibus]* *[fragmentum]* *[ac locum mutat]*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

cisa: futurísque commissa, remedio cruentis idoneo vti. Cæterùm osse sacro confracto, index sinistræ manus digitus in anum demittendus est, dextra manu quod confractum est, quatenus licet, in naturalem figuram reducere oportet. Si autem aliquid [refractum] sentiamus, hoc quoque [diuiso,] deligaturam curationémque congruam adhibebimus.

Oßis sacri fracti curatio.

[cōfractum minutim]

[incisa cute educto]

De Brachio. *Cap.* XCIX.

IN brachio confracto Hippocrates quidem [intensionem] hoc pacto molitus est. Lignum, inquit, oblongum manubrij ligonis modo, per summa fune deligatum, obliquum ex trabe quadam suspendere oportet: collocato autem homine in sublimi quodam erectius, quàm iuxta figuram qua [recta ceruice dormimus, Orthocatheudon] dicitur, manum ipsius super commemoratum lignum traducere, vt medium ligni alæ eius transuersim adaptetur. manum autem inflexo iuxta rectum angulum cubito, minister procumbens continebit: deinde graue aliquid, exempli gratia, lapidem aut pondus plumbeum, vel eiusmodi quippiam ex cubito suspendens, sinénsq; pendere sublime, ita fracturam conformabis: vel loco ponderis, famulus ad ima brachium detrahat. Nonnulli verò loco manubrij ligonis gradu scalæ vsi sunt. Soranus hunc in modum tradit: ægro in sedili collocato, vel, quod satius est, resupinato quò minus molestiæ sentiat, manu fune ligata iuxta [compagem qua ipsa cum brachio coniungitur,] & ex ceruice suspensa, [vt] angulosa [ipsius] figura seruetur, ministris duobus iubebimus, huic, supra fracturam, illi, infra, digitos [circumponant,] atque sic tensionem perficiant. Quòd si valentiore opus sit tractione, duos funeis æqualeis brachio circundamus, vnum, supra fracturam: alterum, infra. atque vni famulo super ægrotantis caput consistenti, alteri iuxta pedes, capita funium tradentes, iubebimus in diuersa brachium distendere. At si summus humerus fracturam senserit, [dimidio vinculi, quod Ciria dicitur,] alæ [subiecto, reliquam partem iuxta caput teneri iubentes, alio] quod oppositum est retrahente, Antitasin, hoc est [à se retractionem] vti dictum est, moliemur: quemadmodùm sanè si cubitus confractus fuerit, illi vel [iuncturæ manus cum brachio] funis iniicietur. Ossibus iam fracturæ probè coaptatis, distentio quidem remittetur, sed iuxta Hippocratieam consuetudinem deligabitur. Porrò si fractura inflammatione

[tentionē]

Brachij fracti curandi rationes.

[recti sedemus, orthocathedron]

[carpum]

[sic vt]

[cubiti cum brachio]

[vt circumponant]

[media parte fasciæ κειρίας]

[subiecta, ministroqui ad ægri caput est, vt eam teneat imperabimus. deinde altero]

[in opposita distēsionē]

[carpo]

Deligationes.

matione vacet: recénsq; sit, lineis vtendum fasciis oblongis abundè, circa tres quatuórue digitos latis, aqua madentibus, aut etiam posca: si inflammatio adest, lanis tenuibus mollibúsque, oleo imbutis: & si quidem in medio brachij fuerit fractura, initium fasciæ super fracturam iniicietur: vbi bis térue illigaueris, sursum fasciam ducere conuenit, vt (quemadmodùm [inquit)] sanguinis influxiones [excipiantur,] atque illic finiatur. Iam verò & secunda fascia vti oportet, initium eius similiter supra fracturam iniiciendo, [atque alia eo] modo quo in priori: [rursus autem] supernè deorsum, atque [iterum] sursum reuocare, illic etiam sic terminabitur. Porrò constrictio mediocris esto, tum nostri sensus, tum ipsius ægrotantis iudicio. At si iuxta summam humeri compagem contigerit, priore fascia illam & scapulas & pectus comprehendes, vt deligatura fiat, quam Græci Geranida appellant,[q] pérque secundam vsque ad cubitum dispensabis, ac inde ad supraposita recurres, cum summo humero scapulas pectúsque comprehendens, primæ fasciolæ similiter. Quòd si iuxta cubiti flexum fractura obuenerit, etiam cubitum colligare expedit, ita vt angularis figura conseruetur. similiter in aliis quoque artubus, nimirùm cubito, femore, tibia, cum fractura in parte, aut etiam iuxta [articulamentum,] & non in medio membro existit,[r] [post articulum fasciam iniicere] expedit. Recentiores itaque secundum deligaturam protinus ferulas etiam iniiciunt, vt [adaptationis] figura contineatur, constringentes ipsas prout sensus & tumor ex inflammatione postulat: veteres autem, à die septimo ferulas accommodarunt. nam intra hunc inflammatione declinante membrum redditur tenuius. At Hippocrates tertio quoque die ligamenta solui iubet,[s] ne [tensio] quæpiam, aut motus præter solitum contectæ particulæ obueniat, aut eius quod iam infixum fracturæ est, perspiratus prohibeantur, propter [quos] non solùm [noxius] pruritus quibusdam accidit, sed etiam erosa à saniei acrimonia nonnunquam cute, exulceratio concitatur. Itaque aquæ temperatæ tantùm superfundere ratio est, quantùm saniem discutere sufficit. Post septimum diem, ex maiore interuallo soluere conuenit, ceu partes non amplius saniem [excernere] desiderent. imò etiam calli [obfirmatio] hoc modo fœlicius prouenit. Cæterùm ferulæ iuxta sequentem rationem debent

[inquit Hippocrates] *[cohibeantur]* *[aliaq; faciendo eo]* *[deinde]* *[inde]* *Gruina deligatio.* *[articuli extremum]* *[vnà cum articulo fractum os fasciare]* *[directæ partis]* *[ἰάσεις apud Galen. lib. 6. Meth. cap. 7. ἄσῃ fastidium]* *[quod]* *[fastidiosus ἀσώδης]* *[excerni]* *[generatio]*

bent

bent iniici. Splenia triplicia oleo imbuta ſuper faſcias circundantur: Si igitur membrum craſſitudine fuerit æquale, ſimiliter: ſi inæquale, partibus magis concauis per ſplenia repletis, æquale ipſum craſſitie ferulis accommodandis efficiemus: deinde lana aut ſtuppa ferulas mediocriter inuolutas, in orbem fracturæ circundamus, non minore quàm digiti ſpatio inuicem diſtanteis, eáſque moderatè conſtringemus: ita tamen, vt quatenus fieri licet, ferulas propius accedere articulum prohibeamus, præſertim iuxta interiorem flexus partem. vlcera ſiquidem in ipſis nonnunquam & neruorum inflammationes pariunt. [t] verùm illic laxiores ipſas eſſe oportet, quemadmodùm valentiores, vbi fractura [curuatur.] *[eminet]* Præſtiterit autem thoraci etiam brachium mediocriter colligare, ne ipſum loco motum, figuram peruertat. At ſi quandoque inflammatio fuerit, (eam verò agnoſces ex ambiente tumore, ac rubore, & quòd membrum nunc multò magis quàm priùs ſtringatur) [u] vel ſi confractum membrum, diſtortum ſit, & nihil horum appareat, ſed ligamẽta laxa, vel econtrario ſtrictiora, quàm par eſt, inueniantur, ſolutis ipſis deligatura inſtauranda eſt. Reſupinari igitur ægrotus debet, ita vt ſuper ſtomachum manum contineat: brachio ſubiicietur [x] molle quiddam pellem ſuper ſe habens, vt ſuperfuſionum influxus excipiat. Superfundetur autem quotidie oleo calido, præſertim quum vrget inflammatio, quando etiam cibus tenuis exhiberi debet: poſteà mediocris, ad calli generationem: quies indicitur vſq; dum fracta occalluerint. occalleſcunt autem brachium & tibia, diebus circiter quadraginta, poſt quos vbi ſolueris faſcias, & [lauacro vſus fueris,] *[balneo æger vſus fuerit]* emplaſtris ad fracturas factis perſanare conuenit. hæc tractandi ratio omnibus aliis propemodùm confractis artubus conuenit.

ANNOTAT. ANDERNACI.

Manubrij ligonis. *In Græco codice malè habetur* οἷον στυλίον, *pro* οἷον στειλεὸς. *Exponit autem Galenus, rationem administrationis huius commentario ſecundo in librum Hippocratis de fracturis.*

In medio membro. *Græca ſonant,* ἐν μέσῳ τῷ κώλῳ. *frequenter vertunt* τὰ κῶλα *artus. Celſus autem lib. 8. videtur etiam in articulis enumerandis, dictione, membri, vti, primùm in hac ſententia, Si breuius adhuc membrum eſt, & oſſa loco ſuo non ſunt. Item, donec* *κῶλα. Artus. Membra.*

id memb

id membrum confirmetur, de humeris, brachiis, cruribus, feminibus, digitísque confractis verba faciens.

CORNARII.

q *Secunda autem vsque ad cubiti gibbum distribuatur.*

r *articulus simul deligandus est.*

s *vt ne aperto citra resolutionem membro, tensio aliqua aut pruritus accedat, neque diutius perspirationes impediantur firmata iam fractura, ob quas contingit, vt non solùm anxiè quidam pruriant, sed, &c. Græcè legito,* ὅπως μὴ τάσις τὶς γίνοιτο, μήτε κνῆσις ἀλύτως, *&c.*

t *breuiores ipsas circa articulos esse oportet. pro* βραδυτέρας, *lege* βραχυτέρας.

v *aut etiam fractura distorta sit, aut etiam nihil horum.*

x *ceruical molle,* ὑπαυχένιον μαλακόν.

De Cubito, & Radio. *Cap.* C.

CVbitus Radiúsque, interim vterque [iuxta eundem locum] frangitur, interim alter duntaxat, vel in medio, vel in parte iuxta flexuram, aut brachiale. Omnium itaque deterrimum est, quùm ambo [eadem parte] franguntur, deinde etiam cubitus solus. At Radius fractus, aliis faciliùs curatur. y siquidem [maiòr cubito non est, sed illum ipsum] subiectum habet, vt veluti insideat. Porrò si ipsorum alter duntaxat fractus fuerit, in illo [maximè intensionem] validiorem moliemur: si vterque, similiter [intendemus,] manu anguli modo figurata, vt pollex omnium digitorum altissimus, exiguus digitus humillimus habeatur. sic enim cubitũ radio subiici cõtinget. At si valentiore opus sit [intentione,] ambobus potissimùm cõfractis, non solùm manibus, sed etiam funibus [intendere aggrediemur,] vt in capite de brachio cõprehensum est. Cæterùm omnis deligatura, & reliqua præsidia, vnà cum ferularum iniectione, [hîc] adhibenda sunt, dum callus os firmarit. Firmatur autem cubitus diebus plurimùm triginta. Ac [repositio] ipsius similis erit ei, quam brachium fractum vendicat, præter ea quæ ipsi subiiciuntur.

[simul] [simul] Radij fractura curatu facilior. [minor est cubito, & cubitum ipsum. Apud Hippo. verò legitur. Nam quamuis cubito sit crassior, tamen illũ, &c.] [præcipuè distensionẽ] [distendemus] [distẽsione] [hîc pariter vt in humero] [collocatio] [metacarpij & internodij digitorum]

ANNOTAT. CORNARII.

y *Et si non maior sit cubito, illum tamen ipsum subiectum, &c.*

De summa manu, & ipsius digitis. *Cap.* CI.

BRachialis [& aduersæ eius partis, & in digitis articulorum] ossa, quùm laxa fistulosaq; natura sint, contunduntur quidem plerunque, raro autem franguntur. Ægro igitur

in alto

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

in alto sedili collocato, [z] medicus in altero quodam æquali aduersus sedebit, priusquàm manum imponat: ac tensis per ministrum iis quæ fracta sunt, duobus digitis [ipsa] conformabit, pollice & indice [digito [a] prius compressa. deligatura vtetur, quo tempore vrget] inflammatio. Nam propter laxitatem facilè in ipsis callus amplior cócrescit. † At si acies digitorum, aut digitus [simpliciter confractus est,] siquidem magnus & pollex appellatus fuerit, post commodam deligationem [ab inferiore parte, ipsum vtique cum manu] ligabis, ne dimoueatur: si ex aliis quispiam, vel index, vel paruus digitus, proximo colligabitur: sin aliquis ex mediis, iis qui vtrinque habentur, vel etiam omnes deinceps ligari vnà debent: melius enim conquiescunt, [quẽadmodùm] si confracti ferulis quoque colligentur.

[medicus ipsa] *[digito: compressaq; ligatura vtetur, nisi vrgeat]* † *Digitorũ fractorũ curatio.* *[simplici fractura læsus est]* *[cum volæ parte ei subiecta, quam θέναρ dicũt]* *[quàm]*

ANNOTAT. CORNARII.

z præcipiendum est ei, vt in tabellam aliquam planam, manum pronam ponat, & extentis per, &c.

a Verùm appressa deligatione vtendum est, quo tempore inflammatio accedit.

De Femore. *Cap.* CII.

EAdem de femore dicenda sunt, quæ de brachio prodidimus. peculiariter autem magis femur fractum, in anteriorem partem & exteriorem promouetur. etenim [in his] naturaliter [dilatatum est:] instauratur autem manibus, funiculis, & [antennis æquiualentibus,] vna, supra fracturam posita, altera, subter. Quòd si [in parte] fractura euenerit, ídque iuxta femoris caput, dimidio fasciæ lana circundo, [ne corpora incidat, iuxta inguina] disponemus, & initia ad caput reducta, famulo vt partem contineat, trademus: infra autem fracturam fune circumposito initia [ad intentionem] alteri ministro exhibebimus. Quòd si ad genu fractura habeatur, funem sanè supra fracturam iniicimus, initia eius ad extensionem [dispensamus,] genu etiam ipsum [implicito quodam] fune continemus: [b] hanc autem partem restituimus ægro decumbente, & crure exporrecto: quæ pungunt ossa, vt subinde dictum est, [eleuata, superius] tollemus. reliquam curationem in capite de brachio exposuimus. cæterùm callo firmatur femur quinquaginta circa diebus. At quomodo reponi debeat, post totius cruris disciplinam [c] cõprehensum est.

[versus ea] *[inclinant]* *[rudẽtibus æqualiter tẽsis]* *[in extrema parte]* *[ne partes discindat in peritonæo]* *[vt distendat]* *[seruo damus]* *[lana etiam contectum]* *[incisa summa cute.]*

ANNOT.

ANNOT. CORNARII.

b *Atque sic iacente adhuc homine, & extento crure fractam partem componimus. Ossa verò pungentia sursum tracta tollimus.* τὰ ἐπινύσσοντα δὲ τῶν ὀστέων, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀνατείλαντες εἰς τὰ ὕπερθεν αἴρομεν.

c *dicetur,* εἰρήσεται.

De Patella. Cap. CIII.

PAtella [d] os laxũ est ac molle, validè [corporibus superiore & ima parte] comprehensum, freque̅ter sanè contunditur, rarò autem frangi solet. [sustinet autem rupturã] per crassitudinem, & in tenuia fragmenta [finditur,] cum vulnere, vel sine vulnere. Nota verò conspicua, ([e] motus enim continuitatis intercidit) & cauitas & sonitus. [f] Instauratur autem pars cruris extensa: nam quæ bifariam fissa est digitis eousque committitur, donec fracturæ labra [suprà sese] contingant, & inuicem iungantur: quæ verò in tenuia fragmenta fissa est, manu conformatur. [etenim] callo non generato, eò quòd pars vtraque per musculos [cognatos & neruos, à femore & tibia] [g] in contrarium non retrahatur, [tamen multitudo distentionis contrahet,] & functionis difficultate̅ affectis inducet: neq; enim [laborãtibus] ipsis diutius genu [sustinet,] & obambulando illi impediũtur, præsertim [ascensuri] siquidem [in æquabili per planiciem motu] actionis difficultas occultatur: in [ascensu] autem, eo quòd genu, in cruris eleuatione & [positu] non inflectatur, deprehenditur. Iam verò ossiculum si quod pungit, [eleuatum priùs] eximito, ac curationem consentaneam adhibeto.

ANNOTAT. CORNARII.

d *Laxum os est genu patella.*

e *Solutio enim continuitatis occurrit.* ἡ λύσις γὰρ ὑποπίπτει τῆς συνεχείας.

f *Componitur autem pars crure extento. Legendum* καταρτίζεται δὲ τὸ μέρος τοῦ σκέλους ἐκταθέντος, *&c.*

g *in contrarium retrahatur: tamen multum de distantia contrahetur, & actionis, &c.* διὰ ἀντισπᾶσθαι μέρος ἑκάτερον ὑπὸ τῶν, *&c. negatione* μὴ *post* διὰ τὸ *expuncta.*

De Tibia. Cap. CIIII.

TIbia cubito respondens, eandem curationem recipit. etenim illa duobus ossibus fulta, altero crassiore & cognomini, altero tenui, quod ex similitudine perone Græcis quasi

[à multis partibus infernè ac supernè]
Fracturarum patellæ curationes.
[finditur autem per]
[cõminuitur]
[mutuo sese, ita etiam Corn.]
[porrò]
[& tendines femori ac tibiæ impositos]
[tamẽ cruris distensio magnã distantiæ partem contrahit, quòd autẽ callus genitus nõ sit, id functionis, &c.]
[laborare]
[permittit]
[in accliui]
[cũ per plana incedũt]
[accliui]
[sublatione]
[incisa cute]

quasi fibula, latinis sura dictum easdem fracturarum differentias recipit, in omnem enim partem distorquetur, quum ambo ossa confracta fuerint: in treis autem, quum alterum, [intra & extrà:] tibia quidem, [retro:] sura: [anterius.] quapropter etiã ipsa similiter restituitur manibus, aut funiculis[h] superioribus, quàm fracturæ funes sunt, interim ipsi tibiæ circundatis, interim femori. Nam quùm genu sit validius, [articulum integrum per tentionem seruabimus.] Similiter[i] & inferiore fracturæ funiculo, vt in cubito dictum est: reliqua vt in capite de brachio tradidimus.

[antrorsum & retrorsum]
[intro]
[extra]
Fracturarum tibiæ instauratio.
[eius articulus in huiusmodi tensione minimè læditur]

ANNOTAT. CORNARII.

h Ita vt laquei supra fracturam aliquando ipsi tibiæ circundentur, aliquando fæmori.

i Similiter etiam loris infra fracturam vtendum est, velut de cubito dictum est. Græcè legendum. ὁμοίως καὶ τὸ κατωτέρω τοῦ κατάγματος βρόχοις χρηστέον, ὥσπερ ἐπὶ πηχέων εἴρηται.

[circundetur]

De Pede summo. Cap. CV.

TAlus nequaquàm frangi solet, eò quòd vndequaque tibia, sura & osse, quod ob tesseræ similitudinem vocatur Cyboides, [custodiatur] muniatúrque. At os quod à cymbæ figura dicitur Scaphoides, & [supernæ pedis regionis,] item pedis digitorum ossa, ipsúmque Cyboides, similiter iis quæ in [brachiali & opposita eius parte,] manúsque digitis sunt, franguntur, quarè etiam quę de illis diximus, ne eadem repetantur, illinc huc transferre consilium est.

[tarsi]
[carpo & metacarpio]
Reponendi cruris modus.

Quomodo Crus reponi debeat. Cap. CVI.

FŒmore fracto, aut tibia, non minori cura repositionem ipsius, quàm reliquam curationem obibis. Nam partium confractarum æqualitas, hac potissimùm probè administrata, conseruatur. [Nõnulli igitur canali, quam Solenem Græci dicunt, nunc lignea, nunc fictili, membrum] fractum, aut etiam crus ipsum reposuerũt: alij verò sola ea quæ cum vulnere fracta sunt, eò quòd hæc ferulis nequeant constringi. in totum verò Solenarũ vsum posteriores damnarunt, multis sanè de causis, sed præcipuè, quod ipsarum duritia partibus negotium facesseret. Neque tamen [alienum est,] artus cum vulnere fractos ferulis excipere, vt ostendemus. Aeger itaque resupinabitur, ac indumentum aliquod crassum cruri æquale, [in longitudinem] vtrobique contractum & inuolu-

[Ex Gal. lib. 1. de fracturis legendum puto, Nonnulli igitur canali ligneo imbricum fictili testæ simili, membrũ, &c.]
Canalium vsus.
[vetant]
[longitudine]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

tum, vt canali per mediam concauitatem oblongam proportione respondeat, [k]subiicietur: pellis super † ipsam molliuscu la explicabitur, quæ superfusiones excipiat, deinde in longũ crus concauitati huic canalem referenti, insinuabitur. à lateribus alia vestimenta lanæ've apponentur, ne membrum in latera declinet, pedis autem ima pars asserculum rectum panniculo circundatum, propter mollitiem, [assumet: ac maioris securitatis gratia,] media fasciarum duarum triúmve, vestimento canalis modo præparato subiicientes fractum membrum [ipsi] leuiter deligabimus. At si æger non tolerans conetur pedem totum cõtrahere,[l] conuenit, [id facere quod in superiore pedis parte dictum est: deinde] blandè cum asserculo deligare, ne inuiti inter dormiendum, [vt verisimile est,] pedem [contrahant.] Aliqui verò etiam stragula lecti per medium pertundunt, vt [ipsi] sint immobiles, & per foramen vrina & stercus reddatur, vsque dum callus [coalescat.]

† Sub. indumenti cauitatem. [attolletur, [& vt tutior sit] simul cum ipso] [hunc pedio fasciis obuoluto] [vt fieri solet] [retrahant] [ægri] [solidetur]

ANNOTAT. CORNARII.

k *Cruri qua maximè parte fractura est subiicietur. pellis, &c.*

l *Hunc iuxta summum pedem obuolutum, leniter ad tabellam deligare oportet, vt ne, &c. & mox. Ad pedis vero vestigium asserculum, &c.*

De Fracturis quæ cum vulnere incidunt. *Cap.* CVII.

FRactura cum vulnere facta, siquidem sanguis profundatur, hunc priùs sistemus: si inflammatio fuerit, præsidiis in eam efficacibus vtemur. Carnibus contusis, partem affectam scarificabimus, metu, ne in Gangrænam incidat, sublato: at si illa quoq; accesserit, aut alia quæpiam serpens putredo, conuenienter occurremus. habes autem horum singulorum curationem quarto volumine explicitam. At si nihil horum adfuerit, neque ossa [largiter denudata] sint, hamulis suturísque vsi, remedio cruentis apto, his medebimur, sic, vt officula refracta, [vt verisimile est,] & pungentia innatantiáque primùm auferamus. Quòd si magnum aliquod os emineat non commissum propter magnitudinem, [in intensione] huic prospicies. Siquidem Hippocrates fœmore & brachio confractis [m] ossa excedentia statim eiicere dehortatur, periculum his futurum prædicens ex inflammatione, quam tensio crearit, vel etiam conuulsione, vt credibile est, musculorum neruorúmque. Tempus verò nonnunquàm administratio

[valde nudata] [vt accidere solet] [dum membrum extẽderetur]

ſtrationem[commodam]inuenit. In quocunque igitur oſſe quod[ex ſede ſua excidit,]manum admouere volumus, nequaquàm in inflammatione aggrediemur,ſed primo ſtatim die,antequàm inflammatione occupetur:aut nono, inflammatione iam finita. Adaptamus verò oſſa vecte quam Græci Mochliſcon vocant,eſt autem ea inſtrumentum ferreum ſeptem octóve digitos longum,mediocriter craſſum, ne inter commouendum inflectatur,acutum in ſummo,latúmque,& leuiter inflexum, cuius acutum extremum ſuperpoſito oſſis [tuberculo] ſubiicientes, [ex altero in oppoſitum tendentes ſimul, & mediocri intentione membri facta, inter ſe] fineis fracturæ committiemus:quod ſi facere nequeamus, ſcalpris exciſoriis obuerſas acies habentibus quod eminet auferemus,aut ſerra ſubſecabimus, quemadmodùm in fiſtulis docuimus:oſſiúmque aſperitudine [adæquata,] & membro directo,medicamentis quæ in linteolis illinantur, curabimus. Maximè autem animum adhibere oportet in membris coniugalibus,aut[à iugis] appellatis,[n] [altero autem in ipſis oſſe particulatim ſerra abſciſſo, vt] membrum [in contractum] maneat,[etiam]intenſione accurata[vtemur.]deligatura verò hoc modo adhibenda eſt. Circulares [itaque faſciæ,]partibus [vulneris vtrobique] iniici debent, obliquæ verò, per vlceris longitudinem, vt [o] in literæ Græcè X ſimilitudinem [concluſio omnium fiat.] Si ſordidum adhuc vlcus eſt, purgantia adhibebimus: ſi purum, quæ carnem inducunt, linteolis illita, [aliámque] comprobatam vſu [materiam.] Hippocrates [piſſera emplaſtro] in linteolis vtitur, id autem eſſe dicunt tetrapharmacum baſilicum. Vbi caro increuerit, ferulæ iniicientur, aliqui verò per initia ipſas accommodant,vlceris locũ vitantes,& pro vſu vrgente ipſas conſtringentes, vel rurſus remittentes. In quibus autem † ſquama ab oſſe recedet, notabimus quidem hoc inde quòd copioſus humor & tenuis excernatur, caro autem vlceribus vacua inaníſque facta attollatur:deligatura quidem laxiore ad curationem vtemur,hamulo autem, aut eiuſmodi quopiam ſquamam euellentes, iterum validiore deligatura vtemur. porrò per totum vlceris tempus medicamen

[eã vtilem] [eminet] Nulla eminentia oſſa tempore inflammationis reponenda. Vectis deſcriptio. [extremo] [et ſuper altero in contrariã partem obnitẽtes, ſimul & mediocriter membrum diſtendimus, & inter ſe] [complanata] [biiugis] [alterius in ipſis oſsis parte ſerra præſecta, ne] [contractũ] [vt] [vtamur] Deligaturæ. [faſciarum ductus] [vulneri vtrobique vicinis] [vt omnium circuitione vulneris hiatus claudatur] [quorum] [materiam habemus.] [picato cerato] † Squamæ oßium.

aliquod ex iis quæ inflammationem arcent [linamento illitum,] vulneri incumbet, ac simplices fasciæ iniicientur, quæ singulis curationibus solui debent, quum aliæ suprà dictæ maneant, vt in capite de brachio expositum est.

[*vt linamẽta cõtineat*]

ANNOTAT. ANDERNACI.

μοχλισκός.

Adaptamus verò ossa vecte. *Hoc est in locum suum commodè restituimus. Cæterùm μοχλισκὸν quod à μοχλὸς descendit, vectem reddidimus. vide Hippocr. libr. de fracturis, vbi habet, σιδήρια χρὴ ποιέεσθαι ἐς τοῦτον τὸν τρόπον ὅνπερ ἔχουσιν οἱ μοχλοὶ οἷς οἱ λατύποι χρέονται, τὸ μέντοι πλατύτερον, τὸ δέ τι στενότερον, &c.*

Membra coniugalia. Membra aiuga.

Membris coniugalibus. *Dicuntur membra coniugalia, cum duo inuicem iungantur, vt in cubito duo ossa, in tibia item duo. Rursus aiuga, quæ sola sunt, nulli consimili iuncta, vt brachium, femur, aliáque id genus. Apud Galenum in anatomicis φλὲψ ἄζυγος de vena, quæ ex paribus thoracem intercurrentibus, sola absque pari relinquitur, mentionem faciens.*

Vt in litera χ. *Græcè est κατὰ τὸν χιασμένον, malè, pro χιασμὸν, vt in sequentibus etiam habetur. Est autem χιασμὸς, imitatio literæ χ.*

μοτοφύλαξ. ἐμμοτὸν.

Linamento illitum. *Idem μοτοφύλαξ & ἐμμοτὸν apud Græcos est. prius qua in lintheolo seruatum significat: alterum in lintheolo illitum.*

CORNARII.

m *Eminentia ossa penitus reponere dissuadet. Græcè, pro ἐκβάλλειν lege ἐμβάλλειν. hoc modo. ἐξίσχοντα ὀστᾶ καθάπαξ ἐμβάλλειν ἀποτρέπει. vide lib. Hipp. de fracturis.*

n *Vbi vtrunque in ipsis os ex parte desectum est, quò incontractum maneat membrum, vt etiam exacta extensione vtamur.*

o *Ita vt iuxta literæ Græcæ. χ. figuram Chiasmum dictam, & Latinis decussationem à denarij numeri nota. X. similitudine, fasciæ expandantur. Græcè legendum κατὰ τὸν χιασμόν.*

Si præter modum fracturis callus obducatur.

CAPVT CVIII.

Calli imminutio.

IN modici fracturarum calli indecoram omnino speciem efficiunt, nonnunquàm etiam functiones impediunt, si propè articulũ coaluerint. Si igitur recens adhuc callus coierit, remediis admodùm astringentibus vtemur p deligatura ipsa accõmodantes. Nonnunquàm verò & plumbea imposita lamina, id quod requiritur, effecimus. At si lapidosus solidúsque

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

lidúſque fuerit,incidentes ipſum rademus, id quod eminet, ſcalpris auferentes: ſi res exigat, etiam terebris vſi.

ANNOTAT. CORNARII.

p *Per deligationem ea apprimentes.*

Si distortum membrum callus firmarit. Cap. CIX.

QVibus membrum diſtortum callus firmauerit, difficultate functionum obeundarum haud exigua ſub ſequente, præſertim ſi in pedibus fuerit, [repoſitionis] qui- *[refractionis. Sic etiã Corn.]* dem modus non recipiendus eſt, vt qui extrema inferat diſcrimina. verùm ſi callus [nondum radices egerit,] laxãtibus *[recens con tractus eſt]* ſuperfuſionibus, & cataplaſmatis ex ficis pinguibus & columbarum ſtercore, aliíſque medicamentis quæ à callo ſoluendo Porolytica dicuntur, vtimur. Inſuper per manus frictione, & confractione hunc diſſoluemus. Quòd ſi lapidoſus euaſerit, ſcalpello ſuperficie diuiſa, exciſoriis ſcalpris [conſortium ab oſſe] liberabimus, deinde fracturæ medebimur, vt ſuperius à me dictum eſt. *[oßis coalitum]*

Si fracturæ callo non firmentur. Cap. CX.

FRacturæ nonnullæ ſine callo permanent, ſuprà definitum naturæ tempus, aut ob continuas reſolutiones, aut *Calli generationem impedietia.* immodicas ſuperfuſiones, aut motum intempeſtiuum, aut faſciarum copiam, aut quia totum corpus alimentum non percipit, in quibus etiam tenuius fieri membrum contingit. Itaque cum alias occaſiones, tum maximè corporis *Callum generantia.* inediam tollere conandum eſt, q partim per calidiora alimenta materiam [particulæ diſtribuendo,] partim cibum *[in partem eliciendo]* ſubminiſtrando ſufficientem, item lauacra, & reliquas [animi] voluptates. Porrò notæ eos qui callo iam firmantur co- *[corporis et animi]* mitantes, hæ inter alias ſunt præcipuæ: ſi faſciolæ cruorem referant, etiam non oborto vulnere, quod forſan accidit, *Notæ calli obductionis* calli ſubſtantia [quando] coaleſcit [fiſtulis] oſſium inſperſas *[quando circa oſſa]* ſanguinis guttas [extundente.] *[cauernis]* *[exprimente]*

ANNOTAT. CORNARII.

q *Ita vt partim per calidiorum adhibitionem, materiam ad partem attrahamus, partim vt alimentum ſufficiens ſuggeramus.* τοῦτο μὲν διὰ θερμοτέρας] προσφορᾶς ὕλην ἐπισπωμένους τῷ μορίῳ. τοῦτο δὲ τροφὴν ὑποτυποῦντες. ἀντάρκη. *Videtur itaque* διὰ θερμοτέρας προσφορᾶς *ſignificare calidiorum rerum forinſecus adhibitionem. & fortaßis pro* θερμοτέρας *legendum* θερμοτέρων. *tales autem ſunt frictiones, vnctiones calidiores, calidæ aquæ affuſiones, in qui-*

bus modus is seruandus eſt, vt tunc deſinamus, cum carnes in rubicundam molem attolluntur, velut Gal. 6. method. docet. Quanquam προσφορὰ non externam adhibitionem, ſed alimenti aſſumptionem Græcis Medicis ſignificet. Sed de hac ipſum hîc non loqui, indicio eſt id quod ſubdit de alimenti ſufficientis exhibitione, & quod vox ἐπισπωμένους forinſecus admotis magis competit.

De oßibus luxatis. *Cap.* CXI.

Quid Luxatio.

QVùm luxationes fracturis proximæ ſint, de iis verba facere aggrediemur. Luxatio igitur eſt, vt ſummatim dicam, quum articulus à proprio ſinu, ad inſolitum excidit, in qua motus arbitrarius impeditur. differentias ipſius alias dicere non habemus, niſi eam duntaxat quæ ex maioris minoríſque ratione ſumitur. quùm enim articulus in totum exciderit, communi generis vocabulo affectus Græcis Exarthrema, latinis luxatio dicitur: quùm autem aliquatenus duntaxat emotus eſt, r aut vſque ad ſuperficiem è ſinu elapſus, Pararthrema.

Luxatio. Subluxatio

ANNOTAT. ANDERNACI.

Differentias. *Celſus ita ſcriptum reliquit. Mouentur autem ea ſedibus ſuis duobus modis. Nam modo quæ iuncta ſunt inter ſe dehiſcunt: vt cum latum ſcapularum os ab humero recedit, & in brachio radius à cubito, & in crure tibia à ſura. Interdum ſaltu, calcis os à talo. Modo articuli ſuis ſedibus excidũt, &c. primum παράρθρημα dicere poteris: alterum ἐξάρθρημα.*

παράρθρημα. ἐξάρθρημα.

Vſque ad ſuperficiem. *In Græco legitur μεχρὶ τῆς ὀσφύος male nimirum pro μεχρὶ τῆς ὀσφύος.*

CORNARII.

r *Aut vſque ad cauitatis ſupercilium delatus. Græcè ὀφρύος. Eſt autem ὀφρὺς ſupercilium & margo cauitatis eius in quam os inſertum, cum altero oſſe articulum conſtituit.*

De Maxilla. *Cap.* CXII.

[maxilla inferiore] Superior maxilla nõ luxatur, inferior facilè ſubluxatur, rarò omnino luxatur. [ſuperior ſit immobilis] [rarò & ægrè prorſus luxatur] [ſuperiori]

RVrſus à ſuperioribus incipientes de [maxilla] dicamus. Nam quùm [malæ ſint immobiles,] luxatione non periclitantur. maxilla autem [toto loco non mouetur,] quòd capita ipſius [malis] firmiter ac tutò inſinuata ſint, modicã verò peruerſionem quã Pararthrema vocauimus, ſubinde experitur, quòd ob muſculos qui ipſam continent ex continuo mandendi loquendíq; exercitio in mollitiem elangueſcenteis, qualibet de cauſa facilè laxetur, quod verbũ apud Hippocratem σχᾶται dicitur, in quibus ſine aliqua difficultate

articu

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4872/A

articulus sponte in proprium locum reuertitur. verùm de maxilla in totum luxata, satis est illius verba exponere, quæ compendiosa, integra, & perspicua existunt. Scribit itaque hunc in modum. Excidit quidem maxilla raró, laxatur autem subinde oris hiatu, quomodo etiam aliæ plures musculorum neruorúmque peruersiones, id efficiunt. Clarum itaq; hinc potissimùm est, quandocunque exciderit. Nam maxilla in anteriora propellitur, & ad contraria eius vndè prolapsa est, peruenit, [ossisque tuberculum] iuxta malas tumidius apparet, difficulter ægri maxillam committunt. Qualis autem repositio ipsis congruat, manifestò liquet. alium enim continere caput oportet, alium comprehendentem ab interiore parte & exteriore digitis iuxta mentum hiante homine quàm mediocriter potest, primùm quidem maxillam commouere aliquandiu, & huc, illuc manu diducere, ipsíque homini iubere, vt laxam maxillam habeat, simúlque [remittat, & concedat, [vt repentè potissimùm [laxetur,] tribus pariter figuris, mente adhibita. [Ratio siquidem est illam ex] peruersione in naturalem statum [reducere.] Oportet autem maxillam in posteriora propellere, item consequenter [his] committere, neque hiare. Insertio igitur hæc etiam in aliis figuris fieri non poterit. medicina autem modica sufficiet, splenium appositum ceratum fascia laxiore deligare. Sed tutius est, resupinato homine firmare caput ipsius puluinis subiectis quàm plenissimis, vt [quàm minimè cedat.] Cæterùm vulnerati caput aliquis continebit. Sin autem vtraque [eadem] maxilla eluxata fuerit, curatio [quidem] adhibebitur: verùm committere minus hi os possunt, vt quibus [prominentiores maxillæ sint.] rectitudinem autem [indeflexam] maximè cognosces, dentium & superiorum & inferiorum terminis, [secundum horum directam aciem] confert illas quam citissimè inserere. quomodo autem inserentur, expositum est. Quòd si locis suis non insinuentur, periculum de [anima] subsequetur ex febribus continentibus, & torpido Caro. Nam musculi hi dum alterantur, & præter naturam intenduntur, Carum inducunt. venter solet his biliosa deiicere, vel syncera pauca, & si etiam vomant [indiscreta] eiiciunt. hi igitur decimo die potissimùm moriuntur. ac hoc modo [s] iniectionis nos subinde vsi sumus, fomentis priùs ex hydrelæo calido per spon-

Luxationis maxillæ inferioris repositio.

[eiúsq; vertex]

[moueat & obsequatur]

[concutiatur]

[Nam ex]

[reducitur]

[ægrum os]

[vt nihil cedant]

[parte]

[eadem]

[prominentior maxilla sit]

[non distortam]

[è directo sitis]

[vita]

[syncera]

giam ſuper luxatam maxillam adhibitis,quando potiſſimùm
[*ſtantes*] ægrè poteſt reſtitui,hominéque humi collocato , poſt ipſum
[*luxationẽ* nos [ſedentes,] quemadmodùm ab Hippocrate traditum
reponimus] eſt,[operamur.]

ANNOTAT. ANDERNACI.

De maxilla. *apud Græcos γένυς cum voce κάτω ſignificat maxillam: cum voce ἄνω, malas. quanquàm barbari maxillam inferiorem & ſuperiorem appellent. Græci etiam dictione γνάθος in eodem ſignificatu vtuntur.*

σχᾶται. Σχᾶται. *Galenus commentario ſecundo in librum Hippocratis, de articulis exponit quid ſibi velit σχᾶται, in hunc modum: ὥστε τὸ σχᾶσθαι μυῶν καὶ νεύρων ἐστὶ πάθος ἄνευ ἀρθρήματος. ὁποῖον δέ τι τὸ πάθος τοῦτ' ἐστὶ, δῆλον μὲν κἀκ τοῦ φάναι παραλλαγαί. hoc eſt, quare σχᾶσθαι muſculorum & neruorum affectus eſt citra articulamentum. Qualis autem affectus hic ſit, conſtat quidem ex eo quod dicit, peruerſiones.*

Maxillam committunt. *Hippocrates legit συμβάλλουσι τὰς κάτω γνάθους. codex impreſſus Pauli dictionem κάτω non habet. Tu lectionem corrigito ſecundum Hippocratem, ex quo hæc ad verbum ſumpſit.*

Sin autem vtraque maxilla. *Græca ſonant, ἢν δὲ ἀμφότεραι αἱ γνάθοι. Hoc eſt, ſi maxilla vtraque parte luxata fuerit, non vt recentiores interpretantur, maxilla inferior, & ſuperior, quæ malæ rectius dicendæ ſunt. Galenus orationem Hippocratis, vnde hæc ſunt tranſcripta, in eum modum interpretatur. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει δοκεῖ γνάθους*
Interpretatio Hippoc. *ὀνομάζειν οὐ τὴν γένυν ὅλως, ἀλλ' ἑκάτερον τῶν μερῶν, καθ' ἃ πλατύνεται αὐτή. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κάτω πέρατα κατ' ἅγυμνον καὶ ἄσαρκον τὸ ὀστοῦν ὀνομάζειν γένυας, &c. Quæ ita exponere poßis. In hac oratione videtur γνάθους non abſolutè, maxillam appellare, ſed vtranque partem, in quibus ipſa dilateſcit. videtur etiam ima extrema in quibus os nudum & ex carne eſt, maxillas nominare.*

Secundum horũ directam aciem. *Pauli codex Græcus habet κατὰ τάξιν, fortè καθ' ἴξιν & vt Gal. dicit καθ' εὐθυωρίαν, vt ſcilicet dentes primores in maxilla, primoribus in malis, Canini caninis, molares molaribus reſpondeant. Hippocratis verba hæc ſunt, τὸ δὲ ἀτρεκὲς μάλιστ' ἂν γνοίης τοῖσιν ὀρθίοισι τῶν ὀδόντων τῶν τε ἄνω καὶ τῶν κάτω καθ' ἴξιν.*

καρώδεες οἱ μύες. Nam muſculi hi dum alterantur & præter naturam intenduntur, carum inducunt. *Græca ita ſonant, καρώδεες οἱ μύες οὗτοι καὶ ἀλλοιούμενοι, καὶ ἐντεινόμενοι παρὰ φύσιν. Galenus*

locum

locum exponens commentario suprà citato inquit, vtrunque, & alteratio, & musculorum tensio carum potest efficere. Nam tensio hæc fit, filamentis quæ prius erant laxa, nunc omnibus secundum rectam lineam extensis. Alteratio, dum calefacti, aut refrigerati, aut humectati præter modum fuerint, aut inflammationem, aut erysipelas fuerint experti. ***Quomodo caros.***

Hic igitur decimo die potissimùm moriuntur. *Mutilus est codex Græcus Pauli. habet enim* οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσι καὶ μάλιστα *: pro quo legendum est,* οὗτοι οὖν θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα, *vt habet Hippoc. lib. de articulis. Gal. ibidem exponit dictionem* μάλιστα, *pro* ἐπὶ τὸ πολὺ, *quod est plurimùm, magna ex parte, & vt nos diximus, potissimùm.*

CORNARII.

s *repositionis.*

D clauicula & summo humero. Cap. CXIII.

CLauicula interiori quidem extremo non excidit, vt quo pectori cõmittatur: vnde ne mouetur quidem in ipso. At si violentia cuiusdam acuti extrinsecus ferientis auellatur, quemadmodùm fractura ipsius instaurari debet. Extremum autem, ipsius quod humeri articulamento inseritur, non admodùm sanè excidit, à bicipiti musculo summoque humeri tuberculo prohibitum. imò neq; violento quodam motu clauicula priuatim agitatur, t propter solam thoracis factam separationem. Vnde homo solus inter animãtia clauiculam obtinet: quam si in palæstra, vt [verisimile est,] peruerti contingat, conformatione per manus dirigitur, & spleniis multiplicibus accommodatis vnà cum deligatura decenti: eadem curatione etiam summus humerus peruersus in propriam sedem reuertitur. Est autem ossiculum cartilagineum quod clauiculam scapulis colligat, in resiccatis mortuorum cadaueribus occultatum, quod loco motum, imaginem imperitis exhibet, brachij caput excidisse, etenim in hoc [exterior] humeri pars [acutior] apparet: concauum autem, id vnde excidit: verùm notis quas deinceps subiungam, ipsa discernentur.

Clauiculæ quà pectori cõmittitur luxatæ instauratio.

[accidit]

Subluxationum clauiculæ & summi humeri repositiones.

[suprema]

[tumidior. ὀγκηρότερα Hippoc.]

Brachij caput quas in partes luxari & non luxari potest.

ANNOT. CORNARII.

t *vt quæ propter solam thoracis distentionem facta sit.*

De humero luxato. Cap. CXIIII.

BRachij caput scapularum sinui insertum, excidit quidem frequenter, verùm neque in superiorem partem, vt